ERASMI À CHOKIER ... TRACTATUS ABSOLUTISSIMUS DE IURISDICTIONE ORDINARII IN...

Erasme : de Chokier

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
1 G
20

17

13-21.6.18.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ERASMI à CHOKIER

IVRISCONSVLTI LEODIENSIS,

TRACTATUS JURISDICTIONIS

ORDINARIÆ IN EXEMPTOS, ILLO-
RVMQVE EXEMPTIONE AB ORDI-
NARIA JURISDICTIONE,

TOMUS II. TRIPARTITUS.

I. *Scholia in Conſtitutionem Concilii Lateranenſis.*

II. *Conſervatorias Eccleſiaſticas quæſt.* 130.

III. *Conſervatorum Laicorum materiam, Tribunali viginti duûm virum Leod. adoptatam comprehendens.*

BIBLIOTECA ... ROMA ... VITTORIO EMANUELE

COLONIÆ AGRIPPINÆ.
Sumptibus Hæredum JOANNIS WIDENFELDT, & GODE-
FRIDI de BERGES, Anno 1684.

Digitized by Google

Digitized by Google

LECTORI.

Habes ſecundo hoc opere Juriſdictionis ordinariæ in exemptos, & exemptorum à Iuriſdictione ordinariâ materiam, quæ ad forenſem maximè diſceptationem (juxta paræmiam) πρὸς τὼ ἄλφυτα, *id eſt, ad farinam ſpectat, ita ſtudioſè diſcuſſam, ut niſi me ratio fugit, nulla quæſtio ex hoc fonte oriri queat, cujus deciſio alterutro ex tractatu meo peti, hauririque non poſſit. Porrò, licet in hoc poſtrema lucubratione ea præſertim quæ hac in Diæceſi Leodienſi ſpinoſiora, obſcurioraque videbantur explicarim, ea tamen ita digeſſi, ut etiam quæſtionibus toto orbe naſcentibus non modo facem præbere, ſed etiam deciſionem ipſam adferre poſſint. Quo nomine mihi facilius quivis ignoſcet, ſi forſan in Oceanum privilegiorum toto orbe diſperſorum invenerit me errore aliquo facti potius quam juris lapſum eſſe: ſcitum enim illud eſt apud Græcos proverbium, Anacharſi Scytæ ſolecíſmum facienti apud Athenienſes ignoſcendum. Ad hæc, ne alienarum Civitatum privilegiarias exemptiones pervagans, meæ ego hoſpes, ab eâque alienus judicarer, breviter multa complectens, diſcuſſum tibi exhibui Vigintiduum viralium Leodienſium fœdus, Tribunal quidem ad pacem & Reipub quietem aliarumque juriſdictionum defenſionem à majoribus noſtris inſtitutum, ſed quod cùm (uti olim reſpondit Balduinus de Vaux noſtras inſignis I C.) alienarum juriſdictionum factum fuerit Bellua vorax, ideò ut Poeliam recoquat, ad ſui originis normam eſt revocandum. Errores porrò typographici, qui ſubinde in editionem hanc irrepſerunt, non mihi longè ab operis*

præli

Digitized by Google

præli remoto imputabis, emendabiſque uti in calce hujus libri tibi oſtendi. Cæterum, ſtudii hujus mercedem (candide Lector) non eam à te deſidero, quam olim apud Laertium Thales Mileſius à ſuo Mandrayto Prienenſi, cui cùm philoſophica quædam, de ſole, & cælo prælegiſſet, nihil aliud ab eo mercedis exegit, quàm ut apud alios ipſum iſtius ſcientiæ gloriaretur autorem: ſed mercedẽ multos erudientium ad juſtitiam, Daniel. cap. 12. *Deum ipſum, qui ſi, ut ſpero mihi, ita tibi ſit vera ſtudiorum merces, ſatis eſt, abundè eſt,* præterit enim, ut habet Scriptura, figura hujus mundi. *Tu his ſtudiis fruere & vale.*

EGo infraſcriptus deputatus à Reveren d. Domino Ioanne à Chokier Vicario Reverend. Sereniſſimique Epiſcopi, & Principis Leodien. vidi Tomum ſecundum tractatus Iuriſdictionis ordinariæ in Exemptos Clariſſ. Domini ERASMI à CHOKIER I C. Leodien. in quo nihil vidi repugnans orthodoxæ religioni, & bonis moribus, quin materiam Iuriſdictionis ordinariæ in exemptos his temporibus intricatam, dilucidè explicatam animadverti. Proinde Reipubl. bono typis mandari poterit. Datum Leodii, 22. Ianuarii 1624.

Fr. Claudius Du Rapoy Sacræ Theologiæ Doctor, Prior Prædicatorum Civitatis Leodienſis.

INDEX

Digitized by Google

INDEX PARAGRAPHORUM ET QUÆSTIONUM HUJUS TRACTATUS TRIPARTITI.

PARS PRIMA.

Scholia in Conſtitutionem Concilii Lateranenſis, Exemptiones à Jurisdictione ordinarii moderantem.

§. PRIMUS.

Summarium.

1. *Cura & ſollicitudo paſtoralis.*
2. *Baculus paſtoralis quid deſignet.*
3. *Pontifex cur baculum paſtoralem non geſtet.*
4. *Pontifex præſidet univerſitati Eccleſiæ.*
5. *D. Bernardi encomium de ſummo Pontifice.*
6. *Energia dictionis* juxta.
7. *Paſtorale munus deſcribitur.*
8. *Pontifex proſteritati Eccleſiæ advigilat.*
9. *Libertas Eccleſiaſtica quæ dicatur, & in quibus conſiſtat.*
10. *Statuta & conſuetudines contra Eccleſiæ libertatem non valent.*
11. *Qui à cenſura violationis Eccleſiaſticæ eximantur.*
12. *Scandali ſignificatio.*
13. *Duplex ſcandalum.*
14. *Scandali multa ſpecialia.*
15. *Pontificum prima ſollicitudo eſt pax & quies Eccleſiæ.*
16. *D. Conſtantinus Imperator pacis amator.*
17. *Pontifices diſſidia conciliant.*
18. *Diſſidia etiam privata & litis damnoſa.*
19. *Analogia inter bella & lites.*
20. *Origo frequens bellorum & hujus cauſa.*
21. *Experientia rerum.*
22. *In reſcriptis nihil debet abundare.*
23. *Indultorum & privilegiorum differentia.*
24. *Exemptiones diſciplinæ Eccleſiaſticæ præjudiciales.*
25. *Significatio* S. Sedis.
26. *Sedis Apoſtolicæ ſignificatione quid nunciant.*
27. *Quid nomine Sedis.*
28. *Qui dicantur habere ſedem.*
29. Moderari *quid ſit.*
30. *Ratio hujus conſtitutionis.*
31. *Exemptiones adverſantur diſciplinæ Eccleſiaſticæ.*
32. *Mala quæ ab exemptionibus oriuntur.*
33. *Cauſa exemptionum.*
34. *Utilitas exemptionum.*

35. Mali-

Digitized by Google

35. *Malitiis non eſt indulgendum.*
36. *Exempti ſuis privilegiis ſæpe abutuntur.*
(*Juriſdictionis*)
37. *Lex* (*Diœceſana*)
38. *Obedientia in quo verſetur.*
39. *Exempti debent Epiſcopo Reverentiam ſed non honorificentiam.*
40. *Poteſtas epiſcopalis tripartita.*
41. *Ab obedientia pendet nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ.*
42. *Exemptionum mala.*
43. *Cauſa finalis exemptionum.*

§. SECUNDUS.

Summarium.

1. *Pontifex ſcire dicitur quod ab aliis audivit.*
2. *Patriarchæ qui dicantur.*
3. *Apud gentiles quadripartitus ordo flaminum, ut & hierarchiæ Eccleſiæ quatuor primates.*
4. *Patriarchæ, an viſitent.*
5. *Patriarchæ, an juriſdictionem habeant in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum.*
6. *Quid item Metropolitanus.*
7. *Qualis ſit juriſdictio Metropolitani in ſubditos ſui ſuffraganei.*
8. *Cathedra ethimon.*
9. *Collegiatæ Eccleſiæ quæ dicantur.*
10. *Appellatione perſonarum, an collegia comprehendantur.*
11. *Collegia, an habeant juriſdictiones in ſingulos de collegio.*
12. *Clerici ſunt duplicis ſpeciei.*
13. *Clericorum appellatione monachi non comprehenduntur.*
14. *Regulares ſubjacent punitioni ſuorum prælatorum.*
15. *Verbum* ſumpſerit *qualiter intelligendum.*
16. *Qualis debeat eſſe correctio.*
17. *Spes veniæ incentivum peccati.*
18. *Delinquens ſpe immunitatis, an exemptione gaudeat.*

§. TERTIUS.

Summarium.

1. *Audacia compeſcenda.*
2. *Committentes enorme crimen, an exemptionem amittant.*
3. *Quid ſit ſcandalum.*
4. *Scandali vitandi cauſa multa ſunt ſpeciali jure introducta quæ hic recenſentur.*
5. *Prælatus non eſt ſeveritate à ſubdito arguendus.*
7. *Repub. intereſt delicta non eſſe impunita.*
8. *Culpa eſt non corrigere.*

§. QARTUS.

Summarium.

1. *D. Bernardi Encomium ſummi Pontificis.*
2. *Reipub. intereſt ne maneant impunita.*
3. *Prælati dicuntur medici ſpirituales.*
4. *Correctio exemptorum penes quos ſit.*
5. *Energia dictionis* confeſtim.
6. *Quid ſi regulares extra eorum clauſtra delinquant.*
7. *Quid ſi regulares intra clauſtra delinquant.*
8. *Ordinarius incarcerans regularem exemptum excommunicatur.*

9. *Scire*

Digitized by Google

9. *Scire quæ dicamur.*
10. *Ordinarius, an præſumitur ſcire crimen commiſſum.*
11. *Qualis ignorantia excuſet ordinarium.*
12. *Dictio* ita *quid denotet.*
13. *Qualis debeat eſſe correctio.*
14. *Miſericordia ſeveritate, & ſeveritas eſt miſericordia temperanda.*
15. *Quid ſi punitio non fuerit congrua.*

§. QUINTUS.

Summarium.

1. *Negligentes qui dicantur.*
2. *Diœceſanus quis dicatur.*
3. *Ordinarii qui dicantur.*
4. *Citatio perſonalis quando neceſſaria.*
5. *Dictio* alioquin *eſt conditionalis.*
6. *Certum quid dicatur.*
7. *De citatione per edictum.*
8. *Citationis tres modi.*
9. *Relatio executionis debet eſſe certa.*
10. *Citatio malè executa poſſitne iterari.*
11. *Monitio quatuplex.*
12. *Sufficit unica monitio.*
13. *Dilatio quæ dicatur congrua.*
14. *Quid in dilatione concedenda conſiderandum.*
15. *A brevitate termini, quandoque non appellatur.*
16. *Appellatio ab interloquutoria prohibita eſt, cùm appellatio à definitiva prohibetur.*

§. SEXTUS.

Summarium.

1. *Negligens qui dicatur.*
2. *Negligentia Prælati qualiter prohibetur.*
3. *Diligentia qualiter prohibetur.*
4. *Ob negligentiam fit devolutio ad ſuperiorē.*
5. *Terminus à lege vel homine debent præcedere, antequam quis jure ſuo privetur.*
6. *Dictio* ſeu, *quid denotet.*
7. *Dictio* tum, *quid deſignet.*
8. *In eo in quo quis delinquens, eſt puniendus.*
9. *Ob negligentiam privatur quis juriſdictione.*
10. *Dictio* ullatenus, *quid deſignet.*
11. *Sub hac diſpoſitione Epiſcopi non comprehenduntur.*
12. *Pontifex reſcribendo ordinariis, num non eorum juriſdictionem excitare vel delegare videatur.*
13. *Ordinarius, an apprehendere poſſit exemptum.*
14. *Conſtitutiones Pontificum ſumunt interpretationem à jure communi.*
15. *Exempti non ſubjiciuntur torturæ ab Ordinario.*
16. *Ordinarius, an ſubdeleget examen teſtium.*

§. SEPTIMUS.

Summarium.

1. *Quæ ſit vis clauſulæ ſine ſolemnitate.*
2. *Jus Canonicum ſuſtulit rigorem juris civilis.*
3. *Caſus quibus citationis defectus actum non vitiat.*
4. *Dictiones,* dummodò aliàs, *quid denotent.*
5. *Dictionum Rotæ recta differentia.*
6. *Pontifex tollit nullitates.*
7. *Conſtitutio Clementis tollens nullitates.*

8. So-

Digitized by Google

8. *Solemnitatis ſublata effectus.*
9. *Sigilli appoſitio quid operetur.*
10. *Quid ſedis Apoſtolicæ appellatione comprehendatur.*
11. *Actus cujus expenſis fieri debeat.*
12. *Expenſæ qualiter taxandæ.*
13. *Opusne ſit citatione ad videndum condemnari in expenſis.*
14. *Qualiter fiat executio, & an delegati habeant executores armatos.*
15. *De executione brachii ſæcularis.*
16. *Reipublicæ intereſt res judicatas mandari executioni.*
17. *Quid dicatur* proprium.
18. *Nuntii à procuratore differentia.*
19. *Celeritas damnata.*
20. *Culpa tabellarii cui imputanda.*
21. *Ordinarii advigilare debent, ut proceſſus formatus contra exemptos Romam deferatur.*
22. *Judex ad quem acta cauſa remittuntur, an ad aperturam opus habeat citatione.*
23. *Cognitio cauſarum exemptorum ſpectat ad Pontificem vel ejus delegatos.*
24. *Dictio,* alius, *quid dicatur.*
25. *Cauſſæ exemptorum ſpeciali opus habent commiſsione.*
26. *Judex debet omnia rimari.*
27. Culpabilis, *quid dicatur.*
28. *Ad condemnationem qualiter ſit procedendum.*
29. *Indicia ad torturam.*
30. *Torturâ elicitur veritas.*
31. *Judicium turbantia.*
32. *Dictionis;* ſeu, *energia.*
33. *Dictionis,* per, *virtus.*
34. *Juriſdictio ordinaria, quando cenſeatur excitata.*
35. *Modus Judicialis perſequendi crimina.*
36. *Inquiſitio quando neceſſaria.*
37. *Crimina omnia jure Canonum ſunt publicata.*
38. *Legitimus procedendi modus, quis ſit.*
39. *Clauſula una aliam declarat.*
40. *Clauſula, & qualitates præcedentes influunt in ſequentia.*
41. *Dictio,* prout, *quid deſignet.*
42. *Judex quouſque dicatur functus officio.*
43. *Appellari num poſsit à ſententia hoc in caſu lata.*
44. *Appellari à correctione an poſsit.*
45. *An à ſententia interlocutoria cauſſa correctionis.*
46. *Quid ſi injuſtitia ſit evidens aut facilis probatur.*
47. *Quid ſi ſententia peccet in forma hujus conſtitutionis.*
48. *Extravagans qualiter producenda.*
49. *Extravagans, an habere debeat datam temporis.*
50. *Centum Caſus in quibus appellatio vetita eſt.*

§. OCTAVUS,

Summarium.

1. *Notarii unde dicti.*
2. *Notarii S. Sedis, qui dicantur, & an ſint in dignitate.*
3. *Officium qualiter uſurpetur & differat in dignitate.*
4. *Primitivæ Eccleſiæ ſervor.*
5. *Pontificum defunctorum debet eſſe memoria laudabilis, etiamſi illaudatè vixiſſet.*

6. *Habitus*

6. *Habitus non facit Monachum.*
7. *Sedis appellatione quid ſignificetur.*

§. Nonus.

Summarium.

1. *Dictionis*, niſi, *energia.*
2. *Conſtitutio Papalis ſolet ligare duobus à promulgatione menſibus.*
3. *Quid, ſi de crimine agatur civiliter, an huic conſtitutioni erit locus.*
4. *Favorabilis eſt conſtitutio, quæ exemptos reducit ſub juriſdictione ordinarii.*
5. *Quid, ſi actio ſit mixta.*
6. *Dictionis* duntaxat *energia.*
7. *Ardua cauſa eſt excedens 25. Ducatos.*
8. *An fieri poſſit prorogatio in majori ſumma.*
9. *Ducati valor.*
10. *Energia dictionis* penitùs.

§. Decimus.

Summarium.

1. *Familiares, an gaudeant exemptione dominorum.*
2. *Eccleſiæ Romanæ encomia.*
3. *Exemptione non gaudet, niſi qui actu ſervit.*
4. *Domeſtici qui dicantur.*
5. *Continuus domeſticus quis dicatur.*
6. *Abſentes cauſa Eccleſiæ habentur pro præſentibus.*
7. *Recreationis cauſa abſentes, an exemptionem perdant.*
8. *Diſpoſitio de tempore eſt arbitraria.*
9. *Curia quid ſignificet.*
10. *Abſentia qualis ſit cenſenda.*
11. *Cardinalium familiares, an ſint exempti.*
12. *Moniales exemptas, an diœceſanus viſitet, adjiciuntur hic octo quæſtiones.*

§. Undecimus.

Summarium.

1. *Cui competat viſitatio.*
2. *An hæc conſtitutio comprehendat omnes moniales.*
3. *Quid ſi collegium ſit mixtum.*
4. *Quid ſi cœnobium alteri ſubſit.*
5. *Quid de canonicatibus ſecularibus.*
6. *Quid ſi exempta ſint à viſitatione, & an ſint tales.*

§. Duodecimus.

Summarium.

1. *Pontifex poteſt huic conſtitutioni derogare.*

§. Decimustertius.

Summarium.

1. *Reip. intereſt citò lites finiri.*
2. *Cauſæ ethimologia.*
3. *In cauſis beneficiorum reſervatorum, Ordinarius non eſt Judex.*
4. *Fructus, reditus, proventus, obventiones, quid ſint.*
5. *Exempti non poſſunt in prima inſtantia evocari.*
6. *Bulla explicatoria Conc. Trid. quoad primam inſtantiam.*
7. *Beneficialis cauſa quæ dicatur, & ad quem in ea appelletur.*
8. *Ab interloquutoriis non licet appellare.*
9. *Bulla de non appellando ab interloquutoriis, nec ubi agitur de morum correctione, cum clauſula irritante appellationes & inhibitiones.*

10. *Bulla ad Epiſcopos Leodienſ. in prima inſtantia & variis in caſibus non appellandi ab eorum ſententiis cum clauſula irritante.*
11. *Potentia unde ſit metienda.*
12. *Eccleſia an reſpectu laici cenſenda ſit potens.*
13. *Quid ſi uterque æqualis ſit potentiæ.*
14. *Exceptio potentiæ an proponenda ante litem conteſtatam.*
15. *Perhorreſcentiæ juramentum an ſufficiat.*
16. *Frivolæ recuſationes juriſdictionem non ſuſpendunt.*
17. *Appellatio & recuſatio ſimboliſant.*
18. *Clauſula irritans inficit appellationes, inhibitiones, & quoſcunque actus.*
19. *Quid ſi pars de prohibita appellatione non excipiat.*

§. DECIMUS QUARTUS.

Summarium.

1. *Dictionis Et energia multiplex.*
2. *Conſervatores ſeculares hâc conſtitutione non comprehenduntur.*
3. *Excellentia canonici juris.*
4. *Baccalaureatus an ſit gradus.*
5. *Baccalaureatus ſine ſcriptura probari poteſt.*
6. *An opponi poſſit de inidoneitate graduati.*
7. *Aſſeſſorum origo.*
8. *Aſſeſſores conſenſu partium deſignandi.*
9. *Quid ſi partes non conſentiant.*
10. *Aſſeſſor debet eſſe omni exceptione major.*
11. *Quid ſi malè conſulat.*
12. *Aſſeſſores non aſſumendi ex remotis partibus.*
13. *Quid ſi omnes recuſentur.*
14. *Recuſationem frivolam judex poteſt ſpernere.*
15. *Multæ ſunt recuſationis cauſæ.*
16. *Judex an teneatur aſſumere aſſeſſorem.*
17. *Judex tenetur aſſumere aſſeſſorem, quoties lege ſtatuto, aut reſcripto ad hoc obligatur.*
18. *Aſſeſſor petendus eſt.*
19. *Quid ſi alteruter petat, uter ſolvet aſſeſſores.*
20. *An judex teneatur ſequi conſilium aſſeſſoris.*
21. *Laicus, an coram judice Eccleſiaſtico aſſeſſor eſſe poſſit.*

§. DECIMUS QUINTUS.

Summarium.

1. *Cathedraticum unde vocetur.*

§. DECIMUS SEXTUS.

Summarium.

1. *Impedientes Juriſdictionem Eccleſiaſticam incurrunt cenſuras Bullæ Cœnæ Domini.*
2. *Libertati Eccleſiaſticæ, quæ dicantur adverſari.*

§. DECIMUS SEPTIMUS.

Summarium.

1. *Principes an veniant ſub generali diſpoſitione.*

§. DECIMUS OCTAVUS.

Summarium.

1. *Synodus quotuplex.*
2. *Epiſcopalis ſynodus eſt quotannis celebranda.*

Digitized by Google

3. *Cauſa finalis ſynodi.*
4. *Pœna omiſſionis ſynodi.*
5. *Pœnæ an ipſo jure incurruntur.*
6. *Exempti venire ad ſynodum non tenentur.*
7. *Ciſtercienſis Ordinis privilegio an derogetur hac leonina.*
8. *Privilegium in corpore juris clauſum difficilius tollitur.*
9. *Clauſulæ enim obſtantiarum, an tollant tempus immemoriale.*
10. *An reſpiciant tempus futurum.*
11. *Monitio unica ſufficit.*
12. *Clauſula quales excuſent à ſynodo.*
13. *Synodales conſtitutiones, an confirmari debeant à Papa.*

§. DECIMUSNONUS.

Summarium.

1. *Ratio Clement. in pleriſque de elect.*
2. *Homines ſemper nituntur in vetita.*
3. *An ut huic Clem. ſit locus, neceſſe ſit Eccleſiam deſtitui clero & populo.*
4. *An hæc Clem. habeat locum in non religioſis.*
5. *Dictionis* præſertim *energia.*
6. *Sine temporalibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt.*
7. *Dictionis* niſi *energia.*
8. *An clauſulæ non obſtantiarum derogent concilio.*
9. *Quid ſi habeant clauſulas derogatorias derogatoriarum.*
10. *A quo tempore conſtitutiones Papales ligent.*

PARS SECUNDA.

Conſervatorum Eccleſiaſticorum Materiam comprehendens.

Quæſtio 1.

Quæ ſit definitio conſervatorum, & qualiter conſervatoria juris ſcripti differant à conſervatoriis hodiernis, & de multiplici conſervatoriarum opere.

Quæſtio 2.

Sitne conſervatorum juriſdictio favorabilis vel odioſa.

Quæſtio 3.

Conſervatoribus qualis juriſdictio competat.

Quæſtio 4.

Conſervatores an poſſint cognoſcere de debito civili.

Quæſtio 5.

Conſervatores, an cognoſcere poſſint de cauſa hæreſis.

Quæſtio 6.

An cognoſcat de cauſ matrimonialibus.

Quæſtio 7.

Conſervatorum juriſdictio, an poſſit prorogari.

Quæſtio 8.

An conſervatores procedere poſſint in feriis.

Quæſtio 9.

An conſervatores habeant tribunal.

Quæſtio 10.

An conſervator poſſit tanquam ſuſpectus recuſari.

Quæſtio 11.

Conſervatores quibus poſſint inhibere.

Quæſtio 12.

Quid ſi ſint plures conſervatores, an injuriatus implorare poſſit officium ejus, qui remotior eſt à domicilio injuriantis.

Quæſtio 13.

An conſervatores ſalarium exigere poſſint.

Digitized by Google

Quæſtio 14.
Aſſeſſores conſervatorum, an ſalaria exigere poterunt.

Quæſtio 15.
Notariis conſervatorum, an ſalaria debeantur.

Quæſtio 16.
An à conſervatoribus cadat appellatio, & ad quem.

Quæſtio 17.
Conſervator, an dare poſſit licentiam extrahendi quempiam ex loco ſacro.

Quæſtio 18.
An conſervator exequatur ſuam ſententiam.

Quæſtio 19.
Utrum conſervator invocare poſſit brachium ſæculare.

Quæſtio 20.
An mittere poterit in bonorum poſſeſſionẽ.

Quæſtio 21.
Num conſervator abſolvere poſſit à cenſuris.

Quæſtio 22.
Quam pœnam incurrunt, qui conſervatoris officio abutuntur.

Quæſtio 23.
An qui ex privilegio habent facultatem eligendi conſervatorem, poſſint electione ſemel facta variare.

Quæſtio 24.
Conſervatoriæ, utrùm extinguantur morte concedentis.

Quæſtio 25.
Utrùm conſervatores poſſint vices ſuas alteri delegare.

Quæſtio 26.
Quid ſi ſit inſtitutum, ordinariuſque juſtitiam non adminiſtraret, an exemptis licebit judicio pulſare ſuos debitores coram conſervatore.

Quæſtio. 27.
An exempti ſint conveniendo coram conſervatoribus à ſe nominatis.

Quæſtio 28.
An Præfecti annonæ poſſint à conſervatoribus impediri.

Quæſtio 29.
Quid ſi exempti inſtituti ſint per Laicum hæredes, an ſi pro teſtamenti publicatione citentur coram judice Laico, à quo ſunt exempti, recurrere poſſint ad ſuum conſervatorem.

Quæſtio 30.
Executores teſtamentorum ab ordinario conventi, an recurrere poſſint ad ſuos conſervatores

Quæſtio 31.
An conſervatores poſſint procedere adverſus eos, qui confugientes ad Eccleſias extrahunt.

Quæſtio 32.
Utrum regulares exempti ratione adminiſtrationis Eccleſiæ, ſi à Diœceſano conveniantur, poſſint ad ſuum conſervatorem recurrere.

Quæſtio 33.
Quid ſi quis fide datâ de quempiam reducendo ad locum exemptum non reducatur, an conſervator procedere poterit.

Quæſtio 34.
Clauſula, Conſervatoriis Bullis incerta non permittentes ab aliquo moleſtari, *qualiter intelligenda.*

Quæſtio 35.
Quid de illa clauſula, ſciant ſe indignationem BB, *Petri & Pauli.*

Quæſtio

Digitized by Google

Quæſtio 36.

Quid de clauſula appellatione poſtpoſita, quæ in privilegiis quandoque apponitur.

Quæſtio 37.

Quid importet clauſula invocato etiam ad hoc brachio ſeculari.

Quæſtio 38.

Quid de clauſula ſupplentem omnem defectum.

Quæſtio 39.

Quid ſi fructus decimales coloniæ in patria Leodienſi ad Brabantiam ſpectantes à Leodienſi arreſtentur, Brabantuſque conqueratur in Brabantia violata Bullæ Aureæ, poteritne arreſtari procurans ad conſervatorem quem habet, recurrere.

Quæſtio 40.

An executio ſententiæ per ordinarium contra exemptum nulliter latæ mandari poſſit executioni ejuſdem ordinarii autoritate adverſus debitores exempti non exemptos.

Quæſtio 41.

An ſi autoritate ordinarii interponatur arreſtum in rebus exemptorum, recurrere poſſint ad conſervatorem.

Quæſtio 42.

Num debitor ab ordinaria Juriſdictione exemtus, qui eadem ordinaria autoritate alteri ſolvit, poſſit à ſuo creditore ad iterandam ſolutionem compelli.

Quæſtio 43.

An exemptus poſſit arreſtum ordinarii ſpernere, & in illius præjudicium ſolutionem proprio creditori citra periculum geminandæ ſolutionis impendere.

Quæſtio 44.

Exempti, an ligentur proclamationibus ordinarii.

Quæſtio 45.

Exemptus in in crimine flagranti violatæ immunitatis palatii Epiſcopalis captus, ſi puniatur, an ad ſuum conſervatorem poſſit recurrere.

Quæſtio 46.

Ordinarius utrum Reſcribendo exemptis utatur verbis mandatoriis, vel rogatoriis.

Quæſtio 47.

Conſervatores, an citare poſſint per edictum publicum.

Quæſtio 48.

Conſervatores, an cogantur locorum ordinariis, aut iis adverſus quos procedunt exhibere Bullas conſervatoriales.

Quæſtio 49.

Quid ſi conſervator cauſam coram ſe coeptam à ſe abdicet remittatve, poteritne eandem reaſſumere.

Quæſtio 50.

An Conſervatores poſſint implorari ab iis qui præſcriptione exemptionem acquiſiverunt.

Quæſtio 51.

Quid ſit de exemptis, qui in jure ſepulturæ impediuntur.

Quæſtio 52.

Quid ſi exempti vocentur in jus coram ordinario pro quarta Parochiali, an conſervator poterit inhibere.

Quæſtio 53.

Conſervatores, an habere dicantur territorium ſeparatum.

Quæſtio 54.

An Conc. Trid. conſtitutioneſque Pontificum illius confirmatoriæ cenſeantur derogare exemptionibus earumve conſervatoriis.

Digitized by Google

Quæſtio 55.

Utrum conſtitutio Concilii Lateranenſis modificans conſervatorias exemptioneſque ſit in viridi obſervantia.

Quæſtio 56.

Quæ Privilegia ſint à Concilio Tridentino revocata.

Quæſtio 57.

Quid ſi confirmationi Privilegiorum adjiciatur clauſula, quatenus ſunt in uſu.

Quæſtio 58.

Quid ſi Privilegia confirmentur cum clauſula, quatenus decretis Conc. Tridentini & ſacris Canonibus *adverſentur.*

Quæſtio 59.

An generalis confirmatio Privilegiorum ſe extendat ad ea quæ ſunt contra jus.

Quæſtio 60.

Ordines, an ſibi invicem propria privilegia communicent,

Quæſtio 61.

Quid ſi tollantur privilegia unius ordinis, an cenſebuntur ſublata reſpectu eorum, qui habebant jus participandi in privilegiis iſtius ordinis.

Quæſtio 62.

Conſervatores, an clientum ſuorum gratia poſſint à jure ſcripto diſcedere

Quæſtio 63.

Quid ſi exemptus eodem tempore vocetur in jus coram Conſervatore & coram alio judice, coram utro comparebit.

Quæſtio 64.

Quid ſi capitulum uſurpet juriſdictionem in ſingularem perſonam capituli, an recurrere poſſit ad conſervatorem.

Quæſtio 65.

An non obſtante judicii prorogatione poſſit haberi recurſus ad conſervatorem.

Quæſtio 66.

An collega, qui collegam coram collegio in jus traxit, poſſit per eundem ſuum collegam, ratione ejuſdem rei, coram conſervatoro reconveniri.

Quæſtio 67.

Exemptiones conſervatoriaſque utrum Pontifex poſſit revocare.

Quæſtio 68.

An ſi Decani collegiorum juriſdictionem exerceant in collegas, liceat collegis ad conſervatorem recurrere.

Quæſtio. 69.

Clerus unius Diœceſis exemptus ſi transferatur ad aliam Diœceſim, an retinebit ſuas exemptiones & conſervatorias.

Quæſtio 70.

Conſervatores, an indiſtinctè poſſint procedere per cenſuras excommunicationum adverſus violatores Privilegiorum.

Quæſtio 71.

An debeat conſtare deeſſe alia remedia antequam excommunicatio decernatur.

Quæſtio 72.

Sed ſi priuſquam conſtet de ejuſmodi impedimentis ſi excommunicatio decernatur, eritne valida.

Quæſtio 73.

Quid ſi conſervatores quempiam nulliter excommunicent, qualiter ita excommunicati ſe potuerunt tueri.

Quæſtio 74.

Conſervatores an poſſint mulctas pecuniarias ſibi convertere.

Quæſtio 75.

Conſervatores utrum poſſint propter delictum Epiſcopi civitatem cui præeſt interdicere.

Quæſtio 76.

Digitized by Google

Quæſtio 76.
An conſervatores propter delictum dominorum poſſint ſubjicere interdicto eorum terras eis temporaliter ſubjectas.

Quæſtio 77.
Exemptus ſi ratione rei non exemptæ conveniantur coram ordinario, utrum ad conſervatorem poſſit recurrere?

Quæſtio 78.
Violatores exemptionum aut conſervatoriarum, an incedant in Eccleſiæ cenſuras.

Quæſtio 79.
Conſervator quæ obſervare debeat, antequam excommunicationem ferat.

Quæſtio 80.
Quid ſi quiſpiam ſit conſervator, qui utramque habet juriſdictionem, ſpiritualem ſcilicet & temporalem, an utramque poterit exercere.

Quæſtio 81
Quæ ſit differentia inter cenſuras, quas violatores exemptionum incurrunt, & eas quas conſervatores violatoribus exemptionum infligunt.

Quæſtio 82.
An excommunicatis detur adverſus excommunicantem ob excommunicationem injuſtam actio?

Quæſtio 83.
Romipetæ ſi in jus coram ordinario vocentur, qualiter poterunt ſibi conſulere.

Quæſtio 84.
An indiſtinctè omnes Romipetæ privilegio hujus Eugenianæ gaudeant.

Quæſtio 85.
Quid ſi quis peregrinandi aut devotionis cauſa Romam petat.

Quæſtio 86.
Quid ſi Romipeta delinquat, an privilegio Eugenianæ gaudeat.

Quæſtio 87.
An hæc Eugeniana eximat Romipetas à juriſdictione ordinationum quoad lites captas.

Quæſtio 88.
An Romipeta poſſit ſiſti, ſeu arreſtari.

Quæſtio 89.
A quo tempore, quis cenſendus ſit Romipetarum jure gaudere.

Quæſtio 90.
Quanto tempore reſidere quis cenſeatur Romæ, ut privilegio hujus exemptionis gaudeat.

Quæſtio 91.
An & tempus reverſionis ſub Eugeniana comprehendatur.

Quæſtio 92.
An ſtatim poſt reditum ad patriam ceſſet hæc Eugeniana.

Quæſtio 93.
Quæ ſit pœna ordinariorum juriſdictionem in Romipetas exercentium,

Quæſtio 94.
Quis ab hac Excommunicatione poſſit abſolvere.

Quæſtio 95.
Exemptus, an ſi quid rigore ſententiæ, ab ordinario latæ ſolverit, poſſit ſolutum condicere.

Quæſtio 96.
Conſervatores, an cognoſcere poſſint de cauſis criminalibus.

Quæſtio 97.
An Conſervatores jus habeant incarcerandi.

Quæſtio 98.
Quid ſi non incarceraverint, ſed *incarcerare conati ſint.*

Quæſtio 99.
Confeſſores monialium exemptarum, an iiſdem exemptionibus & conſervatorius gaudeant.

Quæſtio

Digitized by Google

Quæſtio 99.
Confeſſores monialium exemptarum, an iiſdem exemptionibus & conſervatoriis gaudeant.

Quæſtio 100.
Exempti, an poſt cautionem judicio ſiſti judicatum ſolvi, coram ordinario præſtitam recurrere poſſint ad conſervatorem.

Quæſtio 101.
Quid ſi exempti adjungant ſe alteri non exempto cui judicium coram ordinario motum eſt, cautioneſque judicio ſiſti & judicatum ſolvi præſtent.

Quæſtio 102.
Regulares exempti qui in partibus judices aut conſervatores non habent, coram quibus agere vel conveniri poſſint.

Quæſtio 103.
Clerici ſeculares exempti, qui in partibus judices, aut conſervatores non habent, coram quibus experiri aut conveniri poſſint.

Quæſtio 104.
Conſervatores, an cognoſcere poſſint in prima inſtantia non obſtante diſpoſitione Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 20. de Refor.

Quæſtio 105.
Exempti, an cauſas contra eorum fidejuſſores coram ordinariis fidejuſſorum judicibus motas ad ſuum conſervatorem poſſint recurrere.

Quæſtio 106.
Conſervatores Ordinis Franciſcanorum de obſervantia certæ Provinciæ, an in actione debiti civilis, tam proprio exemptorum nomine, quam ſuorum correorum inhibere poſſit ordinario ne cognoſcat.

Quæſtio 107.
Exempti ratione congruæ portionis conventi coram ordinario, an recurrere poſſint ad conſervatorem.

Quæſtio 108.
Ordinarius ſi procedat contra exemptos auctoritate ordinaria, cum delegata debuerit procedere, an exempti recurrere poſſint ad conſervatorem.

Quæſtio 109.
In dubio, an ordinarius procedere ordinaria vel authoritate delegata cenſendus ſit.

Quæſtio 110.
Qualem juriſdictionem Epiſcopus habeat in Monachos.

Quæſtio 111.
An exemptiones & conſervatoria amittantur per non uſum.

Quæſtio 112.
Revocatio exemptionum & conſervatoriarum ſitne favorabilis vel odioſa.

Quæſtio 113.
Recurrens ad conſervatorem pendente appellatione interpoſita à ſententia ordinarii, an dicatur attentare.

Quæſtio 114.
Actio inter duos exemptos, an proponenda ſit coram conſervatore actoris vel rei.

Quæſtio 115.
Principes ſeculares, an poſſint ſuos ſubditos à juriſdictione conſervatorum Apoſtolicorum eximere.

Quæſtio 116.
Conſervatores, an irrequiſiti juriſdictionem ſuam poſſint exercere.

Quæſtio 117.
Utrum exempti exemptione cleri ſecundarii Diœceſis Leodienſis poſſint debitores ſuos actione perſonali convenire coram Abbate S. Laurentii Privilegiorum conſervatore.

Digitized by Google

Quæſtio 118.

Scholaris Lovanienſis, an poſſit coram conſervatore Privilegiorum ſuæ Academiæ evocare & convenire alterius Academiæ ſcholarem aut exemptum.

Quæſtio 119.

Conſervatorum ſententias, an alii judices exequi teneantur.

Quæſtio 120.

Judices Leodienſes, an & quibus caſibus ad executionem ſententiarum per conſervatorem Academiæ Lovanienſis latarum teneantur.

Quæſtio 121.

An exemptus, cui de aliquo Canonicatu proviſum eſt, poſſit adverſus Capitulum mandata de immittendo in poſſeſſionem Canonicatus & Prabendæ à conſervatore impetrare.

Quæſtio 122.

An conſervatoria ſint à ſucceſſoribus eorum, qui eas conceſſerant, confirmandæ.

Quæſtio 123.

Religioſi exempti, quibus ordinarius in ſua diœceſi hac lege cœnobii extructionem permiſit, ut eum in ſuperiorem pleno jure recognoſcant, utrum cœnobio extructo exemptionibus gaudere & conſervatoriis ſe tueri poſſint.

Quæſtio 124.

Ordinum mendicantium qui ſint conſervatores.

Quæſtio 125.

An exempti cleri ſecundarii diœceſis Leodienſis poſſint vocare in jus ſuos debitores, etiam exemptos coram Abbate S. Laurentii, eorum conſervatore.

Quæſtio 126.

Exempti non poſſunt in prima inſtantia ab eorum creditoribus non exemptis conveniri.

Quæſtio 127.

An capitula juriſdictionem habentia cauſam collegæ cognoſcendam poſſint alicui committere.

Quæſtio 128.

Ordinarius, an ſententiam conſervatoris remotioris exequi teneatur.

Quæſtio 129.

1. Caſus hujus quæſtionis, tenentes Eccleſiarum, an gaudeant earum Privilegiis & conſervatoriis.

Quæſtio 130.

Quid de Conſervatoribus Franciæ in regno ſtatutum ſit.

PARS TERTIA.

Materiam conſervatorum laicorum Tribunali vigintiduumvirum Leodienſi comparatam comprehendens.

Quæſtio 1.

An ſint etiam conſervatores laici.

Quæſtio 2.

Tribunal vigintiduumvirale Leodienſe, an ſit odioſum vel favorabile.

Quæſtio 3.

Tribunal vigintiduumvirale, an cenſeri debeat Eccleſiaſticum vel laicum.

Quæſtio 4.

Princeps, an ſub pace vigintiduumvirali comprehendatur.

)()()(Quæſtio

Quæſtio 5.

Clerici, an ſub eadem pactione comprehendantur.

Quæſtio 6.

An exempti ſubjiciantur huic vigintiduumvirum tribunali.

Quæſtio 7.

Pontifex, an ſtatuere poſſit ne exempti ratione officiorum ſubjaceant vigintiduumviris.

Quæſtio 8.

An Eccleſia cathedralis illiuſque ſinguli canonici ſubjiciantur huic tribunali.

Quæſtio 9.

An collegia ſeu alia quævis capitula, aut univerſitates comprehendantur ſub hac pace.

Quæſtio 10.

Vigintiduumviri, an cognoſcere poſſint de juſtitia vel de injuſtitia, nullitate aut validitate ſententiarum aliorum judicum.

Quæſtio 11.

An juriſdictio hæc poſſit alia in cauſarum ſpecie à partibus prorogari.

Quæſtio 12.

Qualis debeat eſſe ſenſus clauſulæ que l'on ne doibt mener aucuns hors loy.

Quæſtio 13.

Utrum Officialis vices ſuas alteri committens impingat in hanc pacem.

Quæſtio 14.

Judex exequens ſententiam iniquam, an in hanc pacem impingat.

Quæſtio 15.

Quid ſi Judex circumventus aliquid decernat, quod poſtea motu proprio revocat, an id ad vigintiduumvirale judicium poſſit revocari.

Quæſtio 16.

Actiones vigintiduumvirales ſintne civiles vel criminales.

Quæſtio 17.

Judex exequens ſententiam iniquam in præjudicium appellationis, an poſſit hoc tribunali coerceri.

Quæſtio 18.

An omnis violentia ad hoc tribunal ſpectet.

Quæſtio 19.

Qualiter intelligatur clauſula, auront à corrigee tous juges qui auront meffait.

Quæſtio 20.

An requiratur dolus veri aut lata culpa, ut quiſpiam à vigintiduumviris poſſit coerceri.

Quæſtio 21.

Judices, an ob negligentiam puniantur.

Quæſtio 22.

Qua actione teneatur, qui aliquem temere in jus coram hoc tribunali vocat.

Quæſtio 23.

An tribunal hoc juriſdictionem habeat adverſus delegatos Papæ.

Quæſtio 24.

Quid ſi Judex delegatus appellationi non deferat.

Quæſtio 25.

Quid ſi pars non appellat à ſententia judicis corrupti.

Quæſtio 26.

Quid ſi violentia extra territorium Leodienſe ab incolis tamen Leodienſibus committatur.

Quæſtio 27.

An appellatio & querela vigintiduumviralis poſſunt concurrere.

Quæſtio

Digitized by Google

Quæſtio 28.

Judices vigintiduumvirali ſententia condemnati, an infamiam incurrant.

Quæſtio 29.

Utrum vigintiduumviris competat executio ſuarum ſententiarum.

Quæſtio 30.

Utrum vigintiduumviri poſſint ſententias ſuas executioni demandare per arreſta & bonorum adjudicationes.

Quæſtio 31.

An poſſint ſe aliqua præſcriptione etiam immemoriali tueri.

Quæſtio 32.

An tribunal hoc de exceſſu ſportularum poſſit cognoſcere.

Quæſtio 33.

Princeps juxta has paces habens ignem & fugam, utrum poſſit communem, quam homicida cum alio domum habet, diruere.

Quæſtio 34.

Quid ſi Judex ordinem juris prætermittat.

Quæſtio 35.

An judices vel officiati poſſint de eo quod extra ſuum officium committant, hac pace coerceri.

Quæſtio 36.

Judex ferens ſententiam nullam, an poſſit à vigintiduumviris coerceri.

Quæſtio 37.

Quid ſi judici poſt ſententiam pecunia à victore donetur.

Quæſtio 38.

An in judice nulliter aut inique judicantante præſumatur dolus,

Quæſtio 39.

Quid ſi Judex incompetens aliquid decernat.

Quæſtio 40.

Officialis qua ratione poſſit vigintiduumviros Juriſdictione ſua abutentes coercere.

La Paix de Fexhe De la paix deſ. 22. la Ratification Jean de Hynsberg Eveſque de Liege.

Quæſtio ultima.

An ſub hoc fœdere comprehendantur Clerici.

Finis Indicis Capitum.

Digitized by Google

TENOR CONSTITVTIONIS HVIVS LEONINÆ.

LEO X. IN CONCILIO LATERANENSI.

REGIMINI univerſalis Eccleſiæ (diſponente Domino) præſidentes, juxta Paſtoralis officii debitum libenter intendimus utilitatibus ſubditorum, & ad conſervandam libertatem eccleſiaſticam & removenda ſcandala, ponendam concordiam, & nutriendam quietem inter eccleſiarum Prælatos, & eorum ſubditos, eò propenſius Apoſtolicæ ſolicitudinis ſtudium adhibemus, quò diſſenſionem talium fore diſpendioſam experimento comprobatur, nec non indulta pariter privilegia eiſdem ſubditis, & ipſorum Prælatorum diſpendium, tam per prædeceſſores noſtros, quàm ſedem Apoſtolicam conceſſa ita libenter moderamur; ne exinde ſcandala procedant, neve ex his ulli detur materia malignandi, & perſonæ eccleſiaſticæ à bono obedientiæ, nec non divini perſeverantia ſervitii nullatenus retrahatur. Sane nuper ad noſtrum relatio fide digna pervenit auditum, quod Canonici Patriarcharum metropolitanorum, & cathedralium collegiatarum, & alii clerici ſæculares plura præſumunt, quæ ipſis infamiam non parvam pariunt, ac aliis inferunt læſionem, prætextu exemptionis ordinariorum correctiones & ordinationes ſubterfugiunt, ac eorum forum ſive judicium declinant: nonnulli etiam impunitatem ſuorum exceſſuum per privilegium exemptionis obtineri ſperantes, exceſſus ipſos committere non reverentur; quos niſi per exemptionem, quâ gaudent, crederent ſe defendi, nullatenus fuiſſent commiſſuri.

Hinc itaque accidit, ut propter eorum audaciam, qui prætextu privilegii exemptionis impunitatem exceſſuum obtinere confidentes, nonnulla multoties committant enormia, per quæ plurimum diffamatur Eccleſia, & ſcandala gravia generantur, potiſſimè autem, cùm talia per eos, ad quos horum ſpectant, illa punire negligunt.

Nos volentes ne eo prætextu delicta impunita verbo hujuſmodi neceſſariam inhibere medelam ſacro approbante concilio ſtatuimus, ut de cætero illi, quibus exemptorum correctio & punitio à dicta ſede demandata eſt circa illa vigilanter intendant, & diligenter officii ſibi commiſſi debitum exequantur, & quàm primum eis exemptos ipſos deliquiſſe legitimè conſtiterint, ita eoſdem exemptos delinquentes puniant, quod iidem exempti metu pœnæ à ſuis arceantur inſolentiis, & alii eorum exemplo perterriti proſilire ad ſimilia meritò perhorreſcant. Et ſi circa hoc negligentes fuerint diœceſani & alii locorum ordinarii, eoſdem, quibus exem-

ptorum

Digitized by Google

torum correctio hujuſmodi competit, perſonaliter, ſi illorum copia & notitia haberi poterit, alioquin vel ſi nullus, vel partibus exemptorum ipſorum certus judex fuerit, eos quorum ſua in præmiſſis intereſſe putaverint, per edictum publicum cathedralium ſeu aliarum Eccleſiarum locorum, in quibus exemptorum judices hujuſmodi reſidere, ſeu nullius eorundem exemptorum judicibus exiſtentibus, ipſos exemptos deliquiſſe contigerit, valvis affigendum moneant, ut ipſi tales exemptos delinquentes & criminoſos puniant & caſtigent infra competentem terminum monentium ipſorum arbitrio moderandum. Et ſi ipſi moniti in hoc negligentes fuerint, & & id adimpleri neglexerint, ſeu recuſaverint, tunc ut in eo, in quo deliquerint, puniantur, cognitione hujuſmodi eâ vice ſint privati, & ſe non intromittant ullatenus de iiſdem: ſed diœceſani & alii locorum ordinarii hujuſmodi contra tales exemptos delinquentes & criminoſos autoritate noſtrâ ad inquiſitionem, vel per accuſationem ſine aliquibus tormentis procedere, & teſtes per ſeipſos examinare poſſint, ac proceſſum ipſum (quem ratione ſolennitatis juris, præterquam ratione citationis omiſſæ, dummodò delictum aliàs ritè probatum fuerit, nullum allegari, vel dici poſſe prohibemus; ſed per eos habitum clauſum, & eorum ſigillo munitum ad Sedis Apoſtolicæ examen ipſorum exemptorum delinquentium, expenſis etiam in ipſo proceſſu factis, ad quorum ſolutionem ordinarii ipſi poſſint eoſdem inquiſitos & accuſatos compellere, per proprium vel alium nuntium quantò citiùs deſtinare procurent) apud eandem Sedem per Romanum Pontificem vel alium, cui duxerit committendam diligenter examinandum, & ita culpabiles repertos, quod ad condemnationem vel propter ſufficientia indicia, propter quæ ad torturam pro veritate exquirenda procedi valeat, ad ipſos diœceſanos ſeu ordinarios per eos autoritate noſtrâ in cauſa inquiſitionis ſeu accuſationis ulterius legitimè procedendum, & cauſam ipſam prout juſtum fuerit, terminandam, remittendum. Notarii autem dictæ Sedis, quorum officium in ipſis primitivæ Eccleſiæ initiis à fœl. record. Clem. Papa I. ad Sanctorum geſta perquirenda, atque conſcribenda noſcitur inſtitutum ad Protonotariatus officium aſſumpti habitum, & rochettum deferentes, & alii noſtri & dictæ officiales actu ſua exercentes, tam in civilibus, quàm in criminalibus ab omni ordinariorum juriſdictione ſint exempti. Alii verò notarii habitum Protonotariatus non deferentes, niſi illum infra trimeſtre, & poſt præſentium publicationem aſſumpſerint, & ipſi ac alii in poſterum aſſumendi, habitum & rochettum hujuſmodi continuè non geſtantes; atque alii noſtri, & dictæ Sedis officiales officia ſua actu non exercentes, tam in criminalibus, quàm in civilibus ratione cauſæ ſummam 25. Ducatorum auri de Camera non excedentis duntaxat eorundem diœceſanorum & ordinariorum juriſdictioni ſubjaceant: in civilibus verò cauſis ſummam hujuſmodi exedentis plenâ gaudeant exemptione, & à dictorum diœceſanorum & ordinariorum juriſdictione penitùs ſint exempti.

)( )( )(3 Dignum

Digitized by Google

CONSTITUTIO

Dignum quoque,& etiam congruum arbitrantes, quod ex S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalium familiaribus illi duntaxat privilegio exemptionis gaudeant, qui actu domeſtici & continui ſunt commenſales, vel ab eiſdem Cardinalibus ad ipſorum exequenda negotia miſſi, vel qui recreationis cauſa ad tempus à Romana curia abſentes fuerint; cæteris verò etiam familiaritatis litteras habentibus, quominus coertioni Diœceſanorum & ordinariorum eorundem ſubjaceant, familiaritatis hujuſmodi privilegium nullatenus ſuffragetur; & cum eiſdem diœceſanis, ut monaſteria monialium Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta in eorum diœceſibus conſiſtentia ſemel in anno viſitari poſſint per conſtitutionem in Concilio Viennenſi editam, quæ incipit attendentes, plena fuerit data facultas illam innovamus, ac exemptionibus ac privilegiis quibuſcumque non obſtantibus diſtrictè ſervari præcipimus, & mandamus. Per præmiſſa quoque eiſdem diœceſanis & ordinariis caſibus, quibus in exemptos à jure juriſdictio conceſſa eſt, nullatenùs præjudicium generetur. Exemptiones autem de cætero abſque rationabili cauſa, quorum intereſt, minimè citatis, pro tempore conceſſas nullius roboris & momenti eſſe decernimus. Et cùm Eccleſiaſticus Ordo confundatur, ſi ſua unicuique juriſdictio non ſervetur, ordinariorum juriſdictioni (quantum cum Deo poſſumus) favere, ac litibus celerius finem imponi, & litigantium immoderatis ſumptibus & expenſis parci ſatagentes ſtatuimus,& ordinamus, quod ſingulæ cauſæ tam ſpirituales,quàm civiles mixtæ forum Eccleſiaſticum quomodolibet concernentes & beneficiales (dummodo beneficia ipſa generaliter reſervata non fuerint, & ipſorum ſingulorum beneficiorum fructus, reditus, & proven.24. ducatorum auri de Camera ſecundùm communem æſtimationem valorem annuum non excedant) in prima inſtantia extra Romanam Curiam,& in partibus coram Ordinariis locorum duntaxat cognoſci, & terminari ita, quod nulli ante diffinitivam ſententiam liceat appellare, nec appellatio (ſi fuerit omiſſa) ullatenus admitti, niſi ad interlocutoria, quæ vim habet diffinitivæ vel è gravamine minimè concernente, negotium principale, quod per appellationem à diffinitiva ſententia reparari non poſſit, niſi aliter collitigantium adverſarii ſui potentiam meritò perhorreſceas, ſeu aliâ & probabili & honeſtâ cauſâ aliter, quàm per proprium juramentum ſaltem ſemiplenè probata coram Ordinario non auderet litigare. Eo enim caſu cauſæ ipſæ appellationum in dicta curia etiam in prima inſtantia committi, & cognoſci, & terminari poſſint. Alioquin appellationes & illatum etiam aliarum cauſarum hujuſmodi commiſſiones in poſterum, & quidquid inde ſecutum fuerit, nullius ſit roboris & momenti. Judices autem & conſervatores à Sede Apoſtolicâ deputati, ſi in altero jurium graduati non fuerint, aſſeſſorem partibus non ſuſpectum, ab ipſis partibus vel earum altera requiſiti ſumere,& ſecundùm ejus relationem judicare teneantur.

Et quia ſæpius & multiplici relatione percepimus, quamplurimas Eccleſias, & illas

Digitized by Google

illis præſidentes Epiſcopos tam citrà quàm ultrà montes vexari in eorum juriſdictionibus,juribus & dominiis, ac turbari à domicellis,principibus & nobilibus eorundem, qui ſub colore juriſpatronatus, quod in beneficiis Eccleſiaſticis habere confingunt, nullo privilegio Apoſtolico ſuffulti, ſine ordinariorum collationibus & literis, & abſque aliquo ſaltem colorato titulo beneficia non ſolùm Clericis, ſed etiam Laicis conferre, Sacerdotes & Clericos delinquentes ad eorum libitum punire, decimas omnium rerum, & ad quarum ſolutionem de jure tenentur, ac cathedraticum & alia,quæ legis diœceſanæ & juriſdictionis ſunt, & ad ipſos Epiſcopos duntaxat pertinent, temerè auferre, fraudare,uſurpare, ſeu ut præmiſſa fiant, mandare, ac ipſa & fructus quoſcunque, ne à civitatibus, terris, & locis eorum extrahantur, prohibere feuda, poſſeſſiones, & prædia occupare,& indebitè detinere, ſeu ad feuda & bona ipſarum Eccleſiarum eis concedendum, ac Eccleſiaſtica perſonis per eos nominatis conferendum minis & terroribus ac aliis viis indirectis inducere & compellere, & alia quamplurima damna,jacturas & injurias Eccleſiis & earum Prælatis ac Clericis præfatis inferri non modò permittere, ſed etiam expreſsè mandare præſumant. Attendentes igitur, quod Laicis in Clericos & perſonas Eccleſiaſticas ac bona Eccleſiaſtica non eſt attributa facultas, atque æquum, & juſtum eſſe,ut in eos jura inſurgant,qui illa offendere præſumunt.

Nec non conſiderantes, quantum ex his tam noſtro & Apoſtolicæ Sedis honori, quàm perſonarum Eccleſiaſticarum quieto & proſpero ſtatui non ſine damnanda pernicie derogetur, ac cupientes eos, quos ad obſervantiam jurium, virtutum præmia non inducant, tam adjectarum exaggeratione pœnarum, quàm adjiciendarum de novo formidine à temerariis auſibus refrænare omnes & ſingulas conſtitutiones, quæ ſuper decimarum ſolutione, & contra violatores & raptores Eccleſiarum, & incendiarios, agrorum depopulatores,& tam S. R. E. Cardinalium, quàm venerabiles fratres noſtros Epiſcopos & alias perſonas Eccleſiaſticas ſeculares & regulares capientes, detinentes,& eorum juriſdictionem & jura quomodolibet indebitè occupantes; aut eos in eorum juriſdictionis exercitio perturbantes, ſeu moleſtantes, eos quoque ad conferendum beneficia Eccleſiaſtica perſonas per eos nominatim aut alias de illis pro eorum libito voluntatis diſponendum, & feuda ac bona Eccleſiaſtica in emphyteuſim concedendum, aut alias vendendum temerè compellentes, nec non ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam facientes, & ad præmiſſa auxilium,conſilium, vel favorem præſtantes hactenus emanârunt, innovamus.

Et cum ea nedum juri contraria, ſed & Eccleſiaſticæ libertati opprobrioſa ſint quamplurimum & adverſa, ut de officio nobis credito dignam Deo poſſimus reddere rationem; affectibus & monitis paternis Imperatorem,Reges, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & quoſcumque alios alterius

cujuſ-

Digitized by Google

cujuſcumque nobilitatis, præeminentiæ, potentiæ, ſeu poteſtatis excellentiæ, vel dignitatis exiſtentes, attentè hortamur in Domino, eiſdem in virtute Sanctæ obedientiæ mandantes, ut ipſi conſtitutiones prædictas obſervent,& faciant etiam à ſuis ſubjectis inviolabiliter obſervari quâcunque conſuetudine contrariâ non obſtante, ſi divinam offenſam & Sedis Apoſtolicæ debitam vitare voluerint ultionem,ac collationes de dictis beneficiis ſic factas nullas & irritas nihilominus eſſe decernimus, ac illis utentes reddantur inhabiles ad alia beneficia Eccleſiaſtica obtinenda, donec cum eis ſuper hoc per Sedem prædictam fuerit diſpenſatum: Maturè quoque conſiderantes, quod poſt Chriſti ad cœlos aſcenſionem Apoſtoli per ſingulas urbes & diœceſes Epiſcopos diſtribuerunt, ſicut Sancta Romana Eccleſia per orbem conſtituit eoſdem Epiſcopos in partem ſollicitudinis vocando onera gradatim diſtribuendo per Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos ac ſacris etiam canonibus fuerit diffinitum, per eos pro morum correctione & controverſiarum deciſione & determinatione, ac mandatorum Domini obſervatione fieri debere Concilium Provinciale ac Synodum Epiſcopalem,ut depravata corrigerentur, & illa facere negligentes canonicis pœnis ſubjacerent, cum conveniat nos circa ea, quæ rempublicam Chriſtianam concernunt, eſſe intentos,deſiderantes canones ipſos firmiter obſervari,eiſdem Patriarchis,Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis diſtrictè injungimus, ut de officio iis commiſſo, dignam Deo poſſint reddere rationem, canones, Concilia & ſynodos hujuſmodi fieri mandantes, quocunque privilegio non obſtantibus, inviolabiliter obſervent, præterquam quoad Concilium Provinciale, quod de cætero ſingulis trienniis fieri mandamus, ad illaque etiam exemptos accedere debere decernimus, privilegio & conſuetudine quâcunque contrariâ non obſtantibus. Circa hoc autem negligentes pœnas in eiſdem canonibus contentas ſe noverint incurſuros. Et cum conſtitutione in Concilio Viennenſi edita, quæ incipit, In pleriſque, ut Pontificiæ dignitatis honor ſervaretur, ſtatutum fuerit, ne in Eccleſiis cathedralibus (ſine quibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt) privatis ac clero & populo Chriſtiano carentibus de aliquibus perſonis, præſertim religioſis provideretur, conſtitutionem ipſam innovamus, inviolabiliter obſervari debere volumus atque mandamus; niſi aliqua juſta cauſa in conſiſtorio noſtro ſecreto approbanda aliàs duxerimus faciendum. Nos enim quicquid contra præmiſſa, vel aliquo præmiſſorum contigerit attentari,irritum decernimus & inane, contrariâ quacunque conſtitutione, vel privilegio non obſtantibus.

Datum Romæ, Anno Domini 1515. 4. Nonas May. Pontificatus noſtri Anno tertio.

PRIMA

Digitized by Google

PRIMA PARS.

SCHOLIA.

IN CONSTITUTIONEM CONCILII Lateranenſ: Exemptiones à Iuriſdictione Ordinarii moderantem.

§. PRIMUS.

SUMMARIUM.

1. *Cura & ſollicitudo paſtoralis.*
2. *Baculus paſtoralis quid deſignet.*
3. *Pontifex cur baculum paſtoralem non geſtet.*
4. *Pontifex præſidet univerſitati Eccleſiæ.*
5. *D. Bernardi encomium de ſummo Pontifice.*
6. *Energia dictionis juxta.*
7. *Paſtorale munus deſcribitur.*
8. *Pontifex proſperitati Eccleſiæ advigilat.*
9. *Libertas Eccleſiaſtica quæ dicatur & in quibus conſiſtat.*
10. *Statuta & conſuetudines contra Eccleſiæ libertatem non valent.*
11. *Qui à cenſura violationis Eccleſiaſticæ eximantur.*
12. *Scandali ſignificatio.*
13. *Duplex ſcandalum.*
14. *Scandali multa ſpecialia.*
15. *Pontificum prima ſollicitudo eſt pax & quies Eccleſiæ.*
16. *D. Conſtantinus Imperator pacis amator.*
17. *Pontifices diſſidia conciliant.*
18. *Diſſidia etiam privata & lites damnoſæ.*
19. *Analogia inter bella & lites.*

Digitized by Google

20. Origo frequens bellorum & huius cauſa.
21. Experientia rerum magiſtra.
22. In reſcriptis nihil debet abundare.
23. Indultorum & privilegiorum differentia.
24. Exemptiones diſciplinæ Eccleſiaſticæ præiudiciales.
25. Significatio S. Sedis.
26. Sedis Apoſtolicæ ſignificatione quid veniat.
27. Quid nomine ſedis.
28. Qui dicantur habere Sedem.
29. Moderari quid ſit.
30. Ratio huius conſtitutionis.
31. Exemptiones adverſantur diſciplinæ Eccleſiaſticæ.
32. Mala quæ ab Exemptionibus oriuntur.
33. Cauſæ Exemptionum.
34. Utilitas Exemptionum.
35. Malitiis non eſt indulgendum.
36. Exempti ſuis privilegiis ſæpe abutuntur.
37. Lex { Juriſdictionis. / Diœceſana. }
38. Obedientia in quo verſetur.
39. Exempti debent Epiſcopo Reverentiam, ſed non honorificentiam.
40. Poteſtas Epiſcopalis tripartita.
41. Ab obedientia pendet nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ.
42. Exemptionum mala.
43. Cauſa finalis Exemptionum.

(1) REGIMINI (2) univerſalis Eccleſiæ (3) (diſponente Domino) præſidentes, (4) juxta (5) paſtoralis officii debitum, (6) libenter intendimus utilitati ſubditorum, (7) & ad conſervandam libertatem Eccleſiaſticam (8) & removenda ſcandala, (9) ponendam concordiam & nutriendam quietem, (10) inter Eccleſiarum Prælatos & eorum ſubditos (11) eo propenſius Apoſtolicæ ſollicitudinis ſtudium adhibemus, (12) quo diſſentionem talium fore diſpendioſam, (13) experimento Comprobatur, (14) nec non indulta pariter & privilegia, (15) eiſdem ſubditis in ipſorum Prælatorum diſpendium, (16) tam per prædeceſſores noſtros, (17) quàm Sedem Apoſtolicam conceſſa (18) ita libenter moderavimus, ne exinde ſcandala procedant, (19) neve ulli ex his detur materia malignandi, (20) & perſonæ Eccleſiaſticæ à bono obedientiæ, (21) nec non divini perſeverantia ſervitii nullatenus retrahatur.

SCHOLIUM.

SCHOLIUM.

(1) REGIMINI. Summus Pontifex ſanctiones ſuas exordiri conſuevit à Cura & ſollicitudine Paſtoralis officii, uti videre eſt ex proemio ſexti & Clementinarum variarumque extravagantium
tam communium quàm Joannis 22. Cum enim (inquit Bonifa- 1
cius in proemio ſexti) Sacroſanctæ Eccleſiæ præſideamus, curis ſollicitamur continuis & aſſiduâ meditatione urgemur, ut juxta creditæ nobis diſpenſationis officium, ſubditorum commodis in quorum proſperitate utique proſperamur, jugi ſolicitudinis ſtudio intendamus, amplectimur quippe voluntarios pro ipſorum quiete labores, & noctes quandoque tranſimus inſomnes. Et alibi Joannes 22. *in Clem. ſuper gentes de conſuetudine.* Super gentes & Regna Romanus Pontifex à Domino conſtitutus circa gregem ſibi creditum curam Paſtoralis ſollicitudinis exercet, errata corrigit, aſpera in plana convertit, & commiſſo ſibi populo ſalutis incrementa miniſtrat.

Diſquiri poſſet hoc in loco, qualem & quantam habeat ſummus Pontifex adminiſtrationem ſeu poteſtatem in temporalibus rebus totius orbis, non modò ratione peccati dumtaxat, uti voluit Navarrus *in cap. Novit. de judiciis,* ſed etiam directè & principaliter quod multis rationibus auctoritatibuſque pertractat Jacobus Anthonius Marta Juriſconſultus Neapolitanus *tractatu de Juriſdict. inter Eccleſiaſt. & Secularem exercendo par 1. cap. 25. & 26.* & admodum eleganter Boetius Epo. *tract. Heroic. & Eccleſiaſt. quæſt.* Navarrus *cap. Novit. de judiciis.* Illuſt. Cardin. Bellarminus *tract. de Poteſt. in Princip.* Sed hæc velut ab inſtituto noſtro remotiora omittam. Illud tantum obiter indigitandum, curam ſollicitudinemque Pontificalem Paſtorali baculo denotari, qui cum acutus ſit in imo, rectus in medio, recurvus in ſummo, ſignificat in Pontificis officio eſſe ut pungat pigros, regat debiles,
colligat vagos, quod antiquo verſu explicavit Innocentius Tertius *lib. 1. de Officio* 2
Miſſæ cap. 50.

In baculi forma præſul datur hæc tibi forma.
Attrahe per primum, medio rege, punge per imum.
Collige, ſuſtenta ſtimula, vaga Morbida lenta.

Cur autem Romanus Pontifex Paſtorali virga non utatur, refert idem Innocent. ideo eſſe, quod B. Petrus Apoſtolus baculum ſuum miſit Euchario primo Trevirenſium Epiſcopo, quem una cum Valerio & Materno ad prædicandum Evangelium Theutonicæ genti deſtinavit. Cui ſucceſſit in Epiſcopatu Maternus, qui per Baculum Petri de morte fuit ſuſcitatus, quem baculum cum magna uſque nunc veneratione Trevirenſis ſervat Eccleſia, ita Innocent.

Tertius in opuſculo ſuo de Officio Miſſæ, quod abhinc annis propè quadringentis non ſine bono publico edidit. Aut melius dic cum D.Thoma 4.*diſt.*14. Pontificem non uti baculo, quia non habet coarctatam poteſtatem, curvatio baculi deſignat; qua de re etiam Hieron. Sanctus *de different. utriuſque juris, differ.* 24. *num.*34.

(2) *Univerſalis Eccleſiæ.* Quid ni enim toti orbi præſideat is, qui Princeps
4 eſt Epiſcoporum, hæres Apoſtolorum, primatu Abel, Gubernaculo Noë,
" Patriarchatu Abraham, Ordine Melchiſedech, Dignitate Aaron, Auctoritate
" Moyſes, Judicatu Samuel, Poteſtate Petrus, Unctione Chriſtus? *D.Bernard.*2.*de*
" *conſiderat. ad Eugenium.* Et quidem regimen hoc, pontificiamque poteſtatem
5 agnoſcens Ludovicus XI. Franciæ Rex, hac animi ſubmiſſione ſcripſiſſe reperitur Pio II. Beatiſſimo Patri noſtro Pio Papæ II. Obedientiam filialem Te Vicarium DEI viventis & veneratione proſequimur, ut ſacra præſertim in Eccleſiaſticis rebus tua monita veluti voce paſtoris audire illiſque parere promptâ mente velimus. Te Principem totius Eccleſiæ, Antiſtitem Sacrorum, Te Dominici gregis Paſtorem profitemur, teque jubentem ſequimur. Itaque ſicut mandaſti, pragmaticam ſanctionem tuæ ſedi infenſam à regno noſtro pellimus, deiicimus, penituſque abrogamus. Datum Turonis 27. Novemb. Anno 1461. Regni noſtri primo.

(3) *Diſponente Domino Præſidentes*, qui omnia regit in numero, pondere & menſura inquit Sapiens, vel ut inquit glo.*in Extravag. Joannis* 22.*incip.ad onus verb. Superna diſpoſitione*, hoc dicit, quia non debet ſibi quiſquam honorem aſſumere, niſi qui vocatur à Deo tanquam Aaron. 8. *quæſt.*1.*in Scripturis extr.de elect.cap.qualiter poſt obitum, C.de Epiſc.& Cler.l.ſi quenquam*, potiſſime autem in tanti honoris faſtigio, cum univerſitas fidelium ex illius incolumitate animadvertat ſe pendere propenſius, 50.*diſt.cap.*11. *Papa* juxta illud: integritas præſidentium, ſalus eſt ſubditorum, 61.*diſt.cap. miramur in corpore, authent.ut judicantes ſive quoque ſuffragio* §.*cogitatio col.*2.

6 (4) *Juxta*, dictio hæc ponitur aſſertive *cap. Abbate de verb ſig.* & continuative *l. fiſtulam* §. *juxta ff.de Servitut. urb.præd. Albertus de Pergama tract. de præpoſitionib. num.*28.

(5) *Paſtoralis Officii debitum.* Paſtorale munus ſibi commiſſum deſcribit
7 Clem. V. *Extravag. ex ſuperna. De præbend. & dignit.* in hæc verba. Ex ſupernæ providentia Majeſtatis, cujus univerſa diſpoſitione reguntur: ad Apoſtolicæ præeminentiam dignitatis licet, (inſufficientibus meritis) evocati, gregem Dominicum noſtræ vigilantiæ creditum undique contemplamur: illumque ſalubri ſtudemus Paſtoris more vigili (quantum nobis ex alto permittitur) obſervantia cuſtodire, ut de illo poſſimus ad ipſius laudem, cujus exercemus vices in terris,

dignam,

dignam, in extremo judicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura ſollicitat, continua pulſat inſtantia, & curioſior ſollicitudo perurget, ut circa ſtatum fidelium ſalubriter dirigendum ſic efficacibus ſtudiis & promptis operibus intendamus, quod per noſtræ cooperationis miniſterium erga ſanctam matrem Eccleſiam, devotio filiorum concreſcat, ipſorum ceſſent gravamina, & tranquillitatis ei proveniat incrementum, quod tunc recte agere credimus, cùm moleſtis eventibus viam præcludimus, indirecta dirigimus, ſubtractamus noxia & ſalubria procuramus.

(6) *Libenter intendimus utilitati ſubditorum.* Eccleſiæ Catholicæ ejuſque fidelium diſpendia diſſimulare non ſolet pontifex, ſed poſtquam ei cognita ſunt, adverſus ea opportunis remediis occurrit. *Jo.22.in Extravag. Eccleſia Romana de majoritat. & obedient.* neque tantum diſpendia propellit ſed & utilitati fidelium invigilat, eorumque proſperitate ſe quoque proſperari teſtatur *in proemio ſexti §. ſacroſancta.*

(7) *Eſt ad conſervandam libertatem Eccleſiarum.* Libertatem Eccleſiaſticam quam hæretici ex profeſſo impugnant, & Catholici eam victando cenſuras pontificias ſæpè incurrunt, diffinitur eſſe jus inhærens generatim Eccleſiis Eccleſiaſticiſue perſonis utendi privilegiis ipſis à Deo vel homine conceſſis, tam quo ad ſe quàm quo ad res ſuas. Dixi jus inhærens generatim Eccleſiis. Quia libertas hæc opinione nonnullorum conſiſtit in iis privilegiis & juribus, quæ generaliter toti Eccleſiæ omnibuſue Eccleſiaſticis perſonis competunt, *Cajetanus in Summa verb. excommunicatio cap. 31. Navarr. in Manuali cap. 27. num. 119. Jac. de Graffis libr. 4. deciſ. caſuum conſcientiæ in expoſitione bullæ cœnæ Domini, num. 120. Innocent. cap. noverit de ſent. excom. Bartholom. Ugolinus de cenſuris Pontifici reſervatis par. 2. verſ. nec non qui ſtatuta num. 6. fol. 377.* quam proinde juxta eos non incurrunt qui jura particularis Eccleſiæ violant, *Innocent. Abb. & Doctores cap. noverint de ſent. excom.* De quo plenius infra. 8

Subjeci Eccleſiis Eccleſiaſticiſue perſonis. Quia libertate hac Eccleſiaſtica, ſolum gaudent Eccleſiæ, locaque pia & perſonæ Eccleſiaſticæ ac ab iis dependentes. Denique annexui utendi privilegiis ipſis à Deo vel ab homine conceſſis, ob diverſitatem privilegiorum quæ ipſis partim divinitus, partim humanitus per Pontifices vel Imperatores conceſſa ſunt.

Porrò libertatem hanc contingit violari multis modis, quos ſtrictim partim ex Joanne Lupi Juriſconſulto Segobienſi *Tract. de libertate Eccleſiaſt. par. 2. quæſt. 10.* 9 partim ex aliis perſtringo. *Barthol. Ugolin. de Cenſuris Eccleſ. reſervatis Gregor. Sayr. in Theſauro Theolog. Moral. Navarr. in Manua. cap. 27.*

I. Per extractionem perſonarum ad loca ſacra legitime confugientium *c. inter alia de immunit. Eccleſ.* qua de re extat Gregoriana conſtitutio, quam recenſui alio

in loco, *lib. 4. de juriſdict. ord. in Exemptos quaſt. 65.* eamque prolixè enucleat Proſper Farinaceus, apud quem vide, quando cenſeri debeat extracta legitima.

II. Per exercitium actuum forenſium ſacris in locis. *cap. 1. cap. cum Eccleſia de immunit. Eccleſ. cap. decet. §. ceſſet eod. in 6.*

III. Compellando Clericos ad tutelam Laicorum. *cap. generaliter 16. quaſt. 1.*

IV. Cum Laici cognoſcere volunt de cauſis Clericorum. *cap. nullus judicum cap Sacerdotibus 11. quaſt. 2.*

V. Vocando in jus Clericos coram judicibus Laicis. *d. cap. nullus d. c. Sacerdotibus.*

VI. Vi aut metu abſolutiones à cenſuris extorquendo. *cap. unico quod met. cauſ. in 6.*

VII. Per ſubtractionem direptionemque bonorum Eccleſiaſticorum. *cap. qui Chriſti, cap. nulli can. quicunque 12. quaſt. 2. cap. conqueſtus de foro compet.*

VIII. Per occupationem bonorum Clericorum. *cap. ſimiliter, c. quia juxta 16. q. 1.*

IX. Revocando donationes Eccleſiæ factas. *cap. ſunt qui apes, cap. ſacrilegium 17 numer. 4.*

X. Per incendia & rupturas Eccleſiarum. *c. Canonici 11. quaſt. 4. cap. conqueſtus de ſent. excom.*

XI. Cogendo Clericos abſque ſuperiorum venia, ut ad curiam ſuam veniant. *c. ſi quis Epiſcopus 23. quaſt. 8.*

XII. Nitendo privilegia Rom. Eccleſiæ violare *c. omnes diſt. 22.*

XIII. Per injectionem manus Laicæ in perſonam Clericalem. *c. ſi quis ſuadente 17. quaſt. 4.* qua de re latè Navarr. in manuali *cap. 27.* & Covarruvias *in cap. alma mater de ſent. excom. in 6.*

XIV. Per directam aut indirectam viam qua Clerici arceantur à converſatione Sæcularium, aut ab iis quæ neceſſaria illis ſunt, privantur. *c. fin. de immunit. Eccl. in 6.*

XV. Indicendo Eccleſiaſticis perſonis collectas tallas vel alia pedagia. *cap. non minus, cap. adverſus. de immunit. Eccleſ. cap. 1. eod. in 6. cap. quanquam de cenſ. in 6. Lupi de libert. Eccleſ. par. 1. quaſt. 1. & ſeqq.*

XVI. Impediendo ne litteræ Apoſtolicæ in eorum territorio ſine eorum licentia publicentur aut executioni demandentur, *cap. quoniam de immunit. Eccleſ. in 6.*

XVII. Impediendo decimarum ſolutionem, vel etiam eas occupando. *can. decimas 16. quaſt. 7.*

XVIII. Directè vel indirectè compellendo Eccleſiaſticos ut ſua beneficia reſignent, *Clem. multorum de pœnis.*

XIX. Electiones Eccleſiaſticas turbando, aut illarum libertatem quandocunque inquietando directè vel indirectè, ideo injuriam Laico inferendo, *cap. ſciant cuncti ubi gloſſ. de elect. in 6.*

XX.

Digitized by Google

XX. Laici qui beneficia Eccleſiaſtica conferre præſumunt, *cap.ſi qui deinceps cap.quoniam 17. queſt.7.*

XXI. Multis in caſibus relatis in bulla Cœnæ Domini, qua de re videri poterunt quotquot hanc bullam commentariis ſuis enuclearunt, *Sayrus Navar. ubi ſupra.Toletus in ſumma.Ugolin.d.loco.*

XXII. Condendo ſtatuta quibus non modò impeditur aut retardatur executio literarum Apoſtolicarum, dandoque ad hoc conſilium directè vel indirectè. *Petrus Mathæi in 6. decretalium Tit.de reſcriptis cap.2. ubi deſcribitur bulla Leonis X. edita anno.1518.* Sed etſi aliquo reſpectu tendant in præjudicium libertatis Eccleſiaſticæ, *cap.noverint, cap.grave de ſent.excom.late Jacob Anton. Martha de juriſd. inter Eccleſiaſt.& Secularem exercenda par.4.caſu 1. & ſeqq.Nav.in Manu. c.27. num.119.ubi vide qualiter quis excuſari poſſit, late etiam Gregor.Sayr. in Theſauro Theolog. Moralis tom.1.lib 3.cap.19.num.2.& 9.Barthol. Ugolinus de cenſuris Pontifici reſervatis verſ. nec non fol.377.& ſeqq.* ut puta, ſi Clerici timidiores aliunde reddi poſſint, Laici verò audaciores, *Rochus de Curt.de conſuetudine num.455.late Barth. Auth.Caſſa de ſacroſ. Eccleſ.* ejuſmodi enim conſuetudines & ſtatuta ipſo jure non ſubſiſtunt, conditoreſque ut & alii libertatis Eccleſiaſticæ temeratores in cenſuram excommunicationis Pontifici reſervatam incurrunt, *Navar. Ugolin. & DD.jam citati, Rochus de conſuet.num.353. Everard.conſ.158.in fine.* 10

Quod ampliatur, etiamſi violatores libertatis hujus eſſent Eccleſiaſtici qualicunque præfulgentes dignitate. Nam & ipſo jure plus impingunt, quo magis Eccleſiam quam fovere deberent, violant, *arg.cap.fin.de poſt.Marian. Soc.cap.noverint.de ſent. excomm.num.7. Ugolin.d.loco §.3.fol.382.*

Ampliatur 2. etiamſi Eccleſiaſticæ perſonæ adverſus quarum libertatem aliquid committitur, excommunicatæ eſſent, *Barth.Ugolinus de cenſuris cap.13.§.15.num.7. cum ſeqq.tabul.1.* quod & in Exemptionibus oſtendi alio in meo tractatu.

Ampliatur 3. ut excommunicentur etiam notarii & alii quicumque auxilium vel favorem præſtantes, *cap.noverit. de ſent. excom.*

Ampliatur 4. ut etiam excommunicentur judices qui ſecundùm ea judicaverint, *d. cap. noverint.*

Ampliatur 5. Ut etiam ii omnes comprehendantur, qui ſtatutis talibus utuntur, *d.cap.noverit.Ugolin.de Cenſuris par. 2. verſ.nec non §.5.fol.389. col.2.*

Ab hac porrò regula violationis Eccleſiaſticæ libertatis eximo in primis Pontificem Roman. is enim exlex eſt, ſuaque conſtitutione ligari non poteſt, *Ugolin.d.loco cenſuris Pontifici reſervatis part.2.verſ.nec non §.4.fol.385. Soc.d.cap.noverint.num.7. bb. cap Univerſitatis in fin. de ſent.excom.* 11

Eximo 2. eos omnes, qui accedente licentia & conſenſu ſummi Pontificis quid committunt, quod libertati Eccleſiaſticæ repugnat. Dubium enim non eſt, quin

Pon-

Digitized by Google

Pontifex legem quam tulit relaxare, ac ab ejus pœna poſſit alios eximere, *Ugolin. d. loco fol. 386. col. 1.*

Unde pullulat quæſtio, num Pontifex eximere poſſit quempiam à pœna iniicientis manus violentas in Clericum, Quam ne cancellos noſtros egrediar, præterea, videri poterit diſtinctio Abbatis, Hoſtienſis, Socini *cap. pervenit num. 395. de ſent. excom. Ugolin. d. loco fol. 386. col. 1.*

Eximo 3. ſtatuentes quamdiu ſtatutum non eſt promulgatum. Tum quod ante promulgationem non ligat, *§. in iſtis § leges inſtituuntur diſt. 4.* Tum quod bullæ in violatores Eccleſiaſticæ libertatis inſit clauſula FECERINT ORDINAVERINT ET PUBLICAVERINT. Copula enim &, requirit concurſum copulatorum, *l. ſi heredi plures ff. de cond. inſtit.* eſtque in pœnis benigna interpretatio facienda, *cap. odia cap. in pœnis de Reg. jur. in 6. & l. interpretatione ff. eod.* ideoque qui quid in libertatem hanc facere cœperunt, ſed non perfecerunt, in cenſuram incidiſſe dici non debent, quia verbum illud fecerint, rem perfectam deſignat, *l. 3. § hæc verba ff. de neg. geſt. Fel. d. cap. noverint. num. 4. verſ. item adde.*

Eximo 4. ignorantia probabili aliquid contra hanc libertatem committentes. *cap. fin. de conſt. in 6. cap. Apoſtolicæ de Cler. excom. miniſtr. Mar. d. cap. noverit num. 16. Jacob. de Graſſis li. 4. Deciſionum caſuum conſcient. in expoſit. bullæ Cœnæ Domini n. 122.* Qualis autem cenſeri debeat talis ignorantia, & qualiter differat à craſſa, ſupina & affectata, diſtincte docet Gregor. Sayr. *in Theſaur. Theol. Moralis tom. 1.*

Eximo 5. univerſitatis ſtatuta facientes. Non enim poſſunt univerſitates excommunicationis cenſuram incurrere, *cap. Romana §. univerſitatem de ſent. excommun. in 6.*

Eximo 6. eos actus, qui per ſe & ſua natura Eccleſiaſticæ libertati non repugnant, ſed per accidens, *Caietanus in Summa verb. excomm. cap. 51. verſ. ſexto nota, Navarr. d. cap. 27. num. 120. verſ. nota, Abb. cap fin. in fin. de Reb. Eccleſ. non alien. Jacob. à Graſſis d. loco num. 121. Ugolin. ubi ſupr. fol. 388. col. 2.*

Quid autem de ſtatutis, quæ ſimul contra conſanguineos Clericorum & quæ non principaliter ſed Secundario adverſantur, vide fuſe Rochum de Curte *de Conſuet. nnmer. 456. & 459. Barthol. & DD. Authent. caſſa C. de Epiſcop. & Clericis.* Item de ſtatuto, ne collega vocet collegam in jus coram judice Eccleſiaſtico, quod non ſit contra libertatem Eccleſiaſticam reſpondit Navarr. *conſ. 6. de immunit. Eccleſ.*

Denique nonnulli eximunt à ſpecie hujus excommunicationis eos, qui aliquid committunt adverſus privilegia alicujus particularis Eccleſiæ, *DD. in principio hujus Scholii citati*, quamvis tamen non eximant ab alia excommunicationis ſpecie, quam ii incurrunt, qui Sanctæ Sedis ac quarumcumque Eccleſiarum particularium jura quomodolibet directè vel indirectè expreſsè vel tacitè violant,

Caje.

Digitized by Google

Cajetan.d.cap.31. Navarr.in d.cap.27.numer.119. Ugolin.d.n.6. DD.in principio citati. Imo opinione aliorum non paucorum Doctorum claſſicorum, ne quidem ab excommunicatione principaliter lata in temeratores Eccleſiaſticæ libertatis, *Card.Florent.ca; propendimus de ſent.excom. Jo. Andr.c.fin.col.fin.de immunit. Eccleſ.in 6. Rochus de Cur e de conſuet.num.457. Felin.cap.Eccleſ. Sancta Maria de conſtit.* Injuria enim uni Eccleſiæ facta omnibus aliis Eccleſiis illata cenſetur, *cap.2.de reb.Eccleſ.non alien.ubi Abb. cap.2.de foro compet.* & hanc opinionem defendit pleniſſimè Baptiſta de S.Severino. *l.omnes populi col.13.ff.de iuſtitia & jure.* Itaque ſi una Eccleſia jus habeat v.g. decimandi in alia Parochia, præſcriptione vel conſuetudine acquiſitum, non poterit iſti Eccleſiæ invitæ tale jus citra violentiam libertatis Eccleſiaſticæ auferri, *Moneta de decim.6.cap.8.quæſt.1.num.16.& ſeqq. Ugolin.de cenſuris Pontifici reſervatis part.2.verſ. nec non § 6.col.2.verſ.quare ſi una Eccleſia.* Ut nec jura privilegiave harum exemptionum poſſe citra cenſurarum incurſum violari alio in loco oſtendi. Quod & de violatoribus privilegiorum exemptionumque Ordinis S.Auguſtini conſtituit Cœleſtinus Papa anno 1294.5.Kal.Decembris & Leo X.anno 1514. uti compertum eſt ex privilegiis ejuſdem ordinis pridem typis editis. Poſtremo eximuntur à cenſura hac ii, qui ſine dolo & contemptu contraveniunt, uti alio loco ſcripſi, *De Juriſd.ord.in Exẽpt. l.4.q.75.* Signanter quo ad forum interius, non vero exterius. Eo ipſo enim eſt contemptus ex quo juriſdictio & libertas Eccleſiæ violatur, ut proinde à tali cenſura tutius ſit abſolutionem poſtulare, *Card.Sabar.Clem.1.in princip quæſt.39.num.22.in fin.de privilegiis.* Signanter porrò ſi ignorantia non ſit invincibilis ſed ſupina & craſſæ, qua de re late Greg.Sayrus *libr.1.cap.18.numer.31. Navarr.in manual.cap.27 numer.16.*

(8) *Et removenda ſcandala.* Scandalum vox eſt græca, frequens apud Canoniſtas offenſionem ſeu offendiculum ſignificans, à ruina dictum, quod occaſio ſit 12
cadenti ſi quid obſtet eunti, *Fel c.nihil num.2.ſub finem de præſcript.*

Duplex dari ſolet ſcandalum, puſillorum & Phariſæorum: illud vitandum eſt, hoc neutiquam, *Navarr.conſ.9.n.11.de iis quæ vi metuſque.* Porrò ſcandali evitandi 13
cauſa multa ſunt ſpeciali jure introducta teſte Felino *c.nihil num.2 de præſcript.* qui refert 33 ſpecialia & Andrea de Barbatra *tractatu de Origine & præſtantia Cardinalium prima quæſt. partis primæ num.37. & 38.* qui etiam eadem in materia quamplurima conglomerat quæ brevitatis gratia prætereo. Eſt autem adeo ſcandalis 14
obviandum, ut ne quidem Pontifex ſuas ſuorumve leges revocet, ſi inde ſcandali occaſio oriri poſſit, uti latè reſpondit Navarrus *Conſ.2.in fin. Qui fi.ſi ſint leg.* Generaliterque quod ratione ſcandali liceat aut non liceat, dilucidè eſte d Abbas *cap.niſi num.12.& 13.cum Apoſt. de renuntiat. Aurea novilia Angelus Sylveſter & alii caſuiſtæ.* Denique peccata eorum qui aliis exemplo prælucere deberent, alios ad ſimilia committendum invitant, *cap magnæ poſt pr. de voto Joan. de Anania,*

Digitized by Google

cap. ſignificavit nume 4. *de adulteriis.* De qua materia paulò plenius infra tractabimus *Scholio* 41.

15 (9) *Ponendam concordiam & nutriendam quietem.* Summos Pontifices ſemper ſtuduiſſe paci & quieti fidelium, teſtatum reliquit de ſe Sixtus quartus *extravag. ad univerſales de treuga & pace.* Ad univerſalis Eccleſiæ regimen divina diſponente Clementia vocati, inter alia pro commiſſorum populorum votiva dilectione nil occurrit præſtantius, quàm exorta inter perſonas Eccleſiaſticas principis tenebrarum aſtutia, diſcordiarum fomenta, pro noſtræ ſollicitudinis occurſu protinus extinguere, ut cujuſvis altercationis ſalubriter evulſis ſeminibus pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos divina nobis adſiſtente gratia imponere & conſervare valeamus.

Itaque Leo decimus in ſua hac conſtitutione unicè ſatagit & ſtudet paci & tranquillitati ſubditorum, ut ipſe Deus colatur ac veneretur ab omnibus in unione quiete & pace. *tex.cap.1. de treuga & pace.* Scimus enim & ex evidentia facti colligimus inquit Bonifacius octavus, *extravag. ſuper Cathedram.* §. *ſcimus de ſepulturis.* quod non niſi in pacis tempore bene colitur pacis autor, nec ignoramus quod diſſentiones & ſcandala pravis actibus aditum præparant, rancores & odia ſuſcitant, illicitis moribus auſum præbent. Proinde in Concilio Cartaginenſi mandatum eſt Epiſcopis, ut diſcordantes Clericos vel ratione vel poteſtate ad concordiam revocent, Refractarioſque & inobedientes anathematiſent, *tex. c. diſcordantes diſt.* 90.

16 Quàm autem D. Conſtantinus Imperator fuerit pacis & concordiæ ſtudioſus, ſatis oſtendit ejus ad Patres Concilii Niceni Oratio relata à Nicephoro *Eccleſ. hiſt. lib.* 8. *cap.* 16. in hæc verba. Pervelim vos omnes eadem cogitantes & animorum conſenſu in eadem ſententia conſiſtentes videre: rebus enim maliſque adeo quæ quis eloqui poſſit omnibus longè deterius mihi eſſe duco quod Eccleſiam Dei ſeditionibus inter ſe diſſidentem & contrariis hoſtiliter ſententiis conflictantem cerno. Quandoquidem autem (quod ſanè factum nollem) quæ à me relata ſunt, omnibus jam innotuere; quo dolore animum meum perculſum eſſe putabitis, quum involutis ſeditionibus eſſe vos audirem, quod minimè omnium à vobis factum oportuit, qui Dei miniſtri & pacis præcones deſignati eſtis. Quis jam aliis quieta Conſilia ſequi perſuadebit, quando vos tam hoſtiliter arma ſumitis & inter vos depugnatis? Non enim veſanus fuit ſanctus ille Imperator inteſtinis Eccleſiarum diſſidiis hoſtes Evangelii delectari viriumque incrementa aſſumere, uti bene advertit Niceph. *d. cap.* 16. *& lib.* 7. *cap.* 43.

17 (10) *Inter Eccleſiarum Prælatos & eorum ſubditos.* Proinde Leo decimus hac ſua conſtitutione controverſias & diſſentiones à pacis æmulo ſatore Zizaniæ *d. extravag. ſuper Cathedram.* §. *olim de ſepulturis.* Suſcitatas extinguere ſatagit præciſiſque radicibus diſſidiorum vepribus, & litigiorum anfractibus omnino ſubductis vult ut

inter

inter Prælatos ſubditoſque pacis tranquillitas vigeat, fervor charitatis exæſtuet, invaleſcat concordiæ virtus, animorumque identitas perſeveret, *d. extra ſupra Cathedram in pr.* Talique concordia gaudet altiſſimus & gloriatur in membris ſuis, inquit Avitus Papa *cap. Archiepiſcopus 9. qu. 3.*

(11) *Eo propenſius Apoſtolicæ ſolicitudinis ſtudium adhibemus.* Nam ſalutem Reipub. tueri nulli magis convenit quam Principi, inquit Paulus I. C. *l. nam ſalutem ff. de officio præfecti vigilum.* Ideoque Summis Eccleſiæ Pontificibus ſemper fuiſſe curæ quietem & pacem Eccleſiæ, eamque vigere non poſſe niſi diſcordiarum fomenta extinguuntur, ſupra in novo glaſſemate oſtenſum eſt, conſtantinoque Imperatori nihil fuiſſe antiquius, quàm diſſidiorum fomenta tam inter ſuos ſubditos, quàm Eccleſiaſticos componere, eleganter deſcribit Nicephorus *Hiſtor. Eccleſ. lib. 8. cap. 16.*

(12) *Quo diſſentionem talium fore diſpendioſam.* Proximus enim gradus ad mutationem & everſionem rerumpublicarum eſt diſcordia ſubditorum tam inter ſe, quam Prælatos diſſentio. Etenim diſcordia dicitur à diverſitate cordium, *glo. Clem. 1. de jurejur.* Eaque cauſa ſolet eſſe primarum calamitatum humani generis, *Bald. l. 1. col. 1. C. de ſer. fug. & in l. 1. C. de ca tollendis.* Uti multis exemplis oſtenditur in theſauro politicorum aphoriſmorum Joannis à Chokier fratris mei *lib. 6. cap. 1. verſ. producantur in primis.* Sed & damnoſiſſima ſunt diſſidia privata quæ ex litibus forenſibuſque contentionibus eruuntur, uti latè proſequitur Gonzales de alternativa menſium §. 7. *num. 11. & ſeqq.* Et Neviſanus *in Sylva nuptiali lib. 6. num. 8.* Contentiones enim illæ Forenſes Analogiam habent & ſimilitudinem cum armorum concertationibus. *Gaill. lib. 1. obſ. 73. num. 4.* Teſte Ovidio ad Piſonem: 18

Nec eum ſi bella quierunt,
Occidit & virtus, Juvat exercere togata.
Munera militiæ juvat & ſine ſanguinis hauſtu,
Dulcia legitimo ſub judice bella movere.

Tam litis quàm martis eventus perquam dubius eſt, *l. eo tempore l. quod debetur ff. de peculio.* Teſte etiam Virgil. 19

Ecquis erit certaminis arbiter hujus,
Ecquis erit ſub quo victoria judice certet,
Eolus advenit judex de lite futurus.

Rectè reſpondit Eolum futurum judicem, quem Poetæ finxerunt regem eſſe ventorum, quorum flatu & reflatu incertius nihil eſſe poteſt. Præterea Ovidius *lib. 1. de Artè.*

Mars dubius dubioſaque lis victique reſurgunt
Quiſque neges unquam poſſe jacere jacent,

B 2 Diſcordiæ

Digitized by Google

Diſcordiæ & bella depopulantur agros. Virg. Eclog.

Impius hæc tam culta novalia miles habebit ?
Barbarus has ſegetes? en quo diſcordia cives
Perduxit miſeros, En queis conſevimus agris.

At lites & diſcordiæ forenſes patrimonia exigunt. *Naviſanus d. loco.* id quod eleganter oſtendit Martialis ſequenti diſticho ad flaccum:

Litigat & podagra diodorus Flacce laborat
Sed nil patrono tribuit hæc chiragra eſt.

Bella ut & diuturna ſunt teſte Ovid. *lib. 3. Metha.*

Pendet adhuc belli fortuna diuque
Inter utrimque volat dubiis victoria pennis.

Ita & diſcordiæ forenſes uti exprimit Martialis.

Lis te bis decima numerantem frigora Brumæ
Conterit una tribus. Gargiliane, foris.
Ah miſer, & demens viginti litigat annis
Quiſquam? cui vinci Gargiliane licet?

Tam bellorum quam litium cauſa.

Jus & Jura negant homines & numina fallunt
Nec Jovis imperium nec phlegetonta timent.

Itaque cum ut inquit Auſonius

Vexet amicitias & fœdera diſſociet lis.

Exulent ab orbe Chriſtiano diſcordiæ omnes, quæ non niſi à pacis æmulo, Satore Zizaniæ producuntur. *tex. extravag. ſuper Cathedram* §. *olim de ſepulturis.* Pax præſtantiſſima rerum quas homini natura dedit, inquit quidam. Et nunquam niſi in pacis tempore benè colitur Deus pacis autor. *tex. extravag. ſuper Cathedram.* Proinde pax ſemper redimenda, conſiderandumque pleroſque caduceam quod aiunt victoriam reportare. Quod & Martialis indicat ad Sextum.

Et Judex petit & petit Patronus:
Solvas cenſeo Sexte creditori.

2 Si quis autem quærat, qui fiat ut tot publicè privatimque pullulent in Eccleſia Dei diſſidia & contentiones? inpromptu ex ſupra laudato Nicephoro. *Eccleſ. hiſt. lib. 7. cap. 7.* cauſæ ſunt. Res ſecundæ & temporum nimia fœlicitas, unde velut ex ovo hæc & infinita alia mala generantur. Qua de re nonnihil infra *Scholio* 130.

21 (12) *Experimento comprobatum.* Experientiam rerum eſſe magiſtram vulgo ferri aſſolet, *cap. quam ſit de elect. in 6.* Hinc eſt quod Juſtinianus Imper. in legibus condendis paſſim profiteatur ſe rerum experientia præpollere, uti multis jurium tri-

Digitized by Google

textibus oſtendit Bartholomæus Lœpela *tract. de Imperat. militum deligendo* §. *Scien-
tia quoque res militaris num. 6. & 7. Vol. Oec. 12.* Multaſque experientiæ laudes in
virum veluti faſcem collegit Joannes Neviſanus *in ſylva Nuptiali lib. 3. num. 7.*
Ut rectè Cicero lib. 1. de orat. Dixerit; uſum omnium magiſtrorum præcepta
ſuperare. *Solus & artifices qui facit uſus adeſt:* inquit Ovidius.

(14) *Necnon indulta pariter & privilegia.* In conſtitutionibus Pontificum 22
nihil debet eſſe fruſtraneum, *gloſ. cap. ſoluta verb. tanquam de major. & obed. Staphil.
de literis gratia Tit. de vi & poteſt. clauſularum §. Et poſtremo num. fin.* Adiecit itaque 23
Pontifex copulam inter indulta & privilegia, quia copula Et, conjungit diverſa,
præcedentique diſpoſitioni ſolet aliquid novi adiicere *l. ea tamen adjectio ff. de leg. 3.
Præſes Everardi in locis legal. loco à natura copulæ.* Porrò indulta & privilegia licet
plerumque ſint Synonima & ſignificationis promiſcuæ, *Anaſtaſius Germonius de
indultis §. nec non num. 14.* Quippè quod privilegia ſint quaſi privatæ leges, privatis
perſonis conceſſæ, uti alias oſtendi *lib. 1. quæſt. 1. de Juriſdict. ord. in Exempt.* & in-
dulta etiam indulgentiæ aut conceſſiones privatæ, *cap. fin. ut lite pend. ubi gloſſ. verb.
indulgentia, cap. dudum de privileg. cap. ex ore eod. tit. Rom. conſ. 436. incip. quo ad in-
dultum,* differunt tamen quamplurimum, & quidem ſignanter in eo quod privi-
legia juri communi derogent, ſintque ideo juris odioſi, at verò indulta ſunt re-
motiones obſtaculorum juri communi obſiſtentium, per quæ quia ad jus commune
indultis mediantibus fit reverſio, juris non ſunt odioſi, ſed favorabilis. *Hieroni-
mus Gonſales de menſibus & alternativa Epiſcoporum glo. 30. nu. 2. & ſeqq.* Proindè
Pontifex hanc ſuam conſtitutionem ita extendit, ut tam indulta quæ juris ſunt fa-
vorabilis, quam privilegia quæ juris ſunt odioſi comprehendat. De indultis plura
qui volet, videat Anaſtaſium Germonium qui tractatum de indultis copioſum &
doctum ſcripſit.

(15) *Eiſdem ſubditis in ipſorum Prælatorum diſpendium.* Verè ejuſmodi Exem-
ptiones non modo in Prælatorum diſpendium, ſed etiam in Eccleſiæ Chriſtianæ 24
perniciem converſæ ſunt. Laxat enim habenas ſpes impunitatis ad omnem liberta-
tem vitæ laxioris. *Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 11. de reform.* Et ideo reſtringendas eſſe
oſtendimus, *latè Exemptionum lib. 1. quæſt. 4.* Imò verò expedire & è re reipublicæ
Chriſtianæ fore ſi tollerentur, uti multis tam juribus quam ſanctorum Patrum ratio-
nibus & auctoritatibus comprobat & concludit Guilielmus Durandus claſſicus &
Antiquus Autor, *de modo concilii part. 1. rubr. 4. per tot.* ac etiam D. Bernardus. *De
conſider. ad Eugenium.*

(16) *Tam per prædeceſſores noſtros.* Prædeceſſor legem aut conſtitutionem non poteſt facere talem & tam firmam quæ à ſucceſſore revocari non poſſit. *cap. fin. de reſcript. in 6.* & latè oſtendimus in libro Exemptionum *part. 4. quæſt. 2.*

Digitized by Google

25 (17) *Quam Sedem Apoſtolicam.* Diſiungit Pontifex ſignificationem Sedis Apoſtolicæ à ſignificatione Romani Pontificis, de quo in præcedente gloſſemate & quidem rectè. Quia appellatione Sedis Apoſtolicæ comprehenditur legatus à latere, Romani verò Pontificis ſignificatio ſtrictior eſt *glo. Clem 2. verbo. Sedis Apoſtolicæ de relig. domib. Marianus Socinus de oblationibus imagini factis libello 19. num. 8. Oce. vol. 15. fol. 352.* & ideo hac conſtitutione revocantur non tantum antiquæ Pontificum conſtitutiones huic extravaganti repugnantes, ſed & quicquid è contra

26 fuit à Cardinalibus legatis à latere conſtitutum. Porrò magna eſt energia vocis hujus Sedes Apoſtolica, Etenim Sedes Apoſtolica nunquam moritur, *cap ſi gratioſe de reſcript. in 6.* & ideo gratia alicui facta à Sede Apoſtolica, nunquam dicitur mori. *d. cap. gratioſæ.* Sed eſt perpetua ut & appellatio ad S. Sedem interpoſita, *Rota deciſ. 364. in antiquis* Multiplex autem eſt ejus ſignificatio.

27 Aliquando Sedes dicitur tronus. *cap. ex ore de privilegiis.* Quandoque cathedra *cap. poſt tranſlationem de renunt.* quandoque tribunal. *cap. fin. de offic. ord. in 6.* aliquando Stallus *cap. peto de renunt.* quandoque dignitas. *Auth. ut judices ſine quoque ſuffrag. §. ſic igitur.* quandoque ſumitur pro poteſtate judicandi, *cap. 11. Romanarum diſt. 19.*

28 Non autem tantum Papa dicitur Sedem habere, ſed & Imperator, Judices, Doctores. *Joannes Franciſci de offic. & poteſt. capituli Sede vacante prælud. 6.* Præterea Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi dicuntur habere Sedem uti diſtinctis juribus probat D. Joannes Franciſci, *num 9. & ſeqq. d. præludio 6.* Inſuper Abbates & Priores tam Religioſorum quam Religioſarum dicuntur etiam habere Sedem. *cap. ſi ad ſolum de Regul. in 6.* Idem eſt, quod Pontifex hoc in loco non ſimpliciter utitur voce (Sedis) ſed ei adiicit nomen adjectivum Apostolicæ. Per antonomaſiam tamen ſanctæ Sedis appellatio Romanum comprehendit; improbè verò comprehenduntur Sedes inferiorum ſignanter Laicorum, unde verſus denotans differentiam.

Rex ſolium, Doctor Cathedram, judexque tribunal
Poſſidet; at Sedem præſul pretorque curule.

glo. Clem dudum verb. Cathedra de ſepulturis.

(18) *Ita libenter moderamur.* Pontifex non intendit totaliter hac conſtitutione Exemptiones abrogare, ſed aliquibus tantum derogare, verbum enim Moderari apud Juriſconſultos diminutionem quandam tantum deſignat.

29 *Abb. cap. fin. ubi gloſſ. verb. Moderantes de verb. ſignif.* Apud Latinæ verò linguæ ſectatores Moderari eſt cum modo & ratione regere, vel rem tractare, ut apud Suetonium in Augusto. Nec ſucceſſum victoriæ moderatius eſt, id eſt cum modo eum non rexit & uſus non eſt. Sic apud Plautum *In proemi.* Ratio per jubet

Digitized by Google

jubet, ne quid nimis ſed ómnia cum moderamine fiant & Cic. de Senect. Novi enim moderationem animi tui & æquitatem. *Menochius de arbitr. Jud. lib. 1. quæſt. 8. num. 54.*

Multa autem ſunt quæ Pontificem ad moderationem harum Exemptionum induxerunt. Primùm Generalis ordinatio univerſalis Eccleſiæ procedens à Deo, Apoſtolis, Sanctis Patribus & generalibus Conciliis. Qua Eccleſiæ, & illius res ac perſonæ immediate ſubjectæ ſunt locorum ordinariis. *Guilielmus Durandus de modo Concilii generalis part. 1. Rubr. 4. num. 17. Vol. Oce 2. fol. 90.* id enim expoſcit Hierarchia Eccleſiæ militantis ſecundùm quam inferiores ab immediatè ſuperioribus gradatim reguntur atque gubernantur, *Durandus ubi ſupra num. 19.* Itaque cum Epiſcopi vices gerunt Apoſtolorum, ſicut & Pontifex ſummus vices Petri. *Durandus d. loco num. 23. & 29. cap. Eccleſiaſticarum diſt. 11. cap. ſi quis Epiſcoporum 16. quæſt. 5.* Rationi fuit conſonum, ut pontifex iis ſe conformaret, quæ Apoſtoli & Sancti Patres rationi conſona putaverunt. *Durandus d. loco num. 44.* Subditos immediate Epiſcopis ſubiiceret, qui eorum poteſtatem Apoſtolicam repræſentarent. Signanter etiam inſpectis quatuor Conciliis Eccleſiæ Niceno, Conſtantinopolitano, Epheſi. & Calcedonenſ. quatuor enim ea Concilia cujus ſint momenti, tradit prædictus quem laudavi Autor. *Durand. d. loco num. 44. & eod. tract. Rubr. 3. num. 9.* 30 31

Secundò, quia per Exemptiones impeditur correctio delictorum ſpectans ad Epiſcopos, *cap. irreparabilis de offic. ord. & cap. ſciote 16. quæſt. 3. Durand. ubi ſupra num. 58.* 32

Tertiò, Diœceſinus medicus eſt, Eccleſiæ ei commiſſæ ad quem ſpectat abſcindere membra quæ fomentorum non ſentiunt medicinam, *cap. quia aliquam diſt. 82. cap. in Canonibus 16. quæſt. 1.* Porrò hæc correctio & diſciplina quæ vitiorum eſt ultrix, Exemptionum privilegiis non mediocriter impeditur, uti tradit D. Auguſtinus contra Pelagianum *23. quæſt. 5. cap. ad fidem, Durand. ubi ſupra nu. 61.*

Quartò, quia Exemptiones præſtant impunitatem delictorum, cum enim Exempti remoti ſint à Papa cui ſubſunt, tanta locorum diſtantia cum ſpe impunitatis præbet incentivum delinquendi de quo infra *Scolio 35. Durand. d. loco num. 54. cap. ut famæ de ſent. excom. cap. injuſta 24. quæſt. 4. tex. cap. eſt. injuſta 23. quæſt. 4. in fin. Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 11. de Refor. vide ſupra ſchol. 15.*

Quintò, quia Exemptiones derogant juri ordinariorum, uti latè dictum eſt *tractat. de Exemptionibus lib. 1 quæſt. 3.* hac autem moderatione reverſio fit ad jus commune *d quæſt. 3.* Cui, prout nec juri ordinariorum Papa qua nimium fieri poteſt præjudicare velle præſumitur, *cap. licet de offic. deleg.*

Sextò, Exemptiones tollunt magna ex parte bona opera, *cap. fratrem diſt. 86. cap. exiſtimant 9 quæſt. 3.* Subjectio autem ea redintegrat, cum contrariorum contraria

traria ſit ratio. *Præſes loco à contrariis, Durandus ubi ſupra numer.* 68.

Septimò, Pontifex animadvertit ejuſmodi Exemptiones damnoſas & Eccleſiæ præjudiciales, *Durand. d. loco nu.* 69. *& ſeqq.* Privilegia autem quæ fiunt damnoſa revocari poſſe ſcripſimus alio in loco *de exemptionibus lib.* 3. *quæſt.* 29. nihilque mirum, ſi pro varietate temporum ſtatuta & privilegia immutentur, *Durandus ubi ſupra n.* 16 Omnia enim ſunt ex cauſa, ex loco, ex tempore, ex perſona libranda, atque perpendenda, *c. ſed notandum cum c. ſeqq. diſt.* 24.

Octavò, Exemptiones inducunt ad arrogantiam uti latè oſtendit Guilielmus Durand. *ubi ſupra num.* 71. Cum enim ſancta Sedes habeat eos pro eximiis & ſanctæ Sedis filiis prædilectis, uti alibi dictum eſt. *De Exempt. lib* 1. *quæſt.* 1. multa ſibi arrogant, quæ intentioni Pontificis qui eos eximit adverſantur. Quemadmodum D. Bernardus ad Eugenium graviter conqueritur, *Duran. d. nu.* 71.

Nonò, Exemptiones ſunt cauſa multorum ſcandalorum, & ideo moderandæ per Pontificem, *late Durand. ubi ſupra num.* 72. *& ſeq.* Quia univerſalis Eccleſiæ ſtatus, gradus, honor, virtus, poteſtas ex eis labefactatur. Inſuper neque aliqua ex eis utilitas univerſali Eccleſiæ accedit, quin verò potius populo & ſtatui Religionis efficiunt diſcordias, ſciſſuras, ſchiſmata, mala ſcandala, onera, diſpendia generant & producunt. Ut proinde Pontifex moderationem ad æquilibrium rationis hac ſua conſtitutione inducendam, pro totius Eccleſiæ bono in animum ſuum induxerit.. *Gulielm. Durandus latè ubi ſupra num.* 74. *&* 75. Nam & D. Gregorio teſte in Epiſtolis: Si ſua unicuique Epiſcopo juriſdictio non ſervetur, quid aliud agitur, niſi ut per nos per quos Eccleſiaſticus ordo cuſtodiri debet, confundatur, *cap. pervenit* 11. *quæſt.* 1.

Ad extremum prætérire non poſſum, quæ eleganter hac in materia Renatus Choppinus Galliæ non infimi nominis Juriſconſultus ſcriptum reliquit in hæc verba. *De jure cœnobiorum lib.* 1. *tit.* 2. *num.* 84. *& ſeq.* Equidem Petrus Capellanus in Chronicum Damaſi Papæ commentario edito quædam notavit mala incommodaque Eccleſiaſticarum Exemptionum. Ait enim beatum ſibi videri Monachum ſi repræhenſore careat, cum nil ſit infœlicius fœlicitate peccantium, qua pœnalis nutritur iniquitas, & mala voluntas velut interior hoſtis roboratur. Ex D. Auguſtini verbis de puero centurionis *can. paratus cauſ.* 23. *quæſt.* 1. Subſimilia his intonat Carnutum præſul Ivo, adverſus Latiniacenſem Abbatem & cœnobitas minus dicto audientes Pariſien. Antiſtiti inumbrata ſpecie libertatis cujuſdam ac immunitatis, Epiſt. 58. Probabile eſt ab hac præcipiti ſacrorum ſodalium Exemptione à Diœceſano Magiſtratu diſſolui concordiam Clericorum, reverentiam majoribus, dilectionem junioribus viciſſim impendendam everti, Hierarchiæ neceſſarium ordinem perturbari: imò nec amicum eſſe Benedicti Abbat. vel ejus Regulæ, qui cœnobium lege ſoluat Epiſcopalis ordinariæ poteſtatis. *cap.* 62. *&* 64.

Digitized by Google

& 64. ipſius Regulæ. Ex quo Ciſtercienſis Cœnobiarcha Normæ ſuæ ſtudioſum ut deſervatorem ſe proderet, hanc Monaſtici obſequii formulam porrexit Diœceſano ſacrorum Pontifici; Tibi Domine Epiſcope &c. *cap. Ne DEI timorem de Symon.* Atque adeò Ciſtercienſem in familiam relatus cum eſſet D. Bernardus, nil mirum ſi cœnobiticas Exemptiones inſectetur Lib. 3. De conſideratione ad Eugenium 3. talia effatus. *Murmur loquor & querimoniam Eccleſiarum Truncari ſe clamitant ac demembrari, vel nulla vel pauca admodum ſunt quæ plagam iſtam aut non doleant aut non timeant. Quæris quam? ſubtrahetur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis, Archiepiſcopi Patriarchis ſive primatibus &c. Nolo prætendas mihi fructum mancipationis iſtius. Nullus eſt enim, niſi quod inde Epiſcopi inſolentiores Monachi etiam diſſolutiores fiunt. Quid quod & pauperiores? Inſpice diligentius talium ubique libertorum & facultates & vitas, ſi non pudenda admodum & tenuitas in his & in illis Sæcularitas invenitur, Matris noxiæ libertatis gemina ſoboles hæc &c. ſi dicat Epiſcopus nolo eſſe ſub Archiepiſcopo: aut Abbas nolo obedire Epiſcopo, hoc de cœlo non eſt, niſi forte tu Angelorum quempiam dicentem audiſti. Nolo ſub Archangelis eſſe; aut ex alio quolibet inferiorum ordinum aliquem non ferentem ſubeſſe cuiquam niſi DEO;* hucuſque Bernardus, qui rurſum in Epiſt. 42. ad Senonenſem Archiepiſcopum. Miror inſit quoſdam in noſtro ordine Monaſteriorum Abbates hanc humilitatis regulam odioſa contentione infringere: & ſub humili (quod pejus eſt) habitu & tonſura tam ſuperbè ſapere, ut cum ne unum quidem verbulum de ſuis imperiis ſubditos prætergredi patiantur, ipſi propriis obedire contemnant Epiſcopis. Spoliant Eccleſias ut emancipentur: redimunt ſe, ne obediant &c. Nonnulla tamen Bernardi ipſius elogio, cœnobia per varios Epiſcopatus municipatim Apoſtolico ſolio pure addicta ſunt peculiari fundationis ſuæ lege. Aliud enim eſt, quod largitur devotio, aliud quod molitur ambitio impatiens ſubjectionis lib. 3. ſupradicto. Qua itidem ratione Petrus venerabilis Eccleſiæ ſuæ Cluniacenſis immunitatem mordicus tuetur Epiſt. 28. libr. 3. ad Ciſtercienſes, illam velut inobedientiam ſuis objectantes. *Ab ipſis,* inquit, *fundatoribus, qui eam Eccleſiam in proprio alodio conſtruxerunt ſoli Rom. Pontif. ſubjecta fuit, non autem alteri Epiſcopo prius eam poſſidenti ablata.* Cæteroquin juſta videtur Petri Pleſenſis querela inofficioſæ Exemptionis cœnobii Auguſtiniani in Britannia inſula: quod antea cœnobium ſuberat Archiepiſcopo Cantuarienſi: ille enim Epiſt. 68. ad Alexandrum III. Papam. *Adverſus primates,* ait, *& Epiſcopos intumeſcunt Abbates, nec eſt qui majoribus ſuis reverentiam exhibeat & honorem, evacuatum eſt obedientiæ jugum in qua erat unica ſpes ſalutis & prævaricationis antiqua remedium. Deteſtantur Abbates habere ſuorum exceſſuum correctionem, vagam impunitatis licentiam amplectuntur, clauſtraliſque militiæ jugum relaxatur in omnem deſiderii libertatem. Niſi huic malo maturius remedium adhibeatur, verendum eſt, ne ſicut Abbates ab Epiſcopis, ita Epiſcopi ab Archiepiſcopis eximantur,*

Digitized by Google

& quæ eſt hæc forma juſtitiæ, aut potius juris deformitas prohibere, ne diſcipuli magiſtro conſentiant,ne filii obediant patri,ne milites ſequantur principem, ne ſervi domino ſint ſubjecti? Quid eſt eximere ab Epiſcoporum Juriſdictione Abbates, niſi contumaciam ac rebellionem præcipere & armare filios in parentes, videant quaſo iſta & judicent qui judicant orbem terræ: ne inde videantur emanare injuriæ unde jura ſumuntur.

Eodem propemodum relabitur Philon. Hebræi nota ſententia ex libro de creatione Principis, quapropter Francicus Senatus olim Ambianorum Præſulem audiit interdicto experiuntem in Corbienſes cœnobitas: qui Romanæ Exemptionis obtentu ſibi exterum accerſierat familiaribuſque ſuis Antiſtitem ſacros ordines impoſiturum Decreto Pariſienſi ann.1393. quod Joh. Gallus percenſuit *quæſt* 306. *juxta cap. veniens de præſcript. cap. per Exemptionem, cap. Abbates de privil. apud Bonifacium VIII.*

Haud tamen deeſt honeſta quædam ac probabilis Monaſticæ immunitatis cauſa, vocationiſque fori Epiſcopalis ab degenere & corrupto vitæ ſtatu multorum Epiſcoporum. Quem Petrus Cluniacen. Abbas minimè diſſimulans hæc idcirco ſubjungit (Epiſt. 28. lib. 3.) *Olim in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis fuere Monachi ſive Canonici Regulares in communi viventes; atque uno refectorio unoque clauſtro contenti. E quibus aſſumpti Epiſcopi Monaſtica inſtituta callebant, & ideo viſitandis ſuæ Diœceſis Monaſteriis Monachorumque exceſſibus ponderandis ac corrigendis, nec non quæ ad ſanctæ obſervationis augmentum conducunt ſanciendis idonei eſſe poterant. Hodie vero cum ſint fere omnes Sæculares à Regulari vita prorſus alieni, qua fronte Monaſteria viſitare ac de rebus quas neſciunt diffinire debeant non video, ſcilicet docebunt quod non didicerint: milites erunt priuſquam tyrones: magiſtri antequam diſcipuli.* Reclamante ſacro Canone ordinatos, *diſtinct.69.can.miſerum diſtinct.61.can. ſi Clericatus cauſ.16. quæſt. 1.* Proinde B.Gregorius ad Brunechildem Francorum Auguſtam Epiſtola 5. *Qualis* infit. *Magiſter erit, qui diſcipulus non fuit? Aut quemadmodum ducatum gregi dominico præbebit, qui diſciplinæ Paſtoris ſubditus ante non fuit?* Addiſcant ergo regulas Legeſque Monachorum Epiſcopi,ſi earum violatarum reos pro officio caſtigare plectereque voluerint. Nec abs re curia ampliſſima Religioſos homines criminis arceſſitos reiecit ad ſuum monaſticæque familiæ præſidem, peculiarem Diœceſano judice poſthabito: ſalva dumtaxat Regiæ nationis eximiæ ſcelerum animadverſione penes civilem Magiſtratum Præclaro Areſto 10. Kalend. Martias ann. 1449.pro Frat.Reginaldo Borreo ſacrorum Militum ſyndico Rhodi Inſulæ Carpathii maris, & Frat. Antonio de Choucourt Rhodio equite maleficii reo vincto: cui proximè accedit, conſultum alterum 7. Kalend. ſextiles ann.1451, ſecundùm Frat. Olivetium Blanchardum Ciſtercienſis Sodalitii Procura-

torem

torem, qui ad domeſticum collegii ſui judicium remiſſionem poſtularat quæſtionis criminum Frat. Georgio Burgeſio motæ, conſona his curiæ conſulta volvere eſt noſtro li. 2. Eccleſiaſt. Polit. Foren. quin & nuper Lugdunenſi in conſeſſu ſenatorio judicatum eſt. 5. idus Septembris anni 1596. pro libertate immunitateque fori ordinarii. Qua ſuffulti Averniæ Canonici Claremontani, Senatum ex abuſu provocarant ab Archiepiſcopo Bituricenſi. Quippè quum ipſi Apoſtolico pure Imperio ſubiicerentur, ut alibi edocuimus; imo ordinarii etiam Diœceſium Præſules ipſi ſua poteſtate manuque immiſerunt cœnobia nonnulla: quorum Alumnis illucentem indies virtutem ſanctitatemque vitæ admirabantur. Nam Audebertus Pariſiorum Antiſtes perpetua fori ſui immunitate donavit Faſcatenſe Monaſterium: quod D. Babolenus Abbas pietate conſpicuus moderabatur. Cujuſmodi forenſis Exemptionis jus ſingulare probavit Clodoveus II. Rex VI. Idibus Maiis an. 650. ex communi quatuor Archipræſulum ſententia ac ſeptem Epiſcoporum, qui ad Gallicam Synodum acciti convenerant. Inde & Carnutum Pontifex ſuo Foſſatenſis ſcripſit Walterio cœnobiarchæ de juſta ſua ac legitima Monachis dicundi juris prærogativa, in Epiſt. 104. Sic Landericus Pariſien. Epiſcopus; lege ſolvit Diœceſani Imperii ſui Dionyſianum Monaſterium. inſtigante Principe Armoyni lib. 4. de Geſt. Francor. ca. 41. Peræque B. Nivardus Rhemorum Archiepiſcopus Cœnobio D. Baſilii irrogavit vocationem juridicæ poteſtatis Rhemenſium Præſulum Childeberto Galliarum Rege ut Floboardus Rhemorum Canonicus litteris prodidit libr. 2. ſacræ Rhemen Hiſtoriæ cap. 7,

Et quidem hæc ſunt, quæ Renatus Choppinus Juriſconſultus Andegavenſis in ſupremo Pariſiorum Senatu Advocatus adfert in ſuo Monaſticon, ſeu de jure cœnobiorum tractatu *lib. 1. tit. 2. num. 22. & ſeqq. fol.* 84. quæ ego ob ſtyli & dictionis ejus elegantiam authorumque quorum verba laudat & recenſet pondus atque concinnitatem; conceptis verbis hunc in locum redigenda exiſtimavi.

Pro coronide rationum hujus agminis, arguere nonnulli ſolent à corpore humano ad Eccleſiæ corpus Myſticum *D. Bernardus de conſiderat. ad Eugenium. Gaſpar de Peruſio de reſervat. beneficiorum in princip. num. 6.* Quemadmodum enim monſtrum eſſet humano capiti immediatè conjungere remotiora vel inferiora humani corporis membra, uti ſunt manus & pedes, ita & myſtici corporis myſticum monſtrum videtur inferiora Eccleſiæ membra, ut ſunt ſimplices Clerici Sæculares Regulareſve, jungere myſtico illius capiti: hoc eſt Pontifici per exemptionem eorum ab Epiſcoporum quibus immediate ſubſunt jurisdictione & ſubjectionem immediatam ſummo Pontifici qui Eccleſiæ Princeps eſt & caput. E contra autem ſtat pro Exemptionibus Autoritas & ratio.

Autoritas conſiſtit in Romano Pontifice Chriſti Vicario Petri ſucceſſore vicem Dei gerente in terris, *ca. quanto ubi gloſſ. eleg. de translat. Epiſcop.* quem Chriſtus

Digitized by Google

honoravit nomine Cephas, id eſt, caput, *Gaſpar de peruſio de reſervat.beneſic. i princip.num.5. Andreas de Val. Pariſienſis Doctor de ſuprema Rom.Pontif. poteſtate.* Cujus encomium atque poteſtatem D.Bernardus de Conſideratione ad Eugenium hiſce expreſſit verſieulis.

TU PRINCEPS EPISCOPORUM,
HÆRES APOSTOLORUM,
PRIMATU ABEL,
GUBERNATU NOE,
PATRIARCHATU ABRAHAM,
ORDINE MELCHISEDECH.
DIGNITATE AARON,
AUTORITATE MOYSES,
JUDICATU SAMUEL,
POTESTATE PETRUS,
UNCTIONE CHRISTUS.

Auctoritati Pontificiæ,de qua ortodoxi non dubitant, quandoque acceſſit Regia atque Sæcularis, quæ in fundationibus Eccleſiarum à S.Sede confirmatis legem Exemptionis ab ordinario adiecit, uti de fundatione ordinum Cluniacenſis, Ciſtercienſis, Carthuſienſis ſcribit Petrus Bleſenſis *in ſuis Epiſtolis.* Sed & acceſſit quandoq; conſenſus quamvis non neceſſarius ordinariorum, qui vel liberè in aliquas Exemptiones conſenſerunt, vel cum onere & compenſatione alicujus cenſus, uti alio in tractatu oſtendi, *lib.1.quæſt.1.in fin.& quæſt.3.* At verò cauſæ rationeſque harum Exemptionum ſunt multiplices.

31 Prima, favor S.Sedis, cujus intereſt habere multos ſibi immediatè ſubjectos *d.libr.1 quæſt. 1.in fine.*

Secunda, Quies & tranquillitas Exemptorum, qui jugo & multimoda ordinariorum oppreſſione, *Clem.frequens de exceſſib. Prælat. ubi Card num.1.cap.unico de Sindico & tot.tit. Decretalium & texti de exceſſib. Prælat.* erepti liberius diviniuſque vacant rerum divinarum ſervitio atque contemplationi, *c.liminoſa 18.quæſt.2.* In pace enim atque quiete alacrius colitur pacis & quietis autor. *Extravag.ſuper Cathedram §.ſcimus de ſepulturis.*

Tertia, præſumptum odium ordinariorum ob quod Hoſtienſis jocando, inquit licet Epiſcopus dicatur ſponſus, Eccleſia verò ſponſa, periculum tamen non eſſe, ne ſe mutuo amore ſpolient. Proindeque ſicuti pater certis ex cauſis cogitur ad emancipationem ſui filii, *gloſſ.§.ult.inſtit. Quibus modis patria poteſt ſolvit gloſſ.cap.conſtitutus verb.emancipavit. De reſt.in integ.l.fin.ff.ſi quos à parente fuerit manu miſſus.* Item Dominus ad manumiſſionem ſui ſervi, *l.ſi Leones C. de Epiſcop. audient.* Denique

Sic.

ſuperior ad liberandum ſubditum à ſua ſuperioritate, *l.2. C.de offic.pro conſ.& leg.* ita & ſupra omnem hominum memoriam rationibus prædictis Divi Pontifices multos Eccleſiæ ordines à juriſdictione ordinaria exemerunt, eoſque ſibi primo Eccleſiæ capiti immediate ſubjecerunt, *Rebuffus Reſp.*142.

Quarta, ducitur ab analogia rei naturalis, ſicuti enim oleribus arboribusque tranſplantatio prodeſt Virgilio teſte in Georgicis.

Nam quæ ſeminibus jactis ſe ſuſtulit arbor,
Tarda venit ſeris factura nepotibus umbram
Pomaque degenerant.

Et caponum ungula à pede exempta capitique ejus inſerta magis excreſcit D.Gregorio teſte, & experientia, quæ rerum eſt magiſtra animadvertimus, *cap.1.de Magiſtrat.* Ita & Exempti inferiori ex agro myſtico eradicati ſupremoque inſiti agro, magis magiſque in paleſtra ſpirituali radices agunt & vireſcunt, veluti ſub multis divis Pontificibus qui exemptiones conceſſerunt ex hiſtoriis videmus floruiſſe & etiam nunc florere in omni vitæ ſanctimonia quamplurimos ordines de quibus ego alio in loco, *lib.1.quæſt.17.* Non tamen quin in agro hoc myſtico, *Clem.ne in agro, de ſtat. Monach.* Exemptionum prætextu loligo vitiorum non irrepat ut & in agro Virgiliano Georg. lib. 1.

Mox & frumentis labor additur & mala culmos,
Eſſet rubigo ſegniſque horreret in arvis
Carduus, intereunt ſegetes, ſubit aſpera ſilva
Lappeque tribulique interque nitentia culta
Infœlix lolium & ſteriles dominantur avenæ.

Juxta etiam Evangelicam parabolam. Domine nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo. Unde ergo habet zizania, *Matthei cap.13.* Sed è multis malis minus eligendum, *cap.duo diſt.13.l.quoties ff.de reg.jur.*

Denique de Exemptionum utilitate ordinariorumque gravamine multa congerunt Alvarus Pelagius. *De planctu Eccleſiæ lib.2.cap.20.* Fria. *Tract.de Viſitatione part.1. quæſt.10.num.2.caſu 54.57.* Oldradus *conſ.125.* Emanuel Rodericus *Reg.quæſt.63.art.2.* Clemens V. *Clem.1.de exceſſib.Prælat.* quorum autoritate plerique cenſuerunt, *Hieron.Gonzales de Menſib. & alternat. Epiſcopo gloſſ.4.num.88. Emanuel. d.art.2.* Exemptiones eſſe utiles & proinde eas (quod hic facit Pontifex) non omninò eradicandas, ſed vitia erroreſq; tantùm & abuſus qui earundem Exemptionum occaſionibus in myſtico Eccleſiæ agro irrepunt, velut loliginem myſticam ſarriendos atq; eruncandos. Et in eandem ſententiam quoque deſcendit Joannes Lomede Advocatus Pariſienſis, *De Exemptione Canonica quæſt.5.* qui libello, typis hoc anno 1621. edito decem harum Exemptionum materiam quæſtionibus velut in folle complexus eſt. 34

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

(19) *Neve ulli detur materia malignandi.* Hic denotat malitiis hominum eſſe
35 obviandum *l.in fundo ff.de re vend.* malitiis hominum nunquam eſt indulgendum
36 *l.4.ff.de inoff.teſta.* nec permittendum, ut Exempti ſua privilegia trahant ad iniquum compendium, *l.fin.C.de uſucap.pro tempore*, quod tamen plerumque faciunt, uti prolixe oſtendit Guilielmus Durandus *tractatu de modo concilii generalis part. 1. rubr. 4.*

37 (20) *Et perſona Eccleſiaſtica à bono obedientia.* Epiſcopo in ſubditos competit duplex lex, una juriſdictionis, alia Diœceſana, uti ſcripſi in tractatu Exemptionum *lib.1.quaeſt.15.per tot.* Obedientia de qua hic eſt ſermo, adſcribitur legi juriſdictionis *cap. Conquerente de offic.ord.* Debetque obedientia habere novem conditiones, quas
38 Card. de Turrecremata & Archid. explicant *in cap.ſciendum 8.quaeſt.1.* Conſiſtit autem obedientia potiſſimum in tribus: Primò in exhibitione reverentiæ. Secundò in mandatorum ſuſceptione. Tertiò in judicio ſubeundo. *Henr.Bollenus tract. de Synodo Epiſcopi part.3.n.51.* Porrò obedientia quæ conſiſtit in reverentia, differt ab honorificentia, quia reverentia propriè eſt honor exhibitus ſine verbis, honorificentia verò honor exhibitus verbis, *Sabarella c.de his de majoritate & obed.ubi etiam Abb.notab.4.* Exempti debent Epiſcopo reverentiam, non vero honorificentiam *Bald.l.fin.C.de bon.libert. Rom.ſing.480.Henric.Bollenus uti ſupra nu.53.* & ita intelli-
39 gendum quod in tractatu Exemptionum ſcripſi *lib.4.quaeſt.54.* Ad hæc obedientia quæ in mandatorum ſuſceptione conſiſtit, propriè obedientia cenſenda eſt, *Abb. d.cap.de his de major.& obed.* ut & ea, quæ in judicii ſubitione verſatur, debent itaque perſonæ non Exemptæ ſignanter vero Eccleſiaſticæ obedientiam Canonicam ſubjectionem & reverentiam propriis eorum Epiſcopis, penes quos etiam ſtat inſtitutio, deſtitutio, correctio, reformatio, cauſarum ad forum Eccleſiaſticum ſpectantium juriſdictio, Eccleſiaſticarum cenſurarum promulgatio, Sacramentorum exhibitio, poteſtaſque hæc Paſtoralis in tria membra potiſſimum contrahitur. Quædam enim ad Epiſcopum ſpectant jure ordinis, ut Clericorum or-
40 dinatio, virginum benedictio, altarium & Eccleſiæ conſecratio. Quædam lege juriſdictionis ut corrigendi, conferendi, excommunicandi, inſtituendi. Quædam lege Diœceſana, ut jus cenſus & Cathedraticum, exigendi decimas, percipiendi, jus hoſpitii indicendi. Quæ omnia Paulus Lancelottus *Inſtit.Canon.lib.2.de immunit.Eccleſ.* gloſſematibus doctè illuſtravit, & nos in tractatu Exemptionum in ſpecie etiam
41 expoſuimus *lib.1.quaeſt.15.* Denique de bono & virtute obedientiæ & quod ab ea pendeat nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, latè oſtendit tam ex jure quam ſanctis Patribus Guilielmus Durandus Speculator *tract.de modo generalis Concilii celebrandi part.1.rubr.4.num.48.* addens & concludens *à num.15.uſque 7* per Exemp-
42 tiones obedientiam tolli, crimina impunita manere, ordinemque univerſalis

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiæ conturbari, quæ quidem omnia congruunt Concil. Trident. *Seſſione 24. cap. 11. de refor.*

(21) *Nec non divini perſeverantia ſervitii nullatenus retrahatur.* Exemptiones ortas & conceſſas eſſe, ut Exempti à jugo Ordinarii liberati quietius intentiuſque divino vacare poſſint officio, à quo frequenter ordinariorum malevolentia retrahebantur, oſtenſum eſt Exemptionum *lib. 1. quæſt. 1.* Pontifex itaque cui quies & tranquillitas ſubditorum curæ eſt, non plane tollere vult Exemptiones, ne ſubditi à divino ſervitio retrahantur. Sed quadamtenus tantum ut ordinariis qualis obedientia ſubditiſque etiam libertas conſervetur. 43

---

§. SECVNDVS.

SVMMARIVM.

1. *Pontifex ſcire dicitur, quod ab aliis audivit.*
2. *Patriarchæ qui dicantur.*
3. *Apud gentiles quadripartitus ordo flaminum, ut & in hierarchia Eccleſiæ quatuor primates.*
4. *Patriarchæ an viſitent.*
5. *Patriarchæ an juriſdictionem habeant in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum.*
6. *Quid item Metropolitanus.*
7. *Qualis ſit juriſdictio Metropolitani in ſubditos ſui ſuffraganei.*
8. *Cathedra ethimon.*
9. *Collegiata Eccleſia quæ dicatur.*
10. *Appellationes perſonarum an collegia comprehendantur.*
11. *Collegia an habeant juriſdictiones in ſingulos de collegio.*
12. *Clerici ſunt duplicis ſpeciei.*
13. *Clericorum appellatione Monachi non comprehenduntur.*
14. *Regulares ſubjacent punitioni ſuorum prælatorum.*
15. *Verbum præſumpſerit qualiter intelligẽdũ.*
16. *Qualis debeat eſſe correctio.*
17. *Spes veniæ incentivum peccati.*
18. *Delinquentes ſpe immunitatis an Exemptione gaudeant.*

(21) SANE, (22) nuper ad noſtrum relatio fide digna pervenit auditum (23) quod Canonici Patriarchalium (24) Metropolitanarum (25) Cathedralium (26) & Collegiatarum Eccleſiarum (27) & alii Clerici Sæculares (28) plura præſumunt (29) quæ ipſis infamiam non parvam pariunt (30) & aliis inferunt læſionem (31) prætextu Exemptionis & libertatis à Sancta Sede obtentæ (32) Ordina-

dina-

Digitized by Google

dinariorum correctiones. (33) & ordinationes ſubterfugiunt
(34) ac eorum forum ſive judicium declinant (35) nonnulli etiam
impunitatem ſuorum exceſſuum per privilegia Exemptionis obti-
nere ſperantes, exceſſus ipſos committere non verentur (36) quos
niſi per Exemptionem qua gaudent crederent ſe defendi nulla-
tenus fuiſſent commiſſuri.

SCHOLIUM.

(21) SANE. Dictio hæc eſt adſertiva frequenter in Conſtitutionibus Pontificum
uſurpata, uti videre eſt in pleriſque extravagantibus Joannis 22. & infinitis
prope Juris Canonici textibus.

(22) *Ad noſtrum relatio fide digna pervenit auditum.* Pontifex certam habere
dici poteſt ſcientiam, ſeu ſcire quod ab aliis audivit. *l. item veniunt* §.*petitam ff. de*
1 *petit.hæred.l.quidam* §.*ex quo ff.de adminiſt.tut.gloſſ.in extravag. Joan.22.incip. ſi fra-*
trum verb.notitiam ne ſede vacante.

(23) *Quod canonici Patriarchalium.* Patriarcha inquit Beatus Iſodorus *lib.7.*
Ethymol. cap.12.relatus in cap.Cleros §.*ordo verſ.Patriarcha.diſt.*21. Græca lingua ſum-
2 mus Patrem interpretatur, quia primum poſt Apoſtolicum tenet locum, & ideo
quia ſummo honore fungitur, tali nomine cenſetur ſicut Romanus, Anthioche-
nus, Alexandrinus, Hieroſolimitanus, ita ille. Inventa porrò eſt & conſtituta
Patriarchatus dignitas jure poſitivo teſte Joanne de Selua. *tract. de beneficio part.*1.
*quæſt.*4.*n.*27. Suffectaque eſt Beato Petro uti refert D.Hugo.*tract.de officio quatuor*
*Prælatorum par.*4.*rubr. Quales Officiales Imperator ante converſionem habuit Vol.*
*Oce.*14.*fol.*195. in locum primatis ſeu primi flaminis. Erat enim apud gentiles qua-
dripartitus ordo perſonarum, penes quos ſtabat religionis adminiſtratio, Primates
3 ſeu primi flamines, quibus ſurrogati ſunt Patriarchæ, Archiflamines, in quorum lo-
cum Archiepiſcopi, flamines in quorum etiam locum ſunt Epiſcopi, & Parochi
in quorum locum ſunt Paſtores hodierni. Quod autem fuerit permagna Patri-
archatus dignitas teſtatur Joannes Franciſcus de Pau. Rotæ olim auditor.
*Tract. de viſitatione part.*1. *quæſt.*2. *numer.*9. *& ſeqq. Oce. vol.*14. In hæc verba:
4 An Patriarcha poſſit viſitare? reſponde, quod ſic, quia ſupremum poſt Papam
in ſubditos eorum ſuper omnes alios Ordinarios habet principatum, *cap. antiqua*
de privileg. cap.exigit cap.filius de cenſib.in 6. Sunt enim primi poſt Papam in Eccleſia
Dei *cap.omnes ſine diſt.*22. præſertim illi quatuor, de quibus in d. cap. antiqua. Ex
quo infero idem in Patriarcha Aquilegienſ. & Venetarum olim Gradenſ. Cum &
ipſi inter prælatos Italiæ obtineant principatum. Infero in omnibus etiam aliis pri-
ma-

Digitized by Google

matibus, ſunt enim etiam adinſtar Patriarcharum *d.cap.omnes ſive diſt* 22. ut ſunt
Magdeburgenſis in Germania, & Buturicenſis in Francia, & ſcias quod primates &
Patriarchæ licet ſint diverſa nomina, tamen idem ſignificant, *cap.1.diſt.99.gloſſ.cap.*
unico de ſtatu regul.in 6.& cap.provincia diſt.99. Suntque quatuor principatus. Alii
vero propriè dicuntur Primates, ut Aquilegienſis, Venetarum ſurrogatus in locum
Gradenſis, & Toletanus & Bituricenſis *9.quæſt.3.nullus primas cum c.ſeqq.& cap.con-*
queſtus diſt.63. Et impropriè vocantur Patriarchæ hi duo ſecundùm, *Spec.de diſpenſ.*
§.ſunt quoque. Ita ille, addit Petrus à Monte in libro quem inſcripſit, Monarchiam
Conciliorum, Patriarchiam præferri Cardinalibus etiam Presbiteris excepto Cardi-
nale Hoſtienſi, qui Papam coronat & Imperatorem inungit, *Rubr.Ordo.adſiſten-*
tium Concilio num.2. Oce.vol.2.fol.74. qua de re etiam Nicolaus Boerius de ordine
graduum utriuſque fori *part.1.num.13.14.& ſeqq.vol.Oce.14 fol.301.*

Quærunt nonnulli, an Patriarchæ in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum manus 5
poſſint apponere? Reſpondetur quod non, pro ut nec etiam Metropolitanus niſi in
caſibus notatis per gloſſ.*in cap.Paſtoralis de officio ordinarii.* eoſque etiam refert, & 6
ita concludit dictus Joannes Franc.de Pavinis, *De viſitatione part.1.quæſt.10.n.49.&*
ſeqq. De qua materia etiam late tractat Paulus Lancelottus *Inſtitut.Canonic.lib.1.*
tit.de Epiſcopis.

(24) *Metropolitanarum.* Archiepiſcopus & Metropolitanus ſunt Synonima,
diciturque Archiepiſcopus ab Archos, quod eſt Princeps, & Epiſcopus, quod eſt
quaſi princeps Epiſcoporum: Metropolitanus vero dicitur à menſura Civitatum
quibus præeſt, qua de re Albertus Trotius *tract.de perfecto Clerico lib.1. cap.13.* 7
num.5.vol.Oce.2.fol.237.& gloſſ cap.Cleros diſt.21. Quam autem poteſtatem habeat
Metropolitanus vide apud Joannem Bertachinium, *tractat. de Epiſcopo lib. 4.*
part. 2. quæſt. 44.num.102. vol. Oce. 2.fol.165. DD.cap. Paſtoralis de offic.ord.cap.
conqueſtus 9.quæſt.4. & vide quæ ſcripſi de Juriſdict.ord. in Exemptos libr. 1. quæſt.3.
numer.10.

(25) *Cathedralium.* Cathedralis Eccleſia nuncupatur ex eo, quod Epiſcopus
in ea Cathedram habeat, *cap.1.de major.& obed.in 6.cap.fin.de ſuppl.negl. Prælat.in 6.* 8
hoc eſt ſedem Epiſcopalem; Nomen eſt græcum, compoſitum ex chatos quod eſt
Sedes, & edra, quod eſt ſponda, Eſt autem ſponda latus lecti, ſpondæ enim ſunt ta-
bulæ quæ utrumque lectum ſuſtinent, *d.cap.fin.verb.ſponda.* Et ſic Cathedræ Ethi-
mologia infert, quaſi ſedes ſpondata, hoc eſt utrimque ſpondis circumvallata, *gloſſ.*
Clem.dudum §.ſuper Cathedram, de ſepulturis. Sumitur etiam Cathedra non modò
pro ſede Pontificali, *d.clem.dudum §.ſuper Cathedram.* Sed etiam pro ſede Docto-
ris, unde verſiculi.

Rex ſolium, Doctor Cathedram, Judexque tribunal
Poſſidet, ac ſedem præſul prætorque curule.

Digitized by Google

De Cathedra D. Chryſoſtomus, *cap. Multi Sacerdotes diſt.*40. ſic loquitur:
,, Multi Sacerdotes, & pauci Sacerdotes, Multi in nomine & pauci in opere, videte
,, ergo fratres quomodo ſedetis ſuper Cathedram, quia Cathedra non facit Sacerdo-
,, tem, ſed Sacerdos Cathedram, non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum
,, ſanctificat, Non omnis Sacerdos ſanctus, ſed omnis ſanctus eſt Sacerdos, Qui bene
,, ſederit ſupra Cathedram, honorem accipit Cathedræ, qui male ſederit, injuriam
,, facit Cathedræ, Ideoque malus Sacerdos de Sacerdotio ſuo crimen acquirit non
,, dignitatem, in judicio enim tuo ſedes ſi quidem bene vixeris & bene docueris po-
,, pulùm inſtruis. Si bene docueris & male vixeris, tui ſolius condemnator eris.
,, Nam bene vivendo & bene docendo populum inſtruis quomodo vivere debeat.
,, Bene autem docendo & male vivendo Deum inſtruis quomodo te debeat condem-
,, nare.

9 (26) *Collegiatarum Eccleſiarum.* Eccleſia Collegiata eſt, in qua eſt Collegium penes quod regimen & adminiſtratio Eccleſiæ ſpectat. Eſt enim Collegium quoddam corpus fictum repræſentatum per ſingulos in unum congregatos. *l. mortuo ff. de fideiuſſor. Petrus à Braxio in directorio electionum part.*3. *cap.*21. *num.*6. *vol. Oce.*14. *cap. cum omnes col.*17. & 18. *de conſtit.* Facere autem Pontifex debuit diſertis verbis mentionem Collegiatarum Eccleſiarum, ut ſub hac diſpoſitione collegia ſeu Eccle-
10 ſiæ Collegiatæ comprehenderentur. Quippe quod quandoque appellatione perſonarum collegia non comprehendantur, *Anthonius de Poetis in clipeo Paſtorali cap.*3. *num.*30. & 31. *Rom. conſ.*437. Conſtitutioque derogans privilegiis quarumcumque perſonarum collegia non comprehendit, *Rom. d. conſ.*437. *Anton. de Poetis ubi ſupra.* aliudque eſſe collegium, aliud ſingulos de Collegio, in tractatu Exemptionum ſatis oſtendimus, *lib.*1. *quæſt.*23.

11 An autem Collegium habeat juriſdictionem in ſingulos de Collegio; Abbas dicit non habere niſi adſit conſuetudo, *in cap. cum cauſa num.*7. *de officio deleg.* qua de re vide quæ ſcripſi tract. de Exempt. *lib.*2. *quæſt.*47. & *infra in materia conſervatorum quæſt.*64. & 66.

12 (27) *Et alii Clerici Sæculares.* Clericorum duplex eſt ſpecies. Alii dicuntur Sæculares alii Regulares, Sæculares dicuntur, qui Sæcularia tractare & poſſidere poſſunt, Regulares qui non poſſunt, *Navarrus de Regularibus comment.*1. *num.* 6. Portio enim horum Deus eſt, & ideo nihil quam Deum curare debent, cum Deus ſit infinitus, omnipotens & omnia implens, *cap.* 1. *de ſumma Trinit.* Subſtantivo autem nomini Clericorum, adjectivum Sæculares adiicitur ambiguitatis tollendæ
13 cauſſa, licet enim propriè appellatione Clericorum Monachi non comprehendantur ſignanter in materia odioſa. *Bartholomeus Fumus in aurea armilla verb. Clericus nu.* 2. 3. & 4. *Ang. in ſumma verb. Clericus. Lancelottus inſtit. Canon. lib.*2. *de pec. Cleric.*

Digitized by Google

Cleric. in gloſſ. Pro materia tamen ſubjecta poſſent comprehendi, & ideo quia lex debet eſſe clara, Pontifex ut obſcuritates omnes amoveat, Sæcularium Clericorum ſe hic meminiſſe profitetur. Cum itaque perſonarum Eccleſiaſticarum ſeu Clericorum appellatione non comprehendantur Regulares aut Monachi, quando de ipſorum præjudicio agitur, *DD. Rubr. & ad cap. 1. ne Clerici vel Monachi, arg. cap. ſtatutum de elect. in 6. Boetius Epo. in comment. ad tit. ne Clerici vel Monachi, cap. 7. num.* 11. *fol.* 85.

Dubitari poſſet, cujus correctioni Regulares qui ab ordinaria juriſdictione eximuntur, ſunt ſubjecti? Reſpondetur Juriſdictioni ſuorum Prælatorum, *cap. cum ab Eccleſiarum Prelatis, de offic. ord arg. l. fin. C. de juriſdictione om. jud. Navar. de Regularibus comment. 2. Emanuel. Roderic. quæſt. Reg. tom.* 1. *quæſt.* 17. *art.* 1. non verò Epiſcopi, *Emanuel Roderic. ibidem tom. 2. quæſt. 2. art. 6.* idque niſi extra clauſtra cum populi ſcandalo deliquerunt, qua de re eſt Bulla, quam infra inſerui, *Scholio* 54. 14
Itaque ſi infra clauſtra degant, aut quid committant, non ſunt conveniendo coram ordinario, *Navarr. de Reg. Com. 2. num.* 65. *& ſeqq.* & conſequenter pro cenſu annuo non poterunt coram ordinario conveniri, non enim poteſt cenſus cenſeri extra eorum clauſtra, *Navarr. ibi. Emanuel. d. quæſt. 2. art.* 18. poterunt tamen, ſi Prælati quibus ſubiiciuntur, longius abſint, privilegia enim non conceduntur cum magno tertii incommodo. *Emanuel. tom. 3. q. 61. art. 5. in fine*, ut & ſimiliter alio in loco oſtendi, *de juriſdict. ord. in Exempt. lib. 4. quæſt.* 50. *&* 51. item ut & inquit dicto loco Navarrus in cauſis mercedum & miſerabilium perſonarum jujta Concilii Trid. diſpoſitionem, *Seſſ. 7. cap. 7. de reform.*

Sed an Prælatus cognoſcet de homicidio extra clauſtra per Regularem commiſſo, *Emanuel. Roderic. d. tom. 2. quæſt. 2. art.* 10. *& quæſt.* 34. *art.* 1. reſpondet & probat autoritate Navarri, quod cognoſcere poterit, non tamen de atrocioribus, ſi pœna capitalis eſſet imponenda, *Conſ. 6. de foro compet.* qua de re & ego quædam, *lib.* 4. *quæſt.* 88. An autem ejuſmodi Exemptorum Prælati torquere poſſint, & ad triremes condemnare diſcutit Navarrus *De Reg. Com* 3. *numer.* 52. & Emanuel. Roder. *d. tom.* 2. *quæſt.* 25. & ego etiam pluſcula alia in loco *lib.* 4. *q.* 111.

(28) *Plura præſumunt.* Verbum hoc præſumpſerit, in materia correctiva & prohibitiva qualis eſt præſens, comminationem inducit, uti videre eſt ex quam plurimis Pontificii Juris textibus. *Clem. Ambitioſe in fin. de reb. Eccleſ. non alienandis*, dolumque & malitiam præſupponit, *Navarr. de alienis rerum Eccleſ. num.* 16. 15
Card. Clem. 1. *quæſt* 39. *de privil.* unde fit ut lex puniens præſumentem non puniat bona fide facientem, *Navarrus de datis & promiſſis pro juſtitia notab.* 23. *numer.* 38. Vere dicit Pontifex, Exemptos ſibi multa in ſuam Eccleſiæque perniciem præſumere, nam & de eos multis in locis exclamat & conqueritur D. Bernardus ad Eugenium, idque etiam longe lateque deducit & probat Guilielmus Durandus

Digitized by Google

de modo Concilii celebrandi: *part.1.Rubr.4. à numer.15 uſque 75. & ſignanter num.77.*

(29) *Quæ ipſis infamiam non parvam pariunt.* Spe enim impunitatis crimina perpetrantur; quæ delinquentes infamant, *tot.tit.ff.de his qui not.infamia.* idque eo facilius & liberius, quo Exemptionis prætextu ſe evaſuros exiſtimant, nam ut inquit Claudianus:

Proclivior uſus
In peiora datur ſuadetque licentia luxum
Illecebriſque effrena favet: Tunc vivere caſte
Aſperius cum prompta Venus, Tunc durius ira,
Conſulimus cum pœna patet.

(30) *Et aliis inferunt læſionem.* Pythagoræ eſt ſymbolum ſtateram ne tranſgrediaris, id eſt,ne quid facias præter jus & æquum, fieri enim nequaquam id poteſt ſine alterius læſione,imo ne quidem ſine ſui ipſius,cum etiam lucrum malum æquale diſpendio cenſeatur.

(31) *Prætextu Exemptionis & libertatis à Sancta Sede obtenta.* Pontifex hoc in caſu ſentire videtur de Exemptionibus conceſſis Sancta Sede, non vero de Exemptionibus quæ aliis ex cauſis ortæ ſunt, de quibus quædam ſcripſimus libro Exemptionum primo *quæſt.3.num.5.& ſeqq.*

(32) *Ordinariorum correctiones.* Caſus pluſquam centum quibus Exempti corrigi coercerique ab ordinario poſſunt, alibi deſcripſimus *libro 2.de Juriſdict.Ordinarii in Exemptos quæſt.45.* debet tamen correctio hæc ut æqua ſit & juſta, fieri animo medendi,non ſæviendi,*cap.Odio diſt.86.* & ex charitate, non vero ex furore procedere, *cap.fraternitas 12.quæſt.cap.corripiantur 24.quæſt.4.* juſtitia tamen & juris rigor eſt miſericordia temperanda, *cap.omnis,cap.diſciplina, cap ſunt itaque diſt.45.* Quandoque tamen correctio plus habere debet de aſperitate quam benignitate *d.cap.fraternitas, & cap.ecce 24.quæſt.3. & cap.illud.eod.loco.* & è contra, quandoque etiam plus de manſuetudine quàm rigore, *cap.ſincera, cap.licet diſt.45.* Summa præſtat cum ſeveritate diligere quam cum levitate decipere, *cap.non omnis,cap.non oſculatur 5.quæſt.5.* Charitas enim ibi eſſe nequit,ſed languor, ubi mali mores non corriguntur, *cap.non putes 23.quæſt.5.cap.ſeqq.* qua de re inferius etiam quædam notavimus *Scholio 42.*

(33) *Et ordinationes ſubterfugiunt.* Exempti ſubiiciuntur diverſis & quamplurimis ordinationibus ordinarii, quos diſtinctim alibi retuli, *dicto libr. 2 quæſt. 45.*

(34) *Ac eorum forum declinant.* Exempti multis in caſibus declinare poſſunt forum ordinarii ut oſtendi tractatu Exemptionum *lib.2. quæſt.6. & ſequentibus.* Multis etiam in caſibus non poſſunt partim à Concilio Tridentino relatis

Digitized by Google

latis, partim à nobis dicta quæſtione 45.& paſſim in diſcurſu ſtius tractatus.

(35) *Nonnulli etiam impunitatem obtinere ſperantes exceſſus committere non ve-* 17
rentur. Spe enim veniæ peccantes fortius delinquunt quam alii, unde ſacra Scrip-
tura, inquit, maledictus homo qui peccat in ſpe. Facilitaſque veniæ incentivum
tribuit delinquendi, *33.quæſt.4.cap.eſt injuſta,& cap ut Clericorum de vita & honeſt.
Cler Paulus Lancell.Inſtit.Canon.libr.2.de immunit.Eccleſ. §. hic autem in gloſſ.verb.
ſperantes.*

(36) *Quos niſi per Exemptionem qua gaudent, crederent ſe defendi nullatenus
fuiſſent commiſſuri*, utrum delinquens ſpe impunitatis conſequendæ Exemptione
qua gaudet ea juvari poſſit? latè diſcuſſimus *lib.4. de Jurisdictione Ordin.in Exemp-* 18
tos & contra de Exempt.à Juriſdict.Ord.quæſt.71.per tot.ſignanter num.31. reſolvimuſ-
que gaudere. Quia circumſtantia Spei immunitatis non excludit affectantem aut
delinquentem à participatione legis, aut Privilegii, *Navarr. de Jubileo & Indulgent.
notab.34.numer.6.tertia quæſtio.* Et Clerici ſpe immunitatis delinquentes privilegio
non privantur, *Navarr.ibid.& conſ.36.num.3.de ſent.excomm.* Niſi tamen ſpecia-
liter diſpoſitum ſit, quod ſpe immunitatis delinquens Exemptione non gaudeat,
Navarr.de not.34.num.6.

---

§. TERTIUS.

SUMMARIUM.

1. *Audacia compeſcenda.*
2. *Committentes enorme crimen an Exemptionem amittant.*
3. *Quid ſit ſcandalum.*
4. *Scandali vitandi cauſa multa ſunt ſpeciali jure introducta quæ hic recenſentur.*
5. *Conniventia Prælatorum reprehenſa.*
6. *Prælatus non eſt de ſeveritate à ſubdito arguendus.*
7. *Reipub. intereſt delicta non eſſe impunita.*
8. *Culpa eſt non corrigere.*

(37) HINC itaque accidit (38) ut propter eorum audaciam, qui prætextu Exemptionis impunitatem exceſſuum obtinere confidentes (39) nonnulla multoties committunt enormia (40) per quæ plurimū diffamatur Eccleſia (41) & ſcandala gravia genarantur, (42) potiſſime autem cum talia per eos ad quos horum ſpectat correctio (43) incorrecta remaneant (44) ſeu illi ad quos ſpectant, illa punire negligunt.

Scholium.

Digitized by Google

SCHOLIUM.

(37) H*Inc itaque accidit.* Propoſuit Pontifex cauſas ob quas Exemptiones tot mala producunt; nunc deſcendit ad rationes & modos quibus huic malo mederi poſſit, prius enim eſt de cauſâ quam de modo inquirendum, *lib.1. ff. de Except. doli.*

(38) *Ut propter eorum audaciam.* Legibus & conſtitutionibus coerceri debet audacia, refrenari appetitus noxius, caſtigari delinquentium licentia, nocendique
1 facilitas. *Fortunatus Garcia, pe ultimo fine utriuſque juris num. 76.* Rectè Horatius *Oda 24. lib. 3.* damnavit audaciam his verſibus;

O quiſquis voles impias
Cedes aut rabiem tollere civicam
Si quæris Pater urbium
Subſcribi ſtatuis indomitam audeat.
Refrenare audaciam.

Et alius:

Nam deteriores omnes ſumus audacia, quodcumque inciderit in mentem valet.

Neque id putabit pravum an rectum ſit quid petat
Et ideo nunquam non nimia illa audacia
Semper evadit in aliquod magnum malum.

Denique Claudianus.

Proclivior uſus
In pecora datur, ſuadetque audacia luxum
Illecebriſque effrena favet.

Hinc rectè ſcripſit D. Iſodorus *in cap. facta ſunt diſt. 4.* Factas eſſe leges & principum conſtitutiones, ut earum metu humana coerceretur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur audacia & nocendi facultas, & alibi *eadem diſt. 4. cap. 1.* Cauſa conſtitutionis legum eſt humanam coercere audaciam & nocendi facultatem refrenare. Denique Cicero: *pro ſexto Roſc. amer.* Oſtendit audaciam omnium malorum fontem exiſtere, in urbe, (inquit) luxuries creatur, ex luxuria exiſtit avaritia, nec eſſe eſt ex avaritia erumpat audacia, unde omnia ſcelera & maleficia gignuntur.

(39) *Nonnulla multoties committunt enormia.* An enormia crimina commit-
2 tentes Exemptionis privilegium quo ante fovebantur amittant? tractatur alibi meo *lib. 1. de Exempt. quæſt. 20. & lib. 4 quæſt. 65. nu. 5. & ſeqq.* ubi etiam ſuccinctim oſtenditur quæ & qualia crimina cenſenda ſint enormia.

(40) *Per quæ plurimum diffamatur Eccleſia.* Eccleſiaſticorum crimina producunt

Digitized by Google

eunt tria mala inquit Joannes de Anania *in cap.ſignificaſti, numer.3. verſ. nota tria mala. de adulteriis.* Primò aliorum & ſignanter Laicorum corda ſcandaliſantur. Secundò vituparatur officium & ordo Sacerdotalis. Tertiò præſtatur aliis liberior licentia peccandi, juxta illud quod inquit Dominus in Levitico ad Moyſem, Si Sacerdos qui eſt unctus peccaverit, facit peccare populum, *cap magna poſt ponit.verſ. præterea,de voto.* Unde de D.Conſtantino Imperatore refert Nicephorus. *Hiſtor. Eccleſ. lib.8.cap.16.* Si in Epiſcopum incideret alienum conjugium violantem, ſe purpura ſua piaculum id obtecturum eſſe, ne tam fœdum facinus ſpectatoribus occaſionem mali crearet.

(41) *Et ſcandala gravia generantur.* Scandalum definitur eſſe dictum vel 3
factum minus rectum præbens occaſionem ruinæ, *Felin.cap. nihil num.2.in fin. de praſcript. Navar.de ſpoliis Clericorum* §.19.*numer.3.* Scandali ratione multa ſunt ſpeciali jure conſtituta. 4

1. Ex non culpa fit culpa, *gloſſ.cap.ex literis, de homicidio.*

2. Evitandi ſcandali cauſa toleratur Clericus privandus, *Innoc. cap.1. de Clerico Conjungato.*

3. Spoliatus ante omnia non reſtituitur, *gloſſ.cap. inprimis 2.quaſt.1.* & *4. qu.1. cap.in ſummo,* & *in cap.ad petitionem, verb.reſtituendus de accuſ. Lancel.de attentatis part.2. quaſt.18.num.5.*

4. Non habetur ratio pœne, *l ſi quis in tantum C. unde vi. Fel.cap.nihil, num.3. verſ. 7. de praſcript.*

5. Punitur non Puniendus, *Fel.ibidem num.8.*

6. Ratione ſcandali Epiſcopus privatur Epiſcopatu dato æquali cambio. *Fel.ubi ſupra verſ.10.* & beneficiatus ſuo beneficio, *late Marſiliis ſing.683. Abbas cap.quaſitum. de rer.permut. Feder. de permut beneſ.quaſt.25.*

7. Epiſcopus diſpenſare non poteſt cum Clerico deficiente in purgatione, *Fel.ubi ſupra verſ. 11.*

8. Matrimonium etiam inter habiles & idoneos prohibetur, *cap. ſuper eo de cop. ſpirit.*

9. Prohibetur electio ejus, qui nihil deliquit, *Abbas cum glo.cap.conſideravimus in fin.de elect.*

10. Ratione ſcandali Papa non diſpenſat ſuper Matrimonio non legitime contracto, *Rom. conſ.307.*

11. Inferior à Papa, poteſt apponere manum cauſæ ad Papam devolutæ, *Abb.* & *Hoſt.cap.conſtitutis de app.*

12. Tolerantur inutiles, *Fel.d.cap.nihil verſ.16.de praſcript.*

13. Debet peti abſolutio à voto, etiamſi revera non obliget, *Abb.cap.magna de voto.*

14. Cogit

Digitized by Google

14. Cogit contrahi matrimonium, *Abb. cap. cum in tua de ſponſal.*

15. Tacens non habetur pro conſentiente, *Felin. d. cap. nihil verſ. 19.*

16. Licet tranſire ad religionem ſtrictiorem, *Abbas ubi ſupra verſ. 21.*

17. Ratione ſcandali non licet rem meā propriam auctoritate recuperare etiam in caſu quo à judice juſtitiam non expecto, *Fel. ibidem verſ. 21.*

18. Ratione ſcandali pœna remittitur, *Fel. d. cap. nihil verſ. 28.*

19. Omiſſio citationis facta timore ſcandali, tenet, *Felin. ubi ſupra verſ. 29.*

20. Poteſt ſuſpendi executio mandati Apoſtolici quantumvis pœnalis. *Fel. ibid. verſ. 30.*

21. Poteſt formari inquiſitio abſque fama præcedente, *Fel. ibid. verſ. 31.*

22. Poteſt recedi à forma præſcripta à ſuperiore, *Fel. ubi ſupra verſ. 32.*

23. Lex injuſta quæ alioquin in foro conſcientiæ non obligat, tamen ratione ſcandali poteſt obligare, *Fel. ubi ſupra. verſ. 33.*

24. Eccleſia cum ſubeſt ſcandalum, non petit decimas ex terris ex quibus dari non conſueverunt, *Fel. ubi ſupra verſ. 33.*

25. Veritas ratione ſcandali quandoque ſubticetur, *Fel. d. verſ. 33. poſt med.*

26. Ratione ſcandali Papæ non eſt obediendum, *Barbatia de præſtantia Cardinal. part. 1. quæſt. 1. nu. 37. vol. Oce. 14. Hier. Stratus conſ. 1. num. 39. vol. 2.*

27. Litem cui quis renunciavit, reſumere nemo poteſt; Poteſt tamen ſi ſubſit ſcandalum, *tex. cap. nihil cum ſcandalo de præſcript. Barbatia d. n. 37.*

28. Ratione ſcandali eligibilis fit ineligibilis, promovibilis impromovibilis, *cap. Cum teneamur de præb. Barbatia ubi ſupra.*

29. Lex nova corrigit antiquam, niſi ſubſit ſcandalum, *Barbatia ubi ſupra.*

30. Propter ſcandalum poteſt Religioſus omittere habitum ſui ordinis, *cap. De iis qui, de vita & honeſt. Cler. late Antonius Scappo tract. De Birreto Rubeo dando S. R. E. Cardinalibus Reſponſo 4. num. 20. ſcripſi infra Schol. 149.*

31. Ratione ſcandali Exemptiones caſſari debere late tradit & probat Guilielmus Durandus *de modo & forma Concilii generalis part. 1. Rub. 4. numer. 72. 73. 24. Oce. 2.*

32. Scandalum operatur ut proviſio impediatur & jam facta revocetur, *Stratus conſ. 1. n. 64. part. 1.*

33. Ratione ſcandali receditur à communibus Juris regulis, *Strat. d. conſ. 1. n. 39.*

34. Remedium attentatorum ceſſat ratione ſcandali, *Lancelottus de Attentatis part. 2. cap. 4. limit. 13.*

35. De timore ſcandali credendum eſt ſuperiori. *Strat. conſ. 10. n. 10. part. 1.*

36. Scandalum juſtam diſpenſandi cauſam præbet, *Præpoſitus, cap. licet. num 8. diſt. 45. Antonius Scappus de Bireto Rubeo Cardinalium Regularium Reſp. 6. nu. 31.* præpollet enim ſcandalum infamiæ, *Præpoſitus ibid. num. 8.*

37. Scan-

Digitized by Google

37. Scandali evitandi cauſa permittitur Monacho effecto Canonico, ut poſſit commedere carnes, *Henricus Boic.in cap.qui Dei timorem, num.*10*,de ſtatu Monach. Anton Scappus d. Reſp.*9*. num.*33.

38. Ratione ſcandali veritas juris poſitivi temperanda eſt & relaxanda, *Angel.in ſumma verb.ſcandalum ſub num.*3.

39. Item excommunicandus non debet, ut evitetur ſcandalum, excommunicari, *gloſſ.ult.can. Si quis ordinatus diſt.*92*. Vincentius Carocius de remediis adverſus damnoſas executiones Except.*6*.num.*27.

40. Similiter ſcandali cauſa receditur à pœna, *l.Si quis in tantam C.unde vi,gloſſ. can.lator.* 2*.quaſt.*7*.Vincent.Caroc.d.except.*6*,num.*28.

41. Principi non eſt obediendum, quoties vertitur periculum ſcandali, *D.Thomas* 2.2*.quaſt.*8*.art. Carocius d. num.*28.

42. Mitigandæ etiam ſunt pœnæ, *Tiraq.de Pœnis temperandis cauſa* 46.

43. Sequeſtrari poſſunt poſſeſſiones partibus citatis, imo etiam non citatis, *Vincent.Caroc.d.loco Except.*132*.num.*18*,idem in tract.de Sequeſtro part,*1*.quaſt.*6*.Bald.l.*1*.* §*.quies ff.de officio præfecti urbis.*

44. Papa non poteſt ſuper ſcandalo diſpenſare, *cap.cum teneamur de præbendis, Navarr.cap. Sacerdos num* 130*.cum ſeqq.de pœnit.diſt.*7. Nec reſcribere cum clauſula non obſtante ſcandalo, *Navarr.ibid.num.*131. talique reſcripto obediendum non eſt, *Abbas d.cap.cum teneamur, Navarr.d.loco.* Et quidem hactenus dicta ſint de ſcandalo puſillorum, non vero Phariſæorum, uti alias diſtinxi *Scholio*.8. quod ſemper ſalva æternæ vitæ jactura vitandum eſt, *Abbas cap. Niſi num.*12*.de renunt,Grat.conſ.* 1*.num.*39*. part.*1.

(42) *Potiſſime autem cum talia per eos ad quos horum ſpectat correctio.* Graviſſime offendere Prælatos, qui ſubditorum crimina non puniunt, diverſis in locis teſtatur Divus Auguſtinus, *can.in vitiis* 23. *quaſt.*5*.can.nemo diſt.*83*.can.non putes* 23. *quaſt.*5. *can.non omnis, can.non oſculatur.*5*.quaſt.*5. Unde eos non Prælatos eſſe, ſed canes impudicos improperat, *d.can.nemo diſt.*83. Et tam inſipientes eſſe dicit, quam eos, qui cultrum rapere non audent puero, ne audiant ploratum, nec timent, ne vulneratum audiant vel extinctum. *d.can. in vitiis*, & ideo Leo Pontifex, *can.inferiorum diſt.*86. teſtatur inferiorum ſubditorum culpas ad nullos magis referendas, quam ad præſides negligenteſque Prælatos, ii enim multam inquit ſæpè nutriunt peſtilentiam, dum auſteriorem diſſimulant adhibere medicinam, itaque ſi Prælatus in punitione ſit Severus & excedens, non ea propter debebit à ſubdito pro exceſſu in correctione commiſſo veniam poſtulare, inquit valde eleganter D.Auguſtinus, *can. quando neceſſitas diſt.*86. neque etiam injuriarum actione tenebitur, *eleg.Emanuel Roderic.Regul.quaſt.tom.*2*. quaſt.*41*.art.*3. qua de re etiam quædam ſuperius videri poterunt *Scholio* 32.

(43) *Incorrecta remaneant.* Contra id quod Reipub. intereſt, ne crimina
7 remaneant impunita, *l.ita vulneratus ff. ad l. aquil.l.ſi longius* §. 1. *ff.de judic.l. per omnes C. de defenſ.civit.*

(44) *Seu illi, ad quos ſpectant illa punire, negligunt*, de dictione ſeu notatur,
8 infra *Scholio* 116. Culpam facientis habet, qui quod poteſt, negligit emendare, Error enim cui non reſiſtitur approbatur, *Paul.Lancel.inſtit.Canonic.libr.*1.*de vita & honeſt.Prælat.*§.*præterea cavendum ubi & gloſſ.tex.can.Si is* 24.*q*.3.

---

§. *QVARTVS.*

SVMMARIVM.

1. *D. Bernardi Encomium ſummi Pontificis.*
2. *Reip.intereſt crimina ne maneant impunita.*
3. *Prælati dicuntur medici ſpirituales.*
4. *Correctio Exemptorum penes quos ſit.*
5. *Energia dictionis confeſtim.*
6. *Quid ſi Regulares extra eorum clauſtra delinquant.*
7. *Quid ſi Regulares intra clauſtra delinquant.*
8. *Ordinarius incarcerans Regularem Exemptum excommunicatur.*
9. *Scire quæ dicamur.*
10. *Ordinarius an præſumatur ſcire crimen commiſſum.*
11. *Qualis ignorantia excuſet ordinarium.*
12. *Dictio ita quid denotet.*
13. *Qualis debeat eſſe correctio.*
14. *Miſericordia ſeveritate & ſeveritas eſt miſericordia temperanda.*
15. *Quid ſi punitio non fuerit congrua.*

(45) NOs volentes (46) ne ex eo prætextu delicta remaneant impunita (47) morbo ejuſmodi neceſſariam adhibere medelam (48) ſacro approbante Concilio (49) Statuimus (50) ut de cetero (51) illi, quibus Exemptorum correctio & punitio à dicta ſede demandata eſt (52) circa illam vigilanter intendant (53) & diligenter officii ſibi commiſſi debitum exequantur, (54) & quamprimum eis Exemptos ipſos deliquiſſe (55) legitime conſtiterit (56) ita eoſdem Exemptos delinquentes puniant (57) quod iidem Exempti metu pœnæ à ſuis arceantur inſolentiis (58) & alii eorum Exemplo perterriti proſilire ad ſimila merito perhorreſcant.

SCHOLIUM.

Digitized by Google

SCHOLIUM.

(45) NOs *volentes.* Sarta ſanctaque debet eſſe omnibus orthodoxis ſummi Pontificis voluntas, eaque pro lege habenda, §. *quod Principi inſtitut. de iure naturali gent. & civili*, de quo inſigne illud extat Divi Bernardi Encomium *lib. 2. de Conſideratione ad Eugenium.* 1 Age, indagemus adhuc diligentius, quis ſis, quam geras perſonam in Eccleſia DEI. Quis es? SACERDOS MAGNUS, TU PRINCEPS EPISCOPORUM, TU HÆRES APOSTOLORUM, TU PRIMATU ABEL, GUBERNATU NOE, PATRIARCHATU ABRAHAM, ORDINE MELCHISEDECH, DIGNITATE AARON, AUTORITATE MOYSES, JUDICATU SAMUEL, POTESTATE PETRUS, UNCTIONE CHRISTUS.

(46) *Ne ex eo prætextu delicta remaneant impunita.* 2 Reipub. enim intereſt ne delicta remaneant impunita, *l. ita vulneratus in fin. ff. ad l. aquiliam l. locatio* §. *quod illicite ff. de pub. jud.* ut qui virtutis amore à ſcelere abduci nequeunt formidine pœnæ deterreantur, *l. ſi quis* §. *pen. in fin. ff. de pœnis.* hinc Deuteron. cap. 19. ſic ſcrptum eſt. Reddes illi ſicut fratri ſuo facere cogitavit & auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant & talia facere nequaquam andeant. Item *Deuteron. cap.* 13. 19. 21. Lapidibus obrutus necabitur, ut omnis Iſrael audiens timeat & ne faciat quicquam huic ſimile.

(47) *Morbo ejuſmodi neceſſariam adhibere medelam.* Pontifex medicus eſt Eccleſiæ univerſalis, *Joannes Durandus de modo celabrandi Concilii part. 1. tract. num.* 60. ut & Prælati Eccleſiarum ſibi ſubjectarum, *can. inferiorum diſt.* 86. *can. recedite diſt.* 45. *can. non vos* 5. *quæſt.* 5. *can. quid faciet* 23. *quæſt.* 4. ideo pro ratione morborum medelas adhibere & malo, quod ajunt, nodo malos cuneos adaptare debent, abſcindereque etiam vulnera, quæ fomentum non recipiunt diſciplinæ, *can. quia aliquanti in fin. diſt.* 82. *can. in Canonibus* 16. *quæſt.* 1. immedicabile vulnus, *Enſe reſcindendum eſt, ne pars ſincera trahatur*, inquit Poeta, Denique, ſicuti medicus uno collirio omnibus oculorum morbis non medetur, ſic Prælatus non uno genere doctrinæ, ſed diverſimode ſpirituales ſuas medicinas ſolet adhibere, *can. neceſſe diſt.* 29.

(48) *Sacro approbante Concilio.* De ſacro hoc Concilio elegantiſſimum doctiſſimumque tractatum edidit Cardinalis Pateotus, in quo multa ſcitu ſunt digna & notanda. Et quid operetur clauſula, de noſtrorum fratrum conſilio in literis Papæ trahunt DD. *ca. ad Apoſtolicæ de re jud. in 6. & Clem.* 1. §. *Cæterum de jurejur.* Quæ autem Pontifices, Epiſcopi, Princeps negotia ardua explicare poſſint non adhibito ſuo Concilio ſuccinctim etiam tradit Andreas Alciatus,

l. placet rationabilis conſilii. C. de Sacroſanct. Eccleſ.

(49) *Statuimus.* Hic Pontifex legem ſtabilit, cujus virtus eſt imperare, vetare, permittere, *l legis virtus ff. de legibus.* Soletque Pontifex, utendo hoc verbo Statuimus, inducere jus novum, *gloſſ.cap.ut litigantes de offic.ord.in 6. Navarr. de ſpoliis Clericorum §.7.num.2.*

(50) *Ut de cætero,* Quæri hic poſſet, an lex aut conſtitutio Principis non tantum ad futura, ſed etiam ad præterita extendatur? Qua de re videri poterit Navarrus *Repet.cap. Si quando except.21.numer.3. & ſeqq.de reſcriptis fuſe*, id enucleans.

4 (51) *Illi quibus Exemptionum correctio & punitio à S. Sede demandata eſt.* Exemptionum correctio & punitio ſpectat vel ad Prælatum eorum mediatum aut immediatum habentem in Exemptos jura quaſi Epiſcopalia, de quibus tractavimus in tractatu noſtro Exemptionum *lib.1. quæſt.17. & lib.4 quæſt.20.* vel ad capitula, de quibus etiam dicto tractatu *lib.2.quæſt.47.* quæ omnia pendent à privilegiis legitime conceſſis vel acquiſitis præſcriptione vel conſuetudine, qua de re etiam eodem tractatu. *lib.1.q.6.*

,, (52) *Circa illam vigilanter intendant.* Pontifex admonet Prælatos vigilantiæ
,, diligentiæque in correctione ſubditorum, Plaut. *in Rud.* vigilare decet hominem,
,, qui vult ſua tempori conſuere officia nam qui dormiunt libenter ſine lucro & cum malo quieſcunt. Et ovid.lib.1.de Ponto.

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus
Ut capiant vitrum ni moveantur aqua
Et mihi ſi quis erit dicendi carminis uſus
Deficit eſtque minor factus inerte ſitu.

Quam autem gnaviter Prælati incumbere debeant ſubditorum correctioni, notavimus ſuperius *Scholio 32. & 4.*

(53) *Et diligenter officii ſibi debitum exequantur.* Admonet Pontifex Prælatos,
5 ut Provinciæ quam nacti ſunt ſeſe accommodent, proque illius dignitate ſeſe gerant, ac, ut in proverbio eſt ut ſpartam quam adepti ſunt hanc adornent, de quo in chiliadibus Eraſmus. *Chiliad.2.cent.5.Adagio 1.*& infra *Scholio* 106.& 107. dicetur. Sed an, ut officii debitum exequantur, poſſint ſibi Officiales armatos aſſumere? vide Felinum *cap.ſignificaſti de officio deleg.*

(54) *Et quamprimum eis Exemptos ipſos deliquiſſe.* Dictio quamprimum ut & confeſtim intelligi poteſt quam citius poterit. *l.2. §.confeſtim ff.ad trebell.* adhibito aliquantulo temporis intervallo, *l.cum omnis l. quod dicimus ff. de ſolut.* §. *pro jure ubi gloſſ.verb.confeſtim inſt. de verb.oblig.v. Abbatem c.quia propter, nu.17 de electione fol.164.* ubi diſquirit, quantum tempus hæ dictiones confeſtim, mox illico requirant, quando enim talis dictio ponitur ad aliquid dandum vel faciendum

Digitized by Google

dum, requiritur pro implemento aliqua morula, *Albertus de Pergamo de prapoſitionibus numer.* 46. non vero præcipitata celeritas de qua infra *Scholio* 100. Quid autem de Regularibus Exemptis extra eorum clauſtra forte delinquentibus ſtatuendum ſit, formam præſcribit Clemens VIII. interpretando Concilium Tridentin. ſeſſ. 25. cap. 14. de Regular. per expreſſam illius conſtitutionem editam anno 1596. Martii 18. quæ talis eſt. Suſcepti numeris ratio poſtulat, ut ea, „ quæ in ſacro Concilio Tridentin. proinde conſtituta ſunt, ab iis, ad quos ſpectat, „ inviolate obſervari curemus Maturo ſanè conſilio ipſius conſilii Decreto proviſum eſt, ut quicumque Regularis non ſubditus Epiſcopo intra clauſtra degens „ extra ea ita Notorie deliquerit, ut populo ſcandalo ſit Epiſcopo inſtante à ſuo ſuperiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſevere puniatur & ſuperior de „ punitione Epiſcopum certiorem faciat, ſin minus ipſe à ſuo item ſuperiore officio „ privetur, & delinquens ab Epiſcopo punire poſſit. Verum quia experientia compertum eſt interdum hujuſmodi decreti remiſſione minus remiſſe procedi, cum enim „ Epiſcopus inſtat aliquem Regularem eo, quod ſupradictum eſt modo delinquentem à ſuo ſuperiore puniri ſæpe fit, ut ſuperior Regularem delinquentem ad alia „ ſuorum ordinum loca extra Epiſcopi Diœceſim ex induſtria impunitum tranſmittat, atque etiam ipſe ad alias provincias ſe conferat, nec ulterius ſuper delinquentis „ exceſſibus inquirat, & de ejus punitione Epiſcopum certiorem reddat. Unde nec „ Regularis delinquens tunc ab Epiſcopo puniri poteſt, cum extra ipſius Diœceſim „ exiſtens, nec ſuperior, qui delinquentem corrigere negligit, Officio privatur. Nos „ pro Paſtorali noſtra ſolicitudine præfati decreti executioni, quantum cum Domino „ poſſumus favore & præmiſſis malis, ut par eſt, oportuno aliquo remedio occurrere volentes, de Venerabilium Fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium prædicti „ Concilii interpretum ſententia motu proprio & ex certa ſcientia noſtris, ac de „ Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione omnibus & ſingulis cujuscunque ordinis & inſtituti Regularium etiam mendicantium, „ Superioribus in virtute S. Obedientiæ & ſub indictionis noſtræ ac privationis „ dignitatum & officiorum per eos obtentorum eo ipſo incurrendis pœnis præcipimus & mandamus, ut juxta prædictum decretum quilibet ipſorum Regularem „ non ſubditum Epiſcopo intra clauſtra degentem & extra ea ita notorie delinquentem, ut populo ſcandalo ſit Epiſcopo inſtante intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeverè puniat, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat, & alias decretum in ipſorum in omnibus & per omnia exequatur, Cæterum ſi ſuperior in „ Regularem delinquentem non animadverterit, quinimo ſi illum impunitum ad alia „ ſuorum ordinum loca extra Epiſcopi Diœceſim, ut præfertur, tranſmiſerit, volumus „ & ſimili autoritate decernimus, ut ſuperior inſtante Epiſcopo intra terminum ab „

 Epi- „

Digitized by Google

„ Epiſcopo præfigendum & ſub eiſdem indignatationis noſtræ ac privationis dignitatum & officiorum obtentorum, nec non & ſub inhabitatis ab illa & alia imposterum obtinenda & ulterius privationis activæ & paſſivæ vocis ad quas à nemine præterquam à nobis, & à Romano Pontifice pro tempore exiſtente reſtitui poſſit ipſo facto ſimiliter incurrendis pœnis ipſum Regularem delinquentem à loco, ad quem tranſmiſſus fuit, revocare, & in quod deliquit conſtituere ſeu ſiſtere teneatur: quod ſi hoc etiam facere prætermiſerit, per præſentes ſimiliter ſtatuimus, ut ordinarius loci, ad quem Regularis delinquens tranſmiſſus fuerit, ſuper præmiſſis ab ipſo ordinatio loci, in quo deliquit, ſimiliter requiſitus, vel alias de illius delicto informatus, ut præfertur tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatus prædictum Concilii Decretum omnino exequi, & in Regularem delinquentem ſevere animadvertere poſſit, & debeat, decernentes ſic & non aliter per quoſcumque judices & commiſſarios quavis autoritate fungentes etiam ejuſdem Roman. Eccleſiæ Cardinales & cauſſarum Apoſtolici auditores, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & autoritate ubique judicari & definiri debere, irritum quoque & inane quicquam ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit, attentari, non obſtantibus &c. Datum ut ſupra.

Qua de re quædam etiam ſed breviter ſcripſit Navarrus *de Regularibus comment. 2 num. 63. & ſeqq.* ad explicationem dicti Concilii Trid. *ſeſſ. 25. c. 14. de Reg.* Quæ quidem Concilii Trident. interpretatio Clementiſque conſtitutio obtinet in caſu, quo Regularis intra clauſtra degens extra ea crimen committit, cæterum, ſi deſerto ordine & habitu delinquat haud dubiè omiſſis ſolemnitatibus à Clemente requiſitis, poterit ab ordinario coerceri, uti plenius alibi dixi, *lib. 2. quæſt. 45. numer. 35. de juriſd. ordin. in* Exempt. *lib. 1. quæſt. 20.* Imo non modo ſi deſerto habitu extra clauſtra delinquat omiſſo ante tacto ritu puniri ab ordinario poterit, ſed etſi ſervato habitu delinquat, puniri poterit juxta Concilii Trident. diſpoſitionem *ſeſſ. 6. cap.*
7 *4. de reform.* tanquam in hoc à S. Sede delegato. Quid vero ſi Monachi intra clauſtra delinquant? Poterit & ordinarius corrigere, ſi ſuperior Monachi delinquentis in correctione negligentem ſe præbeat; uti fuſius videre eſt apud Bertachium. *tract. de Epiſcopo lib. 4. part. 2. num. 80.* & ex profeſſo apud Navarrum, *in comment.*
8 *de Regularibus.* & Emanuelem Roderiques *tract. de Regularibus.* Sed quæ pœna ſit ordinarii incarcerantis Regularem Exemptum? dubitari poteſt, paucis Reſpondeo excommunicationem, *Paulus Fuſcus Epiſcopus Sarnen. de viſitat. lib. 2. cap. 20 num. 20. Hieron. à Sorbo ad Alphonſum à Caſarubios de privileg. Minorum.* idque cum non juridicis id facit, eo enim in caſu incarcerans cenſetur ad inſtar privati. *Card. Clem. frequens in pr. nom. 1. verſ. 5. nota de exceſſib. Prælat.* Secus ideo ſi in caſibus conceſſis id facit, *Card. ibid. verſ. ſeqq.* Qua de re vide Bullam Clem. VIII. latam anno

Digitized by Google

anno 1595. Pontificatus ſui anno V. 7. Kalendis Martii , quæ refertur ab Al-
phonſo à Caſarubios, *de Privileg. Minorum in fine tractatus.*

(55) *Legitime conſtiterit.* Vel ex notorietate delicti qua de re proſper Fari-
nac. *lib.1. pract. Criminalis*, vel fama præcedente, aut denuntiatione vel relatione
fidedigna. Scire enim dicimur ea, quæ hiſce aliiſque modis in jure deſcriptis ad 9
noſtram perveniunt noticiam, uti notatum eſt ſupra *Scholio* 22. Nam & certifi-
catus ab homine fide digno dicitur certo ſcire, *Jaſ. l. certum num.*8. *ff. Si cert. peta-
tur* 3. An autem ordinarii præſumantur habuiſſe notitiam criminis commiſſi? 10
videtur quod ſic. Quia habent vel habere debent. Fiſcales *Abbas cap. ſicut num.*2.
*de accuſat. & in cap. ex parte de conceſſ. prabend. Paul. Lancel. inſtit. Canon. lib.*1. *de
collation.* §. *Tempus in gloſſ. per v. notitia.* Seu corycæos qui tanquam cybiratici ca-
nes, ut inquit Hadrianus Junius *Adagiorum cent.2. adagio* 4. omnia odorent., in-
tercipiant, inveſtigent, perſcrutentur ac deferant, cujuſmodi Ardeliones ſi ordi-
narii non habeant eſt quod ſibi imputent, cum paria ſint habere vel habere debe-
re, ſcire vel ſcire debere, *DD. l. quod te ff. Si cert. petatur creſcentius deciſ.*10. *num.*
12. *de dolo & contumacia.* Ideoque Ordinarius prætextu ignorantiæ culpa vacare
dici non poteſt, cum ex ejuſmodi circumſtantiis præſumptio ſcientiæ ejus & qui-
dem non levis inducatur, *Rom. conſ.*481. *Socin. in fallent. Reg.*176. Verum ſatius 11
eſt & dicamus ordinarios ex præſumpta ignorantia criminum in occulto com-
miſſorum excuſari. Ratio eſt quia difficultas facti obſcuri excuſat aliquem à præ-
ſumpta ſcientia. *Soc. Reg.*175. *fall.*4. *creſcen. d. dec.*10. *num.*14. ut ſunt omnia pene
crimina clam & Semotis arbitris commiſſa, qui enim male facit odit lucem, in-
quit divina Scriptura *tex. can. pernicioſam* 18. *quaſt.*2. Idque eo magis cum agitur
de damno vitando & amiſſione exercitii juriſdictionis ratione negligentiæ, Quia
tunc craſſa ignorantia in propria facto etiam juris excuſat , *Barth. l. avunculo
verſ. venio ad ſecundam quaſtionem ff. de cond. ſine cauſa, & in l. fundum* §. *ſervus
meus ff. pro emptore, Soc. d. Reg.*175. *fall.*1. *late Decius conſ.*63. *col. pen. creſcent. d. dec.*10
*numer.*15.
12

(56) *Ita eoſdem Exemptos puniant.* Dictio ita deſignat conditionem. *l. Julia-
nus ubi gloſſ. ff. de cond. & dem. Hier. Grat. Conſ.*126. *num.*31. *part.*2. Item deſignat
modum, ſimilitudinem & declarationem, *Hier. Grat. conſ.*9. *num.*86. *conſ.*13. *num.*5. 13
*part.*1. *per l. ita tamen ff. ad Trebell.* Itaque vult Pontifex Exemptos pro ratione &
modo delicti ita puniri, ut alii pænarum timore terreantur, ac, ut juxta menſuram
delicti, ſit & plagarum modus, *Can. non offerant* 24. *quaſt.*1. *& Deut. cap.*16. *Navarr.* 14
*conſ.*8. *num.*5. *de verb. ſig.* Cum levitate tamen ſeveritas miſcenda eſt. Nam mi-
ſericordiæ multum demitur, ſi ſeveritate omnino ſit deſtituta, ideo in eſſe debet
juſte conſulens miſericordia, & piè ſeviens diſciplina rigore benignitatem
man-

Digitized by Google

5. Dictio alioquin eſt conditionalis.
6. Certum quid dicatur.
7. De citatione per edictum.
8. Citationis tres modi.
9. Relatio executionis debet eſſe certa.
10. Citatio male executa poſſitne iterari.
11. Monitio quotuplex.
12. Sufficit unica monitio.
13. Dilatio qua dicatur congrua.
14. Quid in dilatione concedenda conſiderandum.
15. A brevitate termini quandoque non appellatur.
16. Appellatio ab interloquutoria prohibita eſt, cum appellatio à diffinitiva prohibetur.

(59) ET ſi circa hoc (60) negligentes fuerint Diœceſani, (61) & alii locorum ordinarii (62) eoſdem quibus Exemptorum correctio hujuſmodi competit (63) perſonaliter ſi illorum copia (64) & notitia haberi poterit; (65) alioquin (66) vel ſi nullus in partibus Exemptorum ipſorum certus inde fuerit, (67) eos quorum ſua in præmiſsis intereſſe putaverit, (68) per edictum publicum (69) Cathedralium ſeu aliorum Eccleſiarum locorum, in quibus Exemptorum judices hujuſmodi reſidere (70) ſeu multis eorundem Exemptorum judicibus exiſtentibus ipſos Exemptos deliquiſſe contigerit (71) valvis affigendum (72) moneant, ut ipſi tales Exemptos delinquentes & criminoſos puniant & caſtigent (73) intra competentem terminum monentium ipſorum arbitrio moderandum.

SCHOLIUM.

1 (59) ET *ſi circa hoc*: De explicatione dictionis circa, tradit Albertus de Pergamo de præpoſitionibus *num.* 14. ubi dicit, quandoque ſignificare idem quod in, quandoque proximitatem, quandoque continuationem.

(60) *Negligentes fuerint.* Negligentia quando dicatur committi, & ad quem devolvatur juriſdictio, tradidimus in tractatu Exemptionum diverſis in locis, *lib.* 2. *quæſt.* 8. *nu.* 20. *lib.* 4. *quæſt.* 50. 51. & 60. Aliud proinde obtinet, ſi legitime eſſent impediti, quo caſu ne quidem proteſtatione opus erit. *Paulus Lancel. inſtit. Canon. lib.* 1. *c. qui eligere poſſint* §. *interdum in gloſſ. verſ. impediti.* De negligentia vide copioſius infra *Scholio* 74.

2 *Diœceſani.* Quis Diœceſani appellatione comprehendatur, ſcripſimus tractatu de Exemptionibus, *lib.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 6. & *ſeqq.*

(61)

(61) *Et alii locorum ordinarii.* Ordinariorum nomine cenſentur, quicumque Prælati juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes, de quibus gloſſ. *in Clement.* 1. 3
in verb. Proprii, de rebus Eccleſiæ non alienandis. Item alii quicumque juriſdictionem habentes canone præſcriptione vel privilegio, de quibus ſcripſi, *d.q.*1.*num.*9. Præterea Vicarii Epiſcoporum, *vide d.q.*1.*n.*10.

(62) *Eoſdem quibus Exemptorum correctio competit.* Canone, præſcriptione vel privilegio, hiſce enim modis juriſdictionem acquiri oſtendimus. *Tract. de Juriſdict. Ord. in Exempt. lib.*1.*per tot.*

(63) *Perſonaliter ſi illorum copia.* Citari enim debet perſonaliter is, qui in Civi- 4
tate eſt. *Vantius de nullit. ſent. tit. de nullit. ex defectu citat. numer.*83, id eſt, cujus præſentia vel barbara vocabulo copia haberi poteſt, qua de re Andr. Alciat. *l. apud Labeonem ff. de verb. ſignificat.*

(64. *Et notitia haberi poterit.* Si enim ignotus aut incertus ſit is qui citari debet, neceſſe citatione perſonali, uti inferius oſtendetur non eſt, *Scholio* 66. *& ſeqq. adde Gail. lib.*1. *obſ.*57.*num.*5.4.6.

(65) *Alioquin.* Hæc dictio facit conditionem, quaſi dicat, ſi hoc factum non 5
fuerit, *Tiraquellus de re tract. conſang.* §.8.*glo.*6.*n* 1.

66) *Vel ſi nullus in partibus Exemptorum certus fuerit:* Certus dicitur, qui liquido 6
apparet & occultiore ſenſu deprehenditur derivatione à cernendo ducta. *Jacobus Spiegelius in lexico juris verb. certum.* Itaque in omni materia quicquid ex ipſa rei nominatione vel alia certa demonſtratione per ſe vel per relationem ad aliud apparet. Quid, quale & quantum ſit, certum dici poteſt & ſi unum ex his deficiat, non modo in obligatione, ſed etiam in alia materia incertum dici debet. *late Petrus Loriotus l. certum, n.*4.*ff. ſi cert. pet.*

(67) *Eos quorum ſua in præmiſſis intereſſe putaverunt.* Citandos plane eos e qui ſua intereſſe prætendunt, tradit & late probat Anton. Gravat. ad Veſtrium. *in praxi Romana lib.*5.*cap.*13.*num.*10. Sed ſi ſpecialis eſſet contradictor, generalis citatio non ſufficeret, ſed requireretur ſpecialis citatio, *Vantius ubi ſupra de nullit. defectu citat. num.*142. Quando pars enim quæ lædi poteſt eſt certa, tunc nominatim & ſpecifice debet fieri citatio, *tex. cap. fin. & ibi Gem. de elect. in* 6. Citatioque per edictum, quando perſona ſcitur vel ſciri poteſt, non valet, *Felin. cap. gratum col. pen. de offic. del. Cardin. conſ.*154. *Mohodanus deciſ.*8.*de fide inſt.*

(68) *Per edictum publicum.* De citatione per edictum illius formula & 7
executionis modo vide Veſtrium *in praxi Rom. lib.*5. *cap.*2.*numer.* 1. 4. *& ibidem Gravatius num.*9. Præterea ea omnia, quæ ad materiam ſpectant fusè complectitur Sebaſtianus Vantius *de nullit. tit. de nullit. defectu Citationis per tot. Andreas Gaill. lib.*1.*obſ.*57.*& alii.* Quorum ſcripta ne prolixior ſim, operæ prætium non fuit hic tranſcribere, ſuffecerit digito oſtendiſſe. *Adde Barth. Extravag. ad reprimendum*

Digitized by Google

manſuetudinis. Nec rurſus in manſuetudine diſtinctionem deſerens diſciplinæ quodque ſeverius caſtigare neceſſe eſt, non ſævientis plectatur animo, ſed medentis, *Can.prodeſt* 23.*quæſt.* 1.*can.odio. diſt.*86. *Paulus Lancelot. inſtit. Canon.lib.*1. *de vita & honeſt.prælatorum* §. *Præterea.* Qua de re latius ſcripſit Joannes à Chokier Frater meus in ſuis Politicis Aphoriſmis *lib.*2.*cap.*6. Et ut inquit Horatius *lib.* 1. *Satyra* 1.

Ponderibus modulisque ſuis ratio utitur, ac res
Ut quæque eſt ea ſuppliciis delicta coercet.
Et paulo poſt: *Adſit*
Regula peccatis quæ pœnas irroget æquas
Nec ſcutica dignum horribili ſectare flagello.

Quid ergo ſi punitio non fuerit congrua & correſpondens enormitati criminis, an
15 iterum poterit ab ordinario puniri? videtur quod non, quia de ejuſdem hominis delicto ſæpius quæri non debet, *l.ſi cui* §.*iiſdem ff.de accuſat.* neque enim Deus bis judicat in idipſum. *Lancel.inſtit. Canon.libr.*2.*de ſepult.* §.*ex his.ubi gl. ff. Abb.cap. fin.de ſepulturis, DD.cap.*1.*de judiciis.* & ut inquit Ariſtographus Papon. *lib.*19.*tit.*8 *Arreſto* 10. Accusé puni trop legerement ne peut eſtre recherche pour eſtre puni legitimement ou congrue. Verum contrarium eſt reſpondendum Autoritate Julii Clari, *Recept.ſent.*§.*fin.quæſt.*57.*num.*12.*&* 25. idque ſignanter in criminibus enormioribus, imo etiam in aliis minus enormibus, ut alii pœnæ timore à peccando arceantur. Eſt enim hæc mens Pontificis, licet diſertis verbis non expreſſa, mentem autem legiſlatoris eſſe verbis præferendam oſtendit tam juris autoritatibus, quam Ciceronis Quintiliani & aliorum fuſiſſimè Tiraquellus *In rep.l. Si unquam verb. Libertus num.*40. *& ſeqq.C.de Revoc.donat.* Sicuti enim ſcire leges non eſt verba tenere, ſed vim, mentem atque earum poteſtatem *l.ſcire leges ff. de legibus.* Ita neque conſtitutiones Papales intelligit, qui in verba earum juravit, mentem vero atque intentionem conſtituentis negligit, inſuper finalis cauſa hujus conſtitutionis eſt tam apta punitio delictorum, quæ metu pœnæ alios à ſimilium criminum perpetratione avertat. *Barthol.in extravag. ad reprimendum verſ. Ne ex eorum num.*13.*&* 14. *l.fin.ff.de.hæred inſtit. Lanfrancus tract. de interpret. ſtatutorum num.* 21. Itaque ceſſante cauſa finali hujus conſtitutionis, quæ eſt congrua punitio, ceſſare etiam debet illius diſpoſitio, *cap.Cum ceſſante de appell.l.adigere* §.*quamvis ff.de jur.patronat. præſes loco, à ceſſante ratione.*

Denique in reſcriptis & conſtitutionibus principum validum eſt argumentum à contrario ſenſu, de quo etiam abunde præſes Everardi, debent itaque exemptorum Prælati ita punire Exemptos, ut alii ſimilia committere perhorreſcant, ut habet proemium hujus conſtitutionis, à quo cauſa finalis ſemper hauriri ſolet.*d.l.fin. Lanfr.d.num.*21. ſi ergo ita puniant intentioni & cauſæ finali ſatiſfeciſſe

Digitized by Google

feciſſe dici non poſſunt, & ideo male ſuo officio negligenterque functi dicendi ſunt, poſtremo eſt etiam hæc ſententia ex mente Concilii Tridentini, *ſeſſ.13.cap.5.incip. Et quoniam de reformat.* Statuentis, quod ſi quiſquam criminoſus per ſurreptionem vel obreptionem fictis vel etiam probabilibus ex cauſis abſolutionem à publico aliquo crimine vel etiam delicto remiſſionem obtineat, poterit Epiſcopus non obſtante ejuſmodi gratia, pro ut delicti qualitas expoſtulabit, ſtatuere atque animadvertere.

(57) *Quod ſidem Exempti metu pœna à ſuis arceantur inſolentiis.* Rectè intendit Pontifex, ut Exempti metu pœnæ à peccandi occaſione arceantur, nulla enim ratione efficacius arceri poſſit, quam talione & ſupplicii ſimilitudine. Res eſt imperioſa timor inquit Martialis *lib.11. Epigr.* ſequentibus diſtichis:

Quod ſi me Tonſor cum ſtricta novacula ſupra eſt
Tunc libertatem divitiaſque roget
Promittam? Nec enim rogat illo tempore tonſor
Latro rogat: Res eſt imperioſa timor.

(58) *Et alii eorum Exemplo perterriti proſilire ad ſimilia merito perhorreſcant.* Ut alieno malo doceantur, periculumque ex aliis faciant ipſis quod ex uſu fiat, inquit Terentius & galaſius Pontifex cenſuit pœnas eſſe exacerbandas & augendas, ut cœteri à ſcelere ultionis iſtius terrore revocentur. *tex.c.Frater 17 quæſt.4.l.aut facta §.fin. ff.de pœnis, Navar.de Regular.Comment.4.numer.52.* Punitiones enim ſontium alios à peccando revocant, rectè Juvenalis Satyra 8.

Reſpice quid moveant leges, quid curia mandet
Proemia quanta bonos manet quam fulmine juſto
Et capito & tutor ruerint damnante ſenatu
Piratæ cilicum.

Et illud Calixtæ Papæ:

Juſtum eſt, ut qui divina contemnunt mandata, ſeverioribus corrigantur vindictis. Quatenus cœteri talia committere timeant, & omnes gaudeant fraterna concordia, & cuncti ſumant ſeveritatis atque bonitatis Exemplum, *ca. iſtum eſt 23. quæſt.3.*

---

§. QUINTUS.

SUMMARIUM.

1. *Negligentes qui dicantur.*
2. *Diœceſanus quis dicatur.*
3. *Ordinarii qui dicantur.*
4. *Citatio perſonalis quando neceſſaria.*

 5. Dictio

Digitized by Google

manſuetudinis. Nec rurſus in manſuetudine diſtinctionem deſerens diſciplinæ quodque ſeverius caſtigare neceſſe eſt, non ſævientis plectatur animo, ſed medentis, *Can.prodeſt 23.quæſt.* 1.*can.odio. diſt.*86. *Paulus Lancelot. inſtit. Canon.lib.*1. *de vita & honeſt.prælatorum* §. *Præterea.* Qua de re latius ſcripſit Joannes à Chokiet Frater meus in ſuis Politicis Aphoriſmis *lib.*2.*cap.*6. Et ut inquit Horatius *lib.* 1. *Satyra* 1.

Ponderibus moduliſque ſuis ratio utitur, ac res
Ut quæque eſt ea ſuppliciis delicta coercet.
Et paulo poſt: *Adſit*
Regula peccatis quæ pœnas irroget æquas
Nec ſcutica dignum horribili ſectare flagello.

Quid ergo ſi punitio non fuerit congrua & correſpondens enormitati criminis, an
15 iterum poterit ab ordinario puniri? videtur quod non, quia de ejuſdem hominis delicto ſæpius quæri non debet, *l.ſi cui* §.*iiſdem ff.de accuſat.* neque enim Deus bis judicat in idipſum. *Lancel.inſtit. Canon.libr.*2.*de ſepult.* §.*ex his.ubi gloſſ. Abb.cap. fin.de ſepulturis, DD.cap.*1.*de judiciis.* & ut inquit Ariſtographus Papon. *lib.*19.*tit.*8 *Arreſto* 10. Accusé puni trop legerement ne peut eſtre recherche pour eſtre puni legitimement ou congrue. Verum contrarium eſt reſpondendum Autoritate Julii Clari, *Recept.ſent.*§.*fin.quæſt.*57.*num.*12.& 25. idque ſignanter in criminibus enormioribus, imo etiam in aliis minus enormibus, ut alii pœnæ timore à peccando arceantur. Eſt enim hæc mens Pontificis, licet diſertis verbis non expreſſa, mentem autem legislatoris eſſe verbis præferendam oſtendit tam juris autoritatibus, quam Ciceronis Quintiliani & aliorum fuſiſſimè Tiraquellus *In rep.l. Si unquam verb. Libertus num.*40. *& ſeqq.C.de Revoc.donat.* Sicuti enim ſcire leges non eſt verba tenere, ſed vim, mentem atque earum poteſtatem *l.ſcire leges ff. de legibus.* Ita neque conſtitutiones Papales intelligit, qui in verba earum juravit, mentem vero atque intentionem conſtituentis negligit, inſuper finalis cauſa hujus conſtitutionis eſt tam apta punitio delictorum, quæ metu pœnæ alios à ſimilium criminum perpetratione avertat. *Barthol.in extravag.ad reprimendum verſ. Ne ex eorum num.*13.& 14. *l.fin.ff.de.hæred inſtit. Lanfrancus tract. de interpret. ſtatutorum num.* 21. Itaque ceſſante cauſa finali hujus conſtitutionis, quæ eſt congrua punitio, ceſſare etiam debet illius diſpoſitio, *cap.Cum ceſſante de appell.l.adigere* §.*quamvis ff.de jur.patronat. præſes loco, à ceſſante ratione.*

Denique in reſcriptis & conſtitutionibus principum validum eſt argumentum à contrario ſenſu, de quo etiam abunde præſes Everardi, debent itaque exemptorum Prælati ita punire Exemptos, ut alii ſimilia committere perhorreſcant, ut habet proemium hujus conſtitutionis, à quo cauſa finalis ſemper hauriri ſolet.*d.l.fin. Lanfr.d.num.*21. ſi ergo ita puniant intentioni & cauſæ finali ſatiſ-

feciſſe

Digitized by Google

feciſſe dici non poſſunt, & ideo male ſuo officio negligenterque functi dicendi ſunt, poſtremo eſt etiam hæc ſententia ex mente Concilii Tridentini, *ſeſſ.13.cap.5.incip. Et quoniam de reformat.* Statuentis, quod ſi quiſquam criminoſus per ſurreptionem vel obreptionem fictis vel etiam probabilibus ex cauſis abſolutionem à publico aliquo crimine vel etiam delicto remiſſionem obtineat, poterit Epiſcopus non obſtante ejuſmodi gratia, pro ut delicti qualitas expoſtulabit, ſtatuere atque animadvertere.

(57) *Quod eidem Exempti metu pœna à ſuis arceantur inſolentiis.* Rectè intendit Pontifex, ut Exempti metu pœnæ à peccandi occaſione arceantur, nulla enim ratione efficacius arceri poſſit, quam talione & ſupplicii ſimilitudine. Res eſt imperioſa timor inquit Martialis *lib.11. Epigr.* ſequentibus diſtichis:

Quod ſi me Tonſor cum ſtricta novacula ſupra eſt
Tunc libertatem divitiaſque roget
Promittam? Nec enim rogat illo tempore tonſor
Latro rogat: Res eſt imperioſa timor.

(58) *Et alii eorum Exemplo perterriti proſilire ad ſimilia merito perhorreſcant.* Ut alieno malo doceantur, periculumque ex aliis faciant ipſis quod ex uſu fiat, inquit Terentius & galaſius Pontifex cenſuit pœnas eſſe exacerbandas & augendas, ut cæteri à ſcelere ultionis iſtius terrore revocentur. *tex.c.Frater 17 quæſt.4.l.aut facta § fin. ff.de pœnis, Navar.de Regular.Comment.4.numer.52.* Punitiones enim ſontium alios à peccando revocant, rectè Juvenalis Satyra 8.

Reſpice quid moveant leges, quid curia mandet
Proemia quanta bonos manet quam fulmine juſto
Et capito & tutor ruerint damnante ſenatu
Pirata cilicum.

Et illud Calixtæ Papæ:

Juſtum eſt, ut qui divina contemnunt mandata, ſeverioribus corrigantur vindictis. Quatenus cæteri talia committere timeant, & omnes gaudeant fraterna concordia, & cuncti ſumant ſeveritatis atque bonitatis Exemplum, *ca. iſtum eſt 23. quæſt.3.*

---

§. QUINTUS.

SUMMARIUM.

1. *Negligentes qui dicantur.*
2. *Diœceſanus quis dicatur.*
3. *Ordinarii qui dicantur.*
4. *Citatio perſonalis quando neceſſaria.*

manſuetudinis. Nec rurſus in manſuetudine diſtinctionem deſerens diſciplinæ quodque ſeverius caſtigare neceſſe eſt, non ſævientis plectatur animo, ſed medentis, *Can. prodeſt 23. quæſt. 1. can. odio. diſt. 86. Paulus Lancelot. inſtit. Canon. lib. 1. de vita & honeſt. prælatorum §. Præterea.* Qua de re latius ſcripſit Joannes à Chokier Frater meus in ſuis Politicis Aphoriſmis *lib. 2. cap. 6.* Et ut inquit Horatius *lib. 1. Satyra 1.*

Ponderibus modulisque ſuis ratio utitur, ac res
Ut quæque eſt ea ſuppliciis delicta coercet.
Et paulo poſt: *Adſit*
Regula peccatis quæ pœnas irroget æquas
Nec ſcutica dignum horribili ſectare flagello.

Quid ergo ſi punitio non fuerit congrua & correſpondens enormitati criminis, an
15 iterum poterit ab ordinario puniri? videtur quod non, quia de ejuſdem hominis delicto ſæpius quæri non debet, *l. ſi cui §. iiſdem ff. de accuſat.* neque enim Deus bis judicat in idipſum. *Lancel. inſtit. Canon. libr. 2. de ſepult. §. ex his. ubi gl. ff. Abb. cap. fin. de ſepulturis, DD. cap. 1. de judiciis.* & ut inquit Ariſtographus Papon. *lib. 19. tit. 8 Arreſto* 10. Accusé puni trop legerement ne peut eſtre recherche pour eſtre puni legitimement ou congrue. Verum contrarium eſt reſpondendum Autoritate Julii Clari, *Recept. ſent. §. fin. quæſt. 57. num.* 12. & 25. idque ſignanter in criminibus enormioribus, imo etiam in aliis minus enormibus, ut alii pœnæ timore à peccando arceantur. Eſt enim hæc mens Pontificis, licet diſertis verbis non expreſſa, mentem autem legislatoris eſſe verbis præferendam oſtendit tam juris autoritatibus, quam Ciceronis Quintiliani & aliorum fuſiſſimè Tiraquellus *In rep. l. Si unquam verb. Libertus num.* 40. *& ſeqq. C. de Revoc. donat.* Sicuti enim ſcire leges non eſt verba tenere, ſed vim, mentem atque earum poteſtatem *l. ſcire leges ff. de legibus.* Ita neque conſtitutiones Papales intelligit, qui in verba earum juravit, mentem vero atque intentionem conſtituentis negligit, inſuper finalis cauſa hujus conſtitutionis eſt tam apta punitio delictorum, quæ metu pœnæ alios à ſimilium criminum perpetratione avertat. *Barthol. in extravag. ad reprimendum verſ. Ne ex eorum num. 13. &* 14. *l. fin. ff. de hæred inſtit. Lanfrancus tract. de interpret. ſtatutorum num.* 21. Itaque ceſſante cauſa finali hujus conſtitutionis, quæ eſt congrua punitio, ceſſare etiam debet illius diſpoſitio, *cap. Cum ceſſante de appell. l. adigere §. quamvis ff. de jur. patronat. præſes loco, à ceſſante ratione.*

Denique in reſcriptis & conſtitutionibus principum validum eſt argumentum à contrario ſenſu, de quo etiam abunde præſes Everardi, debent itaque exemptorum Prælati ita punire Exemptos, ut alii ſimilia committere perhorreſcant, ut habet proemium hujus conſtitutionis, à quo cauſa finalis ſemper hauriri ſolet. *d. l. fin. Lanfr. d. num.* 21. ſi ergo ita puniant intentioni & cauſæ finali ſatiſfeciſſe

Digitized by Google

feciſſe dici non poſſunt, & ideo male ſuo officio negligenterque functi dicendi ſunt, poſtremo eſt etiam hæc ſententia ex mente Concilii Tridentini, *ſeſſ.13.cap.5.incip. Et quoniam de reformat.* Statuentis, quod ſi quiſquam criminoſus per ſurreptionem vel obreptionem fictis vel etiam probabilibus ex cauſis abſolutionem à publico aliquo crimine vel etiam delicto remiſſionem obtineat, poterit Epiſcopus non obſtante ejuſmodi gratia, pro ut delicti qualitas expoſtulabit, ſtatuere atque animadvertere.

(57) *Quod iidem Exempti metu pœna à ſuis arceantur inſolentiis.* Rectè intendit Pontifex, ut Exempti metu pœnæ à peccandi occaſione arceantur, nulla enim ratione efficacius arceri poſſit, quam talione & ſupplicii ſimilitudine. Res eſt imperioſa timor inquit Martialis *lib.11. Epigr.* ſequentibus diſtichis:

Quod ſi me Tonſor cum ſtricta novacula ſupra eſt
Tunc libertatem divitiaſque roget
Promittam? Nec enim rogat illo tempore tonſor
Latro rogat: Res eſt imperioſa timor.

(58) *Et alii eorum Exemplo perterriti proſilire ad ſimilia merito perhorreſcant.* Ut alieno malo doceantur, periculumque ex aliis faciant ipſis quod ex uſu fiat, inquit Terentius & galaſius Pontifex cenſuit pœnas eſſe exacerbandas & augendas, ut cœteri à ſcelere ultionis iſtius terrore revocentur. *tex.c.Frater 17 quaſt.4.l.aut facta § fin. ff.de pœnis, Navar.de Regular.Comment.4.numer.52.* Punitiones enim ſontium alios à peccando revocant, rectè Juvenalis Satyra 8.

Reſpice quid moveant leges, quid curia mandet
Proemia quanta bonos maneat quam fulmine juſto
Et capito & tutor ruerint damnante ſenatu
Piratæ cilicum.

Et illud Calixtæ Papæ:

Juſtum eſt, ut qui divina contemnunt mandata, ſeverioribus corrigantur vindictis. Quatenus cœteri talia committere timeant, & omnes gaudeant fraterna concordia, & cuncti ſumant ſeveritatis atque bonitatis Exemplum, *ca. iſtum eſt 23. quaſt.3.*

---

§. QUINTUS.

SUMMARIUM.

1. *Negligentes qui dicantur.*
2. *Diœceſanus quis dicatur.*
3. *Ordinarii qui dicantur.*
4. *Citatio perſonalis quando neceſſaria.*

Digitized by Google

manſuetudinis. Nec rurſus in manſuetudine diſtinctionem deſerens diſciplinæ quodque ſeverius caſtigare neceſſe eſt, non ſævientis plectatur animo, ſed medentis, *Can. prodeſt 23. quæſt. 1. can. odio. diſt. 86. Paulus Lancelot. inſtit. Canon. lib. 1. de vita & honeſt. prælatorum* §. *Præterea.* Qua de re latius ſcripſit Joannes à Chokier Frater meus in ſuis Politicis Aphoriſmis *lib. 2. cap. 6.* Et ut inquit Horatius *lib. 1. Satyra 3.*

Ponderibus moduliſque ſuis ratio utitur, ac res
Ut quæque eſt ea ſuppliciis delicta coercet.
Et paulo poſt: *Adſit*
Regula peccatis quæ pœnas irroget æquas
Nec ſcutica dignum horribili ſectare flagello.

15 Quid ergo ſi punitio non fuerit congrua & correſpondens enormitati criminis, an iterum poterit ab ordinario puniri? videtur quod non, quia de ejuſdem hominis delicto ſæpius quæri non debet, *l. ſi cui* §. *iiſdem ff. de accuſat.* neque enim Deus bis judicat in idipſum. *Lancel. inſtit. Canon. libr. 2. de ſepult.* §. *ex his. ubi gl. ff. Abb. cap. fin. de ſepulturis, DD. cap. 1. de judiciis.* & ut inquit Ariſtographus Papon. *lib. 19. tit. 8 Arreſto* 10. Accuſé puni trop legerement ne peut eſtre recherche pour eſtre puni legitimement ou congrue. Verum contrarium eſt reſpondendum Autoritate Julii Clari, *Recept. ſent.* §. *fin. quæſt. 57. num.* 12. & 25. idque ſignanter in criminibus enormioribus, imo etiam in aliis minus enormibus, ut alii pœnæ timore à peccando arceantur. Eſt enim hæc mens Pontificis, licet diſertis verbis non expreſſa, mentem autem legiſlatoris eſſe verbis præferendam oſtendit tam juris autoritatibus, quam Ciceronis Quintiliani & aliorum fuſiſſimè Tiraquellus *In rep. l. Si unquam verb. Libertus num.* 40. & *ſeqq. C. de Revoc. donat.* Sicuti enim ſcire leges non eſt verba tenere, ſed vim, mentem atque earum poteſtatem *l. ſcire leges ff. de legibus.* Ita neque conſtitutiones Papales intelligit, qui in verba earum juravit, mentem vero atque intentionem conſtituentis negligit, inſuper finalis cauſa hujus conſtitutionis eſt tam apta punitio delictorum, quæ metu pœnæ alios à ſimilium criminum perpetratione avertat. *Barthol. in extravag. ad reprimendum verſ. Ne ex eorum num.* 13. & 14. *l. fin. ff. de hæred. inſtit. Lanfrancus tract. de interpret. ſtatutorum num.* 21. Itaque ceſſante cauſa finali hujus conſtitutionis, quæ eſt congrua punitio, ceſſare etiam debet illius diſpoſitio, *cap. Cum ceſſante de appell. l. adigere* §. *quamvis ff. de jur. patronat. præſes loco, à ceſſante ratione.*

Denique in reſcriptis & conſtitutionibus principum validum eſt argumentum à contrario ſenſu, de quo etiam abunde præſes Everardi, debent itaque exemptorum Prælati ita punire Exemptos, ut alii ſimilia committere perhorreſcant, ut habet proemium hujus conſtitutionis, à quo cauſa finalis ſemper hauriri ſolet. *d. l. fin. Lanfr. d. num.* 21. ſi ergo ita puniant intentioni & cauſæ finali ſatiſfeciſſe

feciſſe dici non poſſunt, & ideo male ſuo officio negligenterque functi dicendi ſunt, poſtremo eſt etiam hæc ſententia ex mente Concilii Tridentini, *ſeſſ.13.cap.5.incip. Et quoniam de reformat.* Statuentis, quod ſi quiſquam criminoſus per ſurreptionem vel obreptionem fictis vel etiam probabilibus ex cauſis abſolutionem à publico aliquo crimine vel etiam delicto remiſſionem obtineat, poterit Epiſcopus non obſtante ejuſmodi gratia, pro ut delicti qualitas expoſtulabit, ſtatuere atque animadvertere.

(57) *Quod iidem Exempti metu pœnæ à ſuis arceantur inſolentiis.* Rectè intendit Pontifex, ut Exempti metu pœnæ à peccandi occaſione arceantur, nulla enim ratione efficacius arceri poſſit, quam talione & ſupplicii ſimilitudine. Res eſt imperioſa timor inquit Martialis *lib.11. Epigr.* ſequentibus diſtichis:

Quod ſi me Tonſor cum ſtricta novacula ſupra eſt
Tunc libertatem divitiaſque roget
Promittam? Nec enim rogat illo tempore tonſor
Latro rogat: Res eſt imperioſa timor.

(58) *Et alii eorum Exemplo perterriti proſilire ad ſimilia merito perhorreſcant.* Ut alieno malo doceantur, periculumque ex aliis faciant ipſis quod ex uſu fiat, inquit Terentius & galaſius Pontifex cenſuit pœnas eſſe exacerbandas & augendas, ut cœteri à ſcelere ultionis iſtius terrore revocentur. *tex.c.Frater 17 quæſt.4.l.aut facta § fin. ff.de pœnis, Navar.de Regular.Comment.4.numer.52.* Punitiones enim ſontium alios à peccando revocant, rectè Juvenalis Satyra 8.

Reſpice quid moveant leges, quid curia mandet
Proemia quanta bonos manet quam fulmine juſto
Et capito & tutor ruerint damnante ſenatu
Piratæ cilicum.

Et illud Calixtæ Papæ:

Juſtum eſt, ut qui divina contemnunt mandata, ſeverioribus corrigantur vindictis. Quatenus cœteri talia committere timeant, & omnes gaudeant fraterna concordia, & cuncti ſumant ſeveritatis atque bonitatis Exemplum, *ca. iſtum eſt 23. quæſt.3.*

§. QUINTUS.

SUMMARIUM.

1. *Negligentes qui dicantur.*
2. *Diœceſanus quis dicatur.*
3. *Ordinarii qui dicantur.*
4. *Citatio perſonalis quando neceſſaria.*

Digitized by Google

5. Dictio alioquin eſt conditionalis.
6. Certum quid dicatur.
7. De citatione per edictum.
8. Citationis tres modi.
9. Relatio executionis debet eſſe certa.
10. Citatio male executa poſſitne iterari.
11. Monitio quotuplex.
12. Sufficit unica monitio.
13. Dilatio qua dicatur congrua.
14. Quid in dilatione concedenda conſiderandum.
15. A brevitate termini quandoque non appellatur.
16. Appellatio ab interloquutoria prohibita eſt, cum appellatio à diffinitiva prohibetur.

(59) ET ſi circa hoc (60)negligentes fuerint Diœceſani,(61)& alii locorum ordinarii (62)eoſdem quibus Exemptorum correctio hujuſmodi competit(63)perſonaliter ſi illorum copia (64)& notitia haberi poterit; (65)alioquin (66)vel ſi nullus in partibus Exemptorum ipſorum certus inde fuerit,(67)eos quorum ſua in præmiſsis intereſſe putaverit, (68) per edictum publicum (69)Cathedralium ſeu aliorum Eccleſiarum locorum, in quibus Exemptorum judices hujuſmodi reſidere(70)ſeu multis eorundem Exemptorum judicibus exiſtentibus ipſos Exemptos deliquiſſe contigerit (71)valvis affigendum (72) moneant, ut ipſi tales Exemptos delinquentes & criminoſos puniant & caſtigent (73)infra competentem terminum monentium ipſorum arbitrio moderandum.

SCHOLIUM.

1 (59) ET *ſi circa hoc*: De explicatione dictionis circa, tradit Albertus de Pergamo de præpoſitionibus *num.*14.ubi dicit, quandoque ſignificare idem quod in, quandoque proximitatem, quandoque continuationem.

(60) *Negligentes fuerint.* Negligentia quando dicatur committi,& ad quem devolvatur juriſdictio, tradidimus in tractatu Exemptionum diverſis in locis, *lib.2. quæſt.8.nu.20.lib.4.quæſt.50.51.& 60.* Aliud proinde obtinet, ſi legitime eſſent impediti, quo caſu ne quidem proteſtatione opus erit. *Paulus Lancel.inſtit.Canon.lib.1. c.qui eligere poſſint §. interdum in gloſſ.verſ.impediti.* De negligentia vide copioſius infra *Scholio* 74.

2 *Diœceſani.* Quis Diœceſani appellatione comprehendatur, ſcripſimus tractatu de Exemptionibus, *lib.1 quæſt.1.num.6. & ſeqq.*

(61)

(61) *Et alii locorum ordinarii.* Ordinariorum nomine cenſentur, quicumque Prælati juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes, de quibus gloſſ. *in Clement. 1. in verb. Proprii, de rebus Eccleſiæ non alienandis.* Item alii quicumque juriſdictionem habentes canone præſcriptione vel privilegio, de quibus ſcripſi, *d. q. 1. num. 9.* Præterea Vicarii Epiſcoporum, *vide d. q. 1. n.* 10. 3

(62) *Eoſdem quibus Exemptorum correctio competit.* Canone, præſcriptione vel privilegio, hiſce enim modis juriſdictionem acquiri oſtendimus. *Tract. de Juriſdict. Ord. in Exempt. lib. 1. per tot.*

(63) *Perſonaliter ſi illorum copia.* Citari enim debet perſonaliter is, qui in Civitate eſt. *Vantius de nullit. ſent. tit. de nullit. ex defectu citat. numer.* 83. id eſt, cujus præſentia vel barbara vocabulo copia haberi poteſt, qua de re Andr. Alciat. *l. apud Labeonem ff. de verb. ſignificat.* 4

(64. *Et notitia haberi poterit.* Si enim ignotus aut incertus ſit is qui citari debet, neceſſe citatione perſonali, uti inferius oſtendetur non eſt, *Scholio 66. & ſeqq. adde Gail. lib. 1. obſ. 57. num. 5. 4. 6.*

(65) *Alioquin.* Hæc dictio facit conditionem, quaſi dicat, ſi hoc factum non fuerit, *Tiraquellus de re tract. conſang. §. 8. glo. 6. n.* 1. 5

66) *Vel ſi nullus in partibus Exemptorum certus fuerit:* Certus dicitur, qui liquido apparet & occultiore ſenſu deprehenditur derivatione à cernendo ducta. *Jacobus Spiegelius in lexico juris verb. certum.* Itaque in omni materia quicquid ex ipſa rei nominatione vel alia certa demonſtratione per ſe vel per relationem ad aliud apparet. Quid, quale & quantum ſit, certum dici poteſt & ſi unum ex his deficiat, non modo in obligatione, ſed etiam in alia materia incertum dici debet. *late Petrus Loriotus l. certum, n. 4. ff. ſi cert. pet.* 6

(67) *Eos quorum ſua in præmiſſis intereſſe putaverunt.* Citandos plane eos e , qui ſua intereſſe prætendunt, tradit & late probat Anton. Gravat. ad Veſtrium. *in praxi Romana lib. 5. cap. 13. num.* 10. Sed ſi ſpecialis eſſet contradictor, generalis citatio non ſufficeret, ſed requireretur ſpecialis citatio, *Vantius ubi ſupra de nullit. defectu citat. num.* 142. Quando pars enim quæ tœdi poteſt eſt certa, tunc nominatim & ſpecifice debet fieri citatio, *tex. cap. fin. & ibi Gem. de elect. in 6.* Citatioque per edictum, quando perſona ſcitur vel ſciri poteſt, non valet, *Felin. cap. gratum col. pen. de offic. del. Cardin. conſ.* 154. *Mohodanus deciſ. 8. de fide inſt.*

(68) *Per edictum publicum.* De citatione per edictum illius formula & executionis modo vide Veſtrium *in praxi Rom. lib. 5. cap. 2. numer. 1. 4. & ibidem Gravatius num. 9.* Præterea ea omnia, quæ ad materiam ſpectant fusè complectitur Sebaſtianus Vantius *de nullit. tit. de nullit. defectu Citationis per tot. Andreas Gaill. lib. 1. obſ. 57. & alii.* Quorum ſcripta ne prolixior ſim, operæ prætium non fuit hic tranſcribere, ſufficerit digito oſtendiſſe. *Adde Barth. Extravag. ad reprimendum* 7

 verb.

verb.per edictum. Late Felin. cap. quoniam frequenter, num. 14. *& ſeqq. ut lite non conteſtata.*

(69) *Cathedralium ſeu aliarum Eccleſiarum locorum,in quibus Exemptorum judices reſidere.* Idque ut ejuſmodi citatio per edictum veriſimiliter ad eorum notitiam pervenire poſſit. *Vantius de nullit.tit.de nullit.ex defectu citationis n.*144. Si enim citatio fieret aliis in locis remotioribus ab eorundem reſidentia, eos non arctaret. *Vantius d.num.*144. Notandum bene, executionem factam pro valvis Eccleſiæ Cathedralis ſufficere etiamſi in admiſſione habeatur, quod fieri debeat in Eccleſia Parochiali. Quia citatio ita facta eſt pugnior. *Achilles à Graſſid.dec.*19.*de dolo vel cont. Clem.cauſam de elect. & elect.glo.Clem.*1.*de iud.*

(70) *Seu nullis eorundem Exemptorum judicibus exiſtentibus ipſos Exemptos deliquiſſe contigerit.* Si Exempti nullis in partibus immediatos vel mediatos habeant judices,tunc immediatè ſubjacebunt Pontifici. Idque ne dentur Achephali,id eſt ſine capite ſive rege ſicuti locuſtæ, *c.nulla ratio,ubi glo.diſt.*93.

8 (71) *Valvis affigendum.* Modus exequendæ citationis triplex eſt. Unus in perſonam ſi haberi poteſt. Alius ad domum cum perſona apprehendi non poteſt. Tertius præ valvis Eccleſiæ. *Vantius d.tit.de nullit.ex defectu citationis, numer.*139.
9 Debetque executoris relatio eſſe certa & ſpecifica de modo & ſpecie factæ executionis alioquin executio relatioque executoris tanquam obſcura & incerta non valeret. *Vantius ubi ſupra d.num.*139. Sed an ſatis ſit valvis affigere,an vero prætereà opus ſit publicare & legere hanc monitionem, dubitari poſſet? Achilles à Graſſis *deciſ.*14.*de dolo. & cont.* Regulariter cenſet ſufficere affixionem niſi commiſſionis forma repug-
10 net, utpote quod in commiſſione executionis adjectum ſit affigendum publicandum & exequendum,laudatque hanc in ſuam ſententiam,Caſſadorum *deciſ.*4.*de dolo, & cautione.* Utrum autem citatio male executa à novo in melius executioni poſſit demandari, idem Achilles *d.dec.*14. cenſuit poſſe.

11 (72) *Moneant.ut ipſi tales Exemptos delinquentes puniant & caſtigent.* Monitio alia generalis, alia ſpecialis, uti in hac ſpecie monitionis pro punitione malefactorum tradit Henricus Botteius *tract. de Sinodo Epiſcopi artic.*1. *concl.*13. *num.* 180. Habetque ejuſmodi monitio vim citationis peremptorie, inquit Amadeus de Caſtello. *tract.de ſindicatu, numer.*212. *verb.& dicti Domini ſindici monuerunt.* Eſt autem adeo neceſſaria præcedens hæc monitio ignorantibus, ut ſi ea omiſſa ordinarius quicquam adverſus Exemptos attentet vel procedat viribus non ſubſiſtat. *Amadeus d. numer.* 212. forma enim conſtitutionis hujus non ſervata actus corruit, *Præſes in locis legalibus loco à vi forma.* Satiſque eſt, ut iſta monitio fiat per modum vel viam ſimplicis requiſitionis, nec requiritur ſolemnis citatio, ſed ſufficit quod ſit extrajudicialis. *Abb.cap.pervenit.*2,*cap.ex tua, cap.qualiter de appell.*

An

An requirantur plures, vel ſufficiat unica? vide eundem Abbatem. *cap. cum cauſa de offic. de leg. Paul. Lanc. inſtit. Canon. lib. 2. de Clericis non reſid* §. *ſi tamen in glo. verb. moniti.* Ubi cum diſtinctione concludit ſufficere unicam monitionem. Et ut omnis diſputatio tollatur in alia materia in differente unica pro tribus adhibito termino peremptorio fieri poterit ſecundum formam à legislatore præſcriptam. *in l. non nunquam autem ff. de judiciis*, de quo etiam apoſtilla ad Abbatem. *d. cap. cum cauſſa num. fin. in fine.* Sed in materia hujus conſtitutionis tanta ſolemnitate opus 12 non eſt, quia Pontifex omnem juris poſitivi ſolemnitatem ſuſtulit, uti ante notatum eſt. *Scholio* 87. *& ſeqq.* & proinde unicam monitionem ſufficere concludendum eſt. *Barth. in Extravag. ad reprimendum verb. in termino. Clem. ſæpe de verb ſig. l. titia* §. *Imperator. ff. de leg.* 2. id quo etiam oſtendam inferius. *Scholio* 200.

(73) *Infra competentem terminum monentur ipſorum arbitrio moderandum.*

Terminus & dilatio debet eſſe congrua pro ut judicantis religio æquum eſſe cenſuerit. 13 *Vant. d. tit. de nullit. ex defectu citat. num.* 70. *Caſſador. dec.* 3. *de dilat. c.* 2. *ubi de dedilat.* Quæ autem breves, quæ longiores, quæ congruæ dilationes cenſendæ ſint, peti poterit ex Jacobo Menochio, *de arbitr. judicium lib.* 2. *cent.* 1. *caſu* 53. Quid autem ſi terminus præfixus ſit nimis brevis, vide Innocentium *cap ſuper eo de appell. Abb. cap. de cauſis de offic. deleg.* Cavendum erit, ne brevis nimis terminus proſtituatur, nam regulariter à brevitate termini daretur anſa appellandi, *Cæſar Contardus Rep. l. diffamari cap.* 5. *num* 61. *Bal. l. Sed ſi per prætorem* §. *ait prætor ff. ex quibus cauſ. majores. Innoc. cap.* 1. *de dilat. Barth. l.* 2. *num.* 22. *& ſeqq ff. de appel.* Quia regulariter appellari 14 poteſt ab iniquo judicis arbitrio. *Cæſ. Contard d. loco num.* 62. *gloſſ. & DD. l. ſi qua pœna ff. de verb ſig.* Cum itaque certa Regula ſtatui non poſſit, debet in ſtatuendo termino haberi ratio temporis, ætatis, perſonarum, locorum, valetudinis, qualitatis, negotii cæterarumque circumſtantiarum quas omnes judex lynceis oculis conſiderare & perſpicere debet. *Contardus ubi ſupra num.* 56 *gloſſ. cap. fin. in verb. competenti de elect. in* 6. Idque non in forma judicii, ſed de plano & ſine judicii ſtrepitu velo levato parteque non citata, ac ut dicitur in ſua camera vel muſæo. *Fel. ca.* 1. *num.* 13. *verſ.* 7. *de prob. Cæſar Contard. ubi ſupra num.* 67. Ergo tutius erit eligere medium viam, nam medium tenuere beati, inquit Caſtrenſis *l. continuos* 137. §. *cum ita ff. de verb. obligat.* & Martialis *lib.* 1. *Epigram.*

Illud quod medium eſt atque inter, utrumque probatur.

Et Horat. *lib.* 1. *Epiſt.*
Virtus eſt medium vitiorum utrimque redactum.

Porrò quod hactenus diximus regulariter à brevitate termini appellari poſſe, non 15 videtur in caſu hujus conſtitutionis poſſe obtinene. Nam infra oſtendemus *Scholio* 7 *num* 26

Digitized by Google

*num.26.*à ſententiis in cauſa correctionis appellari non poſſe. Ergo neque à brevitate dilationis, quæ eſt ſententia quædam iſtius cauſæ interlocutoria. Tum, quod prohibita appellatione in cauſa, prohibita etiam cenſetur appellatio ab interlocutoria ejuſdem cauſæ. *Antonius Nicellus tract.de concordiis gloſſarum concord:a 6. num.*107.
16 Tum,quia acceſſorium ſequi debet naturam principalis. Tum, quia quod non conceditur directo, non debet concedi per indirectum. *cap.cum quod de reg.jur.in 6.* Tum denique, quod ratio prohibitionis appellationis æque militet in interlocutoria, ſicuti in diffinitiva, *Felin.in Rubr.de re jud.numer.7.verſ.cœterum.* Scilicet ne delicta diu maneant impunita.

---

§. *SEXTUS.*

SUMMARIUM.

1. *Negligens quis dicatur.*
2. *Negligentia Prælati qualiter probetur.*
3. *Diligentia qualiter probetur.*
4. *Ob negligentiam fit devolutio ad ſuperiorem.*
5. *Terminus à lege vel homine debet præcedere, antequam quis jure ſuo privetur.*
6. *Dictio ſeu quid denotet.*
7. *Dictio tum quid deſignet.*
8. *In eo, in quo quis delinquens eſt puniendus.*
9. *Ob negligentiam privatur quis juriſdictione.*
10. *Dictio ullatenus quid deſignet.*
11. *Sub hac diſpoſitione Epiſcopi non comprehenduntur.*
12. *Pontifex reſcribendo ordinariis, num non eorum juriſdictionem excitare vel delegare videatur.*
13. *Ordinarius an apprehendere poſſit exemptum.*
14. *Conſtitutiones Pontificum ſumunt interpretationem à jure communi.*
15. *Exempti non ſubiiciuntur torturæ ab ordinario.*
16. *Ordinarius an ſubdeleget examen teſtium.*

(74) ET ſi ipſi moniti in hoc negligentes fuerint (75) & id adimplere neglexerint (76) ſeu recuſaverint (77) tunc (78) in eo, in quo delinquunt, puniantur (79) cognitione ejuſmodi ea vice ſint privati (80) & ſe non intromittant (81) ſed Diœceſani & alii locorum ordinarii hujuſmodi (82) contra tales exemptos delinquentes & criminoſos (83) autoritate noſtra (84) ad inqui-

Digitized by Google

inquiſitionem vel per accuſationem (85)ſine aliquibus tormentis procedere (86)& teſtes per ſe ipſos examinare poſſint.

SCHOLIUM.

(74) E*Tſi ipſi moniti in hoc negligentes fuerint.* negligens ſecundum Iſodorum *Ethymolog. lib.* 10. dicitur quaſi nec legens, ſeu nec eligens, ſitque eo ipſo, 1
quod quis non facit quod quando agendum eſt certo tempore & loco, niſi de impedimento doceat. *Jacobus Spiegelius in lexico iuris verb. negligens.* Negligentiam autem gravem eſſe culpam & plerumque in arduis negotiis mortiferam ſcripſerunt caſuiſtæ. *Bartholomeus Fumus in aurea armilla verb. negligentia. Angelus in ſumma verb. negligentia.* Quæ autem & quanta tam ad privatum, quam publice mala oriantur ex negligentia, perſequitur Guilielmus le Roville *Tractatu de Juſti-* 2
tia & iniuſtitia, lib. 2. *cap.* 6. *de Epiſcopo negligente, nu.* 7. *Vol. Oce.* 1. *fol.* 32. Porrò negligentia Prælati diſſimulantis ſeu negligentis corrigere vel punire delinquentes probatur miltifariam. Primò ex ſcientia maleficii commiſſi alio loco & tempore. *l. quidam decedens* §. *fin. cum l.* 1. *ſeqq ff. de adminiſt. tut.* Scientia vero probatur, ſi ſit publice notum, *l.* 1. *ff. de per. tut. Paris. de ſindicatu,* §. *Qualiter arguatur negligentia vol. Oce.* 2. *fol.* 399. *eleg. Barthol. ad rubr. tit. Cod. de Stratoribus lib.* 12. Item ſi potuit alteri vices ſuas committere & non fecit. *l. idemque ff. pro ſocio l.* 1. §. *ſi quis non villa ff. ad Syllam.*

Item per teſtes deponentes de actu negligentiæ, ſed debent pertinentem ſcien- 3
tiæ cauſam adiicere, *Paris ubi ſupra num.* 3. Præterea per interpellationem ſeu monitionem vel proteſtationem, ut oſtendimus alibi *Exemptionum lib.* 4. *cap.* 30. E contra vero diligentia Prælati probatur ex eo, quod maleficium fuerit ſecreto commiſſum, neque adhuc in vulgus eſt ſparſum vel propalatum. *Paris ubi ſupra num.* 1. Item ſi inperſecutione criminoſi impedimentum aliquod ſupervenerit. *Paris ibidem.* v. g. ſi delinquens aufugit, flumen inundatum tranſilierit. *Paris ibidem.* Si delictum ſit in remoto loco commiſſum ita, quod ignorantiam juſtam habeat. *Paris ibidem.* Quando diligentia requiſita non potuit exerceri, non imputatur negligentia v. g. Si criminoſus ſit potentior Prælato ad quem correctio ſpectat. *Paris d. loco.* Si malefactor ſit in aliqua arce conſtitutus, non imputatur illi culpæ, ſi eum non capiat. *Paris d. loco.* Præterea ſi in locum ſacrum, uti aſylum, profugiat, ab ulteriore executione liberatur, *Paris ibidem.* Si facta ſit omnis diligentia. *l. fin. C. de his qui. Latrones l.* 1. §. *Si autem l. de raptu virg.* Quando cuſtodes appoſiti ſunt in loco tranſitus, *l. in nomine ff. de offic. praefecti Africa.* Diligens inquiſitio per loca ubi poterat eſſe malefactor, *l.* 3. §. *nerva ff. de acq. poſſ.* Si fiat ban-

bannum, ut quicumque capiet malefactorem, habeat tale præmium. *Paris ubi ſupra*. Summa obligatus ad aliquid certo loco & tempore eo ipſo, quod quis id non facit, ſatis eſt probata ejus negligentia, niſi doceat de impedimento. *l. 3. §. Si ad diem l. qui comeatus ff. de re militari, l. 2. §. ſed & ſi quis ff. ſi quis cautionibus*. Diligentia autem non requiritur maximè ſumma ſed moderata. *l. ſi bene collocatis ff. de uſuris. Paris ubi ſupra num. 4. adde infra Scholio* 100. Itaque cum Prælati adſtringantur ad diligentiam ſine temporis præfinitione neceſſe fiat, ut in explicatione ejuſmodi actus certa dilatio eis præfiniretur. *dictum eſt libr. 4. de Exempt. quæſt. 30. num. 16.* Uti hac conſtitutione ſanctitum eſſe ſupra oſtendimus. *Scholio 73.* Qua de re & alio in loco Pontifex. *in ca. quamvis §. inferiores & ibi Dominicus de elect. in 6.* Permittit Epiſcopo præfixionem termini intra quem Exemptus, qui deliquit, ſe ſuperiori ſuo præſentet. *Bondeslaus de Villadiego tractat. de legato part. 1. quæſt. 8. numero 23.*

(75) *Et id adimplere neglexerunt.* Dictio & non accipitur hic copulative, ſed disiunctive. *l. ſæpe ita comparatum ff. de verb ſignif. late Albert. de Pergamo de præpoſit. nu. 22.* An quis videri debeat negligens, eſt in arbitrio judicantis. *ca. capientes de elect. in 6. aut in ca. ſi Clericus de præb. in 6. Lancel. inſtitut. canon. lib. 1. de collat. §. eſt ergo in*
4 *gloſſ. verb. negligentes.* Ratione negligentiæ autem ſolere amitti juriſdictionem multis autoritatibus juris eſt comprobatum. *cap. per tuas de ſent. excom. Abbas cap. ex transmiſſa num 7. de foro comp. Spec. de comp. jud. adit. §. primo verſ. 23. Jacobus Anthonius Marta de juriſdict. inter Eccleſiaſt. & Secularem exercenda cent. 2. caſu* 146. Devoluiturque eo caſu, juriſdictio ab inferiore negligente ad ſuperiorem. *tot. tit. de ſupplend. neglig. prælat. Marta d. caſu* 146. & *dictum eſt alibi.*

Non tamen ipſo jure, niſi terminus à jure vel ab homine præfixus præceſſerit.
5 Nam quando quis eſt negligens in faciendo niſi præfigatur terminus à jure vel ab homine ad illud faciendum, non incurritur pœna privationis. *Innocent. & Abbas cap. extirpanea §. quia vero de præbendis. Fel. cap ſi autem col. 2. de reſcript. Franc. cap. ad Apoſtolica in gloſſ. fin. de re jud. in 6. Creſc. dec. 32. de præb.* Non enim dicitur per aliquem ſtare quo minus id ad quod obligatur exerceat antequam de eo legitimè fuerit præmonitus. *Creſcent. d. dec. 32. in fin. gloſſ. d. cap. ad Apoſtolica de re jud.* Neque obſtat, *cap. imputari de reg. jur. in 6. & cap. 1 de eo qui mittitur in poſſ. cauſa rei reſervandæ.* Quia iſti textus præſupponunt moram & termini præfixionem *Creſcent. d. dec. 32.*

6 (76) *Seu recuſaverint.* Dictio *ſeu* eſt conjunctio disiunctiva *l. 2. C. de profeſſ. & medicis.* Sumitur etiam augmentative & ampliative. *Albert. de Pergamo de præpoſit. numer. 24.* hoc in caſu utroque ſenſu uſurpatur & disiunctive & ampliative.

(77) *Tunc.* Dictio *tunc* eſt adverbium temporis. *l. tutor. ff. de ſuſp. tut. l. 4. §. 1 ff. de*

ff.de cond. & *dem.l.*1. §.*rectiſſime ff.de vi arm. Alber.de Pargamo de prapoſit.num* 101.& reſtringit diſpoſitionem ad illud tempus. *Hieron.Gratus Conſ.*106.*numero* 2. *part.*2.

(78) *In eo, in quo deliquerunt, puniantur.* Regulare eſt, quemlibet in eo,in quo deliquit,eſſe puniendum, *cap.literas de temp.ordin.cap. Paſtoralis de jure patr.* 8
Paul.Lancelot.inſtitut.can.lib.2.de immunit.Eccleſ.§.hoc autem ubi gloſſ. Fruſtraque legis auxilium implorat,qui in legem committitur. *l.auxilium ff.de minor.* ideo juriſdictione in quam peccaverunt indigni ſunt, *cap.cum illorum de ſent.excomm.Lancel. ubi ſupra.*

(79. *Cognitione ejuſmodi ea vice priventur.* Ob negligentiam enim commiſſam reddiderunt ſe indignos,ut iſti actui manum admoveant, ſic præſentans indig- 9
num,ea vice tantum, jure præſentandi alium idoneum, privatur. *Paulus de Citad.de jure patronatus part.6.art.2.numer.5.*& 7.*vol.Oce.15.fol.*389. & eligens indignum, ea vice poteſtate alium dignum eligendi privatur, *Barth.l.cum quidam* 24.*num.4.de leg.* 2. Cur autem ſuppliciter Prælatus negligens totali juriſdictioee ſua non privetur: Ratio eſt, quia Officialis negligens deponi non debet, ſed puniri pro modulo negligentiæ. *Paris de ſindicatu* §. *Qualiter arguatur negligentia num.5.* &7. *vol. Oce.2.fol.*399.

(30) *Et ſe non intromittant ullatenus de eiſdem.* Dictio, *ullatenus*, poſtpoſita 10
negatione, eſt univerſaliter excluſiva juriſdictionis, ut & dictio *nullatenus. cap.*1. *de Cler.conjug. in 6. Decius cap.ſuper litteris num.* 13.*de Reſcript.cap.eam te num.* 33.*de re jud.gloſſ. Clem.*1.*verb. nullatenus de ſeqq.poſſeſſ. Gigas de penſionib. quaſt. ultima nu.*10. *Jacob.Anton. Martha de juriſd. inter Eccleſ.* & *ſecul.exercend.cent.*2. *caſu* 153. *num.*16.Habetque vim ſententiæ & decreti irritantis, & aufert facultatem faciendi in contrarium, *gloſſ. auth.ſi qua mulier.l, ad Veilleram. Tiraquel.l. Si unquam verb. revertatur num.*95.*C.de Revoc.donat.* Itaque Pontifex voluit omnem juriſdictionem excludere,quia ejuſmodi dictiones æquipollentes, penitus, omnino, nullatenus, indiſtinctè, omnem caſum comprehendunt. *Hier. Grat. conſ.*65. *nu.*25. *conſ*86.*num.*10.*part.*2. *Achilles à Graſſis deciſ.*11. *de conſtit. Caſtr. conſ.*188.*vol.*1. Dictioque, hæc, ullatenus ut & dictio, penitus, omnimodè ſignat & comprehendit indiſtinctè omnem caſum. *Hieron. Gratus conſ.* 66.*nu.*23.*conſ.*86.*num.*3. *conſ.*160.*num.*10 *part.*3. Ideo autem amplius ſe intromittere non poſſunt, quia nullo impedimento tam facti quam juris poſſunt excuſari. *Paul. Lancel. inſtit. Canon.lib.*1.*de collat.*§. *Tempus in gloſſ.verb. impediti.* Ideoque purgationi moræ locus etiam eſſe non poteſt. *Salicet tractat.de mora. Oce.vol.*5. Regulareque eſt, ut qui intra tempus limitatum non propoſuit, jus ſuum amplius non audiatur, *cap.fin. de cland.deſp.cap.licet de probat.l.diffamari C.de ingenuis* & *manum. Paulus Lancel.inſtit Canon.lib.*2.*Qui matrim.accuſ.poſſ.in pr.verb. in gloſſ.verb.Tempore.* Et etiam à pur-

 gatione

Digitized by Google

gatione moræ excludatur. *Latè Cæſar Contardus in repet. l.diffamari cap. 5.num.71. & 72.* Signanter quia Pontifex comminationem hic fecit de ulterius ſe non intromittendo. *Fel.cap.penult.num.6.de judiciis, Contardus d.loco num.72.* Et quidem cum energia dictionis *ullatenus*, quæ adimit omnem poteſtatem & in contrarium geſta reddit ipſo jure nulla. *Apoſtilla ad Abbatem cap.1. & 6.num.11. de officio deleg.* & ideo quoque purgationi moræ locus eſſe non ſolet. *Salicet. latè in ſuo tract.de mora. vol. Oce.5.*

(81) *Sed Diœceſani & alii locorum ordinarii.* De his dictum eſt ſupra *Scholio 60.&61.* Pontifex iis hic incipit demandare cognitionem, non vero deciſionem *l.Solent.ff.de officio proconſ.l.ſi quid C.ad l. Cornel.de falſis.*

(82) *Contra tales delinquentes Exemptos & crimineſos.* Cujuſcumque dignitatis ſint, vel reſiſtentiæ, quia delegatus hic repræſentat perſonam Papæ, cui totus orbis ſubeſt. *quæſt.3.cap.cunctaper mundum. Lancel.inſt.Canon. libr.3.de execut.rei jud.§. ſed ſi in gloſſ.verb.coercere.* Sed an ſub ejuſmodi generali diſpoſitione Epiſcopi com-
11 prehendantur? minimè, quia Epiſcopatus eſt apex omnium dignitatum Eccleſiæ. *Lancel.d.lib.3.de ſententiis §.vocatis igitur in gloſſ.verb.apex.* diximuſque in generali diſpoſitione non comprehendi perſonas tali nota dignas. *Tractat.de Exempt.lib.1 quæſt.5.*

(83) *Authoritate noſtra.* Utrum Pontifex reſcribendo ita ordinariis eorum
12 juriſdictionem excitare, an vero delegatam juriſdictionem eis demandare cenſeatur, latè tradidi Exemptionum *lib.2. cap.14.* Quibus adde Rober. Marant. de ordine judic. *par.4.diſt.5.nu.72.cum DD.ab eo citatis: Hier.Gratum conſ.111.nu.29 part. 1.*

(84) *Ad inquiſitionem vel per accuſationem.* De modo & forma inſtituendi proceſſum criminalem, eleganter & ſuccinctim tractat Paulus Lancelottus *Inſtit. Canon. lib.4. tit.de accuſat.* Et Doctores omnes criminaliſtæ, quæ materia in hoc compendium referri nec poteſt, nec eſt etiam operæ pretium. Illud hoc in loco quæſitis dignum eſt. Num ordinarius, cui ſufficientibus & legitimis probationibus de reatu Exempti conſtat, ad illius capturam procedere poſſit? Poteſt, ſi Exempti
13 judex in eo ſe negligenter geſſit, uti ante notatum eſt. *Scholio 74.& ſeqq.*

Ratio eſt, quia Pontifex mandando ordinario inquiſitionem vel accuſationem, cenſetur omnia alia ei mandaviſſe, ſine quibus juriſdictio expleri non poteſt. *tex. l.2.ff.de juriſdict.omnium judicum cap.præterea de officio delegati, adde infra Scholio 95.* Porro certum eſt, quod ſi ordinario non liceret manus iniicere in Exemptum criminoſum, judicium redderetur illuſorium, quod jus non admittit. *Anton.de Amatis deciſ.33.num.14. Rot.noviſſima deciſ.666.num.4. part.1. Gail.lib.1. obſ.144. num.2.* Quotuſquiſque enim eſt qui conſcientiam habens reatus ſceleris commiſſi ſalutem ſibi pedibus non ſit quæſiturus, Cum cuncta daturus ſit homo, inquit Sapiens,

pro

pro anima ſua. Itaque voluerunt jura tam Pontificia, quàm civilia, ut rei cauſam ſuam dicant in vinculis. *l. Divus ff. de cuſt. reorum. Farinac. in pract. crim. lib. 1. quæſt. 3. Jul. Clarus quæſt. 46. §. fin. verſ. pariter etiam, Damhouderus in pract. Crim. quæſt. 45.* Pontificis autem reſcripta & conſtitutiones ſecundùm jus commune ſunt interpretanda, *cap. cauſam quæ de reſcriptis l. ſi quando C. de inoff. teſtam.* Idque etiamſi illius verba venirent impropriauda. *cap. ſuper eo de offic. deleg. Rom. conſ. 334.* niſi tamen, uti limitat Felin. *cap. cauſam quæ nu. 9. De Reſcriptis.* eſſet conſtitutio emanans contra jus. Rurſus Pontifex mandando ordinariis inquiſitionem vel accuſationem, excipit tantum caſum tormentorum uti videre eſt in *Scholio* 85. Certum autem eſt, quod exceptio firmet regulam in caſibus non exceptis, uti late probat Decius *l. 1. ff. de Reg. Jur.* 14

Denique Pontifex eximendo criminoſum à tortura cenſetur eum in aliis non exceptis ordinario ſubjeciſſe, quia qui de uno negat, de alio affirmare cenſetur. *ca. novus. ubi DD. de præſumpt.* & unius excluſio, eſt alterius incluſio. *latè Navarr. cap. Sacerdos num. 41. 47. & ſeqq. diſt. 6. de pœnit.* Summa interpretatio hæc tendens in favorem ordinariorum & per quam reditur ad jus commune, eſt favorabilis, & proinde ſequenda, uti infra eſt oſtenſum *Scholio* 154. *& in tract. de Juriſdict. ordinarii ne Exemptos lib. 1. quæſt. 4.* Fuſiſſimeque alia quamplurima ſimilia in odium & præjudicium Exemptorum ex jure & ſanctis Patribus adducit Guilielmus Durandus *tract. de modo celebr. Concilii generalis part. 1. Rub. 4. num. 15 uſque 75.*

(85) *Sive aliquibus tormentis.* Sed cur non vult Pontifex Exemptos ab ordinario torturæ ſubiici? Cum creatus omnem honorem excludat. *l. 1. C. ubi ſenat. vel Clariſſim.* Duplex adferri poteſt ratio. Prior quia Exempti ſunt præ aliis dilecti filii ſanctæ Sedis, *cap. ſi Papa de Privileg. in 6.* Et ideo quadam prærogativa & eximio jure cenſendi ſunt, ut dictum eſt exemptionum *l. 1. quæſt. 5. num. 2. & 16.* Itaque cum honore digni ſint. *d. quæſt. 5. num. 2. & 16.* viſum fuit eos non eſſe torturæ dedecore dehoneſtandos, ut nec ſunt jure ſcripto milites, Doctores, Nobiles. *l. nullus C. ad l. Jul. Majeſt. l. deſertorem, §. 1. ff. de re milit. l. milites. l. Divus C. de quæſtion.* Poſterior, quia præſumptio eſt pro odio ordinarii in exemptos, uti oſtenſum eſt lib. 1. Exemptionum *quæſt. 1. num. 12. & 13.* Ne autem in tortura ordinarius hoc odio pulſus ſæviat, hæc ei anſa eſt erepta. 15

(86) *Et teſtes per ſeipſos examinare poſſunt.* An autem ordinarius examen teſtium alteri committere poterit? Neutiquam, quia Pontifex hic elegit perſonæ induſtriam, dum reſcribit per ſeipſum teſtes examinandos. *Late Abbas in Repet. verb. induſtria.* Quando autem mandatur aliquid fieri per ſeipſum, non poteſt fieri per ſubſtitutum. *Abb. d. loco,* quia perſonæ induſtria eſt electa. *cap. fin. de offic. delegat. Lancelot inſtit. Can. lib. 1. de collat. §. illud etiam in verb. non poterit.* Signan- 16

Digitized by Google

nanter etiam quod articulus receptionis teſtium in cauſa criminali non ſit delegabilis. *Lancel.ubi ſupra lib.2.de probation.§.Si quis in gloſſ.verb.dirigat.* Qua tamen de re vide diſtinctionem Abbatis *cap.ſi qui de teſtibus DD. cap. mulieres de judiciis in 6.*

---

§. SEPTIMUS.

SUMMARIUM.

1. *Quæ ſit vis clauſulæ ſine ſolemnitat.*
2. *Jus Canonicum ſuſtulit rigorem Juris Civilis.*
3. *Caſus quibus citationis defectus actum non vitiat.*
4. *Dictiones, dummodo, aliàs, quid denotent.*
5. *Dictionum Rota recta differéntia.*
6. *Pontifex tollit nullitates.*
7. *Conſtitutio Clementis tollens nullitates.*
8. *Solemnitatis ſublatæ effectus.*
9. *Sigilli appoſitio quid operetur.*
10. *Quid Sedes Apoſtolica appellatione comprehendatur.*
11. *Actus cujus expenſis fieri debeat.*
12. *Expenſæ qualiter taxandæ.*
13. *Opus ne ſit citatione ad videndum condemnari in expenſis.*
14. *Qualiter fiat executio, & an delegati habeant executores armatos.*
15. *De executione brachii Sæcularis.*
16. *Reipublicæ intereſt res judicatas mandari executioni.*
17. *Quid dicatur proprium.*
18. *Nuntii à procuratore differentia.*
19. *Celeritas damnata.*
20. *Culpa tabellarii cui imputanda.*
21. *Ordinarii advigilare debent, ut proceſſus formatus contra Exemptos Romam deferatur.*
22. *Judex, ad quem acta cauſæ remittuntur, an ad aperturam opus habeat citatione.*
23. *Cognitio cauſarum Exemptorum ſpectat ad Pontificem vel ejus delegatos.*
24. *Dictio, alius, quid denotet.*
25. *Cauſæ Exemptorum ſpeciali opus habent commiſſione.*
26. *Judex debet omnia rimari.*
27. *Culpabilis quis dicatur.*
28. *Ad condemnationem qualiter ſit procedendum.*
29. *Indicia ad torturam.*
30. *Tortura elicitur veritas.*
31. *Judicium turbantia.*
32. *Dictionis* ſeu *energia.*
33. *Dictiones* per *virtus.*
34. *Juriſdictio ordinaria quando cenſeatur excitata.*
35. *Modus judicialis perſequendi crimina.*
36. *Inquiſitio quando non neceſſaria.*
37. *Crimina omnia jure Canonum ſunt publica.*
38. *Legitimus procedendi modus quis ſit.*

39. *Clauſula una aliam declarat.*
40. *Clauſula & qualitates præcedentes influunt inſequentia.*
41. *Dictio prout quid deſignet.*
42. *Judex quouſque dicatur functus officio*
43. *Appellari num poſſit à ſententia hoc in caſu lata.*
44. *Appellari à correctione an poſſit.*
45. *An à ſententia interlocutiora cauſæ correctionis.*
46. *Quid ſi injuſtitia ſit evidens aut facilis probatur.*
47. *Quid ſi ſententia peccet in forma hujus conſtitutionis.*
48. *Extravagans qualiter producenda.*
49. *Extravagans an habere debeat datam temporis.*
50 *Centum Caſus in quibus appellatio vetita eſt.*

(86) AC proceſſum ipſum (87) quem ratione ſolemnitatis juris (88) præterquam ratione citationis omiſſæ (89) dummodo delictum alias ritè probatum fuerit (90) nullum allegari vel dici poſſe prohibemus, (91) ſed per eos habitum clauſum (92) & eorum ſigillo munitum. (63) Ad Sedis Apoſtolicæ examen (94) ipſorum Exemptorum delinquentium expenſis (95) etiam in ipſo proceſſu factis (96) ad quorum ſolutionem ordinarii ipſi poſſint eoſdem inquiſitos & accuſatos compellere, (97) per proprium (98) vel alium (99) nuntium (100) quanto citius (101) deſtinare procurent (102) apud eandem Sedem (103) per Romanum Pontificem (104) vel alium (105) cui duxerit committendum (106) diligenter (107) examinandum (109) & ita (110) culpabiles repertos (111) quoad condemnationem (112) vel propter ſufficientia indicia (113) propter quæ ad torturam (114) pro veritate exquirenda (115) procedi valeat (116) ad ipſos Diœceſanos ſeu ordinarios (117) per eos (118) authoritate noſtra (119) in cauſa inquiſitionis ſeu accuſationis (120) ulterius (121) legitime procedendum (122) & cauſam ipſam (123) pro ut juſtum fuerit (124) terminandum (125) remittendum.

SCHOLIUM.

(86) AC *proceſſum ipſum.* Id eſt judicii telam & acta judicialiter coram ordinario habita & geſta de plano ſummarie ſine magno judicii ſtrepitu & ſine longè (ut inquit Poeta) ſufflamine litis.

(87) *Quem ratione ſolemnitatis.* Per hanc clauſulam reducitur ordo procedendi ad jus gentium adeo, ut illius vigore cenſeri debeat ſublatus omnis ordo cognoſcendi introductus à Jure Civili vel pontificio, judexque eo caſu obſervare tantum tenetur formam judicii inductam de jure gentium vel naturali. *Lancellottus de attentatis part.1.in præfatione num.63.* Sublata enim omni juris ſolemnitate, ſublatus eſt
1
2 etiam omnis ordo in cognoſcendo. *Latius Lancelot.d num.63 & 64.* Nam & jure Canonico ſolemnitas exquiſita actionum & rigor ſunt ſublati. *cap. dilecti, cap.examinata de judiciis. Lancelot.Inſtit.Canon.lib.1. de conſtit.Eccleſ.in fin.in gloſſ.verb.judicia.* Et Pius Papa IV. Clemens VIII. ſtatuerunt, ex defectu ſolemnitatum aut terminorum quorumcunque proceſſuum de nullitate dici non poſſe, præterquam ex dafectu citationis mandati aut juriſdictionis, uti videre plenius eſt ex Bulla apud Paulum Piazecium *in praxi Epiſcopali part.2.cap.4. Rubr.de ord. jud. num. 69.* Proinde remiſſa ſolemnitate teſtes produci & audiri poterunt diebus etiam in honorem Dei feriatis. *Hugo Celſus de clauſulis, num.90.Barth.l.1.ff.de teſt.milit.Bald. l.ſolam in fine C.de teſtib. Lanfranc. Clem.ſæpe de verb.ſig.verſ. in honore.* Credetur teſtibus injuratis, produci poterunt alii poſt publicationem, admittentur probationes invalidæ, non admittetur repulſa teſtium etiam ſine cauſa deponentium, qua de re plene Celſus Hugo 1. loco & Barth. *l. Filium famil. vel latè ff.de donat. & infra Scholio* 88.

(88) *Præterquam ratione citationis.* De nullitate proveniente ex defectu citationis & modis nullitatem ſalvantibus late tract. Sebaſt. Vantius *de nullitat. tit.de nullit. ex defect.citationis.* Rectè itaque Pontifex excipit defectu ſolemnitatis citationis. Cum ea ſit juris naturalis, quod eſt immutabile. *Paul. Lancelot.inſtit. Canon.lib. 3. de in jus vocando* §.2. Non tamen indiſtinctio vera eſt hæc theoria, Actum omnem vitiari defectu citationis. Referuntur enim ab Anthonio Nicello *in Concordiis gloſſarum.Concordia 52.num.224.* à Jaſone *in l. nequicquam §.ubi decretum ff.de officio.proconſ.* Et Roberto Marant. *de ord.jud.part.6.* memb.1. aliique claſſicis Doctoribus
3 caſus, quibus defectus citationis actum non vitiata quos ſummatim non pigebit recenſere.

I. In augendis vel minuendis dilationibus. *Nicellus d.loco nu.227. Barth.in Extravag.ad reprimendum verb.per edictum.* id quod admittit limitationes.

II. Cum citatus declarat. ſe non comparitur. *Nicell.num.229. Bald.l.2.C. Quomod. & quando judex. Marant.loco infra citato.*

III. Cum fertur ſententia in ultima die compromiſſi ait. *Nicell.num.230. Marant. in Speculo part.6.memb.1.num.18.*

IV. Papa poteſt contra detentores rerum Eccleſiæ ſine citatione ferre ſententiam. *Nicell.num.232. Maranta ubi ſupra num.10.*

V. Judex poteſt declarare proceſſum nullum ſine citatione. *Nicell, numer.233. Abbas*

Digitized by Google

Abbas cap. cauſam quæ de Reſcriptis.

VI. Cum partes præſentes. *Nicell. num.* 234. *Marant. d. loco num.* 12.

VII. In ſententia Principis. *Nicell. num.* 236. *Marant. d. num.* 10.

VIII. In inhibitionibus per Eccleſiaſticos judicibus Laicis factis. *Nicell. num.* 237. *Bald. l. Presbyteri C. de Epiſc. & Clericis.*

IX. In iis de cujus præjudicio non principaliter ſed ſecundario agitur. *Nicell. num.* 239. *Marant. d. loco. num.* 30.

X. Cum quis fuit Citatus ad totam cauſam & proceſſum uſque ad diffinitivam, *Nicell. n.* 144. *Speculat. de poſitionib.* § *in fin.*

XI. In contumace in reſpondendo poſitionibus. *Nicell. num.* 246.

XII. Cum alicui interdicitur adminiſtratio tanquam prodigo, *Nicell. num.* 246 *l. 1. ubi glo. ff. de curat. fin. DD. l. is cui bonis ff. de verb. oblig.*

Item quando ſemel declarant ſe nolle comparere, *Farinac. dec.* 345. *nu.* 3. *part.* 2.

Item quando executor ſententiæ ſecundùm tenorem illius ſe informat de idoneitate, *Milis in Repert. verb. citatio non requiritur fol.* 67.

XIII. In datione tutoris vel curatoris, *Nicell. n.* 248. *Barth. l. qui habere* §. *quolibet ff. de tut. in l. legitimos ff. de legitimo tutore.*

XIV. Cum ſententia ferenda eſt ſecundum conſcientiam, *Nicell. num.* 248. *Marant. ubi ſupra num.* 21.

XV. Quando commiſſio facta eſt per verba ſonantia monitionem, *Nicell. num.* 250.

XVI. In commiſſione reviſionis rationum, *Nicell. num.* 251. *Barth. l.* 2. § 1. *ff. de adminiſt. rerum ad civit. cert. Marant. ubi ſupra num.* 24.

XVII. In ſententia taxationis expenſ. *Nicell. num.* 252. intellige quando in ſententia non fuit requiſita citatio, *Barth. l. terminato C. de fruct.*

XVIII. Cum quæſtio eſt validitatis proceſſus agitati coram alio judice, non requiritur citatio illius judicis, *Nicell. num.* 33. *Barth. l.* 1. § *fin. ff. ad turpit. cap. cum ſpeciali ubi DD. de appell.*

XIX. Sententia lata in favorem non citati valet, *Nicell. num.* 254. ſi ſit interlocutoria, ſecus in diffinitiva, *Abb. c. querelam col.* 4. *de procurat.*

XX. In abſolutione à juramento, *Nicell. num.* 155. quod tamen non eſt indiſtinctè verum, uti late hic oſtendit.

XXI. Cum citatio realis ſeu captura fit ex actis præcedentibus, *Nicell. n.* 64. quod & majoris eſt indaginis.

XXII. Cum parti non adfertur plenum præjudicium, *Nicell. n.* 266. *ubi vide.*

XXIII. Cum quis appellavit ab interlocutoria, *Nicell. n.* 268. *c. eum qui, de dolo & cont. in* 6 *Clem. unica eod. tit.*

XXIV. Contra rebelles Eccleſiæ, *Nicell. n.* 269.

Digitized by Google

XXV. Cum citandus caret Exemptionibus, *Nicell. nu. 270. Marant. n. 37. Nav. conſ. 1. n. 16. de foro competenti.*

XXVI. In vero contumace, *Nicell. n. 272. l. contumacia ff. de re jud.*

XXVII. Cum judici à partibus eſt talis data poteſtas, *Nicell. nu. 273. Barth. & DD. l. ſi ſocietatem §. arbitrorum ff. pro ſocio.*

XXVIII. Cum quis promiſit proſequi judicium intra certum tempus, illudque eſſet elapſum, *Nicell. fall. 29.*

XXIX. Actus parte non citata factus poteſt parte non citata revocari, *Nicell. nu. 275. Rom. ſing. 777.*

XXX. Cum præſens non vult litem conteſtari, *Nicell. n. 276. Barth. Auth. qui ſemel col fin. l. quomodo & quando judex.* Vel ſi præſens eſſet nihil haberet relevans quod opponeret. *Navarrus conſ. 4. num. 16, de foro compet. Abb. & Felin. cap. cum. olim de re judicata*, aut unde poſſet devenire, *Fel. d. loco & in cap. cauſam quo de reſcript. Navar. d. n. 16.*

XXXI. Cum judex tacitè ad ulteriora procedit, *Nicell. fall. 32. Barth. l. à procedente C. de dilat.*

XXXII. In ſententia excommunicationis, *Nicell. fall. 33. Milis in Repert. verb. citatio partis non requiritur, fol. 68.*

XXXIII. In abſolutione ab excommunicatione, *d. fall. 33. Milis in Repert. verb. citatio partis non requiritur.*

XXXIV. Cum ſtatuta declarantur eſſe contra Eccleſiaſticam libertatem, *Nicell. fal. 35.*

XXXV. Cum judex vult ſuperiori merita cauſæ recenſere.

XXXVI. Cum proceditur contra tutorem vel prælatum prodigum. *Nicell. fall. 37.*

XXXVII. In notoriis. *Nicell. fall. 38.*

XXXVIII. Si fuit renuntiatum, *Nicell. fall. 39. ubi ſupra.*

XXXIX. In acta legitimationis, *Nicell. fall. 40.*

XL. Cum commiſſio facta eſt cum clauſula ſi idoneum repereris, *Nicell. fall. 41.*

XLI. In præceptivis, *l. Si debitori ff. de re jud. Nicell. fall. 42.*

XLII. In examine teſtium in certis caſibus, *Nicell. fall. 43.*

XLIII. In electione cum eſt periculum, *Nicell. fall. 44.*

XLIV. Cum fit declaratio aliquem incidiſſe in pœnam conſtitutionis, *Nicell. fall. 45.*

XLV. Cum judex competens ſe declarat incompetentem, *Nicell. fall. 46.*

XLVI. In caſibus ut perfectius C. de Annali præſcript. *Nicell. fall. 47.*

XLVII. Cum commiſſioni adiicitur clauſula ſi inveneris, *Nicell. fall. 48.*

XLVIII. In inquiſitione generali, *Nicell. fall. 49.*

XLIX. In

XLIX. In imploratione brachii Sæcularis, *cap.1.de offic.ord.*

L. In meris gratiis, *Nicell.fall.51.*

LI. Cum teſtes ex officio examinantur, *Nicell.fall.52.*

LII. In ſententia abſolutoria à peccatis. *Nicell.fal.53.*

LIII. In commiſſione facta auditori cauſæ perſonalis. *Nicell.fal.54.*

Item in excommunicatione quæ generaliter fertur pro culpis præteritis vel futuris quæ ignorantur, *Navar.conſ.1.num.16.de foro compet.*

LIV. In revocatione commiſſionis, vel interlocutoriæ. *Nicell.fal.55.*

LV. Cum citatio tollitur ex prohibitione ſtatuti, *Nicell.fall.56.*

LVI. In conſultore qui non citat partes. *Nicell.fal.57.*

LVII. In generalibus bannimentis & proclamationibus, *Nicell.fal.58.*

LVIII. Cum partes dederunt autoritatem ingrediendi poſſeſſionem ſine alterius citatione. *Nicell.fal.59.*

LIX. Cum proceditur ad executionem ſententiæ appellatione deſerta. *Nicell.fal.60.ubi vide diſtinctionem.*

LX. In ultima die termini. *Nicell.fall.61.*

LXI. Cum petitur reſcindi inſtrum.falſum. Quia non eſt neceſſe citare teſtes qui falſificarunt. *Nicell.fal.62.*

LXII. Cum quis arripit iter ad ſummum Pontificem. *Nicell.fal.63.*

LXIII. In inventario faciendo. *Nicell.fal.64.*

LXIV. Cum cognoſcitur an monachus poſſit accuſare. *Nicell.fal.65.*

LXV. Cum judex vult revocare interlocutoriam. *Nicell.fal.66.apud quem vide diſtinctionem.*

LXVI In præparatoriis judicii. *Nicell.fal.67.*

LXVII. Cum periti in arte faciunt relationem. *Nicell.fal.68.*

LXVIII. Cum deciſio committitur conſcientiæ, *Nicell.fal.70.*

LXIX. In decreto ſuper alienatione rei minoris. *Nicell.fal.71.*

LXX. Quando ſcedula appellationis offertur. *Nicell.fal.72.*

LXXI. Cum interdicitur furioſo prodigo adminiſtratio. *Nicell.fall.73.quem tamen vide.*

LXXII. In ſententia ſuper inſtrumento guarentigiato. *Nicell.fall.74.quod & majus requirit examen.*

LXXIII. In interlocutoria quoad judicium inchoandum. *Bald.l.1.C.de ſentent.ex peric.recitand.Nicell.fal.75.*

LXXIV. In ſcrutiniis in Doctorando. *Nicell.fal.76.*

LXXV. Quando arbiter ultima die compromiſſi prorogat compromiſſum. *Nicell.fall.77.*

LXXVI. In impetratione reſcriptorum vel privilegiorum. *Nicell.fall.78.* qua de

Digitized by Google

de re nonnulla alia, alio in loco attuli, *lib.1. de juriſd. ord. in Exempt. cap.12.* Item diſpenſationis. *Anton. Milis verb. citatio non requiritur fol.67. pag.2.*

LXXVII. In reo appellante, qui appellationem non proſequitur. *Nicell. fal.79.*

LXXVIII. Cum quis vult uti privilegiis matrimonii. *Nicell. fal.80.*

LXXIX. Cum judex eadem die vult ſupplere. *Nicell. fal.81.*

LXXX. Sufficit majorem univerſatis citare. *Nicell. fal.82, Rom. ſing.759. Baldus cap.1. de milit.*

LXXXI. Quando ob enormia ipſo jure ſententia infertur. *Nicell. fal.83.*

LXXXII. Notarius poteſt dare copiam inſtrumenti, *Nicell. fal.84.*

LXXXIII. Cum ordinarius confert beneficium ipſo jure vacans. *Nicell fal.85.*

LXXXIV. In actu traditionis poſſeſſionis, cum pars in proceſſu fuit citata. *Nicell, fall. 86.*

LXXXV. Cum filii ex delicto patris puniuntur. *Nicell. fal.87.*

LXXXVI. Cum Princeps intra annum non expellit hæreticos. *Nicell. fal.88.*

LXXXVII. In contumace vero & notorio. *Nicell. fal.89.*

LXXXVIII. Cum citatio eſt continuata ad alium diem. *Nicell. fal.90.*

LXXXIX. In petitione reſciſſionis contractus, non eſt neceſſe ut citentur teſtes. *Nicell. fal.91.*

XC. In petitione poſſeſſionis ex teſtamento non vitiato. *Nicell. fal.92.*

XCI. Citans aliquem non eſt neceſſe ut citetur. *Nicell. fal.93.*

XCII. In omni actu ex quo ab executione poteſt incipi. *Nicell. fal.94.*

XCIII. Cum requiritur juſtificatio actus celebrati poſt illius celebrationem. *Nicell. fal.95.*

XCIV. Judex informare poteſt ſe de ſtylo in camera.

XCV. In alienatione ſui juris. *Nicell. fal.98.*

XCVI. Contra infringentem carceres. *Nicell. fal.98.*

XCVII. In declaratione judiciali, qua juſſus reſpondere ob non reſponſionem, habetur pro confeſſo. *Nicell. fal.99.*

XCVIII. Quando periculum eſſet in mora. *Nicell. fal.100.*

XCIX. In admiſſione articulorum, de quorum pertinentia dubitabatur. *Nicell. fall.* 101.

C. In examinando teſte non eſt neceſſe citetur. *Nicell. fal.102.*

CI. Quando juſſu teſtatoris ſtandum eſt dicto teſtis, *Nicell. fal.103.*

CII. Satisfaciens in termino. *Nicell. fal.104.*

CIII. Cum lis eſt conteſtata cum procuratore, non eſt neceſſe ut Dominus citetur. *Nicell. fal.* 105.

CIV. Abſentes extra territorium non ſunt citandi. *Nicell. fall.* 106.

CV. In æſtimatione rerum furto ablatarum. *Nicell. fall.107.*

Digitized by Google

CVI. Executor trium ſententiarum non eſt neceſſe ut citet. *Nicell.fall.* 108.

CVII. In relatione executoris non opus eſt citatione. *Nicell.fal.* 109.

CVIII. Cum prætor edicit tam citatis quam non citatis. *Nicel.fal.* 110.

CIX. Quando adverſarius ſine hærede moritur. *Nicel.fal.* 111.

CX. In nuntiatione novi operis. *Nicel.fal.* 112.

CXI. Libellus dari poteſt ſine citatione partis. *Nicel.fal.* 113.

CXII. Quando judex poſt concluſionem & peremptorium cauſam ſubdelegat. *Nicell. fal.* 114.

CXIII. In productione inſtrumentorum. *Nicel.fal.* 115. idque quo ad ſimplicem productionem tantum, non verò quo ad præjudicium probationis. *Bald.l.ſi quando in fine C. de teſtibus*, qua de re plenius Nicellus hoc in loco.

(89) *Dummodo delictum, aliàs ritè probabum fuerit.* Dictio, *dummodo*, quandoque facit modum, quandoque conditionem infert, cum rei imperfectæ jungitur. 4
Tiraquel. de retract. conſ. §. 8. *gloſſ.* 8. *num.* 1. Deſignat etiam præciſum implementum & de neceſſitate adeſſe debere illud, cui adiicitur. *Hier. Gratus conſ.* 86. *nu.* 1. *part.* 2.

Dictio autem *aliàs*, quandoque conditionem deſignat, quandoque aliud tempus. *Barth. l.* 1. *ff. de conſ. & dem. Hieron. Grat. conſ.* 14. *num.* 1. & 4. *part.* 2. Vult itaque Pontifex, non temerè ad inquiſitionem vel accuſationem eſſe procedendum, nam jura tam civilia quam Pontificia antequam judicia hæc criminalia exerceantur, ut multa ſolemnia antecedant voluerunt, de quibus doctè & compendioſè Paulus Lancellottus *inſtit. Canonic. lib.* 4. *tit. de accuſat.* Et quidem meritò, eſt enim accuſatio genus illaudabilis intentionis. *c. ſi quis Epiſcopus* 2. *q.* 7. non raro ex odio invidiaque procedens, *cap. ſi omnia ubi gloſſ.* 6. *quaeſt.* 1. Ut meritò ſycophantæ vocitentur, qui ad accuſandum proclives ſe præbent. *Alciat. l. ſi calumnietur ff. de verb. ſig. & late Eraſ. in Chiliad. verb. Sycophanta.* Denique Pontifex utitur dictione 5
Rite, non verò *Recte*, quia dictio *Recte* juſtitiam cauſæ reſpicit. Dictio verò *Rite*, ritum & ſolemnitatem dumtaxat. *Alciatus l. hac verba ff. de verb. ſig Rochus de Curte tract. de conſuetud. num.* 37. *Abb. cap ſecundum de tempor. Ordinand & cap* 1. §. *una vero num.* 1. *de ſumma trinitate. Decius l. infantis num.* 5. *C. Qui admittantur. Spiegelius in lexico juris verb. rectè.* Hinc viſum fuit quibuſdam, quod ſi cuidam committatur cognitio, an quid rectè factum ſit, poſſe cognoſcere tantum de juſtitia facti, non vero de illius ſolemnitate. *Alciat. d. loco.* Itaque Pontifex hoc in loco volens delictum ritè probatum, intendit non de probatione, quæ juſtitiam cauſæ criminalis concernit, ſed illius ſolemnitatem, non enim ſubito & illotis, quod ajunt, manibus, ad judicia hæc criminalia licet convolare, ſed pro ſolemnitate neceſſe eſt ut inquiſitionem antecedat fama, idque Regulariter paucis quibuſdam caſibus exceptis, de quibus Lancelottus *ubi ſupra & latius Farinacius in pract. crim. l.* 1. *quaeſt.*

 Accuſa-

Accuſationem vero dennntiatio & alia quæ Doctores hac in materia fuſè deſcipſerunt.

(90) *Nullum allegari vel dici poſſe prohibemus.* Pontifex ſuſtulit hac ſua conſtitutione omnem defectum orientem à jure poſitivo, ideo de nullitate cujuſcumque
6 ſpeciei præterquam ex defectu citationis ut ante dictum eſt, excipi non poteſt, *Vantius de nullit. tit. quibus modis ſentent. nulla defendi poſſint.* Quin autem Pontifex nullitates omnes à jure poſitivo provenientes tollere poſſit, nemo eſt qui ambigat, uti fuſè oſtendit ante laudatus Vantius *tit. an & quomodolibet ſententia de nullit impug. poſſit num. 7. & ſeqq.* Princeps enim, inquit, nigrum in candida vertit. Extat & conſtitutio Clementis VIII. tollentis omnes nullitates, exceptis iis quæ proveniunt ex defectu citationis mandato & juriſdictionis. Quippè quod experientia docet diſpendioſam litium prorogationem plerumque ex ſubtili ordinis judiciarii obſervatione provenire. *tex. Clem. diſpendioſam de judiciis.* Cujus quidem conſtitutionis tenor eſt talis. Litium diſpendiis & ambiguis, præſertim inter perſonas curæ
7 & juriſdictioni noſtræ, etiam in temporalibus, ſubjectas occurrere, quantum in nobis eſt, cupientes, ſtatutum fœl. rec. Pii IV. prædeceſſoris noſtri, ne judices almæ Urbis nullitates obtendant, niſi ex defectu citationis, juriſdictionis aut mandati ad expeditionem cauſarum procedant, ad omnes & quoſcumque judices ordinarios & Magiſtratus & Officiales in quibuſvis ditionis noſtræ temporalis Eccleſiaſticæ Provinciis & Civitatibus, terris, oppidis & locis, quamcumque juriſdictionem exercentes, quavis autoritate & dignitate fungentes, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione ex endimus & ampliamus, atque in quocumque tribunali aut curia Sæculari vel Eccleſiaſtica firmiter & inviolabiliter ſervari, ſicque & non aliter per quoſcumque ex ipſis judicibus etiam cauſarum Palatii Apoſtolici auditores etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ac legatorum etiam de latere ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi facultate in quacumque cauſa & inſtantia etiam nunc pendente, aut in futurum morenda, Eccleſiaſtica, prophana, Civili & Criminali aut mixta judicari & definiri & quibuſcumque nullitatibus præter ſuperius expreſſis nequaquam attentis ad expeditionem cauſarum earundem procedi debere præcipimus & mandamus decernentes irritum & inane, ſi ſecus ſuper his per quoſcumque quavis autoritate ſcienter vel ignoranter contigerit at-
8 tentari. Non obſtantibns conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis. Datum Romæ anno incarnationis Domin. 1592. 5. ibid. Febr. Qua de re videri poterunt & ea quæ ſuperius *in Scholio* 87. notata ſunt. Nimirum remiſſa ſolemnitate teſtes audiri poſſe diebus etiam in honorem Dei feriatis, item poſt aliorum publicationem, præterea credi teſtibus injuratis etiam ſine ſcientiæ cauſa deponentibus. *Celſus Hugo. tract. de Clauſulis num. 9. Barth. l. 1. ff. de feriis, l. 1. ff. de milit. teſt. & latè in*

l. filius

l. filius familias ff. de donat. Bald. l. ſolam in fine C. de teſtibus. Lanfrancus Clem ſæpe de verb. ſignif.

(91) *Sed per eos habitum clauſum. Vide Speculatorem de Remiſſionibus §. utile n. 6 verſ. conſulo igitur judicibus negotia referentibus.* Idque ut ſecreta cauſæ non propalentur. *arg. cap. venerabili verb. ſigillatim ubi Miſing. & DD. de teſtibus.* Taliſque etiam ordo obſervatur in tranſmiſſione actorum habitorum ſuper vita & moribus alicujus ſancti Canonizandi, uti refert Troylus Maruetius, *tract. de Canoniſat. ſanctorum part. ult. num. 18. vol. Oce. 15.*

(92) *Et eorum ſigillo munitum.* Sigilli appoſitio fit pro authenticanda & confirmanda fide actorum, *tex. & gloſſ. cap pervenit. de fidejuſſoribus & late materiam hanc enucleans Menoch de arb. jud. caſu 113. per tot. fol 140.* Sigilli enim appoſitio reddit ſcripturam authenticam & fide dignam. *Bald. l. in bonæ fidei C. de jurejur.* inducitur totius ſcripturæ approbatio etiam alienæ. *latè Gabriel. com. concl. 1. de probat. concl. 4. per tot.* Quid autem ſi ſigillans ſcripturam non legerit, item quid ſi ſigillum non ſit ipſius ſed alterius, quid ſi alius mandato judicis ſigillet & ſimiles quæſtiones concernentes materiam ſigilli, pete ex Joanne Bartholino *tract. de Epiſcopo lib. 3. part. 1. tit. Qualiter eligatur Epiſcopus num. 21. & ſeqq. vol. Oce. 2.* denique quid ſi ſigilla ſint incognita, vide Speculatorem *de remiſſionibus §. utile verſ. quid ſi ſint. ſigilla & de probat. §. videndum verſ. 10.* 9

(93) *Ad Sedis Apoſtolicæ examen.* Quid ſedis Apoſtolicæ appellatione comprehendatur ſupra tradidimus, *Scholio* 17. quis autem dicatur aliquid à ſede Apoſtolica obtinuiſſe, aut apud Sedem Apoſtolicam aliquid feciſſe, item de audientia Apoſtolica, curia Apoſtolica & ſimilibus, vide Navarr. *de datis & promiſſis pro juſtitia vel gratia notab. 17. num. 29.* Hic incipit ſtatuere Pontifex remiſſione facienda ad ſe, cauſæ cujus cognitionem tantum hactenus ordinario demandarat, qua de re Speculator *de remiſſionibus §. utile verſ. alioquin negotium remittat ad delegantem & cap. ex parte Decani §. pacto de reſcript. cap. dudum. ſcriptum §. 1. de elect.* 01

(94) *Ipſorum Exemptorum delinquentium expenſis.* Regulariter actus explicari debet expenſis illius qui actum fieri poſtulat, qua de re fuſiſſime Felinus, *cap. 1. num. 8. & 9. de libellis. Abbat. Petrus Peckius de jure ſiſtendi cap. 27. Gravat. ad Veſtrium lib. 6. cap. 6. ult. num. 14. & 16. Petrus Surdus de alimentis tit. 1. quæſt. 63. & ſcripſi lib. 1. quæſt. 8.* Hoc in caſu ſtatuit Pontifex proceſſum adverſus Exemptos formari debere, & ad ſanctam Sedem tranſmitti eorundem Exemptorum criminoſorum ſumptibus. Tum ut ordinarii qui in uno gravantur procedendo adverſus Exemptos, in alio releventur. Qui enim in uno gravatur, æquum eſt ut in alio relevetur. *l. enim qui in pr ff de jurejurando, Everardi conſ. 17.* Tum quia actus fit in bonum & utilitatem Exemptorum, & ideo eorum expenſis explicari debet, *Card. Clem cauſam* 11

Digitized by Google

ſam in pr.quæſt.20.de elect. Tum quia Pontifex eſt velut patronus, protector, & conſervator exemptorum. *Cap. ſi Papa de privilegiis* 16. & ideo eorum defenſio fieri debet ipſorum expenſis. *Archid.cap.filiis ſuper verb. denuntiet.16.quæſt.7.* Tum quod remiſſio rei eſt facienda ad ſuperiorem illius expenſis. *Bald.l.generaliter §.hic de præſentibus C.de rebus creditis.* Tum quod judicis ſit arbitrari cujus expenſis quid fieri debeat. *Bald. d.loco.* Tum denique quod Pontifici, qui lex eſt animata in terris, ita ſtatutum ſit, cujus ſit pro ratione voluntas. *l. proſpexit ff. qui & à quibus cap. in cauſis de re judic.*

12 (95) *Etiam in ipſo proceſſu factis.* Expenſæ hæ regulantur taxanturque ad inſtar expenſarum aliis in cauſis factarum. De quarum ratione & taxatione paſſim Doctores *in cap. finem de dolo & contumacia, l. eum quem temerè ff. de judiciis, Gaill.lib.1. obſer.151.* Veniunt itaque in hanc rationem ſumptus omnes, quorum ratio aliis in cauſis haberi ſolet; Æquiparatorum enim eadem eſt ratio. *Præſes loco ab æquiparat.*

(96) *Ad quorum ſolutionem ordinarii ipſi poſſint eoſdem inquiſitos & accuſatos compellere.* An autem nova ad hoc ſit opus citatione ad videndum in expenſis condemnari Bartholus cenſuit opus eſſe. *l.1. num.13.ff.ſi quis jus dicenti non obtemper.*
13 *& in l. 1. §.ſi ad diem, num.1. ubi Apoſt. ff. de re militari. Paulus Lancelot. inſtit.canon. lib.3.cap.de dolo & contum. §.idem quoque in gloſſ.verb. legitimè.* Compellere ergò poterunt per cenſuram Eccleſiaſticam & aliis juris remediis etiam invocato publico auxilio brachioque ſeculari ſi hoc expedierit. *cap. 1. cap. quoniam de offic.*
14 *ordin. Gaill. de pace publica libr. 2. capit. 17. numer. 33. Paul.Lancelott. inſtit. canon. libr. 2. de Ret. dom. §. Quin imò in verb. remediis ubi gloſſ. & loco 1. citato.* Ordinarius enim qui non habet juriſdictionem temporalem, non poteſt habere Officiales armatos. *Abb. cap. Cum non ab homine de judiciis cap. ſignificaſti in fine de offic. del. Lancelot. ubi ſupra lib. 3. de judiciis, §. eſt & alia in gloſſ. verb. implorare. Felin. cap. ſignificaſti, num. 4. de Officio deleg.* Delegataque cauſa omnia delegata cenſentur, ſine quibus cauſa executioni mandari non poteſt. *c. præterea de offic. de-*
15 *leg. Lancel. ubi ſupra lib.3. de procuratoribus §. quoniam in gloſſ. verb. ventillanda.* Proinde ſi delegatus executioni non ſit par, nec ſufficiendo, requirere poteſt juriſdictionis alterius auxilium. *Diſt.17.cap non licuit & 24.quæſt. 5. cap. Principes.* Quia quoties deficit Eccleſiaſtica poteſtas, recurri poteſt ad auxilium brachii ſæcularis 10. *quæſt. 1.cap.petimus, & 24.quæſt.5. cap. de liguribus.* Unaque juriſdictio debet per aliam adjuvari. *can.ad verum diſt.96. & d.ca. Quoniam Lancelot. inſtit. canon.lib. 4.cap.de hæreticis §.utrumque in gloſſ. verb. brachium ſeculare, late Gaill. de pace publica lib.2.cap.17.num.32.& ſeqq. & fuſius lib. 1. obſer.115.* ubi ſigillatim invocationem brachi ſæcularis examinat. Ab hoc jure procedunt litteræ quas Germani vocare ſolent mutui compaſſus, de quibus Andreas Gaill. *d.cap.* 17. *num.* 35. Nos vero juris ſubſidium vel litteras ſubſidiales appellamus, ſine quibus vana

Digitized by Google

redderetur & eluſoria rerum judicatarum executio. *l. à divo Pio §. ſententiam Roma ff. de rejudic. l. properandum §. ſin autem reus l. de judiciis l. 1. ff. de offic. conſul. & ubique Doctores.* In magnam Reipub. perniciem. Status enim reipublicæ (*inquit Cicero pro Sylla*) maxime rebus judicatis continetur ut rectè Theodoricus Rex apud Caſſiodorum, *variar. Epiſt. lib. 1. epiſt. 5.* ſcripſiſſe dicatur in hæc verba. Unus inter procellas humanas portus inſtructus eſt, quem ſi homines fervida voluntate prætereunt, in undoſis jurgiis ſemper errabunt. Itaque in immenſum trahi non debent finita litigia, quæ enim dabitur diſcordantibus pax, ſi legitimis ſententiis non acquieſcatur. 16

(97) *Per proprium.* Proprium quid ſignificet & quotuplex ſit, tradunt Petrus Andreas Gammarios, *in dialectica legali lib. 3. cap. 5. vol. Oce. 1. fol. 287.* Et Chriſtophorus Hegendofinus, *in dialect. legali lib. 1. tom 12. eodem vol. fol. 239.* Sed ii magis dialectice. Navarrus vero, *de regularibus comment. 1. num. 15.* proprius ad juriſprudentiam. *l. proprium ff. com. prædiorum.* 17

(98) *Vel alium.* Dictio *alias* diverſum quid antecedente qualitate implicat. *Leobinus Aurelianenſis tract. de mandatis Apoſtolicis num. 15. late Abb. ſel. & de cap. ſedes de reſcriptis Rom. conſ. 13. Jacob. Aurelian. ul i ſupra num.* 21. Non tamen omnino diſſimile à priore qualitate. *Fel. d. cap. ſedis in fine.*

(99) *Nuntium.* Nuntius & procurator quomodo differant, vide Baldum Caſtrenſ. & Doctores. *l. nullum l. ſi quis alteri vel ſibi.* Quid ſi nuntius in via incidat in latrones, an mittens ei obligetur? vide late Petrum Antipoli. *tractatu de muneribus* §. 1 *diverſarum quæſtionum num.* 40. *vol. Oce.* 11. Quid autem, ſi nuntius litteras ſibi commiſſas perdat vel ſervis deſtinet? vide de his & ſimilibus quæſtionib. concernentibus materiam nuntiorum apud Bondiſlaum de Villadiego, *tract. de legata part.* 3. *per tot. Barth. in extravag. ad reprimendum verb. per nuntium.* 18

(100) *Quanto citius.* Celeritas plerumque reprobatur, eſt enim inimica conſilio, inquit Salomon & Poeta. 19

Tu nimium properas & adhuc tua meſſis in herba eſt.

Proinde vulgatum illud eſt. *Sat cito, ſi ſat bene.* Nulla enim res poteſt eſſe ſimul & feſtinata & bene examinata. Ideoque Cæſar Auguſtus in ore ſemper fertur habuiſſe FESTINA LENTE. Non ignarus, quod celeritatem pœnitentia, ſed eadem ſera atque inutilis ſequatur, præcipitata enim raptim conſilia neque revocari, neque in integrum reſtitui poſſunt. Non raro tamen etiam commendatur & in præcepto eſt celeritas, uti per exempla late oſtendit Gloſſographus. *in cap. fin. verb. celeritate de elect. in 6.* Et elegantiſſime id demonſtrat Ioannes à Chockier frater meus in theſauro ſuo aphoriſmorum politicorum. *lib. 3. cap.* 21. Res enim, occaſio, tempus, anima eſt actionum humanarum & rerum bene gerendarum. Itaque Pontifex hic non commendat celeritatem quæ rationi & conſilii eſt

eſt inimica, ſed nimiam cunctationem & negligentiam condemnavit. Quando autem juſſus aliquid celeriter expedire in mora cenſeri debeat, vide Paul. Lancel. *inſtit.Canon.lib.1.de coll.in 6.verb mora.DD.l.2.§.confeſtim ff. ad Tertul.adde ſupra Scholio* 54.

(101) *Deſtinare procurent.* Cui autem imputari debeat culpa nuntii ſerius,
20 deſtinantis vel rem ei commiſſam amittentis latè diſtinguendo examinat Bondislaus de Villadiego. *tract.de legato part.3. num.*37.*vol.Oce.*14. Itaque ordinarii advigilent,
21 ut proceſſum deferendum fideli conſignent tabellario, quamdiu enim is non eſt delatus ad manus ſanctæ Sedis, Officio functi eſſe dici non poſſunt; denominatio enim non fit ab eo quod erit, ſed ab eo quod eſt. *Bal.l.ſi nondum C. de furtis.* Deſtinatumque pro completo haberi necdum poteſt. *l.cætera §.ſed ſi paraverit ff.de leg.*1. *Joannes Staphileus de Gratiis & expectat.§.circa num.*27. *& ſeqq.vol.Oce.*14.*fol.*34. *Baldus d.l. ſi nondum.*

22 (102) *Apud eandem Sedem.* Qui veniant appellatione Sedis Apoſtolicæ, ſuperius eſt traditum.*Scholio* 17. *&* 93. Quærere hic licet, quales ſint partes judicis, ad quem cauſa aliqua remittitur,& an antequam acta clauſa & ſigillata aperiat, neceſſe ſit citationem emittere in partem cujus intereſt. videri poterit Speculator *de remiſſionibus Rubr. quale ſit officium ejus ad quem fit remiſſio.* Qui cenſuit neceſſe eſſe: mihi vero hoc in caſu non videtur. Tum quod ſupra ſuccinctim oſtenderimus in ſententia Principis citationem non requiri. *Scholio* 7. *n.*3.*verſ.*7. Tum quod ejuſmodi apertio fit ex actis præceden.*ibid verſ.*22. Tum quod longè abſentes citandi non ſiat. *ibid.verſ.*106. Tum quod apertio impediri non poſſit. Denique hic caſus eſt inter pleroſque exceptos à neceſſitate citationis, de quibus latè Nicell. *Supra in Scholio* 7.*allegatus*, & Sebaſt. Vantius *tract.de nullit.* Robertus Maranta *in Speculo.*

23 (103) *Per Romanum Pontificem.* Cognitio cauſarum immediate ſubjectarum ſummo Pontifici ejus vel ſanctæ Sedis Apoſtolicæ cognitioni ſunt reſervatæ, uti dictum eſt. *tract. de Exemptionibus lib.*1, *cap.*1.*& ſeqq.* Quorum cognitionem quoties Pontifex demandat aliquibus judicibus in partibus, uti ſolet conſervatoribus rerum aut perſonarum exemptarum, juriſdictio ejuſmodi non tam videtur conſervatorum, quam ipſiuſmet Pontificis eam delegantis, Uti infra ad explicationem Concilii Trident.multa ordinariis autoritate delegata demandantis oſtendi. *De conſervatoribus quæſt.* 107 *poſt.princ.*

24 (104) *Vel alium.* De hac dictione *alius*, videri poterunt Doctores,*cap.Sedes de reſcriptis*, *Jaſ.l.quicumque , C.qui admittant.ad bon.poſſ.*& aliquid ſupra notatum eſt *Scholio* 98.

25 (105) *Cui duxerit committendum.* Idque ſpeciali & particulari commiſſione. Quia cauſæ Exemptorum non veniunt ſub generali commiſſione facta legatis

Digitized by Google

ſtatis Apoſtolicis, uti latè dictum eſt, *tract.de Exempt.lib.2. quæſt.2.* prout nec exemptos ſub generali diſpoſitione comprehendi pleriſque viſum eſt, *dixi ibid.q.3.lib.1.* Quid autem ſi legati ſint non tantum qui dicuntur miſſi, ſed nati. Item quid ſi ſint cum poteſtate legati à latere. Item quid ſi legati ſint à latere? *traditur d. qu.2.lib. noſtri 2. de juriſdictione ordinarii in Exemptos.*

(106) *Diligenter.* Sic etiam D.Gregorius hortatur in hæc verba: Fraternitatem tuam his hortamur affatibus, ut cum Dei ſicut decet timore cauſam hanc ſubtili omnino inveſtigatione perquiras. *tex.Can.quia ſunt diſt.18.*

(107) *Examinandum.* Secundum Doctrinam Evariſti Papæ inquientis. Judicantem oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquiſitione diſcutere. *Cap.judicantem 30.quæſt.5.* 26

(109) *Et ita.* De hac loquendi formula aliquid allatum eſt ſupra *Scholio 56.*

(110) *Culpabiles repertos.* Id eſt alicujus criminis vel delicti vere reos culpabilem eſſe longè plus eſt quam eſſe reum. Nomen enim rei dicitur relatum inter reos, cum judex non obſtantibus exceptionibus dilatoriis decernit via regia ſuper accuſatione procedendum, vel cum judex etiam litè non conteſtata facit aliquem deſcribi inter nomina Reorum. *Julius Clarus pract. quæſt. §. fin. quæſt.14. numer.13.* 27

(111) *Quo ad condemnationem.* Ad quam non procedendum, priuſquam Judex in ſtatera & æquilibrio poſuerit circumſtantias totius cauſæ, perſonæ, loci, temporis, qualitatis, quantitatis, eventus. Sunt enim judici omnia hæc lynceis oculis perſpicienda. *l. Sacrilegii ff.ad l.Jul.peculatus.* Et ſubtili inveſtigatione perquirenda atque trutinanda, uti ante dictum eſt. *Scholio 106. & 107.* 28

112) *Vel propter ſufficientia indicia.* De indiciis diſtinctè ſcripſerunt Guido de Suſaria, Franciſcus Brunus, Marcus Blancus, Anthonius de Roſellis, quorum tractatus ſunt congeſti in decimo volumine tractatuum Juris. Quæ autem & qualia dicantur ſufficientia indicia, late pertractat Jacobus Menochius *lib.1. preſ. 89.per tot.* nihil quo in hac judiciorum materia eſt quod ſpecialiter Exemptos concernat, & proinde nihil ex profeſſo venit hic inquirendum.

(113) *Propter quæ ad torturam.* Quæ ejuſmodi ſint indicia, ex quibus deveniri poſſit ad torturam, unus è multis dilucidè oſtendit Jacobus Menochius, *lib.1. preſumpt.89.* Quam autem in torturæ exhibitione circumſpectus debeat eſſe judex, præterea quæ qualis & quanta fides adhiberi debeat confeſſionibus in tortura factis, tradant omnes criminaliſtæ & ſuccinctim clareque Mattheus Wezembecius, in Paratitulis *tit. de quæſt.* 29

(114) *Pro veritate exquirenda.* Quia pleraque crimina clam arbitris & ita occulte committuntur, ut ſemper copia teſtium haberi non poſſit, ideo introductum eſſe refert Cicero *de Arte orat.* ut per tormenta veritas inquiratur. *Paul.*

Digitized by Google

*lib.3.ſent.tit.14.& 16.*Eleganter Quintilianus *lib.5.cap.4.* in hac torturæ materia ſic
30 ſcriptum reliquit : Si de habenda quæſtione agetur, plurimum intererit quis & " quem poſtulet aut offerat,& in quem ex qua cauſa ſive jam erit habita, quis ei pro- " fuerit. Quis & quomodo ſit tortus, an credibilia dixerit, an inter ſe conſtantia per- " ſeveraverit in eo quod cœperit, an aliquid dolore mutaverit prima parte quæſtio- " nis, an cruciatu procedente, quæ utrimque tam infinita ſunt, quàm ipſa rerum " varietas. Ita ille. De generibus vero tormentorum modo & ratione infligendi prolixè tractavit Tranquillus Ambroſius, *tract.de modo formandi proceſſum informativum.* Rectè itaque hic Pontifex ſtudet veritati exquirendæ. Veritas enim ſæpius exagitata magis ſplendeſcit in lucem. *cap.grave 32.quæſt.9.*eaque ſtudioſa inquiſitione ſolet inveniri.*l.numerum* §.1.*ff.de muneribus.* Veritatem autem impe-
31 diunt maximè quatuor illæ cardinales paſſiones, pro quarum refrenatione, hiſce adoniis verſibus utitur Boetius à Navarro laudatus, *in Manuali Confeſſariorum præludio.* 15.

Gaudia pelle
Pelle timorem
Spemque fugato
Nec dolor adſit
Nubila mens eſt,
Vinctaque frenis
Hæc ubi regnant.

Potiſſimè verò inquit Urbanus Papa, *cap.Epiſcopus 35.quæſt.6.* Timor & amor. Timor inquam, quia ut inquit Martialis ſupra citatus:

Res eſt imperioſa timor.

Amor verò, qui in affectu habendi conſiſtit, quia is eſt, inquit Seneca *in Octavian.* Vis iniqua mentis & blandus animi calor, neque conſilium, neque modum in ſe habens ullum incertum, id ſi ratione certum facere velis: nihilo plus agis quàm ſi des operam, inquit Terentius, quod ut cum ratione inſanias. Itaque ob oculos ponendum, quo fine munuſcula præbeantur. Id quod benè exprimit Martialis hoc diſticho.

Munera magna quidem mittit, ſed mittit in hamo
Et Piſcatorem Piſcis amare poteſt.

Et concludendum, facultatem ratiocinandi in amatore munerum, non in capite ſed in pecuniis collocari:

Nam quæ reverentia legum,
Quis metus aut pudor eſt unquam properatis avari?

Inquit Juvenalis. Certe nulla. Nam

Munera crede mihi excæcant homineſque Deoſque.

Et

Et ut inquit Horat. Sil. 2. *libr.* 2.

Dicam ſi potero male verum examinat omnis
Corruptus judex.

Denique Judex vacare debet ab amoris paſſione, quia in judiciis acceptatio perſonarum non eſt habenda. *Can. Sacrorum diſt. 63. cap. in judiciis de reg. jur. in 6.* Alioquin libertate à jure regulata uti non poterit, teſte Horat. Satyr. 7. l. 2.

Quiſnam igitur liber? Sapiens ſibique imperioſus
Quem neque Pauperies, neque mors, neque vincula terrent.
Occurſare cupidinibus contemnere honores
Fortis & in ſeipſo totus teres atque rotundus
In quem manca ruit ſemper fortuna.

Et eleganter pieque Calixtus Papa *in cap. accuſatores 3. quæſt. 5.* Scriptum reliquit in hæc verba: Amor carnalis & timor atque avaritia plerumque ſenſus hebetant humanos & pervertunt opiniones, ut quæſtum pietatem putent, & pecuniam quaſi mercedem prudentiæ. Præterea D. Gregorius *cap. quatuor* 11. *quæſt. 3.* quatuor modis humanum judicium pervertitur. Timore dum metu poteſtatis alicujus veritatem loqui pertimeſcimus. Cupiditate, dum præmio alicujus animum corrumpimus. Odio, dum contra quemlibet adverſarium molimur. Amore, dum amico vel propinquo contendimus præſtare auxilium.

(115) *Procedi valeat.* Juris ordine & tramite ſervato quem ante deſcripſimus, *gloſſemate* 89. hoc eſt ſimpliciter, de plano, velo levato & ſine longo ſufflamine litis.

(116) *Ad ipſos Diœceſanos ſeu ordinarios.* Qui Ordinarii & Diœceſani nomine cenſendi ſint, ſupra oſtendimus *Scholio* 60. & 61. Dictio *ſeu* ponitur inter diverſa, & ſtat ampliative ad rem diverſam, *Hier. Gratus conſ.* 153. *num.* 42. *part.* 2. & de re etiam ſupra *Scholio* 76.

(117) *Per eos.* Dictio *per* denotat perfectionem & augmentum rei cui additur. *Abb. cap. ſi conſtiterit num.* 13. *de accuſat.* An autem ex hoc ſermone cenſeatur electa induſtria perſonæ, ita quod Diœceſani vel ordinarii vices ſuas alteri demandare non poſſint, ſupra oſtenſum eſt. 33

(118) *Authoritate noſtra.* An pontifex ita ordinariis reſcribendo, juriſdictionem eorum excitare, an vero delegare cenſeatur, ſupra oſtenſum eſt *Scholio* 83. remittendo lectorem ad tractatum de Exemptionibus *lib.* 2. *cap.* 14. in quo uberius omnia quæ huc ſpectant diſcuſſimus. 34

(119) *In cauſa inquiſitionis ſeu accuſationis.* Duplici enim ratione criminalia judicia ſolent inſtitui, aut per inquiſitionem, aut per accuſationem, ſed & quandoque per denuntiationem. *Paulus Lancel. inſtit. Canon. lib.* 4. *cap. de accuſat.* Per inquiſitionem criminale judicium inſtituitur, cum præcedente diffamatione & 35

Digitized by Google

quaſi fama denuntiante de crimine per judicem inquiritur. *Lancelot. ibid.* §. *per inquiſitionem.* Neceſſe autem eſt, ut infamia præcedat, alioquin judicium inquiſitionis non
36 ſubſiſtit idque niſi pars adverſus quam inquiritur, non excipiat, taciturnitate enim ejus firmari poteſt judicium ita ceptum, vel niſi authoritate & mandato Papæ vel Principis ad inquiſitionem procedatur. *Lancelot. d. loco.* § *idem etiam, ubi gloſſ. in verb. commiſſa.* Præterea niſi inquiſitus crimen fateatur, confeſſio enim omnem ſolemnitatis defectum obliterat. *Lancelot. ibid.* qua de re etiam Doctores *in cap. fin. de accuſat. in 6.* Inquiſitio autem alia generalis, alia ſpecialis. Generalis citationem non requirit. *Gabriel. Com. concl. libr. 2. de citat. concl. 1. num.* 104. quia per generalem inquiſitionem nemo inquiſitus dici poteſt, & per eam lis pendere contra aliquem non dicitur. *Navar. conſ. 7. num. 4. de accuſat.*

Accuſationis autem alia Juris Canonici eſt diſpoſitio, alia civilis, uti videre eſt
37 fuſiſſimè apud Proſperum Farinaceum *in pract. crim. lib.* 1. Illud etiam notandum eſt, omnia delicta Jure Canonico eſſe publica. *Farinac. d. lib. quæſt.* 18. *num.* 16. *Joannes de Anania cap. Statuimus numer.* 19. *de maledicis gloſſ can. infames verb. fures 6. quæſt.* 1. Et ideo ordinarius non modò adverſus peccantes mortaliter per viam accuſationis procedere. *Navar. conſ. 7. de offic. ord.* Sed etiam ex officio per inquiſitionem ſecretam inquirere. *Farinac. d. lib.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 10. *Clarus in pract. quæſt. 3. verſ. ſed certe quicquid ſit. Decian. conſ.* 18. *n.* 198. *& ſeqq. lib.* 1.

(120) *Ulterius.* Dictio *hæc* eſt continuative actus ante cepti. Permittitur itaque Ordinario ut reſumat armamenta, remenia ſeu munimenta cauſæ criminalis ante inchoatæ, uti loquitur Rebuffus *in l. verbum reddendi ff. de verb ſig. & in l. boves ff. eod.*

(121) *Legitime procedendum.* Legitimum dicitur, quod eſt æquum, juſtum, conveniens & legitimo modo. *Francus in cap. factum legitimè in pr. verb. legitime*
38 *ff. de Reg. Juris.* Sed hic occurrit dubitatio, quid Pontifex per hunc legitime procedendi modum intelligat An ſolemnem, in quem facilè quis ob ſolemnitatem juris poſitivo non obſervatam impingat. An verò ſimplicem & ſummarium procedendi modum, qui ad naturalem æquitatem, Juſque gentium eſt redactum? Certe verius eſt, intellexiſſe poſtremum hunc procedendi modum, de quo ante fecerat mentionem. *vide ſupra Scholio* 87. Juris enim eſt, clauſulam unam reſcripti ſeu conſtitutionis Apoſtolicæ per aliam declarari, ubi aperte ſatis reſcripſit Pontifex Celeſtinus *in cap. ſecundo requiris de appellat.* Probatque id ſuo more ſubtiliter Ludovicus Romanus. *Conſ.* 334. *verſ ultimo quia clarum.* Porrò Pontifex an-
39 te ſuſtulit ſolemnitates judiciorum juris poſitivi. *d. Scholio* 87. Ergo & in hac clauſula id ipſum feciſſe cenſendus eſt, clauſula enim poſita in una parte diſpoſitionis, ad omnia alia refertur, cum ſubeſt eadem ratio. *Navarrus conſ.* 92. *num.* 4 *de Simonia. Fel. in cap. cauſam. qui num.* 4. *de reſcript. & d. cap. ſecundùm requiris d appell*

Digitized by Google

appell. Denique in Principio hujus conſtitutionis præſcribit modum, formam & legem procedendi contra exemptos, in poſteriore autem præfigit ſimilem legem ulterius procedendi & terminandi proceſſus anteceptos. Porro clauſula poſita in diſpoſitione legis præcedentis, intelligitur tacitè repetita in diſpoſitione legis ſequentis, de eadem materia loquentis. *Romanus conſ. 345. col. 5. in fin. Barth. l. prætor ait, §. cuique differentia ff. de vi. bon. rapt.*

Poſtremò qualitates cauſæ præcedentis veniunt in repetitione uniformi. *Paris. conſ. 18. num. 23. lib. 2. Rota noviſſ dec. 696. num. 13. part.* 1. unaque determinatio reſpiciens plura determinabilia, pariformiter ea determinat. *l. hoc jure ff. de vulg. & pup.* Et nequid plura verba cujuſcumque diſpoſitionis interpretanda ſunt, ſecundum mentem diſponentis quæ ex ratione & illius cauſa finali colligitur. *Abbas d. cap. ſecundo requiris.* Oſtendimus autem intentionem Pontificis eſſe, ut quanto citius fieri poteſt, hæ lites expediantur. *Scholio* 86. Eſtque id etiam reipublicæ bono conſentaneum, ut lites quantocius dirimantur. *Navar. cap. novit. not. 6. num. 79. de judiciis.* Ergo id ipſum & voluiſſe & ſenſiſſe Pontificem quem ante ſcripſimus *Scholio* 9. adeo invigilare paci & quieti ſubditorum dicendum eſt & concludendum, hac in ſpecie proceſſuum non eſſe procedendum longo ſufflamine litis, ne quod in proverbio eſt, dicatur, Bunas judex eſt. 40

(122) *Et cauſam ipſam.* Scilicet inquiſitionis vel accuſationis.

(123) *Prout, juſtum fuerit.* Dictio *prout* denotat modum *l. 1. C. de condit. quaſub modo l. de eo ff. de cond. cauſa data. Albertus de pergamo de propoſit num.* 77. Dicit Pontifex prout juſtum fuerit. Quia ex ore ſedentis in throno procedit gladius bis acutus, ex ore enim rectiſſima debet prodire ſententia, quæ contra juſtitiam nulli parcat, ſed reddat unicuique quod ſuum eſt. *text. cap. ex ore ubi gloſſ. de privilegiis.* quaſi geſtans, inquit D. Gregorius, *in cap. omnis diſt.* 45. ſtateram in manu. 41

(124) *Terminandam.* Uſque ad diffinitionem & exitum cauſæ illiuſque executionem judex officio functus eſſe dici non poteſt. *cap. in literis de offic. deleg.* Licet enim per ſententiam judex officio functus dicatur. *l. judex poſtquam l. cum querebatur.* Id verum eſt reſpectu cognitionis, non vero reſpectu executionis. *d. cap. in literis. Lancelot. inſtit. canon. lib. 8. de judiciis §. idem juris in gloſſ. verb. functus.* Quamdiu enim ſententia executioni plene non eſt mandata, lis adhuc dicitur perdurare & nequaquam eſſe extincta. *Rota noviſſima dec. 33. num.* 10. *lib.* 3. idque niſi cauſæ cognitio commiſſa fuerit, tunc enim executio ſententiæ commiſſa non videbitur. *Apoſt. ad Felin. in cap. ſane num. 2. verb. executio de offic. deleg. & plenius per eum in cap. ſignificaſti eod. tit.* 42

An autem à ſententia in caſu hujus conſtitutionis appellari poſſit, quæſtionis eſſe poteſt? Speculator *de appellat. §. in quibus numer.* 14. *verſ. undecimo.* Diſtinguit inter clericos regulares & ſæculares, illos putat appellare à correctio- 43

 -ne

Digitized by Google

ne non poſſe, quod major ſit prælatorum in eos poteſtas. Hos autem poſſe, quia id de jure vetitum eſſe non invenitur, idque diverſorum jurium autoritatibus comprobavit verum ſacroſanctum & œcumenicum Concil. Trident. indiſtinctè ſtatuit
44 appellari non poſſe. *ſeſſ. 24. cap. 10.* Confirmavitque ejuſdem Concilii interpres Sacra Congregatio, & etiam idipſum in deciſionibus Marchiæ comprobavit Anthonius de Amatis *deciſ. 25. Navarr. cap. cum contingat 14. nullitatis de reſcript. num. 5. de Abb. cap. licet num. 1. & 4. de reſcript.* Idque niſi in correctione modus excedatur, eoque caſu ut appellatio effectum ſortiri poſſit, deduci debebit particulariter & diſtinctè exceſſus, qui in correctionis modo commiſſus eſt, uti dilucide oſtendit Felinus *1. cap. ſuper literis num 18. de reſcriptis Marant. de ord. jud. par. 6. actu 2. in deciſor. num 322.* Idque indiſtinctè ſive verſemur in caſu quo regularis appellat, ſive quilibet alius clericus ſæcularis. Navarrus enim *de Regularib. comment. 3. num. 51.* non admittit diſtinctionem Speculatoris *in d. § in quibus verſ. 11.* tollentis regulari beneficium appellationis rationibus permultis, quas ibi Navarrus adducit, autoritatibuſque tam juris quam Concil. Trid. confirmat. Proinde ſi appellatio interponatur, juris effectum non operabitur, Appellatio enim carens adminiculo juris ſcripti ſtatuti, Concilii vel conſtitutionis, executionem impedire non poteſt. *Mandoſius de inhibit.*
45 *quæſt. 59. numer. 6. l. quiſquis C. quorum appellat.* Sed an eadem in interlocutoria ſententia obtineant, dictum eſt ſupra. *Scholio 5. gloſſ. 73.* Quæ tamen cum mica ſalis intelligenda ſunt, uti bene animadvertit in explicatione Concilii Tridentini Ignatius Lopes *in practica crim. cap. 79. tit. de concubinariis verſ. eſt tamen circa.* Niſi ſuperiori de
46 injuſtitia ſententiæ à qua ex actis liqueat. *Staphil. de literis juſtitiæ §. Inprimis Nicellus in concord. gloſſ. concordia 5. verſ. fallit. ſexto. Marant. de ord jud. par. 6. actu 1. in deciſoriis num. 116. Matheſ. ſing. 127. Rot. noviſſ. deciſ. 1376. numer. 1. & deciſ. 421. libr. 3.* Quid autem ſi in continenti gravaminis probatio eff ratur, videri poterunt Doctores, *Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. Cent. 1. caſu 9 & ſeqq. Staphil. & Nicellus ubi ſupra.* Et quidem talis eſt præmiſſorum Doctorum ſententia. Verum ſacro rotæ auditorio deciſum fuit, ſententias criminales ne quidem ex capite notoriæ injuſtitiæ revoca-
47 ri poſſe. *Rota noviſſ. dec. 91 num. 1. deciſſ. 101. num. 1 par. 1.* Sed an ſententia lata contra formam hujus conſtitutionis de nullitate impugnari poſſit? Videtur quod ſic, Quia ſententia lata contra Concilium, eſt ipſo jure nulla. *Cavalc. dec. 2. numer. 66. part. 3. dec. 28 num. 14. eadem parte. Caballinus ad Conſt. Ægidianam lib. 6. cap. 23. num. 3.* & nunquam tranſitum facit in rem judicatam. *Cavalc. d. dec. 28. num. 14. part. 3. Alex. conſ. 81. col. 1. vol. 2.* Conſtitutionem autem hanc eſſe conciliarem, hoc eſt in Concilio Lateranenſi editam, nemo eſt qui ambigat. Inſuper ſententia lata contra extravagantem, hoc eſt Papalem conſtitutionem, in volumina librorum juris etiam non redactam, *Ioannes Franciſci de Pavinis in commentariis ad extravagantes,*

tes, ſi ſit publicata & indubitata, eſt ipſo jure nulla, tanquam lata contra legem ſcriptam. *Ioannes Franciſci ibid. Vuntius de nullit. tit. de nullit. ex defectu proceſſus num.* 124. Secus autem (ſunt verba Franciſci de Pavinis) *ubi ſupra*, ſi de ea dubitatur, *per cap. paſtoralis de fide inſtr.* Et ideo ſuper ea Papa eſt conſulendus, & ſi reperitur in archivo publico, dicitur indubitata. *auth. ad hac C. de fide inſt. l. celſus ff. de probat.* Et idem præſumitur, quando reperitur inter extravagantes. 20. *qu* 1. *cap. quoniam progenitorum*, maxime ſi reperitur gloſſata per Doctorem famoſum. *l. 1. in fin. l. de novo Cod. Pavin. ubi ſupra.* vel ſi fuit diu obſervata. *Pavin. ibid.* Debet autem extravagans 48
quando de ea dubitatur, produci ab allegante in forma probante, hoc eſt ſub plumbo, ſi producendæ ſunt extra curiam vel ſub ſigillo Vicecancellarii vel camerarii ſi in curia. *Pavin. ibid. Hieronymus Clarius Brixianus in proemio extravagantium.*

Utrum autem extravagantes quæ producuntur, debeant habere datum temporis? 49
diſtinguitur: aut ſunt diu obſervatæ vel redactæ in volumen legum, & non eſt neceſſe, vel ſunt noviter editæ & promulgatæ & tunc opus eſt habeant datam præciſi temporis. *Bar. h. in extravag. Qui ſint Rebelles verbo datum.*

Et quia hoc in *Scholio* 124. appellationis materiam delibavimus, non abs re cenſui, ſi centum & amplius caſus hoc loco recenſerem, quos Antonius Nicellus ex diverſis 50
gloſſarum hypomnematibus in unum veluti faſcem collegit. *Tractatu de concordiis gloſſarum concordia 6. à nu. 15. uſque* 161. Quorum ſumma capitum quia materia crebra & in foro utilis eſt hujuſmodi.

Primo confeſſus & convictus non appellat etiam in criminalibus. *Anton. Nicel. d. concordia 6. num. 9. & 10. late item Marant. de ord. jud. part. 6. in deciſoriis actu 2. num. 267. & ſeqq.*

II. In notoriis criminibus. *Nic. num. 16. gloſſ. & DD. cap. non ſolum de app. in 6. gloſſ ad cap. paſtoralis de appel. Marant. d. num. 267.*

III. Cum appellationi eſt renuntiatum. *Nic. ibid. numer. 22. l. fin. §. fin. C. de temp. app.*

IV. In materia l. fin. l. de edict. D. Andr. Nicell. *ibid. num. 25. l. quiſquis l. quorum appel.*

V. In momentanea poſſeſſione. *Nicel. num. 26. ubi late id deducit ampliat. & perſtringit.*

VI. In cauſa alimentorum. *Nic. numer. 35. latiſſime ſupra. Petrus Surdus in tractatu de alimentis.*

VII. Item in iis quæ celeritatem deſiderant. *Nic. d. num. 34. l. fin. C. de app. non recip. Rom. ſing. 786. Petrus in d. tract. de alimentis Tiraq. de pia cauſa privil.* 153.

VIII. In executivis. *Nicel. num.* 37. niſi tamen modus excedatur. *l. ab exemptione C. quorum appell.* à ſententia tamen de exequendo appellatur ſecundum

quoſ-

Digitized by Google

ne non poſſe, quod major ſit prælatorum in eos poteſtas. Hos autem poſſe, quia id de jure vetitum eſſe non invenitur, idque diverſorum jurium autoritatibus comprobavit verum ſacroſanctum & œcumenicum Concil. Trident. indiſtinctè ſtatuit
44 appellari non poſſe. *ſeſſ. 24. cap. 10.* Confirmavitque ejuſdem Concilii interpres Sacra Congregatio, & etiam idipſum in deciſionibus Marchiæ comprobavit Anthonius de Amatis *deciſ. 25. Navarr. cap. cum contingat 14. nullitatis de reſcript. num. 5. de Abb. cap. licet num. 1. & 4. de reſcript.* Idque niſi in correctione modus excedatur, eoque caſu ut appellatio effectum ſortiri poſſit, deduci debebit particulariter & diſtincte exceſſus, qui in correctionis modo commiſſus eſt, uti dilucide oſtendit Felinus *1. cap. ſuper literis num 18. de reſcriptis Marant. de ord. jud. par. 6. actu 2. in deciſor. num 322.* Idque indiſtinctè ſive verſemur in caſu quo regularis appellat, ſive quilibet alius clericus ſæcularis. Navarrus enim *de Regularib. comment. 3. num. 51.* non admittit diſtinctionem Speculatoris *in d. § in quibus verſ. 11.* tollentis regulari beneficium appellationis rationibus permultis, quas ibi Navarrus adducit, autoritatibuſque tam juris quam Concil. Trid. confirmat. Proinde ſi appellatio interponatur, juris effectum non operabitur, Appellatio enim carens adminiculo juris ſcripti ſtatuti, Concilii vel conſtitutionis, executionem impedire non poteſt. *Mandoſius de inhibit.*
45 *quæſt. 59. numer. 6. l. quiſquis C. quorum appellat.* Sed an eadem in interlocutoria ſententia obtineant, dictum eſt ſupra. *Scholio 5. gloſſ. 73.* Quæ tamen cum mica ſalis intelligenda ſunt, uti bene animadvertit in explicatione Concilii Tridentini Ignatius Lopes *in practica crim. cap. 79. tit. de concubinariis verſ. eſt tamen circa.* Niſi ſuperiori de
46 injuſtitia ſententiæ à qua ex actis liqueat. *Staphil. de literis juſtitiæ §. Inprimis Nicellus in concord. gloſſ. concordia 5. verſ. fallit. ſexto. Marant. de ord jud. par. 6. actu 1. in deciſoriis num. 116. Matheſ. ſing. 127. Rot. noviſſ. deciſ. 1376. numer. 1. & deciſ. 421. libr. 3.* Quid autem ſi in continenti gravaminis probatio eff ratur, videri poterunt Doctores. *Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. Cent. 1. caſu 9 & ſeqq. Staphil. & Nicellus ubi ſupra.* Et quidem talis eſt præmiſſorum Doctorum ſententia. Verum ſacro rotæ auditorio deciſum fuit, ſententias criminales ne quidem ex capite notoriæ injuſtitiæ revoca-
47 ri poſſe. *Rota noviſſ. dec. 91 num. 1. deciſſ. 101. num. 1 par. 1.* Sed an ſententia lata contra formam hujus conſtitutionis de nullitate impugnari poſſit? Videtur quod ſic. Quia ſententia lata contra Concilium, eſt ipſo jure nulla. *Cavalc. dec. 2. numer. 66. part. 3. dec. 28 num. 14. eadem parte. Caballinus ad Conſt. Ægidianam lib. 6. cap. 23. num. 3.* & nunquam tranſitum facit in rem judicatam. *Cavalc. d. dec. 28. num. 14. part. 3. Alex. conſ. 81. col. 1. vol. 2.* Conſtitutionem autem hanc eſſe conciliarem, hoc eſt in Concilio Lateranenſi editam, nemo eſt qui ambigat. Inſuper ſententia lata contra extravagantem, hoc eſt Papalem conſtitutionem, in volumina librorum juris etiam non redactam, *Ioannes Franciſci de Pavinis in commentariis ad extravagan-*

tes,

Digitized by Google

tes, ſi ſit publicata & indubitata, eſt ipſo jure nulla, tanquam lata contra legem ſcriptam. *Ioannes Franciſci ibid. Vantius de nullit. tit. de nullit. ex defectu proceſſus num.* 124. Secus autem (ſunt verba Franciſci de Pavinis) *ubi ſupra*, ſi de ea dubitatur, *per cap. paſtoralis de fide inſtr.* Et ideo ſuper ea Papa eſt conſulendus, & ſi reperitur in archivo publico, dicitur indubitata. *auth. ad hæc C. de fide inſt. l. celſus ff. de probat.* Et idem præſumitur, quando reperitur inter extravagantes. 20. *qu* 1. *cap. quoniam progenitorum*, maxime ſi reperitur gloſſata per Doctorem famoſum. *l.* 1. *in fin. l. de novo Cod. Pavin. ubi ſupra.* vel ſi fuit diu obſervata. *Pavin. ibid.* Debet autem extravagans 48 quando de ea dubitatur, produci ab allegante in forma probante, hoc eſt ſub plumbo, ſi producendæ ſunt extra curiam vel ſub ſigillo Vicecancellarii vel camerarii ſi in curia, *Pavin. ibid. Hieronymus Clarius Brixianus in proemio extravagantium.*

Utrum autem extravagantes quæ producuntur, debeant habere datum tempo- 49 ris? diſtinguitur: aut ſunt diu obſervatæ vel redactæ in volumen legum, & non eſt neceſſe, vel ſunt noviter editæ & promulgatæ & tunc opus eſt habeant datam præciſi temporis. *Barth. in extravag. Qui ſint Rebelles verbo datum.*

Et quia hoc in *Scholio* 124. appellationis materiam delibavimus, non abs re cen- 50 ſui, ſi centum & amplius caſus hoc loco recenſerem, quos Antonius Nicellus ex diverſis gloſſarum hypomnematibus in unum veluti faſcem collegit. *Tractatu de concordiis gloſſarum concordia 6. à nu.* 15. *uſque* 161. Quorum ſumma capitum quia materia crebra & in foro utilis eſt huiuſmodi.

Primo confeſſus & convictus non appellat etiam in criminalibus. *Anton. Nicel. d. concordia* 6. *num.* 9. *&* 10. *late item Marant. de ord. iud. part.* 6. *in deciſoriis actu* 2. *num.* 267. *& ſeqq.*

II. In notoriis criminibus. *Nic. num.* 16. *gloſſ. & DD. cap. non ſolum de app. in* 6. *gloſſ. ad cap. paſtoralis de appel. Marant. d. num.* 267.

III. Cum appellationi eſt renuntiatum. *Nic. ibid. numer.* 22. *l. fin.* §. *fin. C. de temp. app.*

IV. In materia l. fin. l. de edict. D. Andr. Nicell. *ibid. num.* 25. *l. quiſquis l. quorum appel.*

V. In momentanea poſſeſſione. *Nicel. num.* 26. *ubi late id deducit ampliat. & perſtringit.*

VI. In cauſa alimentorum. *Nic. numer.* 35. *latiſſime ſupra. Petrus Surdus in tractatu de alimentis.*

VII. Item in iis quæ celeritatem deſiderant. *Nic. d. num.* 34. *l. fin. C. de app. non recip. Rom. ſing.* 786. *Petrus in d. tract. de alimentis Tiraq. de pia cauſa privil.* 153.

VIII. In executivis. *Nicel. num.* 37. niſi tamen modus excedatur. *l. ab exemptione C. quorum appell.* à ſententia tamen de exequendo appellatur ſecundum

quoſ-

Digitized by Google

ne non poſſe, quod major ſit prælatorum in eos poteſtas. Hos autem poſſe, quia
id de jure vetitum eſſe non invenitur, idque diverſorum jurium autoritatibus com-
probavit verum ſacroſanctum & œcumenicum Concil. Trident. indiſtinctè ſtatuit
44 appellari non poſſe. *ſeſſ. 24. cap. 10.* Confirmavitque ejuſdem Concilii interpres Sa-
cra Congregatio, & etiam idipſum in deciſionibus Marchiæ comprobavit Antho-
nius de Amatis *deciſ. 25. Navarr. cap. cum contingat 14. nullitatis de reſcript. num. 5. de*
Abb. cap. licet num. 1. & 4. de reſcript. Idque niſi in correctione modus excedatur,
eoque caſu ut appellatio effectum ſortiri poſſit, deduci debebit particulariter & di-
ſtinctè exceſſus, qui in correctionis modo commiſſus eſt, uti dilucide oſtendit Feli-
nus *1. cap. ſuper literis num. 18. de reſcriptis Marant. de ord. jud. par. 6. actu 2. in deci-*
ſor. num 322. Idque indiſtinctè ſive verſemur in caſu quo regularis appellat, ſive qui-
libet alius clericus ſæcularis. Navarrus enim *de Regularib. comment. 3. num. 51.* non
admittit diſtinctionem Speculatoris *in d. §. in quibus verſ. 11.* tollentis regulari benefi-
cium appellationis rationibus permultis, quas ibi Navarrus adducit, autoritatibuſque
tam juris quam Concil. Trid. confirmat. Proinde ſi appellatio interponatur, juris
effectum non operabitur, Appellatio enim carens adminiculo juris ſcripti ſtatuti,
Concilii vel conſtitutionis, executionem impedire non poteſt. *Mandoſius de inhibit.*
45 *quæſt. 59. numer. 6. l. quiſquis C. quorum appellat.* Sed an eadem in interlocutoria ſen-
tentia obtineant, dictum eſt ſupra. *Scholio 5. gloſſ. 73.* Quæ tamen cum mica ſalis intel-
ligenda ſunt, uti bene animadvertit in explicatione Concilii Tridentini Ignatius Lo-
pes *in practica crim. cap. 79. tit. de concubinariis verſ. eſt tamen circa.* Niſi ſuperiori de
46 injuſtitia ſententiæ à qua ex actis liqueat. *Staphil. de literis juſtitiæ §. Inprimis Nicellus*
in concord. gloſſ. concordia 5. verſ. fallit ſexto. Marant. de ord. jud. par. 6. actu 1. in deciſori-
is num. 116. Matheſ. ſing. 127. Rot. noviſſ. deciſ. 1376. numer. 1. & deciſ. 421. libr. 3.
Quid autem ſi in continenti gravaminis probatio efferatur, videri poterunt Docto-
res. *Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. Cent. 1. caſu 9 & ſeqq. Staphil. & Nicellus ubi ſupra.*
Et quidem talis eſt præmiſſorum Doctorum ſententia. Verum ſacro rotæ audito-
rio deciſum fuit, ſententias criminales ne quidem ex capite notoriæ injuſtitiæ revoca-
47 ri poſſe. *Rota noviſſ. dec. 91 num. 1. deciſſ. 101. num. 1 par. 1.* Sed an ſententia lata con-
tra formam hujus conſtitutionis de nullitate impugnari poſſit? Videtur quod ſic.
Quia ſententia lata contra Concilium, eſt ipſo jure nulla. *Cavalc. dec. 2. numer. 66.*
part. 3. dec. 28 num. 14. eadem parte. Caballinus ad Conſt. Ægidianam lib. 6. cap. 23. num.
3. & nunquam tranſitum facit in rem judicatam. *Cavalc. d. dec. 28. num. 14. part. 3.*
Alex. conſ. 81. col. 1. vol. 2. Conſtitutionem autem hanc eſſe conciliarem, hoc eſt in
Concilio Lateranenſi editam, nemo eſt qui ambigat. Inſuper ſententia lata con-
tra extravagantem, hoc eſt Papalem conſtitutionem, in volumina librorum juris
etiam non redactam, *Ioannes Franciſci de Pavinis in commentariis ad extravagan-*

tes,

Digitized by Google

tes, ſi ſit publicata & indubitata, eſt ipſo jure nulla, tanquam lata contra legem ſcriptam. *Ioannes Franciſci ibid. Vantius de nullit. tit. de nullit. ex defectu proceſſus num.* 124. Secus autem (ſunt verba Franciſci de Pavinis) *ubi ſupra*, ſi de ea dubitatur, *per cap. paſtoralis de fide inſtr.* Et ideo ſuper ea Papa eſt conſulendus, & ſi reperitur in archivo publico, dicitur indubitata. *auth. ad hac C. de fide inſt. l. celſus ff. de probat.* Et idem præſumitur, quando reperitur inter extravagantes. 20. *qu* 1. *cap. quoniam progenitorum*, maxime ſi reperitur gloſſata per Doctorem famoſum. *l.* 1. *in fin. l. de novo Cod. Pavin. ubi ſupra.* vel ſi fuit diu obſervata. *Pavin. ibid.* Debet autem extravagans 48 quando de ea dubitatur, produci ab allegante in forma probante, hoc eſt ſub plumbo, ſi producendæ ſunt extra curiam vel ſub ſigillo Vicecancellarii vel camerarii ſi in curia, *Pavin. ibid. Hieronymus Clarius Brixianus in proemio extravagantium.*

Utrum autem extravagantes quæ producuntur, debeant habere datum temporis? diſtinguitur: aut ſunt diu obſervatæ vel redactæ in volumen legum, & non eſt 49 neceſſe, vel ſunt noviter editæ & promulgatæ & tunc opus eſt habeant datam præciſi temporis. *Bar. h. in extravag. Qui ſint Rebelles verbo datum.*

Et quia hoc in *Scholio* 124. appellationis materiam delibavimus, non abs re cenſui, ſi centum & amplius caſus hoc loco recenſerem, quos Antonius Nicellus ex diver- 50 ſis gloſſarum hypomnematibus in unum veluti faſcem collegit. *Tractatu de concordiis gloſſarum concordia* 6. *à nu.* 15. *uſque* 161. Quorum ſumma capitum quia materia crebra & in foro utilis eſt hujuſmodi.

Primo confeſſus & convictus non appellat etiam in criminalibus. *Anton. Nicel. d. concordia* 6. *num.* 9. *&* 10. *late item Marant. de ord. jud. part.* 6. *in deciſoriis actu* 2. *num.* 267. *& ſeqq.*

II. In notoriis criminibus. *Nic. num.* 16. *gloſſ. & DD. cap. non ſolum de app. in* 6. *gloſſ. ad cap. paſtoralis de appel. Marant. d. num.* 267.

III. Cum appellationi eſt renuntiatum. *Nic. ibid. numer.* 22. *l. fin.* §. *fin. C. de temp. app.*

IV. In materia l. fin. l. de edict. D. Andr. Nicell. *ibid. num.* 25. *l. quiſquis l. quorum appel.*

V. In momentanea poſſeſſione. *Nicel. num.* 26. *ubi late id deducit ampliat. & perſtringit.*

VI. In cauſa alimentorum. *Nic. numer.* 35. *latiſſime ſupra. Petrus Surdus in tractatu de alimentis.*

VII. Item in iis quæ celeritatem deſiderant. *Nic. d. num.* 34. *l. fin. C. de app. non recip. Rom. ſing.* 786. *Petrus in d. tract. de alimentis Tiraq. de pia cauſa privil.* 153.

VIII. In executivis. *Nicel. num.* 37. niſi tamen modus excedatur. *l. ab exemptione C. quorum appell.* à ſententia tamen de exequendo appellatur ſecundum

quoſ-

Digitized by Google

ne non poſſe, quod major ſit prælatorum in eos poteſtas. Hos autem poſſe, quia id de jure vetitum eſſe non invenitur, idque diverſorum jurium autoritatibus comprobavit verum ſacroſanctum & œcumenicum Concil. Trident. indiſtinctè ſtatuit
44 appellari non poſſe. *ſeſſ.24.cap.10.* Confirmavitque ejuſdem Concilii interpres Sacra Congregatio, & etiam idipſum in deciſionibus Marchiæ comprobavit Anthonius de Amatis *deciſ. 25. Navarr. cap. cum contingat 14. nullitatis de reſcript. num. 5. de Abb. cap. licet num. 1. & 4. de reſcript.* Idque niſi in correctione modus excedatur, eoque caſu ut appellatio effectum ſortiri poſſit, deduci debebit particulariter & diſtinctè exceſſus, qui in correctionis modo commiſſus eſt, uti dilucide oſtendit Felinus *1. cap. ſuper literis num. 18. de reſcriptis Marant. de ord. jud. par. 6. actu 2. in deciſor. num 322.* Idque indiſtinctè ſive verſemur in caſu quo regularis appellat, ſive quilibet alius clericus ſæcularis. Navarrus enim *de Regularib. comment. 3. num.* 51. non admittit diſtinctionem Speculatoris *in d. § in quibus verſ.* 11. tollentis regulari beneficium appellationis rationibus permultis, quas ibi Navarrus adducit, autoritatibusque tam juris quam Concil. Trid. confirmat. Proinde ſi appellatio interponatur, juris effectum non operabitur, Appellatio enim carens adminiculo juris ſcripti ſtatuti, Concilii vel conſtitutionis, executionem impedire non poteſt. *Mandoſius de inhibit.*
45 *quæſt. 59. numer. 6. l. quiſquis C. quorum appellat.* Sed an eadem in interlocutoria ſententia obtineant, dictum eſt ſupra. *Scholio 5. gloſſ. 73.* Quæ tamen cum mica ſalis intelligenda ſunt, uti bene animadvertit in explicatione Concilii Tridentini Ignatius Lopes *in practica crim. cap. 79. tit. de concubinariis verſ. eſt tamen circa.* Niſi ſuperiori de
46 injuſtitia ſententiæ à qua ex actis liqueat. *Staphil. de literis juſtitiæ §. Inprimis Nicellus in concord. gloſſ. concordia 5. verſ. fallit. ſexto. Marant. de ord jud. par. 6. actu 1. in deciſoriis num. 116. Matheſ. ſing. 127. Rot. noviſſ. deciſ. 1376. numer. 1. & deciſ. 421. libr. 3.* Quid autem ſi in continenti gravaminis probatio efferatur, videri poterunt Doctores. *Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. Cent. 1. caſu 9 & ſeqq. Staphil. & Nicellus ubi ſupra.* Et quidem talis eſt præmiſſorum Doctorum ſententia. Verum ſacro rotæ auditorio deciſum fuit, ſententias criminales ne quidem ex capite notoriæ injuſtitiæ revoca-
47 ri poſſe. *Rota noviſſ. dec. 91 num. 1. deciſſ. 101. num. 1 par. 1.* Sed an ſententia lata contra formam hujus conſtitutionis de nullitate impugnari poſſit? Videtur quod ſic. Quia ſententia lata contra Concilium, eſt ipſo jure nulla. *Cavalc. dec. 2. numer. 66. part. 3. dec. 28 num. 14 eadem parte. Caballinus ad Conſt t. Ægidianam lib. 6. cap. 23. num.* 3. & nunquam tranſitum facit in rem judicatam. *Cavalc. d. dec. 28. num. 14. part. 3. Alex. conſ. 81. col. 1. vol. 2.* Conſtitutionem autem hanc eſſe conciliarem, hoc eſt in Concilio Lateranenſi editam, nemo eſt qui ambigat. Inſuper ſententia lata contra extravagantem, hoc eſt Papalem conſtitutionem, in volumina librorum juris etiam non redactam, *Ioannes Franciſci de Pavinis in commentariis ad extravagantes,*

Digitized by Google

tes, ſi ſit publicata & indubitata, eſt ipſo jure nulla, tanquam lata contra legem ſcriptam. *Ioannes Franciſci ibid. Vantius de nullit. tit. de nullit. ex defectu proceſſus num.* 124. Secus autem (ſunt verba Franciſci de Pavinis) *ubi ſupra*, ſi de ea dubitatur, *per cap. paſtoralis de fide inſtr.* Et ideo ſuper ea Papa eſt conſulendus, & ſi reperitur in archivo publico, dicitur indubitata. *auth. ad hac C. de fide inſt. l. celſus ff. de probat.* Et idem præſumitur, quando reperitur inter extravagantes. 20. *qu* 1. *cap. quoniam progenitorum*, maxime ſi reperitur gloſſata per Doctorem famoſum. *l.* 1. *in fin. l. de novo Cod. Pavin. ubi ſupra.* vel ſi fuit diu obſervata. *Pavin. ibid.* Debet autem extravagans 48 quando de ea dubitatur, produci ab allegante in forma probante, hoc eſt ſub plumbo, ſi producendæ ſunt extra curiam vel ſub ſigillo Vicecancellarii vel camerarii ſi in curia. *Pavin. ibid. Hieronymus Clarius Brixianus in proemio extravagantium.*

Utrum autem extravagantes quæ producuntur, debeant habere datum temporis? diſtinguitur: aut ſunt diu obſervatæ vel redactæ in volumen legum, & non eſt 49 neceſſe, vel ſunt noviter editæ & promulgatæ & tunc opus eſt habeant datam præciſi temporis. *Bar. h. in extravag. Qui ſint Rebelles verbo datum.*

Et quia hoc in *Scholio* 124. appellationis materiam delibavimus, non abs re cenſui, ſi centum & amplius caſus hoc loco recenſerem, quos Antonius Nicellus ex diver- 50 ſis gloſſarum hypomnematibus in unum veluti faſcem collegit. *Tractatu de concordiis gloſſarum concordia 6. à nu. 15. uſque* 161. Quorum ſumma capitum quia materia crebra & in foro utilis eſt hujuſmodi.

Primo confeſſus & convictus non appellat etiam in criminalibus. *Anton. Nicel. d. concordia 6. num.* 9. & 10. *late item Marant. de ord. jud. part.* 6. *in deciſoriis actu* 2. *num.* 267. & *ſeqq.*

II. In notoriis criminibus. *Nic. num.* 16. *gloſſ.* & *DD. cap. non ſolum de app. in* 6. *gloſſ ad cap. paſtoralis de appel. Marant. d. num.* 267.

III. Cum appellationi eſt renuntiatum. *Nic. ibid. numer.* 22. *l. fin.* §. *fin. C. de temp. app.*

IV. In materia l. fin. l. de edict. D. Andr. Nicell. *ibid. num.* 25. *l. quiſquis l. quorum appel.*

V. In momentanea poſſeſſione. *Nicel, num.* 26. *ubi late id deducit ampliat.* & *perſtringit.*

VI. In cauſa alimentorum. *Nic. numer.* 35. *latiſſime ſupra. Petrus Surdus in tractatu de alimentis.*

VII. Item in iis quæ celeritatem deſiderant. *Nic. d. num.* 34. *l. fin. C. de app. non recip. Rom. ſing.* 786. *Petrus in d. tract. de alimentis Tiraq. de pia cauſa privil.* 153.

VIII. In executivis. *Nicel, num.* 37. niſi tamen modus excedatur. *l. ab exemptione C. quorum appell.* à ſententia tamen de exequendo appellatur ſecundum

quoſ-

Digitized by Google

tes, ſi ſit publicata & indubitata, eſt ipſo jure nulla, tanquam lata contra legem ſcriptam. *Ioannes Franciſci ibid. Vantius de nullit. tit. de nullit. ex defectu proceſſus num.* 124. Secus autem (ſunt verba Franciſci de Pavinis) *ubi ſupra*, ſi de ea dubitatur, *per cap. paſtoralis de fide inſtr.* Et ideo ſuper ea Papa eſt conſulendus, & ſi reperitur in archivo publico, dicitur indubitata. *auth. ad hac C. de fide inſt. l. celſus ff. de probat.* Et idem præſumitur, quando reperitur inter extravagantes. 20. *qu* 1. *cap. quoniam progenitorum*, maxime ſi reperitur gloſſata per Doctorem famoſum. *l.* 1. *in fin. l. de novo Cod. Pavin. ubi ſupra.* vel ſi fuit diu obſervata. *Pavin. ibid.* Debet autem extravagans quando de ea dubitatur, produci ab allegante in forma probante, hoc eſt ſub plumbo, ſi producendæ ſunt extra curiam vel ſub ſigillo Vicecancellarii vel camerarii ſi in curia, *Pavin. ibid. Hieronymus Clarius Brixianus in proemio extravagantium.* 48

Utrum autem extravagantes quæ producuntur, debeant habere datum temporis? diſtinguitur: aut ſunt diu obſervatæ vel redactæ in volumen legum, & non eſt neceſſe, vel ſunt noviter editæ & promulgatæ & tunc opus eſt habeant datam præciſi temporis. *Barth. in extravag. Qui ſint Rebelles verbo datum.* 49

Et quia hoc in *Scholio* 124. appellationis materiam delibavimus, non abs re cenſui, ſi centum & amplius caſus hoc loco recenſerem, quos Antonius Nicellus ex diverſis gloſſarum hypomnematibus in unum veluti faſcem collegit. *Tractatu de concordiis gloſſarum concordia 6. à nu. 15. uſque* 161. Quorum ſumma capitum quia materia crebra & in foro utilis eſt hujuſmodi. 50

Primo confeſſus & convictus non appellat etiam in criminalibus. *Anton. Nicel. d. concordia 6. num.* 9. *&* 10. *late item Marant. de ord. jud. part.* 6. *in deciſoriis actu* 2. *num.* 267. *& ſeqq.*

II. In notoriis criminibus. *Nic. num.* 16. *gloſſ. & DD. cap. non ſolum de app. in* 6. *gloſſ. ad cap. paſtoralis de appel. Marant. d. num.* 267.

III. Cum appellationi eſt renuntiatum. *Nic. ibid. numer.* 22. *l. fin.* §. *fin. C. de temp. app.*

IV. In materia l. fin. l. de edict. D. Andr. Nicell. *ibid. num.* 25. *l. quiſquis l. quorum appel.*

V. In momentanea poſſeſſione. *Nicel. num.* 26. *ubi late id deducit ampliat. & perſtringit.*

VI. In cauſa alimentorum. *Nic. numer.* 35. *latiſſime ſupra. Petrus Surdus in tractatu de alimentis.*

VII. Item in iis quæ celeritatem deſiderant. *Nic. d. num.* 34. *l. fin. C. de app. non recip. Rom. ſing.* 786. *Petrus in d. tract. de alimentis Tiraq. de pia cauſa privil.* 153.

VIII. In executivis. *Nicel. num.* 37. niſi tamen modus excedatur. *l. ab exemptione C. quorum appell.* à ſententia tamen de exequendo appellatur ſecundum

quoſ-

Digitized by Google

quoſdam,quos recenſet Antonius Nicellus,*ibid. Marant. d.numer.* 267. *& ſeqq.*

IX. In cauſa Pia. Secundum aliquos. *Nicell.numer.*39. Qua de re vide etiam Tiraq. *tract. de Pia cauſa privilegio* 153.

X. In interlocutoriis. Secundum jus civile. *Nicell.num.* 40. *Fel.ca. cum Ioannes col.*8. *de fide inſtr. de l.*2.*ff. de app. recip. Marant. ubi ſupra.*

XI. Cum ſententia conſenſu partium fertur de conſilio ſapientis. *Nicellus num.*45 *Spec.de appell.* §. *videndum in fin.Fel. cap. cauſam quæ de re iud. Mar.d.loco.*

XII. In cauſa reductionis ad arbitrium boni viri. *Nicell.num.*46. *Vitalis in tract. clauſularum* §.*Poſtremo ubi late.Rom. conſ.*261.

XIII. Officialis in officio condemnatus.*Nicell. n.*47. *Iaſ.in l. qui juriſdictioni col.* 3. *ff. de ju.*[illegible]*ſd. om.jud.l.multi,C.quorum appellat. Marant.d. loco n* 290.

XIV. In ſententia Arbitri. *Nicell. num.* 48.

XV. In ſententia arbitratoris. *Nicell. num.*49.*l.diem proferre* §.*ſtari ubi ff. de arbitris.*

XVI In arbitrariis modici præjudicii. *Nicell. numer.* 50. *Bald. in ſua Margarita verſ. appellari non poteſt.Innoc. cap.conqueſtus de feriis* , *Menoch. de arbitr. jud. libr.*1. *quæſt.*70.

XVII. In debito fiſcali. *Nicell. num.*50 .*verſ.*17.*l.abſtinendum C. quorum appellat.Mar.ubi ſupra.*

XVIII. In vero contumace. *Nicell.nu.*51. *ubi id late deducit & reſtringit Marant.ubi ſupra num.*273. De æquitate tamen canonica etiam verus contumax appellat. *Ferretus conſ.* 216.*num.*3. *Anton de Amatis deciſ. Rota Marchiæ* 36.*n.*4.

XIX. In ſententia Principis. *Nicell. n.*60.*l.*1.*in pr. ff. à quibus appell.non licet.*

XX. In ſententia præfecti prætorio. *Nicell.num.*61. *l.à proconſulibus ff. de app. l. unica C. de ſent.præfectis pretorio.*

XXI. In ſententia Epiſcopi,cujus juriſdictio fuit prorogata. *Nicell.num.*62. *l.ſi qui ex conſenſu ff. de appellat.*

XXII. Cum cauſa al cujus conſcientiæ commiſſa eſt. *Nicell.num.*63. *Bald.l.*2. *C. de ſent.ex periculo recitandis.*

XXIII. In ſententia ipſo jure nulla. *Nicell, num.*64.*l.ſi expreſſim l. ſi conſtat. ff. de appellat.*

XXIV. A ſtatuto generali iniquo. *Nicell.numer.*66.*Bald.l. quiſquis C. quorum appellat.*

XXV. A tribus conformibus. *Nicell, numer.*67. *tot.tit.C.ne liceat in una eademque cauſa.*

XXVI. In cauſa ſyndicatus. *Nicell.num.*68. *Paris in tract.ſindicatus.*

XXVII. Cum appellatur poſt tempus à jure præfixum. *Nicell.num.*69. *auth. ſed hodie C. de appel.*

XXVIII. Ab

Digitized by Google

XXVIII. Ab edicto, Divi Adriani &c. l. fin. C. de edicto. Nicell. *num.* 70. *Decius & DD. d. l. fin.*

XXIX. Appellare non poteſt victor pro expenſis, quando victus à Principali appellavit. *Nicell. num.* 72. *l. fin. l. Quando provocare non eſt neceſſe.*

XXX. A ſententia excommunicationis. *Nicell. num.* 73. *cap. Paſtoralis* §. *verum de appellat. Fel. cap. ſignificaverunt in fine de except.*

XXXI. Cum appellatur ſimpliciter ab exceſſu executionis & non à tanto. *Nicell. nu.* 74. *Innocent. cap. ſuper eo quod met. cauſa. Abb. cap. quod ad conſultationem de re judicata, ibique Fel. col.* 16.

XXXII. Cum quis vult appellare ab uno articulo ex connexis cum aliis, à quibus non poteſt appellare. *Nicell. num.* 75. *Abb. cap. ſecundò requiris de appellat. quamvis obſtent ea quæ de mixtura* adfert Menochius. *de Rec. poſſ. Rem.* 9. *num.* 321. *Virg. de Boccatiis ad Ægidianam add.* 12. *num.* 1. *March. in fine tractat. de differentiis ſententiarum.*

XXXIII. In doloſè appellante. *Nicell. num.* 76. *c. ut debitus de appellat. Barth. l. tutorem* §. *tutor. ff. de adm. tut.*

XXXIV. A muneribus & honoribus Eccleſiaſticis. *Nicell. num.* 77. *Bald. in ſuis ſing. verb. appellatio. Innoc. cap propoſuit de conceſſ. præb.*

XXXV. A pœna impoſita à jure. *Nicell. nu.* 78. *Abb. & DD. cap. conſuevit* 3. *& cap. ad noſtram de appellat.*

XXXVI. A ſententia correctionis. *Nicell. num.* 79. *d. cap. ad noſtram & vide not. ſupra Scholio* 124.

XXXVII. Appellans generaliter non admittitur. *Nicell. numer.* 80. *cap. inter cætera de appell.*

XXXVIII. Civili jure appellans per ſaltum non admittitur. *Nicell. num.* 81. Secus de jure Canonico. *gloſſ. & DD. cap.* 2. *de conſuet. in* 6. *cap. Paſtoralis, cap. ut debitus de appellat.*

XXXIX. Cum quis appellat ad ſuperiores, nec nominatim exprimit ad quos. *Nicell. n.* 82. *Rom. conſ.* 360.

XL. A pari ad parem. *Nicell. num.* 83 *prepoſ. in Rubr. de appellat. col.* 6. Niſi tamen diverſo reſpectu v. g. à Duce ad eundem Regem. *Navarr. de Reg. Comment.* 3. *num.* 1.

XLI De majori ad minus tribunal. *Nicell. numer.* 84. *Abb. cap. fin. in fin. de precario.*

XLII. Sine gravamine. *Nicell. num.* 84. *l. fin. C. quando non provoc. non eſt neceſſe.*

XLIII. Appellans coram alio, quam coram judice à quo. *Nicell. n.* 85. *tot. tit. ff. Quis & à quo cap. appellatio ubi DD. de app. in* 6.

XLIV. In ſententia ſortis. *num.* 86. *prepoſ. in rubr. de appell. col.* 17.

Digitized by Google

XLV. Semel appellans, non poteſt iterum appellare deſerto actu primæ appellationis. *Nicel.num.87. DD.l.cum procurator. §.1.ff.de novi oper.nunt.v. Marant. ubi ſupra.*

XLVI. A ſententia de exequendo. *Nicel.num.88.* Vide etiam Anton.de Canario *tract de inſtr. execut.q.45. & mar.ubi ſupra.*

XLVII. Qui requiſitus de calumnia non jurat. *Nicel.num.88.Barth.& DD.l.2. §.quod Actor C.de juram. calumniæ.*

XLVIII. Recedens à judice à quo ante reſponſionem de Apoſtolis. *Nicell.nu.89. Baldus in d.ſuis ſing.*

XLIX. A ſententia inter alios lata. *Nicell.n.90.l.à ſententia ff.de appellat.ca.cum inter de elect.*

L. Frivole appellans ab interlocutoria, non poteſt à definitiva appellare. *Nicell. num.91. Clem.unica de dolo & contum.cap.1.ut lite non conteſt.*

LI. Appellare nemo poteſt ut electio non fiat. *Nicell.num.92.cap cum nobis olim de elect.*

LII. In decimis. *Nicel.num.93.cap.tuam nobis de decimis.Marcheſanus de commiſſion.cap.4.num.13.fol.64.Rebuff.de decimis queſt.15.numer.21. Petr.de Moneta de decimis cap.8. num.58.* niſi tamen excipiatur de privilegio Papæ aut compoſitione. *Moneta d.loco.n 59.& 60.*

LIII. In nominatione publici muneris utilitate privati. *Nicell. num.93.* Secus ſi ſit utilitate publicum. *l.ſi ad ſcribatum ubi Bald.de appellat Marant d.loco.*

LIV. Unus de capitulo non poteſt appellare à decreto majoris partis Capituli. *Nicell.numer. 94. cap.1.de his quæ fiunt à majore parte.Spec.de appellat.§.videndum verſ. 20.*

LV. Si quis appellet ne in ſua Eccleſia reſideat. *Nicell. n.94.cap. pervenit. de appellat. Marant. d loco*

LVI. In minimis cauſis ſecundum Jus Civile. *Nicel.num.95.* aliud de jure Canonico, *cap. de appellationibus, de appellat.*

LVII. Cum judex revocat gravamen. *Nicell.ibid.cap.cum ceſſante de appell*

LVIII. In damnato de falſa moneta. *Nicell. num.96. l.1.C. de falſa moneta. Maranta ubi ſupra.*

LIX In acquieſcente ſententiæ. *Nicell. num.95. cap. gratum de offic. eleg. l. ad ſolutionem C. de re judic.*

LX. Relapſus in hæreſim non appellat. *Nicell.num. 98. cap.ad abolendam §.illis quoque de hæreticis.*

LXI. Cum denegatur audientia, ſeu cum appellatio eſt prohibita. *Nicell.n.98.* vel perpetuum ſilentium imponitur Nicellus ibid. recenſet ſexcentos prope juris textus, quibus ſilentium imponitur ſeu audientia denegatur.

LXII

LXII. Volens appellare abeo quod fecit vel procuravit fieri. *Nicell. num.* 104. *l. generaliter* §. 1. *C de rebus creditis.*

LXIII. Ab abſolutione excommunicationis. *Nicell. num.* 105. *cap. ſacro ubi DD. de ſent. excom.*

LXIV. A ſecunda ſententia in arbitrariis, quando prima lapſa eſt in rem judicatam. *Nicell. num.* 106. *gloſſ. l. ſi. cum exceptione* §. *hac. actio ff. quod met. cauſa.*

LXV. A decreto de exhibendo. *Nicell. ibid. d. num.* 106.

LXVI. Cum non poteſt appellari à definitiva, nec etiam poteſt appellari ab interlocutoria eam præcedente, *Nicell. num.* 107. quia acceſſorium naturam ſumit ſui principalis.

LXVII. Cum cauſa committitur appellatione remota. *Nicell. num.* 108. *l.* 1. §. *intentum ff. à quibus appellat. non licet. cap. Paſtoralis cap. propoſuit, cap. meminimus cap. à nobis. de app.*

LXVIII. Appellans ex intervallo viva voce. *Nicell. numer.* 110. *late præpoſitus cap. ut debitus col.* 30. *de appell.*

LXIX. In appellatione extrajudiciali niſi in caſibus exceptis. *Nicell. num.* 3. *Barthol. & DD. l. fin. ff. de app. recip.*

LXX. De uno tribunali ſeu territorio cum ad aliud appellatur, & non ſervatur ſtylus tribunalis ſuperioris. *Nicell. ibid. numer.* 115. *Abb. cap. ſi duobus in not. pen. de app.*

LXXI. Quoties periculum eſt in mora. *Nicell. num* 117. *præp. & DD. cap: qua fronte de app. Spec. de appell.* §. *in quibus verſ.* 8.

LXXII. A pronuntiatione de referendo. *Nicell. num.* 118. Sed an ab ipſa relatione. *ibid. DD. l.* 1. *C. de relat.*

LXXIII. Attentans appellare non poteſt niſi ante omnia attentatum reparet. *Nicell. num.* 121. *& fuſe Lancelot.*

LXXIV. Cum appellatur ab eo, cui media cauſæ ſunt commiſſa. *Nicellus num.* 121. *glo. c. ut debitus in verb. rationabili de appellat.*

LXXV. Ab iis quæ judex pro arbitrio & non juris neceſſitate facit. *Nicelius num.* 122. Niſi tamen in ejuſmodi arbitrio notanter excederet. *Menoch. de arbitr. jud. lib.* 1. *quæſt.* 70.

LXXVI. Cum appellatur à judice à quo extra tribunal. *Nicellus num.* 123. quæ tamen opinio paradoxa eſt & à paucis recepta, uti ſentit idem Nicell.

LXXVII. A facultate quam Doctor habet expellendi fabrum. *Nicell. nu.* 123. *Bald. l. unica C. ſi. de moment. Rebuff. de privileg. Schol.*

LXXVIII. A ſententia de præſtando id quod ex curſu naturæ debetur. *Nicel. num.* 124. *Spec. de app.* §. *in quibus verſ.* 8. Naturalia enim civili jure non poſſunt mutari.

Digitized by Google

LXXIX. A contractu. *Nicell. nu.* 125. item à transactione *l. à ſententia* §. *ſi hæres ff. de appell.*

LXXX. In ſententia contra quam probatio non admittitur. *Nicell. nu.* 126.

LXXXI. In ſententia lata inter Patrem & Filium. *Nicell. n.* 127. *Spec. de appell.* §. *in quibus verſ. ſed nunquid & de offic. jud. ord.* §. 1. *verſ. ſed cui.*

LXXXII. In cautione damni infecti. *Nicell. n.* 128.

LXXXIII. In executionibus ultimarum voluntatum. *Nicell. num.* 128. *cap. tua nobis de teſtam.*

LXXXIV. A præcepto judicis de ſolvendo; reſidendo. *Nicell. num.* 130. *l. ſi debitori ff. de jud. cap. pervenit.* 2. *de app.*

LXXXV. A ſententia lata vigore Juramenti deciſivi. *Nicell. numer.* 131. *Barth. l. in actionibus in fin ff. de in litem jurando. Vincent. Caroc. tract. de jurament. deciſorio quæſt.* 47. *fol.* 297.

LXXXVI. In laico de conſenſu etiam utriuſque appellante ad Eccleſiaſticum *Nicell. nu.* 132. ubi vide quomodo id intelligatur.

LXXXVII. Cum uterque ab eodem articulo vult appellare. *Nicell. n.* 132. *prapoſ. & Card. d cap. ſi duobus de appell.*

LXXXVIII. A ſententia in caſu auth. bona damnatorum C. de bonis damnat. *Nicell. n.* 133. *Bal. l. ſi is qui col. fin. l. ſi pendente appellat.*

LXXXIX. Excommunicatus appellans in his quæ extra judicium fiunt. *Nicell* 133. *Spec. d.* §. *in quibus verſ.* 35.

XC. A ſententia ſenatorum. *Nicell. num.* 133. *l.* 1. *ff. à quibus appell. non liceat.*

XCI. Si ſint plures judices, & quis velit appellare ab una vel minore parte. *Nicell. n.* 134. *tex Clem.* 1. *ubi DD. de appellat.*

XCII. Cum copia judicis à quo haberi non poſſit, ſuperior queri debet. *Nicell. n.* 136. *l.* 1. §. *biduum &* §. *dies ff. quando appel. ſit.*

XCIII. A ſententia legis. *Nicell. ibidem.* à ſententia tamen qua quis declaratur incidiſſe in pœnam legis, licet appellare. *g'oſſ. cap. cupientes* §. *quod ſi de elect.*

XCIV. Appellans non exprimendo qualitatem ſententiæ vel gravaminis. *Nicell. n.* 137. *l.* 1. §. 1. *ff. de appel.*

XCV. Faciens actum per quem videtur appellationi renunciare. *Nicell. num.* 118. Etiamſi ſi ſit actus tacitus. *late Felinus cap. quod ad conſultationem col* 5. *de re jud.*

XCVI. Contra ſeditioſos ſi ſententia lata ſit. *Nicell. num.* 139. *l. Conſtitutiones ff. de appellat.*

XCVII. Contra duces factionum. *Nicell. ibid. d. l. Conſtitutiones.*

XCVIII. Contra inſignes latrones. *Nicell. ibid. d. l. conſtitutiones.*

XCIX. Cum non petuntur Apoſtoli. *Nicell. n.* 140. *l.* 1. *ff. de libel. dimiſſ.*

C. In cauſa beneficiali non appellatur bis ſed ſemel tantum. *Nicell. numer.* 141.

Rot

Digitized by Google

Rot. deciſ. 387. *incip. fuit dubitatum.*

CI. Cum quis tacite renuntiat appellationi. *Nic. num.* 142. *DD. l. tale pactum* §. *qui provocavit ff. de pactis.*

CII. Cum appellatio non admittitur nec à judice à quo, nec à judice ad quem, *Nicellus num.* 142. *Barth. l. chirographus* §. 1. *ff. de adminiſt. tut. cap. ſollicitudinum ubi de appel.*

CIII. Ad effectum devolutivum appellatio debet intimari appellato vel illius procuratori. *Nicellus numer.* 143. *DD. Clem.* 1. *de appel. late Lancelot. de attentatis.*

CIV. Qui procurat ut Judex ſe abſentet. *Nic. ibid. cap. Paſtoralis* §. *fin. de offic. del.*

CV. In crimine læſæ majeſtatis. *Nic. num.* 144. *Adde Marant. in ſuo ſpeculo, cap. de appellat.*

CVI. In cauſa Simoniæ. *Nicellus num.* 145. *gloſſ. cap. urgenti de hæreticis. Marant. ubi ſupra.*

CVII. Cum judex admittit exceptionem ſi probata fuerit. *Nic. num.* 146. *Spec. de except* §. *coram vobis verſ. item cautus ſit judex.*

CVIII. A futuro gravamine. *Nicel. numer.* 146. *cap. dilecto, cap. cum ceſſante de appel.*

CIX. In ſervo & quocumque alio cui denegatur judicium. *Nicel, ibid. l. fin. in pr. ff. de app.*

CX. Ab iis quæ ſunt facti. *Nic. ibid. Bald. l. ſi quis provocatione C. de app.*

CXI. A reſcripto Principis. *Nic. ibid. l. jubemus. C. de appel.*

CXII. In debitore Reip. *Nic. ibid.* 10. *l. fin. C. quorum app. Mar. ubi ſupr.*

CXIII. In appellatione alternativa. *Nic. ibid.* eſt tamen paradoxum uti refert Felin. *cap. inter cætera de appell.*

CXIV. In crimine baratariæ. *Nic. ibid. Bald. Auth. novo jure C. de pœna jud. qui male judicavit.*

CXV. In interdicto. *ibid.*

CXVI. A gravamine extrajudiciali. *ibid.* quod ut intelligatur, ibi perſpice.

CXVII. Si forma ſtatuti in appellatione obſervanda non obſervetur. *Nic. num.* 150 *Cæpolla conſ.* 54.

CXVIII. Cum judex negligens eſt, vel nihil decernit. *Nicel. nu.* 51. *Bald. l. fin. C. de ſent. & interlocut. om. jud.*

CXIX Cum appellatur à ſententia, qua locatio revocatur facta ſine conſenſu Capituli. *Nic. ibid. n.* 152. *c. ad audiendum de reb. eccleſ.*

CXX. Cum ſtatuto prohibetur appellatio. *Nicellus numer.* 152. *l.* 1. *ff. qui & à quibus.*

Digitized by Google

CXXI. A ſententia ſuper primo decreto. *Nicell. num.* 118. *fallentia* 83.

Hi ſunt caſus quos obiter ex Antonio Nicello juriſconſulto Placentino collegi, & digito tantum demonſtravi, Lector pro re nata qualiter is quemque caſum extenderit vel reſtrinxerit variiſque rationibus firmaverit ex eo tanquam ex fonte haurire poterit.

(125) *Remittendam.* De remiſſione autem criminoſi ad locum commiſſi criminis conſuetudo eſt juri contraria, uti refert Andreas Gaill. *de pace publica lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 30. *& ſeqq.* Solent tamen inquit idem *num.* 31. Magiſtratus vicini jure quodam amicitiæ vicinitatiſque criminoſos ſibi invicem remittere ſub antigrapho, hoc eſt atteſtatione ſcripto redacta, quod ejuſmodi remiſſio juriſdictioni remittentis præjudicio futura non ſit, id quod ſi inter laicos magiſtratus obſervatur, longe magis inter Eccleſiaſticos deberet obſervari, qui uni Principi, hoc eſt uni Pontifici ſubjecti ſunt. *ca. cuncta per mundum* 9. *quæſt.* 3. Quid ſit remiſſio, quæ in ea conſideranda ſint, in quibus caſibus ſit facienda, qualiter fieri debeat. Quod ſit officium ejus ad quem ſit remiſſio, denique de remiſſione quæ fit à judice ſuperiore ad inferiorem late tractat Speculator *tit, de remiſſionibus.*

---

§. OCTAVUS.

SUMMARIUM.

1. *Notarii unde dicti.*
2. *Notarii S. Sedis qui dicantur & an ſint in dignitate.*
3. *Officium qualiter uſurpetur & differat à dignitate.*
4. *Primitivæ Eccleſiæ fervor.*
5. *Pontificum defunctorum debet eſſe memoria laudabilis, etiamſi illaudatè vixiſſet.*
6. *Habitus non facit Monachum.*
7. *Sedis appellatione quid ſignificetur.*

(126) NOtarii (127) autem (128) dictæ Sedis (129) quorum officium (130) in ipſis primitivæ Eccleſiæ initiis (131) & fœlicis record. (132) Clem. Papa, (133) ad ſanctorum geſta perquirenda atque conſcribenda noſcitur inſtitutum (134) ad prothonotariatus officium aſſumpti (135) habitum & Rochetum deferentes (136) & alii noſtræ & dictæ ſedis (137) officiales (138) actu ſua officia exercentes (139) tam in civilibns quam in criminalibus (140) ab omni ordinariorum juriſdictione (141) ſint exempti,

SCHO-

Digitized by Google

SCHOLIUM.

(126) N*Otarij.* Notarii inde dicti ſunt, quod notis quibuſdam velociſſime dictantium verba excipiant. *Iacob Spiegelius in lexico juris verb. notarij.* Quales exceptores tam olim Romæ, quam hodie adhuc eſſe in Pariſienſi Parlamento, qui miranda quadam ſolertia omnia propemodum dicta advocatorum judicumque excipiunt refert Guilhelmus Budeus, *in annot. ad pandectas l. abeſſe cum l. ſeqq. ff. ex quibus cauſis majores.* Hinc notis ſcribere, notis excipere dixit tranquillus de Tito Principe Romano & de Cæſare & etiam Plutarchus in Catone. Inde traductum ut Actuarii qui acta publica conſcribunt notarii vocitentur, ut & ii quibus publica cura ſtipulationum, contractuum, inſtrumentorum conſcribendorum publicè eſt demandata. *Spiegel. ubi ſupra.* 1

(127) *Autem.* Dictionem, autem, quandoque eſſe copulativam, teſtatur Albertus de Pergamo *de præpoſitionibus num.* 110 quandoque etiam conjunctionem adverſativam. *l. 1. ff. ſi mulier ventris nomine.* Hoc ſenſu videtur, hoc loci uſurpanda, Pontifex enim novam hic exorditur diſpoſitionem.

(128) *Dicta Sedis.* Ii ſunt qui res ad ſanctam Sedem pertinentes deſcribunt, & in publica perpetuaque munimenta redigunt, quos in publica eſſe dignitate ut & Principum notarios nemo eſt qui ambigat. *l. 1. ubi gloſſ. & DD. C. de mandatis princip. Spiegelius ubi ſupra verb. notarii Principis, qua de re vide infra Scholio* 134. 2

(129) *Quorum officium.* Officii nomen quandoque ſumitur largè, quandoque ſtrictè, quandoque propriè, quandoque impropriè, uti late oſtendit & diverſis jurium textibus explicat Ioannes Franciſci de Pavinis Rotæ auditor. *tract. de officio & poteſtate capituli ſede vacante præludio 2. per tot. vol. Oce. 15. fol.* 166. Differt officium à dignitate, quod illud dicatur eſſe ſeu habere onus annexum ſive prærogativam honoris. E contra vero dignitas eſt quæ habet juriſdictionem cum adminiſtratione vel honore qua de re Beatus Antonius Archiepiſcopus Florentinus. *Tract. de excommunicat. cap. 72. num. 4. & ſeqq. vol. Oce. 16. & Vantius de nullitat. tit. de nullitat. ex defect. juriſd. deleg. num.* 70. Itaque non bene Petrus de Ungola *in pract. art. notariatus in pr. num.* 13. Definit Officium notarii eſſe dignitatem & autoritatem ad legitimorum negotiorum hominum notam de publico introductam. Notarius enim dignitatem habere non dicitur, ſed officium. *Franc cap. ut officium §. ad conſcribenda de hæreticis in 6.* 3

(130) *In ipſis primitivæ Eccleſiæ initiis.* Cum autei Sacerdotes litabant in calicibus æneis inquit quidam. Et Tibullius.

Tunc melius coluere fidem cum paupere cultu.

Sta-

Digitized by Google

Stabat in exigua ligneus æde Deus.

Hinc factum eſt,inquit D.Hieronymus ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem *in can.Diaconi §. nunc autem diſt.93.* Quod excreſcente in Eccleſia, ſicut in Romano imperio,avaritia,perierit lex de Sacerdote,& viſio de Propheta. Sed quid? M.Craſſus aurum ſitivit,aurum bibit,auro periit,inquit,D.Auguſtinus,*ca. quod quidam dicunt §. ex his verbis 1.quæſt. 1.* Legitur enim Marcus Craſſus auri ſitiens à Parthis potatione auri ferventis liquidique interfectus.*gloſſ. in d.§. ex his verbis:*

Ut meritò Propertius Poeta lib.3. exclam.

At nunc deſertis ceſſant ſacraria lucis
Aurum omnes victâ jam pietate colunt.
Auro pulſa fides,auro venalia jura
Aurum lex ſequitur,mox ſine lege pudor.

Idem Propert.lib.3. eleg.

Perloquar atque utinam patriæ ſim verus aruſpex:
Frangitur ipſa ſuis Roma ſuperba bonis.

Defectus itaque hujus temporis,quo non ſolum merita, ſed etiam corpora defecerunt,alia jura expoſcit,inquit Papa Pelagius *in ca.fraternitatis diſt.34.*

(131) *A fœlicis Recordationis.* Cum de Pontifice defuncto in litteris, diplomatibus aut reſcriptis fit mentio. Honorari ſolet hoc encomio. Fœlicis recordationis,

5 venerabilis,Laudabilis recordationis,bonæ memoriæ. *l. Quoniam C.de Epiſ. & cler. Reſtaurus Caſtaldus tract. de imperatore quæſt.59. late gloſſ. extrav. dudum in verb.bonæ memoriæ de ſchiſmaticis.* Idque etiamſi inquit ibidem gloſſa,illaudabiliter vitam ſuam traduxiſſet,quia non quid fecerit,ſed quid facere debuerit, inſpiciendum eſt. *gloſſ. d. verſ. bonæ memoriæ.*

(132) *Clemente I.* Qui ſub Trajano imperatore anno Domini 102.martyrio affectus eſt.

(133) *Ad ſanctorum geſta perquirenda atque conſcribenda noſcitur inſtitutum.* Uti legitur in vita Clementis Papæ & Fabiani. Et vide etiam hac de re Lucam de Penna *in rubr.de magiſtris ſcriniorum lib.12.*

(134.) *Ad prothonotariatus officium aſſumpti.* Notarii illi S.Sedis ad altiorem evecti dignitatis gradum nuncupati ſunt prothonotarij,id eſt,primi,& velut aliorum notariorum Princeps,quos à juriſdictione ordinariorum exemptos eſſe latius ſcripſimus *tractatu de exempto à juriſd. ord. lib.1.quæſt.18.* Sacra tamen Concilii Trident. Conſtitutio *ſeſſ. 24. cap.11. de reform.* vult dictos prothonotarios juriſdictioni ordinariorum ſubjectos velut S.Sedis delegatos,ut latius habetur in dicta Conſtitutione. *& vide ſupra Scholio 126. & ſeqq.*

6 (135) *Habitum & Rochetum deferentes.* Licet habitus Monachum non faciat. *cap. porrectum de Regul.cap. ex parte. Qui clerici vel Monachi.* Statuit tamen

Leo

Digitized by Google

Leo Papa, hac ſua conſtitutione, ne ii gaudeant hac Exemptione, niſi habitum prothonotariatus geſtent, quod à juris æquitatiſque ratione alienum non eſſe ſcripſimus. *d. quæſt.* 18. Nam cultus concellus atque magnificus, addit hominibus authoritatem, inquit Quintilianus *lib. inſtit.* 8. Quam quidem præ ſe ferre debent ii, qui à Sancta Sede hoc honoris titulo ſunt honorati & proinde amicti eſſe veſte, quæ ſit conveniens ſtatui, ordini & officio. *cap. Deus qui de vita & honeſt. Cler. ca. 2. cum ca. ſeqq. 21. quæſt. 3. Spec. de advocato tit. quales veſtes debeant habere advocati num. 2.* Ideo eſt. Quod Spec. *d. loco.* conſulat advocatis decentem veſtitum hiſce male compoſitis verſibus:

Vir bene veſtitus pro veſtibus eſſe peritus
Creditur à multis, quamvis idiota ſit ille
Si careat veſte, nec ſit veſtitus honeſtè
Nullius eſt laudis, quamvis ſciat omne quod audit.

Ratio inquit, quia talis prima facie præſumitur, qualem eum judicat veſtis. *Spec. ibid.* Hinc adagium Eraſmi *in chiliadibus.* Veſtis virum faciat. & Eccleſiaſt. cap. 19. verſ. 27. Amictus hominis & riſus dentium & ingreſſus hominis enuntiat de illo. Certè Gregorius Nazianzenus ex vultu & habitu ſe ſcribit deprehendiſſe latentem in Juliano Imperatore improbitatem, dixeritque ante illius Imperium: O quale malum Romanorum reſpublica alit. *Janſenius dicto Eccleſiaſt. cap. 19. verſ. 27.*

(136) *Et alii noſtra & dicta Sedis.* Sedis appellatio eſt æquivoca, neque enim tantum de Pontificali Sede, ſed & etiam de Cardinalium ſede intelligenda eſt, uti oſtenſum eſt ſupra *Scholio* 16. & fuſiſſime de ethimo & ſignificatione ſedis diſcutit Joannes Franciſci de Pavinis *tract. de officio & poteſt. Capituli Sede vacante præludio 6. vol. Oce. 15.*

(137) *Officiales.* Nomen Officialis ſumitur quandoque adjectivè, quandoque ſubſtantivè. *Spiegelius in Lexico Juris verb. Officialis.* Adjectivè tunc ſumitur, cum quid ſignificamus quod ad officium pertinet, vel de Officio tractat, ſubſtantivè ut hoc in caſu cum de miniſtro magiſtratus, Principis, Papæ, aut alicujus ſuperioris enuntiatur. *Spiegelius ibid.*

(188) *Actu ſua officia exercentes.* Id latè probavimus in tractatu de Exempto à juriſd. ord. *lib. 1. quæſt.* 50.

(139) *Tum in Civilibus, quàm in Criminalibus.* Civilium & Criminalium cauſarum longè diſpar eſt ratio atque diverſitas, uti longè oſtendit & probat Paulus Lancelottus *inſtit. Canon. lib. 4. cap. de accuſat. in pr.* Satiſque etiam id colligitur ex dictionibus illis tam & quam, quæ diverſa & ſeparata ſolent conjungere.

(140) *Ab omni ordinariorum juriſdictione.* Ordinariorum nomine comprehendi non tantum Diœceſanum, ſed etiam quemlibet alium Juriſdictionem

L quaſi

Digitized by Google

quaſi Epiſcopalem habentem, Canone, præſcriptione vel privilegio ſuperius adhuc oſtendimus.

(141) *Sint Exempti.* Pleniſſima itaque & exuberans eſt hæc Exemptio, quæ antedictas perſonas eximit à cujuſcumque ordinarii Juriſdictione, de qua etiam ante abunde ſatis à nobis ſcriptum eſt. Sed Concilium Tridentinum modificavit ejuſmodi Exemptiones, *cap.* 11. *ſeſſ.* 24. *de reformat.*

---

§. *NONUS.*

SUMMARIUM.

1. *Dictionis niſi energia.*
2. *Conſtitutio Papalis ſolet ligare duobus à promulgatione menſibus.*
3. *Quid ſi de crimine agatur civiliter, an huic conſtitutioni erit locus.*
4. *Favorabilis eſt conſtitutio, quæ exemptos reducit ſub Juriſdictione ordinarii.*
5. *Quid ſi actio ſit mixta.*
6. *Dictionis duntaxat energia.*
7. *Ardua cauſa eſt excedens 25. Ducatos.*
8. *An fieri poſſit prorogatio in majori ſumma.*
9. *Ducati valor.*
10. *Energia dictionis penitus.*

(141) ALii vero notarii (142) habitum prothonotariatus non deferentes (43) niſi illum (144) infra trimeſtre (145) poſt præſentium publicationem (146) aſſumpſerint, (147) ac ipſi ac alii in poſterum aſſumendi (148) habitum & Rochetum hujuſmodi (149) continuè non geſtantes (150) atque alii noſtræ & dictæ Sedis Officiales (151) Officia ſua actu non exercentes (152) tam in criminalibus (153) quam in civilibus ratione cauſæ (154) ſummam 25. Ducatorum auri de camera non excedentis (155) dumtaxat (156) eorundem Diœceſanorum & ordinariorum Juriſdictioni ſubjaceant (157) in Civilibus vero cauſis ſummam hujuſmodi excedentibus (158) plena gaudeant Exemptione & (159) à dictorum Diœceſanorum & ordinariorum juriſdictione (160) penitus ſint Exempti.

SCHOLIUM

Digitized by Google

SCHOLIUM.

(141) A*Lii vero Notarii.* De dictione alius ſcriptum eſt *Scholio.*98

(142) *Habitum prothonotariatus non deferentes.* Rationi enim conſentaneum eſt, ut qui prothonotariatus honore ſunt decorati, diſtinguantur & ſecernantur peculiari habitu, cum in publica apparent ab aliis. Ideoque eſt, ut non modò ſingulis religiones invicem diſtinguantur, ſed & ordines etiam militares, uti fuſius apud Antonium Scappum deſcribitur. *Tract. de Bireto Rubeo Cardinalium Reſp.7. nu.*15.*&* 16. Sic fabricenſium Privilegio non gaudet, qui fabricenſium normam non obſervat. *l.Stigmata l.ſi quis conſortium C.de fabricenſ. lib.*11. & Clericali Privilegio non gaudet, qui Clericalem habitum non geſtat *ca.unico de vita & honeſt.Cler.cap.ex parte de Privileg.Conc.Trid.ſeſſ.*23 *cap.*6.*de reform.* Qua de re dictum eſt ſupra. *Scholio* 135.*& de Exemptio. lib.*1.*q.*18.

(143) *Niſi illum.* De vi, energia & ſignificatione dictionis niſi, latè Albertus de Pergamo *tract. de Præpoſitionibus num.*77.*verſ.Niſi.* Idem ſignificat quod ſi non, 1
*Hieron.Gratus conſ.*15.*num.*15.*part.*1.*per l.actione C.de tranſact.* Inducitque quandam formam. *Gratus num.*15.ſignanter cum poſtponitur orationi negativæ. *Hieron.Gratus conſ.*138.*num.*7. *&* 9.*part.*1. *& eleg. lateque Alciatus l. actione verb. Niſi C.de tranſact.*

(144) *Infra trimeſtre.* Dubitabit hic quiſpiam, cui, Pontifex trium menſium tempus indulgeat ad reſumendum habitum, cum bimeſtre tantum indulſerit à pro- 2
mulgationis die ad obſervantiam ſuæ legis, uti probat Navarrus *Conſ.de conſtit.* Et nos ſcripſimus tractatu de Exemptionibus *lib.*1.*quaſt.*50. Reſpondeo ternarium numerum eſſe abſolutiſſimum; unde Virgilius:

Terna tibi hæc primum triplici diverſa colore
Licia circundo, Terque hæc altaria circum
Effigiem duco, numero Deus impare gaudet.

Et ne ſuperſtitioſus nimis multa tribuam cum Tiraquelli numeris. *Tractat.de præſcript.gloſſ.*1.*verb.per decem annos.* Satis ſit hanc eſſe ſummi Pontificis, penes quem eſt rerum ſumma, voluntatem. Decreta enim Pontificum decet ab omnibus reverenter acceptari. *Lancel.Canon.inſtit.l.*1.*de conſtit.Eccleſ.*§.*decreta.* Non ſecus quam ſi D.Petri voce ſtabilita & firmata eſſent. *ca.ſic omnes diſt.*19. Signanter quod in arbitrio legislatoris conſiſtat, à quo tempore velit legem ſuam robur aſſumere. *Menoch. de arbit.jud.li.*2.*cent.*2.*caſu* 185.*n.*8.

(145) *Poſt præſentium publicationem.* Legislatoris eſt præſtituere certum tempus, ex quo lex ejus ligare incipiat. *Navarr. conſ.* 1.*d.de conſtit. & d. libr.* 1. *quaſt.*50.

Digitized by Google

(146) *Aſſumpſerint.* Verbum aſſumi ponitur hic in bonam partem Cic. Neque onus invitis aſſumpſit, non vero in malam, pro arrogo, aut nimium tribuo, prout apud eundem Cicer. Si id mihi aſſumo, videor id meo jure quodammodo vendicare.

(147) *Ac ipſi ac alii inpoſterum aſſumendi.* Comprehendit hic pontifex hac ſua ſanctione non tantum prothonotarios ante hanc conſtitutionem creatos, ſed etiam in futurum creandos. Lex enim magis ad futura, quàm ad præterita eſt trahenda.

(148) *Habitum & Rochetum hujuſmodi.* Niſi Pontifex huic Concilio Lateranenſi derogaverit, uti plerumque ſolet, ut eſt videre ex litteris creationis prothonotariorum hodierni temporis. Nec enim dubium eſt, quin Pontifex habitus ſolemnitatem poſſit remittere. *Abbas cap. Deus qui de vita & honeſt. Cler. Antonius Scappus de Bireto Rubro S.R.E. Cardin. Reſp. 5. num. 20.* Sed quid ſi ejuſmodi habitum gerant alia veſte coopertum? Reſpondendum eſt, par eſſe habitum non gerere, vel gerere alio habitu coopertum. *Achilles à Graſſis deciſ. 346. num. 13. de Apoſtatis. Jo. de Anania in Rubr. de Apoſtatis. Cavalcan. conſ. 123. cap. 2. ubi Francus ne Clerici vel Monachi in 6.*

(149) *Continuè non geſtantes.* Continua habitus geſtatio non eſt Judaice & ad litteram intelligenda. Sed cum mica ſalis & moraliter *late & eleg. Navarrus cap. 1. §. ſemper deprecetur num. 5. de pœnit. diſt. 5. ubi explicat energiam dictionum ſemper, indeſinenter,* id eſt, certis temporibus, aut horis interpolatis vel ſtatutis, cum in publicum procedit, aut ſui præſentiam aliis facit. *arg. l. ſi quis diuturna ff ſi ſervend. Stephan. de Federicis de interpo. juris part 1. num. 125.* Quid enim ſi ad exteras nationes abeant, nunquid ſcandali cauſa licebit eis mutare habitum. *cap. Deus qui de vita & honeſt. Cler. & dictum eſt ſupra Scholio 41. num. 30.* Idque evitetur abſurdum, quod & in legibus Conſtitutionibuſque eſt obſervandum. *Præſes loco ab abſurdo.* Et ita in monachis qui ad continuam habitus geſtationem obligantur reſolvit Beatus Antoninus Archiepiſcopus Florentinus. *Tract. de excommunicatione cap. 53. num. 4. & 5. vol. Oce. 16.*

(150) *Atque alii noſtri ac dictæ ſedis officiales.* De hoc dictum eſt ante *Scholio 136.*

(151) *Officia ſua actu non exercentes.* De eo & notatum eſt ſupra *Scholio. 138.*

(152) *Tam in Criminalibus.* Et de eo tetigimus in *Scholio 139.*

(153) *Quam civilibus ratione cauſæ.* Cauſas Civiles plurimum differre à Criminalibus ſuperius oſtendimus. *Scholio 139.* & latè tradit Maranta *de ord. Judiciorum par. 4. diſt. 1.*

(154) *Summa 25. Ducatorum auri de Camera non excedentis.* Sed quid ſi de crimine agatur non criminaliter ſed civiliter, an ejuſmodi actio ſub diſpoſi-

tione

'ione hujus conſtitutionis comprehenderur ? Videtur quod non, quia ejuſmodi actio eſt mixta inter judicium civile & criminale, *cap.tua de procurat. cap.ſuper his in fine de accuſat.cap. per venerabilem. Qui filii ſint legitimi, late Andreas de Barbatia Tract.de teſtibus part.3.num.1.vol.Oce.5 fol.250.* Mixtum autem venire non ſolet ſub ſimplici, niſi certis quibuſdam in caſibu'. *Gonſales de menſibus & alternat. Epiſcopor. in gloſſ.9.num.20.Ripa de nocturno tempore cap.4.* At è contra quod veniat, urget favor hujus conſtitutionis. Mixtum enim comprehenditur ſub caſu ſimplici, cum verſamur in actu favorabili. *Felin. in Repetit. verb. Mixtum fol.81.col.4.* Favorabilis autem eſt conſtitutio, quæ reddit ordinario juriſdictionem in Exemptos, uti ſtatim oſtendimus *Exemptionem lib. 1. quaſt. 4.* & ideo quantum fieri poteſt extendenda. *d.quaſt.4.* cum diſtinctione tamen, qua ego inferius adduxi §. 14 *quaſt.* 112. Rurſus opinione nonnullorum actio criminalis civiliter mota civilis actionis naturam induit, cujus finis eſt commodum partis intereſſeque privatum. *Andr.Barbatia d.loco num.2.& ſeqq.* Quo fit, ut ea actio actionis civilis qualitates induat, ac ſub diſpoſitione faciente mentionem actionum civilium comprehendatur, diſpoſitio enim generalis omnes caſus comprehendit, dato quod non ſit major ratio in uno quàm in alio, *l.1.quod autem ff. de aleatoribus.* Denique Actiones criminales civiliter motæ ad inſtar civilium regulantur, adeo ut in eis juramento ſuppletorio locus eſſe poſſit, uti de communiori & receptiori Doctorum opinione teſtatur Coſtalius. *l.3.§.2.ff.de Jurejur. Barth.l. Maritus ff. de quaſt.Fachineus Controverſ. lib.1.ca.15.gloſſ.l.in bona fidei C.de Jurejur. Cephal. conſ.14.num.20. Papon. in Arreſtis Pariſienſib. lib.9 tit.6. Arreſt.10.* Adæquatorum autem eadem eſt ratio, idem jus & æqualis diſpoſitio. *DD.l.1, ff.de leg.1.Pariſ.conſ.222.num.5.vol.4 Rom. conſ.383, num.2. & 3.* 4 5

(155) *Dumtaxat.* Dictio duntaxat, ut dictio tantum, eſt advercium quantitatis. *Albert.de de Pargamo de Prapoſit. num.*102. Excluditque alium omnem modum per quem res aliter expediri poſſet. *Hieron.Grat.Conſ.69.num.10.part. 2.* Ideo de ſumma excedente 25.Ducatos auri de Camera non cognoſcet, uti infra *Scholio* 157. fuſius demonſtrabitur. *Praſes loco à natura diction.taxati varum. Gonſales de menſibus & alternat.Epiſcop.gloſſ.43.n.24.* 6

(156) *Eorundem Diœceſanorum & ordinariorum juriſdictioni ſubjaceant.* Juriſdictio hic accipienda eſt non in genere, ſed in ſpecie duntaxat, quatenus cognitionem civilem concernit ſummæ 25.Ducatorum ſupra mentionatorum.

(157) *In Civilibus vero cauſis ſummam hujuſmodi excedentibus.* Cenſet hoc in loco Pontifex cauſas excedentes ſummam 25.Ducatorum eſſe arduas, & proinde ſibi reſervandas *Joannes Staphil.de literis juſtitia §.dicendum eſt numer.11.vol.Oce.14.fol.* 40. In arduis enim & magnis cauſis cautius procedendum. *Marant.de ord.jud. part.6.actu 9.num.7.& ſeqq.* Quæ autem magnæ, quæ parvæ cenſendæ ſint cauſæ, 7

ſtat in arbitrio judicantis. *Staphil. & Marant.d.loco.* Menochius *de arbitrar.ii iudicum & DD. paſſim.*

8 Quid autem, ſi ſumma excedat 25. Ducatos auri de camera, an ejuſmodi exempti poterunt Iuriſdictonem ordinarii prorogare, videtur quod ſic, quia habens Iuriſdictionem cognoſcendi de cauſis præciſæ quantitatis, poteſt conſenſu partium cognoſcere etiam de majore quantitate, uti in terminis inter cæteros tradit Abbas *cap. p. & G.num.12.verſ.venio ad ſecundum de offic.deleg. per l.inter conventientes ff. ad municipales & de incolis & jura ab eodem Abbate ibidem num.* 11. *allegata.* Verum contrarium eſt in hac exemptionum materia reſpondendum. *Felin. cap. p. & G. num.* 13. Exempti enim Papæ immediatè ſubjecti, exemptioni renuntiare non poſſunt, nec juriſdictionem alterius judicis prorogare. *c. Cum tempore de arbitris.* Id quod fusè tractatu de exemptionibus *lib.2.quaſt.7.& ſeqq.* oſtenſum eſt. Deinde hac in conſtitutione Pontifex utitur taxativa. *Duntaxat*, quæ inducit formam, adeo ut illius transgreſſio actum vitiat. *Felin.cap. ex parte num.7.de conſtit. Pariſ.conſ.19.num.19.vol.2. Gonſales de menſib. & alternat Epiſcop. gloſſ.43.num.26.* Qua de re vide plenius infra,

9 *in quæſtionibus conſervatorum q.7.* Quantus autem ſit valor ducatorum auri de camera, quæſtio eſt facti, de quo juriſconſulti non reſpondent *l.eum quē §. 1.ff. de Iud.* Nota tamen ducatum auri de camera antiquum valere ſcutum unum auri in auro & quartam partem uniūs regalis. Ducatum vero de camera Novum valere ſcutum unum auri in auro & unum Regalem: Scutum vero monetæ, regalia decem: Scūtum auri, undecim regalia: Scutum auri in auro valere ſcutum unum auri in ſpecie.

Sed quid ſi debeatur ſumma major & excedens 25. Ducatos, an licebit ex ejuſmodi ſumma majore, petere minorem, quæ ſit intra ſummam hac in conſtitutione definitam, videatur Barth. Caſtrenſ. & DD. *in l.Si idem ff.de iuriſd.om.iud. Vantius de nullit.ſent. tit. de nullit. ordinarii ex defectu juriſdictionis num.34.*

Præterea quid ſi idem debeat diverſis ex cauſis diverſas ſummas excedentes ſummam 25. Ducatorum, an eæ omnes coacervari poterunt coram eodem judice, eadem actione, *vide DD.d.l.ſi idem.*

Itaque in inſtituenda actione fundari debet hæc qualitas à conſtitutione requiſita, quæ juriſdictionis eſt tributiva, & ſi negatur, ſummariè erit probanda. *Vantius d.loco num.53.*

(158) *Plena gaudeant exemptione.* Exemptionum multas eſſe ſpecies oſtenſum eſt in ſchemate inſerto indici tractatus noſtri exemptionum. *in verb. exemptio.* explanatumque eſt diſtinctius in eodem tractatu *lib.1. quaſt.2.per totum.* Itaque Pontifex in ſumma excedente hic deſcriptam, eximit non limitatè vel mediatè, ſed ſimpliciter, purè, abſolute, perfectè, plenè & immediatè, qua de re alibi, *dicta quaſt.2.*

(159)

Digitized by Google

(159) *A dictorum diœceſanorum & ordinariorum juriſdictione.* De Diœceſanorum & ordinariorum differentia & cujuslibet indiſtincta juriſdictione dictum eſt 10
ſupra non uno in loco. *Scholio 60. & 61.*

(160) *Penitus ſint exempti.* Id eſt omninò & abſolutè, integrè, plenè & perfectè. Dictio enim *penitus*, ſignificat omni caſu totaliter & indiſtinctè. *Hieron. Grat. conſ. 86. num. 3. part. 6. cap. ſuper eo de hæretic. Socin. lib. 1. §. Si mihi ſtipulanti col. 2. de verb. oblig.* Præciſè & ſine aliqua modificatione aut limitatione. *Iacobus Antonius Martha de juriſdict. inter Eccleſiaſt. & ſecularem exercenda. cent. 2. caſu 85. n. 19. Tiraq. l. Si unquam, verb. Revertatur n. 87. de revoc. donat.*

---

§. *DECIMUS.*

SUMMARIUM.

1. *Familiares an gaudeant exemptione dominorum.*
2. *Eccleſia Romana encomia.*
3. *Exemptione non gaudet, niſi qui actu ſervit.*
4. *Domeſtici qui dicantur.*
5. *Continuus domeſticus quis dicatur.*
6. *Abſentes cauſa Eccleſiæ, habentur pro præſentibus.*
7. *Recreationis cauſa abſentes an exemptionem perdant.*
8. *Diſpoſitio de tempore eſt arbitraria.*
9. *Curia quid ſignificet.*
10. *Abſentia qualis ſit cenſenda.*
11. *Cardinalium familiares an ſit exempti.*
12. *Moniales exemptas an diœceſanus viſitet, adjiciuntur hic octo quæſtiones.*

(161) DIgnum quoque & etiam congruum (162) quod ex ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium familiaribus (164) illi dumtaxat (165) privilegio exemptionis gaudeant, qui actu (166) domeſtici (167) & continui (168) ſunt commenſales (169) vel ab eiſdem Cardinalibus ad ipſorum exequenda negotia miſſi (170) vel qui recreationis cauſa (171) ad tempus (172) à Romana curia (173) abſentes fuerunt (174) cœteris vero etiam familiaritatis litteras habentibus, quominus coertioni diœceſanorum & ordinariorum ſubjaceant, familiaritatis hujuſmodi privilegium nullatenus ſuffragetur.

SCHO-

Digitized by Google

SCHOLIUM.

(161) D*ignum quoque & etiam congruum.* Deſcendit hic Pontifex ad familiares Cardinalium, cum enim ambiguè hactenus fuerit diſputatum, num generali diſpoſitione comprehendantur Cardinales, *Navar. de datis & promiſſis pro juſtitia vel gratia not. 4. verſ. ſexto tot. cum verſ. ſeqq. uſque ad finem ſcripſique de juriſdict. ordin. in exemptos lib. 1. quaeſt. 5. num. 6. & 16.* Dubitari à quibuſdam potuiſſet, num Cardinalium familiares, qui dominorum privilegio gaudere ſolent. *ſcripſi lib. 1. de juriſd. ord. in Exempt. quaeſt.* 30. hac conſtitutione comprehenderentur. Itaque ut Pontifex ambiguitatem omnem tollat, quibus in caſibus Cardinalium familiares, qui alioquin regulariter exempti ſunt. *d. quaeſt. 30. & 32. num. 5. Andreas Barbatia de praeſtantia Cardinalium, Bondislaus de Villadiego de origine, dignitate & poteſt. Cardinalium.* ordinario ſubiici debeant hic conſtituit. Dignum autem & congruum cenſuit Pontifex certis in caſibus familiares Cardinalium ſubiicere poteſtati & juriſdictioni ordinariorum. Tum quia ea favorabilis eſt. *ſcripſi d. lib. 1. quaeſt. 4.* Tum quia Exemptiones cauſa ſunt vitae laxioris, uti ante notavimus *Scholio 18.* Notandum eſt, Pontificem hic uti duabus dictionibus, *Quoque, etiam,* quae idem ſignificant, implicarique idem jus & factum. *Hier. Grat. conſ. 13. num. 27. part. 2. Alex. l. 1. in 3. not. C. Qui admit. ad bon. poſſ.* Imo exprimunt caſum magis dubitabilem, ſimulque implicant caſum minus dubitabilem. *Hier. Grat. conſ. 29. num. 68. par. 2. gloſſ. Clem. 2. verſ. Eccleſia de Haeret. Barth. l. ſupra iter §. officium ff. de aqua pluvia arcenda. Dd. ibi & DD. l. qui ſe patris C. unde liberi.*

(162) *Arbitrantes.* Arbitrium hoc ſummi Pontificis vim legis obtinet. *§. quod principi de juſtit. & jure l. 1. C. de mandat. principum. Menoch. de arbitr. jud. libr. 2. cent. 2.*
2 *caſu 185. num. 8. & ſeqq.*

(163) *Quod ea ſancta Romana Eccleſia Cardinalium familiaribus.* Sicut omnes rivuli à fonte, ita omnes Eccleſiae à Romana derivantur. *ca. fin. 11. diſt. Can. loquitur 24 quaeſt. 1.* quae eſt caput aliarum omnium ratione principii inſtitutionis & praelationis. *cap. quamvis 21. diſt. ca. 1. 22. diſt. ubi praepoſitus.* Diciturque Domina. *ca. oportebat 29. diſt.* Mater. *ca. qui abſtulerit 12. quaeſt. 2. ca. fin. de foro compet. ca. non decet, diſt. 12.* Magiſtra *d. ca. fin.* quia primam praecipuamque curam inferiorum Eccleſiarum gerit. *Rebuff. l. quibus ff. de verb. ſignif.* caputque eſt & Regula omnium aliarum, uti eleganter docet D. Bernardus epiſt. 125. 126. 130. *libr. 2. & 4. de Conſider. ad Eugen. ca. in memoriam diſt. 20. 21. 22. per tot.*

(164) *Illi duntaxat.* De hac dictione ſcripſimus quaedam antea *Schol. 155.*

(165) *Privilegio Exemptionis gaudeant qui actu.* Ratio eſt, quia nemo poteſt Privilegio familiaritatis gaudere, niſi qui actu & continuè verſatur in exercitio

ſui

Digitized by Google

ſui officii, *Caſſad dec.1. De verb.ſig.Card.conſ.126 num.11. Auguſt.Bero.familiarum quæſt.35.* de quo ego alio in loco, *libr.1.de iuriſdiƈt.ordin.in exempt.quæſt.30.* qua de re vide plenius commentaria Ioannis à Chockier mei fratris ad Regulas Cancellariæ. *Reg.30.n.41 fol.312.& ego infra Schol.168.*

(166) *Domeſtici.* Significatio domeſtici, opinione nonnullorum, differt à ſignificatione familiaris. Quippe domeſtici dicuntur ii omnes, quibus imperari poteſt ratione patriæ, aut Dominicæ poteſtatis, familiares vero dicuntur v.g. conſanguinei, coloni adſcriptitij, mercenarij, ſive ij mercede, ſive gratis inſerviant. *Abb. ca.in litteris num.5.ubi & Felinus cæterique aggregatum de teſtib Bald.l. C. Si rector provinciæ & in l.1.C. Si quacunque prædiƈtus poteſt.* exiſtimaverim tamen hic in conſtitutione ſignificationem domeſtici tantundem inferre ac familiaris. Sunt enim duo hæc vocabula domeſticus & familiaris ſynonima. *Anton. de Butrio d.cap. in litteris felibus num.1 & 2.* 4

(167) *Et continui ſunt.* Iudaice id, & ad literam non eſt intelligendum Continuatio enim non dicitur interrupta licet quiſpiam quandoque abſit cauſa aliqua rationabili *l ſi quis ita ubi Barth & Bald.ff.de condit. & domeſtr. l. mœnia ff. de Manumiſſ.teſtam.Rebuff.de privileg.Scholar. privileg.23.num. 3. & 4. Petrus de Moneta de diſtrib quotidianis part.2.quæſt 5.tex.& gloſſ.cap. fin.de verb ſig.in 6:ubi Fran.num.9.explicat qualiter verbum continuo intelligi debeat.* Satis eſt quod animum revertendi ad ſervitium non *arg. §.pavonum inſt de rer. diviſ.* Qui enim abeſt brevi tempore à loco, animo tamen redeundi, dicitur continuo commoratus in loco, etiamſi aliquo temporis intervallo abfuerit, *cap fin ubi glo.de verb.ſing.in 6.l. malum in fin.ff.de verb.ſig.Rebuff.d.loco.* At vero quando revertendi animum deſerviſſe quis ſit cenſendus, pendet ex varijs cauſarum figuris, ac judicantis arbitrio *arg.§ Revertendi inſt.de rer.diviſ.* Certè ſi ceſſante cauſa ob quam abeſt non revertatur. revertendi animum deſerviſſe cenſebitur, *l.ſi.cui in provincia §. tamdiu l. hi qui ff.Ex quib cauſis maiores Moneta d.quæſt. ... 32.* 5

(168) *Sunt commenſales.* Familiaris, & continuus commenſalis dicitur ille, qui continuus Domini ſervitijs adſiſtit, ut quia præſto ſit ad tenendum ſtipendium & calcaria, & qui de pane, & vino Domini vivit ita Auguſt.Bero. *d quæſt.35.num.3. arg l.quæſitum § ſi inſtruƈtum ff.de finido inſtr.* Quid autem ſi quiſpiam non ſit de ſervitio Cardinalis, habeat tamen quotidie à Cardinali certam panis & vini portionem? idem Auguſtinus Bero cenſuit talem pro familiari, aut domeſtico non habendum. *d num.3.* Cenſetur enim ob quotidianam illam cibi, vinique portionem, potius Vaſallus de Cavena quam domeſticus ſeu familiaris. *ca 1.§ ſciendum ubi Bald.de feudi cognit.& in cap.1.in 1.reſponſo.verſ. quid de feudis de feudo guardiæ.* Commenſalitas enim conſiſtit in facto, & uſu, ideoque ficti commenſales non comprehenduntur. *Seraphin.deciſ.1251.numer.6.& ſeqq. Archar.conſ.398. Caſtr.*

Digitized by Google

conſ. 340. lib 1 Barth. l. ſi is qui pro emptore num. 23. ubi Iaſ. num. 120. *ff. de uſucap. per cap. fin. de verb. ſig. in* 6.

(169) *Vel ab eiſdem Cardinalibus ad ipſorum exequenda negotia miſſi. arg. l. fin.*
6 *C. de agentibus in rebus li.* 12. Sic & beneficiali abſentes ob ſervitia Eccleſiæ, Epiſcopi Cardinalis, Papæ, beneficiorum ſuorum jura fructuſque non amittunt. *Moneta d. loco part.* 2 *quaſt* 8 *cum ſeqq.* Nec tantum abeſſe licet gratia Cardinalium. *tex. & glo. cum DD cap. fin. de verb. ſignif. in* 6. Sed etiam propriorum negotiorum cauſa *glo. d. cap fin.* Denique abſens qui præſentialitatis habet indultum pro præſente habetur. *Ioannes à Chokier meus frater ad Reg. Cancell. Reg* 30, *numer.* 45. *folio* 313.

7 (170) *Vel qui recreationis cauſa.* Privilegium non admittitur ex eo quod quis gratia ſpatiandi abſit, inquit Rebuffus *de privileg. Schol. privil.* 23. *num* 3. *arg. l. medicus ff de oper. libert l. ult. C. de præpoſitu ſacri cubiculi lib* 12. Pontifex recte cenſuit animum nonnunquam relaxandum, nam uti Ovidius ad Piſonem.

nec enim facundia ſemper.
Adducta cum fronte placet, non ſemper in arvis
Bellica turba manet, nec tota claßicus horror
Nocte dieque gemit, non ſemper Gnoſius arcus
Deſtinat, exempto ſed laxat cornua nervo
Et galea miles caput & latus enſe reſolvit.

Eadem eſt ratio ſi quis valetudinis ſuæ cauſa abſit. *gloſſ. cap. fin. de verb. ſignif. in* 6. *l. cum ſervus* § *ſtichus ff. de ſtatu liberis.*

8 (171) *Ad tempus* Quotieſcumque à lege vel homine fit indeterminata mentio temporis illud iudicantis eſt arbitrio relinquendum. *Menoc. de arbi. iud. lib.* 2. *cent* 1. *caſu* 6. *n* 13.

(172) *A Romana Curia* Curiam nonnulli ethimologiſant à Cura unde Poeta quidam.

Si curiam cures dabit tibi curia curas
9 *Vivit ſecure cui non eſt curia cura.*

Sed poſtpoſita ethimologia quæ fallax eſt ut oſtendam in tractatu de privilegiis ſenectutis varia & æquivoca eſt hujus nominis ſignificatio ubi late oſtendit Nicolaus Boerius *in* 1. *addit. ad tract Ioannis Montague de parlamentis num.* 5. *& ſeqq. vol. Oceani* 12. Sumitur enim large ſtricte ſtrictius *Lucas de penna in l. Curiales C. de decur. lib.* 10. *late Gonſales de menſibus & alternat. gloſſ* 13. §. 1. *num.* 18. proprie tamen curia Romana ſumitur pro loco ubi eſt Papa aut pro loco ubi eſt cauſarum & litterarum Apoſtolicarum audientia licet ibi Papa non ſit, uti oſtendit Io à Chokier frater meus *in Comment. ad Reg. Cancellaria Reg.* 5. *num.* 15. *arg. l. pen. in fin ff. de iuſt. & iure.* Qui plura de Rom. Curia quæ dicitur mater aliarum volet videat Gon-

Digitized by Google

Gonſalem *d.§.* 1.*per totum.* Quid autem ſi ipſemet Cardinalis à Rom Curia abſit. *vide Hier Gonſalis de menſib.& alternat.Epiſcop.gloſſ.*24.*nu.*146.*&* 148.

(173) *Abſentes fuerint.* Abſentiæ materia enucleant inter cæteros Petrus de 10
Moneta *tract.de diſtribut quotid.par.*2.*quæſt.*5. *Fel cap. quoniam frequenter ut li-*
te non conteſt. Alciat.l. Mulieris §.abeſt ff de verb ſig. Satis ſit hinc meo inſtituto
annotaſſe ab arbitrio judicis pendere quæ ſit dicenda brevis longa aut diuturna ab-
ſentia. *Menoch.de arbit.iud.caſu* 62.*num.*2 ut & quæ cenſenda ſit abſentia juſta lau-
dabilis vel injuſta & illaudabilis.*Odd.tract.de reſt.in integ.quæſt.*5.*art* 6.*nu.*41.*Mone-*
*ta d.q.*5 *n.*16.

(174) *Cæteris vero etiam familiaritatis literas habentibus quo minus coertioni di-*
œceſanorum & ordinariorum ſubiaceant familiaritatis huiuſmodi privilegium nullate-
nus ſuffragetur. Pontifex concludit hunc paragraphum ſtatuens neminem poſſe pri-
vilegio exemptionis in vim familiaritatis Cardinalium gaudere niſi accedentibus
prærequiſitis,ne quidem ſi Cardinalitias habeat atteſtationes familiaritatis. *Franc.* 11
cap.fin.num 8.*& fin.de verb.ſignif.in* 6. Cardinales enim exemptionem ab ordi-
nario nemini poſſunt concedere,uti alias notavi.*l* 1 *de iuriſd.in Exempt.quæſt.*3 *num.*
13.ergo nec etiam atteſtatoriales familiaritatis dare quibus exemptio concedatur, ne
per indirectum eis permittatur quod per directum prohibetur.*cap.Cum quid de Reg.*
iur.in 6.*l.oratio ff.de ſponſalibus.* nec etiam poſſunt hæ exemptiones trahi de caſu
vero ad caſum fictum quod fieret ſi fucô & quæſito colore qualis qualis familiari-
tatis exemptionis privilegium quod Cardinales concedere non poſſunt.*d.lib.*1.*quæſt.*
2.*n.*13.*& q.*24.concedi poſſet.

§. VNDECIMVS.

SUMMARIUM.

1. *Cui competat viſitatio.*
2. *An hæc conſtitutio comprehendat omnes moniales.*
3. *Quid ſi collegium ſit mixtum.*
4. *Quid ſi cœnobium alteri ſubſit.*
5. *Quid de canonicatibus ſecularibus.*
6. *Quid ſi exempta ſint à viſitatione & an ſint tales.*

(175) ET cum eiſdem diœceſanis ut monaſteria monialium Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjecta in eorum diœceſibus conſiſtentia ſemel in anno viſitare poſſint per conſtitutionem in Concilio Viennenſi editam quæ incipit Attendentes plena fue-

Digitized by Google

rit data facultas,illam innovamus ac exemptionibus,& privilegijs quibuſcumque non obſtantibus, diſtricte ſervari præcipimus, & mandamus.Per permiſſa quoque eiſdem diœceſanis,& ordinarijs caſibus quibus in exemptos à jure,juriſdictio conceſſa eſt nullatenus præjudicium generetur.

SCHOLIA.

(175) ET *cum eiſdem.* Renovat hic Pontifex conſtitutionem Clem. V. redactam in volumine Clementinarum ſub titulo de ſtatu Monachorum incipientem attendentes hujuſce tenoris. Attendentes quod
12 ubi gubernaculum diſciplinæ condemnatur,reſtat,ut religio naufragetur, providendum cenſuimus eſſe præcipuè,ne per contemptum hujuſmodi in his, quæ ſe Chriſti voto celebri deſponderunt, quicquam reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honeſtatis gloriâ,maculam, & divinam poſſit merito offendere maieſtatem. Hoc igitur ſacro approbante concilio duximus ſtatuendum,ut ſingula monialium monaſteria per ordinarios exempta, videlicet quæ ita Sedi Apoſtolicæ quod nulli alij ſubjecta noſcuntur Apoſtolica non exempta, vero ordinaria authoritate ac exempta alia per alios quibus ſubſunt, annis ſingulis debeant viſitari. Viſitatores autem hujuſmodi ſollicitudinis ſtudium diligenter impendant,ut moniales ipſæ quarum nonnullas dolentes audivimus, in ſubſcriptis excedere pannis,ſericis variorum foderaturis, ſcandalitijs comatis, & cornutis crinibus ſcacatis,& virgatis caputiolis non utantur, non choreas, non feſta ſecularium proſequantur non die,noctuvè per vicos,vel plateas incedant, aut voluptuoſam alias vitam ducant, eaſque ſolertius retrahant ab inſolentijs quibuſlibet,& mundi hujus illecebris, ac inducant eaſdem ad impendendum in monaſterijs ſuis devotum,& debitum virtutum domino famulatum. Ad quæ omnia obſervanda moniales eaſdem (non obſtantibus exemptionibus, & privilegiis quibuſcumque,quibus tamen quo ad alia nolimus præiudicium generari] per illos de quibus ſupradictum eſt compelli iubemus remediis oportunis, ſtatuimus inſuper ut quævis ad regimen Abbatiarum aſſumptæ in monaſteriis, in quibus Abbatiſſæ ſunt ſolitæ benedici,infra annum à ſuæ confirmationis tempore computandum munus benedictionis ſuſcipiant, alioquin à iure ſuo(niſi ſubſit cauſa rationabilis)prorſus ſe noverint cecidiſſe, per illos ad quos id pertinet proviſione de Abbatiſſis,monaſteriis ipſis facienda. Illas quoque mulieres,quæ vulgo dicuntur canonicæ ſæculares,& ut ſæculares canonici vitam ducunt non renuntiantes

tes

Digitized by Google

tes proprio, nec profeſſionem aliquam facientes per locorum ordinarios ſi exemptæ non fuerint ſua, ſi vero exemptæ fuerint, autoritate Apoſtolica præcipimus viſitari. Per hoc tamen non intendentes earum ſtatus regulam, ſeu ordinem approbare. Ipſos autem viſitatores notariis duobus, & perſonis duabus ſuæ Eccleſiæ, quatuorque viris alijs honeſtis utique, & maturis præcipimus in ea quam viſitando facient inquiſitione fore contentos. Si vero viſitatores ipſos in præmiſſis impedire præſumpſerint, ſeu aliquo præmiſſorum (niſi moniti reſipiſcant) ipſo facto excommunicationis ſententiam ſe noverint incurſuros, privilegijs, ſtatutis, & conſtitutionibus quibuslibet in contrarium minime valituris.

Cujus quidem Clementinæ, ac hujus etiam conſtitutionis enucleandæ gratia non abs re erit ſi paucis quibuſdam quæſtionibus quæ proponi poſſent laconicè (quod ajunt) reſpondeamus.

QUÆSTIO PRIMA.

Cui hoc in caſu viſitatio competet an Diœceſano vel ordinario. 1

Ut reſpondeam prænotanda eſt diſtinctio quam alibi præmiſi, *lib. 1. de iuriſdiction. in exempt. quæſt* 1. inter Diœceſanum & ordinarium. Diœceſani ſignificatione intelligimus Epiſcopum, ejuſve vices gerentem at vero ordinarij: alium quemvis juriſdictionem ordinariam, ſeu quaſi habentem canone præſcriptione, vel privilegio etiamſi diœceſano ſit inferior. *d. quæſt. 1. num. 6. & ſeqq.* Quo præmiſſo Reſpondeo viſitationem competere Diœceſano, non vero alteri cuipiam ordinario inferiori. *Landenſis in d. Clem. attendentes ubi & Steph. cap. de perſona 11. quæſt. 1. cap unico § penult. & ult. de ſtatu Monach. Clem. ſi una § adhæc, de Reb. Eccleſ non alien. cap. ſicut unire de exceſſ. prælat.* Eſt enim juriſdictio diœceſani favorabilis, & per totam ejus diœceſim extendenda. *cap. cum Epiſcopus de offic. ord. in 6 ſcripſi lib. 1 de iuriſdict. ord. in exempt. quæſt.* 4. niſi tamen quiſpiam alius ſibi jus ejuſmodi præſcripſerit. *Clem d. attendentes ubi gloſſ. & DD.* & ita contra Cardinalem *in d. Clem. attendentes.* concludit Laudenſis, & Stephanus. Nec etiam id alienum à ſenſu hujus conſtitutionis & mente pontificis qui hic diœceſanorum, non vero ordinariorum facit mentionem. *Verſ. & cum eiſdem diœceſanis.*

SECUNDA QUÆSTIO.

An hæc Conſtitutio generaliter intelligenda ſit de omnibus monaſterijs monialium. 2

Minime ſed tantum de ijs, quæ ſunt immediatè ſummo Pontifici ſubjecta, *gloſſ. & Card d. Clem. attendentes.* Si enim habeant ſuperiorem aliquem ordinis

Digitized by Google

rit data facultas, illam innovamus ac exemptionibus, & privilegijs quibuſcumque non obſtantibus, diſtricte ſervari præcipimus, & mandamus. Per permiſſa quoque eiſdem diœceſanis, & ordinarijs caſibus quibus in exemptos à jure, juriſdictio conceſſa eſt nullatenus præjudicium generetur.

SCHOLIA.

(175) ET *cum eiſdem.* Renovat hic Pontifex conſtitutionem Clem. V. redactam in volumine Clementinarum ſub titulo de ſtatu Monachorum incipientem attendentes hujuſce tenoris. Attendentes quod
12 ubi gubernaculum diſciplinæ condemnatur, reſtat, ut religio naufragetur, providendum cenſuimus eſſe præcipuè, ne per contemptum hujuſmodi in his, quæ ſe Chriſti voto celebri deſponderunt, quicquam reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honeſtatis gloriâ, maculam, & divinam poſſit merito offendere maieſtatem. Hoc igitur ſacro approbante concilio duximus ſtatuendum, ut ſingula monialium monaſteria per ordinarios exempta, videlicet quæ ita Sedi Apoſtolicæ quod nulli alij ſubjecta noſcuntur Apoſtolica non exempta, vero ordinaria authoritate ac exempta alia per alios quibus ſubſunt, annis ſingulis debeant viſitari. Uiſitatores autem hujuſmodi ſollicitudinis ſtudium diligenter impendant, ut moniales ipſæ quarum nonnullas dolentes audivimus, in ſubſcriptis excedere pannis, ſericis variorum foderaturis, ſcandalitijs comatis, & cornutis crinibus ſcacatis, & virgatis caputiolis non utantur, non choreas, non feſta ſecularium proſequantur non die, noctuvè per vicos, vel plateas incedant, aut voluptuoſam alias vitam ducant, eaſque ſolertius retrahant ab inſolentijs quibuſlibet, & mundi hujus illecebris, ac inducant eaſdem ad impendendum in monaſterijs ſuis devotum, & debitum virtutum domino famulatum. Ad quæ omnia obſervanda moniales eaſdem (non obſtantibus exemptionibus, & privilegiis quibuſcumque, quibus tamen quo ad alia nolimus præiudicium generari) per illos de quibus ſupradictum eſt compelli volumus remediis oportunis, ſtatuimus inſuper ut quævis ad regimen Abbatiarum aſſumptæ in monaſteriis, in quibus Abbatiſſæ ſunt ſolitæ benedici, infra annum à ſuæ confirmationis tempore computandum munus benedictionis ſuſcipiant, alioquin à iure ſuo (niſi ſubſit cauſa rationabilis) prorſus ſe noverint cecidiſſe, per illos ad quos id pertinet proviſione de Abbatiſſis, monaſteriis ipſis facienda. Illas quoque mulieres, quæ vulgo dicuntur canonicæ ſæculares, & ut ſæculares canonici vitam ducunt non renunciantes

Digitized by Google

tes proprio, nec profeſſionem aliquam facientes per locorum ordinarios ſi exemptæ non fuerint ſua, ſi vero exemptæ fuerint, autoritate Apoſtolica præcipimus viſitari. Per hoc tamen non intendentes earum ſtatus regulam, ſeu ordinem approbare. Ipſos autem viſitatores notariis duobus, & perſonis duabus ſuæ Eccleſiæ, quatuorque viris alijs honeſtis utique, & maturis præcipimus in ea quam viſitando facient inquiſitione fore contentos. Si vero viſitatores ipſos in præmiſſis impedire præſumpſerint, ſeu aliquo præmiſſorum (niſi moniti reſipiſcant) ipſo facto excommunicationis ſententiam ſe noverint incurſuros, privilegijs, ſtatutis, & conſtitutionibus quibuslibet in contrarium minime valituris.

Cujus quidem Clementinæ, ac hujus etiam conſtitutionis enucleandæ gratia non abs re erit ſi paucis quibuſdam quæſtionibus quæ proponi poſſent laconicè (quod ajunt) reſpondeamus.

QUÆSTIO PRIMA.

Cui hoc in caſu viſitatio competet an Diœceſano vel ordinario. 1

Ut reſpondeam prænotanda eſt diſtinctio quam alibi præmiſi, *lib.1. de iuriſdiction. in exempt. quæſt* 1. inter Diœceſanum & ordinarium. Diœceſani ſignificatione intelligimus Epiſcopum, ejuſve vices gerentem at vero ordinarij: alium quemvis juriſdictionem ordinariam, ſeu quaſi habentem canone præſcriptione, vel privilegio etiamſi diœceſano ſit inferior. *d. quæſt. 1. num. 6. & ſeqq.* Quo præmiſſo Reſpondeo viſitationem competere Diœceſano, non vero alteri cuipiam ordinario inferiori. *Laudenſis in d. Clem. attendentes ubi & Steph. cap. de perſona 11. quæſt. 1. cap unico § penult. & ult. de ſtatu Monach. Clem. ſi una § adhæc, de Reb. Eccleſ non alien. cap. ſicut unire de exceſſ. prælat.* Eſt enim juriſdictio diœceſani favorabilis, & per totam ejus diœceſim extendenda. *cap. cum Epiſcopus de offic. ord. in 6 ſcripſi lib. 1 de iuriſdict. ord. in exempt. quæſt.* 4. niſi tamen quiſpiam alius ſibi jus ejuſmodi præſcripſerit. *Clem d. attendentes ubi gloſſ. & DD.* & ita contra Cardinalem *in d. Clem. attendentes.* concludit Laudenſis, & Stephanus. Nec etiam id alienum à ſenſu hujus conſtitutionis & mente pontificis qui hic diœceſanorum, non vero ordinariorum facit mentionem. *Verſ. & cum eiſdem diœceſanis.*

SECUNDA QUÆSTIO.

An hæc Conſtitutio generaliter intelligenda ſit de omnibus monaſterijs monialium. 2

Minime ſed tantum de ijs, quæ ſunt immediatè ſummo Pontifici ſubjecta, *gloſſ. & Card d. Clem. attendentes.* Si enim habeant ſuperiorem aliquem ordinis

Digitized by Google

ci & non diœceſano viſitatio debent competere, *gloſſ. d. Clem attendentes.*

TERTIA QUÆSTIO.

Quid ſi collegium ſit mixtum, ſcilicet compoſitum ex utroque ſexu.

3 Cardinalis. *Clem. attendentes.* hanc adfert quæſtiunculam refertque & ita eſt Beatum Gregorium *in ca. diffinimus, & c. in nullo* 8. *quæſt.* 2. ejuſmodi duplicia collegia improbare quod multis ſint ſcandalo atque offendiculo d. cap. diffinimus. Si tamen ſint ut ſunt in Thoren. diœceſis Leodienſis, Nivelle, diœceſis Namurcenſis & multis in Germaniæ partibus incidenter quæritur an ejuſmodi mixta ſeu duplicia collegia virorum aut mulierum. ſint dicenda virorum vel mulierum pro cujus quæſtionis reſolutione recurrendum eſt ad teoriam quam Doctores tradunt *in l cumqueritur ff de ſtatu hom.* in enim mixto conſiderandam qualitatem quæ præpollet videtique poterit Cardinalis. *ubi ſupra num.* 5. qui id ſe dicit examinaſſe alio in loco. *in cap ex litteris de conſtit. in cap. dilectis de exceſſib. prælat.* Parergos enim id à me proponitur, itaque ut ad prioris quæſtionis ſolutionem revertar diœceſanus viſitabat moniales ſive canonicas non vero monachos aut canonicos. Quippe quod diverſitas ſexuum diverſitatem juris inducat. *Card. d. num.* 5. nec ſit abſurdum ut quodpiam collegium diverſo reſpectu diverſo etiam jure cenſeatur. *l. eum qui ædes ubi DD ff. de uſucap. Navar. cap. novit not. 6. num. 24. de iudic. Rochus de Curte de conſuet. num.* 203. at vero ſi collegia ſint ejuſdem ordinis utriuſque ſexus ſed ſeparatis collegijs habitationibuſque diſtincta res eſt extra aleam nihilque obſtabit quominus monialium collegia diœceſanus poſſit viſitare. *Card. d. num. 5. in fin.*

QUARTA QUÆSTIO.

Quid ſi cœnobium alteri ſubſit qui viſitare non poßit ut eſſe poteſt Abbatiſſa aut Prioriſſa quæ ob clauſuram eiuſmodi munere fungi non poteſt.

4 Reſpondendum cum Cardinali & gloſſa *in d. Clem. attendentes*, quod ejuſmodi vices alteri ſubdelegare poterit quod plenius probat Ioannes Franciſci Pavinus Rotæ auditor. *de viſitationibus per quæſt.* 2. *num.* 43.

QUINTA QUÆSTIO

An autem pluries eodem anno iterari poterit hæc viſitatio.

Videtur quod non, Quia conſtitutio præſcribit formam quotannis viſitandi ſemel. Veruntamen gloſſographus cum Cardinale cenſuerunt pro re nata & occaſionibus emergentibus poſſe ſæpius iterari. *cap. mandamus de offic. archid. cap. cum venerabilis de cenſibus. Henric. Botteus Tract. de Sinodo Epiſcop.* Quæ enim de novo

Digitized by Google

novo emergunt novo opus habent auxilio. *l. de atate* § *ex cauſa ff de interrogat.* & *actionibus. Caſtr. l. ſi ex toto num* 5. *de leg.* 1.

SEXTA QUÆSTIO.

An autem hac conſtitutio comprahendat canonicas ſæculares.

Multas ante dixi mulieres canonicas ſæculares eſſe quæ mixto cum viris collegio aut etiam ſeparato vitam Eccleſiaſticam profitentur. Quod eæ ſi exemptæ non ſint ordinaria autoritate viſitari. Si vero exemptæ ſint authoritate delegata ab ordinario viſitari poſſint expreſſa eſt Clementis conſtitutio. *d. Clement. attendentes* §. *illas quoque mulieres,* Idque ſive ſeparatum habeant collegium ſive mixtum cum virili ſexu. *Card. d. num.* 5. Canones enim non favent mixtis ſeu duplicibus ejuſmodi collegijs. *Card d* §. *illas quoque,* atque ideo diverſitas hæc ſexuum diverſitatem etiam iuris indicat. *DD. d. l. cum queritur Card. d. num.* 5. idque niſi ſpeciali privilegio aliter ſit diſpoſitum ad quod ſemper eſt collineandum.

SEPTIMA QUÆSTIO

An hac viſitatio poßit impediri prætextu alicuius privilegij.

Pontifex huic conſtitutioni inſeruit clauſulam, non obſtantibus de qua pluſculum alibi ſcripſimus. *de iuriſdict. ord. in exempt. lib.* 3 *quaſtion.* 9. Proinde vigebit hæc conſtitutio quamdiu non fuerit ei efficaciter derogatum.

OCTAVA QUÆSTIO.

An & quales ordines monialium cenſeri debeant exempta à iuriſdictione ordinaria. 6

Reſpondeo quæſtionem eſſe facti, de facto autem Iuriſconſultus non reſpondet, *l. eum quem* §. 1. *ff. de iudicijs* Interim certum eſt paucos eſſe ordines monialium quæ exemptionibus particularibus non gaudeant aut principaliter aut per participationem de qua alio in loco ſcripſi *lib.* 1. *quaſt.* 17. *num.* 17. & *ſeqq. Emanuel. Rodetiq quaſt Reg. tom.* 2. *quaſt.* 63. *art.* 5. Itaque dijudicatio hæc pendet à tenore privilegiorum, *cap porro de privilegijs.*

(176) *Per præmiſſa.* Pontifex tollit omnem ambiguitatem cum enim deſcriptis hic caſibus det ordinarijs juriſdictionem in exemptos dubitari à quibuſdam potuiſſet num ei alijs caſibus hac conſtitutione comprehenſis juriſdictione eis abſtuliſſet. Hos enim caſus ordinarijs concedens alios excluſiſſe quibuſdam videri potuiſſet. *l. ſi cum dotem in princip. ff. ſolut, matrimon.* juxta illud unius inclusio eſt alterius excluſio. *ca. nonne de praſumpt. Menoch. libr.* 8. *praſumpt.* 90, *numer.* 8. Itaque ut omnem diſceptandi, anſam tollat decla-

rat

Digitized by Google

rat nolle juriſdictionem ordinariorum in exemptos impedire alijs quibuſdam in caſibus de jure eis competentibus, de quibus ego ſigillatim alio in loco *de iuriſd. ord. in exempt. libr. 2. quaſt. 45.*

---

§. DVODECIMVS.

SUMMARIUM.

1. *Pontifex poteſt huic conſtitutioni derogare.*

(177) EXemptiones autem de cætero abſque rationabili cauſa, & quorum intereſt minime citatis pro tempore conceſſas nullius roboris, & momenti eſſe decernimus

SCHOLIA.

(177) E*Xemptiones autem.* De hujus conſtitutionis clauſula, breviter ſcripſimus
1 in dicto noſtro tractatu, ut non ſit neceſſe eadem hic tœdioſa ſuperfluitate repetere *lib 1 quaſt 12.* Solet tamen ut & poteſt Pontifex ordinariis non citatis exemptiones concedere, uti teſtatur Emanuel Roderiques *Tract. de Regularibus.* Nec mirum quia Exemptionibus adjicit prægnantes illas clauſulas non obſtantiarum de quibus ego inferius.

---

§. DECIMVS TERTIVS.

SUMMARIUM.

1. *Reipublicæ intereſt cito lites finiri.*
2. *Cauſæ ethimologia.*
3. *In cauſis beneficiorum reſervatorum ordinarius non eſt iudex.*
4. *Fructus reditus proventus obventiones quid ſint.*
5. *Exempti non poſſunt in prima inſtantia evocari.*
6. *Bulla explicatoria Conc. Trid. quo ad primam inſtantiam.*
7. *Beneficialis cauſa quæ dicatur & ad quem in ea appelletur.*
8. *Ab interloquutorijs non licet appellare.*
9. *Bulla de non appellando ab interloquutorijs nec ubi agitur de Morum correctione*

Digitized by Google

ctione cum clauſula irritante appellationes & inhibitiones.
10. *Bulla ad Epiſcopos Leodien. in prima inſtantia & varijs in caſibus non appellandi ab eorum ſententijs cum clauſula irritante.*
11. *Potentia unde ſit metienda.*
12. *Eccleſia an reſpectu laici cenſenda ſit potens.*
13. *Quid ſi uterque æqualis ſit potentiæ.*
14 *Exceptio potentiæ an proponenda ante litem conteſtatam.*
15 *Per horreſcentia iuramentum an ſufficiat.*
16. *Frivola recuſationes iuriſdictionem non ſuſpendunt.*
17. *Appellatio & recuſatio ſimboliſant.*
18. *Clauſula irritans inficit appellationes inhibitiones & quoſcumque actus.*
19. *Quid ſi pars de prohibita appellatione non excipiat.*

(178) ET cum Eccleſiaſticus ordo confundatur ſi ſua unicuique juriſdictio non ſervetur ordinariorum juriſdictione(quãtum cum Deo poſſumus)favere ac litibus celerius finem imponi & litigandum immoderatis ſumptibus ac impenſis parci ſatagentes. (179) Statuimus & ordinamus quod ſingulæ cauſæ (180) tam ſpirituales(181) quam civiles & mixtæ forum Eccleſiaſticum quomodolibet concernentes (182)& beneficiales (dummodo beneficia ipſa generaliter reſervata non fuerint (183)& ipſorum ſingulorum beneficiorum fructus reditus & provectus 24. ducatorum auri de camera ſecundum communem æſtimationem valorum annuum non excedant) (184) in prima inſtantia extra Romanam curiam & in partibus coram ordinariis locorum cognoſci & (185) terminari ita quod nulli ante diffinitivam ſententiam liceat appellare nec appellatio(ſi fuerit amiſſa)ullatenus admitti niſi ab interlocutoria quæ vim habeat diffinitivæ vel à gravamine minime concernente negotium principale quod per appellationem à diffinitiva ſententia reparari non poſſit.(186)Niſi alter colligitantium adverſarij ſui potentiam merito perhorreſcens (187) ſeu alia probabili & honeſta cauſa aliter quam per proprium iuramentum ſaltem ſemiplenæ probata coram ordinaria non auderet litigare(188) Eo enim caſu cauſæ ipſe appellationum in dicta curia etiam in prima inſtantia committi & cognoſci & terminari poſſunt(189)alioquin

Digitized by Google

quin appellationes & illarum etiam aliarum cauſarum hujuſmodi commiſſiones in poſterum & quicquid inde ſecutum fuerit nullius ſint roboris & momenti.

SCHOLIA.

(178) ET *cum Eccleſiaſticus ordo confundatur ſi ſua unicuique iuriſdictio non obſervetur ordinariorum Iuriſdictioni ſavere ac litibus celerem finem imponi & litigantium immoderatis ſumptibus parci ſatagentes.* Pontifex aſſumit verba Gregorij Papæ, *in ca.pervenit.2.quaſt.1.* inſinuatque juriſdictionem ordinariorum eſſe favorabilem id quod ego alio in loco oſtendi. *lib 1.quaſt.3.de iuriſd.or.in exempt.*
1 cui ideo Pontifices qui ſunt canones animati. *can. ipſi ſunt canones 9. quaeſt. 2.* jure ſe favere profitentur. Præterea Pontifex Reipublicæ oſtendit intereſſe quantocius finem litibus imponi. *l.quidam exiſtimaverunt ff.ſi.cert.pet.* quæ alioquin magno partium diſpendio ſolent protrahi & fieri immortales uti conqueritur Martialis ad Gorgilianum.

Lu bis decima numerantem frigora brumæ.
Conterat una tribus, Gorgiliane foru,
Ach miſer & gemens viginti litigat annu.
Quiſquam cui vinci Gorgiliane licet.

Notum ad adagium Bunas judex eſt ortum ab Buna Athenienſi judiciorum procraſtinatore quo Eraſmus in Chiliadibus. Ideoque ſummi ſemper Pontificibus curæ ut litigantium technis atque diſpendijs obviarent. *Clem. diſpendioſam de iudicijs.* ne litigantes poſt litem diuturnam Cadmeam victoriam reportent. iuxta Budeum in forenſibus, & Eraſmum in chiliadibus.

2 (179) *Statuimus ſingula cauſa.* Cauſæ ethimologiam Cardinalis *Clem.1.§. ab olim de ſepulturis.* Maranta *de ord.iud.par.5. num.67.* derivant à chaos materia rerum omnium confuſa & informi nec improprie ſi confuſionem & informitatem plerarumque cauſarum ſpectemus malitia vel etiam inſcitia apaleſtrorum qui eas architectantur ut certe in earum dijudicatione non raro Theſei filio neceſſe ſit. Quid porro differentiæ ſit inter iudicium, litem, cauſam, inſtantiam, controverſiam videri poterit apud Nob. Marantam *d.par.5.num 1.& ſeqq. & nu.68.* Utitur porro textus dictione ſingulæ ut nullam excludat, *Clem.ne in agro §.ſane ubi Card.de ſtatu Monach.*

(180) *Tam ſpirituales.* Spirituales cauſæ dicuntur in quibus diſceptatur de aliqua re ſpirituali vel ſpiritualitati annexa quales ſunt decimales, Matrimoniales præbendales, adminiſtrationis Eccleſiaſticæ, rerum Eccleſiaſticarum Iuris patro-

patronatus, & cœtera quas Clem. V. diſtinctionis recenſet, *Clem. diſpendioſam de iudic. Marant. de ord iud. part. 4 diſt. 13.* Suntque cauſæ ſpirituales duplicis ſpeciei ſcilicet civiles & criminales. *Marant. ibid. num. 2. & 5.*

(181) *Quam civiles & mixtæ forum Eccleſiaſticam quomodolibet concernentes.* Pontifex hac ſua conſtitutione comprehendit omnis generis ac ſpeciei cauſas fori Eccleſiaſtici quas late deſcribit Maranta *de ord. iud. part. 4. quæſt. undecima.* qui enim omne dicit nihil excludit, *Præſes loco à generalitate.* & dictio quomodolibet tantæ eſt energiæ ut omnes caſus comprehendat *Auguſt. Bero famil. quæſt. 66. num. 2. Parſ. 58. num. 10 part. 1.*

(182) *Dummodo beneficia ipſa generaliter reſervata non fuerint.* Sicuti perſonæ per exemptionem liberantur à iuriſdictione ordinarij ita per reſervationem beneficiorum ejuſmodi beneficia eximuntur in collatione ordinarij, qua de re videatur. Simon. Betta, Aeneas de Falconibus, Petrus Andreas Gommaris, Fredericus de Senis, Petrus de Vbaldis qui ſpeciales tractatus Reſervationum in lucem olim emiſerunt. Itaque ſicuti ordinarius in cauſa exemptionis iudex eſſe non poteſt uti eodem in tractatu explicavi. *lib 2. quæſt. 13.* Ita neque in cauſis hujuſmodi beneficiorum reſervatorum propter affectionis illud intereſſe quo ordinarius non poteſt non dolore beneficiorum reſervatorum collationes ſibi eſſe exemptas d. q. 13. idque niſi reſcripto ſpeciali eiuſmodi cauſæ ordinario committantur. 3

(183) *Et ipſorum ſingulorum beneficiorum fructus reditus & proventus 24. ducatorum auri de camera ſecundum communem æſtimationem valorem annuum non excedant.* Quid nomine fructuum redituum & proventuum obventionum emolumentorum comprehenditur late oſtendit Petrus alexa Moneta, *d. diſtributionibus quotidianis par. 1. quæſt. 6. num. 9. & quæſt. 7. & 8.* concludens etiam, in valore ſeu æſtimatione beneficiorum facienda non venire diſtributiones quotidianas. *d. quæſt. 8. per tot.* nec earum habendum eſſe rationem. Quod tamen reſtringit Felinus *cap. ad aures num, 15. de reſcriptis & Ancharanus Clem. 1, quæſt. 5. de præbend.* niſi eiuſmodi diſtributiones quæ plerumque incertæ ſunt. *Moneta d. q. 8. num. 6.* reduci poſſunt ad aliquam certam & præciſam ſummam quod tamen Moneta *d. q. 8 num. 2.* non ſequitur fieri enim non poteſt ut reduci poſſint ad præciſam certitudinem quia beneficiatus abſque etiam ſua culpa imo iuſta ex cauſa diſtributionibus fruſtretur ut puta ſtudiorum aut domeſticorum negotiorum cauſa abſens. *Monet. d. q. 8. num. 6.* Juriſque eſt aptitudinem acquiſitionis non augere pretium aut valorem rei nec reddere quempiam locupletiorem. *l. naturalem §. 1. ff. de acq. rer. dom. l. pretia ff. ad l. fal. cap. ſi poſtquam de preb. in 6. Monet d. q. 8. num. 7.* 4

(184) *In prima inſtantia extra Rom. curiam & in partibus coram ordinarijs locorum*

Digitized by Google

5 *earum cognoſci & terminari.* Itaque licet exempti immediatè ſub eſſe ſint ſummo Pontifici, *c. 1. ex autoritate de privileg. in 6. Choppinus de ſacra politia lib. 2. tit. 4. num. 6. fol. 231.* ac legato ejus à latere *c. 10. §. abbatem de elect. in 6. Gloſſ.* [illegible] *de cauſis* [illegible] *ſubiecti.* Non tamen potuerunt in prima inſtantia evocari ad Romanam Curiam & ita pactis inter Rom. Pontificem Reges Franciæ Hiſpaniæ Belgijque Principes reſtatum reliquit Choppinus *d. tit. 4. num. 8. fol. 233.* proinde ſi contingat eos evocari habebant jus revocandi domum ad patres provinciales ſive judices quos ex privilegio ſortiuntur. Quippe quod Eccleſiaſticæ cauſæ alibi quam in patrijs litigatorum finibus à Pontifice ratione privilegiorum cognoſci non ſoleant uti Guicchardinus in ſua hiſtoria refert. Si autem quispiam contra hanc libertatem ſint [illegible] eis quorum intererit querela libello ſupplicare Pontifici. Imo etiam officium conſervatoris privilegiorum implorare. *Chop. d. loc.* Eſt quoad à Concilij Trid. diſpoſitione non alienum. *Seſſ. 24. cap. 20. de Reform.* Sunt autem ejuſmodi Tridenti Concilij verba.

Cauſæ omnes ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes etiamſi beneficiales ſint, in prima inſtantia coram ordinarijs locorum cognoſcantur exceptis his quæ juxta canonicas ſanctiones apud Sedem prædictam ſunt tractandæ vel quas ex urgenti rationabilique cauſa judicaverit ſummus Pontifex Romanus per ſpeciale reſcriptum ſignaturæ ſuæ manu propria ſubſcribendum committere aut avocare.

Ad ejus quidem Concilij Tridentini declarationem extat Bulla Gregorij XIII. Pontificis tenoris ſequentis.

GREGORIUS XIII.

6 Ad Romani Pontificis providentiam circumſpectam pertinet dignoſcere dubia ſuper ſacrorum Conciliorum decretis pro tempore inſurgentia [illegible] declarationis oraculo dilucidare & interpretari ut exinde litium diſpendia [illegible] quæ valerent, [illegible] Romanus Pontifex ut proviſiones & gratias per eum de beneficijs pro tempore vacantibus ac ſuæ & Sedis Apoſtolicæ diſpoſitioni vel ordinationi reſervandis in favorem diverſarum perſonarum ſignatarum & acceptarum ſuum effectum debite conſequerentur & ne dum literæ Apoſtolicæ ſub plumbo deſuper expedirentur beneficia ipſa ab aliquibus [illegible] occuparentur aut aliqua in ſpiritualibus & temporalibus detrimenta ſuſtinerent [illegible] corporalem poſſeſſionem ipſorum beneficiorum & illis annexorum juriumque & pertinentiarum quorumcumque Sedis & cameræ Apoſtolicæ nominibus apprehendi ac omnes & quoſcunque fructus redditus & proventus beneficiorum & annexorum eorundem percipi exigi atque integre perſonis prædictis poſtquam ipſis literas ſub plumbo expeditas haberent una cum dicta poſſeſſione conſignari [illegible] quandoque vero dum literæ ſub plumbo hujuſ-

hujuſmodi expeditæ exiſtunt ut jus ſuum unicuique illorum conſervetur & temerariorum audacia debita caſtigatione compeſcatur ac ipſæ litteræ Apoſtolicæ facilius debitæ executioni ut par eſt demandetur proviſo de beneficijs in corporalem realem & actualem poſſeſſionem beneficiorum & annexorum jurium & pertinentiarum prædictarum induci & inductos in ea manuteneri à notis quibuslibet intruſis detentoribus at eiſdem aliaque fieri & exequi per diverſas ſuas in forma brevis & ſub annulo piſcatoris confectas litteras mandet & percipiat certis ſimili modo & forma tunc perſcriptis dilecto filio cauſarum curiæ cameræ Apoſtolicæ generali auditori ſeu alijs executoribus deſuper deputatis quibus omnino parendum eſſe nihilominus nonnulli beneficijs prædictis inhiantes ac gratias prædictis illudere eorumque intruſiones & detenſiones improba tueri ſatagentes executionem litterarum in forma brevis hujuſmodi & facultatem per eas ipſis executionibus attributam diverſis dubijs & collationibus removetur & proceſſus per eoſdem executores deſuper habitos & formatos ac inde ſecuta quocumque nulla & in valida nulliuſque roboris vel momenti eſſe neque attendi debere contendunt ſub prætextu quod in decreto ſacri Concilij Tridentin. Seſſione 24. cap 20. de Reform diſpoſitum fuerit quod cauſæ omnes ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes etiamſi beneficiales ſint in prima inſtantia coram ordinarijs locorum duntaxat cognoſcantur exceptis his quæ juxta canonicas ſanctiones apud Sedem prædictam ſunt tractandæ vel quas ex urgenti rationabile cauſa indicaverit ſummus Pontifex Romanus per ſpeciale reſcriptum ſignaturæ eius manu propria ſubſcribendum committere aut avocare verum cum decreto hujuſmodi Concilij conceſſione prædictarum litterarum in forma brevis & illarum executionem nihil efficiat neque per illos cauſa vel inſtantia introducatur ſed more executive procedi mandetur, literæ quoque in forma brevis annula piſcatoris monitæ non minoris ſint efficaciæ & autoritatis quam reſcripta ſignaturæ Roman. Pontif. ejus manu propria ſubſcripta nos in his noſtræ debitæ declarationis cautelam adhibentes ac proviſorum prædictorum jus adverſus dubia & cavillationes hujuſmodi æquitate & inſtantia ſuadentibus perſeverare volentes nec non prædictarum & quarumcumque litterarum in forma brevis ſuper capienda poſſeſſione nomine cameræ hujuſmodi aut in favorem litterarum ſub plumbo expeditarum tam à prædeceſſoribus noſtris, quam nobis à dicta Sede hactenus conceſſarum tenoris ac litis & cauſæ ſi quæ deſuper executæ ſint ſtatum & merita nominaque & cognomina judicum executorum & collitigantium præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes motu proprio non ad ipſorum proviſorum aut aliorum nobis pro eis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam ſed ex certa ſcientia ac de mera noſtra deliberatione decernimus & declaramus per conceſſionem litterarum in forma brevis ſub an-

Digitized by Google

annulo piſcatoris ſuper capienda poſſeſſione quorumcumque beneficiorum diſpoſitioni Apoſtolicæ reſervatorum ſeu affectorum. Sedis & cameræ Apoſtolicorum nominibus apprehendenda & ejuſdem poſſeſſionis in favorem proviſorum ab ipſa Sede de eiuſdem beneficijs poſtquam litteras ſub plombo ſuper proviſionibus hujuſmodi habuerunt expeditas, relaxatione nec non adſiſtentia ipſis proviſis litteras deſuper ſub plombo expeditas habentibus præſtanda & illorum in ibi expreſſorum executione facienda, qua mandata executiva ſunt & ſummariam duntaxat cauſarum propter illæ emanarunt cognitionem requirunt decretis Concilij hujuſmodi non contravenire nihilque præjudicij illis inferri vel eorum formam in aliquo violari neque judici aut cenſeri vel executionem litterarum earundem propterea in aliquo ſuſpendendi ſive remorari aut facultatem litterarum executores ipſos & ab eis deputatos ſub executoris facultate ſibi per eaſdem litteras ut præfectum conceſſas uti frui gaudere & contra illis non parentes & declarationem incurſus pœnarum & cenſurarum in eiſdem litteris in forma brevis contentarum ac invocatione brachij ſingularis procedere alia omnia & ſingula in eiſdem litteris contenta (illarum tamen forma ſervata) facere & libere & licite potuiſſe & poſſe nec non proceſſus, deſuper habitos & formulas habendoſque & formandos ac inde ſecuta & ſequenda quæcunque firma valida & efficacia fuiſſe & eſſe & fore ſuoſque integros & plenarios effectus ſortiri debere in omnibus & per omnia Præſentes quoque litteras de ſurreptionis & obreptionis vitio aut intentionis noſtræ vel quoquam alio defectu notarij impugnari vel invalidari nullateaus.

Liquet itaque ex dicti Concilij Trid. diſpoſitione, *Seſſ.24.cap.10. de Reformat.* cauſas beneficiales indiſtincte in prima inſtantia agitari debere coram ordinario dictio enim Et, in hoc Textu ſumitur expoſitive uti alio in loco oſtendi *Scholia* 190.

7 Sed quæſtio eſt an à lata per ordinarium ſententia liceat appellare ad Nuntium Apoſtolicum neutiquam à facultatibus enim Nuntiorum Apoſtolicorum excipiuntur cauſæ beneficiales. *Gonſales de menſib. & altern. Epiſcop. §.2. in proe. nu.59.* utpote quod ejuſmodi cauſæ cenſeantur Rotales atque curiales. *Gonſal ibid Marcheſ. de commiſſ. part.2. cap 3. de Com. app. num.2 & 8. Rot. dec 36. num.2. de appell in noviſ.* Itaque inſpiciendæ facultates Nuntiorum à quibus hæc quæſtio dependit, *ca. porro ca. recipimus de privileg. l. diligenter ff. mand.* quarum exhibitionem expedit ſtatum in exordio cauſæ ut juriſdictio fundari poſſit poſtulare atque diligenter examinare *Rot. diverſ dec.73. part.3 lib.3.* Rurſus quæſtio eſt quando dicitur cauſa beneficialis. Reſpondeo. Quando agitur de collatione jam facta vel facienda & ſic de titulo in re vel ad rem tam in petitorio quam in poſſeſſione. *glo. Clem. diſpendioſam verb. beneficij de iudicijs ubi Card. num.12. Gonſal. d. loco num.65.*

Non

Digitized by Google

Non tamen cenſebitur cauſa beneficialis ſi ex parte unius agatur de collatione beneficii obtinenda & ex parte alterius prætendatur non eſſe locum collationi ſed quod debeat fieri ſuppreſſio & ponere Nuntius de ſimili caſu cognoſcere poterit. *Gonſal. ibid. num. 66.* Similiter ſi agatur de unione perpetua quamvis ſecus de unione temporali. *Caſſad. de. 3. num. 1. & 3. de iudicijs.* alios caſus in quibus cauſæ cenſeri debeat aut non cenſeri beneficialis vide apud gloſſographum. *d. Clem. 1. ubi Card. 13. & ſeqq. puteus dec. 66. dec. 496 lib. 2. Rot. diverſ. deciſ. 765. libr. 3 part 3.* An autem diſtincte ab ordinarijs procedentibus tanquam S. Sedis delegatis appellare debebit ad S. Sedem. Reſpondeo. Quando ordinarij procedunt auctoritate Concilii uti Apoſtolicæ Sedis delegati in cauſis quæ ſub eorum iuriſdictione ordinaria non comprehenduntur ab eis debebit ad Sedem Apoſtolicam appellari. At quando Concilium iuriſdictionem delegatam cumulat cum ordinaria licet ad Metropolitanum appellare. *Ioannes de Gallemat. in libro declarationum Concilij Trid. ſeſſ. 14. ca. 4. fol. 72* qua de re videantur quæ paulo fuſius alio in ſcripto notavi. *de iuriſd. ord. in exempt li. 2. quæſt. 14.*

(185) *Ita quod nulli liceat ante diffinitivam ſententiam appellare niſi ab interlocutoria quæ vim habeat diffinitivæ vel à gravamine quod per appellationem à diffinitiva reparari non poſſit.* Id ipſum renovavit ac conſtituit Pius Quartus Pontifex cum clauſula irritante inhibitionum procedentium à judicibus delegatis appellationem ab eiuſmodi ſententijs inter poſitarum. Qua de re videbimus infra *Scholio 187.* extatque eius Bulla edita anno 156 . pridie Nonas Septembris apud Petrum Mat- 8
thei in ſeptimo decretalium conſtitutionum ſummorum Pontificum *lib. 2. tit. 9. de appellat. cap. 6.* id quod etiam conforme eſt non modo Concil. Trident. *Seſſ. 24. cap 2. de Refor.* Sed & conſtitutioni Caroli V. Imperatoris editæ anno 1545. Wormatiæ in hæc verba.

Interdictum vero de non appellando à ſententijs interlocutorijs interpretandum duximus ut procedat generaliter in omnibus illis interlocutorijs inter ſubditos patriæ Leod. latiſque vim diffinitivæ principalis non habent negotii quemadmodum ſunt interlocutoriæ competentis iudicis pronuntiationes cauſarum ad iuſtitiam ſecularim remiſſionis & ſimiles nihil circa negotium principale diffinientes in talibus enim pœnali edicto & ordinationi noſtræ pœniſque in contravertores locum eſſe volumus & declaramus.

Tenor porro dictæ Bullæ Pii IV. talis eſt.

Pius Papa Quartus.

EPiſcopis Archiepiſcopis primatibus & Patriarchis reſidentibus ultra Privilegia & indulta eis per quoſcumque Romanos Pontifices prædeceſſores 9
noſtros ac Sedem Apoſtolicam & generalia concilia in cancellariæ Apoſtoli-

ſtolicæ regulas conceſſa quæ in ſuo robore permanere volumus tanquam à S. Sede delegatis in quibuſcumque civilibus criminalibus vel mixtis cauſis contra quoſcumque clericos ſeculares regulares ac etiam extra eorum monaſteria ſeu regularia loca degentes regulares quomodolibet exemptos authoritate noſtra procedere & cauſas ipſas cognoſcere fineque debito terminare ac quicquid terminaverunt exequi & obſervari facere ipſoſque exemptos pro tempore & delinquentes juxta eorum exceſſus & delicta punire corrigere & omnem jurisdictionem in eos exercere omniaque alia & ſingula in præmiſſis & circa quomodolibet neceſſaria & oportuna quæ noſmet facere exercere & exequi poſſemus in omnibus & per omnia facere exercere & exequi libere & licite valeant plenam & liberam licentiam ac facultatem authoritate & tenore prædictis concedimus & indulgemus. Decernentes ab eorum ordinationibus interlocutionibus & decretis ante diffinitivam ſententiam vel vim diffinitivæ habentem & ubi agetur de morum correctione nullatenus etiam ad nos & Sedem Apoſtolicam appellari poſſe & nihilominus per appellationes quaſcumque contra præſentium tenorem quomodolibet interpoſitas minime cauſas devotui aut etiam per quaſvis inhibitiones etiam cum quibuſvis cenſuris pœnis eis à quibuſvis judicibus ordinarijs vel delegatis forſan faciendas illarum ulteriorem cognitionem & expeditionem & ubi de morum correctione agetur etiam legitimam executionem minime impedire aut cenſuris & pœnis hujuſmodi ligari aut irretiri cenſere. Datum Romæ pridie nonas Septembris 1560.

Eſt & inſignis conſtitutio ejuſdem Pij Quarti Pontificis ad Epiſcopos Leodienſes quibus concendit eis eorumve officialibus privilegium primæ inſtantiæ cum clauſula irritante quarumcumque avocationum inhibitionum appellationum à quibuſcumque ſententiis ante diffinitivam non habentibus vim diffinitive nec non à declaratione frivolarum appellationum ſeu exceptionum Revocationibus inhibitionum Remiſſionibus ad juſtitiam ſecularem inſuper declarat commiſſiones Legatorum in præjudicium hujus conſtitutionis eſſe nullas licereque non obſtantibus inhibitionibus ſine periculo attentatorum ad ulteriora præcedere. Quod notatu dignum eſt pro acceleratione cauſarum ac effugio attentatorum quæ plerumque negotium principale ſolent remorari, uti bene advertit Lancelottus *de attentatis part. 2 cap. 20. limit. 2.* Tenor porro dictæ conſtitutionis eſt talis.

PIUS PAPA QUARTUS.

10 VEnerabilis Frater ſalutem & Apoſtolicam benedictionem: Pro ſalubri gregis tui directioni & officio juſtitiæ ſine qua religio nuſquam colitur nos decet ea tibi familiariter concedere per quæ ſubditi tui ab indebitis vexationibus ea qua poteſt induſtria præſerventur & illi qui à rectitudinis ſemi-

ta ex

ta exorbitant ad ſua officia debite compellantur : Cum itaque (ſicut nuper nobis exponi feciſti) valde difficile atque diſpendioſum reddatur ſubditis prædictis pro quibuſcumque cauſis ad Romanam curiam accedere ſeu extra tuas Civitatem & diœceſim ad judicium evocari ac frequenter in cauſis Eccleſiaſticis & prophanis coram te ſeu vicarijs illorumve commiſſarijs aut alijs judicibus tuis tuarumque civitatis & diœceſis pro tempore motis multi de juribus ſuis diffidentes paſſim & promiſcue collitigantes ſuos ad Romanam curiam ſeu loci Metropolitanum aut alium vel alios judices & à dicta diœceſi longinquos antequam aliqua ſententia per te vel eos feratur per modum appellationis à prætenſa denegata juſtitia ſeu gravaminibus aut alijs diverſimode confectis cauſis trahere conentur ut illos itineris ſumptuum ac moleſtiæ diuturnitatis pertæſos ad vexationis , pecunia redimendum aut jura ſua indefenſa relinquendum impellant ; quidam etiam inſtans contra ſe judicium callidæ effugere nitentes frivolas appellationes hujuſmodi aut fori exceptiones coram te aut tuis vicarijs interponant litteras inhibitorias ad hoc duntaxat extorquendo ut hujuſmodi appellationibus aut exceptionibus per te aut ipſos vicarios frivolis declaratis & propterea inhibitionibus hujuſmodi per vos revocatis ac eiuſdem appellationibus ſeu exemptionibus ad iudices ſuos remiſſis ipſi etiam à declarationibus & remiſſionibus huiuſmodi tanquam iniuſtis appellare cauſaſque deſuper ad alias provincias & ipſam curiam transferri procurent : multi præterea iniquitatis filii dictarum civitatis & diœceſis habitum & tonſuram clericales negligentes ad illicita paſſim proſiliant in malitia exultantes quod ſi de crimine quopiam coram te aut iudicibus tuis prædictis accuſentur vel in eo depræhendantur ſeu convincantur ſtatim provocationes à prætenſis gravaminibus aut aliis ſubterfugiis tuam & iudicum tuorum iuriſdictionem & cenſuram minimo negotio effugere poſſint unde iuriſdictio ipſa in dies confunditur & contemptibilior redditur in graviſſimam ſtatus ac clerici & populi tui læſionem nos præmiſſis malis atque incommodis ea quæ poſſumus providentia occurrere ac ſimul pauperes litigantes prædictos ab huiuſmodi indebitis diſtractionibus & diſpendiis eximere volentes tuis in hac parte ſupplicationibus inclinati authoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo ſtatuimus & ordinamus ac tibi nec non clero ac populo civitatis & diœceſis Leodienſ. concedimus quod poſthac ad noſtrum & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum omnes & ſingulæ cauſæ Eccleſiaſticæ & prophanæ civiles criminales reales perſonales & mixtæ cuiuſcumque qualitatis & naturæ ac inter quoſcumque dictarum civitatis & diœceſis coram te vel tuis vicariis iudicibus officialibus illorumve commiſſariis in prima inſtantia introductæ ibidem omnino cognoſci & terminari debeant & exinde eadem inſtantia durante minimè etiam ad Romanam curiam evocari poſſint ibidem cognoſci &

Digitized by Google

terminari debeant nullique occaſione ſeu prætextu denegatæ juſtitiæ vel gravaminis aut quacumque alia cauſa præterquam ab interlocutoria vim diffinitivæ habente ante diffinitivam ſententiam per vos ferendam nec à declaratione frivolarum appellationum ſeu exceptionum & revocatione inhibitionum ac remiſſione vel alio quopiam decreto per quemcumque veſtrum interpoſitio liceat appellare nec appellationes hujuſmodi ſi fuerint emiſſæ admitti debeant; neque quiſquam etiam noſter aut ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum familiaris continuus commenſalis aut Apoſtolicæ Sedis notarius accolitus capellanus, cauſarum palatij Apoſtolici auditor litterarum Apoſtolicarum abbreviator vel ſcriptor ſeu alius officialis vel in Romana curia reſidens etiam prætextu literarium Fœl. Rec. Eugenij Papæ quartæ in favorem curialum editarum aut cujuſcumque alterius privilegij realis vel perſonalis aliquem in eadem prima inſtantia cauſa coram te aut tuis officialibus ut præfertur introducta ſeu ante primam diffinitivam ſententiam ad curiam etiam ſi alias cauſa ipſa de ſua natura aut juris neceſſitate tractanda & finienda eſſet vel metropolitanos prædictos ſeu alibi extra dictas civitatem vel diœceſim ad iudicium evocari poſſit & nihilominus appellationibus inhibitionibus ſeu quibuſcumque aliis impedimentis vobis interpoſitis non obſtantibus tu aut præſules Vicarii officiales aut iudices tui prædicti in huiuſmodi cauſis ſine vitio attentatorum ad ulteriora procedere eamque fine debito terminare ac quicquid ſuperinde iudicaveritis executioni demandare libere & licite valeatis in omnibus & per omnia perinde ac ſi appellationes exceptiones provocationes inhibitiones & alia præmiſſa nullatenus emanaſſent quodque prætextu huiuſmodi denegatæ iuſtitiæ vel gravaminis ante ſententiam diffinitivam vel diffinitivæ vim habentem ad alium quam te ad quem cum tuo conſilio pertineat declarare an appellationes huiuſmodi rejiciendæ vel admittendæ ſiat recurſus haberi nequeat nullæque cauſæ appellationum à ſententiis interlocutoriis vim diffinitivæ non habentibus nec non declarationibus revocationibus inhibitionibus remiſſionibus & decretis veſtris huiuſmodi devolvantur aut per nos ſeu legatos noſtros committantur nec commiſſæ valeant niſi in illarum commiſſionibus quod à diffinitiva vel quæ vim diffinitivæ habeat interlocutoria ſententia appellatio interpoſitiva fuerit exprimatur decernentes appellationes commiſſiones inhibitiones proceſſus ſententias decreta & alia acta nec non quicquid ſecus contra præmiſſa per quoſcumque tam metropolitica quam Apoſtolica authoritate fungentes ſcienter vel ignoranter fieri vel attentari contigerit irrita & inania nulliuſque roboris vel momenti fore ac appellantes & evocantes præfatos nec non appellationes à ſententiis interlocutoriis aut denegata iuſtitia ſeu gravaminibus huiuſmodi alteri quam ut præſcribitur ſuo vel alterius nomine proſequentes ad expenſas damna

&

& intereſſe per eos propterea debita condemnari debere non obſtantibus præmiſſis ac conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis necnon privilegiis indultis exemptionibus conſervatoriis & literis Apoſtolicis quibuſvis perſonis Eccleſiis ſub quibuſcumque tenoribus & formis ac cum quibuſvis clauſulis & decretis in contrarium quomodolibet conceſſis confirmatis & innovatis quibus omnibus etiam ſufficienti illorum derogatione de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis ſpecifica individua & expreſſa ac de verbo ad verbum (non autem per clauſulas generales idem importantes) mentio ſeu quævis alia expreſſio habenda aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret tenores huiuſmodi ac ſi de verbo ad verbum nihil pænitus omiſſo & forma in illis tradita obſervata inſerti forent præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes; illis alias in ſuo robore permanſuris hac vice duntaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus: contrariis quibuſcumque aut ſi aliquibus communiter vel diviſim à dicta Sede ſit indultum quod interdici ſuſpendi vel excommunicari ſeu coram aliis quam iudicibus vel conſervatoribus ſuis ad iudicium trahi non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die undecima Septembris M.D.LXI. Pontificatus noſtri anno ſecundo. Sic ſignatum Cæ. Glorierius: & in dorſo erat ſcriptum venerabili Fratri Roberto Epiſcopo Leodienſi.

(136) *Niſi alter collitigantium adverſarij ſuo potentiam merita perhorreſcens.* Potentia hæc metienda eſt ab opibus *l. 1 ubi gloſſ. verb. potentiarum & Bald. num 3.* 11 *C. Ne liceat potentioribus d l. 1. verb. viris clariſſimis eruditione. Caſtr. d. l. 1. numer. 2. Duennas Reg. 188. num. 4. Gomeſ. ad reg. Cancell. de ſurrogandis quaſt. 7. & not. libr. 1. quaſt. 48. de iuriſdict ordin. in exempt.* Inſuper varijs alijs ex figuris cauſarum quæ licet regula comprehendi una non poſſunt, eadem tamen trutina penſanda ſunt. Quæſtionis eſſe poteſt utrum Eccleſia reſpectu laici cenſeri debeat potentior? 12 Lud. Romanus reſpondit non eſſe, niſi Eccleſia iuriſdictionem aliquam vel poteſtatem habeat in laicum. *Conſ. 518. Innoc & Hoſt. cap. 2. de alienat. iudicij mut. cauſa facta Spec. de ceſſ. act. §. ſciendum verſ. ex proxime dictis qua de re & ego quadam d. lib. 1. quaſt. 48.* Quid ſi uterque litigator paris ſit potentiæ an alter poterit 13 de alterius potentia excipere? Neutiquam *Bald. d. l. 1. in fin. arg. l. ſed & milites ff. de excuſ. tut. l. non ſolum §. de uno ff. de Ritu Nupt.* An autem exceptio hæc proponi 14 debeat ante litem conteſtatam ad inſtar declinatoriarum? videtur quod ſic. *l. ita demum C. de procurat. Bald. d. l. 1.* niſi tamen adverſarii potentia poſt litem conteſtatam evenerit, qua de re ego fuſius alio in tractatu. *lib. 2. quaſt. 16. de iuriſdict. ord. in exemptos.*

(187) *Seu alia probabili & honeſta cauſa aliter quam per proprium iuramen-*

Digitized by Google

tum ſaltem ſemiplena probata coram ordinario non auderet litigare. Antonomia hæc in re eſt iuris civilis & canonici. Iure enim civili ſolo partis iuramento quod perhorreſcentiæ vocant citra ſuſpicionis cauſæ expreſſionem poterat iudex re-
15 cuſari *gloſſ.l.apertiſſimi C.de iudicijs ubi Bald.& Salic. Minſing lib.3. obſ.58. Marcus Anton. Baver.tract.de Viribus iuramenti numer. 86.verſ.2. Menoch de arb.iud. caſu 202 num.36.Lancelott de attent.part.2.cap.5.num. 68.* At vero iure canonico cui conformis eſt hæc conſtitutio neceſſe eſt ut recuſatio nitatur legitima cauſa quam non ſufficit allegare ſed neceſſario etiam eſt ut probatur *Philipp. Franc. cap.iudex num 6.de officio deleg in 6.Cavalcanus dec.29 nu.97.part.2. Steph. Aufrerius tract.de recuſationibus num.3.* Quales autem eæ recuſationum cauſæ ſint in magno numero recenſet Aufrerius *d loco & Lancelott.cap.5. numer.41. & ſeqq.* Quæ quidem ſi frivolæ ſint aut præſumptio ſit malitiæ recuſantis poteſt iudex eas
16 ſpernere & recto tramite in iuris adminiſtratione procedere quia frivolæ recuſationes aut malitioſæ iuriſdictionem non ſuſpendunt. *Franc. d.cap. iudex numer. 6.& 7. Navar.cap.cum contingat 10.nullitate num.10.de reſcript.*qui dicit ita ſe conſuluiſſe. Salmanticæ *Staphil d.litteris iuſtitia §.ſi appellatus numer 2. Angel.§ ergo ſi quidem,numer.1.& 2.inſt.de fideicommiſſarijs libert. Lancelott.d.cap.5. numero 31.*

(188) *Eo enim caſu cauſa ipſa appellationum in dicta curia etiam in prima inſtantia committi cognoſci & terminari poterunt.* Ratio eſt. Quia appellatio &
17 recuſatio ſimboliſant. *Marant.de ord iud part.6.in deciſor actu 2. Lancelott.de attentatis part.2.cap.8 num.69 & 70* & proinde ſicut per viam appellationes cauſa ab inferiore transfertur ad ſuperiorem ita & per viam recuſationis. *Mar. & Lancel. iam citati.* Æquiparcitorum enim eadem eſt ratio & iuris diſpoſitio. *Præſes loco ab æquiparatis.*

(189) *Alioquin appellationes & illarum & etiam aliarum cauſarum commiſſiones & quicquid inde ſecutum fuerit nullius ſit roboris & momenti.* Ecce clauſulam irritantem quæ inficit & irritat commiſſiones inhibitiones & proceſſus appellationum interpoſitarum ab interlocutoriis non habentibus vim difinitivæ vel gravaminibus quæ per appellationem à diffinitiva reparari non poſſint. *Fuſe Gabrielius com.concl.lib.6.tit.de clauſulis,concl.3.* Itaque non obſtantibus inhibitio-
18 nibus iudicium delegatorum in eiuſmodi cauſis licebit citra periculum attentati ad ulteriora procedere executionemque promovere. Tum quia inhibitio quæ non eſt canonica extra rotam non ligat. *Lancel.de attent.part.2.cap20.lim.1. nu.1 & 10.Cotta dec.204.*Signanter cum inhibitio emanavit contra conſtitutionem Papalem uti hoc in caſu. *Cornens conſ.25.lib.3 Lancel.d.lim.1.num.9* aut ſine prævia cauſæ cognitione hoc eſt partis citatione, *Lancel.ibid.num 6.* Tum quia inhibitio non ligat quando princeps vel Pontifex permittit quid fieri non obſtante in-

Digitized by Google

inhibitione *Lancel.d.cap.20.lim.2.* Tum quia inhibitio emanata vigore reſcripti ſubreptitii non ligat *Lancel.ibid.lim* 12. verbi gratia ſi enarretur appellatum eſſe à diffinitiva ſententia vel diffinitivæ vim habente cum tamen ſit ab interlocutoria cuius gravamen poteſt per diffinitivam reparari Commiſſio enim non poteſt dare iuriſdictionem ſuper eo quod non eſt. *Ægid. dec* 22 *incip. Secundum Verſ.Nam commiſſio.* In omnique reſcripto ac inhibitione tacite inſerta eſt & influit clauſula. Si preces veritate nitantur. *Dec conſ* 33 *num* 5 *Pariſ.conſ.*172. *nu.*13. *lib.*4. Tum denique quod conſtitutio hæc conciliaris habeat clauſulam derogatoriam. *Fel.cap.nonnulli col.*4.*in* 1 *regula de Reſcriptis. Rota Veral.dec.*268.*part.*1. *Menoch conſ* 294.*tom* 3. cui Pontifici derogare non cenſetur niſi cum ſpecifica expreſſione.*cap.ex parte veſtra de Capell.Monach.Cotta dec.*48.*part.*1. longe magis reſcripta inferiorum qui generalibus Eccleſiæ conciliis Pontificiſque conſtitutionibus derogare non poſſunt.*gloſſ ca.cum dilectus verb.in ætate de elect. Rebuff. de diſpenſat.ad plura num.*28.*&* 31.*ca.quod ſuper ca.cum inferior de maioritat. & obedient.*

Sed quid ſi pars non opponat an non obſtante hac clauſula irritante appellationis proceſſus ſuſtinebitur? Reſpondeo. Suſtineri Clauſula enim irritans nullius eſt energiæ niſi parte opponente. *Gonſales de menſib.& altern.Epiſcop.glo.*66. *num* 52. *& ſeqq.gloſſ.*56.*num.*65 *per Clem* 1.*verſ. Quia decretum de prab Roman. conſ.* 330. appellatioque alioquin rejicienda ſuſtinetur parte non opponente. *Menoch.lib.*2.*præſ.*46 *n.*2.*Dec.l.*1.*C.de bon.poſſ ſecundum tabulas.* Conſenſuſque partium ſolet reddere licitum quod alioquin eſſet illicitum. *Lancelot. de attentatis cap* 12.*limit* 42 *num.*13. appellatioque ut ſentiunt nonnulli etiam non interiecta ſolet devolui in vim conſenſus & taciturnitatis partium. *Vantius de nullit.tit.de nullit.ex defectu iuriſdict num.*75.*& ſeqq.Abbas cap. Cum contingat.de officio deleg.Anton. Nicellus in concord.gloſſ.num.*27. Seu prorogationis *eleg. Caſtr. l.*1.*§ biduum nu.*6.*ff.Quando appell.ſit.* Cui tamen theoriæ adverſatur Rota *dec.* 12.*num.*2.*de appellatione in novis.Granat.ad Veſtr.lib.*7.*cap.*2.*numer.*12.*& cap.*7. *numero* 72. 16

---

§. DECIMVS QVARTVS.

SUMMARIUM.

1. *Dictionis & energia multiplex.*
2. *Conſervatores ſæculares hac conſtitutione non comprehenduntur.*
3. *Excellentia canonici iuris.*

Digitized by Google

4 Baccalaureatus an ſit gradus.
5. Baccalaureatus ſine ſcriptura probari poteſt.
6. An opponi poßit de inidoneitate graduati.
7. Aſſeſſorum origo.
8. Aſſeſſores conſenſu partium deſignandi.
9. Quid ſi partes non conſentiant.
10. Aſſeſſor debet eſſe omni exceptione maior.
11. Quid ſi male conſulat.
12. Aſſeſſores non aſſumendi ex remotis partibus.
13. Quid ſi omnes recuſentur.
14. Recuſationem frivolam iudex poteſt ſpernere.
15. Multa ſunt recuſationis cauſa.
16. Iudex an teneatur aſſumere aſſeſſorem.
17. Iudex tenetur aſſumere aſſeſſorem quoties lege ſtatuto aut reſcripto ad hoc obligatur.
18 Aſſeſſor petendus eſt.
19. Quid ſi alteruter petat uter ſolvet aſſeſſores.
20. An iudex teneatur ſequi conſilium aſſeſſoris.
21. Laicus an coram iudice Eccleſiaſtico aſſeſſor eſſe poßit.

(190) IVdices autem & conſervatores(191) à Sede Apoſtolica deputati(192) ſi in altero jurium(193) graduati non fuerunt (194) aſſorem in partibus(195) non ſuſpectum(196) ab ipſis partibus vel eorum altera requiſiti(197) ſumere & ſecundum ejus relationem judicare teneantur.

SCHOLIA.

1 (190) I*Vdices autem & conſervatores.* Dictio Et varie in jure uſurpatur interdum enim copulat. *l. ea tamen adiectio ff. de leg. 3. l. titio ff. de leg. 2.* nonnunquam disjungit. *l. cum quidam §. ult. C. de verb. ſig. l. ſæpe ff. de verb. ſignif.* Quandoque ponitur argumentative. *d. l. ea tamen adiectio DD. l. omnes populi ff. de iuſt. & iure.* aliquando ponitur expoſitive ſcilicet pro id eſt. *l. in venditione ubi gloſſ. ff. de evictionibus. Albertus de Pergamo de præpoſit. num.* 112. Hoc in loco Pontifex præponit judices uti genus ſubnectitque conſervatores uti unam ſpeciem judicium. *Claud. Cautinncula de officio iudicum lib. 3. cap. 3.*

2 (191) *A Sede Apoſtolica deputati.* Hoc adjicit, ut ab hac conſtitutione excludit conſervatores à principibus laicis conſtitutos. *cap. 1. & fin. de offic. deleg. in 6, in verb. Apoſtolica Sede.* Quin autem principes ſeculares non autem inferiores aut qui jure principum non cenſentur conſervatores deſignare poſſint dubium non

non eſt.*tot,tit.C.de defenſoribus Civitatum auth. Vt nulli iudicum liceat habere loci ſervat.auth.de mandat.princip.§.nulli quoquo iudici. Franc. cap.fin §. Conſervatores ubi DD.in princ.deleg.in 6.* quos proinde Pontifex non vult hac ſua conſtitutione comprehendi prout nec ſimiles conſervatores conſtitutione Innocentij ac Bonefacij comprehendi teſtantur Doctores claſſici.*Io.And.Gemin.Franc.& cæteri in cap. 1 & fin de offic.deleg.in 6.*

(192) *Si in altero iurium.* Scilicet canonico aut civili duæ enim iſtæ ſcientiæ dicuntur architectonicæ id eſt omnibus alijs dominantes. *Rebuffus ad concordata Rubr.de collationibus in gloſſ.verb.iuris canonici aut civilis.* Medicus enim agrimenſor œconomus,imo Theologus ſi in ſcientiæ ſuæ profeſſione labatur cervices huic ſcientiæ ſubjiciet ut proinde cœteræ ſcientiæ utrique huic non immerito ancillari dicantur. Ac quidem utriuſque hujus ſcientiæ tanta eſt coniunctio ut alterius perfectio ab altera dependeat juris enim canonici ſanctitas à ſublimitate juris cicivilis decoratur juriſque civilis maieſtas à canonum authoritate firmatur. *Bald.in proe.decretalium* Ut proinde vix ſit qui in altero iure ſine altero poſſit præcellere teſte Romano. *Sing.654. Io.te dico che & legiſta ſenza capitulo vale poco Ma il canoniſta ſenza à lege vale mente.* 3

(193) *Graduati non fuerunt.* Graduati debent eſſe in aliqua univerſitate famoſa ut ſub hac diſpoſitione comprehendantur & proinde graduati quos Bullatos vocant ſub hac conſtitutione non veniunt. *Rebuff de nominationibus quæſt. 10.l nemo C.de advocat.diverſ.iud. Guid quæſt.388. DD.cap. clerici de iud. idem Rebuff ad concordata Rubr.de collationibus.§ prætereá gloſſ.verb.famoſa.* Nam & Concilij Trid.diſpoſitione.*ſeſſione 22 & cap.2.ſeſſ.24.cap.2.de Reform. & conſtitutione Pij V.edita anno 1568.Kal.Iunij.* omnis prærogativa ita graduatorum ſublata eſt. 4
Quid autem ſi quiſpiam ſit tantum baccalaureus an dicetur graduatus , videtur quod non. Quia baccalaureatus non eſt gradus. *gloſſ.ad Reg. Cancell Iulij 2 in 3. parte.* Baccalaurei enim ſeu baccalarij, teſte Rhenano à bacillo nominati ſunt quia primi ſtudii autoritatem quæ per baculi exhibitionem concedebatur jam conſecuti fuiſſent ut fuerit velut quoddam mancipationis ſignum in aliquod ſtudium baculi traditio. *Iacobus Spiegelius in lexico verb. Baccalarij.* Sed an ad probationem gradus requiratur ſcriptura ſeu inſtrumentum ab univerſitate ? Minime quia actus nunquam ad ſui ſubſtantiam requirit ſcripturam niſi ita expreſſe jure ſtabilitum ſit uti prolixius alio in loco docui.*lib.1. de iuriſd.ord.in exempt.cap.7* probari itaque poterit gradus nedum per duos teſtes , ſed etiam per unicum. *Iaſ.l.hujuſmodi §.legatum ff de leg.1* quia actus parvi eſt præjudicij & tertio non nocet. *Fel.& DD.cap licet univerſis de teſtibus.* ad inſtar ordinis clericatus qui ſolet probari per unum teſtem. *Gerardi ſing.49.num.3 Iaſ.d.§ legatum DD.d. cap.licet.Guid.quæſt.474. Iaſ.Rep.l.admonendi num.198.col.71.ff.de Iureiur.* Quod intel- 5

Digitized by Google

intelligendum eſt quando ejuſmodi probatio eſſet extrajudicialis neminique præjudicaret alioquin requireretur ut minus probatio duorum teſtium. *Rebuff. de Nominationibus quæſt 14. nu. 32.*

6 An autem exhibitis litteris authoritatis gradus poſſit excipi de inidoneitate graduati? Neutiquam. Quia jam eſt approbatus. *Fel cap. fin. de præſumpt. Staphileus de litteris gratiæ in decima forma expectativarum. Rebuff d. Rubr. de collationibus § præterea in gloſſ. verb. Quinquennium.* habilitaſque perſonæ præſumitur ex actu habente debitam formam. *cap. in præſentia ubi dec. de probat. l. ab ea parte ff. eod. Aufrer. thol. dec. 449.* proinde ſicuti capitulum inquirere nequit de habilitate ſibi per collationem præſentati *cap. Menoch. 16. quæſt 1. ca. capitulum S. Crucis de Reſcript. ca enim cui de præb. in 6. Abb. cap. pro illorum de præb.* Ita neque quiſpiam de idoneitate ejus quem univerſitas formoſa toti orbi teſtatum fecit. *Rebuff. d §. præterea in gloſſ. verb. quinquennium, Choppinus de ſacra politia lib. 1. tit. 8. num. 8. & ſeqq. Arnulphus Ruſeus de iure regaliorum Franciæ & Philipp. probus eodem tractatu,*

7 (194) *Aſſeſſorem in partibus.* Fuit olim in more poſitum Romanis ut qui judicandi poteſtatem haberent ſibi iuriſperitos adſciſcerent quorum conſilijs & operis in exercenda juriſdictione uterentur. *l. 1. & tot. tit. ff. & C. de officio aſſeſſorum.* ab aſſidendo dicti quod judicibus in judicando aſſideant eumque conſiliorum ſuorum faciant participem. *l. 1. C. de aſſeſſoribus*, qui & ideo conſiliarij etiam nuncupantur. *Spec. de conſilijs requiſit. & tit. de aſſeſſore §. aſſeſſor.* Aſſeſſorum itaque e-
8 lectio ſpectat ad eum qui judicantis munere fungitur. *l. 1. l. nullius iudicium C. de aſſeſſorib.* tutius tamen & magis congruum eſt ut eligantur de conſenſu partium litigantium, *cap non ſane verſ. illi enim 14 quæſt 5.* ita enim mutua partium conſenſu aſſumptus aſſeſſor poſtea ſuſpicio jus prætextu recuſari non poterit *cap. quod ſemel placuit de Reg. iur. in 6.* Si autem partes in electione non poſſunt convenire judi-
9 cantis religio aſſeſſorem deſignabit. *cap. cum ſpeciali de appell cap. ſuper quæſtionum de officio deleg. Specul. de aſſeſſore §. eligitur.* iudicium enim redditur in invitum. *l. inter ſtipulantem ff. de verb. oblig.* Debet autem aſſeſſor eſſe omni exemptione ma-
10 jor nec laborare aliqua infamia juris aut facti. *l. liberti ff. de offic. aſſeſſor. l. neque C. de dignit. li. 12.* proindeque hæreticorum filij quia juris infamia laborant ejuſmodi aſſeſſoris munere fungi non poſſunt. *Iacobus Simanchas Epiſcopus Pacenſis in enchiridio iudicium violatæ religionis tit. 63 c. vergentis de Hæreticis c. 2. §. hæretici eodem in 6.* ut nec excommunicati propter conſilij participationem & communicationem quæ eis prohibetur. *Spec. d. loco §. debet.* idque non obſtante quod aſſeſſores nullam habeant juriſdictionem *l. 1. C. de aſſeſſorib.* conſiliumque duntaxat jus dicenti ſuggerunt *l. Conſiliarij ff. de offic. aſſeſſo. l. 3. C. eod.* debent enim qui ſunt à conſilijs vitæ ac famæ eſſe illibatæ. *d. l. liberti.*

De

Digitized by Google

De ſalario aſſeſſorum notam quædam inferius. *Scholio* 197. *quæ*.12. & 13. quæ hic ne actum agam non repeto, ut & quid ſi una partium petat aſſeſſorem an altera tenebitur ad contributionem ſportularum, *vide Scholio* 196. Quid autem ſi aſſeſſor male conſulat an judici imputabitur? Diſtinguo civiliter tenebitur eligendo enim aſſeſſorem imperitum iudex verſatur in culpa. Quia electio mala eſt in culpa *l. nam & ſervius ubi gloſſ. ff. de neg geſt. l ſi ſervius § ſervi § fornicarius ff. ad l. aquilia Cœpila de ſervitut. urb. præd. ca.* 73 *num*. 6. *Rebuff. ad ord. reg. tit. de ſent. execut. art*. 7. *gloſſ* 10 *num*. 3. *Navarr. cap. ſi quando except*. 16 *num*. 3. *de Reſcript Cuneo auth. qua in provincia num*. 4. *C. ubi de crimine agi oportet. Hippolit. Bonacoſſa tract. de famulis quæſt*. 148. 164 *Gomeſius ad Reg. Cancell. de triennali quæſt*. 28. *caſu* 49 Criminaliter vero non tenebitur niſi intervenerit ejus dolus. *l* 2 *ff. quod quiſque iuris. l. obſervare §. proficiſci ubi gloſſ. ff. de offic. proconſ.* Aſſeſſores vero utroque caſu indiſtincte tenebuntur. Imo ſi quid iudex perperam decernat tenebuntur aſſeſſores niſi proteſtatione de contraria eorum voluntate fidem fecerint, præſumptio enim eſt quod aſſeſſoris conſilium ſecutus ita decreverit. *l. quonam iudices ut Bald. & DD. C. de appellat. apoſt. ad Spec, de aſſeſſore § pœna*. 11

Adjicitur autem in textu conſtitutionis. *in partibus*. Ne judex gravi ſumptu partium è locis remotioribus advocet aſſorem. *Spec. de Requiſit. concilij numer*. 14. proſpiciendum enim eſt ut partes quam minus fieri poteſt ſumptibus graventur. *Spec. de iudice delegato §. ſequitur num*. 1. *Emanuel. Roderic. quæſt. Reg. tom*. 1. *quæſt*. 68. *art* 8. quia etiam ratione delegatus Papæ non poteſt cauſam ſubdelegare alteri alicujus loci remotioris. *Spec. d. num*. 1, qua de re notavi ſimilia, *in tract. de iurisdict. ord. in exempt. lib*. 4. *quæſt*. 87. & *vide infra in materia de conſervatoribus q*. 12. Quid porro ſi alterutra pars vel etiam utraque omnes recuſent. Reſpondeo judicis officio incumbere multitudinem ſuſpectorum refrenare *Spec. de Requiſit. Concilij num*. 14. *in fine* proinde poterit tunc etiam partibus invitis quempiam deſignare, judicium enim redditur in invitum uti initio hujus ſcholij oſtenſum eſt. Signanter quod vagæ & generales ejuſmodi recuſationes ut & exceptiones non ſint conſiderandæ ſed ſpernendæ. *Fel. cap. paſtoralis num*. 13. *de reſcriptis, late Lancelot. de attentatis part*. 2. *cap*. 5. *num*. 31. & *ſequentibus. Lanfrancus cap. quoniam contra verb. exceptionem de probat. Gerardi ſing*. 70. *Cavalc. dec*. 46. *num*. 327. *part*. 1. Imo ne quidem cum in ſpecie & individuo proponitur quoties judex animadvertit recuſationis cauſam eſſe frivolam, ſperni enim libere ejuſmodi recuſatio poteſt. *Navarrus cap. cum contingat decima cauſa nullitatis num*. 10. *de Reſcriptis Franc. cap. iudex num* 6. & 7. *de officio deleg. Angel. §. ergo ſi quidem num*. 1. & 2. *inſt. de fideicom. hæred.* ad inſtar appellationis frivolæ quæ juriſdictionem non ſuſpendit. *Pedem. dec*. 24. *Lancel de attentatis par*. 2. *ca*. 12. *limit*. 6. 12 13 14

(195) *Non ſuſpectum*. Centum prope ſuſpicionis cauſas vide diſcuſſas apud 15

Stepha-

Digitized by Google

Stephanum de Aufrerijs. *tract de recuſat. & nepotem à Monte Albano tract. de exceptionibus tit. 3 de except. contra iudices.*

16 (196) *Ab ipſis partibus vel earum altera requiſita.* Aſſeſſoris aſſumptio relinquitur arbitrio & conſcientiæ judicantis. *d. cap. ſtatutum §. aſſeſſorem de Reſcr. in 6.* Non enim ex juris præcepto obligatur etiam judex imperitus aſſumere aſſeſſorem *Gonſales de menſib. & alternat. gloſſ 46. num. 68. & 50. Vant. de nullit. ex defect. iuriſd. num. 152. Menoch. de arbit iud. lib. 1. quæſt. 23.* Ideoque ſententia lata à judice imperito qui aſſeſſorem non aſſumpſit valida eſt licet iudex ita ferens ſententiam peccet. *Ioan. Andr. cap. nullus ex conſilio num 7. de reg. iur. in 6. Abb. cap. 1 num 7. de conſang. & affinit. Lancell. de attent. cap. 9 concilio ſapientis pendente.*

17 Quod intellige niſi iudex lege ſtatuta Reſcripto conſuetudine aut conſtitutione teneretur ſibi aſſeſſorem aſſumere, nam tunc ſententia aſſeſſore non aſſumpto lata eſſet ipſo iure nulla *Apoſt. ad. Barth. l. 1. § ſi plures num. 12. littera G. de exercit. actione Vantius d. num 152. Lancel. d. loco num. 13. Menoch. d. quæſt. 23. in fin. Gonſales d. gloſſ. 46. num. 82*

18 Itaque opportebit judicis officium in hac hypotheſi implorare ut aſſeſſorem aſſumat. Tum quod judex officium ſuum non imploratum impartiri non tenetur. *l. 4. §. hoc autem ff de damno infecto.* Tum quod omnis diſpoſitio tendens in favorem alterius ita demum eff-ctum ſortitur ſi is in cujus favorem tendit petat aut velit. *gloſſ. l. univerſa reſcripta verb. præbeatur. C. de prec. imper. offer. ubi Iaſ. num 2. & DD. Dec. conſ. 275. Archid cap. 1 numer. 2. de decim. lib 6. Menoch. lib. 2. præſ. 46 late Gonſales d. loco gloſ. 56. num. 48. uſque 109.*

19 Sed quid ſi alteruter ſolus petat aſſeſſorem an alter debebit contribuere pro illius ſalario an is ſolus ſolvet qui petijt? Reſpondetur onus ſalarij ſolvendi incumbere utrique parti etiamſi alter ſolus aſſeſſorem petierit. *l. ſed & loci §. 1. verſ. Sed & ſi meſſor. ab altero ff. finium reg. l. pen. §. expenſis C. de Reb credit. Spec. de aſſeſſore §. ſalarium num. 4.*

20 (197) *Sumere & ſecundum eius relationem judicare tenebitur.* Sed quid ſi judex cenſeat conſilium aſſeſſoris non eſſe æquum an hac in facti contingentia ſequi tenebitur? Neutiquam Conſtitutio enim per quam quis cogitur ſequi conſilium alterius intelligitur ſi ſit æquum. *late Abbas cap. Cum in veteri de electione Barthol. l. 1. § ſi plures num. 10 ff. de exercit. act.*

21 Sed an laicus in caſu hujus conſtitutionis in aſſeſſorem deſignari poſſet? Videtur quod non cujus enim conſilium de neceſſitate eſt, uti interveniat particeps officii & juriſdictionis eſſe cenſetur. *Barth. d §. ſi plures.* qualis eſſe nequit laicus qui juriſdictionis Eccleſiaſticæ capax non eſt, *Abb cap. ſi pro debilitate de offic deleg. Sanches de matrimonio lib. 7. diſp 46. num. 14. Greg. Sayrus in Theſauro Theol. Moralis lib. 1. cap 5. num. 13. & ſeqq. Abb. cap. decernimus ubi Decius num. 17. de iudicijs.* niſi ſpeciali commiſſione Papæ ei ejuſmodi juriſdictio committatur. *Greg. Sayrus d. cap. 5. num. 15. Ioannes Stroſſius tract.*

tract.de Vicario Epiſcopi lib.1.queſt.2.& queſt.37. gloſſ. ca. bene quidem verb. præter Romanum diſt.96. Abb. cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ num 5 de conſtit. ca. ab excommunicato num. 6. de Reſcript, Conſuetudine enim aut præſcriptione ſola laicus talem juriſdictionem acquirere non poteſt. *Abb.c.cauſam de præſcript.& d.c,decernimus,DD,iam laudati Covarru.Relect.cap,alma mater de ſent.excom. Greg Sayrus d.loco.* niſi tamen ea ſit immemorialis. *Navar,conſ,6.num.4.de immunit.Eccleſ,cap.ſuper queſtionum §.preterea de verb,ſig.l.hoc iure §.ductus ff.de aqua pluvia arcenda.* At è contra ſtant multæ rationes quæ ex theoria Abbatis adferri poſſent. *d.cap.cum veteri de elect* Nimirum in conſilium aſſumi etiam poſſe eum qui particeps officij eſſe non poteſt. *Abb.ibid.num 12.*

---

§. DECIMVS QVINTVS,

SUMMARIUM,

1.Cathedraticum unde vocetur.

(198) ET quia ſæpius ex multiplici relatione percipimus, quam plurimis Eccleſijs & illis præſidentes Epiſcopos tam citra quam ultra mentes vexari,in eorum juriſdictionibus iuribus & dominiis,ac turbari à domicellis principibus & nobilibus eorundem,qui ſub colore iuris patronatus quod in beneficiis Eccleſiaſticis habere confingunt,nullo privilegio Apoſtolico ſuffulti,ſine ordinariorum collationibus & litteris & abſque aliquo ſaltem colorato titulo beneficia non ſolum clericis ſed etiam laicis conferre,Sacerdotes & clericos delinquentes ad eorum libitum punire,decimas omnium rerum & ad quarum ſolutionem de iure tenentur (199) ac cathedralicum & alia quæ legis diœceſanæ & iuriſdictionis ſunt & ad Epiſcopos duntaxat pertinent, tenere auferre fraudare uſurpare ſeu & ut præmiſſa fiant mandare ac ipſa & fructus quoſcumque ne à civitatibus terris & locis eorum extrahantur,prohibere feuda poſſeſſiões & prædia occupare, & indebite detinere ſeu ad feuda & bona ipſarum Eccleſiarum eis concedendum ac Eccleſiaſtica perſonis per eos nominatis conferendum minis

& terroribus ac alijs vijs indirectis inducere & compellere & alia quam plurima damna jacturas & iniurias Eccleſiis præfatis inferri, non modo permittere ſed etiam expreſſe mandare (200) præſumunt.

SCHOLIUM.

(198) ET *quia ſæpius ex multiplici.* Pontifex hic à moderatione exemptionum tranſilit ad reformationem laicorum qui multis modis in præjudicium libertatis Eccleſiaſticæ de qua ſuperius ſcripſi. *Scholio* 7. clericis & rebus Eccleſiaſticis præjudicium inferunt. Quæ quidem materia cum non concernat exemptiones quarum enucleationem mihi propoſui ſubſiſto.

(199) *Ac cathedraticum & alia quæ legis diœceſanæ & iuriſdictionis ſunt.* Ca-
1 thedraticum ſic vocatur quia pro honore Cathedræ datur. *ca. placuit.* 10. *quæſt.* 3. di-
citur & ſinodaticum quia in ſinodo ſolvi conſuevit. *ca. olim de cenſibus.* elegantius
eulogia dicitur munificentia quædam ab en quod eſt bonum & logos id eſt ſer-
mo quia munuſcula bono ſermone & cum animi gratitudine dantur recipiunturque, *ca. de eulogijs diſt.* 18.

Solebant autem pro cathedratico ſolui duo ſolidi, ſecundum extimationem illius monetæ quæ antiquitus ab initio ſolvi conſueverat niſi circa ſolutionem minoris monetæ quæ modo eſt in uſu fuiſſet præſcriptum. *d. c olim. Ioannes Franc. Pavinus de viſitationib part.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 13. *& ſeqq gloſſ. cap. conquer. recte de offic. ord.* Quod enim ex non uſu ſolvendi cathedraticum minuatur aut libertas non ſolvendi acquiratur tradit Henricus Bottenus Braxianus *tract de Sinodo part.* 3. *num.* 94. debet tamen non uſus eſſe immemorabilis *Abbas cap. fin. de conſuet, & in cap. pervenit. de cenſib. Alex. conſ.* 6. *vol.* 7. *Dec. conſ.* 85. tempus enim illud, exemptioni à Papa vel Epiſcopo conceſſæ æquipollet. *Henric Bottenus d. loco num.* 90. *& ſeqq.* Queri autem poſſet quod Honorius Pontifex *in d. can. conquerente.* nomine ſolidi intellexerit Iuſtiniani ævo aureus fuit dictus ſolidus eo videlicet quia nihil illi deeſſe videretur. Solidum enim priſci integrum totumque dicebant uti notat frater meus de re Nummaria priſci ævi *cap.* 11. *fol.* 64. aurei vero valorem pro varietate temporum variaſſe eodem capite oſtenditur.

Porro Pontifex denotat hic Epiſcoporum duplicem juriſdictionem ſcilicet diœceſanam & juriſdictionis de utraque ſcripſimus alio in loco. *de iuriſd ord. in exempt. lib.* 1. *quæſt.* 15.

(200) *Præſumunt.* Itaque ut quiſpiam in hanc conſtitutionem impingat requiritur dolus & contemptus ea enim eſt energia hujus verbi præſumunt.

Card.

Card.Clem.1.quæſt.39.de privileg.Navarrus de alienat.rer. Eccleſ.num.76. & notari idem alio in loco d.lib.4.quæſt.75.num.4.

---

§. *DECIMVS SEXTVS.*

SUMMARIUM.

1. *Impedientes iuriſdictionem Eccleſiaſticam incurrunt cenſuras Bullæ Cœnæ domini.*
2. *Libertati Eccleſiaſticæ quæ dicantur adverſari.*

NEcnon conſiderantes quantum ex his tam noſtro & Apoſtolicæ Sedis honori quam perſonarum Eccleſiaſticarum quieti & proſpero ſtatui non ſine damnanda pernitie derogetur, ac cupientes eos quos ad obſervantiam jurium virtutum præmia non inducunt, tam adjectarum exaggeratione pœnarum quã adjiciendarum de novo formidine à temerariis auſibus refrenare, (201) omnes & ſingulas conſtitutiones quæ ſuper decimarum ſolutione & contra violatores & raptores Eccleſiarum & incendiarios agrorum depopulatores & tam S.R.E. Cardinalium quam Venerabiles Fratres noſtros Epiſcopos & alias perſonas Eccleſiaſticas ſeculares & regulares capientes detinentes (202) & eorum juriſdictionem & iura quomodolibet indebite occupantes aut eos in eorum iuriſdictionis exercitio perturbantes ſeu moleſtantes eos quoque ad conferendum beneficia Eccleſiaſtica perſonis per eos nominatis aut alias de illis pro eorum libito voluntatis diſponendum ac feuda & bona Eccleſiaſtica in emphiteoſim concedendum aut alias vendendum temere compellentes (203) Nec non ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam facientes & ad præmiſſa auxilium conſilium vel favorem præſtantes hactenus emanaverunt innovamus,

Digitized by Google

SCHOLIA.

(201) **O**Mnes & *ſingulas conſtitutiones.* Conſtitutiones iſtæ cum non quadrent inſtituto exemptionum quarum enucleationem ſuſcepti prætereo qui volet tamen eas videre poterit tum in Bullario Pontificum tum apud Petrum Mathei in ſeptimo decretalium Apoſtolicarum poſt ſextum Clementinas & extravagantes editarum apud quem ſigillatim diſtinctis titulis hæ conſuetudines deſcriptæ ſunt.

1 (202) *Et eorum iuriſdictionem aut iura quomodolibet.* Incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini eos qui juriſdictionem Eccleſiaſticam prælatorum ac etiam ordinariorum impediunt per recurſum ad curias aut ſeculares poteſtates liquidum eſt ex ſerie dictæ Bullæ ac ſignanter excommunicatione in ordine decima ſexta quam Gregorius Sayrius in theſauro Theologiæ moralis explicavit *lib.3.cap.20.* eaque etiam innodat eos qui auxilium Concilium favorem præſtant, qua de re & ego alio in loco, *d.libr. 4. quæſtio.76. de iuriſdictio. ordinar. in exempt.*

2 (203) *Nec non ſtatuta contra Eccleſiaſticam libertatem.* Quæ dicantur adverſari Eccleſiaſticæ libertati, *vide ſupra ſcholio* 7. & quæ dicantur ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam præterea quibus ex cauſis ſtatuentes excuſentur tradit Navarrus *in Manuali cap.27.num.119.*

---

§. DECIMVS SEPTIMVS,

SUMMARIUM.

1 *Principes an veniant ſub generali diſpoſitione.*

(204) **E**T cum ea iuri nedum contraria ſed etiam Eccleſiaſticæ libertati opprobrioſa ſint, quam plurimum & adverſa ut de officio nobis credito dignam Deo poſſimus reddere rationem, affectibus & monitis paternis imperatorem Reges, Duces Marchiones, Comites, Barones & quoſcumque alios alterius cuiuſcumque nobilitatis præeminente potentiæ ſeu poteſtatis excellentiæ vel dignitatis exiſtentes, attente hortamur in domino eiſdē in

in virtute Sanctæ obedientiæ mandantes ut ipſi conſtitutiones prædictas obſervent & faciant etiam à ſuis ſubditis inviolabiliter obſervari quacunque conſuetudine contraria non obſtante niſi divinam offenſam & Sedis Apoſtolicæ debitam vitare voluerint ultionem ac collationes de dictis beneficijs ſic factas nullas & irritas nihilominus eſſe decernimus ac illis utentes reddantur inhabiles ad alia beneficia Eccleſiaſtica obtinenda donec cum eis ſuper hoc per Sedem prædictam fuerit diſpenſatum.

SCHOLIVM.

(204) ET *cum ea.* Animadverte quod licet in generali diſpoſitione non veniant principes & aliæ perſonæ ſpeciali nota dignæ ut latius oſtendi alio in loco *lib* 1. *quæſt.* 4. hoc tamen in caſu comprehenduntur quia ſpecialis hic eorum facta eſt mentio idque non obſtantibus privilegiis aut conſuetudinibus contrarijs. Tum quia Papa per clauſulam in calce hujus conſtitutionis ad ſcriptam derogat. De cuius poteſtate ambigi nequit uti alias dixi. *lib.* 3. *quæſt.* 9. Tum quia Papa claves Eccleſiæ à ſe non poteſt abjicere nec ſibi magnum ligare. *cap. fin. ubi gloſſ. de Reſcript. in 6. cap. Innotuit de elect. dixi lib.* 4. *quæſt.* 13. *Navarrus conſ.* 2. *de Religioſis domibus.* 1

---

§. DECIMVS OCTAVVS.

SUMMARIUM.

1. *Synodus quotuplex.*
2. *Epiſcopalis ſynodus eſt quotannis celebranda.*
3. *Cauſa finalis ſynodi.*
4. *Pœna omiſſionis ſynodi.*
5. *Pœnæ an ipſo iure incurruntur.*
6. *Exempti venire ad ſynodum non tenentur.*
7. *Ciſtercienſis ordinis privilegio an derogetur hac leonina.*
8. *Privilegium in corpore iuris clauſum difficilius tollitur.*
9. *Clauſulæ non obſtantiarum an tollant tempus immemoriale.*
10. *An reſpiciant tempus futurum.*
11. *Monitio unica ſufficit.*
12. *Clauſulæ quales excuſent à ſynodo*
13. *Synodales conſtitutiones an confirmari debeant à Papa.*

Matu-

Digitized by Google

(205) MAture quoque conſiderantes, quod poſt Chriſti ad cœlos adſcentionem Apoſtoli per ſingulas urbes Epiſcopos diſtribuerunt, ſicut Sancta Romana Eccleſia per orbem conſtituit, eoſdem Epiſcopos in partem ſollicitudinis vocando onera gradatim diſtribuendo per Patriarchas Primates Archiepiſcopos ac ſacris etiam canonibus fuerit diffinitum, per eos pro morum correctione & controverſiarum deciſione & determinatione ac mandatorum Domini obſervatione, fieri debere concilium provinciale ac ſynodum Epiſcopalem (206) ut depravata corrigerentur (207) & illa facere negligentes canonicis pœnis ſubjacerent cum conveniat nos circa ea quæ rempublicam Chriſtianam concernunt eſſe intentos (208) deſiderantes canones ipſos firmiter obſervari eiſdem Patriarchis Epiſcopis diſtricte injungimus, ut de officio eis commiſſo dignam Deo poſſint reddere rationem, canones concilia & ſynodos hujuſmodi fieri mandantes quocumque privilegio non obſtantibus inviolabiliter obſervent præterquam quo ad Concilium provinciale quod de cætero ſingulis triennijs fieri mandamus (209) ad illaque etiam exemptos accedere decernimus (210) privilegio ac conſuetudine quacumque contraria non obſtantibus, (211) Circa hoc autem negligentes pœnas in eiſdem canonibus contentas ſe noverunt incurſuros.

SCHOLIA.

1 (205) M*Ature quoque conſiderantes.* Deſcendit hic Pontifex ad ſynodum quæ græcæ vox eſt latine ſignificans Concilium ſeu cœtum. Triplexque apud canoniſtas invenitur ſynodus. *Abb. cap. grave in fin. de præbendis ubi etiam Innocent. Henric. Botteus de Synodo part. 1 quæſt. 4.* Una univerſalis, alia Provincialis, tertia Epiſcopalis. Generalis dicitur cui Pontifex præeſt repræſentatque univerſalem Eccleſiam de qua Gratianus *diſt. 16. & 17.* hujus hic non eſt ſermo. Provincialis eſt illa quam Patriarcha Primas vel Archiepiſcopus cum ſuis Subepiſcopis ſive ſuffraganeis celebrat de qua late Gratian. *diſt. 18.* Epiſcopalis vero ſynodus eſt quam Epiſcopus celebrat in ſuo diœceſi de qua ex profesſo docte & late ſcripſit Henricus Bottenus Brixianus tractatu quem

Digitized by Google

quem inſcripſit de Synodo Epiſcopi, itaque hac ſua conſtitutione Pontifex ſtatuit ut quamvis ſecundum Canonicas ſanctiones quotannis celebrari debeat Synodus Provincialis. *Can Abbates 18. quæſt. 2. can. annis ſingulis diſt. 18. Abb. cap. ſicut de accuſat. in cap ex ore not. 2. de privileg. Summa Silveſtri verb. Concilium §. fin. Henric. Bottenus de Synod. part. 1. n. 52.* Satis eſt ſi ſingulis trienniis ſemel celebretur. Quo vero ad Synodum Epiſcopalem, Pontifex nihil immutat ſed relinquit in juris diſpoſitione juxta vulgatam theoriam quod non mutatur cur ſtare prohibetur. *l. Sancimus C. de Teſtam.* Quo fit ut Epiſcopales Synodus ſingulis annis juxta antiquorum canonum diſpoſitionem ſint celebrandæ. *Abbas locis jam citatis & in cap. conquerente col. 3. verſ. decimo habet de offic. ord. in cap. olim not. 1. de cenſib. d. cap. grave not. 4. de praben.* 2 *Henricus Bottenus d. loco.* Declara' id, niſi Epiſcopus pro re nata cenſuerit bis in anno celebrandam. *Arg. cap. ſi. Epiſcopus ubi gloſſ. de offic. ord. in 6. Henric. Bottenus ibid num. 54. Joannes Pavinus de viſitatione part. 1. q. 4.*

(206) *Ut depravata corrigerentur.* Epiſcopalis ſynodus inſtituta eſt quatuor ex cauſis, è quibus unam hic deſignat Pontifex. Primò. Ut depravata corrigantur. 3 Secundò. Ut ignorantes inſtruantur. Tertiò. Ut regulæ morum ſtatutaque formentur. Quartò. Ut quæ in Provinciali Synodo Decreta ſunt, in Epiſcopali publicentur. *Imola d. cap. grave de prabend. Card. de Turrecremate ad diſt. 18. Henricus Bottenus ubi ſupra num. 70.*

(207) *Et illa facere negligentes Canonicis pœnis ſubjacerent.* Quæritur quæ 4 ſint Canonicæ pœnæ, quibus ſubjacent ii, qui omittunt ſine rationabili cauſa Synodum. Reſpondetur. Suſpendendi ſunt ab executione officii, *ca ſicut de accuſ. ubi Hoſt. Jo. Andr. Henric. Botte. d. loco num. 45.* An autem ipſo jure hæc pœna incurratur? Neutiquam propter clauſulam illam ſe noverint incurſuros, quæ eſt ferendæ ſenten- 5 tiæ & non latæ. *d. cap. ſicut.* verbum enim futuri temporis requirit executionem alterius. *Abb. cap. cum in cunctis §. fin. col. pen. de elect. Felin. cap. Rodolphus col. 20. verb. ſubjaceat de Reſcript. latiſſime Tiraqu. ad l. ſi unquam verb. Revertatur C. de revoc. donat.* Itaque Epiſcopus ad celebrationem annuæ ſynodi compelli poterit per Archiepiſcopum cui ſubeſt ſub interminatione ſuppenſionis. *Can. 1. ubi Archid. diſt. 34. Gemini Card. Franc. cap. fin. de except. in 6.* licet enim Archiepiſcopus ſuffraganeum ſuum removere non poſſit, ſuſpendere tamen eundem atque excommunicare poteſt. *DD. d. cap. fin. Henric. Bottenus d. loco. num. 47.* Niſi tamen Epiſcopi ſpeciali reſervatione ab Archiepiſcoporum juriſdictione eximantur, qua de re alio in loco, *lib. 1. quæſt. 41. de juriſdict. ordin. in Exemptos.*

(208) *Deſiderantes Canones ipſos firmiter obſervari.* Atque ita Pontifex innovat hic Canones, quibus ſtatutum fuit in ſingulis Epiſcopatibus Synodum celebrari debere quotannis ſemel, præterquam Concilium Provinciale, quod ſufficere cenſuit ſi ſingulis trienniis celebretur.

Digitized by Google

(209) *At illaque etiam Exemptos.* Jure communi ad Synodum venire non
6 tenentur ii qui Exempti ſunt. *gloſſ. cap. quod ſuper his de major. & obed. cap. ex ore de privilegiis. Henric. Bottenus ubi ſupra part. 2. num. 4. verſ. Si autem.* At vero hac conſtitutione Leonis X. venire debent non modò ad Epiſcopalem Synodum, ſed & ad Provincialem, dictio enim *Etiam* in hac conſtitutione exprimit caſum magis dubitabilem, ſimulque implicat caſum minus dubitabilem uti ante oſtendi *in Scholio* 16 ● porro caſus minus dubitabilis eſt venire ad Synodum Epiſcopalem, magis vero dubitabilis ad Provincialem. Quod & conſtitutione Concilii Tridentini innovatum eſſe alibi oſtendi *d. li. 4. quæſt. 9.*

(210) *Privilegio ac conſuetudine.* Quid in ordinibus, qui in privilegiis habent
7 non valere derogationem niſi in ea mentio fiat ordinis, uti eſt Ciſtercienſis. *cap. cum ordinem de Reſcriptis.* Sunt qui exiſtimant exemptioni non eſſe derogatum & proinde etiam à Synodo Exemptos eſſe. *gloſſ. cap. Abbates* 18. *quæſt.* 2. Sunt è contra qui cenſuerint à Synodo exemptos non eſſe inter quos Henricus Botten. *d. part.* 2. *num.* qua de re videri poterunt ea, quæ alio in loco ani-
8 madverti. *De juriſd. ord. in Exempt. lib. 1. quæſt. 4. & lib. 9.* Summa, Pontifex hic derogat privilegio, non quod corpori juris inſertum eſt, illud enim difficiliùs tollitur uti alio in loco ſcripſi. *d. lib. 3. quæſt. 9. num. 1.* Sed quod in corpore juris non eſt clauſum, qua de re vide inferius *Scholio* 219. An autem conſuetudo immemorialis cen-
9 ſebitur per hanc generalem clauſulam ſublata. Reſpondetur non eſſe. *Gloſſ. Auth. Ut de cætero non fiant verb. præſcriptio. Boer. dec. 39. num. 12 Fel. Rubr. de præſcript. num. 18 Tiraq. de Retr. convent. §. 1. gloſſ. 2. n. 25. Emanuel. Rodr. Reg. quæſt. tom. 1. quæſt. 9. art. 5.*

10 Sed an per ejuſmodi clauſulam cenſeatur derogatum conſuetudini futuræ? hoc eſt introductæ poſt hanc conſuetudinem.

Reſpondetur affirmativè, niſi conſuetudo noviter introducatur ex non à cauſa à principio non cognita. Imo etiam ex præterita, quæ veriſimiliter erat legiſlatori incognita. *arg. l. ſi hominem ff. Mandati Emanuel. Roder. d. quæſt. 9. art. 5. Novellus de dote part. 6. Privil. 21. num 18. qua de re late Covarruvias libr. 2. variar. Reſol. cap. 13. num. 14. Gutieres lib. 3. pract. cap. 32.*

(211) *Circa hoc autem negligentes pœnas in eiſdem Canonibus contentas ſe noverint incurſuros.* Pœna eorum qui legitimè citati ad Synodum non comparent, nulla legitima cauſa excuſati, eſt excommunicatio. *ca. fin. diſt* 18. *cap. ſuper his de majorit. & obed.* Imo etiam ſuſpenſio & interdictum: Cenſuræ enim appellatione comprehenditur excommunicatio, ſuſpenſio, interdictum. *d. cap. quod ſuper cap. quærenti de verb. ſignif. Henric Botteus d loco.* Cenſura tamen non comparentis non ipſo jure ſed per ſententiam incurritur uti ante notavi. *Scholio* 156. propter verbum illud futuri

Digitized by Google

turi temporis ſe noverint incurſuros. *Tiraq.l.unquam in verb.Revereatur C.de Revocanda donat.*

Quod autem dixi non comparentes incidere in cenſuras ferendæ ſententiæ, declara ſi legitime moniti fuerunt non quidem civili ritu. *l. ad peremptorum ff.de Judiciis.*

Sed ſimplici monitione, ea enim habet vim peremptoriam & trinæ monitionis. *Abb.cap.ex litteris col.4.de conſtitutione in cap.cum cauſa col.2. de offic.del. Henric.Bottenus d. part.2. num.53.& 54.* quia in actibus extrajudicialibus non requiritur trina 11
citatio ſed ſufficit unica. *Barth.l.ſi tempora C.de fideinſtr.& jure haſtæ fiſcalis libr.10.& in extravag.ad reprimendum verb.termino.Rom.ſing.324.incip. Ego dixi, qua de re & ego ſuperius Scholio* 72. Declara ſecundo. Niſi juſtum aliquod impedimentum excuſet prout ſi in monitione inſereretur cauſa injuſta, aut ſi (quod raro uſuvenit) finis aut intentio Synodi eſſet malus. *dec.cap.prudentia col.12.de offic.del Innocent. d.cap.quod ſuper. Henric.Bottenus d.loco num.56.* Deinde niſi excuſet morbus ſonticus. *l.morbus ſonticus, ubi Alciat.ff.de verb.ſign. Card.Clem.1. quæſt.7.de celeb.miſſ. Petrus Moneta diſtribut.quotidianis part.2.quæſt.6.* abſentia cauſaria. *Petr.Moneta d.parte 2.quæſt.5. ubi late.* 12

Actas ſed quanta. Quidam cenſuerunt annorum 70. Sed verius tamen eſt id judicantis arbitrio relinquendam. *ca.de cauſis de offic.del. Moneta ubi ſupra part.2.q.7.* qua de re ſi otium ſit videbimus tractando de privilegiis ſenectutis.

Neceſſitas non quævis ſed gravis v.g. oriens ex inundatione aquarum aeris magna intemperiè, funere domeſtico, timore hoſtium & alia quæ Henricus Botteus dilatat inquibus cum non ſint hujus noſtri inſtituti non ſubſiſto. Hactenus dicta ſunt in folle de ſynodo. Reſtat an conſtitutiones ſynodantes robur habeant ſine confirmatione Pontificis. Reſpondetur non habere. *Sacra Congregat.apud Joannem Guillemaert. ſeſſ.24.cap.2.de Reform.verſ.decreta. Novella Imperat.131.verſ. Nulla unquam ſynodus rata legitur quæ Apoſtolica Beati Petri Sede non fuerit fulta. Andreas de Val Doctor Pariſienſis de ſuprema Rom.Pontif.in Eccleſ.poteſtate part.4. q.5. Concil. Trid ſeſſ.24.c.2.de refor.* 13

---

§. DECIMUS NONUS.

SUMMARIUM.

1. *Ratio Clement.in pleriſque de elect.*
2. *Homines ſemper nituntur in vetita.*
3. *An ut huic Clem.ſit locus, neceſſe ſit Eccleſiam deſtitui clero & populo.*
4. *An hæc Clem. habeat locum in non religioſis.*

5. Dictionis præſertim energia.
6. Sine temporalibus ſpiritualia diu eſſe non non poſſunt.
7. Dictionis niſi energia.
8. An clauſula non obſtantiarum derogent concilio.
9. Quid ſi habeant clauſulas derogatorias derogatoriarum.
10. A quo tempore conſtitutiones Papales ligent.

(212) ET cum conſtitutio in Concilio Viennenſi edita quæ incipit: In pleriſque ut Pontificiæ dignitatis honor ſervaretur, ſtatutum fuerit, ne Eccleſiis (213) Cathedralibus (ſine quibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt) primatis ac Clero & populo Chriſtiano non carentibus de aliquibus perſonis præſertim Religioſis provideretur, conſtitutionem ipſam (214) innovamus, inviolabiliter obſervari debere volumus atque mandamus (215) Niſi aliqua juſta cauſa (216) in conſiſtorio noſtro ſecreto approbanda aliàs duxerimus faciendum. (217) Nos enim quicquid contra præmiſſa (218) vel aliquod præmiſſorum contigerit attentari irritum decernimus & manere (219) contraria quacumque conſtitutione vel privilegio non obſtantibus. Datum Romæ in publica ſeſſione in Lateranenſi Baſilica ſolemniter celebrata anno Domini M.D.XV. 4. nonas Maii Pontificatus noſtri anno IV.

S C H O L I A.

(212) ET *cum conſtitutio.* de qua Pontifex hic loquitur eſt Clementis V. *Clem. in pleriſque de electione.* Cujus epitome hæc eſt.

In pleriſque Eccleſiis Cathedralibus Clero & populo Chriſtiano carentibus Religioſi Epiſcopos ſolebant promovere. Quia autem inde Pontificalis dignitas obfuſcatur, hinc prohibetur ne de cœtero fiat talis proviſio ſine licentia ſpeciali Papæ. Nec Religioſo adhoc detur licentia à ſuo prælato, quæ ſi data fuerit, non ideo eximetur religioſus à ſuperioritate ſui Prælati privabiturque in omni electione voce activa & paſſiva.

Quæritur primo, Quæ fuerit occaſio hujus Clementinæ. Reſpondeo patere ex illius textu gloſſographo Cardinali Sabarella ac aliis ejus commendatoribus. Cum enim Religioſi præſertim mendicantes ſecluderentur ab ejuſmodi apicibus dignitatum. *Clem. cum conceſſa de electione pulchre ex cap. quarundam eod. tit. in 6.* factum eſt, ut eo magis eas arderent, juxta illud Ovidii.

Nitimur in vetitum ſemper cupimuſque negata

Digitized by Google

Sic interdictis imminet ager aquis
Deſine crede mihi vitia irritare vetando
Ingenio vinces aptius ipſe tuo.
Vidi ego nuper equum contra ſua frena tenacem
Ore reluctati fulminis ire modo
Conſtitit ut primum conceſſas ſentit habenas
Frenaque in effuſa laxa jacere juba.
Cui peccare licet peccat minus ipſa poteſtas,
Semina nequitiæ languidiora facit.

Nam ſemper videtur ita à natura comparatum, ut quilibet ſemper appetat id, quo videt ſe deſtitui, uti de Anglis Scotis Polonis quibus cum vina non creſcant, vinolentos tamen eſſe tradit gloſſographus *d. Clem. in pleriſque num.* 8. & *in can. Moyſes* 32. *quæſt.* 2. proinde oportuit Pontificem excelſum hunc corrigere, cujus intereſt ne in agro dominico ſacra ſcilicet Monachorum religione indecorum aliquid obrepat, aut vitioſum quicquam pernitioſè in ſegetem coaleſcat. Sed ut in illa potius flores honoris, & honeſtatis fructus in ubertate ſuccreſcant. *Clem. Ne in agro de ſtatu Monach.*

Quæritur ſecundo. Utrum ut huic Clementinæ ſit locus, neceſſe ſit Eccleſiam conjunctim deſtitui clero & populo. Card. Sabarella late articulum hunc examinat. *d. Clem. in pleriſque num.* 6. Mihi & aliis verius eſt utriuſque veritatem requiri. *DD. ad d. Clem.* clerus enim & populus diverſa ſunt, nec alter ſub alterius diſpoſitione comprehenditur, niſi quibuſdam caſibus ſpecialiter exceptis. *Card. ibid. n.* 2. *Franc. cap. ſi ſententia num.* 1. *de ſent. excomm. in* 6. & *in cap. ubi periculum* §. *præterea num.* 2. *de elect. in* 6. 3

Quæritur tertio. An eadem Clementina habeat etiam locum in aliis non religioſis. Reſpondetur habere. *Card. d. Clem. in pleriſque quæſt.* 14. *numer.* 15. inſerta enim eſt huic conſtitutioni dictio Præſertim, implicans caſum minus dubitabilem, & non excludens caſum magis dubitabilem *d. l. qui ſe patris numer.* 10. *C. Unde liberi Albertus de Pergamo de præpoſitionibus num.* 87. *Card. d. quæſt.* 14. Vigetque etiam in non religioſis eadem ratio & proinde eadem conſtitutionis diſpoſitio. *Præſes in locis legalibus loco ab identitate rationis & loco ab æquiparatis.* quippe quod hujus Clementinæ ratio ſit defectus facultatum, in quibus Eccleſiarum præſidia conſiſtunt. *d. Clem. in pleriſque in princ. ubi Card. d. num.* 1. Nam ſine temporalibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt. *can. ſi quis objecerit* 1. *quæſt.* 3. *cap. ut quiſque ea quoniam de vita & honeſt. cler. Card. d. num.* 1. *per text. ibid. verſ. ſine quibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt.* 4 5 6

(213) *Cathedralibus.* Cathedralis Eccleſia dicitur, cui præeſt Epiſcopus. *Card. d. loco num.* 7. & *notavi ſupra Scholio,* 25.

Digitized by Google

(214) *Innovamus.* Pontifex conſtitutiones antiquas innovando, cenſetur jus vetus conſervare non alien. novum creare. *cap. ex parte 1. in fin. cap. quia intentionis de privilegiis gloſſ. d. Clem. 119 pleriſque verb. ampliare.*

(215. *niſi aliqua juſta cauſa.* Dictio niſi præcedentibus adverſatur. *Decius l. actione*
7 *n. 5. C. de tranſact.* & exceptionem ponit à regula. *Decius l. ſi quis in aliquo nn. 2. C. de edendo. Albertus d. loco n. 77. verſ. niſi.* denotatque ſenſum contrarium præcedenti. *Eleganter Alciat. in l. actione. verb. niſi C. de tranſact.*

(216) *In conſiſtorio noſtro ſecreto approbanda.* De ſacro hoc concilio perelegantem tractatum ſcripſit Cardinalis Paleotus.

(217) *Nos enim quicquid contra præmiſſa.* Deſcendit hic Pontifex ad clauſulam irritantem quæ eſt penetrabilior omni gladio ancipiti, quia omnia interiora & exteriora afficit & aſtringit, eſtque tam malignantis naturæ, quod quicquid invenit, deſtruit & in oppoſitum ducit, de qua quidem clauſula velut ex copiæ cornu tractatum invenies apud Gabrielem. *Communium concluſionum li. 6. de clauſulis concl. 6. Hier. Gonſal. de Menſib. & alternativa Epiſcoporum, & nos etiam in his ſcholiis Scholio 189. ac in tract. de jurſ. ord. in Exempt.* de ea quædam attulimus.

(218. *Vel aliquid præmiſſorum.* Poſt generalem prohibitionem ſubnectit clauſulam particularem, idque ut præciſius liqueat de enixa Pontificis voluntate. *Clem. ne in agro dominico §. ſane ubi Card. de ſtatu Monachorum.*

(219) *Contraria quacumque conſtitutione vel privilegio non obſtantibus.* Clauſula
8 non obſtantibus conſtitutionibus vel privilegiis, non extenditur ad conſtitutiones vel privilegia in corpore juris cauſa. *glo. l. 2. legat. ff. de judic. Bald. l. humanum C. de legib. glo. auth. qua in provincia C. Ubi de crimine. Fel. & DD. cap. nonnulli de Reſcriptis.* Sed an per ejuſmodi clauſulam cenſeatur conſtitutioni conciliari eſſe derogatum, Emanuel Roderic. uno in loco exiſtimat, non eſſe, niſi ſpecifica mentio Concilii cui derogatur. *quæſt. Reg. tom. 1. q. 8. art. 10.* hac nixus ratione, quod Concilia Eccleſiæ quæ plurimorum conſenſu celebrata fuerunt, majori robore nitantur, & proinde ſpeciali derogatione opus habeant. *Archid. cap. 1. de conſt. in 6.* uti & alio loco diximus in generali diſpoſitione non venire ea, quæ ſpeciali nota digna ſunt. *li. 1. de juriſd. ord. in exemptos qu. 4.*

At vero alio in loco idem Emanuel Roderiques cenſuit ſpeciali non eſſe opus derogatione Concilii, ſed ſufficere generalem clauſulam non obſtantibus quibuſcumque, laudatque. *tom. 3. qu. 39. art. 4.* pro iſtius ſuæ opinionis firmamento Anaſtaſium Germonium *de ſacror. immunit. lib. 2. cap. 11. n. 52.* ac ſacram congregationem, talemque eſſe ſtilum Cancellariæ Romanæ teſtatur ibidem Emanuel reprehendens erroris Oedam *de incompatibil. beneſic. 2. part. cap. 12. nu. 85.* Caraſium *in Repert. Reg. Jur. in 6. par. 2. ampl. 1. lib. 7. cap. 26. n. 3.* eſtque ejuſdem cum Emanuele Roderiques ſententiæ D. Joannes à Chockier frater meus in ſuo ad regulas Can-

cella-

cellariæ Rom. commentario *ad Reg. 49. n. 6. fol.* 471 nixus deciſione Rotali, relata per proſperum Farinaceum. *dec. 179. n. 6. par. 2. in noviſſimis.*

Gravis autem eſt & hactenus ab utriuſque juris interpretibus exagitata quæſtio, 9 quid ſi priori privilegio inſint prægnantes illæ & ut ita dicam Achilleæ clauſulæ, qualeſcumque poſſent excogitari, quas uno verbo vocant revocatorias revocatoriarum, an prius tale privilegium talibus vallatum clauſulis, cenſebitur revocatum per poſterius, cui ineſt ſola clauſula non obſtantibus quibuſcumque contrariis, etiamſi de iis ſpecialis fieri mentio deberet de verbo ad verbum.

Pro affirmativa militat, quod hæc clauſula tali ſuo ambitu & generalitate complectitur in genere omnia non ſecus, quàm ſive in ſpecie ſingula eſſent enumerata. *l. ſi chorus in pr. ff. de leg. 2. l. 2. C. de quadrien. præſcript. late Iaſon Conſ. 121. vol. 4. VVameſ. conſ. 596. n. 6. de injuriis p. 2.* Hincq; eſt ut pleriq; voluerint nullam obſtantiam impedire, cum Papa reſcribit, ut tenor habeatur pro expreſſo de verbo ad verbum. *Feder. de Senis conſ. 47. Bald. cap. cum delicta de reſcriptis. Io. de Anania conſ. 56. Barth. & DD. l. ſi quis in principio teſtamenti ff. de leg. 1. DD. l. omnes C. de præſcr. 30. annorum.* Sed ſunt & quidem non parvo agmine nec authoritate nixi, ſibique etiam contrarii qui in diverſam deſcenderunt ſententiam, ſcilicet per ſecundum indultum continens generalem derogationem cum illa clauſula etiamſi de verbo ad verbum, non cenſeri derogatum priori privilegio habenti ſpecialem derogationem, niſi fiat propria & ſpecialis mentio de verbo ad verbum cum expreſſa mentione nominum & locorum. *cap. 2. de dolo & cont. Iaſ. conſ. 121. vol. 4. Feder. de Senis conſ. 233. Calder in conſ. 11. Cardinalis conſ. 52. & conſ. 136. Romanus 327. & conſ. 436. conſ. 498. Felin. c. accedentes de præſcript. c. nonnulli de Reſcriptis. Io. de Anania d. conſ. 56. Iaſon. l. conſ. 121. Decius conſ. 166. & in l. certum nu 4. ff. ſi certum pet. Paulus Pariſius conſ. 42. vol. 4. Io. VVameſius 596. nn. 8. de injuriis tom. 2.*

Ratio eorum eſt, quia cùm in antecedente reſcripto ſeu indulto prægnantiores & magis geminatæ ſint clauſulæ quam in poſteriore, fit ut poſterius indultum aut privilegium cui inſertæ tantum ſunt hujuſmodi generales ac velut in nube conceptæ clauſulæ, priori privilegio abſtructo munitoque energia potentiorum clauſularum derogare non videatur. *VVameſius d. loco n. 7.* aliter enim ſentiendo (inquiunt) prius privilegium eſſet fragile ſine ſolido fundamento, ſignanter etiam, quod ſtilo curiæ Romanæ hujuſmodi generales clauſulæ tanquam in folle ſoleant coacervari, præterquam quod privilegii anteconceſſi revocatio odioſa ſit, atque eo etiam reſpectu ſenſu tacito non inducenda ſed reſtringenda. *VVameſius d. conſ. 596. n. 13. Iaſ. d. conſ. 121. poſt princip. verſ. tamen ad ultimum.* Mihi in hoc conflictu & Doctorum antilogia nefas viſum eſt concedere in reſcriptis, indultis, privilegiis aut Pontificum conſtitutionibus quicquam irrepere quod ſua careat energia. Ut & aſſerere privilegiorum revocationem juris eſſe odioſi, nam

quo

Digitized by Google

quo ad ſtylum Cancellariæ Romanæ, quæ organum & vox Papæ eſt, & quæ Papâ, inſcio nihil facere cenſetur, uti liquet ſatis ex Regulis Cancellariæ à fratre meo commentatis. *Reg.43.n.42.fol.*424. quis adſerat in diplomatibus Pontificiis aliquas poſſe clauſulas eripere contra aut præter ſummi Pontificis enixam voluntatem, quo vero ad privilegiorum revocationem eam indiſtinctè non auſim aſſerere odioſam, quippe quod ſicut à jure receſſus per privilegia odioſus eſt. *ſcripſi lib.* 1. *quæſt.* 4. ita è diverſo per privilegiorum juri repugnantium revocationem ac ejus reverſio favorabilis cenſeri debet, contrariorum enim contraria eſt ratio atque diſciplina. *Præſes in locis legalibus loco à contrariis atque repugnantibus.* Proinde ſatis eſſe exiſtimo ſi ex poſterioris privilegii ſerie & clauſulis de Pontificis enixa mente liquere poſſit, etiamſi privilegium prius clauſulis inſignioribus & longe majoris energiæ ſit communitum, aloquin enim legem imponemus Pontifici, ne varia privilegia variis munita clauſulis per ipſum oblitis poſſit revocare, ut & ego adhuc ante hac ſcripſi *de juriſ. or. in exem. l.* 3. *q.9.num.6.&* 7.

(220) *Datum Romæ in publica ſeſſione in Lateranenſi Baſilica ſolemniter congregata anno* 1515. 4 *nonas Maij Pontificatus noſtri anno IV.* Philippus Francus & alii juris interpretes coronidem imponentes ſuis commentariis occaſionem ſumpſerunt in data ſexti decretaliũ in medium adducendi diverſas quæſtiones quæ ſolemnitates inſtrumentorum concernunt. Quales ſunt, an defectus loci & loci, item temporis indictionis vitient inſtrumentum, in quibus ego cum remotiores ſint ab hoc inſtituto, pedem nunc non figo.

10 Solum inquiro, à quo tempore Pontificales conſtitutiones quæ Romæ ſolemni ritu publicantur, ligent Provinciales. Doctores variis diſtinctionum involucris reſpondent. *Franc. in data ſexti n.*13. *late Nav.conſ.*1.*de conſtit.* Ego quia brevitas omnibus amica eſſe ſolet. *Abb. in proem. decretal. n.4. ubi late Apoſtilla judicibus advocatis brevitatem commendat.* Paucis cum Navar. *d.conſ.*1. *num.*19.*& ſeqq.* cenſeo conſtitutiones ſi juris conſtitutionem conſideremus, non ligare provinciales antequam in provinciis publicentur, ſed de ſtilo curiæ Romanæ, qui facit jus. *c.* 1. *de crimine falſi.* ligare provinciales bimeſtri, poſtquam ſolemni ritu Romæ fuerunt publicatæ idque in foro exteriori, in interiori enim foro indiſtinctè ignorantia juſta excuſaret, non tamen ſi affectata eſſe, aut craſſa, quas ignorantiæ ſpecies alio in loco explicat idem Nav. *in manuali c.23.n.45.& ſeq.* Sed an idem obtineat in Conſtitutione antiqui juris declaratoria. Neutiquam, quia ejuſmodi conſtitutio ſtatim incipit ligare. *Franc. d. loco num.*10. Secus ſi conſtitutioni aliquid de veteri jure detraheretur, aut etiam eidem aliquid novi adjiceretur, quia tunc idem, quod de conſtitutione novi juris erit dicendum. *l.leges C.de legib.cap.fin. de conſtit. in 6. Clement.*1.*ubi glo.de officio vicarii. Franc. d. num.* 10.

Digitized by Google

PARS SECVNDA.

CONSERVATORUM ECCLESIASTICORUM MATERIAM COMPREHENDENS.

QVÆSTIO PRIMA.

Quæ ſit definitio conſervatorum, Et qualiter convervatoriæ juris ſcripti, differant à Conſervatoriis hodiernis & de multiplici conſervatoriarum opere.

SUMMARIUM.

1. *Diffinitio debet eſſe principium omnis diſceptationis.*
2. *Conſervatorum diffinitio.*
3. *Differentia inter Conſervatores hodiernos & juris ſcripti.*
4. *Quod ſint conſervatorum ſpecies.*
5. *Viginti duumvirum Leodienſium juriſdictio.*

OMNIS quæ de aliqua re ſuſcipitur diſceptatio, debet à diffinitione proficiſci, ut intelligatur id de quo diſputatio ſuſcipitur, inquit Cicero lib.1. *Officiorum*. 1

Licet autem in jure omnis diffinitio periculoſa ſit, utpote quod vix ulla ſit adeo univerſalis theoria, quæ non quibuſdam reſtrictionibus aut extentionibus ſubvertatur. *l. omnis diffinitio ff. de Reg. Jur.* non poſſe tamen mihi videtur generalius aptiuſque diffiniri conſervatores, quam eſſe judices Canonicè deſignatos cum poteſtate defendendi res aut perſonas privilegiatas. 2

R Dixi

Dixi judices, ut comprehendam non tantum conſervatores juris ſcripti, qui poterant tantum cognoſcere de manifeſtis injuriis & offenſis rerum aut perſonarum privilegiatarum. *cap.1 & fin. de officio deleg. in 6.*

Sed etiam alios omnes conſervatores, qui judicialem habent indaginem, & cognoſcunt etiam de non notoriis. Subjeci Canonicè deſignatos. Ut duntaxat, comprehendam Conſervatores Pontificios, hoc eſt, Pontificia authoritate deputatos, inferioribus enim Conſervatores authoritate propria dare non eſt permiſſum. *Franc. cap. fin. §. Conſervatores de offic. del. in ſexto. Auth. ut judices ſive quoque ſuffragio §. nulli quoque.* Adjeci cum poteſtate defendendi. Quia poteſtatis nomen amplæ eſt ſignificationis. *l. poteſtatis ubi Alciat. Rebuff. & DD. ff. de verb. ſignif.* habens annexam defenſionem, id eſt, juriſdictionem, quia conſervatores ſunt ex cathegoria majorum judicum, uti alio in loco oſtendi. *lib. 4. quaeſt. 111. n. 16. de juriſdict. ord. in exemptos.* Addidi res aut perſonas privilegiatas, ad deſignandam differentiam exemptionum. Aliæ enim ſunt exemptiones reales, id eſt, rebus competentes, aliæ conjunctim reales & perſonales, uti alibi diſtinctius oſtendi. *li. de juriſd. ord. in exempt.*

Et quidem hæc citra polilogiam & verborum circumlocutionem breviter dicta ſufficiant pro diffinitione conſervatorum. Nam teſte Horatio.

Quicquid præcipies eſto brevis ut cito dicta
Percipiant animi dociles teneantque fideles.

3 Quod autem attinet ad differentias inter Conſervatorias juris ſcripti & hodierni temporis, eæ ſunt multiplices.

Primò, Conſervatoria juris ſcripti de notoriis tantum cognoſcit. *cap. fin. ubi DD. de privileg. in 6.* at vero Conſervatoria hodierni temporis, qualis eſt conſervatoria menſæ Epiſcopalis Leodienſis, aut cleri primarii ejuſdem Civitatis penes Abbatem S. Laurentii, cognoſcit etiam de non notoriis, uti videre eſt ex eorum diplomate Conſervatoriali.

Secundò, Conſervatoria juris ſcripti, regulatur ſecundum juris ſcripti diſpoſitionem, *d. cap. fin.* at verò hodierni temporis neutiquam, has enim jus ſcriptum non agnovit, uti teſtatur Mandoſius. *in tractatu litterarum gratiæ tit. de conſervatoria*, ideoque à conſervatoriis Juris Canonici ad has argumentatio certa trahi non poteſt. *Mand. d. loco.*

Tertiò, Conſervatores Juris Canonici, ultra unam diætam, à fine Diœceſis evocare non poſſunt. *d. cap. fin. §. Conſervatores.* Cleri autem hujus Conſervator, poteſt juxta facultatum ſuarum ſeriem.

Quartò, Juris ſcripti conſervator, vices ſuas alteri ſubdelegare non poteſt. *d. §. fin. §. vices*, hodierni autem Conſervatores poſſunt, uti ſpeciali quæſtione confirmavi *infra quaeſt. 26.*

Quintò, Conſervator juris ſcripti non habet judicialem indaginem in violentiis quæ non ſunt manifeſtæ. *d.cap, fin.§. ut autem.* Hodiernus autem, plerumque eſt judex ſuper damnis, injuriis, & moleſtiis, in bonis etiam immobilibus Exemptorum illatis & inferendis tam ſpiritualibus ſeu Eccleſiaſticis, quam temporalibus, non ſolum exemptis ad eos ratione forſan beneficiorum pertinentibus. Sed aliter qualicumque modo & quamvis ex cauſa ſpectantibus, procedereque poteſt contra quoſcumque eorumdem exemptorum etiam alia quam beneficiorum Eccleſiaſticorum ratione debitores, cujus uberior diſtinctio dependet à diplomatibus conſervatoriis. *Farin. dec 616.num.2.part.2. ubi late.* Opus enim hic quaſi eſt Lesbia Regula quæ flexilis eſt, & conſtitutiones Pontificias juris communis, facto poſtea emergente, aliiſque poſterioribus Pontificum conſtitutionibus accommodat, ad inſtar legum, quarum poſteriores prioribus derogant. *Alciat.l pacta noviſſima C. de pactis.* & ut in Proverbio ejuſdem Alciati, alter de altro judicat, dies poſtremus de omnibus. *Late hac de re Farinac.deciſ.616. per tot.part.2. ubi varias conſervatoriarum hodiernarum clauſulas explicat.*

Sextò, Conſervatoria juris ſcripti eſt temporalis, quæ expirat morte concedentis. *d. cap.fin.* at verò alia eſt perpetua, quæ neque morte delegantis, neque delegati evaneſcit. *text.d. Conſervatoriæ.*

Septimò, Illa non habet tribunal erectum, quia judicis officio non fungitur, ſed defendit tantum ab injuriis atque moleſtiis manifeſtis. *d.cap.fin.* Hæc autem habet tribunal erectum, judicialemque indaginem procedendi ſummariè, de plano, ſine ſtrepitu judicii ac facultatum, prout cauſæ qualitas exegerit, contradictores rebelles injuriatoreſque Eccleſiaſticis cenſuris & aliis oportunis juris remediis compellendi.

Octavò, Conſervatoriæ juris ſcripti, plurimum derogavit Concilium Tridentinum, at verò hodiernis non ita. *Conc.Trid.ſeſſ.14.c.5.de reformat.in fine.* 4

Quo vero ad ſpecies conſervatorum multiplices adferri poſſent.

Alii enim ſunt ſecundùm normam juris ſcripti.

Alii enormes ſive anomali aut heterocliti.

Illi, de notoriis tantum cognoſcunt, juriſdictionemque ſuam exercent ſecundùm normam à juris diſpoſitione eis demandatam. *cap.1.& cap.ſin.de offic.dec.in 6.* Hi verò adamuſſim in juriſdictionis exercitio privilegia propria & diplomata Pontificia ſequuntur. *ca.porrò de privilegiis Beat. Antoninus tract.de Excommunicatione §.37. num.3 vol.Oceani iuris 16. Mandoſius de ſignatura Gratiæ tit.de Conſervatoribus. Franciſcus de Platea tract.de Excommunic.§.57.n.2.*

Præterea, alii ſunt Conſervatores Eccleſiaſtici, rerumque & perſonarum Eccleſiaſticarum à Pontifice juriſdictionem obtinentes. *d.cap.1. & fin.* alii verò Sæculares, rerum perſonarumque Sæcularium ab Imperatore ſummiſve Prin-

Digitized by Google

cipibus juriſdictionem habentes. *tot. tit. ff. & C de defenſoribus Civitatum.* Rurſus alii conſervatoris nomen ſibi vindicant, eo quod defenſela & patrocinium perſonarum, iis eſt à jure demandata, ut ſunt Epiſcopi ſeu locorum Diœceſani ordinarii ve judices Eccleſiaſtici. *ca. ex parte de for. competent. ca. ex tenore eod. tit. cap. 1. & 2. diſt. 87. ca. adminiſtratores 5. quæſt. 27. Navar. conſ. 1. num. 4 ne Clerici vel Monachi, ca. ſignificaverunt ubi DD. de Offic. del. Maranta de Ordine judic. par. 4. diſt. 9. num. 78.* de quibus ego alio in loco *ll. 4. q. 108. de Juriſdict. Ord. in Exemptos.*

Alii, quia rempublicam conſervant quietam & tranquillam à prædonibus latroni-
5 bus aliiſque publicam privatamque quietem turbantibus. *l. 3. §. congruit ff. de Offic. præſidis.* Quales à majoribus noſtris, ſeu hujus patriæ Leodienſis Ordinibus inſtituti ſunt, hac in patria Leodienſi Vigintiduumviri Tribunal ſeu Magiſtratus in Civitate Leodienſi per totam hanc patriam jus dicens, ad coercendam vim adverſus, ac corruptos depravatoſue judices pretio aut gratia perperam judicantes, venaleſve ſententias in mercedem proferentes, ut & adverſus Officiales, miniſtroſve juſtitiæ, vexantes ſubditos & in officiis male verſantes, indebiteque concutientes. Multæ aliæ adferri poſſent Conſervatorum ſignanter à ſummis principibus aut rebus publicis inſtitutorum ſpecies, vix enim ſunt privilegia, quæ ſuos non habeant conſervatores. Sed minutim ſingula perſequi, hujus non eſt inſtituti. Neque etiam conſtitui Cancellos Pontificiarum conſervatoriarum, quos ipſe mihi & quidem, in folle, quod ajunt examinandos circumdedi, excurrere in jure peritus pro re nata ſolutiones quæſtionem quæ in aliis conſervatoriarum ſpeciebus enaſci poterunt, ex hoc Canonicarum conſervatoriarum tractatu, ob analogiam quæ utrimque intercedit facile mutuabit, nam uti Julianus & Paulus reſcripſerunt. Non poſſunt omnes caſus ſigillatim comprehendi, ſed cum in aliquo caſu ratio juris manifeſta eſt, is qui juriſdictioni præeſt, ad ſimilia procedere poterit, bona enim occaſio eſt & cœtera quæ tendunt ad eandem utilitatem vel interpretatione vel certa juriſdictione ſuppleri. *l. & ideo, l. non poſſunt ff. de legib. ca. inter cæteros ubi gloſſ. in verb. in ſimilibus & DD. de reſcriptis.*

QUÆSTIO SECUNDA.

Sitne conſervatorum juriſdictio favorabilis vel odioſa.

SUMMARIUM.

1. *Conſervatores ſicuti tutores dicuntur à conſervando.*

2. Juriſ-

Digitized by Google

2. *Iuriſdictio conſervatorum eſt favorabilis.*
3. *Opinione aliorum odioſa.*
4. *Intentio efficere non poteſt, ut quod odioſum eſt, ſit favorabile.*

PRæmitto, conſervatores dici à conſervando, quod perſonas privilegiatas reſque eorum ab injuriis (id eſt ab omni eo quod eis non jure fit. *l. Sed etſi* §. 1. *ff. ad l. Aquil.*) tueantur atque defendant. *Concil. Trid ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *de reform. DD. cap.* 1. *& fin. de offic. del. in* 6. ad inſtar tutorum. *Ioan. Andr. d. cap. fin. in prin. verb. tueantur.* vel eorum qui olim defenſores locorum ſeu civitatum dicebantur conſervent & defendant. *C. de defenſ. civitatum. Petrus Gregorij in Syntagmate juris univerſi lib.* 47. *cap.* 25. *num.* 25 *antha. ut nulli judicium. Emanuel Roderic. quaeſt. reg. tomo.* 1. *quaeſt.* 65. *art.* 1. Hi, loco ante ludii præmiſſis. 1

Reſpondeo, non defuiſſe non infimi nominis juriſconſultos qui cenſuerint conſervatorum juriſdictionem eſſe favorabilem. *Iaſon. conſ.* 145. *num.* 1. *Felin. cap. eam te num.* 15. *verſ. quarta declaratio de Reſcriptis. Gem. cap. cum in illis* §. 1. *de praebend. in* 6. *Neviſan. conſ.* 35. *num.* 7. quippe quod eorum juriſdictio verſetur in jure favorabili, quod quilibet in ſuo jure eſt defendendus. *l. aequiſſimum ff. de uſu fruct. l.* 1 *ff. ne vis fiat. l. per omnes. C. de defenſ. civitat. Bened. Capra Reg.* 48. *num.* 9. *&* 10. 2

Veruntamen verius eſt, conſervatorum juriſdictionem eſſe odioſam & reſtringendam, ideo quod juriſdictioni ordinarii, quæ perquam favorabilis eſt, deroget. *DD. cap. fin. de offic. del. in* 6. *Navar. conſ.* 3. *num.* 3. *de offic. del. Emanuel Roder. quaeſtionum regularium tom.* 1. *quaeſt.* 65. *art.* 8. *&* 9. *num.* 29. prout concluſi in alio tractatu de juriſd. ordin. in exemptos. *lib.* 1. *quaeſt.* 4. *& quaeſt.* 39. *num.* 29. Neque obſtat juriſdictionem conſervatorum inductam eſſe in favorem exemptorum. 3

Intentio enim ſtatuentium efficere non poteſt, ut quod odioſum eſt, ſit favorabile, nec è contra. *Tiraq. de Retr. conſ. in proemio numer.* 68. Novumque non eſt eandem diſpoſitionem diverſis reſpectibus cenſeri poſſe favorabilem vel odioſam. *Bald. l. venia C. de in jus voc. dec. Conſ.* 259. id quod etiam probat Io. à Chokier frater meus ad Reg. Cancell. *Reg.* 18. *num.* 36. *fol.* 220. 4

QUÆSTIO TERTIA.

Conſervatoribus qualis juriſdictio competat.

SUMMARIUM.

1. *Conſervatores habent juriſdictionem & mixtum imperium.*

Digitized by Google

2. Habent jurisdictionem heteroclitam.

3. Cognoſcunt aliquando in prima inſtantia.

1 Regulariter ſimplex juriſdictio & mixtum imperium niſi tamen pleniſſima omnimodaque juriſdictio eis ſit demandata. *gloſſ. Clem. 1. verb. omnimodam de foro compet. Ioan. Baptiſta Confettius de privileg. ordinum part. 2. tit. 4. cap. 7. de officio conſervat. fol. 350.* quæ dijudicatio dependet à tenore diplomatis conſervatorialis, ut rectè conſervatores dici poſſint habere juriſdictionem heteroclitam ſeu anomalam uti
2 paulo plenius intelligi poterit ex iis quæ eodem in tractatu tradidi *lib. 4. queſt.* 109. *num 12 & ſeqq. & queſt. 111. per tot. & eleg. Farinac. dec. 616. per tot. ubi late explicat clauſulas conſervatoriales part. 2.* Imo vero habere ordinariam, poſſeque in prima in-
3 ſtantia cognoſcere, tradit notanter Gregorius Sayrus *in floribus deciſionum lib. 1. tit. 17. de officio deleg. dec. 1. fol. 25.* & etiam Guido Papæ. *Dec. 247.* cenſuit eos habere merum imperium, quem vide cum Apoſt.

QVÆSTIO QVARTA.

Conſervatores an poſſint cognoſcere de debito civili.

SVMMARIVM.

1. Poſſe cenſuit Guido & cum eo quidam alii.

2. Non poſſe voluit Alciatus.

1 Poſſe cenſuit Guido *dec. 18.* Speculator *de inſtr. edit. §. nunc vero aliqua de ultim. vol. execut. num. 69. verſ. conſervatores autem, Emanuel. Roderic. queſt. regul. 65. art. 12. Franciſcus Marius deciſ. delphi 1087. part. 1.* Tum quod conſervator uti ordinarius in prima inſtantia cognoſcat, *Greg. Sayrus loco infra citato.* Tum quia per retentionem debiti fit crediti injuria. *Spec. d. num. 69. gloſſ. cap. ad Apoſtolatus verb. injuriari de conceſ. preb. in extravag.* ſignanter cum de debito conſtat, per inſtrumentum publicum judiciale, confeſſionem partis aut rem judicatam, tunc enim eſt notoria injuria, de qua etiam conſervator deputatus ſecundùm formam juris ſcripti cognoſcere poteſt, juxta Ignatium Lopes. *in addit. ad practicam Dias cap. 3. Emanuel. Roderic. d. art. 12. ubi fuſe.* Tum quod juriſdictio conſervatorum ad inſtar ordinariæ juriſdictionis cenſeatur. *Navarr. conſ. 3. de offic. del. Greg. Sayrus in flor. deciſ. lib. 1. tit. 17. dec. 1. de offic. del. & dec. 2. gloſſ. cap. cum cauſam. verb. delegatus in fin. de app.*

Digitized by Google

app. Neviſan. conſ. 38.*numer.*11. *VVameſius conſ.* 181.*num.*4.*de appell.* Tum quod per retentionem rei ad alium ſpectantis vis dicatur inferri. *l. vim facit qui ff. de vi & vi armat. Amanellus de claris aquis ſing. nota quod ſi promiſi.* poſſitque is cujus res retinetur, ad ſuum conſervatorem recurrere. *Guiteres pract. quæſtionum lib.*3.*quæſt.*9 *gloſſ. d. cap. ad Apoſtolatus.*

Non poſſe vero cenſuit Alciatus *de præſumpt. Reg.*1.*præſumpt.*23.*num.*3. & 4. *Io. Guiteres pract. quæſt. lib.*3.*quæſt.*9. qui rationibus in contrarium allatis acutè reſpondet. De qua quæſtione ego etiam alio in meo tractatu differui *d. quæſt.* 39. *num.* 31. Emanuel Roderic. loco jam laudato ſe profundit ac pro affirmativa concludit, reſponderque antinomiis argumentiſque contrariis, licet à facto aberret, cum pro ſuæ opinionis ſtabilimento laudat Alciatum, qui non affirmativam quam ipſe, ſed negativam amplectitur ſententiam, qua de quæſtione vide complura inferius *quæſt.* 102. 103. & 104.

QUÆSTIO QUINTA.

Conſervatores an cognoſcere poſſint de cauſa hæreſis.

SUMMARIUM.

1. *Generalis commiſſio non extenditur ad cauſas fidei.*
2. *A delegatis ad Conſervatores procedit argumentum.*

NEutiquam, in cauſis enim hereſeos S. Sedes deputat ſpeciales judices, ſcilicet ordinarios & inquiſitores hæreticæ pravitatis *cap. ad abolendam in fine verſ. Si qui vero fuerint de hæreticis cap. accuſatus* §. *fin. cap. ut officium in pr.* & §. *compeſcendi eod. in* 6. Deinde generalis Papæ commiſſio facta delegato non extenditur ad cauſas fidei. *ca. Frater noſter* 16.*quæſt.*1.*cap. in generali ubi glo. verb. generali de Reg. iur. in* 6. ergo neque generalis commiſſio data conſervatori, ad ejuſmodi cauſas fidei extendi non poteſt. A delegatis enim ad conſervatores procedit argumentum tanquam à genere ad ſpeciem. *gloſſ. cap. fin. verb. edita de offic. del. in* 6. *arg. l. ſemper in generalibus de Reg. jur. Navar. conſ.*3. *de officio deleg.* Denique fidei favore multa ſunt ſpeciali jure introducta, nedum contra privilegia, ſed & adverſus communes juris regulas. *cap. in fidei favorem cap. accuſatus* §. *licet* §. *ſane cap. ne aliqui de hæret. in* 6. & ita huic quæſtioni eodem in meo tractatu etiam reſpondi libro 4. quæſt. 47. quod tamen intellectum velim cum ea mica ſalis, de qua inferius *quæſt.* 96.

Margin numbers: 1 (beside first line of text), 2 (beside "tendi non poteſt").

Quæſt.

Digitized by Google

QUÆSTIO SEXTA.

An cognoſcat de cauſis matrimonialibus.

SUMMARIUM.

1. *Prælati inferiores poſſunt cauſarum arduarum juriſdictionem præſcribere.*

1 RESpondetur negative. Quia matrimoniales cauſæ ſunt Epiſcopales. *ca. accedentibus ubi DD. de exceſſ. prælat. Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 20. de Refor.* æquiparantur enim matrimoniales cauſæ criminalibus. *cap. pen. de Reſt. in integ. gloſſ. Barth. & DD. l. 3. §. quacumque ff. de jurejurando.* de quibus conſervator non cognoſcit. Idque niſi diploma conſervatoriale aliud diſponat; uti jam quæſtione ſecunda diximus. *arg. cap. 2. de officio vicarii in 6.* aut niſi etiam conſuetudine vel præſcriptione aliud ſit judicatum. *Navar. conſ. 3. num. 4. de offic. del. ca. auditis ubi DD. de præſcript. Abb. d. ca. decedentibus num. 3. ubi etiam apoſt.* poſſunt enim Prælati etiam Epiſcopo inferiores juriſdictionem talium cauſarum præſcribere. *ca. 1. de conſt. in 6. c. 1. de conſang. Covarr. in epit. q. 2. cap. 8. §. 12. Abb. d. cap. auditis Sayrus in floribus deciſionum titul. 17. de offic. deleg. dec. 2. qua de re vide plenius infra quæſt. 96.*

QUÆSTIO SEPTIMA.

Conſervatorum juriſdictio an poſſit prorogari.

SUMMARIUM.

1. *Juriſdictio ad univerſitatem cauſarum poteſt prorogari.*
2. *Item judicum ſpecialiter deputatorum puta ſcholarium artificum, &c.*
3. *In actu mixto qualitas præponderans eſt conſideranda.*
4. *Quatuor ſunt prorogationis ſpecies.*
5. *De prorogatione rei ad rem.*
6. *De prorogatione loci ad locum.*
7. *De prorogatione temporis ad tempus.*
8. *De prorogatione perſonæ ad perſonam.*
9. *De prorogatione cauſarum meri & mixti imperii.*

DE

Digitized by Google

DE Conſervatoribus deputatis ad univerſitatem cauſarum dubium non eſt, juriſdictio enim ad univerſitatem cauſarum delegata poteſt prorogari. *Abb. cap. de cauſis de Off. c. del. Menoch. de arb. jud. quæſt. 67. num. 54.* 1
Abbas cap. 1. & 9. num. 5. ubi Felin. num. 6. verſ. ſexto fallit de judiciis. Quia judices ad univerſitatem cauſarum delegati ordinariis æquiparantur. *late Fel. cap. qualiter & quando de accuſat. gloſſ. cap. cum cauſam de appellat. Abbas cap. P. & G. numer. 5. de offic. delegat.* Confirmo id ex iis, quæ libro de juriſdictione ordinarii in exemptos primo *quæſt. 45.* adduxi, arguendo ab habentibus judices ſpeciales ad hanc exemptionum materiam. Sicut enim juriſdictio fiſci prorogari poteſt. *l. 1. C. de juriſd. om. judicum.* Ac judicum v. g. artificii lanæ eſt prorogabilis. *afflictus dec. 27.* 2
Item judicum ſcholarum. *Neviſan. conſ. 35. num. 10. Barth. l. 1. num. 8. ff. de judic. Abb. d. cap. P. & G. num. 14.* ita & Conſervatorum. Æquiparatorum enim eadem eſt ratio & juris diſpoſitio. *Præſes in locis loco ab æquiparatis.* & ita hac in quæſtione concludit Innocentius. *cap. 1. num. 7. de offic. del. in 6. ubi Joan. Andr. numer. 9. & Geminianus.* Neque dum ita concludo immemor ſum ejus ſententiæ, quam alio in loco comprehenſus ſum. *de juriſdict. ord. in Exempt. lib. 2. quæſt. 11.* Judices nimirum exemptorum prorogari non poſſe. Etenim Imbertus quem eo loco in autoritatem adduxi, intelligendus eſt de judicibus ſingularibus perſonis & cauſis delegatis, non vero de deputatis ad univerſitatem Cauſarum, quales magis ordinariis quam delegatis comparantur. *Navarrus conſ. 5. de offic. deleg. Abb. cap. P. & G. num. 5. de offic. deleg.* & propterea ordinariorum naturam quorum juriſdictio prorogabilis eſt inducentes, ejuſmodi delegatorum juriſdictionem prorogabilem eſſe etiam dicendum eſt. *arg. l. cum quæritur ubi DD. ff. de ſtatu hominum.* Nam & juxta notabilem illam juris theoriam in omni actu & diſpoſitione qualitas cauſæ quæ prædonderat in actu mixto, ſemper eſt attendenda. *DD. d. l. cum quæritur Cravetta ad Rubr. ff. de legatis num. 152. Abb. cap. 1. de Reſcriptis. Rebuffus de privilegiis Scholarium privilegio 105.* 3

Cum autem variæ ſint prorogandæ juriſdictionis ſpecies ſcilicet. *1.* de re ad rem. 2. de loco ad locum. 3. de tempore ad tempus. 4. de perſona ad perſonam. 4
Quæſtio eſt, an his in ſingulis ſpeciebus Conſervatorum ſeu judicum exemptorum juriſdictio poſſit prorogari. Paucis ut ad ſingulas prorogationum ſpecies reſpondeam. Quo ad primam, quæ eſt de re ad rem, verbi gratia ſi judex non poſſit cognoſcere, niſi de ſumma certæ quantitatis licebit partibus ſi velint prorogare & conſentire, ut cognoſcat de ſumma majoris quantitatis. *l. ſi idem cum eodem l. cum quadam §. quoties ff. de juriſdict. om. jud. l. de qua re §. 1. ff. de jud. Bald. l. ſi quis ex conſenſu C. de Epiſc. audient. Abb. cap. P. & G. num. 12. de offic. deleg. Marant. d. diſt. 12. num. 3.* Idque niſi judex deputatus ſit cum dictione taxativa, uti ſuperius oſtendi. *§. Scholio 157.* 5

S Quo

6 Quo vero ad ſecundam ſpeciem quæ eſt de loco ad locum, quæſtio controverſa eſt, an prorogatio fieri poſſit. Affirmativam tuetur. Barth. *in l. quæro ff. de ſolut. Alex. & DD. l. fin. ff. de juriſ. om. jud. Abb. d. cap. P. & G. num.* 14. *&* 15. Ita tamen, ſi judex illius loci conſentiat uti plenius explicat Maranta. *d. diſt.* 12. *num.* 3. *verſ. exemplum de quarta. Abb. d. num.* 14. *&* 15. At vero negativam quod hac in ſpecie prorogatio non admittitur, tenet Baldus *in l.* 1. *verſ.* 3. *quæro c. de juriſd. om. jud. & in d. l. ſi quis ex conſenſu.*

7 Quo ad tertiam ſpeciem prorogationis de tempore ad tempus, hoc eſt an judices habentes juriſdictionem limitatam ad certũ tempus, poſſint conſentientibus partibus eam poſt tempus exercere. Reſpondetur poſſe, niſi coram ejuſmodi judicibus prorogatio ſit prohibita. *l.* 2. § *ſed. ſi judex ff. de Judiciis. Marant. d. diſt.* 12. *num.* 3. *verſ. exemplum de tertia. cap. de cauſis ubi DD. de offic. del. Abb. cap. P. & G num.* 12. *eod. tit.* idque dummodo prorogatio non extendatur in tempus ſucceſſoris in juriſdictione. *Abb. d. loco.*

8 Poſtremo quo ad quartam ſpeciem prorogationis de perſona ad perſonam & hæc permiſſa eſt. *lib.* 1. *&* 2. *ff. de Judiciis, l. ſi convenerit de juriſdict. om jud. Maranta d. diſt.* 12. *num.* 5. Licet autem Abbas *in d. cap. P. & G. num* 1. *&* 13 *de offic. deleg.* ſentiat in delegato prorogationem de perſona ad perſonam admitti non poſſe, libentius tamen deſcendo in opinionem Innocentii in *cap.* 1. *num.* 7. *de offic. del.* Felin. *d. cap. P. & G.* Gloſſæ *l.* 1. *ff. de Judic.* cujus autoritatem cæteris præponderare teſtatur Antonius Corſetus *Tract. de Authoritate gloſſæ.* Idque quia Conſervatores & judices Exemptorum plerumque ſunt ad univerſitatem cauſarum deputati, quæ cum ad inſtar juriſdictionis ordinariæ cenſeatur. *gloſſ. cap. cum cauſam de appell. Hoſtienſ. cap. quoniam Abbas de offic. del. Abb. cap. P. & G. num.* 5. conſequens etiam eſt, ut ejuſmodi juriſdictio quæ inſtar ordinariæ cenſetur, prorogabilis ſit ad inſtar ordinariæ de perſonis Juriſdictioni ſubjectis, ad perſonas extraneas Juriſdictioni alioquin non ſubjectas. *l.* 1. *&* 2. *ff. de Jud. l.* 1. *C. de juriſd. om Jud. cap. ſignificaſti de foro comp. Abb. d. cap. P. & G. num.* 13. *in fine.*

9 Quid autem de prorogatione cauſarum meri & mixti imperii, item in ſpecie criminalium ſpiritualium, beneficialium nec non de prorogatione tacita, plenioris eſt examinis, de qua materia videri poterit Abbas *d. cap. P. & G. n.* 15.

QUÆSTIO OCTAVA

An Conſervatores procedere poſſint in feriis.

SUM-

Digitized by Google

SUMMARIUM.

1. *Feriæ ſunt duplicis ſpeciei.*
2. *Divinis & repentinis feriis renunciari non poteſt.*
3. *Conſervatores procedunt in feriis ruſticis.*

DIſtinguo ferias tripartitim, in divinas, repentinas, & ruſticas hominum favore introductas, divinæ feriæ ſunt, quæ divini cultus gratia ſunt introductæ. Repentinæ vero, quæ nec opinato indicuntur, ut puta propter publicam aliquam lætitiam, aut etiam triſtem aliquem caſum. Ruſticæ quæ publicæ utilitatis cauſa, videlicet meſſium aut vindemiarum gratia conceduntur. *Spec. de feriis.* Divinis & repentinis prenunciari non poteſt, & proinde conſervatores in iſtis feriis procedere non poterunt. *Spec. de feriis.* At vero feriis ruſticis procedere poterunt, etiam partibus invitis, ſi diplomati conſervatoriali inſit (ut plerumque ineſt) facultas procedendi de plano ſive figura judicii, hæ enim clauſulæ facultatem implicant procedendi in feriis. *Guido de Reſcriptis num.* 10. *Barth. l. nec quicquam §. de plano de offic. proconſ. Pariſ. de Puteo de S. judicatur verb. feriæ. Clem. ſæpe de verb. ſignif.* confirmatur. Quia conſervatores ceſſantibus dictis clauſulis poſſent cognoſcere de interdicto recuperanda quod feriis impediri non poteſt. *Capell. Tholoſ. quæſt.* 159. ut etſi quæſtio eſſet de injuria tam atroci quæ celari non poſſet. *l. eadem de feriis. Alciat. lib.* 1. *de verb. ſig.*

(Margin: 1, 2, 3)

QUÆSTIO NONA.

An Conſervatores habeant tribunal.

SUMMARIUM.

1. *Tribunal quid ſit.*
2. *Delegati non habeant tribunal.*
3. *Conſervatores extra locum Conſervatorialem jus non dicunt.*

SI proprietatem elegantiamque verbi Tribunal, quam latinitatis vindex Budeus in *Annotat. ad Pandectas l.* 1. *ff. de Judiciis.* deſcripſit teneamus, non habebit. Quia tribunal locus eſt, in quo ordinarii jus ſolent reddere, pro 1
inde cum conſervatores propriè non ſint ordinarii, tribunal propriè non poſſunt dici habere. *Conc. Trid. ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *de reform. l. Pen. ff. de Juſt. & Jure. Cagnolus d. l.* 1

Digitized by Google

num.25.& 39.ubi & Barth.ff.de jud. Ut nec delegati dicuntur habere tribunal.
2 *Cagnol.& Barth. d. loco. Albericus in Dictionario verb.tribunal.* cum itaque conſervatores non habeant tribunal ſeu certum locum more majorum dictioni juris deſignatum,ſi locum aliquem elegerint,poterunt poſtea pro re nata aut impedimentis
3 emergentibus mutare. *Barth.d.l.1.num.8.cap.ſtatuimus de offi.del.in 6.Clem.1. de foro com.* Si modò tamen fines Diœceſis ad cujus tutelam ſeu conſervationem ſunt deſignati,non egrediantur,nec enim id poſſunt *cap.fin.§ Conſervatores & § fi .de offic. del.in 6. Aufrerius de poteſtate Eccleſiæ ſuper Laicis num.9.verſ.undecimo poteſt.Fel.cap. nonnulli num.1.de Reſcriptis.* Idque niſi obſtet diploma conſervatoriale,eoque ſenſu concilio hanc quæſtionem cum iis quæ dicta ſunt quæſt.1.

QUÆSTIO DECIMA.

An Conſervator poſſit tanquam ſuſpectus recuſari.

SUMMARIUM.

1. *Conſervator recuſari non poteſt,niſi ſit ad univerſitatem cauſarum.*
3. *Conſervator qui de notorio cognoſcit, an poſſit recuſari.*
4. *Ritus recuſandi Conſervatores.* *Arbitri quales eſſe debeant.*
5. *Conſervator ſuſpectus an poſſit alteri cauſam ſubdelegare.* *Delegatus principis poteſt ſubdelegare.*
6. *Subdelegare an poſſit dum cognoſcitur de cauſa recuſationis.*
7. *Subdelegatus à conſervatore an recuſari poſſit.*

RESpondi in toties jam citatu tractatu noſtro de juriſdictione ordinar. in exemptos *lib.1.quæſt.39.num.33.* recuſari non poſſe. *Innocent.d.cap.1.num.4.*
1 *& DD.ibid.de offic.del.in 6.Sylveſter verb. Conſervator num.5. Cavalc.dec.33.num.15. part.2.* declaro tamen, non præcedere in Conſervatoribus ad univerſitatem cauſarum aut cum indagine judiciali procedentibus,idque arguendo à delegatis ad conſervatores,quod eſſe validum jam quæſtione quarta oſtenſum eſt. *Clem.ſæpe verb.declaratio de verb.ſig. Lancel.de attent.part.2. cap.5.num.64. Wameſius conſ.181.de appell. tom.1.*

Declaro 2. ut Conſervator qui de notorio cognoſcit, cujus pœna non eſt certa ſed arbitraria, poſſit etiam recuſari. *Milis in Repert. verſ.judex non poteſt recuſari fol.111.& verb.notorium fol.278. ubi diſtinguit gloſſ.cap.1.de offic.deleg.in 6. Anton. cap.*

Digitized by Google

cap. cum ſpeciali verſ. oppono quod non poſſit de appellationibus.

Quo ritu autem conſervator ſit recuſandus, Concilium Tridentinum oſtendit *ſeſſ. 14. cap. 5. de Reform.* & Doctores *cap. cum ſpeciali de appellat.* Paucis arbitri à recuſante debent denominari intra dies tres à die ſuſpicionis allegatæ, alioquin proceſſus judicis recuſati ſubſiſtit. *Caval. dec. 28. num. 97. & ſeqq. part. 2. l. fin. C. de judic. pract. papienſis in forma libell. declinat. judiciis. gloſſ. verb. judices ſuſpectum num. 5.* citata in hunc finem parte adverſa. *pract. pa. d. loco.* Debent autem arbitri eſſe de juriſdictione judicis recuſati. *Spec. de recuſ. §. effectus autem numer. 2. Cavalc. ubi ſupra nu.* 110 qui ſtatuet eis tempus, intra quod quæſtionem ſuſpicionum definiat. *Spec. d. §. effectus num. 13. cap. legitima ubi DD. de app. in 6.* 4

Sed an conſervator recuſatus poterit alteri cauſam ſubdelegare, Wameſius reſpondit poſſe. *Conſ. 181. num. 3. & 4. de appellat. tom. 1. DD. cap. judex de offic. del. in 6.* 5
Tum quia delegatus principis poteſt ſubdelegare. *d. cap. judex DD. cap. cum ſpeciali de appellat.* Tum quia conſervatores ad univerſitatem cauſarum deputati, ordinariis æquiparantur. *Wameſ. d. conſ.* 181. *num.* 7. qui ſi recuſentur, poſſunt cauſam alteri ſubdelegare. *cap. ſi quis contra de foro competent. gloſſ. d. cap. cum ſpeciale, verb. recuſatoris, dec. Thol. 355. Federicus de Senis conſ. 24. Franc. d. cap. judex num. 5.*

An autem dum de cauſa ſuſpicionis cognoſcitur ſubdelegare poſſit, vide Wameſium *d. conſ. 181. & Philip. Franc. d. cap. judex. Barth. Brixienſem in dominicalibus quæſtionibus quæſt. 74. vol. Oce. 17. fol. 31. ubi dicit ante propoſitam recuſationem ſubdelegare poſſe, ſed ea pendente an poſſit, vide ibidem d. nu. 4. apud VVameſium.* 6

Quid porro dicendum ſit de ſubdelegato à conſervatore, an is recuſari poſſit, reſpondetur ex capite conſervatoris delegantis recuſari non poſſe, ſed bene ex proprio ſubdelegati capite utpote aliqua legitima ex cauſa ejus caput ſeu perſonam concernente. *Bartholomeus Brixienſis dominicali quæſt. 74. VVameſ. d. conſ. 161.* cœtera hujus farinæ pleniore manu diſcuſſa reperientur apud Cavalcanum, Speculatorem & alios hic laudatos. 7

QUÆSTIO UNDECIMA.

Conſervatores quibus poſſint inhibere.

SUMMARIUM.

1. *Conſervatores poſſunt quibuſcumque inhibere.*
2. *Conſervator eſt delegatus principis, major quovis ordinario.*

3. Inhibere poteſt legato S. Sedis.
4. Inhibere non poteſt in præjudicium ejus, qui conſervatoriam conceſſit.
5. Conſervator an poſſit alteri conſervatori inhibere.
6. Conſervator procedendo adverſus Epiſcopos, quali prudentia uti debeat.

1 RESpondetur quibuſcumque. Et quidem inprimis ordinario qualicumque. *cap.1. & fin. de offic. deleg. in 6. Concil. Trid. ſeſſ.7. cap.14. de reform. Guiteres lib.3. pract. quæſt. cap.10.* eſt enim conſervator delegatus principis, & eo no-
2 mine major quolibet ordinario. *ca. ſavet de officio del. ca. paſtoralis §. præterea de offic. ord. Mandoſ. de inhibitionibus quæſt.5.*

Poteſt præterea inhibere legato ſedis Apoſtolicæ. *Anchar. ibid. Cardinalis Tuſcus*
3 *in ſuis concluſionibus verb. Conſervatores. Rom. conſ.3. vol.4. Specul. de legato §. ſupereſt num.48. Lancel. de attentatis part.2. cap.20. in præfat. nu.60. Gomeſius Rep. cap. ſtatutum num.8. de Reſcript. in 6.*

Non tamen poterit inhibere in præjudicium ejus, qui conſervatoriam conceſſit rationibus alibi allatis. *lib.1. de juriſdict. ord. in exemptos quæſt.17. numer.21.* Major dif-
4 ficultas eſt, an conſervator poſſit alteri conſervatori inhibere? Reſpondetur etiam poſſe, ſi is cui inhibetur, aliquo reſpectu ſit inferior, ſeu non habeat juriſdictionem pa-
5 rem. Ut etſi conſervator per ſuam inhibitionem alterum conſervatorem præveniſſet. *Lancel. de attentatis cap.20. in præfat. num.160. & ſeqq. & declar. quinta eodem capite. Mandoſius de inhibitionibus quæſt.4. & 8. de juriſdict. ordin. exempt. quæſt.39. num.16.*

Si autem controverſia ſit inter conſervatorem & ordinarium de juriſdictione, Conſervatoris eſt cognoſcere, quia dignior eſt. *Rom. conſ.* 412. *DD. cap. paſtoralis de Reſcriptis, DD. l. cum quæritur ff. de ſtat. hom.*

At vero ſi controverſia vertatur inter duos conſervatores ſibi omnino pares & æquales, aut cauſa eſt utrimque ad principem ſeu Pontificem remittenda, uti oſtendi *d. quæſt.39. num.161.* vel certe eligendi ſunt arbitri, qui juriſdictionis hanc quæſtionem decernant. *cap. cum contingat. de Reſcript. cap. ab arbitris de offic. deleg. in 6.* tantiſperque ſuperſedendum, dum cognitum ſit, an & quando conſervator conſervatori poſſit inhibere. *Rom. d. conſ.412. Lancel. d. cap.20. in præfat. Mandoſ. de inhibit. quæſt.4. & 8.*

6 Porro inhibendo Epiſcopis procedendoque adverſus eos utatur ſalis mica, atque prudentia; quam tradit Alexander Quartus. *cap. quia Pontificali de offic. del. in 6.*

QUÆST-

Digitized by Google

QUÆSTIO DUODECIMA.

Quid ſi ſint plures conſervatores, an injuriatus implorare poſſit officium ejus, qui remotior eſt à domicilio injuriantis.

SUMMARIUM.

1. *Conſervator qui remotior eſt à domicilio partium, non poteſt adiri.*
2. *Mens Pontificis eſt ne partes ſumptibus graventur.*
3. *Mens in privilegiis prævalet ſcripturæ.*
4. *Culpa eſt facere id quod alteri nocet, & ſibi non prodeſt.*

MInimè. *Io. Andr. in add. Spec. de officio delegati* §. *ſequitur num.* 1. *ſuper verb. Sed nunquid. Emanuel Roderic. quæſt. Regul. tom.* 1. *quæſt.* 65. *art.* 8. *Peckius de jure ſiſtendi cap.* 2. *num.* 6. Tum quod ea mens videatur fuiſſe Pontificis, ne damnum proximo inferatur ſine cauſa. *cap. cum paratus* 24. *quæſt.* 1. *cap. cauſam de Reſcriptis, cap. ex parte* 2. *de officio deleg. cap. quamvis de in jus vocando, l. ſi quando C de inoffic. teſt.* uti adhuc ſupra oſtendi, §. 14. *Scholio* 194. mens autem in privilegiis ſemper præpollet ſcripturæ, *ca. in his ubi gloſſ. de privileg. cap. intelligentia, c. præterea de verb. ſig. & ſcripſi infra quæſt.* 106. Tum aliis rationibus, quas attuli in d. tractatu *lib.* 4 *quæſt.* 87 è quibus hanc depromo, in culpa doloque verſari eum qui id facit quod ſibi non prodeſt & alteri nocet. *Menoch. libr.* 1. *præſ.* 4. *num.* 97. Reſtringo tamen hanc theoriam niſi conſervator qui utrique parti magis eſt ad manum ſit impetranti ſuſpectus, nolitq; ſubdelegare, tunc enim eo poſtpoſito licet adire remotiorem etiam: cum diſpendio partis alterius, ordinata enim charitas incipit à ſe ipſo, *can. qui vult de pœnit. diſt.* 3. *l. præſes C. de ſerv. & aqua.*

(margin: 1 2 3 4)

QUÆSTIO DECIMA TERTIA.

An Conſervatores ſalarium exigere poſſint.

SUMMARIUM.

1. *Conſervator non exigit ſalarium, ſed expenſas quas extra domicilium facit, idque niſi obſtet conſuetudo.*
2. *Munera non poteſt accipere.*

3. *Eſcu-*

3. *Eſculenta & poculenta recipi poſſunt, quæ tribus dietis conſumi poſſunt.*
4. *Abſtinendum à xeniis & muneribus.*
5. *Merces conſervatorum eſt participatio in bonis operibus ordinis cujus ſunt conſervatores.*

1 Reſpondetur non poſſe, *cap. cum ab omni de vita & honeſt. cler. d. §. inſuper & d. cap. fin. §. circa munera de offic. del. in 6.* Expenſas tamen quas extra domicilium facere cogitur exiget, *cap. d. cum ab omni,* in quibus non tenebitur deducere eas, quas domi eſſet facturus. *gloſſ. d. §. inſuper verb. moderatas,* licet aliud in ordinario obtineat. *§. aliud autem auth. de mandat principum,* id quod cum mica hac ſalis eſt intelligendum, niſi obſtet conſuetudo, nam tunc poterit exigere ſportulas moderatas. *Veſtrius in praxi Romana lib. 7. cap. 1. num 13. Card. Clem. ; ſtatutum de elect. Iaſon. §. Tripti num. 46. inſtit. de act.* Quæ librandæ & juſta trutinæ penſandæ ſunt ex cauſæ qualitate ac loci conſuetudine. *gloſſ. d. §. aſſeſſorem arg. l. 1. §. in honorarius ff. de variis & extraord.*

2 Porro munera accipere nullo modo poſſunt, quæ ſi accipiant, reſtitutioni ſunt obnoxii, uti ex profeſſo tractat Navarrus *de datis & promiſſis pro inſtit. vel gratia.* ſacra enim ſcriptura munerum corruptelam deteſtatur *Eccleſ. cap. 20. verſ. 30. cap. 40. verſ. 14. Deuter. 16.* Sed & ethnicorum ſchola, quibus non incognita adagia: Bovem habere in lingua, Haſtis argenteis pugnare, Argentaginem pati, de quibus Eraſmus in chiliad. Aulus Gellius, *lib. noct. att. 9. c. 9. & 10.* Imo & Poetæ.

Munera crede mihi excæcant homineſque Deoſque;
Placatur donis Iuppiter ipſe datis
Quid faciet ſapiens, ſtultus quoque munere gaudet
Ipſe quoque accepto munere mitis erit.

3 Exciunt tamen Doctores noſtri eſculenta & poculenta quæ pauculis diebus conſumi poſſunt. *d. cap. ſtatutum §. inſuper de reſcript. in 6. l. plebis cito ff. de offic. præſidis, l. ſolent § non vero in totum ff. de offic proconſ.* atque id quidem non indiſtincte ſed cum mica ſalis Imperatorum Seneri & Antonii. *in l. ſolent de offic. proconſ.*

Neque omnino, neque ſemper, neque ab omnibus
Sed quot diebus ejuſmodi eſculenta circumſcribemus.

Doctores iidem circumſcribunt tribus diebus conſumenda. *Menoch. de arb. jud. caſu 517. num. 9. Farinac. in pract. crim. quæſt. 111. art. 10. nu. 260. Greg. 13. in ſua conſtit.* alii judicantis arbitrio & conſcientiæ timoratæ relinquunt, qui id ex dignitate conſervatoris ejuſque familiæ trutinabit. *Spec. de Salar. jud. num. 5. Farin. d. art. 10. nu. 258. l. pen. C. de fabricenſ. lib. 11. cap. licet de privileg. in 6.*

4 Ego vero cenſuerim xeniis planè abſtinendum. Nam beneficium accipere, libertatem eſt vendere inquit Publius. Deinde prudens & ariſtachus judex facile circumſpicit niſi talpa ſit cæcior, non alio fine xeniis ſe peti, quàm ut demulcea-

Digitized by Google

ceatur, cenſeturque juxta illud Poetæ:

Munera crede mihi miſit, ſed miſit in hamo,
Et piſcatorem piſcis amare poteſt.
Item.
Cum me captabas, mittebas xenia nobis,
Jam cum cœpiſti mittis avare nihil.
Ut captum teneas, capto quoque munera mitte,
De cavea fugiat ne male pactus aper.

Conſiderareque debent Conſervatores, pro juſtitiæ mercede repoſitam eſſe mercedem & proemium in cœlis. Idque maximè Conſervatoribus Regularium, qui lo- 5
co retributionis omnibus privilegiis & gratiis ſpiritualibus conceſſis ordinibus quorum ſunt Conſervatores, perfruuntur, eiſque bonorum merita quæ in Ordine fiunt, etiam communicantur; quibus etiam ſemel in vita & in morte plenaria omnium peccatorum indulgentia conceditur, cum facultate conſequendi omnes & ſingulas indulgentias peccatorumque remiſſionis diebus ſtationum Eccleſias urbis & extra muros viſitantibus conceſſas, recitando quinquies orationem Dominicam cum Angelica ſalutatione, veluti privilegio Julii cautum eſſe refert Joannes Baptiſta Confettius *de Privilegiis Ordinum mendicantium & non mendicantium part.2. tit.4. cap.9. in fine fol.355.*

QUÆSTIO DECIMA QUARTA.

Aſſeſſores Conſervatorum an ſalaria exigere poterunt.

SUMMARIUM.

1. *Aſſeſſores Conſervatorum exigunt ſalaria.*
2. *Salarium unde dicatur.*
3. *Sportulæ qualiter ſunt metiendæ.*

POterunt. *Specul.lib. 1. tit. de Aſſeſſoris. §. de ſalario Aſſeſſores. DD. præcedente quæſtione citati*, ſalarium enim ſecundùm Plinium, *lib.3. hiſtor. Natur.* dicitur à ſale, ſine quo ſicut nemo hanc vitam rectè traducit, ita neque nemo commodè ſine ſalario. Nam quod Principibus eſt aurum coronarium, Medicis Jatrea, præceptoribus didaſcalia, Artificibus epihera, beneficis chariſteria, hoc aſſeſſoribus eſt ſalarium ſportularum *Alciat. l. inter domum ff. de verb. ſignificat.* 1 2

Porrò ſportulæ, de quarum varia ſignificatione varia adfert Cujacius *in pa-* 3

 ratit.

tatit. C. tit. de ſportulis, ſeu ſalaria aſſeſſorum debent librari & æqua penſari trutina, ex qualitate cauſæ partium conditione præſtantia aſſeſſoris denique conſuetudine loci. *gloſſ. d. § aſſeſſorem argum. l. 1. § in honorariis ff. de variis & extra ord. cognit.*

QUÆSTIO DECIMA QUINTA.

Notariis Conſervatorum an ſalaria debeantur.

SUMMARIUM.

1. *Notarii Conſervatorum exigunt ſalaria.*
2. *Notariis obſtat præſumptio male verſationis in officio.*
3. *Notarios quis deſignare poſſit, & quales, in cauſis quæ agitantur.*
4. *Illegitimus & male affectus an poſſit eſſe notarius.*

1 NUlla ratio eſt cur exigere non poſſint, ſed ita ne modum excedant, *d. cap. ſta-*
2 *tutum § Notarios Imbert. inſt. Forenſ. lib. 1. cap. 6. gloſſ. verb. Merces.* in quo cum ſæpe culpandi ſunt. *Imbert. d. loco Gail. obſ. 104. numer. 6. libr. 1.* ob culpæ frequentiam adverſus eos voracitatis præſumptionem jura induxerunt. *l. 1. C. de numerariis lib. 12. Lucas de Penna l. quemadmodum verſarios C. de agric. & cenſit. lib. 10. per l. Pen. C. de privileg. eorum qui palat. militum, Jacobi in ſua practica tit. de actione mandati contraria.*

Hinc eſt, quod licet ordinariam habens juriſdictionem, imò opinione nonnullorum delegatam. *Aufrerius de poteſtate Eccleſiæ ſuper Laicis num. 27. verſ 35.*
3 *Spec. de inſtr. edit. § reſtat. verſ. ſed quis poteſt.* Notarium creare poſſit, etiam Laicum in cauſis Eccleſiaſticis coram ſe vertentibus. *Hoſtienſis in ſumma de fide inſtrum. nu. 3. Abbas cap. decernimus num. 14. de judiciis.* Non tamen niſi ſit bonæ famæ & legi-
4 timo matrimonio procreatus. *Piaceccius in praxi Epiſcopali cap. 4. artic. 1. nu. 40. fuſius in aurea armilla verb. tabellio num. 3. Anchar. tract. poteſt. Papæ.* alioquin ejus actis fides non haberetur. *Alex. conſ. 8. vol. 2. Marſiliis ſing. 273.* quod limitarem, niſi eſſet bonæ famæ & ſolitus ad eum haberi recurſus. *Barth. l. eadem num. 3. & 4. ff. ad l. in l. repetundarum.* Quid autem de notario excommunicato. *vide remiſſive apud Bartholum dicto loco num. 5.* Deinde licet judex quilibet ordinariam & delegatam habens juriſdictionem, poſſit ſibi eligere nuntios & apparitores per quos jus poſſit adminiſtrare. *gloſſ. & Bald. & quando judex l. 2. C. de ſportulis.* ita tamen, dummodò viles & infames non aſſumant. *Nicolaus Ruickerus de officio commiſſarii*

in

Digitized by Google

in gloſſ. & verb. aſſumendo verum fol. 13. Abb. in cap. 1. numer. 33. verſ. an autem, ubi etiam Ripa num. 90. verſ. limita de judiciis.

QUÆSTIO DECIMA SEXTA.

An à Conſervatoribus cadat appellatio & ad quem.

SUMMARIUM.

1. *A Conſervatoribus juris ſcripti non appellatur, niſi adferatur cauſa obfuſcans notorium, aut inhibitio ſuperioris aut cauſa rationabilis.*
2. *Appellari non poteſt niſi à gravamine vim habente diffinitiva.*
3. *Appellandum à Conſervatore deputato à S. Sede ad Papam, niſi legati Papæ aliud habeant in facultatibus.*
4. *Subconſervatorum poteſtas, & ad quos ab eorum ſententiis ſit appellandum.*

Dico primo. A Conſervatoribus deputatis in terminis juris ſcripti, qui tantum cognoſcant de notoriis, appellari non poſſe. *gloſſ. cap. 1. de offic. deleg. in 6. Abb. conſ. 100. num. 3. & 4 part. 1. Cardinalis Tuſcus in ſuis concluſionib. verb Conſervator num. 6. Sylveſter in ſumma eodem verbo num. 3.* Quia in notoriis appellari non poteſt. *cap. cum ſit Romana §. fin. autem, cap. pervenit, cap. conſuluit de appell. in 6. late Farinac. in pract. crim. quæſt. 21. num. 117. Maranta de ord. jud. part. 6. actu 2. in deciſoriis num. 282.* 1

Limita 1. niſi adferatur cauſa obfuſcans notorium. *gloſſ. cap. Romana §. ſi autem verb. mandetur & ibi doct. præcipue in Monach. num 13. de appell. in 6. Franc. cap. cum ſpeciali §. porro numer. 7. de appell. Farin. in pract. crim. lib. 1. tit. 3 q. 21. n. 118.*

Limita 2. niſi ſequatur inhibitio ſuperioris. *DD. d. cap. Romana §. ſi autem Covarruv. pract. quæſt. c. 15. num. 1. & c. 23. num. 5. verſ. 2. concluſio. Farin. d. quæſt. 21. num. 121.* aut appelletioni adiiciatur cauſa rationabilis. *Marant. d. n. 282.*

Limita 3. in notorio probationis. *Lancelott. de attentatis cap. 12. limit. 9. n. 22. Far. d. quæſt. 21. num. 124.*

Limita 4. in notorio per famam. *Lanc. d. lim. 9. n. 22. Far. d. q. 22. n. 125.*

Limita 5. quando quis condemnatur uti de re notoria, ſecus ſi ſimpliciter condemnaretur, nam tunc condemnatus appellare poſſet, & judex appellationi deferre teneretur. *d. cap. Romana §. ſi autem, Salicet. l. ea quidem col. fin. C. de accuſationibus, Far. d. loco n. 126.*

Limita 6. Licet appellari nequeat à diffinitiva ſuper notorio, poterit tamen

Digitized by Google

appellari ab illius declaratoria. *Fel.cap.Rodolphus col.pen.verſ.& appellari poteſt de reſcriptis. Lancel.d.Lim.9.n.13.*

Dico ſecundò, à Conſervatore appellari non poſſe niſi à gravamine vim habente
2 diffinitivæ. *Conc.Trid.ſeſſ.24.cap.20 in quam rem conferunt ea quæ fuſè ſupra attuli Scholio* 185.

Dico 3. à Conſervatore deputato à S.Sede appellandum ad Papam, & non ad
3 alium inferiorem, etiamſi eſſet legatus à latere. *Card.Tuſcus d.verb. Conſervator n.6. Anchar.conſ.132. Ruinus conſ.3.lib.4.ſcripſique lib.1.de juriſdict.ord.in exempt.quæſt.39 Jo.Baptiſta Confettus de Privileg.ord.part.2 tit.4. de officio conſervat. verſ. præterea in fin. fol.353.* adeo ut contraria conſuetudo non valeat. *Ruinus d.loco Mandoſ.de inhibit. quæſt.4. num.10.*

Declaro tamen id non obtinere, ſi legatus nedum à latere, ſed quiſpiam illius inferior habeat in ſuis facultatibus cognitionem appellationum à conſervatoribus interpoſitarum uti nunc habet Reverendiſſimus.

Quid autem reſpondendum ſit de ſubconſervatoribus, latè & doctè explicatum
4 relinquit Nicolaus Belloneus antiquus Academiæ Dolanæ anteceſſor in quæſtione quam anno 1548. movit atque typis mandavit, quam hic pro authoris, ac materiæ raritate ejus conceptis verbis recenſebo.

QUÆSTIO SUBALTERNA.

Ad quem ſit appellandum à ſubconſervatore. Et an à delegato Epiſcopi poſſit appellari ad ejus officialem generalem vel ad ſummum Pontificem.

SUMMARIUM.

1. *Conſervator cenſetur judex delegatus & num.8.*
2. *Appellatur à ſubdelegato à principe qui totum ſubdelegavit ad principem, non ad ſubdelegantem.*
3. *Delegatus ad univerſitatem cauſarum æquiparatur ordinario.*
4. *Appellatur à delegato ordinarii ad ipſum ordinarium.*
5. *Epiſcopi & ejus Officialis generalis eſt unum & idem tribunal & nu.22.*
6. *Conſervatorum quot ſint ſpecies.*
7. *Conſervatorum poteſtas hodie eſt ampliata.*
8. *Conſervator quamvis conſtituatur conſervator & judex, non tamen deſinit eſſe conſervator, effectus eſt maximè ut ibi.*
9. *Conſervator quamvis ſit delegatus, non eſt tamen ad univerſitatem cauſarum, ſed*

ſed ad generalitatem.

10. *Delegatus ad univerſitatem, generalitatem & particularitatem cauſarum, quis dicatur.*

11. *Inquiſitores dicuntur delegati ad generalitatem, non ad univerſitatem cauſarum.*

12. *Utilitas eſt maxima cognoſcere an quis ſit delegatus ad generalitatem vel univerſitatem cauſarum.*

13. *Differentia nulla eſt inter delegatum ad univerſitatem vel generalitatem in modo appellandi à ſuo ſubdelegato.*

14. *Ratio quare à ſubdelegato delegati à principe qui totum commiſit, non appelletur ad delegantem.*

15. *Verba illa authoritate noſtra cognoſcas vel æquipollentia inſerta in reſcripto, faciunt quem delegatum.*

16. *Iudex ordinarius ſi ejus juriſdictio alteretur, per reſcriptum efficitur delegatus.*

Conſervator dare poteſt ſubconſervatorem.

17. *Delegatus à principe, ſi ſubdelegando aliquid ſibi juriſdictionale reſervat, ad eum appellabitur.*

Durum eſt in minimis cauſis adire Pontificem.

18. *Delegatus principis ſuam ſententiam exequitur.*

19. *Executor non habet juriſdictionē quando commiſſio ſibi à judice: ſecus ſi judex efficiatur executor reſervando ſibi executionem in delegatione.*

Appellatur ad Pontificem omiſſo medio L. ut hic.

20. *Appellatur ad Papam omiſſo medio, quod tamen fallit, quando appellatur à ſubdelegato delegati à Papa.*

Legatus repræſentat vices Papæ.

21. *Apellatio à ſubdelegato delegati à Pontifice, ſi interponatur ad Pontificem, eſt nulla.*

22. *Appellatur à delegato Epiſcopi ad ipſum Epiſcopum, non ad ejus vicarium generalem.*

Epiſcopo ſuſpenſo, juriſdictio officialis eſt ſuſpenſa.

23. *Officialis generalis non poteſt ſe intromittere virtute generalis juriſdictionis de cauſa ſemel ab eo exempta.*

24. *Appellationes aſcendunt & non deſcendunt.*

25. *Appellatur à delegato Epiſcopi ad ejus officialem generalem, quando Epiſcopus eſt abſens in loco remoto.*

ACADEMIA Dolana ornata & munita eſt pluribus & honeſtis privilegiis ſibi conceſſis per Martinum Pontificem, ut in ejus litteris apparet, quæ in fronte Statutorum Almæ Univerſitatis habentur. In quibus inter cætera conſtituit D. Archiepiſcopum Biſontinum Conſervatorem dictorum privilegiorum in ampliſſima forma, dans ſibi poteſtatem vices ſuas committendi &c. Nunc D. Archiepiſcopus Conſervator ſolet vices ſuas committere & alium ſubconſervatorem inſtituere in civitate Dolana, qui jus dicit Scholaribus. Contigit aliquando ab ejus ſententiis appellari. Fuit dubitatum, ad quem deberet appellari. Et potiſſima

Digitized by Google

ma ratio dubitandi fuit, quia nonnulli appellare volebant ad officialem generalem ipſius D. Archiepiſcopi, quod nolebat admittere ſubconſervator. Res eſt delata ad venerandum Collegium noſtrum, in quo diverſæ fuerunt ſententiæ. Ego vero cum nunc paululum otii nactus fuerim, quo potui maturius omnia perpendere & conſiderare, operæ pretium duxi his ſcriptis comprehendere quid mihi de jure videatur. Tres fuerunt tunc inter eos opiniones, ſunt qui ſentiebant ad ſummum Pontificem appellandum, ſunt qui ad D. Archiepiſcopum, ſunt qui etiam ad ejus officialem
1 generalem. Quod ad ſummum Pontificem facit, quia Archiepiſcopus eſt conſervator, & per conſequens delegatus. *gloſſ. magiſtra in cap. 1. de offic. deleg. in vi & ibi. Io. Andr. & Gemin. notant.* & in conſtitutione ſubconſervatoris totum ſubdelegavit, unde ſequitur communis concluſio gloſſarum & doctorum, quod quan-
2 quando appellatur à ſubdelegato delegati à principe qui totum ſubdelegavit, debet appellari ad principem, non ad ejus delegatum ſubdelegantem. Et hoc non habet dubium de jure canonico. *caſus eſt c. ſuper queſtionum §. porro extra de offic. deleg. ubi gloſſ. & Doctor.* Et §. ille procedit etiam de jure civili, ut, ibi notatur, *& Peruſi in cap. dilecti extra de appell.* Et in ſpecie, quod omiſſo medio ad Papam appelletur vult gloſſ. *in cap. dilecti ubi Peruſ. column. 5. verſic. decima limit.* Quod autem ſit appellandum ad D. Archiepiſcopum conſervatorem ſuadetur, quia licet ſit delegatus, ut proxime dixi, tamen eſt delegatus ad univerſitatem cauſarum. *Gemin.*
3 *in cap. fin. §. officium illo tit. de offic. deleg in 6.* qui quidem æquiparatur ordinario. *gloſſ. in cap. cum cauſam de appell. ſuper verbo delegatus & in l. fin. C. de iudic. & l. ſi uni alias l. Pompon. ff. de re iudica. in gloſſ. magna circa medium.* præſertim in materia delegationis, nam delegare poteſt ut ordinarius. *gloſſ. & Doct. in l. à iudic. C. de iud. ubi Iaſ. late & in l. etſi prætor. ff. de officio eius & in l. ſolet ff. de iuriſdict. omn. iud.* & plura alia poteſt, quæ ponuntur per DD. *in d. locis &*
4 *l. more ff. eod. tit & cumulat. aliqua. Peruſ. in d. cap. cum cauſam col. antepe.* Sed quando appellatur à delegato ordinarii, eſt appellandum ad ipſum ordinarium, non ad ſuperiorem, *gloſſ. in d. cap. dilecti in fin. & ibi DD. Barth. in l. 1. §. 1. prope finem ff. quis & à quo appell.* & hoc eſt generale, ut à delegato appelletur ad delegantem. *Specul. in tit. de appell. §. nunc tractemus.* Et hanc partem ut ad Archiepiſcopum ſeu Epiſcopum delegantem ſit appellandum, tenet Panor. *in d. c. dilecti.* Quod autem ad officialem poſſit appellari, probatur, quia idem eſt conſiſtorium tribunal Epiſcopi & officialis generalis, *c. Romana de appell. in 6.* & ita tenet Bald. *in cap. dilectis filiis*
5 *col. III. de appell. Archidia in cap. II. de conſuetu. in 6.* Et hæc trahebant dominos Doctores Collegii in diverſas ſententias. Quid modo dicendum eſt in tanta varietate, cum pro qualibet opinione ſint fundamenta in ſe vera & communiter approbata? Pro habenda reſolutione præſentis quæſtionis examinandum eſt unum, unde omnia pendent, & quod eſt cardo in hac difficultate, ſcilicet quam

juriſ-

Digitized by Google

juriſdictionem habeat D. Archiepiſcopus ratione conſervatoriæ, & hoc tam de jure communi, quam ex litteris ſummi Pontificis. In qua re altius eſt repetenda materia conſervatorum, quorum tres ſunt ſpecies, aliqui enim dantur ut aliquos defendant contra latrones, aliqui ad conſervationem privilegiorum, aliqui ut defendant ab injuriis & offenſis, & hi non habent judicialem cognitionem, ſed tantum cognoſcunt de manifeſtis & notoriis, nec poſſunt vices ſuas committere, iſta habentur. *in cap.1. & fi. de officio deleg. in 6. & per gloſſ. in d. cap.1.* hodie tamen ampliatur multum eorum poteſtas per litteras ſuæ inſtitutionis, in quibus ſolent conſtitui conſervatores & judices, & dari facultas expediendi per alios, quo caſu habent poſtea judicialem cognitionem & juriſdictionem, & litteræ conceptæ in hac forma appellantur ſecundum forman Concilii Vienenſis. *Io. And. in d. c. fin. col.11. in verbo dictam & ibi gemini, in §. conſervatores & idem Ioan. Andr. in additio, Specu. in tit. de officio deleg. §. fin. colum. antepenult.* Non tamen propterea licet conſtituatur conſervator & judex, deſinit eſſe conſervator, ſed remanet conſervator cum hoc adjuncto delegatus quod eſt hujus effectus ut non poſſit delegare niſi conſtitutis in dignitate, ſicuti dicimus in ſimplici & vero conſervatore. *Ut per Io. Andr. in addit d. § fin. & Geminia in d. conſervatores in fi.* & ita eſt in conſervatoria noſtra. Ex his apparet, conſervatorem in ſimilibus literis conſtitutum eſſe delegatum, non ordinarium, *ut per gloſſ d. cap.1. ubi Ioan. Andr. colum.11. & Gemin. III. not. & Corn. conſ. 15. col. III.* Et colligit in hoc propoſito unum generale. *Gem. in d. c. per hoc de hæret in 6.* quod quoties commiſſio fit alicui reſpectu certi negotii, talis dicitur delegatus, facit etiam, quia ejus officium extinguitur morte concedentis, niſi aliter ſit dictum, *d. c. fin. §. officium Guido Papæ conſ.151.* quod convenit in delegatis, *l. more cum ſua materia de juriſd. om. jud.* Confirmatur ex natura tituli, ſub quo ſervatur eorum materia, qui eſt de officio deleg. *arg. l. imperator. ff. de in diem adject.* Et cenſetur delegatus ad univerſitatem cauſarum. *ut nota Gemin. in d. § officium & Imola in cap. licet undique extra de offic. deleg. Iaſon. in diſcurſu in d. l. more col. 9.* Sed licet verum ſit, quod eſt delegatus, tamen in hoc ultimo decipiuntur, dum volunt eſſe delegatum ad univerſitatem. Nam moventur ſolum per text. *in d. §. officium*, per quem probatur, quod eſt delegatus ut ſtatim induxi, ſed quod ſit ad univerſitatem cauſarum, nullum verbum ibi, ex quo hoc colligi poſſit aut tacitè aut expreſsè. Et ideo dico eſſe delegatum ad pluralitatem ſeu generalitatem cauſarum, non ad univerſitatem, nam communis eſt theorica Doctorum, eum dici delegatum ad univerſitatem, cui eſt commiſſa pluralitas cauſarum reſpectu territorii puta cauſæ, quæ vertuntur in tali caſtro, villa, ſeu quarterio. Exemplum poni poteſt in vicario foraneo Epiſcopi, *ut per gloſſ. in Clem. & ſi princip. de reſcript. ſuper verbo foraneo, & ubi Card. Alex.* ad generalitatem cauſarum eum dicunt, cui committantur plures cauſæ, non reſpectu

7 8 9 10

ſpectu territorii, ſed certarum perſonarum tantum, puta cauſas vertentes inter Sempronium & Titium. *ita gloſſ. in l. 1. §. 1. ff. quis & à quo app. & in l. ſolet de juris. om. jud. in verb. ſpeciem & Azo. in ſumma illius tit. Paul. de Caſtro in l. 11. ff. de offic. ejus Bald. & Sal. in l. à judice C. de jud. Peruſ. in d. c. cum cauſam col. penul. Curt. junior conſil. 11. col. 11.* Cum igitur conſervatoribus committantur cauſæ reſpectu perſonarum non tetrorii, ut puta cauſæ talis monaſterii, cauſæ viduarum, cauſæ pupil-
11 lorum, cauſæ ſcholarum & aliorum ſuppoſitorum univerſitatis, qui non recipiunt territorium, debent cenſeri delegati ad generalitatem. *Iaſ. in d. l. more de juriſ. om. jud. col. 9.* Et ita expreſſè decidit declarando d. §. officium. *Peruſ. in d. cap. cum cauſam col. antepenult. & penult. & Curt. Iunior. in d. l. more col. 11.* ſimile eſt in inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, qui ſunt delegati reſpectu hæreſis ad univerſitatem perſonarum, qui non dicuntur ad univerſitatem ſed ſimplices delegati, *ut per Lappum, Ioan. Andr. Gemin. in c. ne aliqui col. 11. de hæreti. in 6. Sever. in d. l.*
12 *more q. 19. Peruſ. in d. cap. cum cauſam col. antepen.* licet de hoc dubitaverit *Deci. in c. cauſam matrimonii col. penult. extra de offic. delegat.* Et eſt maxima utilitas cognoſcere, an quis ſit delegatus ad univerſitatem cauſarum, an ad generalitatem, quia ille in pluribus æquiparatur ordinario, *ut per DD. in d. l. more, & Peruſ. in d. cap. cum cauſam col. antepenult. & dixi ſupra.* Et licet ſint variæ & diverſæ cauſæ, reputatur una tantum commiſſio. *Anton. de But. & Bald. in c. licet extra de offic. deleg. Iaſ. in d. l. more col. 9.* Hic vero æquiparatur particulari delegato, quia tot ſunt delegationes, quot cauſæ; ut declarat Sali. *in d. l. à judice.* Et bene verum; quod licet aliàs inter hos ſit maxima differentia, tamen quo ad effectum appellationis de quo nos agimus, non curarem an eſſet delegatus ad univerſitatem vel generalitatem, quia in
13 modo appellandi non differunt & idem de utroque judicatur, & à ſubdelegato etiam delegati ad univerſitatem cauſarum, quando totam cauſam commiſit, appellatur ad ſuperiorem delegantem, non ad delegatum, cum ſit eadem ratio quæ in particulari
14 delegato principis ſubdelegante totum, quia ſcilicet nihil juriſdictionis remanet apud eum, & ſic non poteſt cauſa ad eum redire cognoſcenda, *ut per gloſſ. in d. cap. ſuper quæſt. §. porro de offic. deleg. & ibi Panor. declarat. & ita vult glo. in d. c. dilecti de appell. ubi Panor. & Bald. & Peruſ. col. 6. in princ. & 3. quæſt. & in d. cap. cum cauſam colum. antepen.* Et ex his ceſſat fundamentum, quod ſupra feceram pro domino Archiepiſcopo conſervatore. Remanet ergo firma concluſio, eum eſſe delegatum & hoc de jure communi. At quoniam hodiernis temporibus multum ampliatur poteſtas conſervatorum per literas ſuæ inſtitutionis, ut ſupra oſtendi, videndum eſt, quam juridictionem habeat ex literis ſummi Pontificis. Et concludas idem ut ſit de-
15 legatus per duo realia & communia fundamenta. Primò propter illa verba, authoritate noſtra, quæ pluries ſunt repetita in dictis literis, maximè in ea parte principali, ubi dat plenam & liberam eadem authoritate in omnibus licentiam & facultatem.

Et

Et quoties princeps committit aliquid cognoſcendum vel faciendum cum hac clauſula, authoritate noſtra, cenſetur tribuere delegatam juriſdictionem. *Doctor. & Barth. in d.l. more colum. 11. in l. ambitioſa ſi ff. de decretis ab ord. fac. & in q. ſua incip. Ad unantia in fi. quæ Canonizata eſt apud omnes in d. l. more, & in l. § ſi quis ſimpliciter ff. de verb. oblig Jaſ. late in l. jus autem civile ff. de Juſti. & Jure.* Secundò, quia licet ipſe D. Archiepiſcopus eſſet judex ordinarius Scholaſticorum & Suppoſitorum Univerſitatis, *ut per gloſſ. in Authen. habita C. ne Filius pro Patre, ubi Bald. & DD. in l. etſi prætor. ff. de offic. ejus.* Tamen ex literis iſtis eſt multum ampliata ejus poteſtas, ut videri poteſt, unde ſequitur alia communis concluſio, quod quando princeps committit aliquid judici ordinario, in quo alias habebat juriſdictionem alterando ejus juriſdictionem, detrahendo vel ampliando in illa cauſa commiſſa, judex Ordinarius efficitur delegatus, ut habetur per Doctores *in d.l. more Jaſ. in d. l. jus autem. Ang. Alex. Socin. Jaſ. & quicunque moder. in d. § ſi quis ſimpliciter in notab.* Stante itaque hoc quid ſit delegatus, de quo non eſt aliquo pacto dubitandum, ſequitur determinatio principalis quæſtionis, ut ad Pontificem ſit appellandum, cum totum commiſerit. *d. cap. ſuper quæſtio § porro ubi caſus.* Durum admodum mihi viſum fuit, ut propter minimas cauſas cogerentur litigantes adire ſummum Pontificem, nam hoc retraheret eos ab appellando, quod poſſet dare materiam ſubconſervatoribus delinquendi in judicando, videntibus difficultatem in appellando, quinimo hoc noceret ipſi conſervatoriæ, quia clientes videntes poſſe vexari maximis ſumptibus, adirent alios judices ordinarios. Et propterea eſſet major honor Reverendiſſ. D. Archiepiſcopo Biſontino, ut cauſæ appellationum caderent in ejus manus. Ideo principaliter in honorem ipſius Reverendiſſ. D. & ad utilitatem tribunalis Conſervatoriæ, & ſuppoſitorum Univerſitatis, qui in eo litigant, ulterius conſideravi, an poſſit dari aliquis modus & cautela ut appellationes devolverentur ad Archiepiſcopum, & reperi quod ſic. Nam illud quod à ſubdelegato delegati Principis appelletur ad Papam ſeu Princidem procedit, ubi delegatus totum commiſit, & nihil ſibi reſervavit, quia tunc deſiit eſſe judex, nec poſſet ampliùs cognoſcere, *ut not. per gl. & Panor. in d. § porro*, ſecus eſt quando aliquid ſibi reſervavit, quia tunc appellatur ad ipſum delegatum, *d. § porro.* reſervet igitur d. conſervator aliquid, quando inſtituit ſubconſervatorem, & habebit appellationes. Et ſi modò quæras praxim, id eſt, quid poterit ſibi reſervare. Reſpondeo, quod inſtituat ſubconſervatorem cum hac clauſula: donec duxerit eum revocandum, vel cum alia clauſula, reſervata ſibi executione. Nec obſtat ſi dixeris, hæc tua cautela erit inutilis, quia ſupra tenuiſti, D. Conſervatorem eſſe delegatum, ſed delegatus non exequitur ſententiam. *l. à divo Pio ff. de re jud. ubi Barthol. & communiter alii ita tenent.* Ad hoc dico, concluſionem illam procedere in aliis delegatis, ſecus in delegato principis, ut eſt noſter, quia is ſententiam exequi-

 tur

tur ut prædicti Doct. concludunt. *in d. l. à divo Pio.* *Et eſt caſus in cap. ſignificaſti*
18 *extra de offic. deleg. ubi Canoniſtæ*, non obſtat rurſus ſi opponatur, ad hoc ut appel-
latio devolvatur ad delegatum juxta terminos d. §. porro, non ſatis eſt quod delega-
tus aliquid reſervet, ſed debet ſibi reſervare aliquid juriſdictionis, *ut per Fel. in d. §. por-
ro*, ſed executor non habet juriſdictionem. *l. ſi ut proponis C. de execut. rei judic.* Hanc
difficultatem cenſuit & movit gloſſ. *in d. §. porro in verbo transfert in fine.* Sed eam
tollit Panor. fatendo verum eſſe, executorem non habere juriſdictionem, quando
à judice committitur nuda executio. Et ita procedit d. l. ſi ut proponis, ſecus in
19 judice ipſo qui exequitur, quoniam habet juriſdictionem. Et tandem de hac
cautela non eſt dubitandum, & eam habeas pro veriſſima, quoniam de ea eſt nunc
caſus in c. ſi delegatus, *de Offic. deleg. in 6.* juxta hæc, ut evacuentur omnia
motiva facta ſupra in principio, pro utraque parte, quæro poſito quod adhibita al-
tera ex illis clauſulis ſit appellandum ad Dominum conſervatorem, an nihilomi-
nus poterit appellari ad ſummum Pontificem? & videtur quod ſic, quia licet
gradatim ſit appellandum, eſt tamen ſpeciale in Summo Pontifice, ut ad eum
poſſit appellari, omiſſo medio, *cap. ad Romanam 2. quæſt. 6. gloſſ. in d. cap. dilecti
de appell. ubi omnes maximè Peruſ. & Dec.* & dixi ſupra fundando partem Pontifi-
cis. Tu teneas contrarium, quoniam illa concluſio ut ad Papam appellari poſſit
omiſſo medio, procedit in aliis delegatis ſubdelegantibus, ſecus in delegato Papæ, &
20 rationem aſſignat Panor. *in d §. porro in fin. & in cap. cum te eod. tit. de Offic. deleg.* quæ
eſt, quia delegatus in hac cauſa repræſentat perſonam Papæ, unde cum appellans ha-
beat judicium Papæ paratum in perſonam delegati, fruſtra recurrit ad Papam,
Hanc dicit ipſe eſſe communem opinionem quod verum eſt, nam quam ſequitur Fel.
*in d. §. porro, Gem. in d. c. ſi delegatus in fin. Peruſ. in d. c. dilecti col. 5. Inno. Imo & Dec. in
d. c. cum te*, & ea vera eſt, quod talis interpoſita ad Papam eſt nulla, ſi opponatur,
& ſic intellige ope exceptionis, item intellige nullam, ſi ſubdelegatus non admittat
appellationem, alias admittendo præjudicaret deleganti ut per omnes, *in d. cap. dilect.
& Dominos de rota. deciſio 335. incip. ſi appelletur in novis*, & ideo caveant ſubdelega-
tores vel alias ſubdelegati, ne admittant appellationes ad Pontificem, imò potius
rejiciant, ne præjudicent ſuis ſuperioribus & etiam ipſiſmet. Nam ſuperior delegans
poſſet ipſos punire, *ut per Gemin. in d. cap. ſi delegatus.* Sed an ſaltem poterit appel-
lari etiam ad Officialem Generalem Reverendiſſ. Archiepiſcopi Conſervatoris? Et
21 videtur quod ſic, cum ſit idem conſiſtorium & tribunal Epiſcopi & ejus Officialis
Generalis, *cap. Romana de app. in 6.* & factum ab ejus Officiali, videtur factum ab
Epiſcopo, *gloſſ. in cap. 1. de capel. Monach. in 6.* Et in tantum eſt connexa eorum juriſ-
dictio, quod Epiſcopo ſuſpecto eſt ſuſpenſa juriſdictio Officialis, *gloſſ. in cap. 1. de*

Of-

Digitized by Google

Officio Vicarii in 6. Et per has & ſimiles rationes hanc partem tenet Archid. *in c.11. de*
conſuet. in 6. Domini de Rota deciſ. 350. incip. item Officialis, Bald. in c. dilectus filiis de ap-
pell. col. 3. Peruſ. in d. cap. dilecti col. 6. q. 2. at contraria opinio eſt in jure verior, ut ad eum 23
appellari non poſſit, quoniam hæ cauſæ fuerunt ſemel è manibus ſuis exemptæ, ex
quo alteri fuerunt ſpecialiter commiſſæ, *c. ſtuduiſti de officio deleg.* quod procedit etiam
in cauſa appellationis, cum ſit eadem cauſa, & de eadem re tractetur, *juxta nota in l.*
invitus C. de procur. Ideo non debent amplius ad eum redire. Et adeo hoc verum eſt,
quod licet decederet delegatus, quo caſu extinguitur delegatio. *gloſ. in §. & hoc vero ju-*
bemus in auth. ut nulli jud. in verbo reſcriptum. tamen Officialis non poſſet ſe intromit-
tere virtute generalis juriſdictionis de cauſa exempta, ſed devolvitur ad ſuperiorem
qui delegavit, *Bald. in l. ſi ut proponis colum. pen. C. Quomodo & quando judex poſt Archi.* 24
per eum allegatum ſequitur & comprobat. Jaſ. in d. l. more col. fin. ff. de juriſdict. om. jud.
Præterea cum hic delegatus ſit major ipſo Officiali, cum repræſentet in hac cauſa D.
Archiepiſcopum, non poteſt ad eum appellari, quia appellationes aſcendunt, & hæc
eſt magis communis opinio quam tenet Panor. *in d. cap. dilecti & in cap ſi quis contra*
Cleri extra de foro compet. col. 11. Card. Alex. in Clem. 1. in fin. de reſcript. Rom. notab. 384 25
incip. tu habes titulum, Alex. in apoſt. ad Barth. in l. 1. §. 1. Quis & à quo app. Felin.
in rub extra de offic. deleg. prope finem, qui allegat etiam Joannem And. idem volentem,
Deci. in d. c. dilecti in princ. moder. Taurin. in rubr. ff. de officio ejus col. 5. verſ. 6. Nec ob-
ſtant rationes in contrarium allegatæ, quia non poteſt dici idem tribunal, nec idem
factum in cauſis exemptis, ita reſpondet & bene Alex. *in d. apoſt. ad Barth.* Limita hanc
concluſionem communem, quando Dominus Conſervator eſſet abſens in loco re-
moto, *ut per Panor. & alios in locis ſupra allegatis.* Et ita omnimodo tenendum eſt.
Hactenus Nicolaus Bellonus. In qua coronidem articulo huic impono, ſi tamen prius
indigetavero, me illi non concedere conſervatores noſtros, ſignanter Cleri Secun-
darii hujus Diœceſis Leodienſ. cenſeri debere ad generalitatem cauſarum ſed ad Uni-
verſitatem. Tum quia plus apud me valet autoritas. *Gemin cap. fin. §. Officium*
de Offic. de leg. in 6. Imola *cap. licet undique de hæreticis in 6. Jaſ. l. more col. 9 ff. de Ju-*
riſd. om. Jud. & aliorum, quos infra allegavi *quæſt. 49.* Tum quia hi Conſervatores
lata quadam interpretatione etjam reſpectu territorii ſeu eorum qui in Diœceſi ſunt,
conceduntur. *Rol. conſ. 33 num 44. part. 3. Felin. cap. grave num. 2. in fine de Offic. Ordin.*
uti ego reſtringendo quæſtionem 49. infra oſtendi. Nonnulla alia quæ mihi
ab eodem Bellono allata non arrident, nolo hic ſ...
acumen calami
revocare.

Digitized by Google

QUÆSTIO DECIMA SEPTIMA.

Conſervator an dare poſſit licentiam extrahendi quempiam ex loco ſacro.

MInimè, Qua de re extat Gregorii conſtitutio, quam deſcripſi in jam citato tractatu, *lib.* 4. *quæſt.* 65. Quid vero hac in re pari cum Epiſcopo manu poſſit, vide Emanuelem Roderic. *quæſt. Regul. tom.* 2. *quæſt.* 50. *art.* 3. & plena manu Farinac. qui Gregorianam illam conſtitutionem ſuis commentariis illuſtravit.

QUÆSTIO DECIMA OCTAVA.

An Conſervator exequatur ſuam ſententiam.

SUMMARIUM.

1. *Conſervator exequitur ſuam ſententiam.*
2. *Exequi non poteſt poſt annum, uti quidam volunt.*
3. *Exequi an poſſint in bonis laicorum.*

1 REſpondetur affirmativè, *cap.* 1. *de offic. deleg. in* 6. *cap. querenti*, *cap. ſignificanti*, *cap. ſi quando*, *cap. in litteris eod. tit. Spec. tit. de execut. ſent.* §. *nunc dicendum*, idque non tantum per ſe, ſed etiam per ordinarium, *cap. cum contingit ubi Navar. de reſcriptis d. cap. ſignificanti d. cap. literis*, opinione tamen nonnullorum non poſt annum, *d. cap.* 1. & *d. cap. querenti*, opinione vero aliorum etiam poſt annum, *l.* 1. *ff. ne vis fiat ei Neviſ. conſ.* 35. *num.* 7. *Abb. cap. pro illorum numer.* 11. *de prebendis*, idque non obſtante remora ordinarii, *cap. ſi quando de offic. deleg. cap. Paſtoralis* §. *quia vero eod. tit.* Concluſionis hujus ratio eſt, quia delegatus
3 principis ſententiam ſuam exequi poteſt, & quidem ſi ſit Eccleſiaſticus in bonis Clericorum, non vero in bonis Laicorum, niſi per implorationem brachii Sæcularis, *Vincentius Carocius de Remediis adverſ. damnoſas execut. except.* 119. *Lanfranc. ſing.* 25. & 27. quam tamen diſtinctionem Speculator non admittit, dummodo executio fieri poſſit ſine armis. *Speculat. de primo* & 2. *decreto* §. *Reſtat. nu.* 1. & 2. *vide*

Digitized by Google

2. *vide Rom. l. jubere num. 6. ff. de juriſdict. omn. judicum, Innocent. cap. cum olim Papa num. 2. de privilegiis.*

QUÆSTIO DECIMA NONA.

Utrum Conſervator invocare poſſit brachium Sæculare.

DE imploratione brachii Sæcularis quædam tradidimus alio in loco *de juriſdict. ord. in exemptos lib. 4. quæſt. 39. 82. 111. num 16. 19. 20.* Qui plura volet, videat ex profeſſo Franciſcum Molinum, *tractat. de brachio Sæculari, Navarrum in Rep. cap. cum contingat. Rom. 1. de Reſcriptis, Andream Gaill lib. 1. obſerv. 115. DD. cap. ſignificanti de offic. deleg. & etiam infra hoc loco quaſt. 37.*

QUÆSTIO VIGESIMA.

An mittere poterit in bonorum poſſeſſionem.

SUNT aſſerentes & negantes ſententiæ, uti videre eſt ex iis quæ tradidi *dicta quaſt. 11. numero 22. & ſeqq.*

QUÆSTIO VIGESIMA PRIMA.

Num Conſervator abſolvere poſſit à cenſuris.

SUMMARIUM.

1. *Conſervator abſolvit à cenſuris à ſe latis, niſi ſuperior conſervator abſolutionem ſibi reſervaſſet, aut illius juriſdictio expiraſſet.*
2. *Limita, niſi Papa excommunicationem confirmaſſet.*
3. *Confirmatio Papæ quid operetur.*
4. *Conſervatores abſolvunt eos, qui Eccleſias ipſi ſubiectas violant.*

Abſolvendi poteſtatem an conſervator poſſit ſubdelegare.

REſpondetur, quod à cenſuris à ſe latis abſolvere poſſit. *cap. prudentiam § ſextò de offic. del. cap. Paſtoralis §. præterea de offic. ordin. gloſſ. cap. cum inferior*

 verb.

verb. ligare ubi Fel. num. 5. de major. & obed. Innoc. ca. 1. de offic. del. in 6. cap. querenti extra eod. Gregorius Sayrus. Anglus in theſauro Theolog. moralis lib. 2. cap. 20. tomo 1. Regulariter enim penes eum ſtat abſolutio, penes quem fuit condemnatio, *l. nihil tam naturale l. nemo qui condemnare ff. de Reg. iur. cap. verbum ubi Navarr. de pœnit. diſt. 1. & in Manuali cap. 27. num. 40. Gregor. Sayrus d. quaeſt. 20. num. 7.*

Limita 1. niſi ſuperior conſervatoris abſolutionem ſibi reſervaſſet, *cap. grave ubi Abb. num. 7. de prabendis, Silveſter verb. abſolutio 1. num. 3. §. octavo, Sayrus d. loco numero* 8.

Limita ſecundo, conſervatorem abſolvere non poſſe poſt anni lapſum à data ſententia, *cap. querenti ubi gloſſ. verb. ante litis conteſtationem de offic. deleg. ubi DD.* idque eo caſu, quo poſt anni lapſum juriſdictio conſervatoris expirat, ſecus ſi ſit perpetua, de quo quæſtione 18. meminimus.

Limita 3. niſi conſervator à tempore excommunicationis quam tulit, ipſemet incurrat excommunicationem majorem, ſecus vero ſi minorem. *Angel. in ſumma verb. abſolutio in pr. Gregor. Sayrus d. ca. 20.* aut etiam ab eo tempore juriſdictio ſua diſſolvatur. *Sayr. ibid. num. 11. cap. duobus ubi gloſſ. de ſent. excom.*

Limita 4. niſi conſervatoris excommunicatio eſſet in incendiarium, eo enim in caſu non ipſi, ſed Papæ abſolutio eſt reſervata, *cap. tua nos de ſent. excom. Sayr. d. cap. 20. n. 10. Ang. ubi ſupra. Silveſt. verb. abſolutio. 1. n. 3.*

2 Limita 5. niſi Papa excommunicationis ſententiam per conſervatorem latam ex certa ſcientia confirmaſſet, *cap. ex frequentibus ubi gloſſ. & DD. de inſtit.* Pontifex enim ex certa ſcientia aliquid confirmans, ſuum illud facere videtur, *cap. ſi Apoſtolica de prabend. in 6. cap. 1. de confir. utili & inutili.* Dixi, quando ex certa ſcientia confirmant, hoc eſt, quando tota cauſa illi fuit explicata, ſeu quando in ea inſeritur totius tenor rei confirmatæ, vel cum Papa utitur clauſula ex certa ſcientia, de qua quædam alio in loco notavi, *lib. 1. de juriſdict. ord. in exempt. quaeſt. 50. num. 36.*
3 Secus liquet, hujuſmodi confirmationem eſſe ſubreptitiam, *cap. 2. de confir. utili*, aut ſi ſit concepta in forma communi, id eſt, ſine cauſæ cognitione, nam tunc conſervator qui inndoavit, ſolvere poterit, *Sayrus d. cap. 20. num. 12. Abb. cap. 1. num. 6. de confir. utili vel inutili.*

Limita 6. in conſervatorib. quibus tantum ſimplex executio & nudum miniſterium ſine cauſæ cognitione commiſſa eſt, *glo. cap. pervenit ubi glo. v. facere 7. quaeſt. 1. Navar. in Manuali cap. 27. num. 44. Sayrus d. cap. 20. num. 13.*

Dico ſecundo, conſervatores abſolvere poſſe eos qui Eccleſias ſuæ conſervatoriæ
4 ſubjectas infringunt, incurrunt enim ejuſmodi effractores cenſuras in quas, ii impingunt, qui libertatem Eccleſiaſticam violant, de quibus ſcripſi ſuperius, *Scholio* 7. quos proinde conſervator velut ſuæ conſervatoriæ & juriſdictioni ſubjectos poteſt abſolvere, *Emanuel. Roder. quaeſt. Reg. tom. 2. quaeſt. 2. art. 2.* cum ea tamen

unca

Digitized by Google

unca, quam ante præmiſi.

Dico 3. Conſervatorem in caſibus quibus poteſt abſolvere, poteſtatem eandem poſſe alteri committere, *Navar. in manuali cap. 27. num. 45. verſ. octavo, gloſſ. cap. fin. de offic. ordin.* 5

QUÆSTIO VIGESIMA SECUNDA.

Quam pœnam incurrant, qui Conſervatoris officio abutuntur.

SUMMARIUM.

1. *Suſpenditur conſervator qui officio abutitur.*
2. *Suſpenſus non privatur diſtributionibus quotidianis.*
3. *Procurans ut conſervator faciat aliquid extra ſuum officium, incurrit cenſuras.*
4. *Ignorantia excuſat conſervatorem, & qualis ea eſſe debeat.*

Conſervatores ſecundùm juris terminos conſtituti officio abutentes, hoc eſt, in non notoriis ſe intromiſcentes, uno anno ab officio ſunt ſuſpenſi, *cap. 1. & fin. de offic. del. in 6. ubi Ioan. Andreas & DD. Franciſcus de Platea tract. de excommunicatione §. 57. vol. Ocean. 16. fol. 205.* quæ quidem ſuſpenſio tria comprehendit, executionem ordinis, juriſdictionis Eccleſiaſticæ & Eccleſiæ rerumque Eccleſiaſticarum ad Dei cultum adminiſtrationem, *Suyrus de cenſuris lib. 4. c. 5. Barth. Vgolin. de cenſuris Eccleſiæ tab. 4. c. 6. n. 1. & ſeqq.* 1

Declara tamen, hanc ſuſpenſionem non inferre privationem à diſtributionibus quotidianis, *Navarr. d. cap. 27. num. 160.* à quibus tanto tempore ſub pœna irregularitatis debet abſtinere, *cap. 2. de cler. excom. late Vgolin. d. loco tab. 1. c. 14. §. 1.* qua tamen de re videatur Alex. Moneta, *de diſtrib. quotid. part. 2. cap. 15.* 2

Limitatur, niſi conſervatoria ſit conceſſa cum facultate cognoſcendi de aliis, *Navarr. in Manuali cap. 27. num. 157. Soares de cenſuris diſput. 23. ſent. 4. num. 10.* ſeu quod in idem recidit, niſi judicialis indago ſit ei commiſſa, *Navarr. & Suar. iam citati.*

Porro pars cujus inſtigatu conſervator limites ſui officii tranſiliit, eo ipſo excommunicationem incurrit, à qua non poteſt abſolvi, priuſquam captaverit animum ejus quem hoc modo fatigavit, *d. cap. fin. §. ſeu verſ. pars vero ubi gloſſ.* Idem reſpondeo in ſindico item collegia vel univerſitates quæ cenſuras incurrunt, quarum eſt capax, idque niſi uti prædixi, conſervator procedere poſſit in eis qui judicialem habent indaginem. 3

Limi-

Digitized by Google

Limitatur ſecundò, niſi Conſervator ob ignorantiam, non tamen quæ ſit craſſa & affectata, excuſetur, *cap. eos ubi gloſſ de temp. ord. in 6. Emanuel Roderic quæſt. Reg. tom. 1. quæſt. 65. art. 19.* Ignorantia enim juris aut craſſa non excuſaret, *Franciſc. de Platea d. §. 57. num. 5. glo. c. fin. de offic. del. in 6. c. 1. de clandeſt. deſponſ.*

QUÆSTIO VIGESIMA TERTIA.

An qui ex privilegio habent facultatem eligendi Conſervatorem, poſſint electione ſemel facta variare.

SUMMARIUM.

1. *Electione facta variare non licet.*
2. *Jus alteri quæſitum tolli non poteſt.*
3. *Societas JESU electione unius conſervatoris poteſt variare.*
4. *Exemptorum intereſt habere plures Judices.*

1 NEutiquam, *Emanuel. Roderic. d. quæſt. 65. art. 5. Joannes Baptiſta Confetius de privilegiis ordinum part. 2. tit. 4. cap. 9. fol. 355.* idque ad inſtar judicum delegatorum, *cap. cum plures de off. c. del. in 6 Navar. conſ. 8 de offic. deleg.* electione enim facta, jus alteri acquiritur, quod ei nolenti auferri non poteſt, *late Rebuffus de privileg. Scholarium privil. 153. n. 6.* etiamſi tale jus ex privilegio competat. *Mohed. dec. 28.*
2 *Rot. conſ. 2. n. 22. l. 4. Farin. dec. 10. cent. 7.* quod fuſius ex iis quæ à Tiraquello traduntur, poſſet confirmari, *l. boves § hoc ſermone limu. 1. de verb. ſignif.* id quod tamen temperandum eſt, niſi ſpeciali privilegio conſervatoriæ aliter diſpoſitum ſit. *Emanuel. Roderic. d. art. 5. in fine.* Uti in conſervatoria Cleri Secundarii Leodienſis Diœceſis, quæ commiſſa eſt Abbati S. Laurentii extra muros Leodienſ. SS. Apoſtolorum Colonienſ. & S. Joannis Trajectenſis Decanis, quam ego alio in tractatu inſerui, *lib. 1. quæſt. 39. de Juriſd. Ord. in Exempt.* videre eſt, id quod etiam de Conſervatoria privilegiorum
3 Societatis JESU à Pio V. in Bulla per Gregor. XIII. edita refert Emanuel. Roder. *d. art. 5.* intereſt enim Exemptorum, ut multos habere poſſint Conſervatores, qui eos defendant, *Lucas de Penna l. fin. C. de delatoribus lib. 10. Rebuffus d. loco privilegio 152. num. 5.* ut alius alio negligente alterius juſtitiam adminiſtret. *arg. l. decurio fortunam*
4 *C. de decurion. libr. 10. Rebuff. ibid. num. 5.* Licet aliis placuerit magis expedire uni quam pluribus ſubiici. *Felin. cap. dilecti verſ. hominibus de major. & obed. Budeus dec. 21. in fin. lib. 31. in fin. lib. 1. Farinac. cent. 7. dec. 10. n. 3.*

QUÆST.

Digitized by Google

QVÆSTIO VIGESIMA QVARTA.

Conſervatoriæ utrum extinguantur morte concedentis.

SUMMARIUM.

1. *Conſervatores à manifeſtis injuriis differunt à conſervatoribus Privilegiorum.*
2. *Gratia perfecta non extinguitur morte concedentis.*
3. *Privilegia realia ſunt perpetua.*

Diſtinguunt nonnulli inter Conſervatores à manifeſtis injuriis, & Conſervatores privilegiorum. *Franc. cap. fin. §. Officium de offic. del. in 6.* 1

Ut quæſtionem hanc paucis expediam, dico gratiam factam & perfectè conceſſam etiam re integra mortuo concedente non expirare. *Sylveſter verb. gratia numer. 3. cap. ſi ſuper de Offic. del. in 6. cap. ſi cui de præb. in 6. & utrobique DD.* præſertim ſi Conſervatorialia privilegia uti aſſolent cenſeantur non ad inſtar perſonalium Privilegiorum, ſed realium quæ ſunt perpetua. *l. proponebatur ff. de judic. l. forma §. quanquam ff. de cenſib. l. 2. ff. de rebus dubiis Rom. l. maritum num. 17. ff. ſol. matr. Emanuel. Roder. d. loco. art. 6.* qua de re & ego alio in loco *d. quaſt. 39. numero decimo quarto.* 2 3

QVÆSTIO VIGESIMA QVINTA.

Utrum Conſervatores poſſint vices ſuas alteri delegare.

SUMMARIUM.

1. *Conſervatores poſſunt ſubdelegare. Subdelegare an poſſit Conſervator.*
2. *Clauſulæ tam per te quàm per alium energia.*
3. *Subdelegare poteſt nudum miniſterium ſimplici Clerico.*
4. *Subdelegare non poteſt Conſervator univerſalem ſuam juriſdictionem.*

Ioannes Baptiſta Confettius, *tract. de Privilegiis ordinum part. 2. tit. 4. de Officio Conſervatorum verſ. poſſunt inſuper fol. 351.* cenſuit ſimpliciter, quod Conſervatores ordinum poſſunt tanquam Papæ delegati vices ſuas in principio medio & 1

 fine

ſine cauſæ aliis perſonis qualificatis ſubdelegare. *cap.ſuper quaſtionem de offic.del.* quod certe extra dubium eſt, ſi uti aſſolet, in conſervatoriali diſplomate inſerta ſit clauſula: Tam per te, quam per alios, uti de Conſervatoria Societatis JESU & aliis quibuſdam recenſet Emanuel. Roderic. *d.loco art* 10.*cap.fin.§.vices de offic.del.in 6. Rom.conſ.*370. quo etiam in caſu ejuſmodi ſubdelegatio fieri non poterit alteri, qui
2 Conſervatorialis dignitatis non ſit capax. *Joann.Andr. & DD.d.§.vices*, ſubconſervator enim eaſdem debet habere qualitates quas Conſervator, *gloſſ.d.cap.fin. ubi etiam Franc.* Nam & Regulariter qui per ſubſtitutum ſervire poteſt, debet conſtituere alium æque ſibi idoneum. *l.2. C. de Præpoſitis agent in rebus lib.12.ubi Barth.num.4.* Quod tamen tempori niſi nudum tantum miniſterium ſubdelegaretur, ut puta examen teſtium, licet enim id etiam perſonis in dignitate non conſtitutis committere, *Capell.Thol.quæſt.12. Vniſenerus pract.obſer.lib 1. cap.15.de teſtib. Villadiego tract.de legato part.1.quæſt.8.num.31.* Idque niſi intercedere deberet cauſæ cognitio. *Milis in repertorio verb judex delegatus ab ordinario, Rom.conſ.258. 264.370.* Denique licet Conſervator unam cauſam poſſit ſubdelegare, non poterit tamen totam Univerſitatem cauſarum ſeu univerſalem illam quam habet juriſdictionem alteri committere. *l.legatus ff. de officio præſidis, Hoſt.in ſumma de Offic. del.d.l à judice,ubi Jaſ.C.de Judiciis, Nicol.Bellon.in d.Rubr.de offic.ejus cui mand. eſt Juriſdict.num.612.*

QUÆSTIO XXVI.

Quid ſi ſit, juſtitium ordinariuſque Juſtitiamnon adminiſtraret, an Exemptis licebit, judicio pulſare ſuos debitores coram Conſervatore?

SUMMARIUM.

1. *Juſtitium ſi ſit, poteſt. recurri ad Conſervatorem.*

1 EManuel Roderic.*d.loco art.12.verſ.ex qua doctrina infero*, reſpondit licere, nulla tamen id fulciens authoritate, confirmo id ego ex eis, quæ in alio tractatu attuli *de Juriſdict.Ord in Exempt.lib.2.quæſt.8. num.10.& ſeqq.* Judicem ſcilicet unum alterius judicis negligentiam ſupplere debere.

QVÆ

Digitized by Google

QVÆSTIO XXVII.

An Exempti ſint conveniendo coram Conſervatoribus à ſe nominatis.

SVMMARIVM.

1. *Judicem nemo dedignari debet, quem elegit.*
2. *Introductum in favorem, non eſt convertendum in odium.*
3. *Retortio privilegii non datur in privilegiis motu proprio conceſſis.*
4. *Judices an præſumantur dati & poſtulationi partium.*
5. *Exemptis non eſt diſpendioſum in prima inſtantia conveniri activè & paſſivè coram conſervatore.*

EXempli cauſa, habent non pauci ordines Exempti id privilegii, ut ipſimet poſſint ſibi Conſervatores dignos nominare, coram quibus debitores ſuos conveniant, injuriaſque ſibi illatas propulſent. *Joannes Baptiſta Conſettius de privilegiis Mendicantium & non Mendic. Ordinum par.2.tit.4.de conſerv.cap.6.& 7.* dubitatio eſt, utrum Exempti coram Conſervatoribus ab eis ita nominatis conveniri poſſint. 1

Ratio dubitandi eſt, quia nemo dedignari debet judicem contra ſe, quem elegit pro ſe, *l.cum Papinianus C.de ſent.& inter omn. Jud.cap.1. ubi DD.de Mutui petit.* uti Fuſius hac in eadem materia deduxi alio in tractatu, *lib.2.quæſt.19.de Juriſd.Ord. in Exemptos.* Sed aliis viſum eſt non poſſe. 2

Ratio, quia hujuſmodi controverſiæ ſunt introductæ in favorem Exemptorum, *cap.1.& fin.de offic.del.in 6.* quod autem in favorem Exemptorum introductum eſt, non eſt in eorum diſpendium retorquendum *cap.quod ob gratiam de Reg.Jur.in 6.* uti ego in ſimili pluſculis rationibus alio in loco confirmavi *de Juriſd.Ord.in Exempt. lib.1.quæſt.17.nu.19.20.21*

Deinde Conſervatoriæ Ordinibus conceſſæ ſunt plerumque motu Pontificis proprio, quo caſu privilegii retortio & ratio illa naturalis quam Papinianus admiſit, ſeu retaliatio, aut potius ſimilis conveniendi ratio ceſſat, uti ego oſtendi citato jam loco *num.10 & ſeqq.* & ita non quidem hiſce, ſed aliis effuſis rationibus concludit Emanuel. Roderic. *d.loco art.13.* Verum ego in hanc Emanuelis opinionem ire non poſſum ob diſtinctionem gloſſographi & Doctorum aliorum claſſicorum *in l.ſi quis iniquum ff.quod quiſque Juris*, qui me in aliam vocant ſententiam. Etenim ſi Conſervatoriæ ſeu Exemptorum judices ad exemptorum poſtulationem ſint deputati, eo in caſu ii adverſus quos talis juriſdictio erit demandata, 3

 pote-

Digitized by Google

QVÆSTIO XXX.

Executores teſtamentorum ab ordinario conventi, an recurrere poſſint ad ſuos conſervatores.

SUMMARIUM.

1. *Executores teſtamentorum qui pleniſſime ſunt exempti, non poſſunt coram ordinario conveniri.*
2. *Teſtamentorum executores quorum exemptio derogat cap. volentes de privileg. in 6. non poſſunt conveniri coram ordinario.*

1 EXaminavi hanc quæſtiunculam alio in loco, *de Iuriſdict. ordin. in exemptos lib. 4 quæſt. 49.* diſtinxique inter regulares exemptos & alios non regulares exemptos, hos dixi, quia pleniſſima gaudent exemptione, non poſſe conveniri, illos vero poſſe, quod limito & declaro, niſi & hi pleniſſima gaudeant exemptione cum de-
2 rogatione *cap. volentes de privileg. in 6.* utputa quod nequidem contemplatione contractus delicti vel loci coram ordinario poſſint conveniri, & quidem cum mica hac ſalis temporandam hanc quæſtionem cenſet Emanuel Roderic. *Regul. quæſt. tomo 3. quæſt. 70. art. 3.* auctoritate nixus Richaldi, *in 4. diſt. 45. & Sylveſtri verb. teſtamentum 2. num. 2. & 4.*

QVÆSTIO XXXI.

An conſervatores poſſint procedere adverſus eos, qui confugientes ad Eccleſias extrahunt.

SUMMARIUM.

1. *Extrahentes ab Eccleſiis ſunt excommunicati.*
2. *Immunitas non violatur per inveſtigationem delinquentis.*

1 REſpondi poſſe *lib. 4. de Iuriſdict. ord. in exemptos quæſt. 65.* incurrunt enim excommunicationem à qua non poſſunt niſi à Pontifice vel conſervatore abſolvi, *Emanuel Roderic. d. tom. 2. quæſt. 50. art. 2. verſ. 4. & ultimo.* ac alias pœnas quas in d. quæſtione expoſui. *num. fin.*

Non tamen incurrerent, ſi effringerent immunitatem inveſtigandi gratia, an in eo

eo ſint delinquentes,cum enim inveſtigare poſſint, an delinquentes ſint in loco immuni, poſſunt & cœtera,ſine quibus ejuſmodi inveſtigatio fieri non poteſt, *l.2.ff. de Iuriſd. omnium judicum.Emanuel Roderic.d.art.2.verſ.ex dictis infertur.*

QUÆSTIO XXXII.

Quid ſi quis fide data de quempiam reducendo ad locum exemptum,non reducatur, an conſervator procedere poterit.

SUMMARIUM.

1. *Fides data ſervanda.*
2. *Fruſtratorius eſt actus,cujus nihil operatur eventus.*

DIſtingui ſolet, an caſus ſit qui immunitate gaudeat vel non gaudeat,ſi gaudeat, omninò opinione non nullorum eſt reducendus,quia fides data ſervanda eſt & 1
ideo conſervatoris officium poterit implorari; ſi non gaudeat,non eſt aliorum opinione reducendus,& conſequenter conſervator adiri non poterit, *Anton.Gomeſ.var. reſol.lib.3.cap.12.num.26. Dec.l.ea eſt natura cavillationis num.7.ubi Cuchal.ff.de Reg.* 2
Iuris. Clarus in pract.crim.lib.1.§.fin. quaſt.55.Emanuel Roderic.quaſt. Regul.tom.2. quaſt.5.art.5.Covarru.lib.1.var.cap.2.num.26. Navar.in Manuali cap.25. num. 22. quia ad locum immunem reductus,à novo deberet educi; fruſtratorius autem eſſet actus reductionis,cujus nihil operaretur effectus, *l.ſi quis ita ff.de hared.inſtit.l.cum hereſ.§.1.ff.de acq.hared.*

QUÆSTIO XXXIII.

Utrum regulares exempti ratione adminiſtrationis Eccleſiæ, ſi à Diœceſano conveniantur, poſſint ad ſuum conſervatorem recurrere.

SUMMARIUM.

1. *Intellectus cap.11.ſeſſ.25.de Refor.*
2. *Regulares & eorum Eccleſia qualiter ſunt ordinario ſubjecta,& an à ſuis conſervatoribus poſſint conveniri,*

DUbitandi occaſionem facit Concil.Trid.*ſeſſ.25.cap.11.de Refor.* & conſtitutio Innocentii 4.*in cap.volentes §.in eos de privileg.in 6.* quæ ſubdit,regulares exemp-

poterunt retaliare ſeu ſub eadem juriſdictione agendo experiri adverſus Exemptos, etiamſi Exempti qui tales judices obtinuerunt, pœnitentia ducti experiri non vellent, quamvis ſecus ſi Exempti tales judices non poſtulaviſſent, tunc enim adverſus eos agendo talis juriſdictio retorqueri non poteſt, niſi tunc demum, ſi Exempti juriſdictione ejuſmodi motu proprio conceſſa uti voluerint *l. 3. ubi glo. etiam marginalis ff. & DD ff quod quiſque juris l. 2. § ſed & ſi agant ubi DD. ff. de judiciis l fin. C. de fructibus & lit. expenſis, Innocent. cap. ex conquaſtione de Reſt. ſpol. Petrus Lariotus tract de apicibus juris Tit. de Privilegii Retortione axiomat. 5.*

4 Sed an in dubio tales judices ad poſtulationem Exemptorum vel motu proprio deſignati cenſebuntur, dubitari poteſt. Paucis reſpondetur, quod in bivio conſilii ſeu indubio ad poſtulationem Exemptorum dati præſumentur, *cap. ſi motu de præben. in 6. Petr. Lariot d. loco.* Nec ea propter dicendum eſt, juriſdictionem in gratiam exemptorum conceſſam converſam iri in eorum odium, contra id quod jus diſponit. *d. cap. quod ob gratiam de Reg. Jur. in 6.*

5 Nam ejuſmodi in Exemptos à ſancta Sede delegata juriſdictio tam activa quam paſſiva, non in eorum odium aut diſpendium, ſed in favorem atq; compendium convertitur; quippe quod ſi exempti à Romana curia longè remoti ſpecialibus ejuſmodi judicibus deſtituerentur, pleriſque in caſibus conveniendo eſſent coram ordinariis, quibus magis ſunt inviſi, quam iis qui judices eorum ſunt ſpeciali diplomate à S. Sede deſignati, *vide lib. 4. de Juriſd. Ord. in Exempt. quæſt. 1. n. 12. & ſeqq.* Hinc eſt, ut exemptis etiam utilius & compendioſius ſit, ſi certis in partibus habeant Conſervatores judiceſve, coram quibus eorum cauſæ tractentur activè & paſſivè *v. quæſt. 101. & 102.* hac enim ratione liberior eſt atque amplior eorum à juriſdictione ordinaria Exemptio, quippè quod tunc ordinarius in caſibus exceptis quales ſunt, cum periculum eſt in mora, aut cum difficilis eſt ad Papam acceſſus, aut alii permulti ſimilis cathegoriæ juriſdictionem exercere non poſſit in Exemptos, *vide infra quæſt. 101. & 102.*

QUÆSTIO XXVIII.

An Præfecti annonæ poſſint à Conſervatoribus impediri.

Neutiquam, Ratio prima, quia in publicis ſubventionibus ceſſant omnes ſubtilitates & Privilegia, *l. 1. C. ne liceat in Exemptione ſpecierum lib. 11. l. fin. C. de quibus numer. vel præſtat nemini liceat l. ſi exercit. C. eod. Platea l. quod ad C. de Muri leg. lib. 11.*

Ratio

Ratio ſecunda, quia neceſſitas non habet legem. *l. 2. §. ſi tamen ff. ſi quis cautionibus Innoc. cap. cum Eccleſia de immun. Eccleſ.* & in qualibet diſpoſitione ſemper cenſetur eſſe excepta neceſſitas, *l. 1. ff. de offic. pro conſ. Emmanuel Roder. quaeſt. regul. tom. 2. quaeſt. 62. art. 3.* qua de re & ego alibi alia quaedam de juriſd. ord. in exemptos *lib. 4. quaeſt. 1. n. 9. quaeſt. 51. n. 3.* unde & neceſſitatis tempore non modo humani juris ſed divini, *Rom. l. ſi vero §. ſi vero num. 9. Fall. 54. ff. ſol. mair. Emanuel d. tom. 2. ſi quaeſt. 9. art. 8. in fine.* ratio haberi non ſolet, *cap. diſcipulis de conſecr. diſt. 6. Rom. l. ſi vero §. ſi vero num. 9. Fall. 54. ff. Sol. matr. Emanuel. Roderic. d. loco tom. 1. quaeſt. 9. art. 8. in fine.*

QUAESTIO XXIX.

Quid ſi exempti inſtituti ſint per Laicum haeredes, an ſi pro teſtamenti publicatione citentur coram judice Laico à quo ſunt exempti, recurrere poſſint ad ſuum conſervatorem.

SUMMARIUM.

1. *Cautione emiſſa an ſua putaverit intereſſe, non poteſt recurri ad conſervatorem.*
2. *Teſtamenti laici publicatio ſpectat ad judicem laicum.*
3. *Scripturae recognitio peti poteſt coram ordinario.*

Minimè. *Gloſſa cap. ſi haeredes ubi DD. de teſtam. Covar. pract. quaeſt. cap. 8. nu. 2. Gutteres lib. 2. pract. quaeſt. 49. Emanuel Roder. quaeſt. Regul. tom. 2. quaeſt. 62. art. 12.* Tum quia Iudex laicus hujus quaeſtionis eſt judex competens, *Covarr. d. cap. ſi haeredes nu. 3. & DD. jam citati Barthol. l. ſolent ff. de aliment. & cibariis legat.* Tum quod ejuſmodi citatio eſt conditionalis, ſi ſua putaverunt intereſſe, *Bald. l. teſtem nu. 5. C. de quaeſt.* quo caſu opinione nonnullorum quos tamen alio in loco, *quaeſt. 41.* non ſequor, exempti ſubjicientur ordinario, *Surd. dec. 79.* Tum quia ejuſmodi publicatio teſtamenti laici ſpectat ad judicem Laicum, *Aufrer. de rep. clem. 1. Regula 2. nu. 9. verſ. 9. fallit de offic. ord. l. conſulta. divaria C. de teſtam.* licet enim executio teſtamenti ad Eccleſiaſticum judicem ſpectet, non tamen illius publicatio *glo. d. cap. ſi haeredes.* prout & de recognitione propriae Scripturae alio in loco ſcripſimus, *d. tract. lib. 2. quaeſt. 45. num. 104.* 1

Digitized by Google

poterunt retaliare ſeu ſub eadem juriſdictione agendo experiri adverſus Exemptos, etiamſi Exempti qui tales judices obtinuerunt, pœnitentia ducti experiri non vellent, quamvis ſecus ſi Exempti tales judices non poſtulaviſſent, tunc enim adverſus eos agendo talis juriſdictio retorqueri non poteſt, niſi tunc demum, ſi Exempti juriſdictione ejuſmodi motu proprio conceſſâ uti voluerint *l. 3. ubi glo. etiam marginalis ff. & DD ff. quod quiſque juris l. 2. § ſed & ſi agant ubi DD. ff. de judiciis l. fin. C. de fructibus & litt. expenſis, Innocent. cap. ex conquaſtione de Reſt. ſpol. Petrus Lariotus tract. de apicibus juris Tit. de Privilegii Retortione axiomat. 3.*

4 Sed an in dubio tales judices ad poſtulationem Exemptorum vel motu proprio deſignati cenſebuntur, dubitari poteſt. Paucis reſpondetur, quod in bivio conſilii ſeu in dubio ad poſtulationem Exemptorum dati præſumentur, *cap. ſi motu de præben. in 6. Petr. Lariot d. loco.* Nec ea propter dicendum eſt, juriſdictionem in gratiam exemptorum conceſſam converſam iri in eorum odium, contra id quod jus diſponit. *d. cap. quod ob gratiam de Reg. Jur. in 6.*

Nam ejuſmodi in Exemptos à ſancta Sede delegata juriſdictio tam activa quam
5 paſſiva, non in eorum odium aut diſpendium, ſed in favorem atq; compendium convertitur; quippe quod ſi exempti à Romana curia longè remoti ſpecialibus ejuſmodi judicibus deſtituerentur, pleriſque in caſibus conveniendo eſſent coram ordinariis, quibus magis ſunt inviſi, quam iis qui judices eorum ſunt ſpeciali diplomate à S. Sede deſignati, *vide lib. 4. de Juriſd. Ord. in Exempt. quæſt. 1. n. 12. & ſeqq.* Hinc eſt, ut exemptis etiam utilius & compendioſius ſit, ſi certis in partibus habeant Conſervatores judiceſve, coram quibus eorum cauſæ tractentur activè & paſſivè *v. quæſt. 101. & 102.* hac enim ratione liberior eſt atque amplior eorum à juriſdictione ordinaria Exemptio, quippè quod tunc ordinarius in caſibus exceptis quales ſunt, cum periculum eſt in mora, aut cum difficilis eſt ad Papam acceſſus, aut alii permulti ſimilis cathegoriæ juriſdictionem exercere non poſſit in Exemptos, *vide infra quæſt. 101. & 102.*

QUÆSTIO XXVIII.

An Præfecti annonæ poſſint à Conſervatoribus impediri.

NEutiquam, Ratio prima, quia in publicis ſubventionibus ceſſant omnes ſubtilitates & Privilegia, *l. 1. C. ne liceat in Exemptione ſpecierum lib. 11. l. fin. C. de quibus numer. vel præſtat nemini liceat l. ſi ex eris. C. eod. Platea l. quod ad C. de Muri leg. lib. 11.*

Ratio

Ratio ſecunda, quia neceſſitas non habet legem. *l. 2. §. ſi tamen ff. ſi quis cautionibus Innoc. cap. cum Eccleſia de immun. Eccleſ.* & in qualibet diſpoſitione ſemper cenſetur eſſe excepta neceſſitas, *l. 1. ff. de offic. pro conſ. Emmanuel Roder. quæſt. regul. tom. 2. quæſt. 62. art. 3.* qua de re & ego alibi alia quædam de juriſd. ord. in exempros *lib. 4. quæſt. 1. n. 9. quæſt. 51. n. 3.* unde & neceſſitatis tempore non modo humani juris ſed divini, *Rom. l. ſi vero §. ſi vero num. 9. Fall. 54. ff. ſol. matr. Emanuel d. tom. 2. ſi quæſt. 9. art. 8. in fine.* ratio haberi non ſolet, *cap. diſcipulis de conſecr. diſt. 6. Rom. l. ſi vero §. ſi vero num. 9. Fall. 54. ff. Sol. matr. Emanuel. Roderic. d. loco tom. 1. quæſt. 9. art. 8. in fine.*

QUÆSTIO XXIX.

Quid ſi exempti inſtituti ſint per Laicum hæredes, an ſi pro teſtamenti publicatione citentur coram judice Laico à quo ſunt exempti, recurrere poſſint ad ſuum conſervatorem.

SUMMARIUM.

1. Cautione emiſſa an ſua putaverit intereſſe, non poteſt recurri ad conſervatorem.

2. Teſtamenti laici publicatio ſpectat ad judicem laicum.

3. Scripturæ recognitio peti poteſt coram ordinario.

MInimè. *Gloſſa cap. ſi hæredes ubi DD. de teſtam. Covar. pract. quæſt. cap. 8. nu. 2. Gutteres lib. 2. pract. quæſt. 49. Emanuel Roder. quæſt. Regul. tom. 2. quæſt. 62. art. 12.* Tum quia Iudex laicus hujus quæſtionis eſt judex competens, *Covarr. d. cap. ſi hæredes nu. 3. & DD. jam citati Barthol. l. ſolent ff. de aliment. & cibariis legat.* Tum quod ejuſmodi citatio eſt conditionalis, ſi ſua putaverunt intereſſe, *Bald. l. teſtem. nu 5. C. de quæſt.* quo caſu opinione nonnullorum quos tamen alio in loco, *quæſt 41.* non ſequor, exempti ſubjicientur ordinario, *Surd. dec. 79.* Tum quia ejuſmodi publicatio teſtamenti laici ſpectat ad judicem Laicum, *Aufrer. de rep. clem.* 1 1. *Regula 2. nu. 9. verſ. 9. fallit de offic. ord. l. conſulta. divaria C. de teſtam.* licet enim executio teſtamenti ad Eccleſiaſticum judicem ſpectet, non tamen illius publicatio *glo. d. cap. ſi hæredes.* prout & de recognitione propriæ Scripturæ alio in loco ſcripſimus, *d. tract. lib. 2. quæſt. 45. num. 104.*

poterunt retaliare ſeu ſub eadem juriſdictione agendo experiri adverſus Exemptos, etiamſi Exempti qui tales judices obtinuerunt, pœnitentia ducti experiri non vellent, quamvis ſecus ſi Exempti tales judices non poſtulaviſſent, tunc enim adverſus eos agendo talis juriſdictio retorqueri non poteſt, niſi tunc demum, ſi Exempti juriſdictione ejuſmodi motu proprio conceſſa uti voluerint *l. 3. ubi glo. etiam marginalis ff. & DD ff quod quiſque juris l. 2. § ſed & ſi agant ubi DD ff. de judicus l fin. C. de fructibus & lit. expenſis, Innocent. cap. ex conquaſtione de Reſt. ſpol. Petrus Lariotus tract de apicibus juris Tit. de Privilegii Retortione axiomat. 5.*

4 Sed an in dubio tales judices ad poſtulationem Exemptorum vel motu proprio deſignati cenſebuntur, dubitari poteſt. Paucis reſpondetur, quod in bivio conſilii ſeu in dubio ad poſtulationem Exemptorum dati præſumentur, *cap. ſi motu de præben. in 6. Petr. Lariot d. loco.* Nec ea propter dicendum eſt, juriſdictionem in gratiam exemptorum conceſſam converſam iri in eorum odium, contra id quod jus diſponit. *d. cap. quod ob gratiam de Reg Jur in 6.*

Nam ejuſmodi in Exemptos à ſancta Sede delegata juriſdictio tam activa quam
5 paſſiva, non in eorum odium aut diſpendium, ſed in favorem atq; compendium convertitur; quippe quod ſi exempti à Romana curia longè remoti ſpecialibus ejuſmodi judicibus deſtituerentur, pleriſque in caſibus conveniendo eſſent coram ordinariis, quibus magis ſunt inviſi, quam iis qui judices eorum ſunt ſpeciali diplomate à S. Sede deſignati, *vide lib. 4. de Juriſd. Ord. in Exempt. quæſt. 1. n. 12. & ſeqq.* Hinc eſt, ut exemptis etiam utilius & compendioſius ſit, ſi certis in partibus habeant Conſervatores judiceſve, coram quibus eorum cauſæ tractentur activè & paſſivè *v. quæſt. 101. & 102.* hac enim ratione liberior eſt atque amplior eorum à juriſdictione ordinaria Exemptio, quippè quod tunc ordinarius in caſibus exceptis quales ſunt, cum periculum eſt in mora, aut cum difficilis eſt ad Papam acceſſus, aut alii permulti ſimilis cathegoriæ juriſdictionem exercere non poſſit in Exemptos, *vide infra quæſt. 101. & 102.*

QUÆSTIO XXVIII.

An Præfecti annonæ poſſint à Conſervatoribus impediri.

Neutiquam, Ratio prima, quia in publicis ſubventionibus ceſſant omnes ſubtilitates & Privilegia, *l. 1. C. ne liceat in Exemptione ſpecierum lib. 11. l. fin. C. de quibus numer. vel præſtat nemini liceat l. ſi exeris. C. eod. Platea l. quod ad C. de Muri leg. lib. 11.*

Ratio

Ratio ſecunda, quia neceſſitas non habet legem. *l. 2. §. ſi tamen ff. ſi quis cautionibus Innoc. cap. cum Eccleſia de immun. Eccleſ.* & in qualibet diſpoſitione ſemper cenſetur eſſe excepta neceſſitas, *l. 1. ff. de offic. pro conſ. Emmanuel Roder. quæſt. regul. tom. 2. quæſt. 62. art. 3.* qua de re & ego alibi alia quædam de juriſd. ord. in exemptos *lib. 4. quæſt. 1. n. 9. quæſt. 51. n. 3.* unde & neceſſitatis tempore non modo humani juris ſed divini, *Rom. l. ſi vero §. ſi vero num. 9. Fall. 54. ff. ſol. mair. Emanuel d. tom. 2. ſi quæſt. 9. art. 8. in fine.* ratio haberi non ſolet, *cap. diſcipulis de conſecr. diſt. 6. Rom. l. ſi vero §. ſi vero num. 9. Fall. 54. ff. Sol. matr. Emanuel. Roderic. d. loco tom. 1. quæſt. 9. art. 8. in fine.*

QUÆSTIO XXIX.

Quid ſi exempti inſtituti ſint per Laicum hæredes, an ſi pro teſtamenti publicatione citentur coram judice Laico à quo ſunt exempti, recurrere poſſint ad ſuum conſervatorem.

SUMMARIUM.

1. *Cautione emiſſa an ſua putaverit intereſſe, non poteſt recurri ad conſervatorem.*
2. *Teſtamenti laici publicatio ſpectat ad judicem laicum.*
3. *Scripturæ recognitio peti poteſt coram ordinario.*

MInimè. *Gloſſa cap. ſi hæredes ubi DD. de teſtam. Covar. pract. quæſt. cap. 8. nu. 2. Gutteres lib. 2. pract. quæſt. 49. Emanuel Roder. quæſt. Regul. tom. 2. quæſt. 62. art. 12.* Tum quia Iudex laicus hujus quæſtionis eſt judex competens, *Covarr. d. cap. ſi hæredes nu. 3. & DD. jam citati Barthol. l. ſolent ff. de aliment. & cibariis legat.* Tum quod ejuſmodi citatio eſt conditionalis, ſi ſua putaverunt intereſſe, *Bald. l. teſtem. nu. 5. C. de quæſt.* quo caſu opinione nonnullorum quos tamen alio in loco, *quæſt 41.* non ſequor, exempti ſubjicientur ordinario, *Surd. dec. 79.* Tum quia ejuſmodi publicatio teſtamenti laici ſpectat ad judicem Laicum, *Aufrer. de rep. clem.* 1. *Regula 2. nu. 9. verſ. 9. fallit de offic. ord. l. conſulta. divaria C. de teſtam.* licet enim executio teſtamenti ad Eccleſiaſticum judicem ſpectet, non tamen illius publicatio *glo. d. cap. ſi hæredes.* prout & de recognitione propriæ Scripturæ alio in loco ſcripſimus, *d. tract. lib. 2. quæſt. 45. num. 104.*

Digitized by Google

poterunt retaliare ſeu ſub eadem juriſdictione agendo experiri adverſus Exemptos, etiamſi Exempti qui tales judices obtinuerunt, pœnitentia ducti experiri non vellent, quamvis ſecus ſi Exempti tales judices non poſtulaviſſent, tunc enim adverſus eos agendo talis juriſdictio retorqueri non poteſt, niſi tunc demum, ſi Exempti juriſdictione ejuſmodi motu proprio conceſſâ uti voluerint *l. 3. ubi glo. etiam marginalis ff. & DD ff. quod quiſque juris l. 2. § ſed & ſi agant ubi DD. ff. de judiciis l. fin. C. de fructibus & litt. expenſis, Innocent. cap. ex conquaſtione de Reſt. ſpol. Petrus Lariotus tract de apicibus juris Tit. de Privilegii Retortione axiomat. 5.*

4 Sed an in dubio tales judices ad poſtulationem Exemptorum vel motu proprio deſignati cenſebuntur, dubitari poteſt. Paucis reſpondetur, quod in bivio conſilii ſeu indubio ad poſtulationem Exemptorum dati præſumentur, *cap. ſi motu de præben. in 6. Petr. Lariot d. loco.* Nec ea propter dicendum eſt, juriſdictionem in gratiam exemptorum conceſſam converſam iri in eorum odium, contra id quod jus diſponit. *d. cap. quod ob gratiam de Reg. Jur. in 6.*

Nam ejuſmodi in Exemptos à ſancta Sede delegata juriſdictio tam activa quam
5 paſſiva, non in eorum odium aut diſpendium, ſed in favorem atq; compendium convertitur; quippe quod ſi exempti à Romana curia longè remoti ſpecialibus ejuſmodi judicibus deſtituerentur, pleriſque in caſibus conveniendo eſſent coram ordinariis, quibus magis ſunt inviſi, quam iis qui judices eorum ſunt ſpeciali diplomate à S. Sede deſignati, *vide lib. 4. de Juriſd. Ord. in Exempt. quæſt. 1. n. 12. & ſeqq.* Hinc eſt, ut exemptis etiam utilius & compendioſius ſit, ſi certis in partibus habeant Conſervatores judiceſve, coram quibus eorum cauſæ tractentur activè & paſſivè *v. quæſt. 101. & 102.* hac enim ratione liberior eſt atque amplior eorum à juriſdictione ordinaria Exemptio, quippè quod tunc ordinarius in caſibus exceptis quales ſunt, cum periculum eſt in mora, aut cum difficilis eſt ad Papam acceſſus, aut alii permulti ſimilis cathegoriæ juriſdictionem exercere non poſſit in Exemptos, *vide infra quæſt. 101. & 102.*

QUÆSTIO XXVIII.

An Præfecti annonæ poſſint à Conſervatoribus impediri.

Neutiquam, Ratio prima, quia in publicis ſubventionibus ceſſant omnes ſubtilitates & Privilegia, *l. 1. C. ne liceat in Exemptione ſpecierum lib. 11. l. fin. C. de quibus numer. vel præſtat nemini liceat l. ſi exeris. C. eod. Platea i. quod ad C. de Muri leg. lib. 11.*

Ratio

Ratio ſecunda, quia neceſſitas non habet legem. *l. 2. §. ſi tamen ff. ſi quis cautionibus Innoc. cap. cum Eccleſia de immun. Eccleſ.* & in qualibet diſpoſitione ſemper cenſetur eſſe excepta neceſſitas, *l. 1. ff. de offic. pro conſ. Emmanuel Roder. quæſt. regul. tom. 2. quæſt. 62. art. 3.* qua de re & ego alibi alia quædam de juriſd. ord. in exemptos *lib. 4. quæſt. 1. n. 9. quæſt. 51. n. 3.* unde & neceſſitatis tempore non modo humani juris ſed divini, *Rom. l. ſi vero §. ſi vero num. 9. Fall. 54. ff. ſol. matr. Emanuel d. tom. 2. ſi quæſt. 9. art. 8. in fine.* ratio haberi non ſolet, *cap. diſcipulus de conſecr. diſt. 6. Rom. l. ſi vero §. ſi vero num. 9. Fall. 54. ff. Sol. matr. Emanuel. Roderic. d. loco tom. 1. quæſt. 9. art. 8. in fine.*

QUÆSTIO XXIX.

Quid ſi exempti inſtituti ſint per Laicum hæredes, an ſi pro teſtamenti publicatione citentur coram judice Laico à quo ſunt exempti, recurrere poſſint ad ſuum conſervatorem.

SUMMARIUM.

1. *Cautione emiſſa an ſua putaverit intereſſe, non poteſt recurri ad conſervatorem.*
2. *Teſtamenti laici publicatio ſpectat ad judicem laicum.*
3. *Scripturæ recognitio peti poteſt coram ordinario.*

MInimè. *Gloſſa cap. ſi hæredes ubi DD. de teſtam. Covar. pract. quæſt. cap. 8. nu. 2. Gutteres lib. 2. pract. quæſt. 49. Emanuel Roder. quæſt. Regul. tom. 2. quæſt. 62 art. 12.* Tum quia Iudex laicus hujus quæſtionis eſt judex competens, *Covarr. d. cap. ſi hæredes nu. 3. & DD. jam citati Barthol. l. ſolent ff. de aliment. & cibariis legat.* Tum quod ejuſmodi citatio eſt conditionalis, ſi ſua putaverunt intereſſe, *Bald. l. teſtem. nu. 5. C. de quæſt.* quo caſu opinione nonnullorum quos tamen alio in loco, *quæſt. 41.* non ſequor, exempti ſubjicientur ordinario, *Surd. dec. 79.* Tum quia ejuſmodi publicatio teſtamenti laici ſpectat ad judicem Laicum, *Aufrer. de rep. clem. 1. Regula 2. nu. 9. verſ. 9. fallit de offic. ord. l. conſulta. divatia C. de teſtam.* licet enim executio teſtamenti ad Eccleſiaſticum judicem ſpectet, non tamen illius publicatio *glo. d. cap. ſi hæredes.* prout & de recognitione propriæ Scripturæ alio in loco ſcripſimus, *d. tract. lib. 2. quæſt. 45. num. 104.* 1

Digitized by Google

eo ſint delinquentes, cum enim inveſtigare poſſint, an delinquentes ſint in loco immuni, poſſunt & cœtera, ſine quibus ejuſmodi inveſtigatio fieri non poteſt, *l.2.ff. de Iuriſd. omnium judicum. Emanuel Roderic. d. art. 2. verſ. ex dictis infertur.*

QUÆSTIO XXXII.

Quid ſi quis fide data de quempiam reducendo ad locum exemptum, non reducatur, an conſervator procedere poterit.

SUMMARIUM.

1. *Fides data ſervanda.*
2. *Fruſtratorius eſt actus, cujus nihil operatur eventus.*

DIſtingui ſolet, an caſus ſit qui immunitate gaudeat vel non gaudeat, ſi gaudeat, omninò opinione non nullorum eſt reducendus, quia fides data ſervanda eſt. & ideo conſervatoris officium poterit implorari; ſi non gaudeat, non eſt aliorum opinione reducendus, & conſequenter conſervator adiri non poterit, *Anton. Gomeſ. var. reſol. lib. 3. cap. 12. num. 25. Dec. l. ea eſt natura cavillationis num. 7. ubi Cuchal. ff. de Reg. Iuris. Clarus in pract. crim. lib. 1. §. fin. quæſt. 55. Emanuel Roderic. quæſt. Regul. tom. 2. quæſt. 5. art. 5. Covarru. lib. 1. var. cap. 2. num. 26. Navar. in Manuali cap. 25. num. 22.* quia ad locum immunem reductus, à novo deberet educi; fruſtratorius autem eſſet actus reductionis, cujus nihil operaretur effectus, *l. ſi quis ita ff. de hared. inſtit. l. cum hereſ. §. 1. ff. de acq. hared.* 1 2

QUÆSTIO XXXIII.

Utrum regulares exempti ratione adminiſtrationis Eccleſiæ, ſi à Diœceſano conveniantur, poſſint ad ſuum conſervatorem recurrere.

SUMMARIUM.

1. *Intellectus cap. 11. ſeſſ. 25. de Refor.*
2. *Regulares & eorum Eccleſia qualiter ſunt ordinario ſubjecta, & an à ſuis conſervatoribus poſſint conveniri,*

DUbitandi occaſionem facit Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 11. de Refor.* & conſtitutio Innocentii 4. *in cap. volentes §. in eos de privileg. in 6.* quæ ſubdit, regulares exemp-

exemptos Iuriſdictioni Diœceſanorum reſpectu adminiſtrationis Eccleſiarum quæ Iuriſdictioni Diœceſanorum ſunt ſubjecti.

1 Verum cùm Emanuele Roderic. *Regul. quæſt. tom.* 1. *quæſt.* 36. *art* 4. reſpondit conſtitutionem Innocentii 4. quæ in Concilio Trid. *d. cap.* 11. innovata eſt, intelligendam eſſe de Eccleſiis, quarum adminiſtratio licet ſpectet ad exemptos, nihilominus tamen ſubjectæ ſunt Diœceſanis, *Covar. pract. quæſt. cap.* 11. *num.* 5.

Proinde ſi loca atque Eccleſiæ ſint pleno Iure tam in ſpiritualibus quam temporalibus ſubjecta alicui Ordini habenti plenam exemptionem, religioſi quibus adminiſtratio ejuſmodi Eccleſiæ demandata eſt, coram ordinario ratione adminiſtrationis conveniri non poterunt, *Covarruvias d. nu.* 5. *verſ. Ex quibus apparet. verb. poſſet tamen. Wameſius conſ.* 366. *nu.* 37. *de Regularibus. Feder. de Senſ. conſ.* 13. & conſequenter ſi conveniantur, poterunt pro ſui Iuris exemptioniſque tuitione ad ſuum conſervatorem recurrere, *cap. fin. de offic. del. in* 6. ad quod confert declaratio ſacræ Congregationis, in hæc verba.

2 Congregatio Concilii cenſuit, Epiſcopos aut alios locorum ordinarios vigore cujuſvis decreti ejuſdem Concilii, nullam habere facultatem quovis tempore in Monaſteriis, domibus & Eccleſiis Regularium exemptorum, quibus non imminet cura animarum perſonarum ſæcularium, viſitando Sacriſtias, paramenta, vaſa ſacra, Altaria & cœtera hujuſmodi, aut etiam tabernaculum ſeu pixidem in qua ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum aſſervatur.

Hactenus ſacra congregatio, ad cujus enucleationem Emanuel Roderic. *d. art* 4 ita ſcriptum reliquit. Hæc declaratio ibi, quibus non imminet cura animarum perſonarum ſæcularium, clarè eminet, quod in Eccleſiis in quibus imminet cura animarum ſæcularium, non procedunt in eo decreto, quod utiq; ex dictis verum eſt, ſi intelligatur de Eccleſiis exemptis non omninò quæ reguntur per Epiſcopos, in quibus Prælati regulares non habent plenam poteſtatem tam in ſpiritualibus quam in temporalibus, non autem in his quæ ipſis Prælatis regularibus pleno jure ſunt ſubjectæ, ita Emanuel, ſunt tamen qui id rectè reſtringunt juxta Concil. Lateran. ſub Leone X. ſeſſ. 21. ut viſitari & corrigi poſſint quo ad ea quæ ad Parochianorum curam & adminiſtrationem pertinent. *Navar. conſ.* 8. *de privileg. Gregorius Sayrus in floribus deciſionum lib.* 1. *Tit.* 7. *de temporib. ordin. dec.* 4.

Qua de re iterum videantur ea, quæ inferius ſcripſimus *quæſt.* 77. & Hieron. Cevallos. *De cognitione per viam violentiæ. quæſt.* 22. *num.* 10. ubi latè docet praxim.

QUÆ-

QUÆSTIO XXXIV.

Clauſula Conſervatoriis Bullis inſerta, non permittentes ab aliquo moleſtari, qualiter intelligenda.

SUMMARIUM.

1. *Moleſtia eſt Iuris & facti*
Clauſula non permittentes ab aliquo moleſtari, intellectus.

INtelligenda eſt de contradictione aut oppoſitione ſeu moleſtia quæ de facto ſit, non autem quæ de jure, *glo.cap.per illarum verb.contradictionis de præb. Abb.cap. audita de reſtit.ſpoliat. Corſel.in ſing.verb.moleſtia. Felin.cap. cum cauſam col.2.& 3. de reſcriptis. Navarr. cap. contingat in 7.cauſa nullit.cap.3. de reſcript. Alciat.cap. quod Sedes nu.6.de officio ord. Rebuffus in praxi benefic.tit. declaratio novæ proviſionis in fine. Reſtaur.de Imperatore quæſt.109.nu.38. Menoch. de arbitr.jud. lib.2. cent.4. caſu 365.* 1

QUÆSTIO XXXV.

Quid de illa clauſula, ſciant ſe indignationem BB. Petri & Pauli.

SUMMARIUM.

1. *Clauſula ſciant ſe indignationem BB.Petri & Pauli incurſuros.*

CLauſula hæc intelligenda eſt non de excommunicationis fulmine, ſed de quavis alia arbitraria, uti Alciatus, Rebuffus, Delleveinus, Menochius, ſcriptum reliquerunt, *Alciat. cap.quod ſedes num.6.de Offic.ord. Rebuffus in praxi benefic.tit.declaratio novæ proviſionis in fine. Reſtau.de Imperat.quæſt.110. num. 38. Menoch.de arb jud.cent.4.caſu 365.* id quod nos in alio hactenus allegato oſtendimus, *lib. de Juriſd. Ord. in Exempt. quæſt. 62.* 1

QUÆSTIO XXXVI.

Quid de clauſula, appellatione poſtpoſita, quæ in Privilegiis quandoque apponitur.

SUMMARIUM.

1. *Clauſula appellatione poſtpoſita effectus. Clauſula hac tantum utitur Princeps.*
2. *Pontifex ſpeciali favore proſequitur exēptos.*
3. *Injuriarum actione licet experiri adverſus frivolum appellatorem.*
4. *Conſervator poteſt vigore hujus clauſulæ, uſque dum inhibitio ſuperveniat, ſuam exequi ſententiam.*

1 SIcuti Privilegia nemo eſt qui concedere poſſit, niſi is qui contra legem ſtatuere poteſt, alio in loco oſtenſum eſt *lib 1. de Juriſd. ord. in exempt. quæſt. 3.* ita neque poteſt quippiam hac appellatione poſtpoſita uti, niſi qui legibus derogare poteſt, qualis eſt Pontifex, qui Canonum auctor eſt. *Late Celſus Hugo in ſuo tract. de clauſulis l. 1. § fin. ff. à quibus appell. DD. cap. Paſtoralis de offic del. Bald. l. 2. C. de appell.* cum exceptione tamen, niſi inferior appellationi à ſententia interlocutoria adiiciat. *l. fin. ubi glo. & DD. C. de ſent. & interl. om. Jud. Munſing. lib. 1. obſ. 3. Imola d. l. 1. § fin.* Proinde quo ſenſu intelligenda ſit hæc clauſula, nunc eſt quæſtio.

Sunt qui æſtimant, hanc clauſulam impedire tantum appellationes frivolas, inanes, & nullo juris fundamento nixas. *Celſus Hugo de clauſulis.*

Verùm emphaſis verborum & enixa Pontificis voluntas involvit diſpoſitionem prohibitivam appellationis cujuſcumque, etiamſi ea eſſet colore alicujus legi-
2 timæ cauſæ interpoſita, *Emanuel Roderic. Regul. quæſt. tom. 1. quæſt. 8. art. 13. d. cap. Paſtoralis de offic. deleg.* idque (ut eſt in proverbio) acu tangi poteſt. Cum enim Pontifices tanto ſint Eccleſiæ ordines proſecuti favore, ut eos à juriſdictione ordinariorum ſpeciali privilegio eximere dignati ſint, quis credat Pontificem hac clauſula duntaxat tollere voluiſſe appellationes frivolas quas jura exoſas habent,
3 & ob quas adverſus frivolum appellatorem de injuriis etiam experiri permiſſum eſt, *glo. l. fin. in fine C. quando provoc. non eſt neceſſe, Geminianus cap. appellationibus de appell. in 6. Fel. cap. 2. col. 2. de appell. Emanuel. Roderic. Reg. quæſt. tom. 1. quæſt. 8. art. 3.* proinde extentio facienda eſt, ut Pontifex utramque appellationem prohibuiſſe videatur frivolam ſcilicet & legitimam velo legitime rationabiliſque cauſæ interpoſitam, *Emanuel d. art. 13.* ac conſequenter is cujus juriſdictio uti &
4 energia hujus clauſulæ firmata eſt, poteſt uſque dum ei ſit à ſuperiore, hoc eſt ab

eo

Digitized by Google

eo qui hanc clauſulam interponere poteſt, inhibitum procedere & ſententiam ſuam debitæ Exemptioni demandare, *Minſing. de Obſ.3.Innoc. & DD.cap. Paſtoralis de offic. deleg. Lanfranc.cap.quoniam contra de probat. Marant. de ord. jud. part.6. actu 2. in deciſor. num.325.*

QUÆSTIO XXXVII.

Quid importet clauſula, invocato etiam ad hoc brachio ſeculari.

SUMMARIUM.

1. *Clauſula, invocato brachio ſeculari, tacite ineſt illius energia.*
2. *Conſervator an poſſit de viribus ſententiæ cognoſcere.*
3. *Secularis judex an teneatur exequi ſententiam judicis Eccleſiaſtici pendente appellatione.*

CLauſula hæc in reſcriptis Pontificiis etiamſi non adiiceretur tacite ineſt, 1 *Imola cap.ſignificaſti nu.3.de offic.del. Navarr. cap.cum contingat Remedio 1. de reſcriptis*, nec enim in jure rarum eſt, ut quædam dubitationis tollendæ gratia adiiciantur reſcriptis, teſtamentis contractibus quæ neceſſario adiici non debebant, *l. quæ dubitationis ff.de Reg. Jur.* Itaque clauſulæ hujus energiæ eſt, ut cenſuris Eccleſiaſticis aliiſque pœnis arbitrariis laici judices compelli poſſint ad executionem à S.Sede delegatis demandatam, *cap.2. de offic.ord. Jaſ l.à divo § ſententiam Roma num.16. de Re.jud.* qua de re etiam aliis in locis tractavi.

Sed an ſæcularis judex cujus brachium imploratur, poſſit de viribus ſententiæ judicis Eccleſiaſtici cognoſcere, quæſtio eſſe poteſt. In cauſis mixti fori cenſuerunt 2 poſſe cognoſcere. *DD.cap.1.de offic.ord. Emanuel. Roder. Reg quaſt.tom.1.qu.8.art.14.* Signanter vero cum nullitas oponitur. *Navarr. d.cap.cum contingat Remed.1.num.7.* aut ſi mandetur aliquid, quod judex ſæcularis ſcit eſſe injuſtum. *Innoc.d.cap.1.de offic. ord. Navarr.d.num.7.verſ.tertiò*, & ideo eſt, quod Joannes Andreæ Panorm. Imola reſponderunt, *in d.cap.1. de offic.ord.* non teneri judicem ſæcularem ad impartiendum ordinario brachium ſeculare contra illum qui prætendens ſe exemptum, appel- 3 lavit à ſententia ordinarii; *Navar.ad rem.1.numer.7.verſ.4.* ut nec tenetur brachium concedere pro executione ſententiæ interlocutoriæ, ſi coram eo allegetur eſſe appellatum, niſi tamen implicetur, oſtendaturque appellandi cauſam eſſe falſam, *Navar. d.verſ.4.*

Digitized by Google

QVÆSTIO XXXVIII.

Quid de clauſula ſupplentes omnem defectum.

SUMMARIUM.

1. *Clauſula ſupplentes omnem defectum.*
2. *Clauſula de plenitudine poteſtatis.*
3. *Dolus an ſublatus cenſeatur.*
4. *Defectus citationis mandati juriſdictionis, an cenſeatur ſublatus, & quid ſi impetrans ſit ſuperius bigamus.*

CLauſula hæc non tollit defectus ſubſtantiales. *DD.cap.1.de tranſact. Spec.de legato §.nunc oſtend verſ.14. Pariſ. conſ.5.num.16. vol.4. Emanuel.Roder. Reg.quaſt. tom.1. quaſt.* 8. *art.*15. uti nec defectus naturales provenientes ex parte ſupplicantis
2 v. g. ſi is eſſet ſpurius, excommunicatus, bigamus, alii tamen defectus à jure poſitivo provenientes tollerentur. *Spec.d.loco num.*18. *DD.cap.ſuſcitata de Reſcript.cap.ipſo jure*
3 *de reſcript. in 6.* idque niſi & huic clauſulæ alia adiiceretur de plenitudine poteſtatis, vel motu proprio, aut certa ſcientia, nam tunc omnes defectus ſublati eſſe cenſerentur, *Emanuel.d.art.*15. excepto tamen dolo impetrantis, qui nunquam exceptus eſſe cenſetur. *DD.l.quod nerva ff.depoſiti & in l.contractus ff.de Reg. Juris Emanuel.d.loco.* Similiter nec ſublati cenſerentur defectus ex omiſſa citatione, mandato aut juriſdictione provenientes. Qua de re extat Bulla Pii IV. & Clem. VIII. quam alio in loco inſerui.

QVÆSTIO XXXIX.

Quid ſi fructus decimales coloniæ in patria Leodienſi ad Brabantum ſpectantes à Leodienſi arreſtentur, Brabantuſque conqueratur in Brabantia violatæ Bullæ Aureæ, poteritne arreſtari procurans ad conſervatorem, quem habet, recurrere.

SUMMARIUM.

1. *Actiones plures competunt pro decimis.*
2. *Decimarum in exactione poteſt executive procedi ſeu per arreſtationem.*
3. *Decimales fructus arreſtari poſſunt ut in agris requirantur per horas viginti quatuor*

quatuor, vel aliorum opinione horas duodecim.

4. *Decimarum dominium translatum eſt in Eccleſiam ſine traditione.*

5. *Principes non poſſunt legem dicere decimis.*

6. *Bulla Aurea Papali diſpoſitioni non poteſt præjudicare.*

7. *Prætextu Bullæ Aureæ impedientes ſolutionem decimarum excommunicati ſunt.*

8. *Impediti in perceptione decimæ, poſſunt recurrere ad conſervatorem.*

9. *Bulla aurea intelligenda eſt in caſu temporali, non vero ſpeciali.*

10. *Actiones regularia non comprehenduntur ſub Aurea Bulla.*

PRopoſita mihi fuit nuper hæc quæſtio, ad cujus explicationem priuſquam me accingam, præmitto pro illius baſi, ad ſolutionem decimarum obtinendam quam plures à jure concedi rationes, uti uno ore apud omnes decimanos ſcriptores proditum eſt. *Rebuffus de decimis quæſt. nona. Ioannes Petrus Moneta tract. de decimis tam ſpiritualibus quam Papalibus cap.* 8. Inter quas hæc promptior eſt & compendioſior, quæ realis & executiva eſt. *gloſſ. Clem. diſpendioſam de judiciis ubi Cardinalis num.* 26. *&* 27. *Rebuffus de decimis quæſt.* 15. *num.* 23. *Moneta d. cap.* 8. *num.* 56. 1
Scilicet per arreſtum ſeu manus injectionis, *Aufrerius ad capellam Tholoſanam quæſt.* 433. *Moneta de decimis cap.* 6. *num.* 4. *Guido deciſ.* 283. *apoſt. ad Bald. l. fin. num.* 1. *C. commod.* aut enim decimæ necdum ſunt à cæteris fructibus ſeparatæ, & tunc creditor decimæ poteſt experiri via arreſti, quam in jure denuntiationem prohibitoriam vocamus. *l. deteſtatio ubi Alciat. ff. de verb. ſign.* impediendo ne fructus tollantur niſi ſe præſente. *DD. citati & Aufrerius d. loco Spec. de decimis* §. 1. *col. fin. Guido dec.* 283. *Tiraq. de Retr. conſ.* 1. *gloſſ.* 7. *num.* 38. *Didacus lib.* 1. *var. reſ. cap.* 17. *num.* 8. *Antonius Theſaurus forenſ. quæſt.* 9. *num.* 1. maneantque fructus in agris per 24. horas, vel juxta opinionem ſenatus Pedemontani per 12. horas, uſque dum venerit decimator. *Theſaurus d. quæſt.* 9. *num.* 2. aut decimæ ſunt ſeparatæ à fructibus aliis decimatis, & tunc in Eccleſiam, quæ decimarum eſt creditrix. *Rebuffus de decimis quæſt.* 9. *num.* 7. dominium ſine alia traditione Eccleſiæ ſeu piæ cauſæ favore transfertur, poſſunt tunc arreſta tanquam in rebus propriis interponi, *Peck. de jure ſiſtendi cap.* 4. *n.* 25. ſecus quam in fructibus præbendæ. *Gail. lib.* 1. *obſ.* 117. *num.* 8. licet quod de fructibus præbendarum dixi non ſimpliciter, ſed cum mica ſalis admittat Navar. *conſ.* 3. *num.* 1. *de immunit. Eccleſ.* & etiam de decimarum fructibus. Imbertus *inſtit. forenſ. lib.* 2. *cap.* 60. *in verb. pigneratio.* Itaque ſi creditor decimæ, ſeu quod perinde eſt, Eccleſia arreſtum interponat in fructibus ſuis decimalibus in patria Leodienſi exiſtentibus, debitor qui Brabantus eſt, nihil habet quod conqueratur, non enim Eccleſia impingit in conſtitutionem Bullæ Aureæ ab Imperatoribus conditæ, qui legem Eccleſiæ re- 5

bus ſpiritualibus, quales ſunt decimæ, *Felin.cap.cum ab Eccleſiarum numer.74.de conſtit.Peck.cap.ea qua num.5.de Reg.Jur.in 6.*præſcribere nullatenus potuit.*Rebuffus de decimis quæſt.10.num.41.cap.Eccleſia S.Mariæ ubi plena manu, Fel.Abb.& DD.*
6 *de conſtit.Peckius cap.ea qua num 5.in fine de reg.jur.in 6.ca.verum ca.Imperator diſt.96.* id quod etiam plenius infra confirmavimus *quæſt.115.& cap.in præſentia, ubi Abb. num.18.de probat.late Card.Mantica de tacitis & ambiguis par.2.lib.22.tit.19.num.10*
7 adeò quidem, ut ejuſmodi Bulla Aurea generali Papæ confirmatione decimarum juri efficere non poſſit, *Fel.d.cap.Eccleſia num.4.* Imo vero prætextu hujus Aureæ Bullæ impedientes ſolutionem decimarum velut Eccleſiaſticæ libertatis temeratores cenſuras eas incurrerent, quas illarum violatores ſolent incurrere, *ca. decimas 16. quæſt. 7.cap.noverunt de ſent.excom.ubi Innoc. Bellamera conſ.40. Card.d. Clem. diſpendioſam numer. 27.& ſcripſi ſupra Scholio 7. verſ.5.& 18.* idque nullo privilegio aut conſtitutione canonica obſtante, niſi quæ ſpecialiter Bullæ Cœnæ Domini deroget, uti tradunt ii, qui conſtitutionem annuam Bullæ Cœnæ Domini ſuis commentariis illuſtrarunt, *Greg. Sayrus in theſauro Theol.moralis. Navar. in manuali. Toletus in ſua ſumma, ego in tractatu de Iuriſd.ord, in exempt. pluſculis in locis oſtendi.* Unde ſequitur,
8 eum qui prætextu Bullæ Aureæ hoc in caſu inquietatur, poſſe via hac juris licita ſolutionem ſuarum decimarum perſequi, ac pro tuitione jurium & decimarum ſuæ Eccleſiæ ad conſervatorem jurium ſuæ Eccleſiæ recurrere, *per cap.fin. de offic.deleg. in 6.* Bulla enim Aurea aliter non eſt intelligenda, quam in ſuo caſu, hoc eſt cum de re ali-
9 qua temporali actio inſtituitur, prout denotant verba in ejus textu, præſume faire ou exercer quelque juriſdiction ou judicature temporelement, actio autem de jure decimarum eſt ſpiritualis, à temporali longe differens. *Maranta de ord.jud.part.4. diſt. 13. Moneta d. cap.8.* Ideoque Epiſcopus cogere etiam poteſt exemptos ad ſolutio-
10 nem decimarum debitarum ratione rerum non exemptarum, *Geminian.conſ.72.nu. 18. Card.Tuſchus tom.3.concl.565.num.11.* Deinde diſpoſitio ejuſdem Bullæ Aureæ excipit actiones confeſſorias & negatorias hiſce verbis. Celles ſeulement exceptees eſquelles la confeſſoire ou action negatoire ſe peut de droict agir, quod autem confeſſoria actione agi poſſit adverſus decimarum debitores, juris eſt explorati, *Rebuff.ſupra quæſt.9.num.11. Moneta d.c.8.n.38.* concludo itaque, quæſtiunculam hanc, poſſe hunc decimarum creditorem cui prætextu Bullæ Aureæ moleſtia fit, conſervatoriis remediis ſibi providere; ſunt enim ejuſmodi moleſtiæ de facto, non vero de jure, quæ poſſunt conſervatoris officio propulſari, uti alias oſtendi hoc loco quæſt.34.

QUÆ

QUÆSTIO XXXX.

An executio ſententiæ per ordinarium contra exemptum nulliter latæ mandari poſſit executioni ejuſdem ordinarii authoritate, adverſus debitores exempti non exemptos.

SUMMARIUM.

1. *Exceptio Iuris tertii non admittitur.*
2. *Tertius poteſt executionem impedire. Nullitas poteſt per tertium proponi.*
3. *Nullitas ex officio poteſt aliquando à judice ſuppleri.*
4. *Prorogatio judicii non eſt tertio.*
5. *Nullitas poteſt ſemper proponi tam ab exempto, quam et adhærenti.*
6. *Ordinarius qui pro executione adverſus exemptum latè aditur, poteſt cognoſcere de nullitate ſententia.*
7. *Acta per exemptos coram ordinario, non probant coram judice exemptorum.*
8. *Tertius accipere poteſt ex perſona convicta.*
9. *Debitoribus hæreditariis datur exceptio pendente actione reſciſſoria teſtamenti.*

VIdetur poſſe, quia nullitas Proceſſus ordinarij adverſus exemptum concernit quidem exemptum, ſed non tertium, qui de nullitate Proceſſus excipiens de jure tertii exciperet quod admitti non ſolet, *l.uti ſrui ff. ſi uſufruct. Barth. l. qui cum hærede num.*1. *ff de except. rei jud.* ubi Zaſius adfert limitationes.

Reſpondemus nihilominus, eo non obſtante eum adverſus quem ejuſmodi executio urgetur, in exceptione nullitatis Proceſſus ac ſententiæ per ordinarium contra exemptum latæ eſſe admittendum.

Ratio prima eſt. Quia non modò neceſſarius defenſor qualis eſt is qui citatus & coactus comparet. *l.2. C. ubi in remi actio Bald. Auth. nunc hæreſ. C. de Litigioſ. Vantius de nullit. ſent. Tit. quis de nullitate dicere poſſit num.*3. de nullitate iſtius Proceſſus poteſt excipere, ſed & is qui voluntarius eſt defenſor, hoc eſt voluntariè pro ſuo intereſſe ad executionem impediendam comparet. *Vant. de num.* 3. *Barth. l. ut tamen* §. *quoties ff. ad trebell.* adeo quidem, ut ita excipienti nequeat replicari, tua non intereſt. Nam ita comparens ac de nullitate excipiens, exaudiendus eſt, non modò ratione ſui privati juris ut executionem à ſe avertat, ſed etiam reſpectu Iuris publici utilitatiſque publicæ ob quas Eccleſiæ Romanæ intereſt ex- 2

emptio

Digitized by Google

emptionum jura Privilegiaque non violari, ſed eadem ſarta tecta conſervata, *cap. Paſtoralis de Re. Iud. cap. quam ſit* 18.*quaſt.*2.*Rebuff. Reſp.* 142. ut & in qualibet cauſa
3 populari Eccleſiæ aut religionis, nemo à judicii limine arceri hoc fuco poteſt, quod ejus non interſit, *Late Vant. d loco num.*9. *& ſeqq.* Quin vero nemine opponente nullitas ejuſmodi à judice ex officio ſuppleri poſſit dubium non eſt. *Alex. conſ.* 77. *col. pen. lib.*3. *Vant. ibidem num.*10. *Abbas cap. licet magiſter num.*3. *de ſupplend. neglig. prel.* idque etiamſi exempti expreſſe prorogaſſent, debitumque coram ordinario agnoviſſent, poteſt enim eo non obſtante is cujus intereſt intercedere, ac nullitatem allegando, executionem ulterioremque proceſſum impedire, tum quod deſtructo fundamento corruat ſuperædificatum, *leg. tecum in pr. ubi caſt. & DD. ff. de except. rei judicatæ l. cum principalis ff. de regulis Iuris*, ex principioque tituli poſterior formetur eventus. *l.*1. *C. de imponenda, Luc. de ſcript. lib.*10. Tum quod acta coram ordinario non noceāt exempto convento coram judice competente, etiamſi coram ordinario debitum ingenuè cognoviſſet, ſcripſi *lib.*2. *de juriſd. ord. in exempt. quaſt.* 31. Tum quod ejuſmodi confeſſiones aut prorogationes quales qualeſve renuntiationes tertio præjudicare non poſſint, *Bald. Auth. nunc hereſ. col.* 2. *C. de*
4 *Litigioſ. DD. cap. cum ſuper de offic. deleg. Alex. conſ.* 188. *col. fin. lib.*2. *Vant. d. loco num.*21.

5 Ratio ſecunda, quia cum exemptus ſemper poſſit de nullitate excipere, etiamſi prorogarit, ac ſententiam ultro paſſus ſit, uti variis in locis oſtendi alio in tractatu, idem poſſe dicendum eſt ſi tertius ſit opponens. Quia quamdiu præcluſa non eſt via principali litigatori, nec etiam cenſenda eſt præcluſa via pro ſuo intereſſe ei adhærenti, *Petrus de Anchar. Clem. conſtitutionem de elect. Barth. & DD. l. ſi pro luſorio. ff. de appel. Vantius d. loco num.*25. *in fin.*

6 Ratio tertia eſt. Quia ordinarius qui aditur pro executione ſententiæ contra exemptum, late poteſt cognoſcere de illius nullitate, *Navar. in Reper. cap. cum contingat rem.* 4. *de Reſcriptis ſcripſi lib.* 2. *quaſt.*44. *de Iuriſdict. ord. in exempt.*

7 Ratio quarta. Quia acta, confeſſiones & convictiones exemptorum authoritate ordinarii non probant coram judice competente exemptorum, *ſcripſi lib.*2. *cap.*31. *de juriſdict. ord. in exempt. Franc. cap. fin. de offic. del. in* 6. *Milis in repert. verſ. confeſſio facta coram judice.* hacque ratione Novembris die 23. 1620. Dominus Hubertus Urſinus à Campo Decanus. S. Ioannis judex delegatus me & Domino Rauſino aſſeſſore judicavit, acta, confeſſiones conjunctioneſque authoritate ordinarii adverſus Dominum Peranum S. Martini Leod. Canonicum eoque nomine exemptum, & ab eo tempore ſimiliter acta, confeſſiones, convictiones ad inſtanſtiam Guilielmi Everardi contra Matthiam van den Roye uti debitorem dicti Domini Perani exemptum, eidem Matthiæ coram Abbate S. Laurentii conſervatore Privilegiorum cleri ſecundarii diœceſis Leodienſis non nocere.

Demi-

Digitized by Google

Denique tertius ille adverſus quem executio ſententiæ contra Exemptum latæ urgetur, poteſt etiam lite conteſtata ac judicio protogato declinatoriam obiicere ex perſona convicti, quam Exemptus proponere noluit aut neglexit, *Innocent.cap. capituluum ſanctæ Crucis, nu.5.de Reſcriptis Rom.ſing.630.& conſ.347. Gaill. lib.1.obſ. 71.nu.3.* id quod etiam alio in loco oſtendi, *lib.2.de Juriſd.ord.in Exempt.quæſt.37,n.23* Et quidem etiam poſt ſententiam adverſum quam integra eſt facultas exempto de illius nullitate multis rationibus, quas ſeorſum expoſui, *lib.2.quæſt.4. de Juriſd.ord. in exempt.* excipiendi. Quæ quidem facultas denegari nequit aliis, qui ratione ejus perſonæ impetuntur.

Non minus quàm aliis quibuslibet hæreditariis debitoribus, quibus etiam exceptio conceditur, quamdiu reſciſſoria teſtamenti eſt in pendenti, *l.quamdiu. 2.& l. quamdiu 18.ff.de acqui.vel amittend.hæred.* à teſtamentis enim ad judicia ratiocinari poſſe tradit latè & doctè præſes Everardi, *in locis legalibus loco à teſtament. ad judicia.* 9

QUÆSTIO XXXXI.

An ſi autoritate ordinarii interponatur arreſtum in rebus Exemptorum, recurrere poſſint ad Conſervatorem.

SUMMARIUM.

1. *Arreſtari non poſſunt Exempti.*
2. *Forenſes & Exempti æquiparantur.*
3. *Arreſta ſunt obliquæ citationes.*
4. *Arreſtum & citatio ad expurgandum eſt actus judicii contentioſi.*
5. *Extranei non cenſentur eſſe de territorio.*
6. *Exranei poſſunt arreſtari.*
7. *Conſuetudo in uno ex pariſicatis, extendi debet ad aliud.*
8. *Juriſdictio in Exemptos eſt Papæ reſervata.*
9. *Clauſulæ irritantis energia.*

FRequens eſt in uſu Forenſi hæc quæſtio, contingit enim quotidie, ut & nuper contigit, Titium habere condemnatum convictumque Moevium, iſtumque Titium autoritate ordinaria executionem ſententiæ urgere adverſus debitores debitoris Moevii ſibi condemnati, *l.à divo Pio ff.de Re.Jud.* inter quos cum plerumque reperiantur ii, qui à Juriſdictione ordinaria ſunt Exempti, quæritur hinc primò, utrum ejuſmodi executio per viam arreſti & adjudicationis urgeri poſſit ordinaria autoritate adverſus Exemptum.

Deinde an ſi Exemptus autoritate ordinaria creditori ſui creditoris ſolvat, poſſit iterato ad ſolutionem à ſuo creditore compelli.

1 Quoad primam quæſtionem reſpondetur, exemptos non potuiſſe autoritate ordinaria arreſtari, & conſequenter ad ſolutionem compelli non poſſe.

2 Ratio prima. Quia Exempti & forenſes procedunt à paritate rationis, uti alio in loco oſtendimus, *lib.2.de Juriſdict. Ord. in Exempt. quæſt.19.nu.4.* proinde ſicuti forenſes non poſſunt ſecundum Juris diſpoſitionem ab alieno judice extra eorum domicilium arreſtari, *Peckius de Jure ſiſtendi cap.4.nu.4. Lanfranc. Rep cap.quoniam contra verb.recuſationes num.15.de probat.l.2. §.ſed & ſi dubitetur ubi glo & Barth. & l.hereſ.abſens§.proinde ff.de Judiciis.* ita neque exempti; æquiparatorum enim eadem eſt Juris diſpoſitio, *præſes loco ab æquiparatis.*

3 Ratio ſecunda. Quia arreſta nihil aliud ſunt quam obliquæ citationes, quæ relaxantur reſolvunturque per comparitionem arreſtati in ſimplicem citationem *l.fidejuſſor. §.fin.ff.qui ſatiſd.cogantur, Everardi conſ.102. Wameſius cap.meminimus n.2. & 3.de appellat.* proinde ſicuti exempti in jus vocari non poſſunt coram ordinario ita neque arreſtari, itaque ſi arreſtentur, habent jus revocandi domum, *Wameſius d. nu.2. & 3.* hoc eſt declinandi juriſdictionem ordinariam, quam exemptos non poſſe prorogare, alibi fuſè oſtendimus, *lib.2.d.juriſdict.ord.in exempt.quæſt.7.*

4 Ratio tertia. Quia arreſtum eſt citatio ad expurgandam, nam Exemptus quid alteri debeat, eſt actus juriſdictionis, quam ordinarius non magis exercere poteſt in exemptos quam in extraneos, *Minſing.lib.6.obſ.7.verſ.2. Innocent.cap.2.nu.3. de dilation.* Exempti enim non cenſentur eſſe de Diœceſi, *Fel. & DD.cap.grave de offic.ord.*

5 ſicut nec extranei de territorio, *Caldeus conſ.14.de foro compet. Angel.conſ.230.præſes in locis loco à proportione glo. in cap.verb.nunquid ergo & cap.autoritate verb.non Exemptos de privileg.in 6.* in quos proinde ordinarius juriſdictionem excere non poteſt, *Peckius & Lanfrancus ſupra citati.* Neque refert, quod generali conſuetudine in-

6 oleverit, extraneos eo in loco in quo reperiuntur, poſſe arreſtari, *Zaſius §.ſi quibus nu.9.inſt.de actionib. Rebuff.ad ord. Reg.tit.de litteris obligat. §.6.glo.3.num.4. & ſeqq. & in l.ædificia de verb.ſignif. Marcus dec.396.par.1. Gaill.lib.2.obſ.44.nu.10. Mindanus de proceſſibus Imperii lib.1.cap.47.art.3.*

7 Quia licet conſuetudo introducta in uno, ex parificatis extendi ſoleat ad aliud, *Rochus de Curte tract.de conſuetudine nu.336. Barth.& DD. l.ſi quis ſervo perſuaſerit C.de furtis l.non tantum ff.de ſervo corrupto.* Non tamen hæc extraneos arreſtandi conſuetudo extendi poteſt ad Exemptos. Tum quod conſuetudo contra jus eſt ſtricti juris & extendi nequit, ſed ad unguem & ex amuſſim eſt intra ſuos limites ſervanda, *Rochus ibidem num.321. Abb.cap.2.de conſuet.* Tum quod juriſdictio

8 in Exemptos immediatè Papæ ſubjectos eſt Papæ reſervata, uti copiosè alio in tracta-

tractatu oſtendi, *de Juriſdict.ord.in exempt.lib.2.quæſt 5.nu.10.& ſeqq. Bald. & DD. cap.imperialem §.præterea de prohibit.feudi alienat.* & proinde inpræſcriptibilis, niſi præſuppoſita Papæ ſcientia aut curſu temporis omnem hominum memoriam excedentis, *Felinus cap.cum nobis nu.2.de præſcript. Rochus de Curte de conſuetudine nu.354 glo.cap.& DD.cap.penult. de filiis presbitero: Barth.l.Publicanus §.vectigalibus ff.de Publicanis.* Tum quod clauſula irritans quæ inſeri ſolet privilegiis Pontificiis, habeat, ut inquit Navar.*in commentariis de ſpoliis Clericorum §.14.nu.12.* oculos ante retro, ſitque penetrabilior omni gladio ancipiti efficiens & deſtinans ea omnia,quæ illi opponuntur, de cujus quidem clauſulæ energia ſcripſerunt plena manu Gabrielius,*com.concl.lib.6.de clauſulis concl.6.* Hieronimus Gonzales *de menſibus & alternativa Epiſcoporum,Hugo Celſus tract.de clauſulis* , & alii non pauci. 9

QUÆSTIO XXXXII.

Num debitor ab ordinaria Juriſdictione Exemptus,qui eadem ordinaria authoritate alteri ſolvit, poſſit à ſuo creditore ad iterandam ſolutionem compelli.

SUMMARIUM.

1. *Juſſus judiciis non habentis juriſdictionem non excuſat.*
2. *Ordinario exercenti juriſdictionem in Exemptos, non paretur.*
3. *Solvens alteri authoritate ejus qui judex non eſt competens, non liberatur & n.4.*
4. *Arreſtum quod nullum eſt,non impedit ſolutionem.*
5. *Solvens mandato judicis liberatur.*
6. *Metu cenſurarum ſolvens liberatur.*
7. *Arreſti nulli violatio eſt punibilis.*
8. *Solvens creditori creditoris liberatur.*

SUccedit appendix hæc & parergos propoſita quæſtio, in qua videtur reſpondendum compelli poſſe. Quia ordinarius juriſdictionem non habet in Exemptos, *tot.tit.de privileg.in decretal. & in 6.* Juſſus autem judicis juriſdictionem non habentis debitorem alteri quàm ſuo vero creditori,ſolventem non liberat, *glo.l.non videtur §.qui juſſu. ff.de Reg.Jur.cap.quod quis ubi glo.cap.ea quæ ubi DD. de Reg.Jur. in 6.cap.factum eod.tit.l.invito. C.de ſolut.* 1

Deinde ordinarius juriſdictionem exercendo in exemptos, limites ſuæ poteſtatis egreditur, quo caſu ei obediendum non eſt,*Dec.conſ.72.nu.2.conſ.319. num.11. Menoch.de arb.jud.caſu 35. nu.28. Innoc.cap.ad aures de temp.ordin. Abb.cap.ſi* 2

 quando

quando in fine de Reſcript.l.16. damnum dat §.jus vero, à contrario iſtius legis ſenſu
3 *ff.de Reg.Jur.* mandatum enim judicis nullum non excuſat, contemnique poteſt, *Navarr.cap.cum contingat rem.2.nu.42.de Reſcriptis* & conſequenter impendens autoritate ordinarii alteri quam ſuo vero creditori ſolutionem, eſt quod ſibi imputet. quaſi ſi ſponte non ſuo creditori ſolverit, *Menoch.de arb.jud.lib.2.cen.2.caſu 137.nu.6.& 14.l.invito C.de ſolu.*nec enim debuit eſſe tam credulus, ut putaret ſe ita liberatum iri; nam & nimia credulitas quæ deceptionis dicitur mater, *Tiraq.ad l.connub.l.9.n.177.*eſt Juri repugnans, ſoletque eſſe damnoſa, *l.3. §.pen. verſ.ſed & ſi ſic acceperit ff.de in rem verſo.l.1.§.dolum ff de eo per quem factum erit.*

Unde etiam eſt, ut non obediens præcepto Officialis nullo vel injuſto, non incidat in pœnam ſolutionis geminandæ. *Fel.c.Eccleſia n.33.de conſtit.c.1.de jur.in 6.c. veniens de Juriſ. Martinus Laudenſ.Tract de Officialis Dominio quæſt.12.vol.Oce.12.fol.225,*

4 Rurſus arreſtum quod nullum eſt, quale eſt ordinarii in Exemptos, non impedit ſolutionem vero creditori impendendam, *Hier.Gratus conſ.28.nu.2.par.1. Molineus ad conſuet. Pariſ.par 2.fol.75.nu.33.* quia non præſtat impedimentum quod de jure non ſortitur effectum, *cap non præſtat.de Reg.Jur.in 6.*

Denique exempti ſolvendo autoritate ordinarii alteri quam ſuo creditori, ſponte ſolutionem impendiſſe non ſuo creditori cenſentur, *Surd.dec.79.num.6 Jac.Butrio l 3.ff.de teſtib.*ad inſtar teſtis qui ad teſtimonium cogi non poteſt, ſi enim is non declinet, ſponte & ultro teſtimonium dixiſſe cenſetur, *Surd.d.loco Bald.conſ.351.num.8.* & conſequenter Exempti ita ſolvendo liberationem non conſequuntur, *l. initio C.de ſolut.*quia mandatum judicis juriſdictione carentis aut quod nullum eſt, non excuſat, impuneque poteſt contemni atque lacerari, *Navarr.d.cap.cum contingat rem.2.n.42 de Reſcriptis.*

5 E contra vero videtur quod Exemptus juſſu judicis ordinarii ſolvens alteri quàm ſuo creditori, liberationem conſequatur, quia ſolvit mandato judicis, etiamſi ſolvat non ſuo creditori, liberatur. *Farina. dec.849.nu.2. Bald.l.ſi aquam nu.26.C.de Servit.& aqua Afflı deciſ.150.nu.59.Francus cap.quod quis de Reg.Jur.in 6;*
6 *l.non videtur §.qui juſſu de Reg.Jur.* ſignanter vero propter juſtum metum, quam Exemptus ob cenſuras & executiones ordinarii concipere poteſt, *Anton. de Mulis in repert. verb. metus juſtus inferri.* per injuſtam excommunicationem, eatum enim timore arreſtatarius alteri ſolvens liberationem conſequitur, *Menoch. de arb. jud. lib. 2.cent. 2.caſu 137. num.13. DD. l. Paulo Callimacho §. ult. ff. de leg. 3. Afflict. dec. 150. num. 19. glo. l. art. prætor. §. permittitur verb. imputandum ff. de minoribus, Bartho conſ. 26. col. 1. lib. 3. Ruin. conſ 171. num.3.lib.*
7 *4. Iaſ. conſ. 26.col.2.lib.3.*nam & violatio arreſti etiam nulli punibilis eſt propter contemptam judicis authoritatem, *Achilles à Graſſis dec. 375. per Clem. ad compeſcen-*

peſcendas de ſeq. poſſ. ad inſtar ſequeſtri, quod cum arreſto ſimboliſat, & à paritate juris cum arreſto procedit, *Pariſ. conſ. 100. p. 3.*

Declaratum tamen, id eſt, niſi debitor aliqua diligentia uſus ſit, ne ſolutionem non ſuo creditori impenderet, alioquin enim liberationem non conſequeretur, *Surdus deciſ. 79. num. 6. Menoch. dicto caſu 137. num. 14.*

Declarandum ſecundo, niſi debitor ſuo debitori denuntiaverit, ſe ab alio exigi ſeu moleſtari, alioquin enim ſi denuntiare noluit aut contempſit, poterit ad iterandam ſolutionem compelli, *Menoch. d. caſu 137. num. 18. & ſeqq. Ruinus conſ. 147. lib. 1. arg. l. item quæritur §. exercitu ff. locati.*

Declarandum tertio, ut quamvis ita ſolvendo liberetur, non tamen ad ſolvendum obligatur, quia juſſu judicis non ſui obtemperare non tenetur, uti paulo ante ſcripſi, *l. non quicquid ff. de judiciis*, non enim quicquid alicujus poteſtati ſubjicitur, id juris neceſſitati ſubjicitur, *arg. l. non quicquid ff. de judiciis.*

Declarandum quartò, niſi tertius ille cui ſolutio impenditur, eſſet creditor creditoris ſolventis, *l. ſolvendo ff. de negot. geſtis l. ſolutionem ff. de ſolut. Pariſius conſ. 107. num. 128. & ſeqq. part. 3.* ſolvens enim creditori ſui creditoris, liberatur ipſo jure, etiamſi invito ſuo creditore ſolviſſet. *Pariſ. d. num. 128.* ſignanter quando debitor eſt ex eadem cauſa, ex qua creditor ſuus eſt debitor, *l. ſi liber, ubi DD. ff. de neg. geſtis ubi Raph. Cuman. num. 2.* at vero exceptionis, cum debita ſunt diverſæ ſpeciei, *l. ſi opera ubi DD. ff. de doli except. Pariſ. d. loco.*

QUÆSTIO XLIII.

An exemptus poſſit arreſtum ordinarii ſpernere, & in illius præjudicium ſolutionem proprio creditori citra periculum geminandæ ſolutionis impendere.

SUMMARIUM.

1. *Arreſtum ordinarii in exemptos eſt nullum.*
2. *Arreſtis ineſt tacita clauſula, in quantum de jure liceat.*
3. *Arreſta per comparitionem reſolvuntur in citationem.*
4. *à Pœna contumaciæ ad pœnam geminandæ ſolutionis illatio fieri non poteſt.*
5. *Pœnalia non debent extendi.*

RESpondetur poſſe. Ratio prima. Quia ordinarii juriſdictionem non habent in exemptos, & conſequenter ſi arreſtentur ab ordinario exempti, ejuſmodi arreſto non obligabuntur, *l. cum unus §. is qui ubi gloſſ. C. de bonis auctor. jud. poſſe, l. extra territorium ff. de juriſdict. om. jud.* Violatio enim arreſti

aut

aut contemptus judicis eſſe non poteſt, ubi juriſdictio radices agere & effectum operari non poteſt. *Lancelottus de attentatis part.3. cap.29. num. 34 l.extra territorium ff. de juriſdict. om. judicum*, ad inſtar præcepti judicis in alieno territorio, cui ſicuti impune non paretur, *d.l.extra*, ita & in præcepto perſonis ſuæ juriſdictionis non ſubjectis, cum à locis ad perſonas efficax detur argumentum, *Præſes in locis loco à loco ad perſonas.*

1 Ratio ſecunda, Arreſtum ordinarii in exemptos defectu juriſdictionis eſt nullum, *Vantius de nullit. tit. de nullit. ex defectu juriſdict. ubi late ſcripſi alio in loco de juriſdict. ord. in exemptos lib.2. quæſt.5. & lib.4. quæſt.72.* arreſtum autem quod nullum eſt, impedit ſolutionem. *Grat. conſ.28. num.2. part.1.* arreſtumque incongruè ſignificatum non ligat. *Molineus ad conſuet. Pariſ. part.2. §.52. num.75. fol.33.* ac proinde illud arreſtum præſtare non poteſt impedimentum, quod de privilegiato jure non ſortitur effectum, *cap. non præſtat de Reg. Iur. 6. l.16 damnum dat. §. ejus vero ff. de Reg. Iuris.*

Ratio tertia, Quia ordinarius procedendo per arreſta adverſus exemptos, qui juriſdictioni ſuæ ſubjecti non ſunt, cenſetur procedere tanquam privatus, cui proinde impune non paretur, *l. factum à judice ubi Dec. ff. de Reg. jur. cap. ea quæ fiunt à judice eod. in 6. d.l. extra territorium d. §. ejus verò.*

Ratio quarta. Quia poteſtatibus inhibitoriis ex quarum ſpecie ſunt arreſta alicu-
2 jus, *l. deteſtatio ff. de verb. ſignif. l. virilis §. pen. ff. de leg. præſt. l. fundum C. de rei vendic. l. fulcimus ff. ex quibus cauſis in poſſ. eatur l. ait § ſi quis particeps ff. quæ in fraud. Cred.* ſemper tacitè ineſt clauſula conditionalis, in quantum de jure ſit permiſſum, *Auguſt. Bero conſ.85. num.23. lib.3. Lancel. de attentatis part.2. cap.20. declarat. 5. fol. 454.* Cum itaq; ejuſmodi inhibitio arreſtatoria ob defectum juriſdictionis permiſſa ordinario non ſit, habenda eſt pro craſſa, irrita & nullius effectus, *Lancelot. d. deci. 5. d. cap. non præſtat. d. l. damnum dat. §. ejus vero ff. de Reg. Iuris.*

Ratio quinta. Quia arreſta quæ per comparitionem reſolvi ſolent in ſimplicem
3 citationem, *v. lib. 4. de Iuriſdict. ord. in exempt. quæſt. 72.* non plus roboris habere poſſunt quàm decreta & ſententiæ in exemptos latæ, quæ nullæ ſunt & nullius effectus, *latè lib.2. quæſt.40. de juriſdict. ord. in exempt.* & quæ præſtare non poſſunt impedimentum, cum de jure non ſortiantur effectum. *d. cap. non præſtat de Reg. juris, late Tiraq. de Retr. conſ. §.1 glo.5. n.2. & §. 26 gloſſ.2. nu.5. & fuſe Fel. c. ex tenore num.4. & ſeqq. ubi hanc regulam explicat de Reſcript.* prout nec plus roboris poteſt eſſe in cauſato, quam ei à potentia ſuæ cauſæ derivatur. *c.1. § hoc autem, Qui feudum dare poſſunt.*

Ratio ſexta. Mandatum arreſti emanans ab ordinario in exemptos vanum eſt & fruſtatorium juribus ante citatis, cujus virtute & efficacia pœna geminandæ ſolutioni committi non poteſt. *Bald. l. ea quidem C. ſi mancipium ita fuerit alienatum ut manumittatur, Fel. d. cap. ex tenore num.* 7. nam & ſicuti in contractibus pœna promiſſa non aliter commiſſa cenſetur, quam ſi contractus ſit validus, *glo. cap. ſignificantibus de offic. del. Felin. d. cap. ex tenore num. 7 de reſcriptis*, ita & in judiciis, à contractibus enim

enim ad judicia efficax eſt argumentum, *Præſes in loco locis à legalibus ad judicia.* Sicuti itaque judicia ordinariorum in exemptos nulla ſunt, ita & pœnæ eorum in judiciis comminatæ, ut & citationes effectus & vires intelliguntur, ſi ea ſit valida. *Fel. d. cap. ex tenore num. 5. gloſſ. l. ſi accuſatoribus C. de accuſ.*

Mandatum item executivum, vel quod perinde eſt, arreſtum cum hac ſemper mica ſalis exaudiendum eſt, niſi ſit invalidum, aut exceptione legitima eliſum, *Romanus conſ. 434. Felin. d. cap. ex tenore num. 5. in fine,* ut & commiſſio executiva intelligitur, ſi ſententia exequenda valida eſt. *Hieronymus Gonzales de menſib. & alternat. gloſſ. 7. num. 20. Creſcent. deciſ. 1. de re iudic. Marcheſanus de commiſſion. part. 2. de commiſſ. ſuper nullit. cap. 2. num. 7.* ita de inſtrumentorum executione & quibuſcumque aliis actionibus executivis, late teſtatum reliquit *Felinus d. cap. ex tenore nu. 5. & ſeqq.* ut & de pœna judiciali quæ non committitur, ſi juriſdictionis defectus non obſiſtat. *Abb. & DD. d. cap. ſignificantibus de offic. deleg. gloſſ. l. ſi patronus §. fin. ff. ſi quod in fraud. patr. d. l. extra territorium.*

Ratio ſeptima. Paria ſunt mandatum arreſti authoritate ordinarii adverſus exemptum impetrare, & mandatum nullum, quod propter privilegium exemptionis effectum ſuum ſortiri non poteſt. *Soci conſ. 595. lib. 2. l. quoties ff. qui ſatiſd. cog. Peck. d. cap. non præſtat in pr.* ut & paria ſunt, rem non eſſe, & effectum non producere. Peck. *d. loco num. 5.*

Ratio octava. Robur & efficacia eorum quæ geruntur à judice, fundatur in ejus juriſdictione, quæ ſi defuit, ceſſat fundamentum, quo corruente, omnia corruere debent. *l. ſecum in pr. ubi Caſt. ff. de except. rei iud. cap. principatus quæſt. 1. Mol. ad conſ. Pariſ. tit. 2. §. 52. num. 104.* cum & paria ſint, quod non ſit judex, vel quod ſit, ſed non ad illud de quo agit. *Ioannes Menoch. d. cap. ea quæ ſunt & Peck. ibidem nu. 6. verſ. ratio d. l. extra territorium.* Neque impediunt rationes quibus *alio in libro de juriſd. ord. in exempt. 2. quæſt. 5. & ſeqq.* oſtendi, exemptum non comparentem coram ordinario, contrahere ſœmodicium, id enim cum ea ſalis mica intelligendum eſt, quam ibi ſatis ſuperque adhibui.

Deinde à pœna contumaciæ ad pœnam geminandæ ſolutionis illatio extenſioque fieri non poteſt. Tum quod à ſeparatis nulla fieri poſſit illatio, *Præſes in loco locis à ſeparatis.* Tum quod in pœnalibus extentio fieri non poſſit. 4
Tum denique quod ceſſante Iuriſdictione, ceſſet quoque contumacia. *Abb. cap. cum in jure num. 6. in fine de offic. del. Mantua ad l. non videtur de judiciis fol. 22.*

QUÆ-

QUÆSTIO XXXXIV.

Exempti an ligentur proclamationibus ordinarii.

SUMMARIUM.

1. *Citationi per edictum ab ordinario emiſſæ utrum exempti parere teneantur.*
2. *Rei neceſſarii & voluntarii an comparere teneantur.*
3. *Inventarii ad confectionem citati an debeant comparere.*

1 FRequentes ſunt citationes per edictum, ſeu ſi ſua putaverint intereſſe, quæritur hic, utrum exempti teneantur coram ordinario comparere, & ſi non compareant, juribus ſuis priventur, & conſequenter utrum & eapropter poſſint ad ſuum conſervatorem recurrere; quæſtionem hanc fuſe examinat *Ioannes Petrus Surdus dec. 26.* reſolvitque, exemptos ejuſmodi citationibus per edictum ſeu proclamationibus non magis arctari quam aliis ſpecialibus citationibus, proindeque exemptum non comparentem juribus ſuis non poſſe privari, firmatque ſuam deciſionem variis rationibus, Doctorumque authoritatibus,

2 Ratio eſt. Quia hoc modo citati dicuntur rei voluntarii & non neceſſarii, qui proinde comparere non tenentur, *late Felin, cap. cum inter, num* 12. *Limit. 2. de except. P. Hanutius de inventario par. 3. num.* 21. *Argel. l. conſentaneum C. quomodo & quando Iudex Socin. tract. de citatione art.* 20. *num.* 22. *& ſeqq.* & non comparendo, contumaciam non contrahant, *Surd. d. loco num.* 12. *& DD. jam laudati.* Imo vero exempti juriſdictionem ordinarii prorogare non poſſunt, uti alio in loco oſtendi, longe magis, ſi exempti generalibus ejuſmodi citationibus in jus vocati compareant, & declinatoriam proponant, nam tunc remittenda erit cognitio ad judicem exemptorum, *Surd. d. num.* 13. ſit itaque concluſio, exemptos hoc in caſu juribus ſuis non poſſe privari, neque etiam contumaciam contrahere; poſſeque ſi hac via inquietentur, ad aſylum conſervatoraliùm Iurium recurrere. Qua de re videatur etiam Rolandus à Valle *tract. de confectione inventarii par. 3. quæſt. incip. nunquid vocandi ſunt Sacerdotes, fol.* 93. tradens, ad confectionem inventarii requirendam eſſe per modum monitionis judicem ejus qui revocatur, ut eum moneat quatenus compareat ſi ſua putaverit intereſſe, idque quoties ejuſmodi judicis copia haberi poteſt.

3 Si vero talis judex ad manum non ſit, ſeu ejus copia haberi non poſſit, ſufficiet generalis citatio per edictum, ſi ſua putaverit intereſſe, *l. omnes ſi vero appariter C. de Epiſ.*

de Epiſcop. & Clericis. quia ejuſmodi citatio vim tantum habet cujuſdam denuntiationis qui etiam extrajudicium fieri poteſt & non ut coacti compereant aut ut litigetur ſed tantum uti ſi ſponte velint compareant. *Rol. à Valle d. loco.* oſtendimuſque alibi non uno loco exemptionum iura ceſſare quoties ad Papam aut ad judices exemptorum acceſſus non eſt aut ſi ſit difficilis, *lib. 4. de iuriſdict, ordin exempt. quæſt. 50. & 51.*

QVÆSTIO XXXXV.

Exemptus in crimine flagranti violatæ immunitatis palatij Epiſcopalis captus ſi puniatur an ad ſuum conſervatorem poſſit recurrere.

SUMMARIUM.

1. *Palatia quæ dicantur.*
2. *Palatium Epiſcopale comprehenditur appellatione loci ſacri.*
3. *Paria ſunt capi in flagranti crimine vel committere crimen notorium.*
4. *Exemptus in flagranti crimine capi poteſt ab ordinario.*
5. *Vbi te invenio ibi te iudico.*
6. *Ordinarius habet plus iuris in exemptum quam in extraneum.*
7. *Ordinarius poteſt in exemptos multa autoritate delegata.*
6. *Delictum quod ſit notorium.*
10. *In dubio iudicandum pro ordinario.*
11. *Quid ſi Conc. Trid, non ſit receptum.*

QUæſtionis hujus occiſio eſt heſternus caſus exempti cujuſdam ab ordinaria juriſdictione potu obruti quempiam in palatio Epiſcopali cultro invadentis ac in flagranti crimine in carceribus judicis ordinarij repente conjecti.

1 Pro cujus quæſtionis ſolutione præmitto palatia proprie dici ædes regibus ſeu ſupremis principibus conſecratas, *l. ult. C. de palat.* anomaſticeque nuncupantur divinæ domus ſacra palatia, *l. 1. C. de offic. Rector Provinc. & d. l. ult.* ac inter ſpecies regaliorum recenſentur, *cap. unico quæ ſint Regalia Renerus Sextinus de regalib. cap. 29.*

2 Præmitto ſecundo palatium etiam Epiſcopale dici ad inſtar Regiæ Imperatoris appellationeque loci ſacri comprehendi locique ſacri immunitate gaudere. *Navar. in Manuali cap. 25. nu. 17. Ioannes de Viſchis tract. de immunit. Eccleſ. nu. 51. Covar. lib. var. res cap. 20. nu. 4. Abbas cap. penult. nu. 9. de immunit. Eccleſ.*

Digitized by Google

3 Præmitto tertio paria cenſeri captum quem eſſe in flagranti crimine & notorium crimen commiſiſſe, *glo cap. cum non ab homine verb. deprehenſus ubi Decius num. 143. de iudic. Gram dec. 36. nu. 35. 46. & 80. Maſcard. de probat. vol. 2 concl. 1101. nu. 15. Franc. lib. 1. quæſt. 21. nu. 133.*

4 His ſuccinctim præmiſſis concludo exemptum ratione violatæ immunitatis in flagranti crimine depræhenſum ab ordinario puniri poſſe, *glo. cap. patentibus & in cap. tuarum de privilegijs.*

5 Primo. Quia ſicuti ordinario liceret extraneum ſibique neutiquam ſubditum immunitatem loci ſui Sacri violantem ſiſtere atque arreſtare iuxta illud ubi ego te invenio ibi iudico, *l. 1. ubi glo. C. ubi de crimi agi oportet Clarus lib. 5. ſentent. §. fin. quæſt. 39 verſ. ſed quæro Boerius dec* 202. *Abbat. cap. cum contingat nu. 6. verſ. ſi autem ibi non inveniatur de foro comp. & dixi ſupra lib. 4. quæſt* 109. *nu* 14.

6 Longe magis poteſt id in exemptum in quem ordinarius multo plus iuris habet quam in pœnitus extraneum, *Rot. noviſſ. dec. 702. nu 4 par. 1. & dec. 207 num. 2. part. 2.* exempti enim licet non cenſeantur eſſe de diœceſi, ordinarij cenſentur tamen eſſe in Diœceſi *cap. grave ubi Fel. & DD. de offic. ordin.* at vero extranei atque de Diœceſi neque id diœceſi ordinarij eſſe dicuntur, *d. cap. grave ubi* DD. ut proinde ratiocinari hic liceat à minori ad majus ſi id de quo minus ineſſe videtur ineſt ergo id de quo magis, *præſes in locis legalibus loco à minori ad maius.*

Secundo etiamſi ordinarius id non poſſet ordinaria autoritate poſſet tamen (quod in idem prope recidit) autoritate delegata. Cum teſte Cardinale Baronio *in annualibus Eccleſiæ tomo* 8. *ſub anno* 676. *Pontifice adnotato fol.* 517. exemptiones plurium abſint Eccleſiaſticæ diſciplinæ præbeantque exemptis occaſionem vitæ laxioris factum eſt, ut Concilium Tridentinum, *cap. 11. ſeſſ. 24 de refor.* ob graves expoſitiones de quibus Divus Bernardus plurimis hac de re in Epiſtolis tribuerit ordinarijs tanquam ſanctæ ſedis delegatis variam poteſtatem in exemptos. *eleg. Boetius epo. cap. relatum nu. 8. ne Clerici vel Monachi D. Bernard. in libris de conſider. ad Eugen.* Ut proinde ſicuti ordinario licet delinquentem in loco immuni (quale eſt palatium) corrigere, *Abb. cap. inter alia nu. 26. de imminut. Eccleſ. Ioannes de Viſchu ubi ſup. nu. 16. & 17.* ita & ordinario idem autoritate S. ſedis permiſſum ſit. *Conc. Trid. d. loco.*

7 Tertio delictum hic notorium proponitur, tum quia in flagranti crimine deprehenſus uti ante dictum eſt, tum quia coram decem & longe pluribus hominibus commiſſum, *Farin. lib 1 quæſt. 21. nu. 47.* ſi vera autem eſſet opinio Hoſtienſis, *de Privilegijs nu. 11. per cap. patentibus cap. tuarum de Privilegijs*, exempti poſſunt ratione notorii delicti puniri ab ordinario, *glo. cap. patentibus §. d. cap. tuarum*, Quæ Hoſtienſis opinio ſignanter accedente Concilio Tridentino, *d. ſeſſ.* 24. tribuente ordinario autoritatem in exemptos delegatam prævalere in dubio deberet opi-

ret opinioni Cardinalis *Flor.in Clem.1. de officio ord Domin.in cap.1.de offic. ord.in 6.* ſemper enim in dubio judicandum eſt pro ordinario *Feder. conſ.* 130. *Abb.cap.1 quoniam nu.4.cum Apoſt. de privileg.* cuius juriſdictio eſt per quam favorabilis exemptiones vero per quam Iuris odioſi ; *Archid.cap.frater 16.quaeſt.1 nu.3.cap pervenit 11.quaeſt.1.& cap.qui reſiſtit quaeſt.3. Abb.d.num.4.* Quae tamen concluſio intelligenda eſt adhibita mica ſalis niſi privilegia exemptionis hac in ſpecie repugnent ad ea ſemper enim eſt collineandum, *cap.porro cap. recepimus de privilegijs.* quod hac in materia ſemper eſt animadvertendum. Praeterea niſi repugnet exceptio legis non receptae ſeu Concilij Tridentini eo in loco quo vigent hae exemptiones non recepti de quo plenius alio in libro ſcripſi, *de iuriſd.ordin.in exempt.l.1. quaeſt.50.* 10 11

QVAESTIO XXXXVI.

Ordinarius utrum Reſcribendo exemptis utatur verbis mandatorijs vel rogatorijs.

SUMMARIUM.

1. Hypotheſis huiuſce quaeſtionis.
2. Ordinarius poteſt uti verbis praeceptivis.
3 Canonici receptio conſiſtit in facto.
4. Inter mandatorias & hortatorias formulas parum intereſt.
5. Hortatoria verba adiecta diſpoſitioni inducenti neceſſitatem obtemperandi aſſumunt naturam verborum praeceptoriorum.
6. Aucupia verborum rejicienda.

ORdinarij in quam plurimis Europae locis habent excluſis capitulis exemptis jus collationis beneficiorum. Quaeritur nunc v.g. utrum ordinarius in ſuo collationis elogio ſive deplomate poſſeſſionis dandae ſuo beneficio uti debeat verbo. Hortamur rogamus an vero praeceptivo mandamus Capitulum quod à juriſdictione ordinario exemptum eſt contendit jus non eſſe ordinario imperioſa mandati formula utendi in tabulis Sacerdotij erogatorijs & proinde cum priſco Eccleſiae ritu inquirere ſibi liceat rejiciendus nec ne ſit novitius Canonicus aut Sacerdotio frui permittendus licere ſibi ab imperio ordinarij exempto producentem collationis litteras informes & imperioſas ad poſſionem non admittere verum in contrariam itum eſt ſententiam ubi eleganter deducit & ſupremis Galliae tribunalibus deciſum refert Renatus Chopinus, *de ſacra politia lib.1.tit.7.nu.3 & ſeq.ſol.143.& ſeqq.* 1

Digitized by Google

2 Licet enim (inquit) ordinarius uti debeat formula hortandi ſeu rogandi capitulum exemptum nilominus tamen ſi ordinarius ſecus faciat utendi imperioſiori formula mandandi vel præcipiendi non ideo promiſſus eſt capitulo exempto retractavi aut moras in poſſeſſione decernenda nectere quippe quod capitulum debeat noviter proviſum citra prolixiorem cauſæ cognitionem recipere atque in ſuum gremium cooptare uti exactius oſtendit idem Renatus Chopin *d. tit* 8. *num.*
3 1. *& ſeqq.* Canonici enim receptio verius in facto quam in iure conſiſtat, *ca. capitulum S. Crucis de Reſcript. cap. eum cui de preb. in 6. Abb. cap. pro illorum de prebend.*
4 Ego vero hac in materia quo ad has hortatorias aut mandatorias formulas parum intereſſe exiſtimo. Cum enim capitulum exemptum non poſſit non qualicumque verborum formula ab ordinario proviſum in poſſeſſionem admittere ut ante ex Renato Chopino probatum eſt. Certe hoc in caſu ordinarij rogatus aut hortatus præcepto equipollere cenſendus eſt.

5 Rogatoria enim aut hortatoria verba adiecta diſpoſitioni inducenti obtemperandi neceſſitatem præceptoriorum verborum naturam aſſumunt. *gloſſ. cap. ad aures de ætate & qualit. ord gloſſ. c. 1. de teſtam. Fel. cap. non & col. 1. de conſtit. Ioſephus ſeſe de inhibition. & execut. privilegiata cap. 8. §. 4. num. 37. & 38. fol. 364. Clem. 1. ubi Card. de teſtibus.*

Iuxta illud Ovidij de quo gloſſ. §. 1. inſtit. Mandati:

Eſt orare ducum ſpecies violenta jubenti.
& quaſi nudato ſupplicat enſe potens.

Scitumque illud eſt. Rogando cogit qui rogat potentior & blanditiæ principium vim continent minarum. *dec. l. in omnibus cauſis ff de Reg. iur gloſſ. l. 1. C. ſi rector provinciæ, VVeſembech. in paratit. ff quod met. cauſa num. 3.* Itaque cum magis res quam verba intuenda ſint. *l. promitto ff de re iud. & l. 3. de liber. præteritis,* valeant hæc verborum aucupia nam & Virgilio teſte.

6 *Littera rem ipſam loquitur res ipſa medullam*
verbi quam vivax mens videt intus habet.

& eleganter Cicero pro cecinia ſcriptum ſequi calumniatoris eſt boni vero judicis voluntatem ſcriptoris autoritateſque defendere non enim ex verbis pendet jus ſed verba ſerviunt conſilijs & autoritatibus nec verba inveniunt in judicium ſed ea res cuius verba in leges conjecta ſunt. Quid porro juris cum exempti præceptis ordinarij legitimis non obtemperant, *dictum eſt hactenus libr. 4. quæſt. 33. & 65.*

QUÆ

QVÆSTIO XLVII.

Conſervatores an citare poſſint per edictum publicum.

SUMMARIUM.

1. Conſervatores citare non poſſunt per edictum publicum niſi conſervatis ijs quæ hic exprimuntur.

2. Limita niſi conſervatoriali diplomate aliter permiſſum ſit.

RESpondetur non poſſe niſi prius teſtes ſummarie examinaverint ſuper non tuta acceſſu potentia metu aut aliis impedimentis quæ præſtantur, *Rota deciſ.104.incip dic.quod citatio in antiquis & dec.163.incip. nota quod aliquoties Fel.cap.quoniam frequenter nu 14.& ſeqq.Vt lite non conteſt.DD.Clem. dudum de iudicijs.* adeò quidem ut ad ejuſmodi non tuti acceſſus probationem juramentum partis non ſufficiat, *Rota dec.253.& 254.*ſic quod citatio proceſſuſq; aliter factus vitia nullitatis corrueret. *Decius conſ.260.viſo,puncto nu.26.lib.4. Ioannes Baptiſta Confettius de privilegijs ordin.part.2.tit.4.de conſervatoribus cap.8. verſ. advertendum DD.Clem cauſam de elect.*idque niſi aliter conſervatorali diplomate ſancitum ſit, *cap. porro de privilegijs.* 1 2

QVÆSTIO QVADRIGESIMA OCTAVA.

Conſervatores an cogantur locorum ordinariis aut iis adverſus quos procedunt exhibere Bullas conſervatoriales.

SUMMARIUM.

1. Delegati procedere non poſſunt niſi exhibitis litteris ſuæ delegationis citatique comparere non tenentur.

2. Conſervatores non tenentur edere diploma conſervatoriale.

3. Tutius tamen eſt exhibere.

4. Faciendum eſt quod alijs prodeſſe nobis obeſſe non poteſt.

5. Malitijs non eſt indulgendum.

SIcuti Apoſtolicæ ſedis delegati procedere non poſſunt niſi editis litteris ſuæ delegationis citatique niſi ijs viſis comparere non tenentur, *cap.cum in iure*

Digitized by Google

ubi DD. de offic. del. ita etiam in conſervatoribus videtur mihi reſpondendum quorum omnis juriſdictio & poteſtas à ſancta ſede uti & in delegatos derivatur, *cap. 1. cap. fin. de offic. del. in 6.* Veruntamen Ioannes Baptiſta Confettius, *tract. de privileg. ordinum par. 2. Tit. 4. cap. 7. de offic. conſervat. verſ. præterea conſervator. fol.*
2 *352. & cum eo VVameſius conſ. 181. nu. 14. tom. 1. tit. de appellat.* Cenſuit duplici ratione eos ad exhibitionem non teneri, tum quia ad univerſitatem cauſarum deputati ordinarijs equiparantur. *Navar. conſ. 3. de offic. deleg. late Fel. cap. qualiter & quando de accuſat.* Tum quia ex præcepto Concilij Tridentini ſuas facultates ſemel ordinario exhibuerunt ſed ego arbitror tutius eſſe ſi dubitationis tollendæ gratia de hoc interpellati exhibeant, in eamque ſententiam pede tacito inclinant, *Idem Ioannes Baptiſta Confettius,* laudans extravatem frequentes de iudiciis. Rationem ego
3 adfero quia eiuſmodi editio conſervatori obeſſe non poteſt ſed prodeſſe ei qui dubitans de eius juriſdictione editionem poſtulat. Teoria autem eſt Catholica facien-
4 dũ ſemper eſſe id quo nobis nõ obeſſe at vero alijs prodeſſe poteſt. Idq; niſi malitiæ aut ſubterfugij cauſa eiuſmodi editio poſtularetur malitiis enim non eſt indulgendum. *Barth. l. in fundo ff. de Re. vindic. & in l. 1. ff. de aqua pluvia arcend. Menoch. de arbitr. Iur. lib 2. cent. 2. caſu 168.*

QVÆSTIO QVADRAGESIMA NONA.

Quid ſi conſervator cauſam coram ſe cœptam à ſe abdicet remittatve poteritve eandem reaſſumere.

SUMMARIUM.

1. *Delegatus deferendo appellationi cauſam à ſe abdicat.*
2. *Apoſtoli ſimboliſant cum remiſſione cauſæ ad collegam.*
3. *Conſervatores equiparantur ordinariis.* 7.
4. *Ordinarius iuriſdictionem à ſe non poteſt abdicare, & nu.* 14.
5. *Conſervatores poſſunt adiri per modum querelæ.*
6. *Delegatus principis an adverſus ſententiam diffinitivam poſſit in integrum reſtituere.*
8 *Officialis Leodienſis adverſus diffinitivas à ſe latas ſolet reſtitutionem concedere, & nu.* 14. *&* 17.
9. *Quid ſi cauſa ad ſuperiorem remittatur.*
10 *Quid ſi ad collegam.*
11. *Delegatus nuntij Apoſtolici an poſſit adverſus ſententiam ſublationis clauſulæ inhibitoriæ in integrum reſtituere.*

12. Sen-

12. Sententia non expectans aliam poſt ſe non poteſt revocari.

13. Interlocutoria commixta diffinitiva regulatur ad inſtar diffinitiva.

15. Differentia inter appellationem & reſtitutionem.

16. Appellatio ab Alex. dormitante ad excitatum.

18. Executor gratia beneficialis decretum à ſe latum revocat.

19. Item alij iudices ſi partes non contradicant.

20. Delegatus pronuntiando contra formam reſcripti poteſt iterum cognoſcere.

21. Item à ſententijs deſerta appellationis & abſolutionis ab inſtantia iudicij.

22. Item ſi error in ſententia commiſſus ſit.

VIdetur quod non : ſicuti enim delegatus deferendo appellationi cauſam omnem & juriſdictionem à ſe adeo abdicare cenſetur ut ne quidem partium conſenſu ſive nova commiſſione eandem reaſſumere non poſſit, *cap. cum appellationibus de appellat. in 6. Late Lancelot, de attentatis part. 2. cap. 1. limit 1 nu. 72. & ſeqq. Miliis in repert. verb. iudex deferendo fol 244. Boer. deciſ. 72. num. 9 Gomeſ. Varreſol. tom. 3, cap. 13. nu. 32. Franc. cap cum ceſſante nu. 14 ubi deciſ. num. 18. de Appell. Rebuff. l. quod iuſſit not. 1. nu 81. de re iud. Rot. dec. 49. nu. 4. de appell. in nonis Anton de Anatis dec. 68. nu. 2. late Pariſ. conſ. 106. nu. 20. cum ſeqq. vol. 4.* Ita & videtur conſervator juriſdictionem quam ad collegam remittendo dimiſit recuperare non poſſe ſimboliſat enim delatio quam facit iudex appellationi coram ſe interpoſite cum remiſſione cauſæ ad collegam ſeu abdeatione iuriſdictionis, *Rota dec. 13 num 4. de offic. del in nonis per cap. intimaſti de appellat.* uti & iuriſdictionum delegatorum & conſervatorum ſimbolum & analogiam habere ante hac oſtendi *ſupra quaſt. 4.* Verum licet iure ita obtineat ut delegatus deferendo aut remittendo abdicandove à ſe iuriſdictionem eandem reaſſumere non poſſit niſi ei novo reſcripto committatur. *Rot. dec. 49. num. 4.* aliud tamen in conſervatoribus diſpoſitum eſt ij enim ad univerſitatem cauſarum deputati ordinariis comparantur uti tradit Ioannn. Nevilanus *conſ. 35. num. 8. Ioannes Baptiſta Conſettius de privilegijs ordinum part. 2. tit. 4. de conſervatoribus cap. 7. uti late alio in loco oſtendi lib. 1. de iuriſdict ord in exempt. 38.*

1

2

3

Porro iuris eſt ordinarium à ſe juriſdictionem abdicare non poſſe. *l. legatum ff. de offic. praſid. cap. cum teneamur de appellat.* ne amittere juriſdictionem quam tamen amitteret delegatus. *VVameſ cap cum ceſſaſſent 60. numer. 4. de appell. Bald. l. Praſes C. Quomodo & quando l. legatum. ff. de officio praſidis.* proinde poteſt iuriſdictio accedente præſertim partium conſenſu aut tollerantia ad eum revolui, *Rota ibidem.* ſignanter vero quod conſervatores ſint ex ea ſpecie judicium qui poſſunt per modum quærelæ adiri. *Marant. de ord. iud. par. 6. art. 2. in deciſorijs Franc. in diſputatione petitorij, d. 2. num. 17. & 18. vol. Ocean. ſol. 107.* idem & in delegato prin-

principis ſpeciali jure diſpoſitum eſt cuius iuriſdictio ante diffinitivam ſententiam non expirat nec per eam functus dicitur officio antequam ea ſit debite executioni demandata, *cap. in litteris de officio deleg. cap. querenti eod. tit. cap. ſi delegatus cap. fin. eod. in 6. cap. ſecundo de matrimonio contract. contra interdict. Eccleſ. cap. cum teneamur de appell.* Ut proinde non abſque iurium autoritatibus Cumanus *in l. adverſus ff. ſi adverſus rem iudicatam & Boerius dec. 6.* cenſuerit ejuſmodi principis adverſetur Caſtrenſis *l. adverſus C. ſi adverſ. rem iud. & Abbas in cap. cauſa reſtitutionis num. 7. de in integ. reſt.* Temperans tamen id in delegato ad univerſitatem cauſarum. *late Fel. cap. qualiter de accuſat.* qualis eſt conſervator ut & adverſus ſuam diffinitivam ſententiam poſſit reponere quemadmodum & in vicario ſuo officiali Epiſcopi alio in loco tradit Abbas *in cap. ex litteris num. 11. in fin. de in integ. reſt.* qua ratione officialis noſter Leodienſis quotannis reſtitutiones concedit adverſus pluſquam ſexcentas ſententias diffinitivas à ſe latas nam & eiuſmodi judices poteſt juriſdictio quæ fuerat abdicata revolvi, *Melu in Repert. verb. iudex deferendo Rota dec. 13. de offic. del in novis dec. 49. de appell. in novis.*

7

8

9 Quid limita niſi iudex cauſam iuriſdictionemve remiſerit ad ſuperiorem: tunc enim juriſdictonem quam à ſe ita abdicavit non poteſt ſine nova commiſſione reaſſumere. *Rota dec. 14. num. 5. de offic. del, in novis,* quia à privatione ad habitum non datur regreſſus, *§. quod autem uti DD. inſtit. de capitis dimunit. & l. homo liber. ff. de ſtatu hominum.* Renuntiantique ſuis juribus non eſt dandus ad ea regreſſus. *Cavalcan. deciſ. 21. num. 70. part. 3.* Secus vero ſi ad collegam ut puta ratione ſupervenientis impedimenti vel alia quadam iuſta ratione cauſam remi-
10 ſiſſet licet enim ceſſante ſuo impedimento non poſſit cauſam quam remiſit reaſſumere poterit tamen collega impedito vel ei remittente aut malitioſè nolente procedere aliave ratione cauſam reaſſumere, *cap. cum in plures ubi Franc. num. 3. in fine de offic. deleg. in 6. Rota de 14. de offic. deleg. in novis.* ut & poteſt ſi collega non acceptet aut ſi poſt acceptationem remittat *Rota d. num. 5. à privation.* enim ad habitum datur regreſſus quando prior ſtatus non fuit omnino extinctus ſed relatus aut ſuſpenſus ut eſt iuriſdictio ſuſpenſa ob impedimentum ſuperveniens vel alia ex cauſa, *Præſes loco à privat. ad habitum in fine argum. l. 1. ff. de Regul. Iuris.*

11 Parergos hic propono quæſtiunculam non infrequentem nuper mihi communicatam. Num delegatus nuntij Apoſtolici poſſit revocare ſeu reſtituere in integrum appellantem adverſus hanc ſententiam. Tollimus clauſulam inhibitoriam remittentes pro ulteriore executione ſententiæ partes ad iudicem à quo.

Videtur poſſe. Quia interlocutoria habens vim diffinitive etiam per quam iudicis officium finitur poteſt ſi ab ea interponatur appellatio per iudicem qui

eam

eam tulit revocari. *Felin. cap ſignificantibus n. 2. de offic. deleg. Abb. cap. cum ceſſante num. 12. de appellat.*

At vero hac in hypotheſi cenſui non poſſe. Ratio eſt quia per hanc ſententiam non modo finita fuit juriſdictio ſed etiam remiſſa & revoluta ad judicem à quo pro ulteriore executione quo caſu non poteſt judex qui ita decrevit ſententiam ſuam revocare aut appellantem in priſtinum ſtatum reponere. *Abb. d. cap. cum ceſſante num. 15. DD. cap. cum appellationibus eod. in 6. Abb. cap. ſignificantibus de offic. deleg. Guido ſing. 904.*

Ratio ſecunda eſt quia hæc ſententia non modo habet vim diffinitive *Marant. 12 de ord. iud part. 6. in deciſorijs actu 1. num. 42.* Sed etiam non ſperat aut expectat aliam poſt ſe quo caſu etiam revocari non poteſt. *Marant. ibid. num. 46. l. iudex poſtquam l. cum quæritur ff. de re iud.*

Idque non obſtante quod eidem clauſulæ adiecta ſit inter locutoria ſublationes clauſulæ inhibitoriæ per quam non videtur omnia abdicata ſeu remiſſa juriſdictio ſed reſervata quod ad punctum devolutionis licet non quod punctum ſuſpenſionis. Tum quia interlocutoria commixta diffinitive amittit naturam inter- 13
locutoriæ regulaturque ad inſtar diffinitivæ *Marant. d. loco n. 37.* & ideo quemadmodum diffinita revocari non poteſt ita etiam nec ejuſmodi interlocutoria diffinitive commixta. *Mar. d. n. 37.* Tum quia concurrentibus duabus cauſis vel qualitatibus prævalere ſolet ea quæ eſt potentior. *l. cum quæritur ubi DD. ff. de ſtat. hom.* qualis eſt diffinitiva ſententia cum commixta eſt interlocutorie, *DD. d. l. cum quæritur.* Temperandum quod prius dixi eſt in ordinario is enim iuxta Theoriam 14
Caſtrenſis *l. adverſus n. 2 C. ſi adverſus rem iudicatur, & in l. quod juſſit ff. de re iud. & in l. pater in fin. ff. ſi quis ius dicenti non obtemperau. Bald. l. præſes C. quomodo & quando Caſtr. l. 1. n. 2. C. ubi & apud quem.* Poteſt etiam adverſus diffinitivam à ſe latam reſtituere appellantem in integrum idque ſignanter ex officio ejus nobili 15
Fel. c. qualiter n. 35. de accuſat. in hoc enim differt reſtitutio ab appellatione quod appellatio ad ſuperiorem reſtitutio vero apud eundem qui gravavit poſſit interponi. *l. præfecti ff. de minorib.* velut à dormitante ad experrectum quemadmodum de Philippo Macedone refert Budeus *ad pandectas tit. de offic. præfecti pretorio in hæc verba.* Philippus Alexandri magni Pater cum cauſam Machete cognoſcens 16
dormitare videretur non ſatis animadvertere quæ ille pro ſuo iure diceret ad extremum Machetam damnavit quo vociferante ac provocare ſe dictitante Philippus ita percitus ad quem tandem inquit. Tum Machetas ad te ipſum, inquit, ubi fueris experrectus animumque advertere volueris.

Eſtque hæc reſpondendi uſus ſignanter à ſententijs vim diffinitive habentibus non ſemel aut bis ſed pluries valde frequens in Romana curia uti teſtatur ejuſdem curiæ celebris pragmaticus Antonius Maſſa Galelius *ad formulam camera-*

lis obligationis par.3 tit.reliqua de proceſſu n.28. & ſeqq. Veſtrius in praxi Rom.li.8.c.
17 *4.n.6.per c ſi à judice de appell.in 6.c.ex literis ubi de reſt in integrum* Solentque etiam ab omni hominum memoria ab offic ali Leodienſi non ſexcentarum vel ſex millenarum cauſarum judice ordinario repoſitiones hæ adverſus ſententias tam vim diffinitive habentes quam in ære diffinitivas peti atque obtineri.*per not.Abbat. c.ex literis n.11. in fine de Reſt.in integrum.*

18 Temperandum ſecundo in executore gratiæ beneficialis qui licet ſe pronuntiet non eſſe executorem poterit nihilominus ejuſmodi decretum revocare, *Fel.d.cap. ſignificantibus n.3.de offic.deleg.*

19 Temperandum tertio, Niſi delegatus parte tolerante revocaret ſententiam vim habentem diffinitivè,*Fel.d.c.3.verſ non obſtat Innoc.c.cum dilectus de Reſcriptis.*Multa enim partium taciturnitate tolerantur qui ſi ad judicium revocarentur corruerent uti pleniſſima manu variorum exemptorum genere oſtendit,*Hieronimus Gonzales de menſibus & alternat Epiſcoporum* § *56.nu 48.uſque 108.*

Temperandum 4. niſi delegatus pronuntiaſſet contra formam reſcripti nam
20 tunc poſſet iterum cognoſcere atque ſententiam ſuam revocare. *Felin, cap.in literis nu.1.verſ.tertio fallit de officio deleg.ubi etiam Abbas Cardin.Clem 1.quaſt.10.de re Iud. Bald.& Salicetus l.ſi ut proponis C. quomodo & quando index Angel. & imol.l. index poſt quam ff.de re indic.caſtr.l. cum querebatur ff.de re indicata.*

Temperandum quinto dummodo ſententia habeat figuram ſententiæ v. g. ſi condemnetur is qui nunquam fuit in judicio niſi per procuratorem de cujus mandato non conſtat,*Fel.d.cap.in literis nu 2.verſ.6.* limita ſimiliter ſi ejus ſententia non ſit lata in ſcriptis.*Fel.d.loco.*

Temperandum ſexto,in ſententia abſolutoria ab inſtantia vel obſervatione ju-
21 dicij aut declarationis deſerte appellationis nam ab ejuſmodi ſententijs etiam delegatus poteſt reſtituere,*Fel.d.cap qualiter & quando nu.34.de accuſat ſpec. de officio iudicis* §*.deſeruit verſ.quod ſi opponens late Abb.cap. examinata nu.22. de iudicijs Innoc. cap.conſuluit in pr.de offic.del.*

Tum quod ejuſmodi ſententiæ vim tantũ habeãt interlocutoriæ, *glo.Barth & DD. lititia ff.de Accuſat.late Ioannes Bapt Marcheſonus in tract.de differentijs ſententiarum.*

Tum quod perempta inſtantia juriſdictio delegata non pareat,*glo l. 1.ff.de Iud.d.cap.qualiter num.34.* fuitque quam pluries à ſacro Romanæ rotæ auditoria deciſum judicem delegatum adverſus ſententiam deſertæ appellationis à ſe latam poſſe reponere licereque ei de diligentijs ac appellationis non deſertæ doceri coram ſe poſſit in integrum reſtituere, *Rota dec. 12. de appel.in novis dec.42 de appell.in antiquis.*

22 Temperandum ſeptimo niſi delegatus ſententiando errorem in facto commiſiſſet,*Innoc.cap 1.de Re iud. Abb.d.cap. qualiter & quando Barth.l. index poſt quam & caſt.l.cum quarebatur ff.de Re.Iu.* quæ tamen reſtrictio,*Felino non placuit in d.cap qualiter & quando n.45.& in d.c.in litteris de offic.del.*

QUÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO L.

An Conſervatores poſſint implorari ab ijs qui præſcriptione exemptionem acquiſiverunt.

SUMMARIUM.

1. *Præſcriptio alia eſt activa alia paſſiva.*
2. *Exemptio præſcriptione acquiſita poteſt per Conſervatores defendi,*
3. *Exempti poſſunt ſe tueri privilegio Romanæ Eccleſiæ adverſus quā præſcriptio minor quam centenaria non currit.*

DUplicem hîc formo præſcriptionem. 1

Activam & Paſſivam.

Activam præſcriptionem intelligo per quam privilegium exemptionis acquiri poteſt de qua *ego alio in loco lib.1.quæſt.8.*

Paſſivam vero per quam adverſus exemptos præſcriptio induci poteſt de qua ego eodem libro *quæſt.35.& lib.3.quæſt.12.*

Itaque ſive exempti præſcriptione ſuam exemptionem acquiſiverunt ſive adverſus eos præſcriptio ſubjectionis necdum complete inducatur poterint ij ad conſervatores quos habent recurrere & coram eis proponere exceptiones quas ſigillatim locis iam dictis examinavi. 2

Nimirum ſanctæ Sedi ſeſe eſſe immediate ſubjectos adverſus quam nulla currit præſcriptio brevior quam centenaria. De quo etiam varias extare Bullas Pontificas in favorem quorundam ordinum exemptorum tam quo ad bona mobilia quam immobilia refert Ioannes Baptiſta Confettius *de privilegijs omnium ordinum part. 2.tit. 12 de præſcriptione activa & paſſiva fol.376.* 3

QVÆSTIO LI.

Quid de exemptis qui in jure ſepulturæ impediuntur.

SUMMARIUM.

1. *Exempti impediti in iure funerandi recurrunt ad ſuos conſervatores.*
2. *Benedictio extrema eſt à Parocho recipienda.*

Digitized by Google

1 QUamvis ſepulturæ jus ſcripto jure competere ſoleat Eccleſiæ Parochiali, *Cardinal. Sabarella Clem. dubium* §. *huiuſmodi nu.* 2. *de ſepulturis.*, ſæpe tamen uſu venit ut aliæ Eccleſiæ præſertim ordines exempti privilegium nacti ſint funerandi.

2 Quæritur nunc an poſſint alienas Parochias ſolemniter funus ad ſuas Eccleſias ducendi gratia ingredi & ſi impediantur an poſſint ad aſilum conſervatoris recurrere Oldradus *uno concilio*, cenſuit non poſſe, *conſ.* 82, alio vero cenſuit poſſe, *conſ.* 204. ita tamen ne funus tollatur niſi vidente & authoritate Sacerdotis Parochialis ut ab eo accipiat præcationem extremam & requiem æternam & ita jure uſuque multis in locis invaluit teſte Sabarella, *in Clem. dudum* §. *huiuſmodi num.* 5. proinde ſi qui hoc in Privilegio interturbentur ambigi nequit quin conſervator imploratus poſſit ſe ſe interponere, *Ioannes Baptiſta Conſettius de Privileg. om. ord. par.* 2. *tit.* 19. *cap.* 1 *fol.* 440.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA SECVNDA.

Quid ſi exempti vocentur in jus coram ordinario pro quarta Parochiali an conſervator poterit inhibere.

SUMMARIUM.

1. *Canonica Parochialis unde introducta.*
2. *In quibus conſiſtat.*
3. *Deciſio quæſtionis.*
4. *Iuris executio ſpectat ad ordinarium.*
5. *Reſponſio ad antinomias.*

1 AFFINIS eſt hæc quæſtio præcedendi pro cujus illuſtratione præmittendum exemptos quibus privilegiario iure conceſſa eſt in ſuis Eccleſijs funeratio alienorum Parochianorum obligari Parochis ad Canonicam Parochialem quæ limitata eſt ad quartam funeralem introductam uti alio in loco ſcripſi, *lib.* 4. *de iuriſdict. ordin. in Exemptos quæſt.* 6. à ſimilitudine, legitimæ patri aut patrono debitæ in bonis filij vel liberti ſimiliter debitam Parochis in compenſationem oneris ſpiritualis conſiſtentis in imitatione Sacramentorum, ut qui ſpiritualia metiant, temporalia metant *Petrus de Vbald. tract. de Canonica Epiſcop. par.* 1. *c* 6. *n.* 2. *Innoc. c.*
2 *in noſtro c. certificari de ſepult.* Conſiſtit hæc quarta in legatis ac alijs inobventionibus quæ fiunt alienæ Eccleſiæ ratione in ea ſepulturæ. Idque niſi Eccleſia cui privilegium funerandi conceſſum eſt ſpeciali etiam privilegio ab ejuſmodi canonica Parochiali exempta ſit, *Vbald. d. par.* 2. *cap.* 5. *Ioannes Baptiſta Conſettius de privileg.*

Digitized by Google

vileg.ord.par.2 tit.19.de ſepulturis verſ.de candelis, aut niſi conſuetudine aut præſcriptione eandem exemptionem adepta ſit, *Hoſtienſis ſumma de ſepulturis §.an licitum verſ.ſi conſuetudo Vbald.d.par.2.cap.5.num.3.* Licet Abbas voluerit ejuſmodi libertatem conſuetudine in totum acquiri non poſſe, *cap.certificari de ſepult.* quem merito refutavit, *Petrus de Vbaldus jam laudatus.*

Sed hæc paulo extra ſcopum cœtera examuſſim peti poterunt ex d. Petro de Vbaldis qui ſpeciali ac docto tractatu totam iſtam Canonicæ Epiſcopalis & Parochialis materiam diligenter diſcuſſit nihilque intactum reliquit. Redeo itaque ad propoſitam quæſtionem, num Eccleſiæ exemptæ quæ ad Canonicam Parochialem obligantur poſſint ab Eccleſia Parochiali illiuſve Rectore conveniri coram ordinario.

Quæſtio hæc ut pleræque aliæ in iure variæ eſt exagitata Guilielmus de Monte Landu *in Clem.dudum § verum de ſepulturis*, cenſu t poſſe conveniri coram ordinario. Ratio ejus eſt per Clement.dudum de ſepult.privilegia exemptio non revocantur, *d.Clem.dudum verſ.neque ad id,à quoquam.* Deinde Clementina dudum continet iuris diſpoſitionem cujus executio competit ordinario, *cap.ſi clericus in fin.de preb in 6.* fruſtra enim lex editur niſi quiſpiam qui ſit legis executor. *cap.ubi periculum §.præterea de elect. in 6* verum opinionem iſtam explodunt alij melioris notæ. *Paulus de Leaſaru d.Clem.dudum §.verum ſuper verb.elargiri Card. Sabarella ibid. Petrus de Vbaldis de Canonica Epiſcop.& Parochiali par.2.cap.3.num.15.& ſeqq.* Nec obſtant jam dictæ rationes in contrarium, etenim Clem. dudum non revocat exemptiones ſed Privilegia per quæ ante illam clementinam Eccleſiæ non tenebantur Eccleſiæ Parochiali ad Canonicam Parochialem neque hic deerit qui ſit hujus Clementi adverſus exemptos executio Papa enim aut legatus de latere judex eſt exemptorum coram quo hæc & ſimiles actiones adverſus exemptos poterunt intentari uti alio in loco oſtendi, *lib 2.quaſt.2.Card.& Vbald.iam citati.* ſit itaque concluſio exemptos ſi ratione quartæ Parochialis coram ordinario conveniantur ad eos poſſe quos habent conſervatores recurrere.

QVÆSTIO LIII.

Conſervatores an habere dicantur territorium ſeparatum.

SUMMARIUM.

1. *Territorium quid ſit.*
2. *Conſervatores non habent territorium & quare.*
3. *Privilegia eximunt à ſubiectione ſed non*

patus unum ſit corpus cujus caput eſt Epiſcopus ſi autem conſtituatur in eodem Epiſcopi territorio aliud territorium fiet ut inquit, *Hoſtienſis in d. cap cum contingat nu.1.& in cap.quinto nu.13 cap. quoniam nu.2.de offic.ord Farin.d.loco Abb. & DD d. cap.cum contingat*, unum corpus monſtruoſum plura habens capita.

Confirmatur ab identitate rationis, quia Prælati inferiores non poſſunt ne quidem præſcribere territorium ita ſeparatum ab Epiſcopo ut quaſi aliud caput faciat in eadem Diœceſi, *Butrio cap.cum contingat nu 11.ubi Abb.nu 18. & 19. Bellamera num 15.& 16.de foro compet.* eſſetque ejuſmodi conſuetudo aut præſcriptio irrationabilis quæ ne quidem immemorali tempore præſcribi poſſet, *Farin.d. dec.324 nu.11.* idque ut dixi ne ejuſdem myſtici corporis plura capita ſupponamus nec obſtat quod utraque lex ſcilicet juriſdictionis & Diœceſanæ ac conſequenter territorium præſcribi ita poſſit ut ne quidem Epiſcopus in eo poſſit conſtituere Officialem, *Rota dec.12.de præſcriptionib.in novis Abb.d nu* 11. & 18. Quia hoc intelligendum eſt uti explicat idem Abbas, *d nu.11.&* 18. & Doctores hactenus laudati in præſcriptione juriſdictionis quaſi Epiſcopalis & Epiſcopo inferioris non vero in præſcriptione territorij ſeparati, præſcribentes enim territorium ſeparatum qui præſcripſiſſent non amplius eſſent in Diœceſi ſed ipſimet eſſent Diœceſani & ſeparatum territorium conſtituerent & ita in una conſtantienſis juriſdictionis per ſacrum rotæ auditorium deciſum, *Anno 1611. Maij 18. refert Farinaceus d dec.324.num.13* quod notandum pro Archidiaconis cujuſdam Diœceſis qui finitrias ſuas ac philacteria dilatando parem æqualemque cum Epiſcopo juriſdictionem ſibi adeo attribuunt ut non modo præventioni locum eſſe exiſtiment ſed & ab eorum ſententijs ad Epiſcopum veluti eis coequalem appellari poſſe non putent. 4

Confirmatur ſecundo, quia juriſdictio reſpectu territorij habet ſe ad inſtar 5
rei cujus quiſpiam habet dominium *el eg. Barth l.1.nu.15. verſ ſicut ergo dominium coheret perſonæ dominij tamen eſt in re ita iuriſdictio coheret officio perſona eius qui habet officium tamen eſt in territorio & ſic non eſt qualitas territorij ſed magis perſonæ ff. de iuriſd.om.iud.glo.marg.& l. qui furere ff. de ſtat.hom.* ſicuti autem idem dominium aut jus non poteſt eſſe inſolidum apud plures, *l ſi utero §.ſi duobus ff de commod.l.2.§.ex contrario ff.de acq.poſſ.Socin.in Fallen.Reg.99.* ita & ejuſdem territorij juriſdictio competens Epiſcopo conſervatori non poteſt eodem in territorio competere. Hactenus dicta proprie loquendo procedunt non vero improprie 6
loquendo pleriſque enim placuit loca exempta & conſequenter conſervatorias conſtituere ſeu habere territorium, *late Roland conſ.32.num.44 par.3. Fel.cap.grave num.2.in fin.de offic ord.* idque quo ad certos tantum caſus & effectus per modum 7
ſimilitudinis, *Farin. dec.324. num.7.* Porro conſervatorum juriſdictio non ideo minus erit efficax quod territorio careat ut nec minus efficax eſt juriſdictio ordi-

ordinaria quæ poteſt eſſe ſine territorio dummodo habeat perſonas in quas juriſdictionem poſſit exercere. *Alex.l.ſolent in fine ff.de iuriſdict.om.iud.Fel.d.cap.Rodolphus nu.15.* Juriſdictioni enim ſignanter ſpeciali nihil eſſe cum territorio commune
8 traditum eſt,*cap.1.de religioſ.domibus Fel.cap.cum cauſam nu 12.verſ.ſecundo de probat. Farinac.d.del.324.num.10. glo.cap.1.in verb.diviſis diſt.10. & in Clem.nu. Romani verb.Diœceſis de elect.Anton.& Hoſtienſ.cap.quarimoniam de iure patronat.* indeque eſt quod Rebuffus, *d.l.Pupullus §.territorium ff de verb ſig.* tradidit Epiſcopos or-
9 dinarioſve juriſdictionem Eccleſiaſticam habentes ſaiſire vel ſequeſtrare non poſſe bona immobilia quæ territorium reſpiciunt,*Idem Rebuff.ad concordata tit. de nominationibus Regijs §.1.verb.maritus.*ut nec Apoſtolici ſeu Eccleſiaſtici notarij inſtrumenta conficere quæ rem ipſam realiter efficiant & hypothecam realem inducant. *Pirichus ad conſ.Aurel.tit.12 §.1.glo.in littera* D.E.Nam diviſum imperium cum Iove Cæſar habet. Quæ omnia velut ex copia coram examinantur & reſolvuntur à Navarro,*in Repert.cap.novit.de iudicijs.*

QVÆSTIO LIV.

An Conc Trid. conſtitutioneſque Pontificum illius confirmatoriæ cenſeantur derogare exemptionibus earumve conſervatorijs.

SUMMARIUM.

1. *Conſil.Trid.derogat multis in caſibus exemptionibus.*
2. *Non tamen indiſtincte.*
3. *Quid ſi Conc.Trid.non ſit receptum.*
4. *Item quid ſi Papa Conc. Trid. derogaverit.*
5. *An opus ſit ut Papa ſpecifice Conc.Trid. deroget.*
6. *Diſpoſitio Principis interpretationem ſumit à iure communi.*
7. *Conſtitutio confirmans interpretationem ſumit à confirmata.*
8. *Ceſſante cauſa confirmationis ceſſat confirmatio privilegij.*
9. *Explicatio Conc.Trid.cap.22.ſeſſ.25. de Regul.*
10. *Diſpoſitio intelligenda eſt ſecundum conditionem perſonarum ad quas dirigitur.*
11. *Conc.Trid.non revocavit conſervatorias univerſitatum collegiorum aut Regularium.*

1 ITa videtur. Nam non modo Concilium Tridentinum paſſim ſed etiam conſtitutiones Pij 4.derogant mari magno ac quibuſcumque Privilegijs exemptionibuſque

nibuſque etiamſi de eis verbatim facienda eſſet mentio Deinde Concilium Trid. *ſeſſ.25.cap.22 de Ref.* cum magna verborum emphaſi ſancivit obſervandos ſuos canones cum clauſula irritante quorumcumque exemptionum adverſantium, verum cum Emanuele Roderico diſtinguendum eſt inter Concilij Tridentini 2
canones quibus ſigillatim appoſite ſunt clauſulæ derogatoriæ exemptionum & alios canones quibus ejuſmodi clauſulæ non ſunt appoſitæ. *Emanuel Roderic. quæſt regul.tom.1.quæſt.8.art.6.* v.g. canon Concilij quid ſimpliciter ſancit nec ultra procedit ad irritationem privilegiorum contrariantium & hoc caſu Concilium Trid. non cenſebitur exemptionibus derogaſſe aut vero canon ulterius 3
procedit cum clauſula derogatoria & tunc cenſebitur derogaſſe, *Emanuel Roderic.d.loco.* quæ tamen adhuc cum mica ſalis intelligenda ſunt niſi Concil. Trid. 4
non ſit receptum qua de re plenæ ſcripſi alio in loco, *lib.1.quæſt.50.* aut ſi eidem Concil.Trident. Papa poſtea derogaverit in favorem quorundam ordinum uti 5
factum in favorem Societatis Ieſu Ciſtercienſium minorum conſtat *ex Greg. XIII. & XIV. PP. ac Sixti V. qua de re Emanuel d.quæſt.8 art.8.in fine.* nec opus eſt ut nominatim ſpecifice Concilio Trid.per Papam derogetur ſed ſufficit generali clauſula, non obſtantiarum, per quam Pontifex Concil. Trid derogare voluiſſe cenſendus eſt uti ex mente ſacræ congregationis Concil. Trid. interpretum concludit & ex iure probat Emanuel Roderic. *quæſt.reg.tom.3.quæſt.39. art.4 col.3.& 6.fol.119.Anaſtaſius Germonius de ſacr.immunit.lib.2.cap.11.num.52.* reprehendens 6
alios qui in aliam fuerunt ſententiam, neque obſtat conſtitutio Pij IV. confirmatoria Concil Trid.cum ampla derogatione quorumcumque privilegiorum, quia Principis diſpoſitio interpretationem ſumit à jure communi quæ præſumitur fuiſſe talis qualis de iure eſſe debet. *Bald.l.ex facto not.4.ff.de vulg.& pup.uti etiam Alex. Iaſ. in l.beneficium n.35.ff.de conſt.princ.Emanuel Roder.d.tom.1.quæſt.8 art.3.in fin.* De jure autem conſtitutio quæ fit ad confirmationem alterius conſtitutionis intellig. debet 7
ſecundum terminos conſtitutionis confirmatæ, *Fel.cap.1.num.57.de Iureiur. glo.cap. ſtatutum verb.conſuetudine de elect.ubi Card.& DD.* nimirum ut conſtitutio confirmans non cenſeatur derogaſſe privilegijs niſi & in canonibus Concil. Trid. ſpeciatim ſit privilegijs derogatum.

Deinde finis conſtitutionis confirmatoriæ eſt ut decreta Concil. Trid. obſerventur inquam tacite influit clauſula niſi aliquod privilegium cui per Concil. Trid, non 8
fuerit derogatum allegetur, *Emanuel Roder d.art.6. col.3. & 4.* ideoque ceſſante cauſa finali conſtitutionis confirmantis ceſſat illius conſtitutio, *l.adigere §.quamvis ff.de Iure patr.cap.cum ceſſante de appell.*

Sed nec obſtat, *d,cap.22.Concilij Trid.* Quia capitulum illud 22. derogat tantum Privilegijs regularium adverſantibus canonibus in ſeſſione 25. comprehen- 9
ſis, non vero alijs Canonibus qui ſparſim ſub cathegoria aliarum ſeſſionum de-

10 ſcribuntur *Emanuel Roder.d.art.6. col.2.* omnis vero diſpoſitio intelligenda eſt ſe-
11 cundum conditionem perſonarum ad quas deriguntur, *glo.l.ſi quando ff.de Iur.offic. teſt.l.plenum §.equitius ff.de uſufruct. Barth.l.ex Militari §. ſed utrum ff.de Milit.teſt.* Deinde Concil. Trid. non renovaſſe conſervatorias univerſitatum aut regularium ſimilesve ſacra congregatio Concilij Trid. interpres reſolvit, *teſte Farinaceo par.4. ad cap.5.ſeſſ.14.de reform.*

QVÆSTIO LV.

Utrum conſtitutio Concilij Lateranenſis modificans conſervatorias exemptionesque ſit in viridi obſervantia.

SUMMARIUM.

1. *Conſtitutio Lateranenſis eſt in viridi obſervantia niſi Pontifex illi deroget.*
2. *Variæ Bullæ derogant huic conſtitutioni.*

1 RESpondetur eſſe, *cap de conſtit.& Navar.conſ.1.de conſtit.* idque niſi poſteriore aliqua conſtitutione ſit revocata in totum vel pro parte *l. abrogare l. derogare ff.de verb.ſig.* aut etiam niſi ſummus Pontifex vivæ vocis oraculo eidem conſtitutioni derogaverit quod & feciſſe Leonem X. Anno 1519. in vigilia Viſi-
2 tationis B. Mariæ qui ejuſdem Concil. Lateranenſis autor fuit in favorem ordinis Minorum obſervantiæ teſtatur Emanuel Roderic. *Reg quaſt.tom.1.quaſt.8.art.9.* refertque eadem quæſtione *art.10* extare Bullam Pauli Papæ IV. anni 1549. menſis Martij die 10. ſpecifice revocatoriam dicti Concil. Lateranenſis in favorem quorundam ordinum.

QVÆSTIO LVI.

Quæ Privilegia ſint à Concilio Tridentino revocata.

SUMMARIUM.

1. *Conc.Trid. multis caſibus derogat exemptionibus.*
2. *Conc. Trid. non derogat iuriſdictioni conſervatorum univerſitatum aut collegiorum.*
3. *Privilegia quibus non eſt derogatum manent*

manent ſarta tecta.

4. A iure antiquo non eſt recedendum niſi quatenus novo iure exprimitur.

Reſpondetur omnia illa privilegia quæ diſertis verbis à Concilio Tridentino abrogantur. *Emanuel Roder. regul. quæſt. tom. 1. art. 7.* 1

Inter quæ recenſetur correctio concionatorum qui concionandi munere abutuntur, *Conc. Trid. ſeſſ. 5. cap. 2. de Refor.*

Secundo ut nequeant concionari ſine licentia epiſcopi. *ſeſſ 25 cap. 4. de refor.*

Tertio ut ſubdiaconus ordo ante vigeſimum ſecundum annum, Diaconatus ante vigeſimum tertium presbyteratus ante vigeſimum quartum non conferatur, *ſeſſ 23 cap. 12. de refor.*

Quarto ne eodem die duo ordines ſacri conferantur, *ſeſſ. 23. cap. 13, de refor.*

Quinto ne quiſpiam confeſſiones ſacramentales audiat antequam ad hoc munus fuerit à Diœceſano judicatus idoneus, *ſeſſ. 23 & 15 de refor.*

Sexto omnia decreta ſeſſionis 25. de Regul quæ compendij gratia hic non referuntur obſervanda ſunt exemptionibus non obſtantibus, *Emanuel Roder. regul. quæſt. tom. 1 quæſt. 8. art. 7. verſ.* 10. id quod tamen eſt intelligendum adhibita ſalis mica, *quæſt. 50. lib. 1. de Iuriſdict ord. in exemptos.* ſed an conſervatorum juriſdictio cenſeatur revocata. Reſpondeo conſervatores ad univerſitatem cauſarum deputatos non eſſe revocatos. *Greg. Sayrus in flor. deciſ. lib. 1. Tit. 17. de offic. del. dec. 1. qua de re vide etiam infra quæſt. 96.* ſit itaque concluſio ſarta tecta manere privilegia quæ Poſterioribus Pontificum conſtitutionibus non inveniuntur Canonice revocata quia à jure antiquo non eſt recedendum niſi quatenus exprimitur in novo, *l. præcepimus C. de appellat. Navar. conſ. 17. nu. 4. de ſponſali. 6.*

(Margin numbers: 2 beside "feruntur obſervanda"; 3 beside "cenſeatur revocata"; 4 beside "quia à jure antiquo".)

QVÆSTIO LVII.

Quid ſi confirmationi Privilegiorum adjiciatur clauſula quatenus ſunt in uſu.

SUMMARIUM.

1. *Privilegia an per non uſum amittantur.*
2. *Ordini Benedictino minor præſcriptio non obſtat quam 60. annorum.*
3. *Iure participationis id extendi poteſt ad quoſdam alios ordines.*
4. *Intelligentia clauſulæ quatenus ſunt in uſu.*
5. *Confirmatio novum ius non tribuit ſed ante conſtitutum ſtabilit. & nu. 7.*

Digitized by Google

6. Secus ſi confirmetur quod nullum eſt aut imperfectum.

8. Clauſula non obſtantibus conſtitutionibus Apoſtolicis quid operetur.

6. Clauſula ex certa ſcientia effectus.

GRegorius XIII. in Bulla confirmatoria privilegiorum quorundam ordinum
adjecit clauſulam *quatenus ſunt in uſu*, itaque breviter hujus clauſulæ inter-
pretatio eſt inveſtiganda ad cuius explicationem priusquam deſcendam præ-
mitto quæſtiunculam ab Abbate *in cap. cum acceſſiſſent de conſtit.* & à me alio
1 in loco, *de iuriſdict. ord. in exempt. lib. 4. quæſt. 21.* examinatam. An privilegia per non
uſum amittantur in qua ſolet ita diſtingui, aut privilegium conceſſum eſt perſonæ
particulari aut alicui ordini communitati vel Eccleſiæ primo caſu perditur per con-
traverſionem ſeu uſum directo contrarium non vero in ſecundo, *Abb. d. loco DD l.
voluntarie C. de executor. ſilveſter verb. privilegium num. 2. & 3. Emanuel Roder. quæſt.
reg. tom. 1. quæſt. 8. aut 3. ubi id explicat Card. Saraphinus dec. 951. nu. 1.* cauſa enim u-
niverſalis potius conſideranda eſt quam exercitium ipſius actus, *Bald. l. 2. nu. 2. C. de
Emanc. liberor. Far. d deciſ. 951. nu. 2.*

Secundo vero caſu non amittitur niſi legitimo tempore præſcriptum ſit non qui-
dem curſu annorum 30. uti innuere videtur, *Alex. III. in c ſi de terra de privileg.* ſed
2 annorum 40. *cap. accedentibus de privileg.* excepto tamen inter alios ordine S. Be-
nedicti cui Eugenius Papa IV. Anno 1434. ſeptimo Kalendas Martij conceſſit Pri-
vilegium ne contra eum currat minor præſcripto annorum 60 quod quidem privi-
3 legium iure participationis etiam ad alios quoſdam extendi poteſt id quod ex Pri-
vilegiorum origine & conceſſione dependit uti de origine mendicantium teſtatur.
Emanuel Roderic. d art. 3. fol. 36. Col. 1. Itaque ut quæſtioni propoſite reſpondeam,
4 dico quod Greg. XIII. confirmando privilegia cum hac modificatione, *quatenus
ſunt in uſu*, cenſetur tantum confirmare privilegia quæ valida ſunt hoc eſt quæ præ-
ſcriptione annorum 40 ſecundum ius commune vel 60. iuxta d. Eugenianam non
ſunt caſſa & obliterata, *Emanuel. d. art. 3.*

Ratio eſt. Quia confirmatio novum ius non tribuit ſed ante conſtitutum ſta-
5 bilit, & confirmat. *cap. cum dilecta de confir. utili & inutili. Gaill. lib. 2. obſ. 1. cap.
quia diverſitatem de conceſſ. preb.* quod ſecus eſſet ſi id quod ipſo iure nullum eſt, *l.
6 legata inutiliter ff. de adept.* aut quod imperfectum eſt confirmatur nam tunc rem
novam concedere cenſeretur, *Barth. l. & quia ff. de iuriſdict. om. iud. auth. de defenſo-
rib. §. interim. col. 3.*

Ratio ſecunda. Quia Greg. XIII. non tantum confirmat Privilegia ſed etiam ea-
7 dem innovat ſeu de novo concedit innovatio autem Privilegiorum novum ius
non tribuit ſed antiquum duntaxat conſervat, *cap. ex parte de privileg.* idque niſi
confirmationi ſeu innovationi Privilegiorum adjiciatur clauſula non obſtan-
tibus

tibus revocationibus Apoſtolicis nam tunc Privilegia quæ caſſa irritaque fuerunt 8
per non uſum vel præſcriptionem vel aliter vivificarentur atque à novo reſtaurarentur, *Abb. cap. cum ſuper de cauſa poſt & propriet. late Roſella. in ſua Sena. tit. abſoluto* 3. *num* 122. 123. *Emanuel. d. loco.* prout & ſi confirmationi adjiciatur clauſula ex cer- 9
ta ſcientia per eam enim etiam confirmantur privilegia abrogata per contrarium uſum, præſcriptionem vel aliter, *late Emanuel Roderic. d. quæſt.* 8. *art.* 4. *fol.* 37. *col.* 1. *& d. cap. quia diverſitatatem glo. cap. ad hoc ubi Ab.* 6. *num.* 7. *de Reſcriptis in* 6. *cap. nonnulli col.* 1. *eod. tit. dec. Dec. l. teſtam. num.* 13. *de milit. teſt.*

QVÆSTIO LVIII.

Quid ſi Privilegia confirmentur cum clauſula quatenus decretis Concilij Tridentini & ſacris Canonibus adverſentur.

SUMMARIUM.

1. *Confirmatio Privilegiorum Societatis Ieſu eſt ampliſſima.*
2. *Particula & ſacris Canonibus explicatio.*
3. *Confirmatio Privilegiorum latiſſime interpretanda in præiudicium confirmantis.*

AD hujus clauſulæ explicationem quædam notavi alio in loco, *lib.* 4. *quæſt.* 21. *d. Iuriſd. ord. in exempt.* à quo tempore incidi in Emanuelem Roderic. qui eodem prope ſermone in eiuſdem clauſulæ enucleationem convenit, *quæſt. Reg. tom.* 1. *quæſt.* 8. *art.* 8. ſubjungitque in confirmationibus Privilegiorum ordinis minorum per Sixtum V. verba illa ſacris Canonibus non ineſſe prout nec
in confirmatione Privilegiorum ordinis Ciſtercienſis per Greg. XIV. At vero con- 3
firmatoria Privilegiorum Societatis Ieſu pura puta eſt atque ampliſſima nullis reſtrictivarum clauſularum vinclis coarctata. Itaque ſi quorum ordinum Privi-
legia poſt Conc: Trid publicationem confirmata fuerunt cum hac clauſula qua- 2
tenus ſint in uſu & decretis Conc. Trid. & ſacris Canonibus non contradicant particula illa & ſacris Canonibus non ponetur copulatione ut ſæpe ſolet, *l. ſæpe ff. de verb. ſig. Albertus de Pargamo de probationibus verſ. et.* Sed expoſitive, *l. ſi in venditione ubi glo. ff. de evictionibus.* Cum enim Conc. Trid. ſcateat ſacris canonibus fit ut copula illa propoſita inter duo quorum unum ſequitur ad aliud reſolvatur in expoſitivam. *Abb. cap. monaſteria nu.* 4. *de vita & hon. cler.* veluti ſi Pontifex dice-

diceret quatenus decretis Conc. Trid. id eſt, ſacris canonibus Concilio Tridentino inſectis non contradicant niſi enim ita interpretamur nulla certe aut pauciſſima
3 remanerent privilegia per Pontificem confirmata, *Emanuel. d. art.* 1. debent autem privilegia eorumque confirmationes in dubio latiſſime in præjudicium concedentis interpretari. *l. beneficium ubi DD. ff. de conſt. principum.*

QVÆSTIO LIX.

An generalis confirmatio privilegiorum ſe extendat ad ea quæ ſunt contra jus.

SUMMARIUM.

1. *Confirmatio generalis non ſe extendit ad ea quæ ſunt contra ius idque niſi excipiatur caſus unus qui ſit contra ius.*
2. *Princeps non cenſetur velle praiudicare tertio:*
3 *Idque niſi unum caſum excipiat in quo declaret ſe nolle tertio praiudicare.*

1 MInimè niſi poſt confirmationem generalem excipiatur caſus unus qui ſit contra jus: talis enim exceptio hujus eſt energiæ ut Papa cenſeatur etiam confirmare omnia alia privilegia quæ ſunt contra jus. *Bald. ca fin. num. 2. per quos fiat inveſtitura, & in l. 1. in fin. de ferijs, Iaſ. l. fin in fin. ff. quod quiſque iuris Ruin.*
2 *conſ. 100. vol 3. Mandoſ. ad Reg. Cancell.* 1 . *quæſt. 8 num. 5. Emanuel. Roder. quæſt. tom.* 1. *quæſt. 8. art. 9 in fin.* quippe quod hæc exceptio ex ea ſpecie ſit quæ regulam ſolet
3 ampliare. *Dec. l. 1. num. 3. & ſeqq ff. de Reg. iur.* hincque eſt quod licet princeps non cenſeatur velle tertio præjudicare, *l. 1 & ſeqq. C ſi contra ius vel utilit.* attamen ſi unum caſum excipiat in quo nolit tertio præjudicare cenſebitur in alijs omnibus caſibus tertio præjudicare voluiſſe. *Dec. d. l. 1. & num. 32.* idque niſi verba regulæ repugnent nam tunc exceptio facta de eo quod in regula non comprehenditur non ampliat regulam ſed vitiatur. *Dec. d. l. 1. num. 35. &* 40.

QVÆSTIO LX.

Ordines an ſibi invicem propria privilegia communicent.

SUM-

SUMMARIUM.

1. *Privilegia conceſſa religioſis non extenduntur ad religioſas ejuſdem ordinis.*
2. *Niſi ſpecialiter ita diſponatur.*
3. *Participatio privilegiorum an & quatenus ſe extendat.*
4. *Quid ſi obſervantiæ religionis repugnent aut ordo non utatur, num. 2. in fin.*

DE hoc articulo ſuccinctim tractavi alio in loco, *de iuriſdict. ordin. in exemptos lib. 1. quæſt. 17 num.* 17. fuſeque & late hanc materiam pertractatam reliquit Emanuel Roderic. *Reg. quæſt. tom. 1. quæſt. 55. per tot.* explicans quæ & qualia privilegia ſinguli ordines ſibi invicem communicent quæ cum in facto conſiſtant non perſequor, ſolum hic inquiro an privilegia conceſſa religioſis unius ordinis extendantur ad religioſas ejuſdem ordinis, Reſpondi de jure non extendi, *lib. 1. de iuriſ-* 1
dict. ord. in exemptos quæſt. 17. *num.* 17. quia in odioſis maſculinum non concipit Fœmininum, *l. quiſquis C. ad l. ul. Maieſ. l. 1. §. quare ff. de ventre in poſſ. mittendo. Alciat. & DD. l. verbum hoc ſi quis ff. de verb. ſig.* niſi ſpecialiter ita ſit diſpoſitum uti de ſororibus. S. Claræ quas Emanuel Roder. *d. quæſt. 55 art.* 13. ſpeciali privilegio docet pri- 2
vilegio minorum gaudere & de monialibus ordinis S. Dominici privilegijs ordinis Dominicanorum idque etiamſi ordo cujus privilegia alteri communicantur è privilegio non utatur, *Abb. cap. cum acceßiſſent nu. fin. de conſt. ubi Innoc. Silveſter verb. privilegium* §. 11. *Emanuel. d. quæſt. 55 artic.* 10. quod exaudiendum cum communicatio privilegiorum ſit independenter. Secus vero ſi dependenter, *Emanuel. d. quæſt.* 3
55. art. 19. & 21. & late eod. tom. quæſt. 8. art. 4. Declarandum tamen ita demum hanc 4
privilegiorum communicationem procedere dummodo obſervantiæ religionis quæ alteri in privilegio participat non adverſentur alioquin enim ea participatio non ad ſtabiliendam religionem ſed ad illam diſcipandam deſtruendamque tenderet *Emanuel. d. quæſt art.* 22. Inducta autem ad augmentum religionis diminutionem illius parere non debent. *arg. l. ſi mancipia in pr. ff. de fundo inſtr. legato l. ſi circa C. de propoſ. agent in reb. lib. 12 Albertus Brunus tract. de diminutione concl. 6.* Inductaque in favorem religionis non debent in illius odium & diſſipationem redundare, *cap. quod ob gratiam de Reg. Iur. in 6.*

✠

QUÆ-

QVÆSTIO LXI.

Quid ſi tollantur privilegia unius ordinis an cenſebuntur ſublata reſpectu eorum qui habebant jus participandi in privilegijs iſtius ordinis.

SUMMARIUM.

1. *Intereſt an participatio competat dependenter vel independenter.*

Diſtinxi alio in loco, *lib. 1 de iuriſdict. ord. in exemptos quaſt.* 17. utrum ejuſmodi participatio conceſſa fuerit, independenter vel dependenter primo caſu non cenſebuntur ſublata ſecundo cenſebuntur qua de re plenius *Emanuel. Roderic. quaſt. Reg. tom. 1. quaſt. 8. art. 4. quaſt. 9 art. 9. & quaſt 55. artic. 19. & 21. eiuſdem tomi.*

QVÆSTIO LXII.

Conſervatores an clientum ſuorum gratia poſſint à jure ſcripto diſcedere.

SUMMARIUM.

1. *Philoſophi quidam cenſuerunt amicitiæ cauſa à iure recedi poſſe.*
2. *Auligellij hac de re refertur ſententia.*
3. *Quid Cicero & poſterioris avi iuriſconſulti cenſuerunt.*
4. *In dubio an pro amico iudicandum.*
5. *Axioma illud Gloſſa pro amico refellitur & num 7.*
6. *Iudices gerunt vicem Dei apud quem acceptatio non eſt perſonarum.*
7. *Amici cauſa ne latum quidem unguem à iure eſt diſcedendum.*
8. *Gloſſa magna eſt autoritas.*
9. *Amicitia cauſa pœna quandoque molliuntur.*

3 NON contemnenda eſt hæc quæſtio, ſicuti enim non pauci Philoſophiæ ſectatores uti eleganter refert Aulus Gellius *noctium atticarum lib. 1. cap. 3.* amicitiæ gratia à rationis tramite nonnihil declinare poſſe cenſuerunt ita & conſervatoribus clientum ſuorum cauſa id videbatur indulgendum ſi amicitiam neceſſitudinemque inter eos & clientes intercedentem conſideremus.

Aul.

Aul. Gell. noctium atticarum lib. 5. cap 13. quæ eſt ad inſtar amicitiæ officijque patronorum in libertos *tot. tit. ff. de obſequis parent. & patr.* aut ſuperiorum in ſubditos, *Ioannes de Signano tract. de amicitia dominorum in ſervos & è contra.* Ut proinde eſſe videatur quatenus amicitiæ venia dari poſſit præſertim cum amici utilitas nimio eſt amplior honeſtatis autem noſtræ in re non gravi levis jactura eſt tum enim quod utile amico eſt id primum illo quod honeſtum nobis eſt fit plenius ſicut magnum pondus æris parva lamina auri fit prætioſus uti tradit Aulus Gellius cujus verba hic referre non piguit apud eum itaque ſic habetur. *d. libr. 1. cap 3.*

Chilo præſtabilis homo ſapientiæ , quonam uſque debuerit contra legem, 2
contraque jus pro amico progredi, dubitavit. Eaque res in fine quoque vitæ ipſo animum ejus anxit. Et alij deinceps multi Philoſophiæ ſectatores, (*ut in libris eorum ſcriptum eſt*) ſatis inquit. ſcite ſatiſque ſolicite quæſierunt ut verbis: quæ ſcripta ſunt, ipſis utar εἰ δεῖ βοηθεῖν τῷ φίλῳ παρὰ τὸ δίκαιον, καὶ μέχρι πόσου τί πασια. Ea verba ſignificant: quæſiſſe eos, an contra jus, contrave morem faciendũ pro amico ſit, & in qualibus, & in quibus cauſis, & quemnam ad uſque modum. Super hac quæſtione tum ab alijs, (ſicuti dixi,) multis, tum vel diligentiſſime à Theophraſto diſputatur, viro in Philoſophia peripatetica modeſtiſſimo, doctiſſimoque. Eaque diſputatio ſcripta eſt, (ſi recte meminimus) in libro ejus de amicitia primo. Eum librum M. Cic. videtur legiſſe: cum ipſe quoque librum de amicitia componeret, & cætera quidem quæ ſumenda à Theophraſto exiſtimavit (ut ingenium facundiaque ejus fuit) ſumpſit & tranſpoſuit commodiſſime aptiſſimeque. Hunc autem locum, (de quo ſatis quæſitum eſſe dixi:) omnium rerum aliarum difficillimũ ſtrictim, atque curſim tranſgreſſus eſt. Neque ea quæ è Theophraſto penſiculate atque enucleate ſcripta ſunt executus eſt ſed anxietate illa & quaſi moroſitate diſputationis prætermiſſæ genus ipſum rei tantum paucis verbis notavit ea verba Cicer. (ſi recenſere quis vellet: appoſui.) His igitur finibus utendum eſſe arbitror ut cum emendati mores amicorum ſunt: tum ſit inter eos omnium rerum, conciliorum, voluntatum, ſine ulla exceptione communitas ut etiam ſi qua fortuna acciderit ut minus juxtæ voluntates amicorum adjuvandæ ſint: in quibus eorum aut caput agatur, aut fama declinandum ſit de via, modo ne ſumma turpitudo ſequatur. Eſt enim quatenus amicitiæ venia dari poſſit, cum agetur, inquit aut caput amici, aut fama, declinandum eſt de via: ut etiam nonnunquam voluntatem illius adjuvemus ſed cujuſmodi declinatio iſta eſſe debeat, qualiſque adjuvandum digreſſio, & in quanta voluntatis amici iniquitate, non dicit. Quid autem refert ſcire me in hujuſmodi periculis amicorum ſi non magna me turpitudo ſecutura eſt, de via recta eſſe declinandum, niſi id quoque me docuerit quam putet magnam turpitudinem? & cum deceſſero de via quouſque digredi debeam? eſt enim inquit quatenus da-

ri amicitiæ venia poſſit. Hoc immo ipſum eſt,quod maxime diſcendū eſt quodque ab iis qui doceant minime dicitur quatenus , quaque fini amicitiæ venia debeat Chilo ille ſapiens (de quo paulo ante dixi) conſervandi amici cauſa,de via declinavit. Sed video quouſque progreſſus eſt, falſum enim pro amici ſalute conſilium dedit.id ipſum tamen in fine quoque vitæ, an iure poſſet reprehendi , culparique dubitavit, contra patriam,inquit Cicero,arma pro amico ſumenda non ſunt. Hoc profecto nemo ignorat,& priuſquam Theognis,ut Lucilius ait, naſceretur.ſed id quæro, id deſidero:cum pro amico contra jus,& contra quam licet,ſalva tamen libertate & pace,faciendum eſt:& cum de via(ſicut ipſe ait) declinandum eſt : quid & quantum & quali cauſa , & quonam uſque fieri debeat ? Pericles ille Athenienſis egregius vir ingenio boniſque omnibus diſciplinis ornatus, in una quidem ſpecie,ſed planius tamen,quid exiſtimaret,profeſſus eſt. Nam cum amicus eum rogaret,ut pro re,cauſaque ejus falſum deieraret: his ad eum verbis uſus eſt. δεῖ μὲ συμπράττειν τοῖς φίλοις ἀλλὰ μέχρι θεῶν. Theophraſtus in eo quem dixi libro. inquiſitius quidem ſuper hac re ipſa & exactius, preſſiuſque quàm Cicero diſſervit. Sed is quoque in docendo,non de unoquoque facto ſingillatim æſtimat. neq; certis exemplorum documentis, ſed generibus rerum ſummatim , univerſimque utitur,ad hunc fermè modum. Parva inquit & tenuis vel turpitudo, vel infamia ſubeunda eſt:ſi ea re magna utilitas amico quæri poteſt. Rependitur quippe, & compenſatur leve damnum delibatæ honeſtatis majore alia , gravioreq; in adjuvando amico,honeſtate. Minimaque illa labes,& quaſi lacuna famæ imminentis , partarum amico utilitatum ratione ſolidatur. Neque nominibus inquit, moveri nos oportet : quod paria genere ipſo non ſunt,honeſtas meæ famæ,& rei amici utilitas,Ponderibus hæc enim , poteſtatibuſque præſentibus, non vocabulorum appellationibus:neque dignitatibus generum dijudicanda ſunt. Nam cum in rebus aut partibus,aut non longe ſecus, utilitas amici,& honeſtas noſtra conſiſtit : honeſtas proculdubio præponderat. Cum vero amici utilitas nimio eſt amplior : honeſtatis autem noſtræ in re non gravi levis jactura eſt : tunc quod utile amico eſt,id primum illo quod honeſtum nobis eſt , fit plenius ſicuti magnum pondus æris,parva lamina auri fit pretioſius. Verba adeo ipſa Theophraſti ſuper ea re adſcripſi. οὐκ οἶδ᾽ εἴπου τοῦτο τῷ γένει, τιμιώτερον ἤδη, καὶ ὅτι οὖν ἂν ᾖ μέρος τούτου πρὸς τὸ τηλίκον θατέρου συνκρινόμενον αἱρετὸν ἔσται. λέγω δ᾽ οἷον, οὐ καὶ χρύσιον τιμιώτερον χαλκοῦ, καὶ τηλικὸν τοῦ χρυσίου πρὸς τὸ τηλικὸν χαλκοῦ μέγεθος ἀντιπαραβαλλόμενον πλεῖον δόξει ἀλλὰ ποιήσει τινὰ ῥοπὴν καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος.

Phavorinus quoque Philoſophus hujuſcemodi indulgentiam gratiæ, tempeſtivius laxato paulum permiſſoque ſubtili juſtitiæ examine , his verbis definivit. ἡ καλουμένη χάρις παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τοῦτο ἐστὶν ὕφεσις ἀκριβείας ἐν δέοντι. Poſt deinde idem Theophraſtus ad hanc fermè ſententiam diſſeruit. Has tamen inquit

inquit & parvitates rerum, & magnitudines, atque has omneis officiorum æſtimationes, alia nonnunquam momenta extrinſecus, atque alia quaſi appendices perſonarum, & cauſarum, & temporum: & circumſtantiæ ipſius neceſſitates: quas includere in præcepta difficile eſt: moderantur & regunt, & quaſi gubernant: & nunc ratas efficiunt; nunc irritas. Hæc talia quæ Theophraſtus ſatis caute, & ſolicite, & religioſe, cauſa diſſerendi magis, diſputandiq; diligentia, quam cũ decernendi ſententia, atque fiducia diſſeruit. Profecto cauſas ſcientiæ corporum varietates, diſertationũq; & differentiarũ ignorantes, directũ atq; perpetuũ diſtinctũq; in rebus ſingulis præceptum, quod ego in prima tractatus iſtius parte deſyderare dixerã, nõ capiunt.

Fuit & hujus ſectæ non modo Cicero oratorum coriphæus uti jam retulit 3
Aulus Gellius, ſed & poſterioris ævi alij non pauci, *gloſſ. cap. niſi de officio legati ubi Innocent. Vbertus de Bonocurſo in ſua praxi tit. de Recuſatione verſ. quia ſecundum mart. in apoſt. verb. gratificari per l. non quicquid ff. de iudicijs.* ſentientes in bivio 4
conſilij pro amico judicandum, Imo gloſſæ opinionem ſi ſit ſingularis alijs præferendam juxta pragmaticorum quorundam minervæ pinguioris proverbium 5
Gloſſa pro amico verum ij toto cælo aberrarunt conſervatores enim & alij quivis iudices Dei partes gerunt, *eleganter Innocentius IV. cap. 1. de re iudicata in 6* 6
apud quem ſicut nulla eſt acceptatio perſonarum, *cap. in iudicijs de Reg. Iur. in 6.* ita neque apud iudices eſſe debet qui Dei univerſalis iudicis cuius perſonam repræſentant debent eſſe imitatores, *d. c. 1. de Re iudic. in 6.* ut proinde negligendæ imo reſpuendæ ſint ex chilonis aliorumq; Philoſophorum quæſtiones. An contra ius contraq; mentem faciendum pro amico ſit & in qualibus quibuſq; cauſis ac quemnam aduſque modum, ii enim veram iuſtitiam veritatemque non agnoverunt quam ſi cognoſcere voluiſſent ad eam (ut cum D. Auguſtino loquar) civitatem perveniſſent cuius Rex eſt veritas cuius lex eſt charitas cuius modus eſt æternitas ac religioſe magis penſiculate ſolicite enucleate ac religioſe Matthæus Mathesilanus, *tract. de electione verioris opinionis*, & Martinus Navar. *in Manuali confeſſar. cap. 27. Miſcell. 5.* cæterique omnes meliores notæ ſcriptores ne latum quidem unguem à iuſtitiæ tramite amicitiæ tramite amici cauſa ſeu pro amico declinandum eſſe voluerunt ſimulque explodunt injuſtum illud axioma ecce Gloſſa pro amico. Nam ut inquit Navar. *in cap. ſi quis autem numer. 152. de pœnit diſt. 7.* Iura non iubent in dubio iudicari pro amico quod iubent pro dote aut pia cauſa & ideo qui in dubio pro amico iudicare voluerit prius certo credere debet ius illi eſſe vel ſaltem ſecundum cauſæ acta ſic eſſe credendum ab eo qui neſciret animum eſſe ſi peccatum vitare voluerit quod ſi credere id nequit neque profecto iudicare iuſte poterit pro amico quod multos parum animadvertere & ideo de iure male mereri dolet interioris fori apprime peritus Martinus Navar. *loco iam laudato.* cui etiam late invehentes in impium illud axioma Gloſſã,

Dd 2 pro

Digitized by Google

pro amico aſſentiuntur Baldus *conſ.4.20.li.*1. atque Menochius *de Ret. poſſ. Rem.*3. *nu.*797.*& de arb.iud.lib.*3.*caſu* 330.*num.*22. Quin vero ipſemet Cicero rectius, *in libro de amicitia*,ſentiente voluit *lib.*3. *offic.* amici perſonam deponere eum qui induit judicis quod & late eleganterque comprobatur apud D. Ambroſium *lib.*3. *officiorum*.Idque etiamſi pro amico ſtet Gloſſa. Licet enim Gloſſæ magna ſit au-
8 toritas, *Antonius Corſelius tract. de autoritate Gloſſa*, in ejuſque verba quidam iuraſſe videantur, *Antonius Burgos Hiſpanus cap. quod hoc nu.* 46. *in fine de empt.& vendit.* Non tamen mihi tanta eſt quin cedere debeat & herbam dare meliori opinioni de cuius electione poſt Matheſilanum metodice ſcripſit Navar. *d. cap.*27.

9 Denique non obſtat quod iuris Canonici Gloſſographus *d. cap. niſi* ſcripſerit amicitiæ cauſa pœnas quandoque remitti aut minui poſſe id enim in principibus qui ex leges ſunt obtinet,*Peckius in cap. in iudiciis de regul. juris in* 6. non vero in iudicibus inferioribus,*v. Abb.d.cap.niſi nu* 6. *& Tiraq. de pœnis temperandis cauſa* 26. Itaque amicitiæ quidem indulgendum ſed ita ne juſtitiæ veritatique quam legislatores amicitiæ antepoſuerunt fiat injuria, *Io.de Lignano tract.de amicitia tit.de legislatoris intentione*,hoc eſt uti in proverbio uſque ad aras quod & fecit Ariſtoteles in Ethicis dum renuens deſcendere in ſententiam Platonis ſui magiſtri amicique, reſpondit amicus Plato amicus Socrates amica magis veritas. Concludo ergo conſervatores ne latum quidem unguem poſſe in gratiam clientum à juſtitiæ tramite declinari. Quod nec facient ſi judicium ſuum non ſuum ſed Dei quem imitari debent & cui rationem reddituri ſunt exiſtiment uti olim quem vivum colui piæ Memoriæ reverendus ac omniſcius Martinus Delrio , *è Societate Ieſu diſquiſit magic.li.*5. *cap.*1.*verſiculus hiſce antiquis ſed veris* delineavit.

Iudicabit iudices Iudex generalis.
Neque quicquam poterit dignitas Papalis.
Sive ſit Epiſcopus ſive Cardinalis.
Reus condemnabitur nec dicetur qualis.
Illi nihil proderit quicquam allegare.
Neque quid excipere neque replicare.
Neque ad Apoſtolicam ſedem appellare.
Neque codicillos Cæſaris citare.
Reus condemnabitur nec dicetur quare.
Cogitate miſeri quid & quales eſtis.
Quid in hoc iudicio dicere poteſtis.
Hic non erit codici locus nec digeſtis.
Idem erit Dominus Iudex actor teſtis.

QUÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO LXIII.

Quid ſi exemptus eodem tempore vocetur in jus coram conſervatore & coram alio judice, coram utro, comparebit.

HAnc quæſtionem propoſui alio in loco, *lib.4.cap.*107.*de iuriſdict. ord.in exemptos*, unde ne actum agam illius deciſio hauriri poterit.

QVÆSTIO LXIV.

Quid ſi capitulum uſurpet juriſdictionem in ſingularem perſonam capituli, an recurrere poſſit ad conſervatorem.

SUMMARIUM.

1. *Aliud eſt capitulum aliud ſinguli de capitulo.*
2. *Iuriſdictio ordinaria non competit capitulo in ſingulos de capitulo.*
3. *Secus niſi de conſuetudine.*
4. *Capitula cleri ſecundarij juriſdictionem exercent in ſingulos de capitulo.*

1 ALiud eſſe capitulum, aliud ſingulos de capitulo & proinde capitulo exempto ſingulos non eſſe exemptos nec à contra alio loco oſtendi. *de iuris ord. in exempt.lib.2.quæſt.*23. quid itaque juris ſi ſinguli de capitulo ſint exempti an capitulum poterit exercere in eos juriſdictionem. Neutiquam, tum quia per

2 exemptionem eripitur quiſpiam à juriſdictione omnium ſubjicitur ſanctæ ſedi, *ſcripſi lib.2.quæſt.*2.*nu.*13. Tum quia de jure communi juriſdictio ordinaria non

3 competit capitulo in ſingulos de capitulo. *Abbas cap.ex parte Decani num.*2.*de reſcriptis & in cap.cum cauſa nu.*7.*de officio deleg.* Dixi de jure communi, quia ſecus ſi capitulum de conſuetudine (quemadmodum poteſt) juriſdictionem acquiſiverit, *Abb.de cap.ex parte Decani nu.*2.*& de cap.cum cauſa num.*7.

4 Vigore quidem ejuſmodi conſuetudinis exiſtimo capitula Eccleſiarum canonicalium cleri ſecundarij Diœceſis Leodienſis juriſdictionem ſibi uſurpaſſe in ſingulos de eorum Capitulo ſeu membra capitulo earundem Eccleſiarum ſuppoſita adjeci ordinaria propter particulares quoſdam juriſdictionem actus quos

Digitized by Google

Capitula etiam de jure communi poſſunt exercere in ſingulos de Capitulo de quibus in tractatu jam citato ſatis ſuperque diſſerui, *lib.2.quæſt.47.* Itaque ut quæſtioni huic coronidem imponam ſi ſingularis de Capitulo à ſuo Capitulo in caſu vetito inquietetur poterit ad ſuum conſervatorem velut ad aſylum recurrere moleſtia enim eſſet non juris ſed facti quæ à conſervatore coerceri poſſet uti hoc eodem tractatu ex jure comprobavi, *infra quæſt.6.*

QVÆSTIO LXV.

An non obſtante judicij prorogatione poſſit haberi recurſus ad conſervatorem?

SUMMARIUM.

1. *Exempti poſſunt non obſtante prorogatione recurrere ad ſuum conſervatorem.*
2. *Inferiores non poſſunt iuri ſuperiorum præiudicare.*

1 EXempti an poſſint ordinarij juriſdictionem prorogare oſtendi alio in loco, *de iuriſdict.ord.in exempt.lib.2.quæſt.7.* hoc in loco paucis oſtendo exemptos qui alieno juriſdictioni cum non poſſint acquieſcunt poſſe nihilominus ad ſuum conſervatorem recurrere.

2 Ratio prima quia factum ſubditorum non poteſt præiudicium generare ſuperioribus & conſervatoribus eorum iurium, *Ioannes Monach cap. non putamus de conſuet. Iacob.de Belloniſu in Rep.cap. Romana § contrahentes num. 101. & ſeqq. de for.comp.in 6.* nec poſſunt ſubditi in præjudicium juriſdictionis ſuperiorum coram alienis judicibus litigare *Bald.de prohibit. feudi alien.per Feder.§.ius Barth.l. 1. §. & poſt operis ff. de novi operis nuntiat. Iacob.de Belloniſu d.§. contrahentes num.102.*

QVÆSTIO LXVI.

An collega, qui collegam, coram collegio in ius traxit, poſſit per eundem ſuum collegam, ratione eiuſdem rei, coram conſervatore reconveniri.

SUM-

SUMMARIUM.

1. *Hypotheſis huius quæſtionis.*
2. *Capitula exercent iuriſdictionem in capitulares.*
3. *Conſervator eſt primus poſt Pontificem iudex.*
4. *Vna iuriſdictio debet per aliam adiuvari.*
5. *Conſervator adiri poteſt per viam appellationis & etiam quarela in prima inſtantia.*
6. *Retentio cenſetur vis inferri.*
7. *Conſervator cognoſcit de quibuſvis exemptorum cauſis.*
8. *Contumax non poteſt excipere de præventione iudicij.*
9. *Electio unius fori non excludit aliud & nu. 10.*

NUper M. Andreas Foumalle curiæ Epiſcopalis Leodienſis procurator, in re forenſi tam peritus quam ſtrenuus cauſarum defenſor, hanc mihi hypotheſim propoſuit, Dominus Ioannes Peumanus Eccleſiæ Tongrenſis Canonicus, Domin. Guilielmum Reſtium eiuſdem Eccleſiæ Canonicum actione civili, coram eiuſdem Eccleſiæ capitulo convenit contumacemque convicit convictumque iudicio, alio pulſavit coram Abbate Sancti Laurentii Privilegiorum cleri ſecundarii Diœceſis Leodienſis conſervatore, Dominus Guilielmus coram conſervatore excipit non poſſe propter præventionem at verò Dominus Joannes poſſe. Quæſtio hæc in iudicium deducta actiſque deſuper agitatis rite perpenſis. Reſpondi pro Domino Joanne Abbaſque cauſa hac ad æquilibrium iuris reducta ex voto noſtro decrevit dicto Domino Joanni autoritate ſua conſervatoriali in ſubſidium ulteriorem executionem. Concilii porro noſtri ea in cauſa ſeries fuit talis. 1

Reverende Domine Abbas S. Laurentij cleri ſecundarij Diœceſis Leodienſis conſervator.

DUplex hac in cauſa verſatur inſpectio.

Prior, num proceſſus autoritate capituli Tongrenſis ad inſtantiam Domini Joannis Peumans adverſus Dominum Guilielmum Rethium ſubſiſtat.

Poſterior, num mandatum à Dominatione veſtra uti conſervatore Privilegiorum cleri ſecundarii huius Diœceſis Leodienſis cuius uterque collitigans membrum eſt valeat.

Priori quæſtioni reſpondeo proceſſum illum coram Capitulo Tongrenſi fabricatum ſubſiſtere.

Ratio

Digitized by Google

Ratio eſt quia hujus cauſæ tam actor quam reus notorie eſt à juriſdictione or-
2 dinaria exemptus. Quo fit ut cum ejuſmodi Eccleſiaſtica capitula ſint à Iure Canonico approbata poſſint ea in ſingulos de Capitulo ſignanter vero in contumaces juriſdictionem exercere, *Gregorius Sayrus in Theſau.17.Theol. Moralis lib.1. cap. 6.num.17.Bellamera concl.244.Mohedanus dec.Rota 2 de foro compet.* quod ego plenius eo in tractatu quem de juriſdictione ordinarij in exemptos in lucem emiſi comprobavi.

Quare cum Dominus Guilielmus Retius coram dicto capitulo Tongrenſi eremodicium contraxerit hoc eſt contumax fuerit toties citatus non comparens. *Gaill. lib.1.obſ.132.nu.6.l.contumacia ff.de Re.* hinc eſt quod adverſus eum non modo pro toto litis damno ejuſve quod intereſt. *d.l.contumacia ff.de Re Iud* ſed per executoriales excommunicationumque cenſuras jure procedi potuerit, *Mohedan d.dec.2. Abb.cap.cum contingat de foro compet.Guymer pragm. ſanctionem Tit. de concubinarijs § quod ſi in glo.verb.pertinet.*

Hinc paucis deſcendo ad ſecundam inſpectionem dicoque conſervatori cleri ſecundarij dubio procul hac in cauſa juriſdictionem competere multis etiam ex cauſis è quibus paucas has recenſeo,

Prima, Quia Domin. Guilielm. Reſtius hujus cauſæ opponens autoritate capituli Tongrenſ. convictus & tanquam contumax tribus edictis citatus, *d.l.contumacia § 1.* excommunicatus eſt proinde licuit Domino Ioanni Peumans huius cauſæ
3 impetranti ad conſervatorem judicem omnibus alijs maiorem ac à Pontifice ſummo primum *Petrus de Acharano conſ.131. nu.4.Mandoſ.de ſignat. gratiæ tit.de conſervator.* recurrere, una enim iuriſdictio debet per aliam adiuvari, *cap. quoniam de*
4 *officio ord.Gaill lib.1.obſ 115.num.2.*

Secunda. Conſervator cleri ſecundarij non modo in ſecunda inſtantia per viam
5 appellationis adiri poteſt, ſed etiam in prima inſtantia per modum quærelæ aliaque quavis via exemptis compendioſiore & utiliore adiri poteſt uti reſpondit Navar. *conſ.3.de offic.del.* & etiam oſtendi prædicto meo in tractatu, *lib 1.quæſt.39.num.30.* quo conſervatorium diploma Abbatis S. Laurentii ad longum deſcripſi.

Tertia Dominus Guilielmus Reſtius Retinendo ſupellectilem ad Dominum
6 Ioannem Peumans huius cauſæ impetrantem ſpectantem vim ei inferre cenſetur, *l. vim facit qui de vi & vi arm. Amanellus de claris aquis ſing. incipiente nota quod ſi promiſi.* proindeque licet ei cui eiuſmodi violentia infertur ad ſuum conſervatorem recurrere. *Ioannes de Amanellus de claris aquis ſing. incip. nota quod ſi promiſi.*

Ioannes Guiteres Hiſpanus pract quæſt.lib.3. quæſt 9. Didacus Perres lib. 1. ordin. num.69.verſ.conſervatores autem Emanuel Roderiques quæſtionum regularium 65. art. 12. quippe quod per retentionem debiti iniuria etiam creditori inferri cenſeatur,

Specul.

Digitized by Google

ſpecul.de inſtit.edit.§. nunc vero aliqua de ult.volunt exec.nu.69. de quibus quidem injurijs etiamſi non ſint notoriæ ſpeciali Privilegio quod ſupra recenſui cognoſcit repugnante nihilominus conſtitutione Bonifacij, *in c. 1. & fin.de offic.del.in 6.* noſter conſervator uti ex illius ſerie videre eſt quæ d'ctæ conſtitutionis Bonifacij derogat.

Quarta. Cognoſcit idem conſervator de quibuſcumque actionibus exemptorum etiam alia quavis ex cauſa quam beneficiali uti compertum eſt ex Sixtina conſtitutione Anni 1475.ſep.Kal.Novemb. quam ego jam dicto in tractatu inſerui. 7

Nec obſtat allegata ex adverſo judicij præventio coram Capitulo Tongrenſi. Tum quia contumax de præventione juriſdictionis quam ſprevit accipere non poteſt, *Lancelot.18.Menochi de arbitr.Iud.caſu 371. num.22. Mindanui tract.de continentia cauſa tit.5.art.22. l.1.in fin ubi glo. & DD. C.de aſſert. toll.l. quamvis ubi Barth.& DD.ff.de damno infecto*, idque opinione nonnullorum etiamſi contumaciam purgare vellet, *Antonius de Tremolis in additione ad ubertum de Bon. curſu in praxi tit.de impedimentis & exceptionibus reſcripſi §.item ſi per verſ.ſecundo fol.50.col.2.* Tum quia Joannes Peumans variare potuit atque pœnitendo nunc poteſt Dominum Guilielmum convenire coram conſervatore uti reſpondit Socinus, *Conſ.94.vol.3.laudatus à Borginno Cavalcano in ſuo repertorio conſiliorum par.1. verb. fora plures.* 8 9

Quare ut omnia in pauca conferam opponens juriſdictionem hanc conſervatoris cleri ſecundarij in dubium revocare ſatagens nodum (ut dicitur) inſcripto quærit proinde adverſus eum qui jam antea autoritate capituli Tongrenſis convictus eſt cenſeo autoritate veſtra ulteriorem literarum curſum decernendum; *d.l. contumacia*, quia ut dixi una juriſdictio debet per aliam ordinari licetque ab una juriſdictione ad aliam pinguiorem utilioremque convolare uti eodem in tractatu oſtendi, *lib.4.quæſt.51.n.4.5 6.7.* 10

Et ita ſi quid mei judicij eſt quæſtioni huic coronidem impono.

QVÆSTIO LXVII.

Exemptiones conſervatoriaſque utrum Pontifex poſſit revocare.

SUMMARIUM.

1.Ioann.Lamede cenſuit revocare non poſſe.
2.Pontifex ſibi manus ligare non poteſt.

Digitized by Google

3. Pontifex an tollere ius quæſitum cenſeatur.
4. Pontifex iuriſdictionem à ſe abdicare non poteſt.

INcidi nuper fortuito in Ioannem Lamede advocatum Pariſienſem multæ le-
1 ctionis virum qui Anno hoc currente 1621. libellum Pariſijs edidit de exemp-
tione Canonica decem duntaxat quæſtionibus materiam hanc exemptio-
num complectentem. Inter quas hæc una eſt utrum Pontifex haſce exemptiones
poſſit pro ſuo libitu & voluntatis arbitrio revocare. Is cenſuit non poſſe hac ni-
xus ratione quod Pontifex jus alteri quæſitum revocare non poſſit. At ego in
ejus ſententiam ire non poſſum, quippe quod Pontifex manus ſibi ligare non
2 poſſit, *cap. fin. ubi glo. de reſcript. in 6. cap. innotuit de elect. glo. cap. fin. de ſent. excom. in
6. Fel. in repert ſuæ lecturæ verb. Privilegium an revocatur fol. 100.* etiamſi exemptio-
nes roborarentur præſcriptione, *Barth. & Iaſ. l. imperium ff. de iuriſdict. om. jud. Bald.
cap. ſicut col. 3. de iureiurando Reſtaurus tract. de imperatore quæſt 55. num. 2.* & etiamſi
exemptiones conceſſæ ſint in vim contractus aut pacti justis enim ex cauſis Pon-
tifex pactis ſuis contravenire poteſt, *Bald l. fin. ff. de Senatorib. Imola. & Anton. de Bu-
trio cap. cum M. de conſtit. Fel. cap. 1. num. 6. de probat Navar. de ſpolijs clericorum §.
18. num. 2.* etiamſi exemptiones in remunerationem & compenſationem merito-
rum, *Innoc. Abbas & DD. cap. novit. de iudicijs Navar. d. §. 18. num. 2.* aut intercedente
aliquo pretio eſſent conceſſæ. *Navar. de Iubileo not. 28. num. 7.* Nec movet quod
objicitur Papam non cenſeri tollere jus quæſitum, *per Reg. Cancell. 16. de non tollen-
do ius quæſitum quam late explicat Ioannes à Chockier frater meus in ſuo ad Reg. Cancell.
commentario.*

Licet enim in dubio non cenſeatur velle jus alteri quæſitum tollere, *l. 1. § ſi
3 quid à Principe ff. ne quid in loco l. nec avus C. de emancipat. liber. cap. quamvis de Re-
for. in 6.* Secus tamen eſt cum de enixia ejus voluntate liquet revocatque jus alteri
ex lege aut conceſſione ſua vel Privilegio quæſitum, *Caſtrenſis conſ. 216. incipit quo-
modo Fel. cap. novit. nu 9. de iudicijs Gomeſ. ad Reg Cancell. 16. de non tollendo iure quæ-
ſito quæſt. 16 Felin. late in cap. quæ in Eccleſiarum nu. 51. de conſtitut. & Frater meus ad
d. Reg. 16. nu 17.* Ideoque Papam ne quidem poſſe juriſdictionem à ſe ita abdicare,
Navar. conſ. 2. de Relig. dom. quin exemptiones à ſe conceſſas revocare pro re nata
poſſit oſtendi locis jam citatis, *tract. de iuriſdict. ord. in exempt qui-
bus adde fuſiſſime Card. Tuſchum Com. Concl. tom.
3. Concl. 570.*

✠

QUÆ

QVÆSTIO LXVIII.

An ſi Decani collegiorum juriſdictionem exerceant in collegas, liceat collegis ad conſervatorem recurrere.

QUæſtio hæc pendet ab alia. Num decani juriſdictionem habeant in Collegas, quam licet alio in libro examinaverim, libuit tamen hoc in loco nonnihil exactius eandem quæſtionem repetere; & pleniore quod ajunt manu illius reſolutionem & Concilio Cardinalis Sabarellæ ponere. Itaque Franciſci Cardinalis Sabarellæ Thema & conſilium 62. tale eſt.

THEMA.

IN Eccleſia Bellunenſi, poſt dignitatem Epiſcopalem immediate conſtituta eſt dignitas Decanatus, quæ eſt major dignitas poſt Epiſcopum, in ipſa Eccleſia, ſolita conferri per electionem Canonicorum Bellun. & per Epiſcopum confirmari & poſt dictum Epiſcopum Prælatus immediatus eſt ipſe Decanus qui principalior & caput eſt, quod dictum Epiſcopum, canonicorum & totius cleri dictæ Eccleſiæ, ad quem Decanum de iure & antiqua conſuetudine pertinet citatio canonicorum, & omnium ipſius Eccleſiæ clericorum, & ipſi Eccleſiæ divina officia ordinare &c. In qua Bellun. Eccleſia conſtitutæ ſunt novem præbendæ Canonicales, ad quas dum vacant, eliguntur Canonici per Decanum & Canonicos dictæ Eccleſiæ & per Epiſcopum confirmantur. Item in ipſa Eccleſia ſunt duo Sacriſtæ & quinque Capellani, quorum officia & beneficia dum vacant conferuntur duntaxat per præfatos Decanum & Canonicos. Ad huc in eadem Eccleſia ſunt aliqua alia conſtituta, quorum quædam pertinent ad collationem Epiſcopi tantum, & quædam ad collationem dictorum Decani & Canonic. horum tantum. Alia autem officia dignitates & beneficia non ſunt in dicta Bellun. Eccleſia conſtituta niſi ut ſupra narratum eſt. Modo ſunt anni quatuor & ultra quibus Decanus Bellun, qui nunc ipſam dignitatem Decanatus adeptus eſt, per permutationem juridicam, omnibus canonicis conſentientibus, cujus dignitatis poſſeſſionem & tenutam pacifice poſſidet & quiete. Poſt hoc vocaverunt tres præbendæ Canonicales tria Altaria, quorum duo ad collationem dictorum Decani & Canonicorum, & unum ad collationem Epiſcopi ſpectat & bina vice vacavit una & eadem Capella cujus collatio ut ſupra ſpectat ad collationem dictorum Decani & Canonicorum & omnia beneficia prædicta numero octo collata

fuerunt juridice, per eos ad quos pertinet collatio. Poſt quorum beneficiorum collationes, beneficiati prædicti de novo à præfato tempore citra ipſorum beneficiorum tenutas & corporales poſſeſſiones, ſucceſſive habuerunt à præfato Decano Bellun: duntaxat libere pacifice & quiete nemine Canonicorum contradicente excepta ultima vacatione prædictæ Capellæ ſuper cujus tenutà facta per præfatos Decanum & Canonicos, collationes prædictæ Capellæ ſecundario & ultimo vacantis, opponitur ipſi Decano per præfatos Canonicos quod ad ipſum Decanum ſolum non ſpectat, hujuſmodi tenuta & poſſeſſio corporalis & ſimiliter aſſeritur per ipſos Canonicos detenutis aliorum beneficiorum Bellun: ut ſupra narratum eſt, dicentes quod ad totum Cap. ſimiliter ſecundum diſpoſitionem ipſius Capituli ſeu majoris partis hæc pertinent Decano. E contra negante quod ad ipſum ſolum duntaxat hæc ſpectant de jure communi & conſuetudine, ipſum jus ratificante, aſſerens ſe ſeptem vicibus, & tempore prædicto, quo fuit Decanus quiete, pacifice, libere & nemine Canonicorum contradicente, præfatos actus exercuiſſe, & eſſe in pacifica poſſeſſione actuum ipſorum ut ſupra narratum eſt, ac inveniſſe ſuum prædeceſſorem Decanum immediatum in hujuſmodi quaſi poſſeſſione pacifica, Propter quod hinc inde multis dictis & narratis præfati Decanus venerunt & Canonici ad compoſitionem videlicet, quod ſalvo impoſterum jure Capituli & ipſorum Canonicorum ipſe Decanus ſolus duntaxat ſicut ſolitus eſt ponat in tenutam & corporalem poſſeſſionem dictæ Capellæ ipſius Capellanum, & de hoc facta fuit per Canonicos proteſtatio, ipſo Decano dicente & approbante, dictam proteſtationem in caſu quo ſit juridice facta & eidem non noceat, affirmans ſemper quod ad ipſum ſolum duntaxat, hæc pertinent, ut ſupra narratum eſt, & cum fuſtibus in arenis defendet ſuum jus, & ſolus duntaxat ſicut ſolitus eſt dabit hujuſmodi tenutam, de quibus narratis, rogatus eſt notarius facere publica inſtrumenta cum conſilio ſapientis. Poſt quæ ipſe Decanus ſolus duntaxat nemine contradicente & inſtante præſente maſſario & Syndico Capituli qui eſt Canonicus nihil omnino contradicente ſeu opponente poſuit in tenutam & corporalem poſſeſſionem, præfatæ Capellæ ipſius capellanum nomine ſuo proprio ad quem prædicta de jure pertinent & ſpectant de quibus factum eſt publicum inſtrumentum. Ex præmiſſis modo ſic ſupra narratis oriuntur ad præſens aliqua dubia ſuper quibus petitur conſilium ſapientis.

Et primo nunquid Decanus de quo ſupra in themate, ſuccedat in dicta Eccleſia Bellun. in locum Archidiaconi vel Archipresbyteri an utriuſque cum in præfata Eccleſia non ſit, Archidiaconus ſeu Archipresbyter vel alia dignitas ut ſupra in themate niſi ſolum dignitas Decanatus, &c.

Secundo, caſu quod Decanus præfatus habeatur loco Archi. &c. An ad ipſum Decanum duntaxat pertineant & ſpectent, prædictæ tenutæ & corporales poſ-

ſeſſiones

Digitized by Google

ſeſſiones de quibus in themate. Et an de jure communi vel conſuetudine vel ſimul de jure communi & conſuetudine habita diſtinctione inter tenutas præbendarum Canonicalium & aliorum beneficiorum de quibus in themate ſi eſt habenda, &c.

Tertio, an Decanus præfatus gaudiat eodem jure in omnibus, & per omnia ac ſi eſſet electus per Canonicos ad ipſam dignitatem, cum ipſam habuerit per permutationem factam in manibus ordinarij Canonicis ex poſt facto conſentientibus ut in themate dicitur, &c.

Quarto, an idem Decanus de jure communi quia de conſuetudine non eſt dubium habeat qualem qualem juriſdictionem ſuper Canonicos & clericos præfatæ Eccleſiæ Bellun. maxime circa officium divinum & alia intra Eccleſiam incumbentia cum ſæpe clametur per ipſos Canonicos quod Decanus non eſt eorum ſuperior habita diſtinctione ſi eſt habenda inter Canonicos & alios clericos Bellunen. ut ſupra in themate & 7. & qualem & quantam ſuper eos habeat juriſdictionem cum ipſi Canonici dicant quod Decanus nihil ſecum agere habet, &c.

Quinto an ex ſeptima vice temporis de quo in themate inducatur qualis qualis conſuetudo ſuper qua ipſe Decanus per ſuperiorem tueri debeat proprietate per adverſarium non oppoſita ſeu probata & ſi oppoſita ſit, &c.

Sexto & ultimo, an proteſtatio & conventio de quibus in themate, noceant ipſi Decano attentis quæ poſt ipſas conventationem & proteſtationem narrata & facta ſunt per ipſum Decanum ut in themate præſupponitur.

SUMMARIUM.

1. *Conſuetudo in officijs & dignitatibus Eccleſiarum eſt attendenda.*
2. *Decanus quandoque fungi poteſt duplici officio*
3. *Nominis habenda non eſt ratio ſed effectus.*
4. *Prælatura iudicanda eſt ex conſuetudine.*
5. *Signa Prælaturæ & maioritatis quæ ſint.*
6. *Ad Decanum de conſuetudine quandoque ſpectat inſtallatio.*
7. *Poſſeſſionis datio ſpectat ad Archidiaconum.*
8. *Decanus creatus ex collatione eodem iure utitur quo creatus ex electione.*
9. *Conſenſus ſuperveniens ſufficit.*
10. *Prælatus collegij quam iuriſdictionem habeat in collegas.*
11. *An & quando unico actu inducatur conſuetudo.*
12. *Proteſtatio an interrumpat conſuetudinem.*

Digitized by Google

CONSILIVM.

Singillatim ad præmiſſa dubia reſpondeo.

1 AD primum reſpondeo, quod officia vel dignitates Eccleſiarum citra Epiſcopum reſpectu eorum quæ ad ipſas pertineant magis attenduntur penes conſuetudines varias locorum quam ſecundum jus de excom. Præla. ad hæc ubi hoc dicit, *gloſſ. de Archidiacono & idem dicit gloſſ. de alijs de offic. Archi. cap. 2. de officio primicerij cap. uno & de officio ſacriſta cap. uno & ibidem &* expreſſius tenet. *Inno. de officio Archidiaconi cap. 1. & Hoſtienſ in ſum. illius tit. §. quod ſit eius officium,* ibi tertij dicunt. Et ſic in caſu præmiſſo cum Decanus exerceat officia quæ partim ſpectare ſolent ad archidiaconum partim ad Archipresbyterum ut patet, *in tit.*
2 *de officio presbyteri*, nec in Eccleſia ſit Archid. nec Archipresbyteri nec alius qui ipſorum officia exerceat niſi ſolus Decanus poteſt dici quod ſuccedit loco utriuſque.
3 Pro hoc quia de nomine non eſt curandum ſed de effectu de procura petitio. Et cum quæritur de talibus officijs quod non ſit curandum de nominibus tenet. *Hoſtien. in ſumma de offic. Archidia. §. & unde dicatur.* Hinc etiam ad ſciendum quæ dignitas ſit major poſt Epiſcopum, in Eccleſia cathedrali attendimus majoritatem
4 prælationis ſecundum conſuetudinem de offic. de leg. *C. fin. lib. 6. ubi hoc not. glo. in verſ. electionis in fin. quod ſecundum Ioan. And. in novella* ibi attenditur de majoritate quæ eſt in actu & non habitu tantum quamvis per caſum poſſit deduci ad actum quod proſequitur ibi declinando ſuper gloſſ. præ allegata ubi etiam poſuit plura
5 ſigna majoritatis quæ concurrunt in caſu noſtro in decano. Unde ſaltem in his in quibus de conſuetudine exercuit & exercet Decanus negari non poteſt quin gerat vices prædictorum.

Ad ſecundum reſpondeo quod ex quo reperitur Decanum eſſe in poſſeſſione
6 dandi corporales poſſeſſiones datio prædictarum poſſeſſionum ad ipſum ſpectat loco Archidiaconi adeo quod Canonicis dicentibus ad ſe ſpectare incumbit onus probandi conſuetudinem contrariam; quam ſi probarent obtinerent quia ut dictum eſt in præſenti dubio in talibus attenduntur conſuetudines. Sed ipſis non probantibus Decanus ex ſola poſſeſſione obtinebit etiamſi nihil aliud probet quia pro ipſis Canonicis nullum jus eſt. Pro Decano autem ſic cum in alijs ſuccedat in locum Archidiaconi & exerceat ſpectantia ad Archidiaconum. Et datio poſſeſſionis corporalis ſpectat ad Archidiaconum, *de officio Archi. & no-*
7 *ſtrum.* Quod enim ibi dicit de Abbatis & Abbatiſſis. Idem eſt de omnibus Prælatis eadem ratione & idem de omnibus alijs beneficijs in quibus eſt conſuetudo quod inſtallentur quia non ſubeſt ratio diverſitatis. Ad tertium reſpondeo quod

per

Digitized by Google

per omnia gaudet Decanus idem privilegio quo gauderet ſi eſſet à Canonicis 8
electus nam collatio habet vim electionis & confirmationis, *de cauſa poſ.* cum olim juncto eo quod ibi *not. Inno. in princ.* Hinc ſurgit quod ſuperior ad quem negligentibus electoribus fit devolutio poteſt unico actu collationis ſe expedire quod probatur, *de elect. ſi poſtquam in fine lib 6. & not. de elect. ne pro defectu pro hoc quod no. de elect. & circa in glo. 2. lib. 6.* ſed in permutatione fit collatio præmiſſa renuntiatione, *de præbend. inter cætera de rerum permutatione cap. unico lib. 6. & in Clem. uni eodem titu.* Igitur Decanus prædictus habet omnia jura decanatus ac ſi fuiſſet electus & confirmatus. In eo autem quod dicitur in hoc dubio quod Canonici conſenſerunt permutationi, ex poſt poſſet inſtari quaſi non ſufficeret conſenſus ſuperveniens cum debuerint Canonici requiri in ipſa permutatione ex quo ad eos ſpectat eligere Decanum, *ut not. de re permuta. cap. unico lib. 6. in gloſ.* 9
Dico tamen quod ſufficit quod ex poſt facto conſenſerint, quia de natura conſenſus in actu requiſiti, eſt quod ſufficiat, etiamſi ex poſt facto conſentiatur, dum tamen actus non ſit, ab initio nullus, *de elect. quod ſicut quod no. Im. de conſue.* cum conſuetudinis hujus dicimus quod ſi patrono non vocato habens inſtituere contulit beneficium licet ſi Patronus contradiceret collatio ſit irrita, 16 *q. 7. decernimus* tamen ſi conſenſit ex poſt facto tenet collatio, quod tenet *Hoſtien. in ſumma de iure patronatus §. ſi verſic. quod ſi Eccleſia & de iure patro. per noſtras & idem ibi tenet Ioan. And.* ſic ergo in caſu iſto ſufficit conſenſus Canonicorum accedens poſtea quia nec à Canonicis debuit acquiri titulus aliquis, ſed ratio quare eorum conſenſus requiritur eſt ne videantur contemni cum ad ipſos ſpectet eligere, ſi itaque poſtea conſentierunt ceſſat ratio de contemptu & actus tenet & hoc approbat, *Late Abbas in quadam additione ſuper tractatu permutationum ſede. de ſeu inſt.* quod probat *Hoſtien. ubi ſupra.* pluribus rationibus, quod omitto.

Ad quartum dico quod licet ſit magna varietas in diſcernendo quam juriſdi- 10
ctionem habebat Prælatus collegij in illos de collegio de quo *tot. in cap. cum ab Eccleſiarum de offic. ord.* dico tamen quod quilibet qui præeſt collegio licito, habet juriſdictionem etiam fori contentioſi in illos de collegio, adeo quod ſinguli de collegio poſſent coram eo conveniri, *C. de iuriſdict. om. iud. l. fin. tenet Innocent. in d. cap. cum ab Eccleſiarum & eodem tit. quanto & glo. in d. cap. cum ab Eccleſiarum.* Item ſi eſt Eccleſiaſticum collegium præſidens collegio habet in ſingulos de collegio curam fori pœnitentialis, *quod tenet Pau. in Clem. ne in agro §. cæterum de ſtatu mona.* Quæ autem ſpectent ad curam fori pœnitentialis & quæ ad curam fori contentioſi de jure clarum eſt & quædam ſpectantia ad curam fori contentioſi enumerantur, *de elect. dudum 2. verſ. ſed cum in jure pro hoc quod not. ibi Imi. in verbo ſuſpendit & de offic. Archi. & cum ſatis & ibi & de hoc plenius per Ioan. And. poſt. Hoſt.*

Ad

Digitized by Google

Ad quintam dico quod frequentatio ſeptem vicium veri ſimiliter detegit animum Decani quod hoc , fecerit omnino conſuetudinem adducendi & præſcribendi & in hoc non poteſt dari certa doctrina quia etiam pauciores vices quandoque ſufficiunt, nam & unus actus quandoque ſufficit, *de prabend. cum de beneficio lib.6* Sicut etiam dicitur de unica electione poſtquam tranſiverint anno 40. quod notatur de cauſa poſſeſſionis cum *Clem. in glo in verb.* brevitatem temporis & quod unus actus poſſit ſufficere tenet., *glo. ff. de leg. 1 l. quibus & Ioannes Andreas de conſuet. cap. in fin. in tertio principali membro.* licet alij ut ibi refert teneant contrarium. Sed omnes conveniunt in hoc quod ſi requirantur plures actus , tamen quod actus requirantur eſt arbitrarium cum non ſit jure expreſſum ad hoc, *ff. de iure delib. lib. 1. de offic. de leg. de cauſis de quo not: in dicto cap. fin. & C. quæ ſit long. conſuetudo l. 2.* In caſu igitur propoſito tot actus facti ſcientibus illis de capitulo & non contradicentibus ſufficienter detegunt animum Decani quod hoc fecit animo utendi jure ſuo & inducendi conſuetudinem ſi expediret cum hoc caſu ſi ſaltem ſit vera opinio prædicta quæ vult unum actum ſufficere quia talis inſtitutio conſervatur ſemper in memoria & in viſu canonicorum eo ipſo quo ſuperveniunt inſtituti licet ſi actus eſſet omnino momentaneus ſecus foret quia tunc æquior & verior eſt , alia opinio quæ requirit actuum frequentiam prout dicit *l. 2. C. quæ ſit long. conſuetu.* Et ipſe Decanus in præſcribenda hac conſuetudine eſt bonæ fidei cum invenerit ſuum prædeceſſorem in hac quaſi poſſeſſione , quia qui in ius ſuccedit alterius juſtam habet ignorantiæ cauſam , *digeſtu de regulis iuris cum quis in ius lib. 6. quod tenet glo. de iure patronatus cura in verbo legitima in fin.* ſed an fuerit interrupta præſcriptio per contradictionem Capituli & proteſtationem & conventionem factam inter Decanum & Capitulum dicitur in ſequenti dubio,

Ad ſextum dico, quod proteſtatio & conventio prædictæ in nullo nocuiſſent Decano ſi Decanus non conſenſiſſet non enim per eas fuiſſet interrupta præſcriptio cum aliud requiratur *C. de præſcriptionib. 30. annorum l. ſicut.* ſed quia Decanus conſenſit quod ſalvum eſſet inpoſterum jus Capituli per conſequens conſenſit ut ex futuro eventu per præſcriptionem non acquirat aliud jus quam prius haberet. Tenet autem proteſtatio & præjudicat quando veſtita eſt conſenſu adverſarij, *de elect. C communa & quod ibi no*, tamen quia Decanus non ſic omnino conſenſit dictæ proteſtationi imo niſi in quantum ſibi non noceret verius puto primum quod licet ex datione corporalis poſſeſſionis facta ultimo videatur non potuiſſe acquiri jus Decano tamen ex quo habeat jus ex inſtitutionibus prius factis quibus noluit præjudicare præſcriptio jam inchoata & non interrupta currit & tempore legitimo compleri poterit efficaciter. Et propoſito ad præſcribendum reſpectu excludendæ contradictionis Capituli non oſtendentis

aliud

aliud jus ſufficit ſpacio decem annorum, cum hæc præſcriptio ſit non contra jus, ſed præter jus, pro hoc quod notatur *c.de conſuetu.l.fin.lib.6.in verb.conſuetudo ubi eſt glo.notabilis & ſingularis.*

Hactenus Cardinalis Sabarel, cui & loco coronidis adiicio ea, quæ ille idem alio in loco ad hanc quæſtionem ſpectantia adfert. *in Clem.gravi § ne igitur nu.9.de celeb. miſſarum,* ad quem ut & ad ea quæ etiam hac in eadem materia alibi ſcripſi, lectorem cum uſus erit, relego.

QVÆSTIO LXIX.

Clerus unius Diœceſis Exemptus ſi transferatur ad aliam Diœceſim, an retinebit ſuas Exemptiones & Conſervatorias.

SUMMARIUM.

1. *Hypotheſis huius quæſtionis.*
2. *Clerus translatus in aliam Diœceſim, videtur mutare ſtatum.*
3. *Collegiata Eccleſia commutata in Cathedralem, amittit ſuas Exemptiones.*
4. *Privilegiis ineſt tacite clauſula, Rebus ſic ſtantibus.*
5. *Translatio fieri ſolet ſalvis Privilegiis.*
6. *Eccleſia autoritate Pontificis translata in aliam Diœceſim, retinet ſuas Exemptiones.*
7. *Conſervatoria exemptionibus annexa eiuſdem ſunt natura & juris quo exemptiones.*
8. *Manente diſpoſitione principali, manent etiam dependentes.*
9. *Per mutationem non extinguitur Privilegium quod eſt compatibile cum ſtatu immutato.*
10. *Inducta in gratiam, converti non debent in pernitiem.*
11. *Exemptionum cauſa finalis eſt quies Exemptorum.*
12. *Cauſa finalis Exemptionum durat in Clero translato in aliam Diœceſim.*

CLerus Mechlinienſis, Namurcenſis, Buſcoducenſis olim fuit Diœceſis Leo-
dienſis, ſed poſtea erectis Mechliniæ, Namurci, Buſcoducis propriis Epiſco- 1
patibus & Diœceſibus, iſte Clerus fuit ereptus atque ſegregatus à Clero Diœ-
ceſis Leodienſis, qui ab ordinaria juriſdictione eſt exemptus conſervatoremq; ſuorum
Privilegiorum habet Abbatem ſancti Laurentii: Quæſtio nunc exſurrexit in Clero
Namurcenſi, utrum & nunc priſtinis Exemptionibus gaudeat, & an eundem quem
olim habeat Conſervatorem S.Laurentii Abbatem.

Pro parte negativa hoc eſt, quod Clerus Namurcenſis Exemptionibus, quibus

 cum

cum de Diœceſi Leodienſi erat, nunc in aliam propriamque Diœceſim translatus, non gaudeat, militant rationes ſequentes.

2 Prima, Clerus Namurcenſis ſegregatus à Clero Diœceſis Leodienſis, translatuſq; in aliam Diœceſim, mutaſſe videtur ſtatum ac quaſi maximam capitis diminutionem paſſus immunitates exemptiones privilegiaque antiqua amiſiſſe, *Gall. lib. 2. obſ 61. n 3. Bald. cap. imperialis nu. 9. & ſeqq. de pace Conſtantiæ dixi lib. 3 de juriſdict. ord. in exempt. quæſt. 19. & 24.*

3 Secunda, ſicuti collegiata eccleſia quæ in Cathedralem commutatur, exemptiones ſuas amittit, *Wameſius conſ. 62. nu. 2. & ſeqq.* ita & Eccleſiæ unius Diœceſis quæ in aliam Diœceſim convertuntur.

4 Tertio, Exemptiones & Privilegia ſemper intelligi debent cum clauſula rebus ſic ſtantibus. Quæ in qualicumque diſpoſitione etiam juramento firmata ſemper tacite influit atque ſubauditur. *Latiſſimè Tiraquell. Reg. lib. ſi unquam in principio nu. 161. & multis ſeqq. C. de revoc. donat. Surd. dec. 289. nu. 11. Pariſ. conſ. 69. nu. 42. vol. 3. Alciat. conſ. 72. nu. 3. cap. 2. ubi glo. Abb. & DD. de Renunt.* & proinde Diœceſibus ita commutatis aliterque quam cum exemptiones concederentur exiſtentibus eæ pariter ceſſare videantur. Verum pro affirmativa prævalent aliæ rationes claſſicorum Doctorum auctoritatibus confirmatæ. *Calderinus conſ. 14. de cenſibus Innoc. cap. 2. de novi operis num. 30. And. cap. Privileg. de Reg Jur. in 6.*

5 Prima, Translatio rerum aut perſonarum exemptarum ex una Diœceſi in aliam, fit ſalvis ſemper & manentibus juribus, exemptionibus atque privilegiis, uti de translatione diverſarum Provinciarum quæ erant Diœceſis Leodienſis in novas Diœceſes Epiſcopatum Namurcenſium, Mechlinienſium, Buſcoducenſium, quæ ſuas Exemptiones Clero Leodienſi æquales retinuerunt, reſpondit Dominus Joannes Wameſius *conſ. 63. & 64. nu. 3. de judiciis, Covarr. pract. quæſt. cap. 37. num. 7. verſ. hac. vero Bartholus l. hoſtes ff. de captivis Caſt. conſ. 307. lib. 2. Curt. Jun. conſ. 10. num. 12.*

6 Secunda, Eccleſiæ, Civitates, caſtra, Collegia, aliavè loca ſi Pontificis autoritate uti hic contigit, in alia nova loca aut Diœceſes transferantur, ſua Privilegia, jura Exemptiones retinent & conſervant, *cap. ad Apoſtolatus de conc. prab. glo. cap. Privilegium de Reg. in 6. Innoc. cap. cum ex injuncto de novi. oper. nunt. ſcripſi de juriſdict. ord. in exemptos lib. 3. quæſt. 21. Rota apud Seraphinum citata à Joanne à Chokier meo Fratre in Scholiis ad preces imperiales ſect. 3. quæſt. 10.* Et conſequenter Clerus qui priſtinas ſuas Exemptiones non obſtante ejus in aliam Diœceſim translatione retinuit, retinuiſſe etiam cenſendus eſt eoſdem quos ante habebat conſervatores, juxta juris illam theoriam, quod non mutatur cui ſtare prohibetur, *l. Sanciмus C. de Teſtam.* Tum quia Conſervatoriæ exemptionibus annexæ atque cohæ-

7 rentes

rentes ejuſdem cenſeri debent eſſe naturæ, qualitatis atque durationis, qua ipſæmet
Exemptiones, *Rom. conſ.530. col.4. verſic. hoc quidem 2. arg. cap. ſuper eo de præb. in 6.
l. ſed ſi mortis ff. de leg. præſt. l. ſub conditione §. fin. ff. ſi contra tabulas.*

Tum quia manente diſpoſitione principali, manent, quoque diſpoſitiones aliæ
omnes ab eadem principali diſpoſitione dependentes, *DD. l. cum principalis ff. de* 8
Reg. Juris Innoc. d. cap. 2. de novi operis nunt. 6. Calder. d. conſ. 14. Idque etiamſi Ex-
empti illi tranſlati eſſent in aliam Diœceſim remotiorem. Non enim eſt novum ut
quæ ſemel utiliter conſtituta ſunt durent, licet caſus ille evenerit à quo initium ca-
pere non poterat, *l. in ambiguis pro dote §. non eſt novum ff. de Reg. Jur.* factumque le-
gitime retractari non debet, licet poſtea caſus eveniat à quo non poterat inchoari,
cap. factum de Reg. Jur. in 6. Denique per mutationem non extinguitur Privilegium 9
quod eſt compatibile cum ſtatu immutato, uti ex Seraphino citato jam loco frater
meus oſtendit. *d. ſect. 2. quæſt. 10.* Non obſtat primum argumentum adductum
in oppoſitum. Quia per ejuſmodi tranſlationem exemptiones non amittuntur, uti
de Thenenſibus, Lovanienſibus, Arſchotanis in aliam Diœceſim tranſlatis reſpon-
dit Dominus Wameſius, *conſ. 63. & 64.* à me alio in tractatu laudatus, *de Juriſdict.
ord. in exempt. lib. 3. quæſt. 21.*

Sed nec ſecundum, quia ſi per permutationem Collegiatæ Eccleſiæ in Cathedra- 10
lem, exemptiones & privilegia corruerent, inductum in gratiam, converteretur in
perniciem atque diſpendium, quod juris ratio non patitur, *cap. quod ob gratiam de
Reg. Jur. in 6. l. quod favore C. de legibus.*

Denique nec poſtremum, quia exemptionum cauſa finalis eſt quies exemptorum
& favor S. Sedis, *ſcripſi lib. 1. quæſt. 1. nu. 17. de juriſdict. ord. in exempt.* Quæ quidem 11
cauſa finalis cum etiam duret in clero tranſlato in aliam Diœceſim durare etiam di- 12
cenda eſt præcedens exemptionis conceſſio. Diſpoſitio enim facta contemplatio-
ne alicujus cauſæ finalis tam diu durat quamdiu durat cauſa illius finalis, *l. ſervus ſi
Dominorum C. de Epiſcop. & Clericis.*

QUÆSTIO LXX.

Conſervatores an indiſtinctè poſſint procedere per cenſuras
excommunicationum adverſus violatores
Privilegiorum.

SUMMARIUM.

1. *Jure Pontificio nulla pœna major eſt excommunicatione, & nu. 3.*
2. *Excommunicatio eſt quædam capitis diminutio, & tranſitus de familia Dei ad familiam Diaboli.*
4. *Excommunicationes non debent leviter decerni.*
5. *Excommunicatio eſt extremum remedium.*
6. *Ordo procedendi ad excommunicationem & an monitio præcedere debeat.*
7. *Adverſus magnates non niſi gradatim procedendum.*

1 JUs Pontificium nullam excommunicatione majorem pœnam agnoſcit, *ca. corripiatur 24. quæſt. 3. & ca. nihil quæſt. 4. cap. cum ſecundùm de hæreticis*, eſt enim excommunicatio quædam capitis diminutio ſeu ſtatus mutatio, *Romanus conſ. 369. col. 3. Gregorius Sayrus in Theſauro Theologiæ Moralis lib. 1. cap. 3.* per quam excommunicatus tranſit de familia Dei ad familiam Diaboli, *cap audi 11. quæſt. 3.* nec modò animæ ſed & corpori adfert detrimentum, *cap. certum 24. quæſt 4.* Graviuſque eſt hominem excommunicare quam eum fuſtigare, exilio, carceribus, ſervitute damnare, gladio ferire, flammis exurere feris ſubiicere, *D. Auguſtinus de corpore & gratia cap. 15. & in lib. 1. contra adverſ. legis & Prophet. cap. 17. ſolus. 24. diſt. 22. quæſt. 1. art. 1. verſ eſt ergo cap corripiantur 23. quæſt. 4. ubi etiam glo. Rom. d. conſ. 369.*

3 Itaque cum excommunicatione jus Pontificium majorem gravioremque pœnam non agnoſcat ſitque extremum juriſdictionis & executionis Eccleſiaſticæ, quia poſt anathematiſationem Eccleſia nihil amplius habet quod faciat, inquit Cæleſtinus Papa *in cap. cum non ab homine de Judiciis Gregorius Sayrus d. cap. 3. nu. 14.* non debent
4 Conſervatores, ut nec alii judices Eccleſiaſtici, faciles eſſe ad excommunicationes faciendas, *glo ca. non in perpetuum 24. quæſt. 3. cap. reprehenſibilis de appell. Abb cap. Clericos nu. 3. de cohabit. Cler. & mulier. Sayrus d. lib. 1. cap. 14 nu. 3.* ſed debent à minoribus pœnis gradatim ad majores aſcendere, & pro modo contumaciæ multum
5 etiam pœnarum augere, & tandem in ſubſidium ad excommunicationum cenſuras deſcendere, *Francus cap. quia Pontificali nu. 2. verſ. quarto nota de offic. del. in 6. late Grego. Sayrus d. lib. 1. cap. 14. nu. 2.* Quod & conforme eſt Concilio Tridentino, *ſeſſ. 25. cap. 3. de reform.* In hæc verba.

Quamvis excommunicationis gladius nervus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad
6 continendos in officio populos valde ſalutaris: ſobrie tamen, magnaque circumſpectione exercendus, eſt cum experientia doceat, ſi temerè, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere quam ſalutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis, ad

fine m

finem revelationis, ut ajunt, aut pro deperditis ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent, à nemine prorſus præterquam ab Epiſcopo decernantur; & tunc non alias quàm ex re non vulgari, cauſaque diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ ejus animum moveat, nec ad eas concedendas cujuſvis ſæcularis etiam magiſtratus authoritate adducatur; ſed totum hoc in ejus arbitrio & conſcientia ſit poſitum: quando ipſe pro re, loco, perſona, aut tempore eas decernendas eſſe judidicaverit. In cauſis vero judicialibus mandatur omnibus judicibus Eccleſiaſticis cujuſcumque dignitatis exiſtant, ut quandocumque executio realis vel perſonalis in qualibet parte judicii propria authoritate ab ipſis fieri poterit, abſtineant ſe tam in procedendo, quam definiendo à cenſuris Eccleſiaſticis, ſeu interdicto. Sed liceat eis ſi expedire videbitur in cauſis civilibus ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentibus, contra quoſcumque etiam laicos per mulctas pecuniarias quæ locis piis ibi exiſtentibus eo ipſo quod exacta fuerint aſſignentur; ſeu per captionem pignorum, perſonarum quæ diſtrinctionem per ſuos proprios vel alienos executores faciendam, ſive etiam per privationem beneficiorum aliaque juris remedia procedere & cauſas definire. Quod ſi executio realis vel perſonalis adverſus reos hac ratione fieri non poterit, ſitque erga judicem contumacia, tunc eos etiam anatematis mucrone arbitrio ſuo, præter alias pœnas ferire poterit. In cauſis quoque criminalibus, ubi executio realis vel perſonalis ut ſupra fieri poterit, erit à cenſuris abſtinendum, ſed ſi dictæ executioni facile locus eſſe non poſſit, licebit judici hoc ſpirituali gladio in delinquentes uti, ſi tamen delicti qualitas præcedente bina ſaltem monitione etiam per edictum id poſtulet. Nefas autem ſit ſæculari cuilibet Magiſtratui prohibere Eccleſiaſtico judici ne quem excommunicet; aut mandare ut latam excommunic[illegible]nem revocet ſub prætextu quod contenta in præſenti decreto non ſint obſervata; cum non ad ſæculares ſed ad Eccleſiaſticos hæc cognitio pertineat.

Quæ quidem licet ita generaliter in cujuſvis excommunicatione procedant, longe tamen magis procedunt, ſi agatur de excommunicandis iis, qui aliquo gradu quaſi Epiſcopali honore præcellunt, iis enim deferendum eſt & primò ingreſſus Eccleſiæ vel Sacerdotale interdicendum eſt miniſterium, deinde ab officio ſuſpendendi, denique cenſura Eccleſiaſtica aggravandi, *tex. cap. quia Pontificiali de offic. del. in 6.* Qua de re fuſius, *Gregor. Sayrus d. cap. 14. n. 3. & ſeqq.* idque niſi circumſtantiæ loci temporis & perſonæ aliud expoſcant, *Abb. cap. cum in. nu. 8. de uſuris Sayrus d. cap. 14. num. 3.* 7

QUÆSTIO SEPTUAGESIMA PRIMA,

An debeat conſtare deeſſe alia remedia, antequam excommunicatio decernatur.

SUMMARIUM.

1. *Excommunicatio non decernenda, quamdiu ſuperſunt aliæ executiones ſeu perſonales ſeu pecuniariæ.*

Qualiter conſtabit non ſupereſſe alia remedia.

1 EXcommunicatio decerni non debet, quamdiu vel mulctis, ſeu pœnis pecuniariis, captionibus pignorum, perſonarum diſtrictionibus, aliiſve juris remediis procedi poteſt. *Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. de reform.* ſed an neceſſe ſit conſta-
2 re de aliis remediis deficientibus, hoc eſt realem aut perſonalem executionem fieri nõ poſſe, an vero ſatis ſi, etſi de eo extrajudicialiter conſtet, Sacra cõgregatio quam refert Ioannes Gallemart. *ad Conc. Trid. d. ſeſſ. 26. cap. 3.* cenſuit debere ex actis conſtare, ſed ſi non ſic poteſt conſtare reſpondit, quod ſufficit probari per nuntii relationem, aliàs exequi non poſſe.

QUÆSTIO SEPTUAGESIMA SECUNDA.

Sed ſi priuſquam conſtet de ejuſmodi impedimentis, ſi excommunicatio decernatur, eritne valida.

SUMMARIUM.

1. *Excommunicatio lata adverſus formam à Conc. Trid. præſcriptam eſt nulla.*
2. *Actus geſtus formâ non ſervatâ corruit.*
3. *Ordo à Pontifice datus ſi non ſervetur, actus vitiatur.*

1 VIdetur quod non, quia lata adverſus formam Concilii Tridentini, *d. cap. 3. ſeſſ.*
2 *25.* actus enim, non ſervatâ formâ geſtus corruit. *Præſertim locis loco à forma late Apoſt. ad Abbatem cap cum dilecta num. 12. de reſcript. ubi etiam fuſe Felin.*
3 & quando ordo datus à Papa non ſervatur, actus eſt nullus. *Innoc. d. cap. cum dilecta*

lecta Apoſt. Ad Barth. l. cum lex num. 6. ff. de fidejuſſ. Attamen Ioannes Gallemart. loco præcedente quæſtione citata contrarium cenſuit. In hæc verba.

Excommunicatio lata à judice Eccleſiaſtico, priuſquam legitime conſtet de impedimento vel perturbationibus ob quas non poteſt devenire propria authoritate ad executionem realem vel perſonalem eſt valida, & qui tali excommunicatione ligatus exiſtit, indiget abſolutione, debent tamen ordinarii curare ut in excommunicationibus proferendis obſerventur decreta Concilii Tridentini, qua de re plenius infra *quæſt. 79.*

QVÆSTIO LXXIII.

Quid ſi conſervatores quempiam nulliter excommunicent, qualiter ita excommunicati ſe poterunt tueri.

SUMMARIUM.

1. *Nulliter aut inique excommunicatus quod remedium debeat adhibere.*
2. *Quod non eſt, non oportet timere.*
3. *Scandalum timendum eſt.*
4. *Publicanda eſt cauſa ob quam excommunicatio non valet.*

RESpondeo, quando excommunicatio non tenet, excommunicatus debet publicare cauſas quare non ſit excommunicatus, & tunc non eſt amplius ſcandalum puſillorum ſed Phariſæorum, *Silveſter in ſumma verb. excommunicatio 2. caſu 15. verſ. dicit autem Iacobus à Capua. pœnitentiarius maior. in verb. Neapolitan. de caſibus conſcientiæ, lib. 4. cap. 3. num. 13.* idipſum tradit Navarrus, *in Rep. cap. cum contingat Remed. 2. num. 4. de reſcriptis,* In hæc verba. 1

Excommunicatus nulliter & denuntiatus publice, non tenetur abſtinere à divinis, neque ab alia hominum legitima communicatione, modò nullitatis cauſa publicata fuerit ſecundùm *Palud. in diſt. 18. q. 1.* In hæc verba. Qui nulliter excommunicatus denuntiatur, ita ex adverſo ipſe publicet cauſam, quando ſententia non valet, puta appellationem vel aliam juſtam cauſam, quo facto amplius non eſt ſcandalum puſillorum ſed Phariſæorum, unde eſt contemnendum, quæ ipſamet verba retulit & probat Beatus Antonius *in cap. 73. tit. 24. part. 3.* in ſpecie item quod excommunicatio lata in eum qui jure contradicit virtute clauſulæ contradictores, non ſit timenda neque curanda, tradunt *Innoc. Oldra. Archid. Io. Andr.*

Domi

Dominic. & alii quos citavimus, in tertia cauſa nullitatis quibus addo *Cardin. Alex. in cap.1.11.quæſt.3. ita Navarrus.* Idipſum diligentius & acutius Gabriel, *in 4. diſtinct.18.quæſt.2.col.*11. quem Navar. *cap.cum contingat rem.2.num. 26. de reſcript.* virum omnium conſenſu doctiſſimum teſtatur, altius repetit in hæc verba, ſi vero excommunicatio fuerit nulla ob defectum juriſdictionis ſuper excommunicatum, ſimpliciter vel in nullo caſu, quo fertur excommunicatio, vel quia fertur poſt appellationem legitime interpoſitam, vel ob alium defectum propter quem ipſo jure eſt irrita, tunc non oportet eam timere nec pro excommunicato gerere, vitando communionem Sacramentorum, & hominum, quoniam quod non eſt, non oportet timere,
2 ſed dum ſententia eſt nulla, jam non eſt excommunicatio, neque quo ad Deum, neque quo ad Eccleſiam; ergo non eſt timenda, quo ad Deum, quia nulla culpa,
3 nec quo ad Eccleſiam quidem ſecundum veritatem, nullam ſententiam juris incurrit, qui ſententiam quæ nulla eſt non cuſtodit timenda tamen eſt non ſententia, ſed ſcandalum populi vulgaris, neſcientis ſententiam eſſe nullam, unde ſi aliquis publice ex-
4 communicatur & denuntiatur nulliter, ex adverſo publicet ſufficienter ipſe cauſam propter quam ſententia eſt irrita, quo facto non pareat ſententiæ, & ſi aliquis tunc ſcandalizatur, non eſt ſcandalum puſillorum ſecundum reg. Chriſti Matth. 15. contemnendum, attamen non tenetur eam ſervare in occulto ante ſcandalizationem, ſed neque in occulto neque in publico coram ſapientibus, quibus nota eſt nullitas ſententiæ, tenetur eam obſervare.

QUÆSTIO LXXIV.

Conſervatores an poſſint mulctas pœcuniarias ſibi convertere.

SUMMARIUM.

1. *Pœnæ fori Eccleſiaſtici ſunt piis locis applicandæ.*
2. *Conſuetudo contraria non valet.*
3. *Limita uti hic remiſſive.*

1 SUnt qui exiſtimant non poſſe, pœnæ enim fori Eccleſiaſtici piis locis ſunt applicandæ, nec valet conſuetudo contraria per quam pars pœnarum applicatur
2 Vicario vel Cameræ Epiſcopali etiam in minima parte, *ita Ioannes Gallemart. in interpretationibus Sacræ cong. ad Conc. Trid. ſeſſ. 25.cap.3. de Refor.num.*10.

Quod

Quod ego hac ſalis mica tempero, quam alio in loco adhibui, *de Juriſdict.ord.in exempt.lib.4.quæſt.112.nu.3. & 4.* quibus addo Ignatium Lopes *In pract. Crimin. Canonica cap.142.nu.2. & ſeqq.cum Apoſtillis.*

QUÆSTIO LXXV.

Conſervatores utrum poſſint propter delictum Epiſcopi, Civitatem cui præeſt, interdicere.

SUMMARIUM.

1. *Conſervatores poſſunt ex cauſa juſta Civitatem ferire interdicto.*

PHilippus *Francus in cap.quia Pontificiali nu.4.verſ.in ea glo.de offic.del.in 6.* hanc quæſtionem movet, eamque inſolutam relinquit Felin. *in cap.ſanè 2.nu.2.de offic.del.* eandem quæſtionem proponit, cui reſpondet affirmative, *cap.ſi ſententia §. cæterum de ſent.excom.in 6.* 1

QUÆSTIO LXXVI.

An Conſervatores propter delictum dominorum poſſint ſubiicere interdicto eorum terras eis temporaliter ſubjectas.

SUMMARIUM.

1. *Propter delictum vaſalli feudalis terra poteſt interdici.*
2. *Et terra dotalis propter delictum mariti.*

Crimen eſt violare Exemptiones.

FElinus *d.cap.ſanè 2.nu.2.in fin. de offic.del.* cenſuit poſſe. Nam & propter delictum vaſalli, poteſt terra ejus fendalis interdici, *Caldeus de Eccleſiaſt. interdicto in 2.memb.quæſt.17.* & terra dotalis propter delictum mariti, *Archid. cap.ſicut Domini 16.quæſt.2. Fel.d.loco cap.ſi ſententia §.cæterum de ſent.excom.in 6* ratiſſimè. *Gregor.Sayr. in Theſauro Theol.Moralis tom.1. lib.5.cap.11.nu.8.fol.517. Covarr.cap.alma mater par.2.§.1. num.4.de ſent.excom.in 6.* Quin autem impingendo in 1 2

Digitized by Google

Dominic. & alii quos citavimus, in tertia cauſa nullitatis quibus addo *Cardin. Alex. in cap.1.11.queſt.3. ita Navarrus.* Idipſum diligentius & acutius Gabriel, *in 4. diſtinct.18.queſt.2.col.11.* quem Navar. *cap.cum contingat rem.2.num. 26. de reſcript.* virum omnium conſenſu doctiſſimum teſtatur, altius repetit in hæc verba, ſi vero excommunicatio fuerit nulla ob defectum juriſdictionis ſuper excommunicatum, ſimpliciter vel in nullo caſu, quo fertur excommunicatio, vel quia fertur poſt appellationem legitime interpoſitam, vel ob alium defectum propter quem ipſo jure eſt irrita, tunc non oportet eam timere nec pro excommunicato gerere, vitando communionem Sacramentorum, & hominum, quoniam quod non eſt, non oportet timere,
2 ſed dum ſententia eſt nulla, jam non eſt excommunicatio, neque quo ad Deum, neque quo ad Eccleſiam; ergo non eſt timenda, quo ad Deum, quia nulla culpa,
3 nec quo ad Eccleſiam quidem ſecundum veritatem, nullam ſententiam juris incurrit, qui ſententiam quæ nulla eſt non cuſtodit timenda tamen eſt non ſententia, ſed ſcandalum populi vulgaris, neſcientis ſententiam eſſe nullam, unde ſi aliquis publice ex-
4 communicatur & denuntiatur nulliter, ex adverſo publicet ſufficienter ipſe cauſam propter quam ſententia eſt irrita, quo facto non pareat ſententiæ, & ſi aliquis tunc ſcandalizatur, non eſt ſcandalum puſillorum ſecundum reg. Chriſti Matth. 15. contemnendum, attamen non tenetur eam ſervare in occulto ante ſcandalizationem, ſed neque in occulto neque in publico coram ſapientibus, quibus nota eſt nullitas ſententiæ, tenetur eam obſervare.

QUÆSTIO LXXIV.

Conſervatores an poſſint mulctas pœcuniarias ſibi convertere.

SUMMARIUM.

1. *Pœnæ fori Eccleſiaſtici ſunt piis locis applicandæ.*
2. *Conſuetudo contraria non valet.*
3. *Limita uti hic remiſſive.*

1 SUnt qui exiſtimant non poſſe, pœnæ enim fori Eccleſiaſtici piis locis ſunt applicandæ, nec valet conſuetudo contraria per quam pars pœnarum applicatur
2 Vicario vel Cameræ Epiſcopali etiam in minima parte, *ita Ioannes Gallemart. in interpretationibus Sacræ cong. ad Conc. Trid. ſeſſ. 25.cap.3. de Refor.num.10.*

Quod

Quod ego hac ſalis mica tempero, quam alio in loco adhibui, *de Juriſdict.ord.in exempt.lib.4.quaſt.*112.*nu.*3. *&* 4.quibus addo Ignatium Lopes *In pract. Crimin. Canonica cap.*142.*nu.*2.*& ſeqq.cum Apoſtillis.*

QUÆSTIO LXXV.

Conſervatores utrum poſſint propter delictum Epiſcopi, Civitatem cui præeſt, interdicere.

SUMMARIUM.

1. *Conſervatores poſſunt ex cauſa juſta Civitatem ferire interdicto.*

PHilippus *Francus in cap.quia Pontificiali nu.*4.*verſ.in ea glo.de offic.del.in* 6. hanc quæſtionem movet, eamque inſolutam relinquit Felin. *in cap.ſanè* 2.*nu.*2.*de offic.del.* eandem quæſtionem proponit, cui reſpondet affirmative, *cap.ſi ſententia §. cæterum de ſent.excom.in* 6. 1

QUÆSTIO LXXVI.

An Conſervatores propter delictum dominorum poſſint ſubiicere interdicto eorum terras eis temporaliter ſubjectas.

SUMMARIUM.

1. *Propter delictum vaſalli feudalis terra poteſt interdici.*
2. *Et terra dotalis propter delictum mariti.*
Crimen eſt violare Exemptiones.

FElinus *d.cap.ſanè* 2.*nu.*2.*in fin. de offic.del.* cenſuit poſſe. Nam & propter delictum vaſalli, poteſt terra ejus fendalis interdici, *Caldeus de Eccleſiaſt. interdicto in* 2.*memb.quaſt.*17. & terra dotalis propter delictum mariti, *Archid. cap.ſicut Domini* 16.*quaſt.* 2. *Fel.d.loco cap.ſi ſententia §.cæterum de ſent.excom.in* 6 ratiſſimè. *Gregor.Sayr. in Theſauro Theol.Moralis tom.* 1. *lib.*5.*cap.*11.*nu.*8.*fol.*517. *Covarr.cap.alma mater par.*2.*§.*1. *num.*4. *de ſent.excom.in* 6.Quin autem impingendo in 1 2

do in privilegia Apoſtolica dolo malo ſeu malitioſe delictum incurratur coertione punitioneque dignum, aliquoties aliis in locis oſtendimus, *infra quaſt.* 78. *&* *quaſt.* 81

QUÆSTIO LXXVII.

Exemptus ſi ratione rei non exemptæ conveniatur coram ordinario, utrum ad Conſervatorem poſſit recurrere.

SUMMARIUM.

1. *Res eadem diverſo jure cenſeri non debet.*
2. *Liber & ſubjectus nemo eſt.*
3. *Diverſo reſpectu eadem res diverſo jure cenſeri poteſt.*
4. *Sortitur quis forum ratione rei in alieno territorio ſita.*
5. *Exemptio plena plene eximit.*
6. *Conſtitutio Julii Papæ eximentis perſonas & res etiam reſpectu officiorum aut beneficiorum.*

1 ARguitur poſſe. Quia res eadem diverſo jure cenſeri non debet, *cap. tua nos de decimis l. eum qui ædes ff. de uſucap.* cenſeretur autem eadem res aut perſona diverſo jure, ſi perſona perſonæ ſuæ reſpectu exempta eſſet, reſpectu autem rei non exemptæ ſubjecta non eſſet. Nam ſicuti quiſpiam liber & ſubjectus eſſe non poteſt, ita nec exemptus ab ordinario & eidem ſubjectus eſſe poteſt, *arg.*
2 *l. ſi duobus ff. de ſtatu liberis*, & ita in exemptione perſonali ſentit Abbas eandem extendens ad res non exemptas, *in cap. ad abolendam ubi etiam Joannes Anania de hæreticis. Abb. cap. tuarum in fine de privileg. & in cap. fin. de foro comp.* Verum Innocentius III. Pontifex Epiſcopo Lingonenſi & quibuſdam Abbatibus exemptionis Privilegiorum hac in Hypotheſi quo ad res non exemptas, vires non habere reſcripſit, *cap. cum capella de privilegiis cap. ex ore ſedentis* § *fin. eod. tit. Covarruvias pract. quaſt. nu.* 5.

Ratio eſt. Quia reſpectu diverſorum jurium concurrentium eadem perſona diverſo jure cenſeri poteſt, *cap. cum olim ubi DD. de re judic. cap. ex literis de probat. l. ſi conſul. ff. de adopt.* hoc eſt, ut perſona exempta ſit quo ad perſonam puram-putam, non vero exempta quo ad rem quæ non eſt exempta, *d. cap. cum capella ubi DD. & glo. ibid. in verb. in quantum exempti.* Nam & ſicut quiſpiam poteſt habere plura domicilia, *cap. ex parte de foro comp.* & tamen quo ad unum cenſeri uno jure, & quo ad aliud jure diverſo, ita & exemptus quiſpiam eſſe poteſt uno reſpectu, & alio reſpectu non exemptus, *cap. per tuas de maior & obed. cap. ex ore* §. *fin. &*

cap

Digitized by Google

cap. tuarum in fine de privilegiis. Non ſecus quam in re quæ in alterius territorio ſita eſt, cujus etiam reſpectu aliquis ſortitur forum ejus ſub quo res ejus ſita eſt. *Rom. conſ. 361. cap. ſanè & cap. fin. de foro compet. l. fin. C. ubi in rem actio*, quod & 4
ego oſtendi alio in loco, *de juriſdict. ord. in exemptos lib. 2. quæſt. 45. nu. 6.* uberiuſque amplificari multa rationum & exemptorum ſpecie poſſet *ex Nicolao Everardi in locis legal. loco à tanquam ſeu reſpectivis.* Quæ tamen opinio limitanda eſt à tenore privilegii, *cap. porro de Privilegiis*, nimirum niſi ſpeciali privilegio perſonæ & res omnes eximerentur, uti de privilegio Julii Papæ Clero Secundario Diœceſis Leodienſis conceſſo conſtat. 5
Quod hic ſubiicitur. Julius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, ex debito Paſtoralis officii, noſtris meritis licet inſufficientibus ex alto commiſſi ad ea libenter intendimus, per quæ perſonarum Eccleſiaſticarum eorumlibet commodis, utilitatibus, ſecuritati & quieti valeat ſalubriter provideri, ac aliàs diſponimus & ordinamus; prout in Domino conſpicimus ſalubriter expedire, ſanè pro parte dilectorum filiorum Decanorum & Capitulorum omnium & ſingulorum Collegiatarum Eccleſiarum Civitatis & Diœceſis Leodienſ. nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet omnes & ſingulæ Eccleſiæ prædictæ illarumque Decani & Capitula ac ſinguli Canonici & perſonæ illis ſuppoſitæ, à tanto tempore citra cujus contraria hominum memoria non exiſtit, fuerint & ſint ab omni juriſdictione, ſuperioritate, viſitatione, procuratione, correctione, Dominio, poteſtate Epiſcopi Leodienſ. pro tempore exiſtentis, ſuorumque Vicariorum & Officialium penitus exempta, libera & Sedi Apoſtolicæ immediatæ ſubjecta. Ita quod Epiſcopus Leodienſis Vicarii & Officialis prædicti etiam ratione delicti, contractus vel rei de illis tanquam exemptis & liberis nullatenus ſe intromiſerint. Quia tamen multæ ex dictis Eccleſiis etiam Parochiales exiſtunt, & nonnullæ ex perſonis dictarum Eccleſiarum collegiatarum officia ab Epiſcopo, Vicariis & Officialibus prædictis ſuſcipiunt, à nonnullis aſſeritur, ipſas Eccleſias & earum perſonas in his quæ curam populi Parochiani concernunt, & ratione delictorum quæ dictas perſonas in officiis per eas ſuſceptis prædictis pro tempore committere, prætextu dictæ conſuetudinis nequaquam fore exemptas & liberas, ac de exemptione, libertate & immediata ejuſdem ſedis ſubjectione alias quam longævam conſuetudinem hujuſmodi doceri non poteſt Decani & Capitula prædicti, dubitant contra exemptionem & libertatem prætactas moleſtari poſſe tempore procedente. Quare pro parte Decanorum & Capitulorum prædictorum aſſerentium, quod minus grave eſſet, immò ſcandala plurima exinde provenirent, ſi ſupra dictæ Eccleſiæ & earum perſonæ diverſo jure videlicet libertatis & ſubjectionis conſerentur, ubi enim ſubjectæ eſſent, noverca juſtitiæ propter odium libertatis in aliis, in eas ſæviret & in ſingulis caſibus occurrentibus aſſiduis dicto longævo conſuetudinis probatione arctarentur &

gravarentur, quodque nuper venerabilis Frater noſter modernus Epiſcopus Leodienſ. certum Canonicum unius ex dictis Eccleſiis ratione aſſerti ſeu prætenſi delicti per dicti procuratorem cauſarum curiæ dicti Epiſcopi, non autem ut Canonicum ejuſdem Eccleſiæ commiſſi, conatus fuit punire ſeu corrigere,& in eum juriſdictionem exercere, & dictus Canonicus ſe dicta exemptione tuetur, & illius ac forſan aliquarum aliarum ex dictis Eccleſiis & perſonarum earundem viſitationem ſeu alia quavis occaſione vel cauſa diverſæ lites & cauſæ coram certis judicibus tam in Romana curia quam extra eam inter Epiſcopum modernum & Capitula omnium Eccleſiarum hujuſmodi pendent, nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut dictæ conſuetudini pro illius ſubſiſtentia firmiori rebus Apoſtolicæ confirmationis adiicere, illamque ad omnia & ſingula & etiam quæ coram populi Parochiali & dicta in dictis officiis pro tempore commiſſa concernunt extendere & ampliare, ac omnes & ſingulas Eccleſias illarumque Decanos & Capitula & ſingulos Canonicos & perſonas prædictas ab omni juriſdictione, ſuperioritate, correctione, Dominio, poteſtate, viſitatione, procuratione, ſubſidiis, jucundis adventibus, impoſitionibus & decimis ſive precariis dicti moderni pro tempore exiſtentis Epiſcopi Leodienſ. nec non quorumcumque aliorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & aliorum ordinariorum judicum, ac omnium Capitulorum Provincialium & Sinodalium, aliorumque ſuperiorum quavis authoritate fungentium, ſuorum Vicariorum, Officialium, Procuratorum, Nuntiorum & commiſſariorum de novo prorſus eximere & totaliter liberare ac nobis & dictæ ſedi duntaxat immediate ſubjicere, ac alias in præmiſſis opportunè providere de benignitate Apoſtolica dignaremur, nos igitur Decanos & Capitula hujuſmodi ac ipſorum Capitulorum ſingulares perſonas à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris & pœnis à jure vel ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſolvere & abſolutos fore cenſentes, dictarum cauſarum ſtatus præſentibus pro expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, conſuetudinem prædictam authoritate Apoſtolica & ex certa ſcientia tenore præſentium approbamus ac præſentis ſcripti patrocinio communimus, ſupplemuſque omnes & ſingulos defectus tam juris quam facti, ſi qui forſan intervenerint in eadem, ipſamque conſuetudinem ad omnia & ſingula, ea etiam, quæ curam populi Parochialis, & delicta in dictis officiis pro tempore commiſſa concernunt extendimus & ampliamus, nihilominus pro potiori cautela omnes & ſingulas Eccleſias illarumque Decanos Capitula & ſingulos Canonicos & perſonas prædictas ab omni juriſdictione, ſuperioritate, correctione, Dominio, poteſtate, viſitatione, procuratione ſubſidiis jucundis adventibus, impoſitionibus & decimis ſive precariis ejuſdem moderni

& pro

Digitized by Google

& pro tempore exiſtentis Epiſcopi Leodien. nec non quorumcumque aliorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & aliorum ordinariorum judicum & ſuperiorum, omniumque Capitulorum Provincialium & Sinodalium quavis authoritate fugentium, ſuorumque Officialium, Vicariorum, procuratorum, nuntiorum & commiſſariorum prædictorum de novo prorſus eximimus & totaliter liberamus, ac nobis & dictæ ſedi dumtaxat immediatè ſubjicimus, ita quod ipſi Archiepiſcopi, Epiſcopi & alii judices ſuperiores eorumque Vicarii, Officiales, Procuratores, nuntii & commiſſarii præfati aut eorum aliqui, etiam prætextu quarumvis literarum dictæ ſedis, quaſcumque Eccleſias, etiam derogatoriarum derogatorias in ſe continentium, ſeu etiam ordinaria vel alia quacunque authoritate pro tempore ſuffulti, in Eccleſias illarumque Decanos & Capitula ſingulosque Canonicos & perſonas hujuſmodi aut eorum aliquem utpote prorſus exemptos, etiam ratione delicti, contractus vel rei de qua ageretur, ubicumque committatur delictum, ineatur contractus; aut res ipſa conſiſtat, juriſdictionem ſuperiorem, viſitationem, procurationem, correctionem, Dominium & poteſtatem aliquomodo exercere, aut in eos, ſeu eorum aliquem, excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, ſeu quaſvis alias ſententias, cenſuras & pœnas promulgare nequeant quoquo modo, ſicque per quoſcumque judices, commiſſarios, delegatos, ſubdelegatos etiam cauſarum dicti Palatii auditores & S. Romanæ Eccleſiæ Cardinales tam in dicta curia quam extra eam in quibuſcumque cauſis & quavis earum inſtantia nunc & pro tempore pendentibus interpretari, ſententiari, judicari & diffiniri debere, ſublata eis cuilibet eorum quavis & aliter interpretandi, judicandi, ſententiandi poteſtate, facultate & authoritate, omneſque & ſingulos proceſſus, ſententias cenſuras, & pœnas quos & quas per Epiſcopos, Archiepiſcopos & alios ordinarios judices ſuperiores, eorumque Vicarios, Officiales & Procuratores, nuntios & commiſſarios prædictos, ſeu eorum aliquem, haberi, inſtitui aut promulgari, nec non quicquid ſecus ſuper his per quoſcumque quavis authoritate ſcienter vel ignoranter fieri & attentari contigerit, quæcunque pro tempore inde ſecuta, nulla, irrita, inania, nulliuſque momenti vel roboris fore & eſſe decernimus. Nec non duos unum videlicet per Civitatis & alterum per Diœceſis Leodien. Eccleſias prædictas pro Eccleſiis extra Dominia Archiducis Auſtriæ & Brabantiæ pro tempore exiſtentibus, & duos alios ex Decanis ſupradictis pro omnibus Eccleſiis ſub dictis Dominiis dictæ Diœceſis aſſumendos in viſitatores dictarum Eccleſiarum conſtituimus & deputamus, & in illis circa earum perſonas tam in capitibus quam in membris quoties opportunum fuerit, debitæ viſitationis officium authoritate noſtra exercere valeant, ordinarii loci & cujuſvis alterius licentia ſuper hoc minime requiſitâ ac Sancti Petri Leodien. & ejuſdem Sancti Petri Lovanien. ac Sancti Ioannis Buſcoducen. dictæ Diœceſis Eccleſiarum Decanis nunc & pro tempore exiſtentibus, & eorum cuilibet in ſolidum, & quaſcumque perſonas Eccleſiarum prædictarum

Digitized by Google

rum à ſententia excommunicationis, quàm ob violentiam in perſonas Eccleſiaſticas manuum injectionem incurrere pro tempore contigerit, nec non à quibuſcumque eorum peccatis, exceſſibus, criminibus & delictis de quibus verè contriti & ore confeſſi fuerint, dummodo eidem Sedi ſpecialiter reſervata non exiſtant, vel talia non ſint, propter quæ dicta ſedes veniat merito conſulenda in forma Eccleſiæ conſueta, dicta authoritate abſolvere, eiſq; pro modo culpæ pœnitentiam ſalutarem injungere, cum eis ſuper omnibus & ſingulis in quibus dictus Epiſcopus Leodien. pro tempore exiſtens quacumque authoritate diſpenſare poſſet, & quibuſcumque Sacerdotibus ſæcularibus vel cujuſvis ordinis regularibus, etiam curam populi ſeu alia Privilegia deſuper non habentibus vices ſuas ingerere vel in ſpecie committere, ſubdelegare valeant, plenam & liberam licentiam & facultatem concedimus, non obſtantibus litibus, cauſis & allis præmiſſis ac felicis recordationis Innocentii Papæ IV. prædeceſſoris noſtri contra exemptos quæ incipit, Volentes, & quibuſvis aliis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, nec non literis prædictis ac dictarum etiam Leodien. Eccleſiarum juramento confirmata, Apoſtolica vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, Privilegiis quoque indultis & literis Apoſtolicis Eccleſiis prædictis aut aliàs quovis modo & etiam motu proprio & ex certa ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, etiam conſiſtorialiter & ſub quibuſvis verborum formis & expreſſionibus, & cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, fortioribus, efficacioribus & inſolitis clauſulis irritantibuſq; & aliis decretis conceſſis ac etiam per nos, & dictam ſedem etiam iteratis vicibus approbatis, innovatis, & de novo ſimiliter conceſſis, quibus etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus plena, expreſſa, ſpecialis, ſpecifica & individua ac de verbo ad verbum non autem per clauſulas generales id importantes mentio ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ſervanda foret, tenoris hujuſmodi præſentibus pro ſufficienter expreſſis & inſertis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter & expreſſè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque: volumus autem quod præſentium litterarum tranſumptis, manu alicujus publici notarii ſubſcriptis & ſigillo alicujus Epiſcopi vel Epiſcopalis aut ſuperioris curiæ munitis, ea prorſus fides ubique in Iudicio & extra adhibeatur, quæ adhiberetur originalibus litteris ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis, approbationis, confirmationis, communitionis, ſuppletionis, extentionis, ampliationis & voluntatis infringere vel auſu temerario contraire, ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Domini milleſimo quingenteſimo duodecimo tertio, Id Auguſti, Pontificatus noſtri Anno nono,

QUÆ-

QUÆSTIO SEPTUAGESIMA OCTAVA.

Violatores exemptionum aut conſervatoriarum, an incidant in Eccleſiæ cenſuras.

SUMMARIUM.

1. *Ignorantiarum diverſæ ſpecies, earumque explicationes.*
2. *Scienter violantes privilegia exemptionum, incidunt in cenſuras Eccleſiæ.*
3. *Idem ſi per ignorantiam craſſam.*
4. *Qualis cauſa excuſet ab excommunicatione.*
5. *Differentia fori interioris, & exterioris.*
6. *Cenſuræ aliæ ſunt legis, aliæ hominis.*
7. *Exemptiones aliæ mediatæ, aliæ immediatæ.*

DIſtinguendum inter violantes ſcienter & ignoranter. Rurſus ignorantes 1
verſantur, vel ignorantia craſſa, vel affectata, vel invincibili; craſſa ignorantia eſt, qua quis ingnorat id quod communiter omnes ſui ordinis ſciunt, & quod quiſpiam ſcire debet & poteſt, diciturque craſſa & ſupina, quia cauſatur deſidia & pigritia perveniendi ad ſcientiam ejus, ad quam quis tenetur. *DD. cap. ignorantia de Reg. Iur. in 6. Gregor. Sayrus in theſaur. Theol. Moralis lib.*1. *cap.*18. *num.*4. Affectata ignorantia eſt, cum quis ignorat, quia ſcire non vult, quod ſcire debet & poteſt. *Greg. Sayrus d. loco,*

Invincibilis quæ & juſta & probabilis dicitur, eſt, non quæ ſimpliciter vinci non poſſit, ſed quæ manet, poſt quam quis debitam diligentiam adhibuit, quali ignorantia homines ſui ſtatus communiter poſt debitam diligentiam laborant, uti latius in explicatione ſpecierum ignorontiæ habetur *apud Navar. in manuali cap.*23. *num.*45. *&* 46. *& ejus diſcipulum Covarruviam cap. alma mater pag.* 1. §. 10. *num.* 17. *de ſent. excom. in* 6. *Gregor. Sayrus. d. cap.* 18.

His breviter præmiſſis, dico, ſcienter violatores Apoſtolicarum exemptionum, 2
incurrere, ultra cenſuras per privilegia comminatas, excommunicationem Bullæ cœnæ Domini, quam ii incurrunt, qui Eccleſiæ Romanæ jura & ſuperioritates infringunt, uti alio in loco oſtendi, *lib.*4. *quæſt.* 75. *de juriſd. ordin. in exempt.* idem concludendum eſt de iis, qui in ignorantia craſſa aut affectata verſantes, eadem Eccleſiæ Ro- 3
manæ jura violant. *Nav. d. c.* 27. *n.* 16. ejuſmodi enim craſſa & affectata ignorantia

dolum

Digitized by Google

dolum præſumptum & contemptum complectitur, qui ſufficit ut quiſpiam excommunicationum cenſuris poſſit innodari. *Navar. in Manuali d. cap. 23. num. 45. & 46 & cap. 27. num. 16.*

Qua quidem in ignorantiæ ſpecie ij verſari non dicuntur; quos juſta cauſa poteſt excuſare. *Navar. in d. cap. 23. num. 43. Archid. ca. utinam diſt. 76. Abb. in Rubr. de*
4 *obſervat. jejuniorum.* illa autem cauſa videri debet juſta, propter quam Pontifex ſi ei ſupplicaretur, ſupplicantem excuſaret. *arg. gloſſ. l. tale pactum §. qui provocavit ff. de pactis,* ut & cauſa quæ bona fide pro juſta habetur, & ob quam niſi talem eam judicaret, nihil committeret. *Navar. d. num. 43.*

Idque ita in foro conſcientiæ poſſet ſuſtineri, ſed in foro exteriori ſeu contentioſo
5 contraveniens non ideo ab ab impetranda abſolutione liberaretur, quia adverſus eum qui Eccleſiæ Romanæ jura violat, militat præſumptio quæ in foro exteriori eum gravat onere abſolutionis poſtulandæ. *Cardin. Sabarella Clem. 1. pr. quæſt. 39 num. 22. in fine de privileg.* ſecus autem in foro poli ſeu conſcientiæ, in quo ſola veritas, non autem fictio aut præſumptio conſideratur, *Alciat. l. quinque pedum C. de quinque pedum præſcript. cap. tua de ſponſal.*

Et quidem ita diverſimode inter forum poli ſeu conſcientiæ & forum fori ſeu contentioſum ſtatutum eſt. Quantum enim cœlum à terra differt, tantum differt conſcientiæ forum à contentioſo. *Gomeſius ad Reg. Cancell. tit. de non judicando ſecundum form. ſupplicationis quæſt. 14.* quod vario exemplorum genere commonſtratum reliquit *Alciatus l. quinque pedum verſ. anno tantum in primis C. de quinque pedum præſcript.*

Itaque cenſuræ quas conſervatores infligunt violatoribus exemptionum, de quibus ſcripſi *quæſtione ſeptuageſima,* ſunt cenſuræ hominis, at vero cenſuræ de quibus in
6 præcedente quæſtione quas violatores exemptionum incurrunt, ſunt cenſuræ legis, hoc eſt Bullæ cœnæ Domini, quæ inter ſpecies cenſuræ legis refertur. *Navarr. d. cap. 27. num. 73. Sayrus d. cap. 4. num. 22.* ut & ſunt cenſuræ quæ à jure adverſus Eccleſiaſticæ libertatis temeratores proferuntur, de quibus ego quædam ſupra ſcripſi *Scholio. 7.* Idque ita obtinet in violatoribus exemptionum immediatarum, ſecus verò in exemptionibus mediatis, de quibus vide alio in tractatu de *Iuriſdict. ordin. in exemptos lib. 1. quæſt. 2.* In his enim cenſuræ legis non aliter incurruntur, quam ſi ita ſpecialiter ſtatutum ſit.

QUÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO LXXIX.

Conſervator quæ obſervare debeat, antequam Excommunicationem ferat.

SUMMARIUM.

1. *Conſervator ante excommunicationem debet habere apathiam.*
2. *Debet prætermittere trinam monitionem & num.12.*
3. *Monitio præmittenda quandoque non eſt & num.5.*
4. *Monitio debet eſſe perſonalis, aliquot caſibus exceptis.*
6. *Epiſcopus non admiſſus in ſua viſitatione, poteſt ſine prævia monitione excommunicare.*
7. *Prælati Regulares an ſine monitione excommunicare ſuos Monachos poſſint.*
8. *Delictum in præſentia iudicis, poteſt ſine monitione prævia coerceri.*
9. *Item ſi excommunicatio ſit Canonis aut executoris.*
10. *Excommunicatio lata, monitione non prævia an ſubſiſtat.*
11. *Quid ſi delegatus non poſſit procedere niſi prævia monitione.*
13. *Qualis & quanta debeat eſſe dilatio.*

PRimò debet, ſi culpa coram Deo vacare velit, liber eſſe & immunis ab omni odio & amore, neque ex animoſitate, ſed ſimplici juſtitiæ zelo, & ex ſuo offi- 1
cii debito ſententiam ferre, neque etiam in ea lata ſibi complacere, ſeu ut eſt in proverbio, in ſinu gaudere. *cap. ſed cum medicinalis de ſent. excomm. in 6. Greg. Sayrus in Theſauro Theolog. Moralis lib. 1. quæſt. 12. n. 2. & 3. gloſſ. cap. in ſumma c. Epiſcopus § ſi ergo 11. quæſt. 3. in cap. ſacro verb. juſta fuerit de ſent. excomm. Covarru. ca. alma mater in pr. n. 10. de ſent. excomm. in 6.*

Secundò, neceſſe eſt, ut præcedat trina monitio, *cap. ſacro, cap. contingat 2. de ſent* 2
excom. cap. Romano eod. tit. in 6. cap. reprehenſibilis de appell. gloſſ. cap. ſtatuimus verb. monitionem de app. in 6. Socin. cap. perpendimus num 67. & 91. de ſent. excomm. Nav. in Manuali c. 27. n. 10. & 11. Covar. d. c. alma mater par. 1. § 9. n. 4.

Ratio eſt, quia excommunicatio non ſolet ferri, niſi ob inobedientiam & contumaciam. *Sayrus d. lib. 1. cap. 9. num. 32.* & quidem ad inſtar medicinæ corporalis *ca. cum medicinalis de ſent. excom. in 6.* Sicuti autem in medicis corporalibus procedi ſolet à medicinis levioribus ad fortiores, ita & in ſpiritualibus utendum priùs eſt admonitionibus & comminationibus, deinde excommunicationibus, *Sayrus d. cap. 9. num. 32.* Quod intellige, niſi aliquid à jure vel homine mandatur ſub pœna

ex-

3 excommunicationis latæ ſententiæ, quia tunc non requiritur trina monitio, ſed contraveniens ſtatim eſt communicatus. *Joan.de Lignano de cenſuris, Angel.in ſumma*
4 *verb. excommunicatio* 1.*nu*.5. Debetque fieri monitio teſtato & in perſonam excommunicandi, non vero ad ejus domum. *DD.c.fin.de eo qui mittitur in poſſeſſ.Fel.c.cum ſit Romana num.*13.& 14.*de app.Socin.c.nulli n.*15.*de ſent.excom.Rota deciſ.*28. *num.*5. *de app.in antiquis.Covar.d.cap.alma mater part.*2.§.9.*nu.*4.Quod autem dixi de monitione perſonali, reſtringe 1. niſi reus latitaret, 2. niſi ſemel fuiſſet monitus, 3. niſi altera monitionum perveniſſet ad illius notitiam, 4. niſi quis iterum excommunicetur, eo quod ineptè fuerat abſolutus. *Latè Gregorius Sayrus d.c.*12.*n.*12.*& ſeqq. Covarr. d.*§.9.

Similiter monitio neceſſaria ſemper non eſt, & quidem primò in factis notoriis.
5 *Fel. cap.ſacro de ſent.excom.ad inſtar* citationis, quæ in notoriis non requiritur, nam ut *Apoſtolus* 1. *Cor.*5. communicaſſe refertur fornicatorem abſentem & notorium. *d.cap.cum ſit Romana.* quod tamen non ſimpliciter concedendum eſt, ſed cum diſtinctione, quam adfert *Covar.d.cap. alma mater part.*1.§.9.*nu.*6. *Abb.d.cap.cum ſit Romana numer.*32. ubi etiam Gloſſ.Gregor.*Sayrus d.cap.*12.*num.*17.

Secundò, neceſſaria non eſt monitio, quoties periculum eſt in mora. *Gregor.Sayrus d.loco num.*18. excommunicatio enim quæ medicinalis eſt. *d.c.cum medicinalis,* quoque moram non poteſt pati, juxta illud Ovidii *lib.*2.*Rem.amor*

Vidi ego quod fuerat primò ſanabile vulnus
Dilatum longa damna tuliſſe mora.

Tertiò, niſi excommunicatio feratur per modum legis aut ſtatuti generalis vel futuris culpis. *Fel.d.c.cum ſit Romana n.*21.*Covar.d.*§.9. Quartò, niſi excommunicatio feratur ab aliquo non quaſi à judice, ſed quaſi vicem partis agente ut eſſe poteſt Conſervator, qui excommunicationem fert contra occupantes res exemptorum aut eorum privilegia violantes, *cap.dilecto de ſent.excom.in* 6.*Sayrus d.cap.*12.*num.*20. *Abb.c.venerabili num.*3.*de cenſibus. Fel.d.cap.cum ſit Romana n.*6. *Socin.d.c.perpendimus num.*122. Etenim monitio adhibetur, cum judex uti judex procedit, *arg.cap.*
6 *ſacro*, ergo ſecus ſi non ut judex procedat, *arg.ca.nonne de præſumpt.* Unde ſunt qui inferant Epiſcopum in ſua viſitatione non admiſſum ab eo qui ſe exemptum prætendit, poſſe nulla alia prævia monitione ad excommunicationem procedere, *Sayrus d.c.*12.*n.*20. verum hunc caſum refellit Covar.*d.c alma mater* §.9.*n.*6. requi-
7 rens ut minus unicam præmonitionem. Quintò, ſunt qui eandem theoriam reſtringant in Prælatis Regularibus, ut ſine monitione poſſint excommunicare ſuos Monachos, verum & hanc reſtrinctionem alii non admittunt, ut eſt videre apud
8 Covar.*d loco, Sayrum d cap.*12.*n.*2. *& alios ab aliis laudatos.* Sextò, niſi delictum commiſſum ſit in præſentia judicis. *Fel.d.c.ſacro n.*7. *Covar.d.*§.9.*n.*6. Septimò,
9 niſi excommunicetur ab homine qui ob idem delictum excommunicatus eſt à jure,

Abb.

Digitized by Google

Abb.d.c.perpendimus nu.119.Sayr.& Covar.d.loco, & ita de rigore juris, licet de æquitate ut minus unicam nominationem prærequirat Sayrus *d.loco n.24.* Niſi is qui excommunicat, ſit purus executor. *Sayrus d.cap.12.num.15.*

Sed an ſi ſine monitione feratur excommunicatio ſubſiſtat, Gregorius Sayrus dicit ſubſiſtere & late id probat *d.c.12.n.16. Abb.d.c.reprehenſibilis nu.13.Fel.d.c. cum ſit Romana n.15. Socin.d.c.perpendimus n.132. Navar.in manuali ca.27.n.11. & in c. cum contingat in 5. cauſa nullitatis n.6. de Reſcriptis late Abb.c.illud de clero excommun. miniſtrante, Covarr.d.c.alma p.1.§.9.n.7.* licet judex ita ferendo peccet *d.cap.ſacro.* Ratio, quia excommunicatio vires ſumit non ab admonitione, ſed ab juriſdictione & clavibus Eccleſiæ. *Abb.cap.excommunicatio nu.10.de reſcriptis, Fel.d.nu.16. Rom. conſ.324.Navar.in ca.cum conting. in 5.cauſa nullitatis de reſcriptis.Covarru.c.alma mater §.9.n.7.de ſent.excom.* Sunt tamen qui diſtinctionem adhibent inter ordinariorum & delegatorum. *Milis in repert.verb.citato. Felin.ſibi contrarius d.cap.ſacro num.2.* 11
Sed ea reiicitur, niſi in caſu quo delegato talis forma procedendi commiſſa ſit, tunc enim ſi formam admonitionis præſcriptam omiſerit, ſententia delegati eſſet nulla ob formam non ſervatam. *Fel.d.cap.cum ſit Romana num.15.Covar d.§.9.n.8.Navar.in d.quinta cauſa nullitatis numer.7.verſ.non obſtat ſecundò. Sayrus d.cap.12.n.26. in fine.*

Limita iterum, quod dixi ſententiam monitione non prævia latam ſubſiſtere, 1. niſi citationi non adiiceretur clauſula juſtificatoria niſi cauſam. *Innoc.c.propoſuit de conceſſ.præb.Oldra conſ.81.Navarr. in Manual.d.c.27.n.11. Sayr.d.ca.12.num.28.* 12
Secundò, niſi excommunicatio ferretur adverſus excommunicantes cum excommunicato. *Sayr.ibid.n.29.* Tertiò, niſi judex dicat ſe monitionem non adhibuiſſe, quia de jure non erat neceſſaria. Tunc enim ſi neceſſaria erat, ipſo jure nulla erat, propter errorem juris quem continet *Sayr.ibid.n.27.*

Sed & ut competens ſit monitio, quæritur qualis eſſe debeat, Reſpondeo debet eſſe trina & canonica cum ſufficienti temporis intervallo. *Covarru.d.§.9.cap.conſtitutionem de excom.in 6.Sayr.ibid.n.32.& 33.* ita ut biduum ſaltem inter unamquamque illarum intercedat, *d.cap.conſtitutionem verſ.obſervent aliquorum dierum competentia intervalla. Socin.d.loco n.112. Navar.d.cap.27.n.11.* poteſt tamen fieri una monitio pro tribus. *Sayr.d.cap.12.n.35.* ſtatque ejuſmodi monitionis terminus in judicis arbitrio, *d.cap.conſtitutionem. Sayr.d.loco num.36.* 13

QUÆSTIO LXXX.

Quid ſi quiſpiam ſit Conſervator, qui utramque habet juriſdictionem, ſpiritualem ſcilicet & temporalem, an utramque poterit exercere.

SUMMARIUM.

Multi Prælati utrumque habent gladium, poſſuntque uti utroque gladio.

MUlti ſunt Prælati, qui utramque habent quibuſdam in locis juriſdictionem, ſcilicet ſpiritualem & temporalem. Quæritur nunc, an ſi tales Prælati ſint Conſervatores, poſſint adverſus ſibi ſubditos qui Privilegia violant, ſpiritualem & temporalem juriſdictionem, pro arbitrio ſuo exercere? Reſpondetur poſſe, *arg. cap. dilecto de ſent. excom. in 6. cap. per venerabilem verſ. id autem in patrimonio qui filii ſunt legitimi, cap. ſi duobus de app. cap.* Romana *in fin. de app. in 6. Hoſt. in ſumma §. quis poſſit excommunicare verſ. nedum autem jus. Jo. de Lignano tract. de cenſuris §. octavus incip. Sylveſter verb. excommunicatio 1. nu. 6. verſ. nec Prælatus, Stephanus Coſta rep. cap. cum medicinabiles num. 15. de ſent. excom. in 6. Angel. verb. excommunicatio 1. §. 5. Greg. Sayrus in Theſauro Theol. Moralis lib. 1. cap. 5. nu. 30.*

QUÆSTIO LXXXI.

Quæ ſit differentia inter cenſuras, quas violatores Exemptionum incurrunt, & eas, quas Conſervatores violatoribus Exemptionum infligunt.

SUMMARIUM.

1. *Cauſa efficiens excommunicationis eſt homo & lex.*
2. *Excommunicatio hominis quæ dicatur.*
3. *Excommunicatio Canonis quæ dicatur.*
4. *Excommunicatio legis & hominis differunt.*
5. *Excommunicatio legis non requirit monitionem præcedentem.*

Scripſi

SCripſi in quæſtione ſeptuageſima, conſervatores non debere niſi plombeo pede, ac magna cum maturitate ceſſantibus aliis remediis ad excommunicationum cenſuras proſilire, quæſtione autem ſeptuageſima octava oſtendi, violatores exemptionum cenſuras excommunicationum incurrere. Quæſtio nunc eſt, quæ ſit differentia inter has & illas cenſuras. Cui quæſtioni antequam reſpondeam, prænotandum eſt, in jure duas poni efficientes cauſas excommunicationum, ſcilicet hominem & legem, *Abb. in Rubr. de ſent. excom. Angel. in ſumma verb. excommunicatio 1. Covar. cap. alma mater. §. 10. de ſent. excom. Gregor. Sayrus in theſauro Theol. Moralis lib. 1. cap. 4. num. 21. cap. 18. num. 7.* 1

Excommunicatio hominis, quæ & judicis dicitur, eſt quæ fertur pro contumacia vel offenſa, non intentione conſtitutionis generalis faciendæ, quæ in perpetuum duret, ſed ut alicui perſonæ aut perſonis, collegiis univerſitatibuſque particularibus, ſeu alicui particulari negocio conſulatur ad tempus. 2

Excommunicatio legis eſt, quæ fertur jure aut ſtatuto ſeu conſtitutione generali, *DD. jam citati, Marianus Socin. cap. perpendimus num. 49. uſque 74. de ſent. excomm.* 3

Prænotandum ſecundo, multas & graves eſſe differentias inter excommunicationes ab homine vel à lege, quas quidem exactè Marianus Socinus proſequitur, *d. loco.* Ideoque plurimum ſcire refert, an quis excommunicationem hominis vel legis incurrat, *Greg. Sayrus d. cap. 4. num. 22.* paucis excommunicatio hominis non eſt perpetua, nec incurritur pro illo actu, pro quo eſt lata, niſi quamdiu vivit ille qui tulit, vel quamdiu manet in officio, quod intellige quo ad eos, qui eam non incurrunt, antequam is moreretur vel officio privaretur. At vero excommunicatio legis durat indiſtinctè etiam mortuo canonis & conſtitutionis conditore, uti de Bulla cœnæ Domini teſtatur *Navar. in Ma. cap. 27. num. 73. Gregor. Sayrus d. cap. 4. num. 21.* 4

Rurſus excommunicatio legis præcedentem monitionem non requirit, *Fel. cap. cum ſit Romana num. 21. & cap. ſacro num. 5. de ſent. excom. Navar. cap. cum contingat in quinta cauſa nullitatis num. 4. de Reſcriptis. Gregor. Sayrus d. lib. 1. cap. 12. num. 29.* lex enim ſeu Canon, aut conſtitutio ſemper loquitur, ſemper admonet, ne quis contrafaciat. *l. Arian. C. de hæreticis.* & ideo unuſquiſque ſatis ſemper eſſe cenſetur admonitus ab ipſo jure, Canone vel conſtitutione, *Gregor. Sayrus d. num. 19. in fine.* at vero excommunicatio hominis præcedentem monitionem & quidem trinam regulariter requirit, *Gregor. Sayrus d. lib. 1. cap. 12. nu. 5. cap. ſacro; cap. contingit 2. de ſent. excom. cap. Romana eod. in 6. Socin. d. cap. perpendimus num. 67. & 91.* dixi regulariter, quia certis in quibuſdam caſibus omitti poteſt monitio vel certe trina illa monitio, ut ex amuſſim obſervetur, non eſt ſemper neceſſe, uti limatius & exactius videre poteris apud Doctores jam laudatos. 5

QUÆSTIO OCTUAGESIMA SECUNDA.

An excommunicatis detur adverſus excommunicantem ob excommunicationem injuſtam actio?

SUMMARIUM.

1. *Excommunicans injuſtè ſe potius quam alium illaqueat.*
2. *Excommunicans injuſtè, tenetur actione injuriarum.*
3. *Excommunicans injuſtè, tenetur ad damna & intereſſe.*
4. *Excommunicantem injuſtè error non excuſat.*
5. *Excommunicatus injuſtè agere poteſt injuriarum, etiamſi non appellaverit.*

1 AFfinis eſt hæc quæſtio duabus aliis antecedentibus, ſcilicet quæſtioni 22. & 73.

In qua prænotandum, conſervatorem injuſtè quempiam excommunicantem, ſe potius quam eum quem intendit ligare atque dehoneſtare *cap. ſi habes cum* 4. *cap. ſeqq.* 24. *quæſt.* 3. tunc enim contingit, quod Dominus Hieronymus, *ſcribit cap. ſi quis non recto* 24. *quæſt.* 3. ut is qui non recto judicio foras mittitur intus ſit, & ille foris, qui intus videtur retineri, ac ut dum indiſcretè excommunicationis cenſura decernitur, excommunicans ſacrilegium incurrat, *cap. non in perpetuum* 24. *quæſt.* 3. ac ab ingreſſu Eccleſiæ à qua alium arcere volebat, ipſemet arceatur, *Innoc. cap. ſacro num.* 2. *de ſent. excom.*

2 Prima itaque actio qua injuſtè excommunicans tenetur, eſt injuriarum, *glo. cap. non in perpetuum* 24. *quæſt.* 3. & alii quos citavi, *lib.* 4. *quæſt.* 101. de juriſd. ord. in exempt. *Navar. cap. cum contingat rem* 2. *num.* 23. *de reſcriptis. Innoc. d. cap. ſacro num.* 6. & 7. Ratio eſt, quia qui aliquem excommunicat injuſtè, vocat eum implicite inhoneſtum & perſonam turpem, *Soc. conſ.* 45. *Anton. cap. conſtituntus de purg. Canon. Lancelot. de attent. par.* 2. *cap.* 12. *ampl.* 15. *num.* 49. & 48. ſignanter autem, ſi aliunde animoſitas & dolus poſſit deprehendi, *l. nec magiſtratibus ff. de injuriis quem ſatis colligi.* ex juris ordine non ſervato late oſtendit *Ioannes Gauffredus cap. ſacro num.* 33. *de ſent. excom.* cujus proinde præſumptionem judex debet à ſe avertere, *l. ſi non concilii C. de injuriis.*

3 Secunda ad damni totius praſtationem, quod injuſtè excommunicatus perpeſſus, *cap. ſacro de ſent. excom. ubi Innoc.* Nam uti Pontifex reſcripſit, *d. cap. ſacro* cum adverſus excommunicationem de injuſta excommunicatione conſtiterit, excom-

excommunicator condemnetur ab intereſſe excommunicato, alias nihilominus ſi culpæ qualitas poſtulaverit, ſuperioris arbitrio puniendus, cum non ſit levis culpa tantam pœnam infligere inſoliti, text. *d. cap. ſacro.*

Quod adeo verum eſt, ut talem excommunicatorem qui tam graviter ſine colore erravit, probabilis error excuſare non poſſit, *arg. l. lata culpa ff. de verb. ſig. cap. ignorantia de reg. juris in 6. Navar. d. cap. cum contingat. Rem. 2. num. 44.* 4

Dixi ſine colore, error enim qui in prudentiſſimum cadere poteſt, poſſet eum excuſare, *glo. d. cap. ſacro verb. probabilis error de ſent. excomm.* Sed quid ſi injuſtè excommunicatus non appellavit, ſed excommunicationi acquievit. 5

Reſpondetur, dari nihilominus ei actionem, *Gaufredus d. cap. ſacro nu. 17. ubi etiam Innoc.* Id quod ego prolixius in quæſtionibus de viginti duumvirali foro oſtendi.

QUÆSTIO LXXXIII.

Romipetæ ſi in jus coram ordinario vocentur, qualiter poterunt ſibi conſulere.

SUMMARIUM.

1. *Romipetæ ſunt exempti.*
2. *Exceptio dilatoria oriens poſt litem conteſtatam, opponi poteſt.*
3. *Exceptio dilatoria ſi rejiciatur, poteſt appellari.*
4. *Executor de nullitate aut iniquitate ſententiæ cognoſcit.*
5. *Romipeta excommunicari non poteſt.*
6. *Romipetarum infinitus numerus.*

Eugenius quartus Pontifex Romipetas exemit ab omnimoda juriſdictione, ita ut neque perſonaliter, neque realiter in jus vocari poſſint coram qualicumque judice, neque etiam qualicumque ſententia pulſari, dum Romam veniunt cauſarum aut negotiorum ſuorum gratia, prout nec quamdiu Romæ earundem ſuarum cauſarum & negotiorum gratia moram trahunt ac inde recedunt, uti plenius videre eſt ex ejuſdem *Eugenii extra vagante, incip. divina de privilegiis in extravagantibus communibus.* 1

Itaque ſi contingat quempiam Romipetam in jus vocari coram ſuo ordinario, aut coram eodem habere litem pendentem, quæritur quibus remediis ſibi poſſit conſulere.

Reſpon-

Reſpondetur poſſe coram eodem ordinario objicere exemptionem hanc dilatoriam ex Eugeniana conſtitutione, idque ante litem conteſtatam, exceptio enim dilatoria etiam quæ poſt litem conteſtatam oritur, poteſt etiam tam ante qu m poſt litem conteſtatam opponi, *cap. inſumante de offic. del. Abb. cap. unico num. 5. de oblig. l. 1. C. de conſortiis ejuſdem litis & ego lib. 2. de juriſdict. ord. in exempt. quæſt. 16. nu. 1. & ſeqq alio in loco latius id oſtendo.*

Reſpondetur ſecundò, ſi ordinarius ejuſmodi exemptionem ulterius procedens contemnat, Romipetam poſſe coram ſuperiore per viam appellationis aut quærelæ id emendare, per vulgatam illam juris doctorum theoriam, quod appellatio, quærela, aut alia ſimilia remedia ſint ad inſtar teriacæ adverſus iniquos judices iniquaſque ſententias, *l. 1. & ſeqq. ff. de appellat.* Imo vero poſſe coram eodemmet ordinario in ipſa executione de nullitate ejuſmodi proceſſus atque ſententiæ vel principaliter, vel incidenter opponere, uti latius videre eſt ex doctrina Sebaſtiani Vantii, *tract. de nullit. tit. coram quo de nullitate agi poſſit.*

Habet enim hæc Eugeniana conſtitutio clauſulam irritantem, quæ inficit totum proceſſum atque ſententiam qualemcumque, de cujus equidem clauſulæ energia ſatis ſuperque ſcripſi aliis in locis.

Reſpondetur tertiò. Poſſe etiam coram qualicumque executore aut ſub executore de ejuſmodi nullitate opponere, executorque proceſſum & ſententiam tali labe & nullitate vitiatam executioni non mandabit. Quia executor ſententiam, quam ei conſtat eſſe nullam, executioni mandare non tenetur, *glo. cap. paſtoralis §. quia vero de officio delegati. Navar. cap. cum contingat Remedio 4. in pr. verſ. quoniam de reſcriptis.* Idque etiamſi Romipeta excommunicationum à cenſuris eſſet innodatus, Romipeta enim excommunicari non poteſt, *d. extravag. divina*, & conſequenter executor ejuſmodi excommunicationes nullitate laborantes attendere non debet, late *Navar. d. cap. contingat Rom. 4.* quippe ut mandatum judicis quod nullum eſt nec excuſet nec accuſet, ſed inutile ſit atque ſubventaneum, *Bart. l. juſte ff. de acqu. poſſ. Navarr. d. cap. cum contingat Rem. 2. num. 42.* Verum quia Eugeniana hæc neq; gloſſis, neque commentariis à nemine quem viderim illuſtrata eſt, multitudoque ſit ingens, quæ Romam quotidie, uti teſtatur idem Eugenius *de extravag. divina in pr.* veluti ad omnem fidelium matrem pro animarum ſalute quærenda & juſtitia proſequenda de diverſis mundi partibus confluit, hinc viſum fuit paulò ulterius rem repetere, & quæſtiunculis non infrequentibus eandem Eugenianam illuſtrare.

Quæro itaque.

QUÆ-

QUÆSTIO LXXXIV.

An indiſtinctè omnes Romipetæ privilegio hujus Eugenianæ gaudeant.

SUMMARIUM.

1. *Romipeta ii ſolum cenſendi, qui negotiorum cauſa Romam petunt.*
2. *Præmium dicitur cauſa finalis conſtitutionis.*
3. *Ratio eſt mens legis.*

NEutiquam, ſed ii tantum, qui cauſarum & negotiorum ſuorum gratia Romam petunt; Pontifex enim in præmio hujus conſtitutionis id exprimens, 1 ſatis judicat hanc ſuam fuiſſe intentionem, ut ii ſolum hoc privilegio fruerentur, qui negotiorum aut cauſarum ergò ad Urbem divertunt, *Rom.conſ.15. incip. viſo themate conſultationis l.ult.ff.de hered.inſtit.l.1. ubi Barth.ff.de origine juris.* Præmium enim dicitur ratio & cauſa finalis conſtitutionis, *Bald.d.l.fin.* Ratio autem 2 quæ eſt mens legis ſeu conſtitutionis, nihil aliud eſt, quâm ipſa lex & conſtitutio, *l.cum pater § dulciſſimis ff.de leg.2. Dynus tract.de autoritate gloſſæ num.21. præſes in* 3 *locis à loco ratione legis larga.* Quæ ab ipſo proœmio ſemper eſt regulanda, *latè Navar. cap.ſi quado excepi 8.nu.1.de Reſcriptis.*

QUÆSTIO LXXXV.

Quid ſi quis peregrinandi aut devotionis cauſa Romam petat.

SUMMARIUM.

1. *Peregrinantes gaudent Privilegio Romipetarum.*
2. *Religionis favor alios excellit favores.*
3. *Quid ſi quis recreandi cauſa Romam petat.*

ET cauſa hæc eſt, ob quam quilpiam Privilegio hujus Eugenianæ gaudere poſſit, uti Pontifex ſatis inſinuat *in proœmio iſtius conſtitutionis in verſ.pro animarum ſalute quærenda,* major enim eſt favor religionis & animæ quàm libertatis, *Philipp. Francus in ſua diſpoſitione petitorii dubio 3. num.16.* in cauſarum 2 1

 nego-

negotiorumque temporalium. Quid vero ſi quis animi ſeu recreationis cauſa Romam petat. Licet favorabilis ſit recreatio, uti ſuperius oſtendi, §. *decimo Scholio* 170. an & hæc cauſa ad hanc conſtitutionem extendi poſſit, nunc non diſputo.

QUÆSTIO LXXXVI.

Quid ſi Romipeta delinquat, an privilegio Eugenianæ gaudeat.

SUMMARIUM.

1. *Romipeta delinquens Privilegio non gaudet.*

RESpondetur quod non. *Alphonſus Vinaldus ad Bullam Cœnæ Domini, nu.*28.
1 *Gregorius Sayr. in Theſauro Theol. Moralis lib.*3. *cap.*14. *num.*8. Reatus enim omnem honorem ſolet excludere, *cap. Privilegium* 11. *quæſt.*3. *l.*1. *C. ubi Senatores l. quoties C. de dignitatibus, lib.*12.

QUÆSTIO LXXXVII.

An hæc Eugeniana eximat Romipetas à Jurisdictione Ordinariorum quo ad lites cœptas.

SUMMARIUM.

1. *Exemptio conceſſa motu proprio, extenditur ad cauſas pendentes.*
2. *Privilegium ſuperveniens non eximit à juriſdictione judicis qui prævenit.*
3. *Per præventionem acquiritur jus pacti.*
4. *Pontifex non cenſetur velle jus tertio quæſitum tollere.*
5. *Romipetæ non poſſunt progreſſum judicii impedire.*

VIdetur quod ſic, quia Exemptio conceſſa motu proprio, extenditur etiam ad
1 lites pendentes coram ordinario, *Clem. ſi Romæ de præbendis Apoſt. ad Abbatem in cap. cum dilectus de jur. patr. Barth. l.* 1. *nu.* 3. *ubi etiam Apoſtil. ff. de pœnis*, & ego latius, *lib.* 2. *de Juriſd. Ord. in Exemptos cap.* 16. *nu.* 14. ſed in contrarium eſt, cui &
2 ego adſentior, quod privilegium fori ſuperveniens non eximat à juriſdictione judicis qui prævenit, *cap. propoſuiſti ubi DD. de foro compet.* ſignanter etiam, quod conſti-
tutioni

tutioni Eugenianæ non inſit clauſula motus proprii, & ſi ineſſet, attamen ejus roboris non eſſet, ut noceri poſſit cauſæ jam pendenti, *Fel.in Repert.verb.Privilegium lite pendente.* Id quod ego paulò uberius loco jam citato comprobavi. Quibus ego addo per præventionem judicii acquiri jus parti proſequendi & ad exitum juris ordine ſervato producendi cauſam coram judice prævento ceptam, *l. ubi ceptum ff.de judiciis.* cujus progreſſus ſi prætextu itineris Romani Pontifex ſiſteret, jus parti quæſitum tolleret, quod nunquam facere cenſetur, ut in regula Cancellariæ de non tollendo jus quæſitum declaratur, cujus explicationem plenam vide apud Joannem à Chockier fratrem meum in ſuo ad Reg.Cancell.commentario, *ad Reg.16.* Unde conſequens eſt, adverſus Romipetas non impediri lites ceptas, nec executiones rerum ante judicatarum, quia quamdiu ſententia executioni necdum eſt demandata, lis adhuc durare dicitur, *Rota noviſſ.dec.33.num.10.par.3. Achilles à Graſſis dec.1.id late pravidente*, nihilque cenſetur perfectum, quamdiu aliquid ſupereſt peragendum, *l.cum Silla manum C.de his quibus ut indignis, Jo.de Platea l.cum procuratores C.d.metalis, lib.11.*

3

4

5

QUÆSTIO LXXXVIII.

An Romipeta poſſit ſiſti ſeu arreſtari.

SUMMARIUM.

1. *Debitor fugitivus poteſt arreſtari.*
2. *Protoproxia eſt judicii limen & ſpecies.*
3. *Principem adeuntes arreſtari non poſſunt, niſi periculum ſit in mora.*
4. *Arreſtari poſſunt Romipetæ ſi agatur de chirographi recognitione.*

SUnt qui prima facie reſponderent poſſe, quia debitor fugitivus poteſt arreſtari, *Caccialupus fuſè de debitore ſuſpecto, Peck.de Jure ſiſt.cap.2.l.ait prætor §.ſi debitorem ff.quæ in fraudem cred.* ſed verius eſt non poſſe. 1

Ratio eſt, quia Eugeniana irritat omnes proceſſus motos Romipetis; Protoproxia vero, id eſt prima illa quaſi velitatio & judicialis congreſſus ab arreſto exordium ſumens, proceſſus eſt atque judicii ſpecies. *Wameſius ca.meminimus 9.n.3.de appellat.* quo autem removetur genus, removetur & quælibet ejus ſpecies, *l.ſi cauſa cognita uti DD.C.de tranſact. præſes in locis legalib.loco à genere ad ſpeciem.* Confirmari aliunde id poſſet, ſicuti enim qui ad curiam Principis accedunt, arreſtari non poſſunt, *Peck.de Jure ſiſtendi cap.5.nu.11.* ita neque qui ad curiam Papæ, id 2 3

Digitized by Google

quod ego limito, niſi quæſtio derepente exurgeret de re peritura, aut quæ dilationem non admitteret, neceſſitas enim non habet legem. *l.5.§.ſi quis rivos ff. de*
4 *dam. infecto cap. quod non eſt licitum de Reg. Jur. in 6.* ut & ſi de chirographi aut obligationis ejus qui Romam diſceſſurus eſt recognitione ageretur, eſt enim & hic caſus inter multos quos in unum congeſſi, *de juriſdict. ord. in Exemptos lib.2. quaſt.* 45. alii item ſunt ſexcenti, qui pro re nata & ex variis cauſarum figuris quotidie oriuntur.

QUÆSTIO LXXIX.

A quo tempore quis cenſendus ſit Romipetarum jure gaudere.

SUMMARIUM.

1. *Iter adornare quando quis dicatur.*
2. *Quantum cenſeri debeat tempus præparatorium ad iter.*

1 RESpondeo, ab eo tempore quo quis incipit vaſa colligere, hoc eſt ſe comparare ad iter Romanum; iter enim nemo ſuſcipere poteſt niſi prius viatica & cœtera ad iter neceſſaria præparaverit. Quo fit ut & illud tempus etiam cenſeri debeat pars profectionis, eodemque jure quo ipſa profectio regulari, *l. qua de tota ff. ſi pars hæred. pet. præſes loco à tota ad partem*, nam & conceſſo uno, cenſetur omne id conceſſum, ſive quo commodè id experiri non poteſt, *l.2. ff. de Juriſdict. om. jud. l. Penult. ff. de uſu fr. Navarr. cap. novit. not.3. nu.18. de judiciis.*

2 Cujus autem quantitatis eſſe debeat tempus illud præparatorium ad iter Romanum, diffiniri præciſè non poteſt, ſed relinquendum eſt arbitrio judicis, qui illud diſcernat ex qualitate rerum & perſonarum, *l. continuis §. cum ita ff. de verb. oblig. l.1. C. de Jure delib. Albertus Brunus de rebus dubiis Rubrica, de dubiâ diſpoſitione circa tempus.*

QUÆSTIO LXXXX.

Quanto tempore reſidere quis cenſeatur Romæ, ut Privilegio hujus Exemptionis gaudeat.

SUM-

Digitized by Google

SUMMARIUM.

1. *Privilegium Romipetarum durat, quamdiu eorum negotia.*
Geſſante cauſâ, Privilegii ceſſat effectus.
3. *Affectata abſentia non prodeſt.*

EUgeniana indefinitè loquitur per verba habentia tractum temporis ſucceſſivum, *d. extravag. divina verb. durante negotiorum & cauſarum hujuſmodi proſecutione, moram trahentes & recedentes ab eodem.* Itaque Romipeta tamdiu Romæ degere cenſebitur, quamdiu durabunt negotia ob quæ Romam petiit, proinde iis ceſſantibus, ceſſare etiam cenſebitur hoc Privilegium. Quia ceſſante cauſa, privilegii ceſſat effectus, *cap. cum ceſſante de app.* prout ceſſabit etiamſi Romipeta ſeu Romæ degens affectet abſentiam. Impedimentum enim affectatum regulariter non excuſat. *Tiraq. de Retr. conſ. 1. §. 35. gloſſ. 4 num. 29. Fel. cap. fin. num. 5. de teſtibus moneta de diſtribut. quotidian. par. 2. cap. 15. num. 24. l. ſi an in provincia §. tam diu & l. hi qui ff. ex quibus cauſis majores. Abb. cap. expoſuit num. 14. de dilat.* quod multis exemplis late oſtendimus alio in loco, *lib. 4. de juriſdict. ord. in exempt. quaeſt. 71.* ad inſtar legatorum; quorum legatio ceſſat ſtatim ac finita eſt cauſa legationis. *Barth. & DD. d. §. tamdiu.* Tunc enim ceſſat abſentia juſta ſeu cauſaria de qua late Doctores jam laudati.

QUÆSTIO NONAGESIMA PRIMA.

An & tempus reverſionis ſub Eugeniana comprehendatur.

SUMMARIUM.

1. *Romipetis imputatur etiam tempus reverſionis.*
2. *Tempus reverſionis quantum eſſe debeat.*

REſpondetur comprehendi, Pontifex enim diſponit de moram trahentibus & recedentibus, idque etiam oſtendit juris communis ratio, abſenti enim ex juſta cauſa concedi & computari debet tantum reſidui temporis, quo poſſit redire in patriam, illudque reverſionis tempus eodem jure regulatur, quo aliud tempus abſentiæ cauſariæ, *l. ſi cui in provincia §. tamdiu l. qui mittuntur §. fin. ff. ex quib. cauſis majores.* Soletque pro reverſionis tempore computari unus dies pro ſingulis viginti miliaribus Italicis, *glo. §. tamdiu l. 1. ff. ſi quis caut. l. 3. ff. de verb. ſig. glo. cap. nonnulli* 2

de

Digitized by Google

quæſt.5.num.36. id certè arbitrio boni viri relinquendum eſt, uti plenius oſtendi infra *quæſt.106.* Idque niſi aliud impedimentum vel antequam reditum arripiat, vel in ipſo reditu ſuperveniat, nam eo caſu dicetur eadem ratio Romipetarum Eugenianæ conſtitutionis durare. *d. §. tamdiu verſ plane Rom.l. ſi vero §. de viro num. 230. ſol. matr. Menoch.de arb. jud. lib.2.cent.2.caſu 153.*

QUÆSTIO XCII.

An ſtatim poſt reditum ad patriam ceſſet hæc Eugeniana.

SUMMARIUM.

1. Reverſis ex urbe tempuſculum eſt concedendum ut quieſcant.

1 NEutiquam, ſed reverſis ex Urbe modicum temporis concedendum eſt ad res ſuas componendas & ad quieſcendum, *l. ab hoſtibus ubi Barth. §. ſed quod ſimpliciter ff. quod met.cauſa.* ego duos aut tres dies ſarciculas componendi quieſcendique gratia concederem per latè notata à *Moneta de diſtribut. quotid. part. 2.quæſt.12.num.49. & ſeqq.* vel certè judicantis id arbitrio pro qualitate rerum & perſonarum relinquerem. *Menoch.de arbit.jud. libr.2. cent.1.caſu 53. num.1. & 2.*

QUÆSTIO XCIII.

Quæ ſit pœna ordinariorum juriſdictionem in Romipetas exercentium.

PAucis Eugenius Pontifex IV. ipſo facto excommunicatos eſſe decernit. Quæ quidem excommunicatio monitionem antecedentem non requirit, uti ſuperius, *Quæſt. 79. oſtendi.*

QUÆSTIO XCIV.

Quis ab hac excommunicatione poſſit abſolvere.

NEmo præter Papam, quia ipſe abſolvendi poteſtatem ſibi reſervat, præterquam in mortis articulo.

QUÆ

Digitized by Google

QUÆSTIO XCV.

Exemptus an ſi quid rigore ſententiæ, ab ordinario latæ ſolverit, poſſit ſolutum condicere.

SUMMARIUM.

1. *Solutum vigore ſententiæ concedi non poteſt.*
2. *Solventi indebitum duplex condictio competit.*
3. *Cenſuræ ordinarii in exemptos cauſant juſtum metum.*
4. *Metus reddit actum nullum.*

Videtur non poſſe, quia ſolutum authoritate judicis aut ſententiæ, condici non poteſt. *Caſt. l. eleganter num. 9. ff. condict. indebit. in Iulianus ff. eod. l. 1. C. de condict. indeb.* 1

Deinde exemptus qui lata contra ſe ſententia condemnatoria ſolvit, privilegio ſuo renuntiare cenſetur. *Anchar. conſ. 398.* ſed iis non obſtantibus reſpondendum eſt, condictionem competere, *Angel. Aretius conſ. 6. & 7.* quia ſententia ordinarii in exemptum nulla eſt. *Angel. d. conſ. 6. & 7. & ego latè de juriſdict. ord. in exemptos lib. 2. quæſt. 40.* non præſtat autem impedimentum quod de jure non ſortitur effectum, *cap. non præſtat de Reg. Iur. in 6.* Condictio inquam duplex competit, una indebiti. 2 *l. ſi fidejuſſor. §. in omnibus ff. Mand. Bart. l. 1. §. & parvi num. 10. ff. quod vi aut clam.* alia condictio ſine cauſa, *l. ſi fullo ff. de cond.* ſine cauſa *Ioſephus ſeſe de inhibitionibus & executione privilegiata cap. 1. §. 8. num. 30. gloſſ. l. ſi prætor §. Marcellus ff. de judiciis.* 3 Conferuntque ea quæ Romanus *conſ. 369.* Reſpondit, ſententias & cenſuras ab ordinario provenientes licet nullas aut injuſtas, cauſare juſtum metum, ob quem reſciſſio actus geſti conceditur, *tot. tit. ff. & C. quod metus cauſa.* Metus enim ſecundùm quoſdam reddit actus ipſo jure nullos, aut ſecundùm alios per ſententiam, uti plenius videre eſt apud Navar. *Conſ. 10. num. 10. de iis quæ vi metuſque cauſa.* 4

QUÆSTIO XCVI.

Conſervatores an cognoſcere poſſint de cauſis criminalibus.

SUM-

SUMMARIUM.

1. *Matrimoniales cauſæ & criminales æquiparantur.*
2. *Aequiparatarum idem eſt judicium, idque etiam in pœnalibus & à jure communi exorbitantibus.*
3. *Prælati inferiores qui ordinariam jurisdictioni præſcripſerunt, poſſunt eam non obſtante Concilio Tridentino exercere.*
4. *Conc. Trid. non derogat juriſdictioni ordinariæ.*

OStendi breviter hoc in tractatu, *quæſt. 6.* conſervatores de cauſis matrimonialibus cognoſcere non poſſe. Idque niſi conſuetudine, præſcriptione aut conſervatoriali diplomate aliud eis ſit conceſſum. An idem in cauſis criminalibus reſpondendum ſit, breviter nunc etiam quæritur.

Idem reſpondetur, Matrimoniales enim cauſæ & criminales æquiparantur, *cap.*
1 *pen. de Reſt. in integ. glo. Barth. & DD. l. 2. §. quacunque ff. de jurejur.* quando autem duo à jure æquiparantur, diſpoſitum in uno, habet etiam locum in alio. *glo. & DD. cap. 1. poſtquam de elect. in 6. Navar. cap. pœna nu. 6. 13. 14. de pœnit. diſt. 1. ſcripſi*
2 *lib. 4. de juriſdict. ord. in exemptos quæſt. 54. nu. 4.* Idque etiam in pœnalibus, *glo. d. cap. ſi poſtquam §. 1. & §. fin. de elect. in 6.* à jure communi exorbitantibus, *glo. l. ſi quis ſervo perſuaſerit C. de furtis & in l. quod vero contra ff. de legib. præſes Everardi in locis legalib. loco à ſimili verſ. & generaliter.* uti uno viginti extenſionibus conſtitutionis pœnalis oſtendit Navar. *d. cap. pœna per tot. de pœnit. diſt. 1. fol. 374. tomo 1.* quæ dijudicatio uti ante dixi à diplomate conſervatoriali conſuetudine vel præſcriptione dependet. *cap. audiis de præſcript. Abb. cap. accedentibus num. 3. ubi Apoſt. de exceſſibus prælat.*

Ideoque ſi prælatus quiſpiam aut conſervator ejuſmodi civilem vel etiam criminalem juriſdictionem præſcripſiſſet, aut illam diplomate Papali acquiſiviſſet, poterit
3 eandem juriſdictionem exercere non obſtante Concilio Tridentino, *ſeſſ. 24. cap. 20 verſ. omnes cauſæ de reform.* concedente ordinario talium cauſarum cognitionem aut juriſdictionem. Quia canones diſponentes aut moderantes aut foventes juriſdictionem ordinariam, intelligi debent de juriſdictione ordinaria etiam inferiorum, genus enim propriè prædicatur de qualibet ejus ſpecie, *Bald. l. 2. C. de jure aureorum annulorum*, & ita ad explicationem hujus articuli Concilii Tridentini latè oſtendit Navar. *Conſ. 9. de Privilegiis & Gregor. Sayrus in floribus deciſionum, l. 2. tit. 2. de foro competenti deciſ. 2. & elect. lib. 1. tit. 17. de offic. delegati deciſ. 1. & 2. fol. 25. Col. 4.*

Concilium enim Tridentinum concedendo ſeu excitando juriſdictionem ordi-
4 nariorum, non ea propter cenſetur juriſdictioni inferiorum derogaſſe juxta illud. Quod non mutatur, quid ſtare prohibetur. *l. præcipimus C. de appellat. l. ſancimus C. de teſtamentis Navar. d. conſ. 9. Gregor. Sayrus in floribus deciſionum jam citatus.*

& ſi

& ſi aliter diceremus, violaremus multorum ordinum Privilegia, juriſdictionem criminalem in ordinis ſubditos habentes, uti late oſtendit Navarrus. *dicto conſ.9.de privileg.per tot. & conſ.23.eod.tit.*

QVÆSTIO LXXXXVII.

An Conſervatores Jus habeant incarcerandi.

INcarcerandi poteſtatem nemo habet, niſi is cui ultra juriſdictionem Imperium competit. *Barth.& Bald.auct.ei qui C.de bonis auct.Judic.poſſ.*

Ideoque judices delegatos univerſitatum Rectores, miniſterium aut collegiorum præfectos incarcerandi poteſtatem non habere, uti fuſè ex jure docet Proſper Farinaceus, *lib.1.quæſt.27.n.6. Boer.dec.215.nu.24.gloſſ.& Bald.l.conſentaneum C.quomodo & quando Judex, eleganter Marſiliis in pract.§.antiquam nu.78.*

Quid autem de Conſervatoribus cenſendum ſit, paucis hic inquiro, & repeto quod alio in loco oſtendi, *de juriſdict.ord.in exempt.lib.4.quæſt.*111*.nu.16.* Conſervatores recenſeri ſub cathegoria majorum judicum, quibus imperium competit, & proinde eis etiam incarcerandi facultas abnegari non poteſt. Quod reſtringo, niſi conſervatoriale diploma aliud ſuadeat, ut & niſi caſus aliquis occurrat ab hac facultate exemptus, nam tunc ſi incarcerarent aut manus iniicerent, excommunicationis cenſuram incurrerent, uti in materia Regularium tradunt Doctores, *Card.Sabarella Clem.frequens in pr.nu.1.verſ.5.Rota de exceſſib.Prælat. Paulus Fuſcus Epiſcopus Sarnenſis in viſitatio, lib.2.cap.20.num.20. Paulus de Leaſaris cap.ſi Clericos de ſent.excom. in 6.Hieron.à Sarbo Capucinus in addit ad* Alphonſ. à Caſarubios *de Privileg.Minorum Ordinum*, quo fit, ut in ſimilibus caſibus ſit ſuperioribus Exemptorum reſcribendum, *Paulus Fuſcus cap.20 num.20. juxta etiam Bullam Clem.8.editam anno 1598. ſeptimo Kal.Martis apud dictum Alphonſum deſcriptum de qua nos quoque aliqua ſuperius ſcripſimus* §.5.*ſcolio* 59.*& ſeqq. &* §.6.*ſcholio* 74.*& ſeqq.*

QVÆSTIO LXXXXVIII.

Quid ſi non incarceraverint, ſed incarcerare conati ſint.

Digitized by Google

SUMMARIUM.

1. *Conatus an ſit punibilis.*
2. *Lex pœnalis non eſt extendenda.*
3. *Pœna impoſita incarceranti, non eſt infligenda incarcerare volenti.*
4. *Quid ſi manus ſit injecta.*
5. *Diſpoſitum in uno caſu, cenſetur etiam diſpoſitum in alio caſu illi æquiparato.*
6. *Conſtitutiones pœnales ex identitate rationis extenduntur.*
7. *Conſtitutiones pœnales Pontificum plerumque ſunt favorabiles.*
8. *Incipiens delictum & non perficiens, tenetur ad pœnam delicti.*
9. *Conatus qualiſcumque an ſufficiat.*
10. *Conatus in excommunicationibus incurrendis non ſufficit.*
11. *Privilegiorum ſeries eſt inſpicienda.*
12. *Conſtitutio Papalis poteſt excommunicari, etiam ob ſolum conatum.*

1 NUlla pœna per legem humanam pro aliquo delicto impoſita debet quiſpiam caſtigari ob ſolam voluntatem etiam actu exteriori vel aliquo conatu vel præparatione monſtratam, niſi in caſibus à jure expreſſis, *cap. cum in cunctis* §. *fin. de elect. cap. perpetuo eodem tit. in 6. late Navarr. cap. ſi quis non dicam rapere de pœnit. diſt. 1. & in Manuali cap. 27. num. 15. Gregor. Sayrus in floribus deciſionum tit de ſent. excom. dec. 76.*

2 Ratio eſt, quia lex pœnalis de uno caſu ad alium caſum non eſt extendenda, *cap. pœna ubi late Navar. de pœnit. diſt. 1.* porrò aliud eſt delinquere & delinquere velle, ut & aliud eſt attentare vel incipere illud, ſeu ſe ad illud præparare, ut proinde pœ-
3 na impoſita incarcerandi non ſit imponenda volenti vel incipienti. *Navar. d. cap. pœna nu. 12.* ideoque ſolus conatus injectionis manuum in clericos non inducit excommunicationem quam incurrunt injicientes manus in clericos, *Navarr. cap. ſi quis*
4 *pulſatus nu. 2. de pœnit. diſt. 1. fol. 366.* Quam tamen theoriam nonnulli limitant, niſi conatus ille abiviſſet in actum externum per injectionem manuum in incarcerandum, quia licet incarceratio non fuerit ſecuta, tamen incarcerans ſeu incarcerari
5 mandans periculum excommunicationis incurrit, ſatis enim eſt ad excommunicationem ſola manus injectio. *cap. ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4.* Tum quod cum duo caſus reperiuntur à jure æquiparati, diſpoſitum in uno caſu, etiamſi ſit pœnalis, ex-
6 tenditur ad alium, *glo. cap. ſi poſtquam verſ. proviſio de elect. in 6. in Clem. 1. verb. Sacerdotum de offic. Vicarii Navarr. cap. pœna nu. 14. de pœnit. diſt. 1.* conſtitutionesque pœnales ex identitate rationis trahuntur de perſona ad perſonam, *late Rom conſ. 429.* & de uno caſu ad ſimilem caſum prohibitum. *Rom. ibid. per l. libertum* §. *Senatus ff. de Rem. nupt. l. Senatus ff. de eod. l. filium habeo ff. ad Marced.* Tum quia conſtitu-
7 tiones

tiones Pontificum pœnales plerumque contineant favorem Eccleſiarum & ideo ex-
tendendæ ad ſolas manuum injectiones, *cap.ſciant cuncti de elect. in 6. Navar. d.*
cap.pœna n.9. Gregor. Sayrus in theſauro Theol. Moralis lib.3.cap.26.d.cap ſi quis ſuadente. 8
Tum quod is qui inchoavit delictum ſed non perfecit, tenetur ad pœnam de-
licti. *Cardinalis Clem.ne in agro §.quia vero nu.16.de exceſſib.Prælat.*
Sed in contrarium ſtant multæ rationes, quas adfert Felinus *in tractatu, quando*
conatus puniatur inſerto ſub finem decretalium fol.175. inter quas eſt, ſicuti ſtatuta pu- 9
nientia delicta intelliguntur de conſummatis *Barth.l.1.ff.ad l.Corneliam de Sicariis.*
ita & conſtitutiones Pontificum imponentes pœnam ipſo jure, quia ad eam incur- 10
rendam qualiſcumque conatus non ſufficit, *cap. cum in cunctis §.pen.de elect.Fel.d.*
loco nu.5. & quidem ſignanter in excommunicationibus incurrendis, in quibus non
ſufficit conatus, niſi concurrat ipſum factum. *Card.cap.præterea requiſiti de appell.*
Navar.ubi ſupra & in tract.de datis & promiſſis pro juſtitia vel.gratia not.8. Itaque
ad Bullas & Pontificum conſtitutiones Privilegiaque exemptionum ſemper eſt colli- 11
neandum, *cap.porro de Privileg.* dudum enim eſt, quin conſtitutiones ipſum conatum 12
excommunicationum cenſuris & aliis pœnis à legislatore comminatis coercere poſ-
ſint. *Navar.de datis & promiſſis pro juſtitia not.8.in fine.*

QUÆSTIO XCIX.

Confeſſores Monialium exemptarum, an iiſdem exemptionibus
& conſervatoriis gaudeant.

SUMMARIUM.

1. *Confeſſores monialium exemptarum ſunt exempti.*
2. *Monaſteria monialium exemptarum reguntur ab Epiſcopo, uti S.Sedis delegato ſpecialiter, ſed non temporaliter.*
3. *Myſtagogi ſeu patres monialium eodem quo moniales privilegio gaudent.*

SAcra Congregatio reſpondit, gaudere, ordinarioſque nullam autoritatem aut
juriſdictionem in ejuſmodi confeſſarios ſeu myſtagogas ſibi poſſe vendi- 1
care, idque ex mente Concilii Tridentini uti refert Joannes Gallemart. *in de-*
clarationibus ad Conc. Tridentinum ſeſſ.25. cap.19. vel aliis Regularibus reguntur de
Regularibus. Quo loci etiam ex mente Sacræ Congregationis refert Monaſteria
Monialium S.Sedi ſubjecta regi quidem ab Epiſcopo uti ſanctæ Sedis delegato 2
poſſe ſpirituali gubernio, ſed non temporali. Porrò myſtagogos iſtos eodem quo 3

Digitized by Google

cœnobium privilegio gaudere, probari & confirmari poſſet ex iis, quæ de familiaribus Exemptorum alio in loco attulimus, ad quem locum ſi uſus ſit, Lector recurrere poterit. *lib.1. de juriſdict. ord. in exempt. quæſt.*30. quadrantque ea quæ hactenus oſtendimus de Eccleſiis aut perſonis alicui ordini exempto pleno jure ſubjectis, quæ hic non repeto.

QUÆSTIO CENTESIMA.

Exempti an poſt cautionem judicio ſiſti judicatum ſolvi coram ordinario præſtitam, recurrere poſſint ad Conſervatorem.

SUMMARIUM.

1. *Exempti prorogare non poſſunt.*
2. *Cautiones tacitam habent conditionem, in quantum de jure teneat.*
3. *Cautiones judicio ſiſti non inducunt judicii prorogationem.*
4. *Cautiones iſtæ non tollunt exceptiones ex defectu juriſdictionis orientes.*
5. *Cautiones iſtæ non proſunt indemnitati ejus, cui præſtitæ ſunt.*
6. *Cautio Clerici coram judice laico nullius eſt roboris.*

HOdiè mihi proponitur quæſtio, exemptum quemdam præſtitiſſe coram ordinario, coram quo conveniebatur, cautiones judicio ſiſti & judicatum ſolvi. Quæriturque an non obſtante prorogatione judicii, imo ſententiâ latâ in præjudicium Exempti, poſſit ad ſuum Conſervatorem recurrere.

Quæſtionis hujus duplex eſt membrum, prius in prorogatione judicii, poſterius ſententiâ latâ ſubſiſtit, in utraque tamen reſpondi, non obſtantibus hiſce cautionibus recurri poſſe ad Conſervatorem.

Nam quo ad prorogationem, præterquam quod Exempti immediatè S. Sedi ſub-
1 jecti prorogare alterius juriſdictionem nullatenus poſſunt, uti alio in loco oſtendi, *de Juriſdict. Ord. in Exempt. lib.2. quæſt.7.* certum eſt ejuſmodi cautiones tacitam ampliare & de ventre ſuo complecti conditionem, in quantum de jure coram tali judice ſuſcipere teneantur, *l. non videtur ff. de indict. Barth. l. quidam*
2 *conſulebat ff. de re Jud. Auth. offeratur C. de litis conteſt. Caſtr. l. vir. bonis nu.1. ff. Judicatum ſolvi. Vincentius Carotius de remediis adverſus ſententias & præjudiciales executiones Exemptione 22. quæſt.24. fol. 21. Col.4. Barth. d. l. vir. bonus nu.4.* Cum itaque Exempti immediatè S. Sedi ſubjecti non modò non teneantur ſuſcipere judicium coram ordinario, ſed ne quidem volentes prudenteſque non poſſint, *cap cum*

cum tempore ubi Abb. & DD. de arbitris, conſequens & ejuſmodi cautiones judicii prorogationem inducere non poſſe, *late Peckius de jure ſiſtendi cap. 15. per tot.* 3

Id ipſum etiam poſt ſententiam latam dicendum eſt, ejuſmodi enim cautiones non tollunt exceptiones quæ ex defectu jurisdictionis oriuntur. *Caſtr. d. l. vir bonus num. 1. Bald. l. 2. num. 4. C. de bonis autor. Ind. Poſſid. Papienſis in ſua praxi in forma declinatoria in glo. nec fuiſſe judicem num. 1. Aret. conſ. 84. Butr. cap. 1. de re judic. Alex. l. 1. num. 6. ff. ſi quis in jus vocatus non ierit.* 4

Sed an pro indemnitate collitigantis ſubſiſtat cautio? Reſpondetur non ſubſiſtere, *l. cum principalis ff. de Reg. juris l. ſi alius ff. qua res pig. non l. mulierem ad Velleianum. Mindanus de continentia cauſæ l. 3. cap. 22. num. 9.* judicio enim exiſtente nullo, cautio obligatoria quæ ei adjicitur, ſubſiſtere non poteſt. *arg. l. redemptores cum l. ſeq. ff. de rei vendic. l. 2. § ſi quis ff. qui ſatiſd. cogantur Abb. c. 1. in add. ad n. 3. de fidejuſſoribus Barth. l. cum lex ff. de fidejuſſoribus*, ita & ab eadem analogia cautionem clerici coram judice laico præſtitam nullam obligationem juriſque effectum producere traditum eſt. *Iacob. Anton. Martha de juriſdict. inter Eccleſiaſt. & ſecularem exercenda par. 4. cent. 3. caſu 160. Hier. Grat. conſ. 15. nu. 30. par. 1. arg. ſed ſi §. non ſolum ff. ad Macedon. l. fidejuſſor obligari § fidejuſſor ff. de fidejuſſoribus.* proinde ſi exemptus ob ejuſmodi judicium ſuſceptum, ob cautiones coram tali judicio incompetentem præſtitas moleſtatus, licebit ei velut aſilum ſacramque anchoram opem conſervatoris implorare. 5 6

QUÆSTIO CENTESIMA PRIMA.

Quid ſi exempti adjungant ſe alteri non exempto, cui judicium coram ordinario motum eſt, cautioneſque judicio ſiſti, & judicatum ſolvi præſtent.

SUMMARIUM.

1. *Duplex eſt interventionis ſpecies.*
2. *Exemptus fidejuſſor judicii ſiſti eſſe non poteſt.*

ET hæc quæſtio à præcedente dependens, quæ hodie mihi proponitur, inſpectionem habet non contemnendam.

Duplex quippe eſt adjunctionis ſeu interventionis ſpecies, aut enim exemptus ſe liti quæ alteri coram ordinaria mota eſt adjungit, quia ejus non principaliter intereſt, ſed ſecundariò; ſe adjungit, quia ejus principaliter intereſt; alterius vero qui con-

Digitized by Google

rius vero qui convenitur ſecundaria, inter utramque adjunctionis ſeu interventionis ſpeciem hoc intereſt, quod priori ſpecie primò & principaliter Conventus non deſinit eſſe pars judicii, poſteriori vero deſinit, uti plenè alio in loco tractavi, *lib. 2. de juriſdict. ord. in exempt. quæſt. 36. & 37.* Itaque ſi in prima adjunctionis ſpecie exemptus ſatiſdet judicio ſiſti aut judicatum ſolvi, inanis erit ejuſmodi datio, quia co-
2 ram judice incompetente ſeu non prorogabili præſtita, nullius eſt momenti, exemptus enim fidejuſſor judicio ſiſti eſſe non poteſt. *v. lib. 1. quæſt. 47. nu. 1. de juriſdict. ord. in exempt.* uti præcedente quæſtione oſtendi, ſi autem in poſteriore interventionis ſpecie, qua exemptus cauſam ad ſuum judicem contrahit, ejuſmodi cautiones præſtet, validæ erunt, quia coram judice competente præſtitæ obligant, & juris efficaces effectus ſortiuntur, *tot tit. ff. judicatum ſolvi.*

QUÆSTIO CII.

Regulares exempti qui in partibus judices aut Conſervatores non habent, coram quibus agere vel conveniri poſſint.

SUMMARIUM.

1. *Exempti alii ſunt Clerici Sæculares, alii Regulares.*
2. *Regulares de criminibus exceptis conveniuntur coram ordinario.*
3. *Regulares conveniuntur coram ordinario, ſi illius infringant juriſdictionem, vel impingant in caſus hic relatos.*
4. *Quid ſi intra vel extra clauſtra delinquant.*
5. *Regularium clauſtralia delicta non ſpectant ad ordinarium.*
6. *Quid ſi ſunt ſcandaloſa.*
7. *Regularium delicta extra clauſtrum commiſſa, an ſubiciantur cognitioni ordinarii & num. 9.*
8. *Regulares faciendo contra eorum privilegia, non præjudicant ſuperiori.*
10. *Milites S. Joannis Hyeroſolimitani etiamſi delinquant extra clauſtra, puniri ab ordinario non poſſunt.*
11. *Regulares an in cauſis viſitationum ſubſint ordinario.*
12. *Regulares an ſubſint ordinario per modum juriſdictionis contentioſæ, tam agendo quam defendendo.*

1 QUæſtio hæc paulò altius repetenda eſt & diſtinctionibus nonnullis explicanda. Exempti enim alii ſunt Regulares, alii Clerici Sæculares. Quo ad exemptos Regulares, aut quæſtio eſt de cauſis criminalibus, aut de civilibus, ſi de
2 criminalibus quæſtio ſit, videndum eſt, an de criminalibus agatur exceptis, quale eſt

Digitized by Google

eſt hæreſeos, aut aliis ſimilibus notatis per Gloſſam *in cap. volentes verb. inſtantia de privileg. in 6. & per glo. in extravag. inter cunctas §. caveant in verb. ſuperiore de privileg. & late à me lib. 2. de juriſdict. ord. in exempt. quaſt. 45. & per totum diſcurſum iſtius operis*, & tunc coram ordinario poterunt conveniri, ſalvis tamen ſemper privilegiis, quæ illibata ſunt, quamdiu de valida eorum revocatione non apparet. Idem dicendum eſt, ſi exempti impingant ſeu delinquant in Epiſcoporum juriſdictionem circa ea quæ Epiſcopis ſunt conceſſa & ab eis prohibita, veluti ſi Regulales accedant ad Monaſteria Epiſcopis ſubjecta ſine ipſorum expreſſa licentia ex Bulla felicis recordationis Pii Papæ V. incip. circa paſtoralis 4. Kalendas Junii anno ejus primo edita, vel audiant confeſſiones ſine facultate eis facta, *Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 15. de Reg.* vel quid committant circa Monialium clauſuram ipſis Epiſcopis invitis, *arg. cap. ſanè ubi glo. verb. obedientiam de exceſſib. Prælatorum & illam Bullam Pii V.* vel vocati ad publicas proceſſiones venire recuſant, *Conc. Trid. cap. 13. de Regul.* qua de re & ego d. *quaſt. 45.* vel quia concedunt monialibus licentiam exeundi à ſuis monaſteriis, *Conc. Trid. ſeſſ. 25. de Regul. & Bulla d. Pii V.* Vel prædicant ſcandala & errores in Eccleſiis etiam ſuorum ordinum. *ſeſſ. 25. cap. 2.* vel interdicta & feſta per Epiſcopum privilegiata in eorum Diœceſibus non obſervant, *ſeſſ. 25. cap. 12. de regul.* vel ſine eorum licentia verbum Dei publicè prædicant, *ſeſſ. 25. cap. 12. ſeſſ. 24. cap. 4.* vel in inſtituenda lectione in ipſorum Monaſteriis negligenter procedunt, *ſeſſ. 25. cap. 1.* vel ſi dimiſſorias concedant, aut ordines conferant ſubditis ſæcularibus, *ſeſſ. 7. cap. 10. ſeſſ. 23. cap. 10.* Vel ſi publicè legant non facta prius profeſſione fidei coram Epiſcopo loci, *juxta bullam felicis recordationis Pii V edita anno 1564.* vel ſi in ipſorum Eccleſiis curatis non reſideant, *ſeſſ. 6. cap. 2. ſeſſ. 25. cap. 11.* vel ſi extendant metas ſuorum privilegiorum, *glo. cap. patentibus in verb. potius de privileg.* in his enim & ſimilibus caſibus quos ego alio in loco adduxi, *d. tract. de juriſdict. ord. in exempt. lib. 2. quaſt. 45.* Epiſcopus juriſdictionem habet in exemptos, niſi privilegio exemptionis ſpecificè iſtis & ſimilibus caſibus derogaretur, quod procedit, tam ſi delinquant intra clauſtra quàm ſi extra, quia in prædictis Epiſcopus habet de jure fundatam intentionem ſupra omnes, *Rota par. 1. diverſ. dec. 78.* At vero ſi delinquant in aliis caſibus, iterum eſt diſtinguendum, an intra vel extra clauſtra delinquant. 4

Si intra clauſtra delinquant, de clauſtralibus delictis nihil pertinet ad Epiſcopos, ſed remanent ſub juriſdictione & correctione ſuorum ſuperiorum, *tot. tit. de Regular.* Si vero manendo intra clauſtra delinquant extra clauſtra, ſi talia delicta non ſunt ſcandaloſa & notoria, pariter Epiſcopus non poteſt in eos animadvertere, *Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 14. de regul. Ferretus conſ. 69. n. 5. Navar. in cap. non dicatis 12. quaſt. 1. cap. ſanè de exceſſ. Prælat.* Sed ſi delicta ſunt ſcandaloſa aut notoria extra clauſtra commiſſa, tunc poteſt Epiſcopus in eos animadvertere, *Conc. Trid. d. cap. 14. ſeſſ.* 5

Digitized by Google

14. *ſeſſ*. 25. *de regul.* de inſtantia autem quam Epiſcopus obſervare debet, hoc in caſu videatur fusè Paulus Fuſcus Epiſcopus Sarnenſis, *tract. de viſitatione lib.* 1. *& Bulla Boromæi Clem.* 8. *quam ego ſupra inſerui* §. 4. *ſcholia*. 54.

7 Secundo autem caſu, quando regulares manent extra clauſtra, & tunc aut delinquunt extra ea, & ratione loci exempti cognitio ſpectat ad ſuperiorem regularium, *arg. d. cap. volentes de privileg. in* 6. aut delinquunt extra ea, & iterum ſub diſtinguendum eſt, an maneant extra de ſuperiorum licentia in aliquo membro aut domo appendice monaſterii pro religionis ſervitio, nec non ſub regulari obſervantia & pariter juriſdictio pertinebit ad ſuperiorem regularium; *cap.* 14. *ſeſſ.* 25. *de Regul. in Conc. Trid.* Epiſcopique officiò nihil aliud incumbet, quam ut ſuperiori regularium ſcribat inſtetque pro punitione, *cap. qui verè* 16. *quæſt.* 1. *Fel. cap. licet ratione num.* 12. *de for. compet. cap.* 1. §. *in eos autem verb. reſideant. de Privileg. in* 6. quia cum ſuperior poſſit regulari dare licentiam, *Conc. Trid. cap. ſeſſ.* 25. *de reg.* dictaque loca ſunt membra & dependentia à ſuis monaſteriis, cenſeri debent eodem jure & gaudere privilegiis ſuorum monaſteriorum, *cap. recolentes* §. *cæterum de ſtatu monach. glo. cap. eam te verb. dependeat de ætate & qualitate ord.* & ita hoc in caſu cenſuit ſacra congregatio
8 inter reſolutiones Portugalenſes, cujuſmodi exemptioni partes non poſſunt ſine Papæ licentia renuntiare; *Caſtrenſis conſ.* 432. *num.* 3. *lib.* 1. *cap. cum tempore ubi Abbas & DD. de arbitris*, & ſi renuntiarent, poſſet eorum ſuperior revocare omnem eorum confeſſionem & renuntiationem, ſicut pater in cauſa filii, & Dominus in cauſa ſervi, *Caſtr. conſ.* 452. *num.* 5. *Marcheſanus tract. de differentiis ſententiarum cap.* 23.
9 *num.* 42. *& ego latius de juriſdict. ord. in exempt. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 2. *& ſeqq. cap.* 31. *num.* 7. *cap.* 4. *num.* 8. aut vero regulares ſine ſuperiorum licentia manent extra clauſtra, delinquuntque, & tunc Epiſcopus contra eos procedet, *d. cap. volentes Conc. Trid. ſeſſ.* 25 *cap* 4. *de Reg. & ſeſſ.* 6. *cap.* 3. *Bulla Sixti V.* 6. *Kal. Decemb.* 1587. *incip.*
10 *cum de omnibus* §. *ſed. & quia Rota divers. part.* 1. *dec.* 702. *num.* 5. *vide ſupra* §. 4. *ſcholio*. 54. quod tamen limita non procedere in militibus S. Ioannis Hieroſolimitani, qui licet ſint regulares & maneant ac delinquant extra clauſtra, tamen ſubſunt eorum
11 magno Magiſtro, quemadmodum per Bullam Pii Papæ ſacra congregatio cenſuit, *ad cap.* 3 *ſeſſ.* 6. *Conc. Trid.* Nunc breviter ad cauſas regularium civiles deſcendo, in iiſque ſic diſtinguo. Aut proceditur per viam viſitationis, aut ordinariæ ſeu contentioſæ juriſdictionis.

Primo caſu ſi regularia loca curam non habent animarum, aut ſunt capita ordinis vel alia monaſteria capitibus immediatè ſubjecta & non ſubſunt Epiſcoporum viſitationi, *cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de Reg.* aut non ſunt capita ordinum, nec eis immediatè ſubjecta, & in eis ſimul cum cura viget regularis obſervantia, & tunc aut cura imminet ipſis domibus & monaſteriis principalibus, aut membris eis annexis & ab eis dependentibus; primo caſu procedit *cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de reg.* ut poſſit ab Epiſcopo viſitari

viſitari in eis tantum, quæ ad animarum curam pertinent, tam quo ad locum curæ deputatum, etiam ſi ſint de militia S. Joannis Hieroſolimitani.

Secundò vero caſu ubi cura incumbit annexis vel dependentibus, & tunc non ſolùm viſitatio ſed deputatio Vicarii cum congrua portione ad Epiſcopum ſpectabit, *cap.7.ſeſſ.7.Conc.Trid.d.cap.volentes §. in eos.*

Si vero in his annexis viget ſola cura ſed non Obſervantia Regularis, & iſto caſu ſive commendata ſint, ſive non ſubduntur Epiſcoporum viſitationi, & correctioni, *per.cap.*8.*ſeſſ.*21.ſi vero Regularia loca curam non habent animarum & tunc aut in eis non viget Regularis Obſervantia, aut viget.

Primo caſu, ſubiiciuntur Epiſcoporum viſitationi, *d.ſeſſ.*21.*cap.*8.*in princ.*

Secundo caſu, ubi viget Regularis Obſervantia, aut agitur de viſitatione principalium Monaſteriorum, & in his nihil ad Epiſcopum ſpectat, *d.cap.8.ſeſſ.7.* eodemque jure cenſentur membra & alia loca principalibus annexa, ſeu ab eis dependentia uti antè dictum eſt, *d.cap.recolentes.* ſolvo, quod ſi eorum ſuperiores ſunt negligentes in ſubditorum correctione, Epiſcopus poſt ſex menſes poteſt eorum negligentiam ſupplere, *d.cap.*8.*ſeſſ.*21. *& Bulla Clem.8.ſupra citata.*

Aut agitur contra Regulares per modum ordinariæ ſeu contentioſæ juriſdictionis ſeu cognitionis cauſarum civilium, & tunc ibi Regulares degunt intra Monaſteria, etiamſi certum judicem deputatum habeant in partibus quo ad cauſas mercedis & miſerabilium perſonarum, non poteſt regularibus exemptio, *Conc.Trid.ſeſſ.7.cap.* 14.*de refor.vide ſupra* §.2. *ſcholio* 27.*ubi latius.* aut ſunt aliæ cauſæ, & ipſi Regulares ſunt actores aut rei, ſi rei cognitio, cauſarum pertinebit ad eorum judicem deputatum quem conſervatorem vocant, *Conc.Trid.cap.5.ſeſſ.*14. prout Regularibus concedi ſolent, *juxta cap.5.* 13

Si vero ſint actores & tunc ſequi debent forum rei, niſi aliud in litteris diſponatur, uti diſponitur in exemptione Cleri Secundarii Diœceſis Leodienſ. qui neque activè neque paſſivè prorogare poteſt, quemadmodum oſtendi in tractatu de juriſdiction. ord.in exempt. aut Regulares non habent certum judicem in partibus deputatum & tunc conveniri poterunt coram ordinario ad ſolvendum debita etjam uti ſedis Apoſtolicæ delegato, *Conc.Trid.ſeſſ.7.*

Licet enim textus Conc. Trid loquatur de regularibus extra Monaſteria degentibus, tamen procedit etiam contra degentes in clauſtris, prout ratio ſuadet, ob quam datur etiam in exorbitantibus à jure extentio, latè *Navar. cap.in cap.pœna de pœnit. diſt.*1. Longè magis in favorem ordinarii, cui juriſdictio competit per totam ſuam Diœceſim, *cap.omnes Baſilicæ* 16.*quæſt.*7. *Lapus alleg.* 68.*in fin.cap.cum Epiſcopus de offic.ord.in* 6. cum enim ordinarii juriſdictio ſit favorabilis. *lib.*1.*de juriſdict. in exemptos quæſt.*4. fundatamque habeat intentionem ſuam per totam ſuam Diœceſim, quicquid expreſſè non excipitur, cenſetur ei conceſſum. *d.cap.cum Epiſcopus cap.generé*

Digitized by Google

neri ubi Divus de reg. jur. in 6. l. regula ubi Decius ff. eod. tit. abſurdumque eſſet regulares eſſe judices & partes propria in cauſa *gloſſ. d. cap volentes §. in eos autem verb. quantum ad iſta de privileg. in 6.* Signanter vero cum acceſſus ad Papam eſt difficilis, uti eodem in tractatu oſtendi. *lib. 4. quæſt. 50. & quæſt 51 Navar. cap. contingat Remed. 4. numer. 3. verſ. & non facilis eſt ad Papam recurſus de reſcriptis.*

QUÆSTIO CIII.

Clerici Sæculares Exempti, qui in partibus judices aut conſervatores non habent, coram quibus experiri aut conveniri poſſint.

SUMMARIUM.

1. *Cleri alii ſunt proprii, alii ſuffraganeorum.*
2. *Archiepiſcopus quid poſſit in Clericos ſuffraganeorum.*
3. *Epiſcopus quid in Clericos ſuæ Diœceſis etiam exemptos poſſit, tàm in criminalibus quam civilibus caſibus & numero 5.*
4. *Hoſpitalia ſub Regum protectione conſtituta an ſubſint Epiſcopo.*
5. *Conſervator eſt judex Exemptorum in cauſis Civilibus.*
6. *Exempti non habentes certum judicem, ſubiiciuntur ordinario.*
7. *Concilium Tridentinum ſi non ſit receptum, quid juris.*
8. *Periculum ſi ſit in mora, ceſſant exemptiones.*
9. *Diſpoſitio recipit interpretationem à veriſimili mente diſponentis.*
10. *Diſpoſitio reſtringi debet, ne quis indebitè damnum patiatur.*
11. *Exemptio quæ ſit alteri damnoſa ceſſat.*
12. *Exempti in prima inſtantia Romam evocari non poſſunt.*
13. *Privilegia ſunt reciproca.*
14. *Exempti poſſunt à ſuis creditoribus coram conſervatoribus Exemptorum conveniri.*

CLericorum hic facio duplicem ſpeciem, alii enim ſunt Clerici proprii, alii
1 ſuffraganeorum. Proprios Clericos voco eos, qui de jure communi immediate alicui Epiſcopo aut Archiepiſcopo, Primati, Patriarchæ ſubiiciuntur, de ejuſmodi enim propriis facit quilibet etiam Archiepiſcopus aut Patriarcha pro ut quilibet Epiſcopus in ſua Diœceſi. Clerici vero ſuffraganeorum dicuntur, qui ſunt in Diœceſi immediata alicujus Epiſcopi, ita dicti reſpectu Archiepiſcoporum, Primatum,

tum, Patriarcharum, quibus jure communi certis quibuſdam ex cauſis ſubiiciuntur. 2
Quod itaque attinet ad clericos ſuffraganeorum, ſi Archiepiſcopus velit in Diœceſi ſuffraganeorum exercere quædam honoris cauſa velut celebrare, prædicare, crucem deferre, publicè benedicere, poterit. *Clem. Archiepiſcopo de Privilegiis ubi DD.* Hæc enim & ſimilia quæ magis honorem quam juriſdictionem deſignant, ei permiſſa ſunt. *Vitalinus de præeminentia Archiepiſcoporum num.*20. 24. 55. veluti honorificam cathedram erigere per Provinciam. *gloſſ. cap. luminoſo* 18. *quæſt.*2. *late Quaranta de autoritate Archiepiſcoporum n.*10. *verſ. non ſunt num.*12. *& ſeqq.* In actu voluntario ſuis miniſtris uti juxta tenorem privilegii *arg. cap. porrò de privileg.* non poterit tamen oblationes recipere, quæ in ſua celebratione offeruntur, quia ex ad loci illius rectorem pertinent. *Card. d. Clem. Archiepiſcop. in pr. num.*11. Quod ſi ex Decreto Conc. Trid. *ſeſſ.*24. *cap.*3. viſitatò Provinciæ ad Archiepiſcopum pertineat, eo caſu poſſet ſubditos abſolvere. *cap fin. de cenſibus in* 6. & alia facere, quæ ad viſitationem ſpectant. *d. cap.*3. *ſeſſ.*24. Si vero Archiepiſcopus procedere vellet per modum juriſdictionis metropoliticæ contra exemptos invitos, tunc nec ordines conferre, nec chriſmare, nec degradare, nec proceſſiones indicere, nec cathedram erigere, nec confeſſiones audire, nec Eccleſias, nec virgines conſecrare, nec ſubditos eorum abſolvere, nec indulgentias concedere poterit *d. Clem. Archiepiſcopo ubi etiam gloſ. & glo. in cap. ſi Papa de privileg. in* 6. *veluti ubi ſupra numer.*2. *Navar. conſ.*12. *de Clerico excom. miniſtr.*

Epiſcopus autem in propria Diœceſi volens uti juriſdictione in Exemptos, videat an in criminalibus vel civilibus. Si in criminalibus, aut Eccleſia ejus cathedralis non eſt exempta, & tunc procedet juxta diſpoſitionem Canonicam, *in cap.*4. *ſeſſ.* 6. *Concil. Trid.* aut eſt exempta, & procedat juxta Concil. Trid. *cap.* 6. *ſeſſ.*15. *de Reform. Rota diverſorum part.*1. *dec.*743. *& part.*2. *dec.*306. *&* 308. Si vero quæſtio ſit de Eccleſiis aliis inferioribus à Cathedrali, aut verſamur in exemptione perſonali, ut ſunt Palatini, vel regii Capellani, & tunc aut actu non ſerviunt aut ſerviunt. Si actu non ſerviunt, non prodeſt eis talis Exemptio, quin teneantur ad reſidentiam in propriis beneficiis, quæ reſidentiam requirunt. *Concil. Trid. ſeſſ.*24. *cap.*11. & in criminalibus cognoſcantur ab ordinario *Conc. Trid. ſeſſ.*14. *cap.*14. aut actu ſerviunt, & tunc aut prætendunt exemptionem & reſidentiam beneficiorum & non poſſunt etiam vigore Eugenianæ conſtitutionis, *cap.* 1. *in fin. ſeſſ.*23. aut ſine hac obligatione & poſſunt, *d. cap.*11. *ſeſſ.*24. & in criminalibus cognoſcantur à
4 ſuo judice, & examinentur ab ordinario. Si vero agimus de juriſdictione Epiſcopi in ſubditos ſuos civiles, & tunc aut procedetur cum eis per viam viſitationis, aut alia via.

Primò caſu, ſi ea Eccleſia eſt ſubjecta Epiſcopo, ſive ſit commendata ſive non,

vel quomodocumque exempta, etiamſi eſſet hoſpitale aut alius locus pius, poterit ea viſitare, qua de re vide quæ ſcripſi alio in loco *de juriſdict.ord.in exempt.lib.1.quæſt.31. lib.4.quæſt.57.per cap.8.* & 18.*ſeſſ.7.cap.8.ſeſſ.27.cap.8.ſeſſ.22.cap.8.ſeſſ.25.* Niſi hoſpitalia & pia loca eſſent ſub Regum immediata protectione *d.cap.8.ſeſſ.22.* Si verò Eccleſia vel Prælatus non ſolum eſſent exempti ſed nullius Diœceſis, & agitur de vo-
4 cando eum ad Synodum, & tunc aut eſt Prælatus inferior Epiſcopo, & non cogitur venire ad Synodum. *Navar.conſ.11.de offic.ord.* aut eſt Epiſcopus & tenetur aliquem vicinum Metropolitanum eligere ſemel, cujus ſynodo Provinciali intereſſe debet, & quæ ſibi ordinata fuerint obſervare, ſalvis tamen ejus privilegiis & exemptione in aliquibus, *Conc.Trid.ſeſſ.24.cap.2.de Reform.* qua de re vide plenius quæ ſuperius notavi, §.8.*Scholio 205.* Si vero agatur cum Prælato vel Eccleſia nullius Diœceſis, & in tali caſu viſitatio ſpectabit ad eundem Epiſcopum, cujus Cathedralis Eccleſia, non autem ipſa Diœceſis eſt proximior, ſi id conſtet & poſſit, alioquin ab eo Prælato etiam Sedis Apoſtolicæ delegato, qui ſemel in Conſilio Provinciali electus fuerit. *Conc.Trid.ſeſſ.24.cap.9.* & *10.de Refor.* Sed non propterea Prælatus ille nullius Diœceſis vel eccleſia interim privabitur aut ſuſpendetur, aut aliquo modo impedietur ab exercitio ſuæ juriſdictionis conſuetæ in ſuos ſubditos ex congregationis ſententia. Quod enim non mutatur, ſtare non prohibetur. *l. præcipimus C.de*
5 *appell.* Cum vero agitur de cognitione cauſarum civilium via ordinaria, & tunc aut iſti Sæculares Clerici, Capitula certum judicem in partibus deputatum habent, quem conſervatorem dicunt & cum eis procedetur ſicuti dictum eſt de Regularibus ex vi textus *Conc.Trid.ſeſſ.7.c.4.* quod limitatur non procedere in univerſitatibus & generalibus Collegiis Doctorum & Scholarium, necnon in hoſpitalibus actu hoſpitalitatem ſervantibus. Nam his ſalvæ ſunt exemptiones. *Conc.Trid.ſeſſ.14.cap.5.de Refor.* in reliquis obſervanda erit forma ſupra dicta quo ad regulares, *d.cap.5.* & juxta formam litterarum conſervatorialium. At ubi iſti exempti certum judicem deputatum non habent, tunc quo ad omnes cauſas in prima inſtantia ſubduntur loci ordi-
6 nariis. *Conc. Trid. ſeſſ.24.ca.20.* qua de re videto quæ notavi ſuperius, §. 13. *Scholio* 184. & pro cauſis matrimonialibus & criminalibus quæ alias erat ſub cognitione Decani, Archidiaconi vel aliorum inferiorum, *d.cap.20.§.ad hæc.* Niſi hujuſmodi inferiores juriſdictionem ordinariam exerceant in ſpiritualibus & temporalib. in Parochiis & in Parochianos privativè ab immemorali tempore, ad Epiſcopos ſpectabit, *juxta DD.Clem.Diœceſanus de vita* & *honeſt.Cler.* vel niſi eſſet de cauſis quæ apud Sedē Apoſtolicam ſunt tractandæ, vel quas Summus Rom. Pontifex per ſpeciale reſcriptum manu ſanctitatis ſuæ ſignandum cōmiſerit vel avocaverit. *Conc.Trid.c. 20.* Quid autem hac & præcedente quæſtione ac etiam in 27. hujus materiæ ſcripſi, cauſas
7 exemptorum carentium in partibus ſpecialibus conſervatoriis ſeu judicib. ſubiici quo ad

ad eorum cauſas civiles ordinariis,id uſu venire poteſt iis in locis, quibus Conc. Trid. eſt receptum,qua de re fusè ſcripſi alio in loco, *l.1. quaſt.50. de juriſdict. ord. in exempt.* ut & ſicuti Conc. Trid. receptum non eſt,cum periculum eſt in mora, vel ad Papam acceſſus eſt difficilis,multiſque aliis ſimilis cathegoriæ caſibus,quibus tam exemptorum quam etiam eorum quibus cum exemptis negotium eſt,intereſt cauſas in partibus vel coram judicibus exemptorum,ſi qui ſint ſpecialiter deputati, agitari coram ordinario. *Fel. cap. nonnulli in pr. verſ. quod ſi acceſſus de Reſcript. per Barth. l. mediterranea C. de annonis lib.*10. qua de re ego etiam quæ hactenus ſcripſi non ſtatui hic repetere, *lib.2. quaſt.*45. & *lib.4. quaſt.*50. & 57.

Fundaturque hæc concluſio optima juris ratione, ſicuti enim omnis diſpoſitio ſive legatis, ſive teſtamentoria,ſive ſtatutoria aut privilegiaria interpretanda ſemper 9
eſt, prout veriſimile eſt diſponentem aut eximentem reſponſurum, ſi interrogatus fuiſſet. *Rote noviſſima dec.333.nu.12. part.1. Gabrielius com. concl.lib.6. de Reg. juris concl.*10. ita & Pontifex exemptionem concedens, ſi interrogatus, num exemptos ſubjeciſſet ſimilibus in caſibus exceptis, ſub ordinariorum juriſdictione reſpondiſſet, confirmatur, quia diſpoſitiones legum & hominum æquiparantur, *l. ſi teſtamento l. fin. ff. de vulg. & pup. l. non impoſſibile ff. de pactis. Matthaus Gribaldus tract. de ratione ſtudendi in jure lib.*1. *cap.*18.

Cùm autem omnis diſpoſitio tam legis quam hominis reſtringenda ſit, ne quis indebitè damnum patiatur, *l.1. C. de noxal. act.1. l. quoties C. de precil. nuper offer. Rebuff. ad conſt. Reg. tit. de reſcriptis nu.*165. *Fel. cap.2. de reſcriptis*, fit ut reſtringendæ 10
ſint hæ exemptiones in caſu, quo exempti non habeant certos ſpeciales judices in partibus deputatos,ut certis in caſibus coram ordinario poſſint conveniri, *vide ſupra* §.2. *ſcholio* 27.

Denique quando exemptio fit damnoſa & alteri præjudicialis, amitti ſolet, *cap. ſuggeſtum de decimis cap. ſi quid per de verb. ſig. Abbas cum ſua Apoſt. d. cap. ſuggeſtum* 11
& in cap. per novale de verb. ſig. DD. l. ex facto ff. de vulg. & pup. & ſcripſi lib.3. quaſt.29. de juriſdict. ord. in exempt. fieret autem exemptio damnoſa & ipſis exemptis, & iis, quibus cum exemptis in prima inſtantia experiendum eſt, ſi ſtatim in Romana Curia magno ſumptu experiri deberent, aut etiam cogerentur ſæpe ob leve & exiguum debitum impetrare reſcripta ad lites majore ſumptu ſæpe, quàm res ipſa ſit, de qua eſſe poteſt quæſtio. *Fel. cap. nonnulli in princ. verſ. niſi partes gravarentur de reſcriptis.* uti alio in loco oſtendi *lib.4. quaſt.*87 hincque factum eſt, ut ſpeciali privilegio tam in Hiſpaniis, Francia quàm Belgio exempti in prima inſtantia Romam evocari non 12
poſſint, ſed coram propriis in patria judicibus, quales ſolent eſſe eorundem conſervatores, debeant conveniri, *vide ſupra* §.13. *ſcholio* 184. Proinde cum privilegia ſoleant eſſe reciproca, deturque in eis retortio, *l.3. ubi DD. ff. quod quiſque juris & DD ſupra citati,* conſequens eſt, ut quemadmodum exempti ſuos debitores coram

Digitized by Google

ſuis conſervatoribus convenire poſſint, ita & ipſos poſſe à ſuis creditoribus coram eiſdem conſervatoribus conveniri, *d.l.3. ubi glo. & DD.* Et quidem ita concludit Pe-
14 trus Loriotus *in apicibus iuris tract. de privilegiis impetrati retortione*, in hæc verba. Puto igitur te contra me ſi poſtulavi privilegia uti, etiamſi non utar, *l. fin. verſ. quoniam C. de fructibus & litium expenſis l. 1. §. ſed & ſi agant ff. de iudæis.* In dubio autem ad ſui poſtulationem aliquis privilegium habere præſumetur. *cap ſi metu de prab. in 6.* niſi bis conceſſum eſſet, *§. deinde competens auth. de mandatis principum.* ſecunda enim conceſſio ſi de prima mentionem faciat. *Bald. l. C. de petition. bon. ſublatis.* clauſulæ ex certa ſcientia æquipollet. *§. & hoc vero iubemus. Auth. ut nulli iudicum,* quæ clauſula eum effectum habet, quem habet principis conceſſio proprio motu facta, *glo. verb. litterarum in fin. in cap. ſtatutum de Reſcript. in 6.* Item ſi benemerita proceſſerunt, ex his præſumatur privilegium proprio concedentis motu conceſſum, *l. ſi vero non §. idem Pap. ff. mandati.* ſicut & quando illud per legis aut ſtatuti modum conceſſum, *l. ſi vero non §. idem Pap. ff. mandati.* ſicut & quando illud per legis aut ſtatuti modum conceſſum eſſet, *glo. auth. actiones C. de ſacro Eccleſ.* Ita ille.

QVÆSTIO CIIII.

Conſervatores an cognoſcere poſſint in prima inſtantia non obſtante diſpoſitione Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 20. de Refor.

SUMMARIUM.

1. *Conſervatores cognoſcunt in prima inſtantia.*
2. *Explicatio Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 20. de Refor.*
3. *Conc. Trid. loquens de ordinariis, intelligendum eſt de quibuslibet.*
4. *Ius antiquum non cenſetur ſublatum, niſi quatenus in novo exprimitur.*
5. *Reditio ad ius commune eſt favorabilis.*
6. *Quando tollitur ius alicui ex privilegio quaſitum, reditio ad ius commune non eſt favorabilis.*

Conſervatores in prima inſtantia poſſe cognoſcere, quia ordinariorum iure
1 cenſentur, oſtendi ſuperius, *quæſt. 3. & 4.* Idque non obſtante, *Conc. Trid.*
2 *ſeſſ. 24. cap. 20. de Refor.* diſponente omnes cauſas, in prima inſtantia tractari debere coram locorum ordinariis. Nam ut notanter oſtendit Gregorius Sayrus *in floribus deciſionum lib. 1. tit. 17. de offic. del. dec. 1. & 2. & ante eum Martinus Navar. conſ. 1. de offic. del. & latius conſ. 9. de privilegiis,* articulus ille Conc. Trid. non derogat

Con-

Conſervatoribus, qui diplomate Conſervatoriali aut conſuetudine, vel præſcriptione ad univerſitatem cauſarum deputati, ordinariam juriſdictionem acquiſiverunt, quales ſunt conſervatores univerſitatum Regularium aut Collegiorum ſeu locorum piorum, *Farinac.in declarationibus Conc.Trid. ad ſeſſ.14.c.5. Gregor Sayr. d.loco lib.2. tit.de foro compet.de. 2.* Concilium enim Tridentinum generaliter de 3
ordinariis loquens, de quibuslibet ſpeciei ordinariis intelligendum eſt; quippè quod genus propriè de qualibet ejus ſpeciè ſoleat prædicari, *Bald.l.2.C.de jure aureorum annulorum*| *Greg.Sayrus d.loco & late etiam Navarr. hic laudatus.* Denique jus anti- 4
quum non cenſetur ſublatum, nec ab ipſo receſſum, niſi quatenus exprimitur in novo. *Navarr.conſ.17.nu.4.de ſponſalib.* Juxta illud, quod non mutatur, cur ſtare 5
prohibetur, *l.præcipimus C.de appell.l.ſancimus C.de teſtam.* Idque non obſtante, quod reditio ad jus commune ſit favorabilis & extendenda. Quando enim tollitur alicui jus ex privilegio quæſitum reditio ad jus non dicitur favorabilis, Neviſan. 6
in Silva nupt. lib.6. num.26. Farin.cent.7,dec,11,num.2,fol.9.

QUÆSTIO C V.

Exempti an cauſas contra eorum fidejuſſores coram ordinariis fidejuſſorum judicibus motas ad ſuum Conſervatorem poſſint recurrere.

SUMMARIUM.

1. *Exemptorum privilegia ad fidejuſſores eorum non extenduntur.*
2. *Scholares non poſſunt cauſas fidejuſſoribus eorum motas ad conſervatorem ſcholarium revocare.*
3. *Partes quando ſunt diverſi fori, non attenditur continentia cauſæ.*
4. *Inhibitio emanata in favorem principalis, fidejuſſori ejus prodeſſe non poteſt.*

BReviter reſpondeo non poſſe. Ratio eſt, quia exemptorum privilegia ſunt 1
perſonalia, quæ eorum perſonas egredi & ad eorum fidejuſſores extendi non poſſunt, *glo.§.fin. inſtit.de replicat cap.privilegium perſonale de Reg.Jur.in 6. Rom. conſ.633. Abbas cap.ex reſcripto nu.2.de Jurejur. l.exceptiones quæ perſonæ ff.de fidejuſſor. nu.284. Mindanus tract.de continentia cauſæ lib.3.cap.22.num.10. Spec.de comp.jud. adit. §.1.nu.29. verſ.ſed pone.*

Hinc D. Joannes Wameſius reſpondit, ſcholares prætextu ſuarum exemptio- 2
num

num cauſas adverſus eorum fidejuſſores coram fidejuſſorum judicibus ordinariis intentatas, ad eorum conſervatores revocare non poſſe, *VVameſ.conſ.357. num. 3. de fidejuſſor.tom. 2.* idipſumque confirmat *Rebuffus de privilegiis ſcholarum privilegio 152. num.4. Hippolitus de Marſiliis de fidejuſſoribus quæſt.42.num.284.Speculator de compet. judicis aditione §.1. num.16. verſ. ſed pone clericum Baldus in Rubr. tit. de privilegiis domus auguſtæ lib. 12. Aufrerius de poteſtate ſeculari Reg.4.num.16. Romanus d. conc.633.* idque quia exceptiones ut & exemptiones in perſonam conceptæ perſonales ſunt, & perſonam egredi non poſſunt, *DD. jam citati l. idem in duobus §.perſonale ff. de pactis d.l. exceptiones quæ perſonæ, & Hippolitus d.n.284.* Quæ quidem licet paſſim ſcripta ſint de ſcholarum clericorumque exemptione, idipſum tamen ob fori analogiam, in his de quibus tractamus exemptis, reſpondendum eſt, *ſcripſi lib.1. de juriſdict. ord. in exempt.quæſt.45.* quadrantque ea, quæ in eodem tractatu conſcripſi, *lib.quæſt.47.lib.2.quæſt.4.num.14.lib.2.quæſt.36. & 37.* neque huic concluſioni refragari poteſt, quod exempti tenebuntur ſuis fidejuſſoribus, qui condemnari ſolent actione mandati, quia in fori ſortitione id non eſt in conſideratione, *VVameſ. de conſ.375.n.3.* lex enim ex hac ſequela non ſolet facere eum judicem, qui alioquin eſſe non poteſt, *Caballinus de evictionibus §.3. quæſt. 4. num. 130. ſcripſi lib.1. quæſt.38. de juriſdict. ord. in exempt.* Ut nec obſtare poteſt cauſæ cohærentia aut connexitas, quæ eſt inter exemptum & ejus fidejuſſorem. Quia exemptus & fidejuſſor ſunt diverſi fori.

3 Quando autem partes ſunt diverſi fori, cauſæ continentia non attenditur, *Capicinus dec.122. num.5 fol.174. late Mandanus tract. de continentia cauſæ tit.3. per tot. ſignanter art.7.fol.23. Menoch. de arbitr. judicum caſu 371.num.21. Iaſon. l.nulli num. 6. C.de judiciis.*
4 Cum ne quidem inhibitio emanata in favorem principalis, ejus fidejuſſori prodeſſe non poſſit, nec ad eum extendi, *late Vincentius Caroſius de remediis adverſus præjudiciales & damnoſas executiones, exceptione 44.num. 232. & ſequentibus Bald. l.1.in fine C. de diverſis reſcriptis per l. creditor ff. mandati.*

QUÆSTIO CVI.

Conſervatores ordinis Franciſcanorum de Obſervantia certæ Provinciæ, an in actione debiti civilis tam proprio exemptorum nomine, quàm ſuorum correorum inhibere poſſit Ordinario ne cognoſcat.

SUM-

SVMMARIVM.

1. *Caſus huius quæſtionis.*
2. *Pater Guardianus poteſt ſtipulari pro monialibus.*
3. *An fideiuſſor poſſit accedere obligationi monachi.*
4. *Judicandum ſecundùm tenorem privilegiorum.*
5. *Exemptio conceſſa Religioſis an extendatur ad Religioſas.*
6. *Quid ſit dieta.*
7. *Menſuratio dietarum qualis ſit.*
8. *Duplex ſpecies dietarum.*
9. *Dieta an computari debeat à loco domicilii vel à fine Diœceſis.*
10. *Conſervatoriæ ſunt quantum fieri poteſt ad jus ſcriptum referendæ.*
11. *Mens debet præponderare verbis.*
12. *Quæ ſit vis clauſulæ non obſtante conſtitutione Bonifacii Papæ de una & in Concilio generali de duabus dietis edita.*
13. *Dieta menſuranda ex opinione vulgari.*
14. *Gratiæ Pontificiæ ſunt ad ſenſum communem reducendæ.*
15. *Quid ſi ætas aut conditio perſonæ non poſſit reſppondere vulgari menſuræ.*
16. *Quid ſi vocatus ultra dietas legitimas non excipiat.*
17. *Sorores annuntiatæ num poſſint civem Leodienſem evocare coram conſervatore Luxemburgenſi.*
18. *Non licet adire conſervatorem remotiorem, poſtpoſito propinquiri.*
19. *Fideiuſſor an gaudeat Exemptione principalis.*
20. *An non obſtante inhibitione conſervatoris Luxemburgenſis fideiuſſor poſſit coram ſuo judice conveniri.*
21. *Inhibitio facta ad inſtantiam principalis, non prodeſt illius fideiuſſori.*
22. *In omni inhibitione influit clauſula quatenus de jure licet.*
23. *Stante fori diverſitate, continentia cauſæ non juvat.*
24. *Privilegium conſortis non extenditur ad conſortem.*

LOco præludii libuit præmittere hypotheſin mihi à M. Philippo Weſio procuratore cauſarum vigilantiſſimo propoſitam, quæ occaſionem dedit huic examini.

Nuper Moniales Annunciatæ B. Virginis ordinis Sancti Franciſci in emphiteuſim perpetuam acceperunt ab anna le Cock latifundium ejus in Civitate Leodienſi in cœnobium iſtius ordinis convertendum ſub annuo reditu quingentorum & tredecim florenorum monetæ Brabantiæ, rituque patrio (quia ut moniales illæ Annunciatæ & Pater Petrus Oranus Guardianus Franciſcanorum Leodienſium, qui pro eis una cum duobus civibus ei adhibitis autoratus à Provinciali ordinis ſtipalabatur, inopes erant) Natalis de Robermon Civis Leodienſis conſtituit contrapignus conſuetudinarium, hoc eſt pro quolibet octavo denario dictæ penſionis 1

annuæ 51;. florenorum unum florenum ſuper ſui bonis, ſubiiciens pro immolatione & obſervatione hujus emphiteuſis ſua omnia bona juxta Patriæ mores hypothecæ, eaque de re expediuntur ſolemni ritu legis opere ſcabinales, tandem Annunciatæ mutato concilio cœnobii conſtruendi, emphiteuſeos acceptæ pœnitent & patriam Leodienſem deſerunt. Anna autem tranſportatrix ſui juris & emphiteuſeos factæ tenax, vocavit in jus coram judice ordinario Patriæ Leodienſis Annunciatas, citando eas per edictum ſeu quia latitabant ad valvas & d. Natalem contra pignoris promiſſorem in perſonam, qui litem conteſtatus eſt, eamque ad cauſæ concluſionem uſque perduxit, Annunciatæ autem contendentes ſe ab omni juriſdictione ordinaria exemptos, recurrunt ad Abbatem Monaſterii Beatæ Virginis Luxemburgenſis, obtinent ab eo mandata inhibitorialia hoc prætextu, quod ordinarius Judex Diœceſis Leodienſ. de hac cauſa & quæſtione tam ipſas quam dictum Natalem eorum conſortem concernente cognoſcere non poſſit. Ex hac facti quæſtione publicarunt aliquot quæſtiones quibus laconice reſpondi.

Prima, Num Pater Guardianus poterit pro ſororibus Annunciatis ſtipulari & lati fundium hoc eis in emphiteuſim acquirere.

Secunda, Num obligatio Natalis qui pro contra pignore bona ſua hypothecavit, ſubſiſtat.

Tertia, An Abbas Monaſterii Beatæ Mariæ Luxemburgenſis ſit conſervator Annunciatarum.

Quarta, Si ſit, an citare potuerit Luxemburgum Civitatis Leodienſis civem, duabus inde vel tribus dietis diſtantem.

Quinta, An Natalis qui pro contra pignore principaliter ſe obligavit, gaudeat exemptione & continentia cauſæ, quam Annunciatæ moverunt coram d. Abbate S. Mariæ Luxemburgenſ. Civitatis.

Sexta, Num inhibitione Abbatis non obſtante, procedi poſſit in cauſa adverſum dictum Natalem.

Septima, an ordinarius judex Natalis de validitate ejuſdem inhibitionis poſſit cognoſcere.

Primæ quæſtioni reſpondi, ſubſiſtere ſtipulationes Patris Guardiani acquirentis & ſtipulantis nomine ſororum Annunciatarum, quia Monachi ſolent ſeruis æquiparari, *Navarr. d. Regul.com.2. num.62.* quorum ſtipulatione obligatio Eccleſiæ acquiri poteſt, uti de monachis reſpondit *Dominus Wamiſius conſ. 465. num.4. de Regul. tom.2. l. placet ff. de acqu. hæred. l. poſſeſſio §.1. ff. de acq. poſſ. cap. cum Monaſterium de ſtatu Monacho. Socin. Senior conſ.10. numer.2. vol.1. §. item vobis inſtitut. Per quas perſonas*, ſignanter in favorem Eccleſiæ, *l. generali C. de ſacroſ. Eccleſ. Navarr. d. num. 62. & ſeqq.*

Secun-

Digitized by Google

Secundæ quæſtioni reſpondi, licet perplexa ſit quæſtio, num obligationi monachi poſſit accedere fidejuſſor. *late Navarr de Regular.com.2.numer.42 uſque ad fin. Abb.conſ.104.part.1.ſibi contrarius in cap.ex reſcripto de jurejurando*, ſubſiſtere obligationem Natalis. Tum quod alienæ obligationi poſſit accedere fidejuſſor. *tot.tit. C.& ff.de fidejuſſ.* ut & conſtitutioni, qui pro alio ſe quid ſoluturum aut facturum promittit, *ff.de conſtit.* etiamſi in duriorem cauſam principalis, ſecundùm diſtinctionem *Pauli Caſtrenſis in l græca §.illud ff. de fidejuſſorib.* Tum quod deficiente etiam principali obligatione eaque etiam irrita & non ſubſiſtente, dari non poſſit & promiſſor qui principaliter obligatur. *Bald. l.cum ultra C.de fidejuſſor. Ang.l.5.§.ſtipulatio ff.de verb.oblig.gloſſ.marg.ad l.& eleganter §.ſervus ff.de dolo auth.de fidejuſſoribus §.1. & d.l.5.§.ſatis acceptio, Mohedanus dec.2.de fidejuſſor. Lud.Rom.l.ſtipulationum §.ſtipulatio num.6.ff.de verb.obligat.* imo etiam fidejuſſor. *l. Marcellus de fidejuſſor. Mindanus de continentia cauſæ cap.22.numer.8.Pariſ.conſ.16.num.111.vol.2.* cujus pignora & hypothecæ adeo efficaciter obligentur. *l.ſi alius ff. quæ res pign.oblig.poſſint l.& ſi 16.C.de prædiis minor. l.1.& 2. C.de fidejuſſ.Minorum Caſtr.l.cum lex in fine ubi DD. ff.de fidejuſſ.* ut exceptionibus perſonæ competentibus, pro qua ex promittit aut fide jubet ſe tueri non poſſe. *l. Marcellus ubi Caſtr.de fideiuſſorib. d.l.ſi 16.& d.l.1.& 2.C.de fideiuſſorib.minorum.Hippolit. de fideiuſſorib.n.270. latè apoſt.ad Abbatem d.c. ex reſcripto.*

Tertia quæſtio in facto conſiſtit, de quo juriſconſultus non reſpondet, *l. ut reſponſum C.de tranſact. Navarr.in Manuali cap.27. numer.250.verſ.5. dico in fine*, pendet itaque hujus dijudicatio ex tenore privilegiorum & diplomate conſervato-
riali, ad quod ſemper, uti ad ſcopum eſt collineandum. *cap.porro de privilegiis.* Sed 4
an exemptio vel conſervatoria conceſſa Fratribus S. Franciſci extendatur etiam 5
ad ejuſmodi ordinis ſorores ſeu religioſas, Reſpondetur non extendi, uti de ſororibus S. Claræ reſpondit Balbus. Quia maſculinum in privilegiis non comprehendit fœminum, latius ſcripſi *libr.1. de Juriſdict. Ordin. in Exempt. quæſt.17. numero 27.*

Quartæ quæſtionis deciſio dependet partim à cognitione dietarum, hoc eſt ex 6
diverſione itineris unius diei *Cotta de Memor. verb.dieta*, partim à quæſtione, num conſervator in loco remotiori poſſit adiri poſtpoſito conſervatore reſidente in loco propinquiore & commodiore partibus. Quo ad prius, ſi conſervatores juris ſcripti conſideremus, ii neminem evocare ultra unam à Diœceſi dietam poſſunt, *c.fin.§. conſervatores, de Offic.del.in 6.*

Porro in menſuratione dietarum, non uſque adeo Doctores conveniunt, uti 7
videre eſt apud *Innoc. Abbatem, Felinum Compoſtellenam & alios in cap nonnulli cum cap.ſeqq.de reſcriptis, Specul. de citatione §.contra citationem num.1.& ſeqq.* Ut multa quæ à Doctoribus explicantur in pauca conferam. Duplex notanda eſt

Digitized by Google

ſpecies dietarum, aliæ enim legales, dicuntur aliæ, vulgares. Legales dicuntur in
8 quibus pro dieta ſeu pro itinere unius diei computantur viginti miliaria in quorum ſingula conſumuntur mille paſſus. *l.3.ff.de verb.ſig. Caſtr.l.1.ff ſi quis cautionibus*, idque in itinere terreſtri, at vero maritimo ſeu navigio quinquaginta milliaria, *Barth.tract. de inſulis*, quod tam in Alciatus ad fluxum refluxumque maris aquarumque conditionem judicantis arbitrio reliquit *in d.l.3.ff de verb.ſignif.* vulgares vero dictæ ſunt intervalla locorum, quæ ſecundùm communem æſtimationem itineri unius diei commenſurantur. *Caſtr.d.l.num.4.& 5. ubi etiam Barth. Jaſon l. liberorum. §.quod tamen caſſius ff.d.leg.3.l.cum de lavirius ff.de fundo inſtr.leg.* eaque commenſuratio facienda eſt, non per abrupta & compendia viarum inconſueta & vulgo viſitata, *Caſtr. d.l.1.nu.5. Alex.conſ.22.lib.4. Barth.& Jaſ.d.l.1.* & ſolitum morem regionis, non habita ratione miliarium, quæ pro diverſitate regionum diverſæ æſtimantur aliter enim Itali, aliter Franci, aliter Angli, aliter Germani ſua miliaria computant. *Menoch.de arb.jud.lib.2.cent.1.caſu 2.numer.8. Moneta de conſervat. cap.7.num.60. idem Menoch. de arb.jud.caſu* 106. in hac materia non dietarum legalium, ſed vulgarium ratio haben-
9 da eſt. *Caſt. & DD.d.l.1. DD.d.cap.nonnulli & cap.dilectus.* Oriuntur autem ſub hac quarta quæſtione aliquot aliæ quæſtiunculæ ſubalternæ. Et quidem prima an dieta computari debeat à loco domicilii vel à fine Diœceſis? Doctores variis diſtinctionum involucris inter actiones Reales, perſonales & mixtas huic quæſtioni reſponderunt. *DD.d.cap.nonnulli & d.cap.dilectus de reſcriptis. Franc.cap. ſtatutum §.cum vero numer.12.de reſcriptis in 6.* Mihi hoc in conflictu magis arridet opinio gloſſæ, *in d.cap.ſtatutum §.cum vero in verb. dieta. Felin.in d.cap.dilectus numer.13. verſ. Hanc partem tenet de reſcriptis, Imola in d.cap.ſtatutum §.cum vero numero duodecimo*, & aliorum non paucorum ſentientium dietam computatam eſſe à loco domicilii, *Apoſt.ad Abbatem cap.dilectus 2.in littera E. de reſcriptis Rota deciſ.34.de reſcript.in antiq.* eſtque opinio communis teſte *Alex. Moneta de conſervatoribus cap.7. numer.368.* eaque ni fallor opinio amentato quod ajunt fulcitur argumento, ſive enim reali, ſive perſonali, ſive mixta, ſive qualicumque alia actione experiendum ſit, militat eadem ratio conſtitutionis Pontificiæ, ſcilicet ne ex tam longo tœdioſoque itinere locorumve intervallo litigantes ob iſtas locorum diſtantias ac moleſtias expenſaſque inde ſubeundas juri litique ſuæ decedere, iniquiſque conditionibus depaciſci animumque deponere compellantur. *Felin.d.cap. dilectus numero 13. verſ. hanc partem*, ubi autem militat eadem ratio, ibi etiam militare debet eadem juris diſpoſitio, *cap.2.de tranſ.Prælat. Præſes Everardi in locis legalib.loco ab identitate rationis.*

Quod ego tamen limitandum cenſeo in conſervatoribus juris ſcripti, in iis enim non habetur ratio domicilii ſed finis Diœceſis, in qua ſunt Conſervatores de-

deputati.d.l.fin.§. Conſervatores, *Wameſ.conſ.*50.*numero* 1.*de pactis vol.*1. An autem id ipſum ſit in Conſervatoriis quas ſcripſi initio quæſtio. Prima eſſe enormes ſive heteroclitas, id eſt, contra ſeu præter juris communis regulas & diſpoſitionem inſtitutas, pendet à diplomate conſervatoriali, ejuſque examine & trutina.

Et quidem videtur, quia diſpoſitiones, reſcripta, & conceſſiones Pontificum ſunt, 10
quantum fieri poteſt, ad diſpoſitionem juris communis reducendæ, *cap.* cauſam quæ de, ſcriptis, *l.ſi quando C.de in offic.teſtam. l. etiamſi jus ff. de bonis libert. Rom. conſ.*334. *Abb.in Rubr.de reſcriptis numer.3.* idque etiamſi verba gratiæ Pontificiæ aut privilegiorum deberent impropriari, *d.cap.ſuper eo de offic.del.Rom.d.conſ.*334 quod tamen reſtringitur, niſi ex tenore diplomatis Conſervatorialis conſtaret de alia mente ſeu voluntate Pontificis. *Felin.d.c. cauſam quæ num.9. Lancelot de attentatis part.2.cap.20.limit.11.num.2. Antonius de Milis in ſuo repertorio verb.reſcripta ſunt ſtricti juris.* Mens enim præponderat verbis & proprietati ſermonis, *cap.intelligen-* 11
tia cap.præterea ubi gloſſ.& DD.de verb.ſig.latè Tiraq.l.ſi unquam verba libertis num. 40.*C.de rev.donat.* Sicuti autem verba reſcripti ab aliis ejuſmodi reſcripti verbis explicationem interpretationemque accipiunt. *cap.ex ore de privilegiis, cap. ſecundo requiris d.appell.cap.inquiſitione eodem titul.Roman.conſ.*334. ita & Pontificis mens à præcedentibus ſubſequentibus conſuetudine, loci, perſonæ, dignitate charitate, neceſſitudine eſt colligenda. *Alciat.libr.ſecundo de verbo.ſignific.verſ.cæterum illud.eſt colligendum l.hæres palam in fin.ubi gloſſ.de leg.1.* cujus quidem mente *(ut cum Quintiliano d.clam.*311.*loquar)* cum nihil potentius eſſe apud nos, nihil ſacratius animo noſtro eſſe debeat debemus cum in dubio verſamur, ob mentis & verborum repugnantiam menti potius amplecti ſenſum quam verborum, ſeu menti potius quàm verbo adhærere, *l.talem in fin.ff.de hæred.inſtit.l.nominis & rei §.verbum ff.de verb.ſig.* idque niſi mens dubia ſit, non verba. *Menoch. libr.tertio præſ.*104. *numero trigeſimo ſecundo, l.non aliter ff.de leg.3.latè Tiraquel.l.ſi unquam verb. libertis numero quinto, de revoc.don.*

Sed ne quidem tunc nimis anxiè. Nam cum verborum proprietatem nimis attendimus, ſenſum veritatis amittimus, *cap. intelligentia, cap.præterea de verb.ſig. Guido ſing.*243. Nam ut rectè Cicero pro Cecinna ſcriptum reliquit, ſcriptum ſequi calumniatoris eſt boni verò judicis voluntatem ſcriptoris autoritatemque defendere, non enim ex verbis pendet jus, ſed verba ſerviunt hominum conſiliis & autoritatibus. Nec verba veniunt in judicium, ſed ea res cujus cauſa verba in leges conjecta ſunt. Et quidem hæc eſt Ciceronis, (*quem Tiraq de Retr.conſ.* §.20. *glo.unic.n.*10. Juriſprudentiſſimum & in deciſionibus cauſarum laudandum dicit) cenſura, quod ego niſi brevitati ſtuderem, prolixius poſſem confirmare ſi opus

ſit, videri poterit *Tiraquel.* qui ſuo more hac in diſquiſitione profuſus eſt, *ad l. ſi unquam verb. libertus num. 5. & num. 39.* cum ſeqq. quibus in locis argumenta huic inde contrariantia adducit, *C. de revoc. donat.*

12 Quæritur 2 Quid ſi conſervatoriæ adjiciatur clauſula hæc frequens, non obſtantibus Bonifacii Papæ de una & in Concilio generali de duabus dietis edita, dummodo non ultra tres aliquis vigore præſentium non trahatur, *Bonifacius VIII.* prohibuit partes trahi in jus ultra unam dietam, *in cap. fin. de off. c. del. in 6.* Conciliumque generale idem vetavit, ne ultra duas dietas, *in cap. nonnulli de reſcript. cap. ex parte B. num. 9. de foro comp. cap. olim de arbitris.* Idque ne rei laboribus & expenſis fatigati, liti cedere vel importunitatem actoris redimere compellantur, non debent enim inde naſci injuriæ, unde jura oriuntur, *l. meminerint C. unde vi cap. qualiter & quando de accuſat. glo. d. cap. nonnulli,* idque niſi Pontifex ejuſmodi conſtitutionibus, uti quandoque ſolet, derogaverit, *Emanuel Roderic. quaſt. regul. tom. 1. quaſt. 65. art. 6.* dubitatur itaque, quid ſi Pontifex derogaverit conſtitutionibus de una & duabus dietis, dummodo non ultra tres dietas partes evocentur, qualiter ejuſmodi tertia dieta e-
13 rit computanda. Reſpondeo, tertiam dietam computatam ad inſtar primæ & ſecundæ dietæ, quas jura volunt interpretationem ſumere à menſura ſenſuque vulgari & opinione hominum communi, *l. Labeo ff. de ſup. leg. cap. ex litteris de ſponſa-*
14 *lib. glo. d. cap. nonnulli verb. dieta, Barth. Caſtr. Iaſon. & DD. l. 1. ff. ſi quis cautioni.* Gratiæ enim & reſcripta Pontificum quantum fieri poteſt, ſunt ad ſenſum communem reducenda. *cap. cauſa quæ de reſcriptis l. ſi quando C. de in offic. teſt. Rom. conſ. 334 l. labeo ff. de ſup. leg.* privilegiaque ſunt ſtrictiſſimè ne tertio præjudicent, interpretanda, *Fel. cap. cauſam quæ num. 10. de Reſcriptis fol. 107.*

Quæritur tertio. Quid ſi conditio litigantis ſit, quæ vulgares illas dietas confice-
15 re non poſſit, videlicet ſi ætas, ſexus aut morbus vel aliud tale impedimentum obſtet, Reſpondeo totum id ab arbitrio judicis dependere, *Menoch. de arb. jud. lib 2. cent. 1. caſu 2. & caſu 206. l. continuus §. cum ita ff. de verb. oblig. l. de die ff. qui ſatiſdare cogantur cap. cupientes de elect. in 6.* qui ſtudere debet, ne partes laboribus, & expenſis fatigentur, quod niſi judex etiam ordinarius faciat, cauſamque partium remotius habitantium de eget, appellandi anſam præbet partibus id poſtulantibus, uti late probat Corſetus, *tractatu de minimis par. 1. num. 10. & 11.*

Quæritur 4. Quid ſi evocatus ultra duas dietas, aut contra reſcripti formam, non
16 excipiat, ſe ad remotiorem locum contra juris diſpoſitionem evocari, an cenſebitur ita prorogaſſe, ut poſtea non liceat ei excipere, ſunt pugnantes ſententiæ, uti videre eſt apud *Doctores d. c. nonnulli & d. cap. dilectus ff ec. de compet. jud. additio §. 1. nu. 5.* Tutius tamen eſt, ut citatus ultra duas dietas compareat allegaturus hanc exceptionem, *l. ſi quis ex aliena ff. de judiciis ſpec. de comp. jud. edit. §. 1. nu. 1.*

Quo

Digitized by Google

Quo autem ad ſecundum quartæ quæſtionis membrum, Num ſorores Annun-
ciatæ poſſunt evocare civem Leodienſem coram Abbate Luxemburgeſi conſerva- 17
tore ab eis electo. Reſpondi non poſſe. *Anchoranus cap. cum te de officio delegati Abbas & DD. cap. ſane de foro comp. l. cum poſt. C. de appellat.*

Ratio prima deſumi poſſet ex dimenſione itineris Luxemburgenſis, quod aſperum eſt, difficile excedenſque dietas tres conſervatoriæ adſcriptas, ſignanter ſi conditionem & ſexum viduæ annoſæ, quæ ad eum locum evocatur conſideremus, uti jam in quæſtione tertia ſubalterna oſtendi.

Ratio ſecunda, quia Pontifex non deſignat nominatim Dominum Abbatem Luxemburgenſem pro conſervatore Franciſcanorum, ſed indiffinitè Abbates ſeu Prælatos, non reſtringendo Prælaturas ſeu Abbatialitates illas dignitates ad aliquam
Diœceſim aut Provinciam. Quo fit ut Sorores Annunciatæ eligendo illum Abba- 18
tem Luxemburgenſem loci tam diſſiti à civitate Leodienſi in conſervatorem ſeu judicem hujus cauſæ, poſtpoſitis aliis Abbatibus aut Prælatis vicinioribus tam civitate Leodien. quam cœnobiis Sororum annunciatarum eidem civitati Leodienſi etiam longe vicinioribus, repelli poſſint exceptione loci nimis remoti, non modò quod tribus à civitate Leodienſi & amplius diſtet, ſed quod majori tam ſororum Annunciatarum quam Annæ quæ evocatur compendio, judex ſeu conſervator quiſpiam alius ſeu Leodii ubi abundat copia Abbatum ſeu Prælatorum, vel vicinioribus locis inveniri ac deligi potuiſſet, uti ego ſuperius probavi, *quæſt.* 12. nolens ibi dicta hic repetere. Et hæc ſententia etiam congruit menti Pontificis, cujus diſpoſitiones ita ſemper intelligendæ ſunt & temperandæ, ut ex eis damnum alteri non inferatur, *l. Sarlinus Arriſto. ff. de leg. præſt. Hier Grat. conſ. 2. num.* 46. *par.* 1. bonique judicis eſt talem æquitatem ſibi præ oculis ponere, *l. quod ſi ephebi §. fin. ff. de eo quod certo loco.* Nam ut inquit Ulpianus, *l. at ſi quis §. idem labor ff. de religioſ. & ſump. funerum.* Generaliter judex juſtus non meram negotiorum geſtorum actionem imitari ſed ſolicitius æquitatem ſequi debet, cum hoc ei & actionis natura indulgeat, mens enim *inquit ibid. Gloſſa.* potius, quam verba conſtitutionis ſequenda eſt, *glo d. §. idem Labeo l. quam jus ff. de in jus vocando.*

Quintæ principali quæſtioni reſpondet. Natalem non gaudere exemptione 19
Annunciatarum.

Tum quia principaliter eſt obligatus, tum quia hic verſamur in obligatione dividua, in qua ſocius non gaudet privilegio conſortis, *dixi lib.* 1. *quæſt.* 26. *num.* 11. & 12. *de juriſdict. ord. in exemptos VVameſ. conſ.* 40. *num.* 5. *de offic. deleg. vol.* 1. *per l.* 1. *C. ſi in eum eademque cauſ. l. ex pluribus de arb. jud.* Tum quia debitor cauſam ſui fidejuſſoris ad ſuum judicem Privilegiatum avocare non poteſt, uti latius probavi *ſuperius quæſt.* 105. *adde Rebuffum de privilegiis ſcholarium privilegio* 152. *num.* 4. Tum quia ſicuti laicus fidejuſſor clerici non poteſt declinare forum judicis laici.

Martha

Martha. de Juriſd. inter Eccleſ. & ſecular. exerc. conſ. 106. *nu.* 1. *Spec. de comp. jud. addit.* §. 1. *n.* 26. *Rom. conſ.* 633. quia exceptio declinatoria competens principali, non competit fidejuſſori, *l. ſi reus ff. jud. ſolvi, l. ſed & ſi* §. 1. *ff. de ind. Aufr. de pot. ſec cap. Eccleſ. Reg.* 4. *fall.* 22. ita & analogia fori non modò in fidejuſſoribus exemptorum, ſed etiam in iis qui pro eis ſe principaliter obligarunt.

20 Sextæ quæſtioni reſpondeo, inhibitione non obſtante, procedi poſſe in judicio jam cœpto, adverſus Natalem.

Primò, quia inhibitio Abbatis in præjudicum litis coram ordinario adverſus Natalem pendentis, non eſt Canonica, ſed frivola, & magis conſequenterque non ligat, *Lancel de attentatis par.* 2. *cap.* 20. *limit.* 1. *nu.* 3. & 10.

21 Secundò, quia inhibitio facta, ad inſtantiam vel favorem principalis non prodeſt ejus fidejuſſori nec è contra. *Lancelot. d. cap.* 20. *limit.* 6. *num.* 1. & *ſeqq.* & *dixi ſupra quaſt.* 105. *Vincentius Caracius de remediis adverſus ſentent. & execut. præjudiciales. except.* 44. *num.* 232. & *ſeqq.*

Tertiò, quia ſorores annunciatæ reſpectu Nalalis ſunt perſonæ ſeparatæ & alter alterius cenſeri debet tertius, cujus inhibitio alteri nocere non poteſt. *Lancel. de attentatis, cap.* 3. *de attentatis à tertio,* & *d. Limit.* 6. *nu.* 3. *l. creditor ubi DD. ff. mandati. Auguſt. Bero. Familiarum quaſt.* 77. *num.* 8.

22 Quartò, in omnis inhibitionne influit tacitè clauſula conditionalis ſi de jure fieri poteſt, *Bero. conſ.* 85, *nu.* 23. *lib.* 3. *Lancel. d. cap.* 20. *declar.* 5. commiſſio autem vel inhibitio conditionalis non operatur attentata. *Lancel. d. cap.* 2. *limit.* 31. ſignanter in præjudicium d. Natalis cui conſervator uti prædictum eſt, in præjudicium litis pendentis inhibere non potuit.

23 Quintò, ſorores annuntiatæ & Natalis, qui ſe pro eis principaliter obligavit, ſunt diverſi fori. Quando autem inter conſortes & colligitantes reperitur fori diſtinctio, continentia fori ſuffragari non poteſt. *Capicius de* 121. *nu.* 5. *latè Mindanus de continen. cauſa tit.* 3. *ſignanter nu.* 7. *Menoch. de arbit judic. caſu* 371. *n.* 21. *Jaſon. l. nulli nu.* 6. *C. de judiciis & ego ſupra quaſt.* 105.

24 Sextò, privilegium Annunciatarum extendi nequit ad d. Natalem, quia privilegium unius conſortis alteri conſorti prodeſſe non poteſt. *Wameſ. d. conſ.* 4. *nu.* 5. *Lex pluribus de adm. tit. d. l.* 1. *C. ſi in com. eademque cauſa.*

QUÆSTIO CVII.

Exempti ratione congruæ portionis conventi coram ordinario, an recurrere poſſint ad conſervatorem.

SUM-

SUMMARIUM.

1. *Magnus eſt congruæ portionis favor.*
2. *Exempti pro congrua portione poſſunt coram ordinario conveniri.*
3. *Perinde eſt an quis coram Papa vel ejus delegato conveniatur.*
4. *Delegatus gerit vices Papæ.*
5. *Ordinarius multa poteſt adverſus exemptos delegatâ autoritate quæ ordinariâ non poteſt.*

Congruæ portionis magnus eſt favor, tranſit enim adverſus quoſvis decimarum poſſeſſores tam Eccleſiaſticos quam Laicos, *Rebuff. tract. de congrua portione nu.* 48. adeoque etiam bonorum exemptorum poſſeſſores. *Wameſ. conſ.* 452. *nu.* 9. *de decimis tom.* 2. ſed an tantus ſit favor, ut exempti poſſint pro congrua portione conveniri coram ordinario, nunc eſt quæſtio. Et paucis reſpondetur poſſe 2 non modò ita dictante diſpoſitione juris ſcripti, *cap Monach. de prabendis cap.* 1. *de ſuppl. neglig. prælat. cap.* 1. *de præb. in* 6. *Clem.* 1. *de jure patr. cap.* 1. §. *ubi autem de decimis in* 6. *Wameſ. conſ.* 452. *nu.* 1. *ſcripſi lib.* 1. *quæſt.* 45. *nu.* 88. *lib.* 4. *quæſt.* 48. *de juriſdict. ord in exempt. ſed & Conc. Trid. diſpoſitione ſeſſ.* 6. *cap.* 2. *de refor. ſeſſ.* 24. *cap.* 5. *& cap.* 13. *verſ. in parochialibus de refor.* idque etiam tanquam à S. Sede delegato, ut certe non 3 poſſint exempti conqueri, quod jure exemptionum per reditionem ad ordinarii juriſdictionem derogetur: Delegatio enim iſta juri exemptionis non repugnat, cum nihil interſit an Papa ipſe per ſe faciat, an per alium ad hoc ſpecialiter vel generaliter delegatum, *l.* 1. §. *dejeciſſe ff. de vi & vi armata*, cum delegatus gerat vices delegantis, *cap. ſane de offic. deleg.* & quod agit, non pro ſuo ſed mandantis imperio agat 4 *l. etſi prætor ff. de offic. ro ejus cui mandata eſt juriſd.* eoque reſpectu delegatus ſe ipſo major eſſe cenſeatur, *d. cap. ſane cap. paſtoralis de offic. ord.*

Unde eſt quod & in aliis pluribus articulis Conc. Trid. Epiſcopis multa permiſſa ſint autoritate Apoſtolica exercere, quæ adverſus privilegia exemptorum ordinaria autoritate exercere non poſſent, *Conc. Trid. ſeſſ.* 6. *cap.* 3. *&* 4. *ſeſſ.* 7. *cap.* 6. *&* 8 *ſeſſ.* 13. *cap.* 5. *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. *ſeſſ. c.* 3. 5. 7. *&* 8. *ſeſſ.* 22. *cap.* 5. 8. 10. 11. 14. *ſeſſ.* 25. *cap.* 8. *&* 9. *de Reform.* ut certè hac ratione & ordinariorum poteſtas ampliata inveniatur, & exemptorum privilegia ſarta tecta conſerventur. *Wameſ. d. conſ.* 452. *num.* 2. *de decimis.* 5

QUÆSTIO CVIII.

Ordinarius ſi procedat contra Exemptos autoritate ordinaria, cùm delegata debuerit procedere, an exempti recurrere poſſint ad Conſervatorem.

Digitized by Google

SUMMARIUM.

1. *Ordinarius multa poteſt autoritate delegata in exemptos, quæ ordinaria non poteſt.*
2. *Proceſſus ordinaria autoritate vitiatur, ſi delegata autoritate factus non ſit.*

1 NUlla poteſt ordinarius authoritate delegata, quæ autoritate ordinaria non poteſt, ſicuti autoritate ordinaria negligentiam Prælatorum non ſupplet, delegata vero ſupplet, *Clem.* 1. *de ſupplenda neglig. Prælat.* ita autoritate ordinaria non cognoſcit de cauſis exemptorum, delegata vero cognoſcit in caſibus ſibi à Concilio Trid. *ſeſſ. 6. cap. 3. & 4. ſeſſ. 7. cap. 6. & 7. ſeſſ. 13. cap. 5 ſeſſ. 14. cap. 4. ſeſſ. 21.*
2 *cap. 3. 5. 7. 8. ſeſſ. 22. c. 1. 8. 10. 11. 14. ſeſſ. 25. cap. 8. 9. de Refor.* attributis, unde eſt, ut ſi autoritate ordinaria procedat, cum delegata procedere debuerit, ejuſmodi proceſſus vitio & defectu juriſdictionis non obſiſtat, *Wameſ. conſ. 463. nu. 4. de Regularibus tomo 2. qua de re vide etiam quæſtione ſequenti.*

QUÆSTIO CIX.

In dubio an ordinarius procedere ordinaria vel autoritate delegata cenſendus ſit.

SUMMARIUM.

1. *In dubio potius ordinaria, quam delegata autoritate proceſſum præſumitur.*

MUltum ut ſcripſi refert, qua autoritate procedatur ordinaria vel delegata *Menoch. lib. 2. præſ. 17. per tot. quem laudavi alio in loco lib. 1. de Juriſdict. Ord. in Exempt. cap. 14. nu. 7.*

1 Sed quid dicemus, cum ut eſt proverbium, in qua hæret ſeu in dubio. Et quidem Dominus Wameſius, *conſ. 465. nu. 2. de Regul. tom. 2.* quid hac in re cenſeat, expreſſit his verbis, ſicut naturalis & communis ſeu ordinaria cauſa in quocumque dubio & in plures partes protendente actu potius quam accidentaria præſumitur *l. qui habet ff.* tutelis, præſertim ubi naturalis & accidentariæ concurſus non permittitur, *glo. in d. l. 1. qui habet*, ita quoque in exercitio iuriſdict. concurrente in eundem judicem ordinaria & delegata poteſtate, præſumitur potius exercitium ordinariæ quam delegatæ tanquam accidentariæ juriſdictionis, & judicem utraque hac qualitate præditum, potius ut ordinarium, quam ut delegatum actum juriſdictionalem facere per reſpectum ad naturalem ſeu ordinariam potius quam accidentalem &

& extra ordinariam poteſtatem, *Andreas Barbat. conſ.88. nu.5. vol.4.* Unde eſt quod Fridericus de Senis. *conſ.130.nu.3.* ſcribat, proceſſum Epiſcopi ſeu ejus Vicarii habentis ordinariam & Apoſtolicam autoritatem non tantum ex ſpeciali Pontificis, ſed etiam ex generali Canonis diſpoſitione uti in multis caſibus id ita conſtitutum eſt, *Clem. quia contingit de Relig. dom. Clem.1. de ſuppl. neg. prælat.* eſſe omnino nullum, ſi cum illum ordinaria poteſtate facere non poteſt, eundem faciat nulla qualitate expreſſa, ob id quod nulla expreſſione facta cenſeatur actum facere ſua ordinaria non aliena ſeu delegata poteſtate, ita Wameſ. adiiciendæ tamen non abs re videntur eæ reſtrictiones, quas eadem in materia alio in loco attuli, *d. quæſt.14.nu.7.*

QUÆSTIO CX.

Qualem juriſdictionem habeat Epiſcopus in Monachos.

SUMMARIUM.

1. *Ordinarius quo ad regularia inſtituta non habet in Monachos Juriſdictionem.*
2. *Secus quo ad crimina publica.*
3. *Limitatur niſi Monachi eſſent exempti.*
4. *Item niſi Monaſterium ſit alicui Prælato pleno jure ſubiectum.*
5. *Paria ſunt territorium habere, vel pleno jure eſſe ſubjectum.*
6. *Epiſcopus in alieno territorio alteri pleno jure ſubjecto Juriſdictionem exercere non poteſt.*
7. *Idque non obſtante Concilio Tridentino.*

Reſpondetur, quo ad Regularia inſtituta nullam habere juriſdictionem quo 1
vero ad crimina publicis legibus ſeu Canonibus vindicata juriſdictionem habere, *Proſper Farina. deciſ.770. cent.7. deciſionum impreſſarum Francofurti 1612. cap. omnes Baſilica 16. quæſt.7. hujus de Epiſcopo, lib.4. par.2. quæſt.35. nu.81.* quod 2
maximè procedit in Abbatiis quorum Epiſcopus caput etiam eſt, *velut Abbas panorm. cauſam quæ 1. nu.8. de Judiciis.*

Limito autem, niſi Abbatiæ ſuæ Monaſterio eſſent à Juriſdict. Ord. in Exempt. 3
Farina. d. dec.770.

Limito ſecundo, niſi Monaſterium ſit alicui Prælato, utpote Abbati vel altero 4
jure ſubjectum, *Farina. dec.136. nu.2.* paria enim ſunt territorium proprium habe- 5
re vel pleno jure eſſe ſubjectum *glo. Clem.1. verb. aut earum par.1. de foro compet. Card. conſ.25. Gemini. Franc. & DD. cap. ut animarum de conſtit.* Epiſcopus autem

Digitized by Google

in alieno territorio alteri pleno jure ſubjecto juriſdictionem exercere non poteſt. *DD. d. loco.* Neque impedit Conc. Trid. Quia illud non revocat juriſdictio-
6 nem aliorum ordinariorum licet Epiſcopis inferiorum. *Navarr. conſ. 9. de privileg. Dec. cap. ad noſtram num. 14. de appellat.* prout & ego adhuc ſuperius comprobavi, viderique poterunt ea quæ hanc materiam concernentia latius in ſcholiis adduxi.

QUÆSTIO CXI.

An Exemptiones & Conſervatoriæ amittantur per non uſum.

SUMMARIUM.

1. *Privilegium ſine contradictione non amittitur per non uſum.*
2. *Signanter cum privilegio ineſt clauſula irritans.*
3. *Jus non utentium conſervatur ex jure utentium.*
4. *Jus patronatus per uſum compatroni conſervatur.*

PRivilegium non amitti per non uſum niſi antecedat contradictio, latè reſpon-
1 dit *Wameſ. tomo 2. conſ. Fel. & DD. cap. cum acceſſiſſent de conſtitut.* Imò verò non tolli per non uſum quoties privilegio ineſt clauſula irritans ut ineſſe conſuevit exemptionibus; reſolvit *Rota decis. 3. de privileg. in antiq. Farinac. dec. 240. nu. 5.*
2 *fol. 135. editionis Francofurtenſis anni 1612.* ſignanter etiam in caſu quo Collegium aliquod particulare dicitur, non uſum privilegio, conſervatur enim non utenti jus ex uſu aliorum utentium, qui ſunt ejuſdem ordinis quibus de non uſu opponi non poteſt, *Farinac. ibidem.* ad inſtar juris patronatus, quod per uſum compatroni con-
3 ſervatur, *Abbas conſ. 54. lib. 1. Curtius de jure patronatus verſ. competens nu. 24. Farinac.*
4 *d. decis. 240. nu. 6. & 7.* qua de re vide quædam quæ ſuperius attuli, *quæſt. 58. & 61. & lib. 3. de Juriſdict. Ord. in Exempt. quæſt. 13.*

QUÆSTIO CXII.

Revocatio Exemptionum & Conſervatoriarum ſitne favorabilis vel odioſa.

SUM-

Digitized by Google

SUMMARIUM.

1. *Quæſtio an ſit favorabilis vel odioſa prima eſt inſpectionis.*
2. *Item an diſpoſitio ſit ex cauſa liberali vel oneroſa.*
3. *Receſſus à jure vel odioſus.*
4. *Reverſio ad jus commune eſt favorabilis.*
5. *Revocatio privilegiorum communium eſt odioſa.*
6. *Diſpoſitio per quam ius parti tollitur, eſt odioſa.*
7. *Pontifex in dubio privilegiis derogare non præſumitur.*
8. *Intellectus regulæ de non tollendo jure quæſito.*
9. *Aliud eſt una vice derogare privilegio, aliud in univerſum tollere.*
10. *Revocatio privilegiorum eſt Juris odioſi.*

MVltum intereſt, in omni diſputationum genere, inprimis diſquirere naturam diſputationis controverſæ, ſitne odioſa vel favorabilis, odioſa enim reſtringenda eſt, favorabilis extendenda, *cap. odia de reg. iur. in 6.* Paucis itaque hac in quæſtiuncula ſunt qui diſtinguunt, utrum privilegia ſint propria vel communia, hoc eſt, juri communi contraria vel conformia, *vide lib. 1. quæſt. 1. nu. 5. de Iuriſdict. Ord. in Exempt.* 1

Item an conceſſa ſint ex pura putaque liberalitate vel per viam contractus aut recompenſationis bene meritorum, ſeu alia ſpecie conceſſionis, quæ inter irrevocabiles privilegiorum conceſſiones recenſetur, *vide lib. 3. quæſt. 1. de Iuriſdict. Ord. in Exempt.* 2

Si quæſtio ſit de revocatione privilegiorum, quæ ſunt juri contraria, aut quæ ſunt ex cathegoria & ſpecie revocabilis, ſunt qui putant cenſeri debere juris favorabilis, quia ſicuti omnis receſſus à jure communi qui fit per privilegia, juris eſt odioſi, *ſcripſi lib. 1. quæſt. 4. de iuriſdict. ord. in exempt.* ita & reverſio ad jus commune per ſimilium privilegiorum revocationem cenſeri debet juris favorabilis, *DD. l. 2. unius §. pactus ne peteret ff. de pactis Rom. conſ. 318. late Neviſanus in ſilva nupt. lib. 6. numer. 23. & ſeqq.* contrariorum enim contraria eſt ratio atque diſciplina, *Preſes in locis legal. loco à contrariis.* Si vero quæſtio ſit de revocatione privilegiorum quæ dicuntur communia, id eſt quæ corpori juris ſunt inſerta, quæ explicavi alio in loco *d. lib. 1. quæſt. 1. numer. 3.* aut privilegiorum quæ regulariter recenſeri ſolent tanquam irrevocabilia, tunc eorum revocatio cenſeri debebit iuris odioſi atque reſtringenda *d. cap. odia.* 3 4 5

Ratio eſt, quia per ejuſmodi privilegia quæſitum eſt jus parti. Omnis

Digitized by Google

autem diſpoſitio per quam jus parti quæſitum tollitur, cenſeri debet eſſe juris odio-
6 ſi. *Farinac.cent.7.dec.11. fol.8.col.4. Curtius cap.cum acceſſiſſent charta 10.de conſtit.*
Ideoque Pontificem in dubio ejuſmodi privilegiis præjudicare velle præſumi non
debet. *Peregr.deciſ.119.libr.1.* Imo ne quidem, ut eſt opinio aliorum, hujus & alte-
rius ſpeciei privilegiis derogaſſe in dubio cenſendus eſt. *Farin.d.dec.11.* Neque obſtat
7 quod nonnulli exiſtiment per reditionem ad jus commune modicum præjudicium
generari, ex ejuſmodique reditione jus quæſitum tolli non cenſere. *Sarnenſis ad*
Reg. cancell.de non tollendo jus quæſitum quæſt.12. Tum quia regula de non tol-
8 lendo jure quæſito locum etiam habet, cum non tollitur jus quæſitum ex jure ſpe-
ciali & privilegio. *Cæſar à Graſſis dec.193. alias 1.de verb.ſig.* Tum quia aliud eſt
derogare privilegio pro una vice tantum, aliud in univerſum tollere privilegia, *Ca-*
puta q.dec.42.lib.1.& dec.31.part.3. Mohed.dec.82.Sarnenſis ad Reg.de non tollendo
9 *jure quæſito quæſt.15. in fine.* Tum denique quod Pontifex indubio jus quæſitum
etiam ex privilegio tollere velle non cenſetur. *Ioannes à Chockier Frater meus ad*
Reg. cancellariæ d.Reg.17.de non tollendo jure quæſito num.29. Mohed. Cæſar.à Graſſis
jam laudati, Wameſ.conſ.15.num.2.de conſuet. Seraphinus dec.1082.late Gabriel.com.
concl.lib.3.concl.6.per tot. & ideo Pontifex cenſeri non ſolet in dubio ea privilegia re-
vocaſſe quæ etiam ex mera liberalitate proceſſerunt, & à Pontificali voluntate de-
pendent, quia ut dixi, princeps aut Pontifex jus alicui ex privilegio quæſitum tollere
10 non cenſetur, ac ideò odioſa inquit *Dominus Wameſius* cenſeri debet privilegiorum
revocatio, & conſequenter quamdiu de Pontificis voluntate non liquet re-
ſtringenda.

QUÆSTIO CXIII.

Recurrens ad Conſervatorem pendente appellatione interpoſita à ſententia ordinarii, an dicatur attentare.

QUÆSTIONEM hanc propoſui in tractatu de Juriſdiction. Ord. in Exempt. *lib.4. quæſt.91.* reſpondique multis rationibus id licere.

QUÆSTIO CIV.

Actio inter duos exemptos, an proponenda ſit coram conſervatore actoris vel rei.

SUM-

SUMMARIUM.

1. *Privilegiatus an contra privilegiatum utatur privilegio.*
2. *Tenor conſervatoriæ cleri primarii Eccleſiæ Leodienſis.*
3. *Quid ſi quæſtio ſit de injuria ab uno alteri allata.*

CONtigit Cuidam exempto primarii Cleri Diœceſis eoque nomine habenti pro conſervatore Abbatem S. Jacobi negotium eſſe cum alio ſecundarii cleri ejuſdem diœceſis etiam exempto & habente pro conſervatore Abbatem S. Laurentii. Quæſitum fuit, utrum actor ille qui exemptione cleri primarii gaudet & pro conſervatore habet Abbatem S. Jacobi experiri poſſit coram Abbate illo S. Jacobi, an verò coram Abbate S. Laurentii qui judex eſt & conſervator Rei. Quæſtionis hujus deciſio ab ea pendet, Num privilegiatus contra privilegiatum privilegio ſuo uti poſſit, de qua nonnulla quædam ſed remiſſive diximus alio in loco *lib. 1. quæſt. 44. de Juriſdict. Ord. in Exempt.* Mihi hoc in caſu paucis diſtinguendum ita videtur. Aut privilegium cleri primarii eſt potentius privilegio cleri ſecundarii, & tunc exemptione gaudens cleri primarii, uti poterit ſuo privilegio & debitorem ſuum exemptione cleri ſecundarii gaudentem trahere coram Abbate S. Jacobi conſervatore privilegiorum cleri primarii. In mixtura enim juriſdictionis ſemper eſt conſideranda qualitas potentior. *arg. l. cum quæritur ubi DD. ff. de ſtatu hom. Cravetta Rubr. de leg. 1. num. 152. fuſiſſime Rom. l. 1. §. ſtipulationum ff. de verb. obligationibus.* & cauſa magis privilegiata ſolet minus privilegiatæ derogare. *l. 1. C. de privilegiis, Stephan. & Federtas de interpretat. juris part. 2. num. 100. l. verum ff. de minorib.* Aut verò non eſt potentius, ſed æquale, & tunc uti non poterit, ſed ſequi debebit forum rei. *Barth. auth. quas actiones num. 3. verſ. Si vero uterque C. de ſacro Eccleſ. l. privilegia ff. de privileg. credit. l. ſi ſervum §. de illo ff. de verb. oblig. cap. in part. 1. de Reg. jur. in 6.* eaque ratione unius Academiæ ſcholarem alterius Academiæ ſcholarem evocare ad alterius Academiæ conſervatorem non poſſe reſpondit Petrus Peckius *de jure ſiſtendi cap. 5. n. 4. Imbert. inſtit. Forenſ. lib. 1. cap. 27. DD. l. verum § ultimo ff. de majorib.* Sed quæſtio eſt unde dijudicari poſſit alterius privilegium altero eſſe potentius, Bartholus *d. auth. quas actiones num. 3. verſ. potentius autem poteſt eſſe*, hinc cenſet ſumendam conjecturam, an unus de damno vitando certet, alter vero de lucro vel ex cauſa conceſſionis privilegii, ſit nec ne favorabilis vel odioſa. *l. verum §. fin. cum l. ſeqq. ff. de minorib.* aut num alter habeat privilegium generale, alter vero ſpeciale, *l. fin. ff. ex quibus cauſis majores.* Proinde utriuſque privilegium & conſervatoriæ ad ſtateram juris revocandæ, atque ex illorum viſione & pondere cenſura facienda

Digitized by Google

cienda erit, quare cum alio in loco conſervatoriam cleri ſecundarii exemplaverim *lib.1.de juriſdict. ord. in exempt.quæſt.39.num.20.* hic viſum fuit cleri primarii conſervatoriam attexere quæ talis eſt.

2 SIXTUS Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Abbati monaſterii S. Iacobi Leodien. ac Decano Eccleſiæ Colonienſis ac officiali Trajectenſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. In ſacra ſede Petri divina diſpoſitione locati, ad ea libenter intendimus ut tenemur, per quæ Eccleſiæ præſertim inſignis cathedralis ac in illis divinis laudibus deditæ & aliæ res ſuppoſiti perſonæ ſuper illarum bonis aliiſque rebus indebitè non moleſtentur. Dudum ſiquidem à felicis recordationis Eugenio Papa IV. prædeceſſore noſtro emanarunt litteræ tenoris ſequentis: Eugenius Epiſcopus Servus Servorum Dei, dilectis filiis Abbati Monaſterii S. Iacobi Leodien. & Decano Eccleſ. Colonienſ. ac Officiali Trajectenſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Rationabilibus ſupplicum libenter Votis annuimus & favoribus ea proſequimur oportunis, dudum ſiquidem bonæ memoriæ Balthazaris Epiſcopi Tuſculani in ſua obedientia de quo partes illæ fuerant tunc Ioannis vigeſimi tertii nominati litteræ tenoris emanarunt ſubſequen. Ioannes Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Abbati monaſterii S.Iacobi Leodienſ. & Decano Eccleſiæ Colonienſ. ac Officiali Trajectenſ. ſalutem & Apoſtolicam benedictionem, Militanti Eccleſiæ licet immeriti diſponente Domino præſidentes circa curam Eccleſiarum & monaſteriorum omni ſolertia reddamur indefeſſe ſolliciti, ut juxta debitum paſtoralis officii eorum occurramus diſpen. & profectibus divina operante Clementia ſalubriter intendamus, ſane dilectorum filiorum Capituli Eccleſiæ Leodienſ. conqueſtione percepimus quod nonnulli Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliique Eccleſiarum Prælati & Clerici ac Eccleſiæ perſonæ tam religioſæ quam ſæculares nec non Duces, Marchiones, Nobiles, milites, & laici, communitatum, civitatum, univerſitatum, oppidorum, caſtrorum, villarum & aliorum locorum ac aliæ ſingulares perſonæ Civitatum & Diœceſis ac aliorum partium diverſarum occuparunt & occupari fecerunt caſtra, villas & alia loca, terras, domos poſſeſſiones, jura & juriſdictiones, nec non fructus, reditus, cenſus & proventus dictæ Eccleſiæ & nonnulla alia bona mobilia & immobilia, ſpiritualia & temporalia ad menſam Capitularem dictæ Eccleſiæ ſpectan. & ea detinent indebitè occupata, ſeu ea detinenti præſtent auxilium, conſilium vel favorem, nonnulli etiam Civitatum Diœceſis & partim prædicta qui nomen Domini in vanum recipere non formidant, eiſdem Capitulo ſuper prædictis terris, villis, & locis, aliiſque certis domibus, poſſeſſionibus, juribus, juriſdictionibus, fructibus, cenſibus, redditibus & proventibus eorundem & quibuſcumque aliis bonis mobilibus & immobilibus, ſpiritualibus & temporalibus & aliis rebus ad eoſdem Capitulum

ſam pertinentibus multiplices moleſtias, injurias inferunt & jacturas. Quare dicta Capitula nobis ſupplicarunt humiliter, & cum eiſdem reddatur valde difficile pro ſingulis quærelis ad Apoſtolicam ſedem habere recurſum, provideri ipſis ſuper hoc paterna diligentia curaremus. Nos igitur adverſus occupatores, detentores, præſumptores moleſtatorum hujuſmodi volentes Capitulo & Canonicis ſubvenire, per quod ipſorum compeſcatur temeritas, & aliis aditus committendi ſimilia præcludatur, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos vel duo, aut unus veſtrum per vos vel alios ſeu alios etiamſi ſint extra loca in quibus deputati eſtis Conſervatores & judicibus præfatis Capitulo efficac. defenſionem præſidio obſiſten. non permittatis idem ſuper his & quibuslibet aliis bonis & juribus ad Capitulum & menſam prædictam ſpectan. ab eiſdem vel quibuſvis aliis indebitè moleſtiis vel aliis, gravamina damna & injurias irrogari fact. dict. Capituli cum ab eiſdem vel procuratoribus ſuis vel eorum aliquo fueritis requiſiti, de prædictis vel aliis perſonis quibuslibet ſuper reſtitution. hujuſmodi Caſtrorum, Villarum, terrarum & aliorum locorum juriſdiction. vel bonorum mobilium & immobilium, redditüum quoque & proventuum aliorum quorumque bonorum, nec non quibuslibet Monaſteriis, injuris atque damnis præſentibus in futuris, in illis videlicet, quæ judicialem requirunt indaginem ſummariè & de plano ſine ſtrepitu & figura judicii, in aliis verò prout qualitas eorum exegerit, juſtitiæ complementum occupat, detentorum, præſumptorum, moleſtatorum & injuriantium hujuſmodi, nec non contradictorum quoslibet & rebelles cujuſcumque ſtatus, dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis extiterint, quandocumque & quomodocumque expedierit autoritate noſtra per cenſuram Eccleſiaſticam compenſen. invocato ad hoc ſi opus fuerit brachii ſæcularis auxilio, non obſtan. tam felicis Bonifacii Papæ octavi prædeceſſoris noſtri in quibus cavetur, ne aliquis extra ſuam Civitatem & Diœceſem niſi in certis exceptis caſibus, & in illos ultra unam dietam à fine ſuæ Diœceſis ad judicium evocetur ſeu ne, judices & conſervatores à Sede deputati prædicta extra Civitatem & diœceſim in quibus deputati fuerunt contra quoſcumque procedere, ſeu alii vel aliis vices ſuas committere, aut aliquas ultra unam dietam à fine Diœceſis eorundem trahere præſumant, dummodo ultra duas dietas aliquis autoritate præſenti non trahatur, ſed quod aliis quàm manifeſtis injuriis & violentiis & aliis quæ judicialem requirunt indaginem, pœnis in eos, ſi ſecus egerint & in id procurantes, adjectis conſervat. ſe nullatenus intromittant, quam aliis quibuſcumque conſtitutionibus à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus tam de judicibus delegatis & conſervatoribus, quàm perſonis ultra certum numerum ad judicium non evocan. aut aliis edictis quæ veſtræ poſſent in hac parte juriſdictioni aut poteſtati, ejuſque à libero exercitio quomodolibet obtinere, ſeu aliquibus communiter vel diviſim à prædicta Sede ſit indultum, quod excommunicari aut ſuſpendi, aut interdici ſeu

Digitized by Google

extra vel ultra certa loca ad judicium evocari non poſſunt per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi & eorum perſonis locis & ordinibus & nominibus propriis mention. & quolibet & alia dictæ Sedis indulgentiæ generali vel ſpeciali cujuſcumque tenoris exiſtat, per quam præſentibus non expreſſam vel tòtaliter non inſertam veſtræ juriſdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, & de qua cujuſque toto tenore de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis. Cæterum volumus & Apoſtolica authoritate decernimus, quod quilibet veſtrum proſequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento Canonico præpeditus, quodque à data præſertim ſi verbis & unicuique veſtrum in præmiſſis omnibus & ſingulis ceptis & non ceptis præſentibus & futuris perpetua poteſtas & juriſdictio attributa, ut eo vigore, ea firmitate poſſitis in omnibus & ſingulis ceptis & non ceptis præſentibus & futuris prædictis procedat, ac ſi prædictis coram vobis cepta fuiſſet, & juriſdictio veſtra in cujuslibet veſtrum in præſentis omnibus & ſingulis per citationes vel perpetuo & legitime extitiſſet, conſtitutione prædicta ſuper conſervatorem & alia quælibet in contrarium edita non obſtan. Romæ apud S. Petrum quarto decimo Kalendas Junii Pontif. noſtri anno tertio.

Cum autem, ſicut exhibita nobis nuper pro parte Capituli prædicti petitio continebat, ipſi dubitent, quod earundem vig. litterarum habentium proceſſus occupatoribus, detentoribus, præſumptoribus, moleſtatoribus, injuriatoribus, contradictoribus rebellibus præfatis, vel aliquibus eorum vel aliis, quos concernunt aut nequeant publicari, nos igitur eorundem Capituli in hac parte ſupplicationibus inclinati, vobis cuilibet veſtrum & eorum quibus veſtras deſuper vices commiſeritis, quoties per ſummariam informationem ſuper his per vos capiendam vobis conſtiterit, quod occupatorum, detentorum, præſumptorum, moleſtatorum, injuriatorum, contradictorum, rebellium & aliorum quos proceſſus concernere hujuſmodi monition. obſtiterint & citation. ac ipſi commodè haberi non poſſet proceſſus prædictus ac monition. & citation. quaslibet per edicta publica loca affigen. vel citation. noſtram taxerint vicinis de quibus conjectura ſit veriſimilis, quo ad notitiam occupatorum, detentorum, præſumptorum, moleſtatorum, injuriatorum, contradictorum, & rebellium & aliorum quos contigerit monitorum citatorum hujuſmodi pervenire valeant faciem plenam authoritate Apoſtolica concedimus tenore præſentium facultatem & volumus quod proceſſus monition. & condition. hujuſmodi perinde arctet & ipſos monitos & citatos, ac ſi eis perſonaliter intimatæ & inſinuatæ legitime fuiſſent, non obſtantibus conſtitutionibus Apoſtolicis ac omnibus illis quæ dictus Epiſcopus tunc Joannes Vigeſimus tertius prænominatus in præfatis litteris non obſtare voluit, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Da-

tum

Digitized by Google

tum Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo ſexto, decimo Calendas Septembris, Pontificatus noſtri Anno Sexto.

Cum autem ſicut exhibita nobis nuper pro parte dictorum filiorum Capituli Eccleſiæ Leodienſ. petitio continebat, à nonnullis revocetur in dubium, an litteræ prædictæ ad Venerabilem Fratrem noſtrum Epiſcopum Leodienſem ac Præpoſitum, Decanum, Archidiaconos & ſuppoſitos dictæ Eccleſiæ ſe extendant & Archiepiſcopi & alii Prælati inferioribus eiſdem Capitulo & ſuppoſitis, moleſtias injurias atque damna in bonis mobilibus & immobilibus, & ſingulares perſonas Capituli & ſuppoſitos hujuſmodi tam ratione Canonicatuum & præbendarum ac dignitatum, perſonatuum adminiſtration. & officiorum quæ in dicta Eccleſia obtinent quomodolibet & quomodocumque jure vel titulo pertinen. ac ſi ipſi Præpoſiti, Decani Archidiaconorum ſingularium perſonarum Capituli & ſuppoſitorum prædictorum ratione Canonicatuum, perſonatuum & præbendarum, dignitatum, perſonatuum adminiſtrationum prædictorum & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum coram vobis dictarum litterarum vigore in cauſam trahi poſſint & ad judicium evocari contra eoſdem moleſtatores & debitores, etiamſi illi rectores, Doctores Magiſtri & Scholares univerſitat. oppidi Lovanienſ. Leodienſ. Diœceſis aut earum aliquis exiſtat, juxta eorundem litterarum continentiam procedere & juſtitiam miniſtrare valeatis, pro parte Capituli hujuſmodi nobis fuit humiliter ſupplicatum, quatenus in præmiſſis oportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur prædictæ ambiguitatis dubium ſubvertere volentes, ipſaſque litteras cum omnibus ſingulis in eis contentis clauſulis ad modernum & pro tempore exiſtentem Epiſcopum Leodienſem, Præpoſitum, Decanum Archidiaconos & ſuppoſitos dictæ Eccleſiæ extendere & hujuſmodi ſupplicationi inclinati, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus contra Archiepiſcopos & alios in dictis litteris expreſſos, nec non Doctores, Rectores, Magiſtros & ſcholares univerſitatum hujuſmodi inferentis Capitulo & ſuppoſitis, hujuſmodi injurias moleſtias atque damna in bonis mobilibus & immobilibus ſpiritualibus & temporalibus etiam patrimonialibus ad Capitulum ejuſve ſingulares perſonas, nec non ſuppoſitos hujuſmodi tam ratione ſuorum quorumcumque beneficiorum Eccleſiaſticorum, quàm perſonarum ſuarum & alias qualicumque & quavis occaſione ſeu cauſa ſpectan. & pertinen. nec non contra quoſcumque Capituli, Præpoſiti, Decani, Archidiaconorum ac per ſuarum & ſuppoſitorum etiam aliter quàm beneficiorum Eccleſiaſticorum ratione debitorum, nec non veſtram juriſdictionem directè vel indirectè, publicè vel occultè impedientium, aut alias juxta litterarum

terarum tenorem atque formam procedatis & juſtitiam faciatis in omnibus & per omnia, perinde ac ſi in iiſdem litteris de Epiſcopo, Præpoſito, Decano, Archidiaconis & ſuppoſitis in bonis & debitoribus præfatis plena & expreſſa mentio facta fuiſſet non obſtan. præmiſſis & quibuſdam aliis clauſulis per felicis recordationis Paulum ſecundum etiam prædeceſſorem noſtrum Rectori, Doctori & magiſtratibus & ſæcularibus præfatis etiam ad claræ memoriæ Caroli Ducis Burgundiæ ſub dato videlicet nona Maii Pontificatus ſui anno quinto conceſſis, attentæ incipien. quibus illorum tenor ac ſi de verbo ad verbum inſereretur præſentibus pro expreſſis habentibus, illis aliàs pro ſuo robore permanſuris quo ad præſentem duntaxat ſpecialiter expreſsè autoritate Apoſtolica & certa noſtra ſcientia derogamus, nec non omnibus & ſingulis quæ dictus Eugenius in præfatis litteris voluit non obſtare, cæteriſque contrariis non obſtantibus quibuſcumque præſentibus perpetratis temporibus tam quo ad omnia præmiſſa durat, datum Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo nono, nonis Januarii, Pontificatus noſtri anno nono.

Sed quid ſi de injuria aut oppreſſione quæſtio vertatur, & tunc exiſtimo eum qui ita opprimitur, poſſe conſervatoris ſui patrocinium implorare, etiamſi injurians aut opprimens proprium habeat conſervatorem.

Tum quia hic caſus inter eos refertur, in quibus actor forum rei ſequi non tenetur, *DD. cap. cum ſit generale cap. ſed ex ſuſcepto de foro compet. Socin. in fallentus Reg. 10. fall. 1.*

Tum quia in hoc caſu oppreſſus ſeu injuriatus privilegium habet ſpeciale atque individuum implorandi officium ſui conſervatoris adverſus injuriatorem, quod alterius privilegio generali præfertur, *l. fin. ff. ex quibus cauſis majores. Barth. d. auth. quas actiones n. 3. cap. generi de Reg. jur. in 6.* aliud porrò eſt in exactione debiti civilis, quia per retentionem debiti injuria proprie inferri non cenſetur, uti plenius comprobatur alio in loco, *d. lib. 1. quæſt. 39. nu. 31. & hac quæſt. 4.* Quæ omnia ex trutina & libramine privilegiorum dependent, *cap. porro de privilegiis cap. recepimus. eod. tit.*

5.

QUÆ-

QUÆSTIO CXV.

Principes ſæculares an poſſint ſuos ſubditos à juriſdictione conſervatorum Apoſtolicorum eximere.

SUMMARIUM.

1. *Privilegium Caroli V. conceſſum Leodienſi patriæ.*
2. *Conſervatores Eccleſiaſtici non cognoſcunt de cauſis temporalibus inter laicos directè, ſed bene indirectè.*
3. *Caſus quamplurimi, quibus Eccleſiaſtici judices juriſdictionem habent in laicos.*
4. *Divus Chryſoſtomus viduæ inſignis advocatus adverſus imperatricem Eudoxiam.*
5. *Conſervatores Apoſtolici non poſſunt prætextu privilegiorum Cæſareorum impediri.*
6. *Privilegia repugnantia conſervatoriis Apoſtolicis præjudicare non poſſunt & nu. 12.*
7. *Imperatores legem ferre non poſſunt præjudicialem conſervatoriis Eccleſiaſticis.*
8. *Caroli V. Privilegium interpretari debet ex jure communi.*
9. *Libertas Eccleſiæ læderetur, ſi exempti non poſſent coram ſuis conſervatoribus injurias ſibi illatas vindicare.*
10. *Laici retinendo res exemptorum peccant.*
11. *Exempti tenentur coram conſervatore experiri.*
13. *Exempti evocant reos ad ſuum forum.*
14. *Caroli V. Privilegium non afficit juriſdictionem Eccleſiaſticam.*
15. *Nulla diſpoſitio tam generalis, quæ reſtrictionem non patiatur à poteſtate diſponentis.*
16. *Carolini Privilegii vis & effectus.*

CArolus V. Imperator Leodienſi Patriæ privilegium conceſſit in hæc verba.

Ordinamus & ſtatuimus per præſentes, quod de cætero omnes & ſinguli ſubditi ac incolæ dictæ patriæ ac Dominiorum Epiſcopi & Eccleſiæ Leodienſis coram ſuo proprio judice tribunali ac juſtitia ordinaria ſpirituali vel ſæculari debeant tractari & juri ſtare, & actores forum ordinariorum reorum ſequi, ſecundum privilegium per quondam Divæ Memoriæ avum & anteceſſorem noſtrum Maximilianum Cæſarem deſuper conceſſum & per nos in præſentiarum confirmatum, quod nulli conſervatores aut quicunque judices ſeu executo- 1.

res aut aliæ quævis perſonæ vigore conſervatoriarum & reſcriptorum quorumlibet prout ſeu debeant cognitionem, juriſdictionem, ſeu executionem in cauſis prophanis realibus vel feudalibus, aut inter, ſeu contra perſonas laicas ſuſcipere vel exercere juſtitiiſve ac judicibus ordinariis antedictis ex quibuſvis cauſis coram illis intentatis inceptis & ad eorum juriſdictionem de jure communi pertinentibus inhibere, dictoſque ſubditos ut incolas extra limites patriæ & dominiorum ſupradictorum trahere ſeu evocare aut præmiſſa fieri procurare.

Quæritur, an hoc privilegium conſervatoribus Apoſtolicis præjudicet. Variè hactenus hac in materia fuit decertatum, ego ardua hac in quæſtione quid ſentiam, aliquot concluſionibus oſtendam.

2 Prima, conſervatores Apoſtolici, ut nec judices Eccleſiaſtici inhibere non poſſunt judicibus laicis de quæſtionibus temporalibus inter merè laicos, ſignanter in cauſis quæ prævenerunt cognoſcentibus. eleg. Ignatius Lopes, *in pract. crim. canon. cap. 3. gloſſ. verb. punire verſ. nec minus.* Ratio eſt. Quia ſicuti Papa directè id non poteſt. *Card. Bellarminus de controverſiis fidei lib. 5. de ſummo Pontifice cap. 6. in fine fol.* 1077. *late Navar in repert. cap. novit. de judiciis.* ita neque conſervatores, qui ſunt Papæ delegati, *cap. 1. in fin. de offic. del. in 6.* cum nemo plus juris in alium transferat, quam ipſe habeat, *l. nemo plus juris ff. de reg. jur.* Dixi directè, ſecus enim indirectè, utpote ſi de peccato aut periculo animæ ageretur, idem ſi debitor nolit ſtare juri coram judice ſuo laico, præterea ſi deſit judex laicus qui juſtitiam adminiſtret, aut in adminiſtratione juſtitiæ negligens ſit. *Navar. in d. rep. cap. novit. not. 6. nu. 34.*
3 *de jud. Bellarmin. d. cap. 6.* Denique niſi caſus occurreret, in quo Eccleſia juriſdictionem etiam directam exercere poteſt in perſonas laicas, videlicet ſi laici injuriam exemptis inferant. Refert alios Navar. *d. cap. novit. not. 3. num. 2.* Hoſtienſis verò refert ſimiles caſus 36. *in ſumma de judiciis.* Marianus verò quadraginta tres, *in cap. licet de judiciis.* Stephanus Aufrerius, *de poteſtate Eccleſ. ſuper laicos.* refert 149. & quàm plures etiam ſpeculator, *de compet. jud. adit.* §. 1. quos ſi uſus poſtulet, lector videre poterit, & quidem hoc jure Div. Chryſoſtomum damnum injuriamque viduæ illatam obnitente etiam imperatrice Eudoxia vindicaſſe, teſtis eſt hiſtoria, quæ eſt apud Metaphraſtem, quæ ut elegans eſt & digna judicibus, videri poterit apud Lippeloum in vitis Sanctorum in vita S. Chryſoſtomi in hæc verba.

At verò quanta animi fortitudine & conſtantia vir ſanctus juſtitiæ & æquitatis pa-
4 trocinium ſuſceperit, quantaque virtute viduas potentium iniquitate oppreſſas defenderit, non erit ab re latius referre.

Alexandriæ Paulatinus Dux exercitus magiſtratum gerebat, omniaque ferè reipublicæ munia pecuniæ cupiditate metiebatur, & opes ingentes quovis tandem modò corradere ſtudebat. Ad hunc cùm vidua quædam nomine Callidrope delata eſſet, quod divitiis abundaret, ille protinus quingentos ab ea aureos (in-

certum

centum [illegible], exegit, vidua magno metu affecta, ne in graviores miſerias veniret, commoda ſorte bonis ſuis oppignoratis quingentos aureos iniquo judici tradidit. Cum autem poſt annos duos munere ſuo defunctus adminiſtrationis ſuæ rationem ſolvere cogeretur, vidua oblata temporis opportunitate utens, ad Imperatorem acceſſit, deque illata injuria impoſitaque exactione graviter conqueſta eſt. Commiſit protinus Imperator cuidam [illegible] præfecto viduæ cauſam; ſed ille muneribus perverſus non ſe vindicem, ſed potius adverſarium afflictæ mulieri præbuit. Tum illa ad Eudoxiam Imperatricem confugiens, precibus ac lachrymis flagitavit, ut aliqua ſui miſericordia caperetur, & viduam bonis ſuis per ſummam injuſtitiam exutam in integrum reſtitueret; Eudoxia hac occaſione novas corradendi divitias avidiſſime arreptâ Paulacium acceſſit, cumque aſperis verbis increpitum centum librarum auri damnat, è quibus tantum ſex & triginta viduæ tradidit, reliquas verò ſuis opibus accumulat. Quâ injuſtitia multo gravius afflicta Callitrope, omni jam ſpe deſtituta, communi illo viduarum patrono tanquam ultimo refugio uti conſtituit. Nec mora, luctu & lachrymis miſerabiliter deformata ad Epiſcopum abiit, eique cum crebro ſingultu calamitatem ſuam exponit, orat obſecratque, ut afflictæ viduæ & cum extrema rerum omnium inopia certanti opem ferat. Ille nihil cunctatus, neque Eudoxiæ furorem quicquam veritus, ducem quondam exercitus adit, eumque verbis graviſſime de illata viduæ injuria corripuit, & aurum ab eo requiſivit. At ille centum auri libris ab Eudoxia ſe mulctatum, planè ab ea cauſa abſolutum eſſe reſpondit, cui Antiſtes: pro delictis inquit publicis facta eſt illa exactio, Tu verò non aliter effugies, niſi mulieri 50. numeraveris. Hæc dicens, hominem ſecum abduci & in templo cuſtodiri juſſit. Quæ res ſimul ac ad aures Eudoxiæ pervenit, illa verò omninò commota cum verbis minacibus apud virum ſanctum nihil proficeret, duos ex templo centuriones mittit, qui hominem vi è templo abriperent. Et illi quidem armis animiſque præferoces abierunt, ſed cum templi foribus appropinquarent, & jam jamque irrumpere vellent, vident (dictu mirabile) Angelum Dei ſpecie terribilem ſtricta romphæa ab ingreſſu eos arcentem. Quo viſo exanimati, metu in fugam converſi ſunt, & Eudoxiæ admirandum ſpectaculum recenti adhuc ſtupore oppreſſi narrarunt. Tum illa omnem animi ferociam poſuit, & virum Dei effeminatis blanditiis à tanta juſtitia & æquitate enervare conata eſt: At vir ſanctus ut minis, ita & blanditiis omnibus ſuperior, eandemque ſemper & ubique animi conſtantiam fortitudinemque conſervabat, Paulaciumque ficulneo Eudoxiæ auxilio ſubnixum, ad eam viduæ pecuniam integram reſtituere compulit.

Secundò. Conſervatores Apoſtolici impediri non poſſunt prætextu privilegiorum Cæſareorum quin cognoſcant, injuriaſque Eccleſiaſticis perſonis rebuſve legitimè ſibi commiſſis illatas vindicent, *cap. 1. & cap. fin. de privileg. in 6.*

in 6. Ignatius Lopes d. loco in 1. concl. citatus. Tum quod ſi ejuſmodi concederentur privilegia, eſſent contra libertatem Eccleſiaſticam, & ipſo jure nulla, uti aliàs oſtendi *Scholio 7. & ſeqq.*

6 Tum quod leges & conſtitutiones principum ſæcularium & eorundem privilegia perſonis Eccleſiaſticis præjudicium aut gravamen inferre non poſſunt, ſuntque ipſo jure nulla, *Auth. caſſa & irrita C. de ſacroſanctis Eccleſiis, late Cardinalis Mantica de tacitis & ambiguis conventionibus parte ſecunda lib. 22. tit. 19. num. 10.*

7 Tum quia Imperatores legem in præjudicium juriſdictionis Eccleſiaſticæ competentis conſervatoribus ferre non poſſunt. *cap. verum cap. Imperator diſt. 96. cap. Eccleſia §. Maria ubi late Fel. Abb. & cap. cum Eccleſiarum de conſtit. Peck. cap. ex quâ num. 5. de Reg. jur. in 6. Cardin. Mantica de tacitis & ambiguis conventionibus par. 1. lib. 4. tit. 7. nu. 5. & part. 2. lib. 22. tit. 19. nu. 10.*

8 Tertia, Privilegia hæc Imperatoris Maximiliani & Caroli V. interpretationem accipere debent à jure communi, *l. ſi ſervus C. de noxal. act. cap. cum dilectus de conſuet. cap. cauſam de Reſcript. Navar. in rubr. de judiciis num. 90.* etiam per translationem clauſularum, *d. cap. cauſam quæ & Navar. d. num. 90.* ut non lædant jus tertii, hoc eſt Eccleſiæ & rerum juriumque Eccleſiaſticorum, nam & in omni principis conceſſione influit ſemper tacite hæc clauſula, ſalvo præjudicio cujuslibet.

9 *Barth. & DD. l. quo minus ff. de fluminibus Caſtr. conſ. 139. in fin. vol. 1. conſ. 95. nu. 1. par. 1.* Læderetur autem juriſdictio Eccleſiaſtica illique præjudicaretur, ſi conſervatores injuriam & damnum ab ordinaria juriſdictione exemptis illatum, vindicare non poſſent, ſed indiſtincte cogi deberent exempti jus ſibi competens coram locorum ordinariis eos forſan opprimentibus intentare, contra ut ante dixi Eccleſiæ privilegia atque libertatem, quæ infinitis prope caſibus Eccleſiæ, juriſdictionem in laicos conceſſit, quæ libertas non poteſt ſine periculo cenſurarum Bullæ cœnæ Domini violari uti ante oſtendi *Scholio 7. & ſeqq. appoſite Emanuel. Rodric. quæſt. Reg. tom. 1. q. 6. a. 12. fol. 383. verſ. ex hac.*

10 Quarta, laici uſurpando res exemptorum, eaſve qualicumque illicita ratione retinendo peccant. *cap. pœnal. 14. quæſt. 5. Navar. d. cap. novit. not. 6. num. 56. de judiciis, & in manuali confeſſ. cap. 25. num. 13.* obliganturque præ cæteris exempti ut aut actionibus juridicis adverſus eos experiantur, aut debitum condonent vel procraſtinent, *Navar. d. cap. novit. not. 6. n. 62.*

11 Licetque exemptis qui plerumque clerici ſunt, & conſequenter perſonarum miſerabilium privilegio gaudent, *DD. Marantha. de juriſdict. inter Eccleſiaſticum & ſæcularem exercenda par. 2. cap. 1. Neviſſanus in ſilva nuptiali lib. 6. num. 27.* non forum ſequi reorum, ſed reos ad ſuum forum, hoc eſt ad conſervatorem, qui judex eſt ipſorum velut oppreſſorum evocare, *Bartholomæus Socin. in Fallentiis regular.*

Reg. 20.

Digitized by Google

[illegible] 20 incip. [illegible] regulariter DD. cap. cum ſit generale & cap. ſed cap. ex ſuſcepto de foro comp. Spec. [illegible] de compet. jud. [illegible], Ignatius Lopes d. loco.

Quinta, privilegium illud Caroli V. afficere non poteſt juriſdictionem Eccleſiaſticam, quin exempti caſibus permiſſis aut etiam mixti fori ad ſuum conſervatorem recurrent. Quia Cæſaris conſtitutiones ad juriſdictionem Eccleſiaſticam extendi non poſſunt, uti in terminis tradit *Ignatius Lopes d. loco verſ. unde ex illa. d. cap. Eccleſiæ ſanctæ Mariæ & cap. civis ab Eccleſiarum de conſtit. cap. verum cap. Imperator. diſt. 96. Peck. cap. ea quæ numero 5. de reg. jur. in 6.* Cardinalis Mantica locis ſupra citatis, neque refert, quod privilegium loquatur per verba generaliſſima quomodolibet. Quia nulla eſt diſpoſitio tam generalis, quæ reſtrictionem à diſponentis poteſtate atque habilitate non patiatur, *l. ſi mihi in via ff. de leg. 3. Oldra. conſ. 143. numero 6. Chaſſaneus ad Conſ. Burg. Rubr. 7. §. 3. glo. verb. habille cacher. dec. 98. numero 10.* 12 13

Sexta, privilegium hoc Caroli V. non ideò inane erit aut ſuperfluum, quia vires ſortietur adverſus conſervatores, qui in caſibus mere laicis inter mere laicos cognoſcunt, ſecus verò in caſibus qui ad juriſdictionem Eccleſiaſticam ſpectare poſſunt, uti eleganter & late in ipſiſſima hac materia in hipotheſi quæ evenit Collegio Societatis Jeſu docet Ignatius Lopes loco hactenus ſæpe citato. Confirmari poſſet uberius deciſo hujus quæſtionis ex eis, quæ ſuperius eadem prope in hypotheſi tradidimus *quæſt. 39*, ad quæ lectorem ne tantologus ſim, remitto. 14

QUÆSTIO CXVI.

Conſervatores an irrequiſiti juriſdictionem ſuam poſſint exercere?

SUMMARIUM.

1. *Conſervatores ad utilitatem privatam irriquiſiti officium ſuum impartiuntur, ſecus ad utilitatem publicam.*
2. *Utilitas publica in quo verſetur.*
3. *Judex Eccleſiaſticus ex officio revocat Eccleſiaſticum ſe juriſdictioni laicæ ſubijcientem.*
4. *Diœceſanus cognoſcit de injuria illata clericis.*
5. *Superior poteſt annullare contractum, per quem aliquid poterat acquiri ſubdito.*

1 REſpondeo ad utilitatem privatam non poſſe exercere, *l. 4. § hoc autem judicium uti DD. de dam. infecto.*

2 Secus verò ad utilitatem publicam, quam ego intelligo ſi fortè exemptus alieno judicio ſeſe objiceret. Nam tunc præjudicium utilitatis publicæ verteretur, poſſetque conſervator pro intereſſe totius ordinis exemptorum etiam inrequiſitus ac exempto invito declinare atque inhibere. *Innoc in cap. contingat de ſent. ex-*

3 *com. & Bald. in Margarita repertorii Innocentii verb. judex laicus ſi tenet aliquem in carcere. fol. 17. col. 3. cap. ſi judex laicum de ſent. excom. in 6.* ſicut enim Eccleſiaſtico judici id licet in clericis alieno ſe judici ſubjicientibus, *DD. jam laudati*, ita & conſervatoribus licere à proportione clericorum & exemptorum de qua aliàs ſcripſi, dicendum eſt, *de juriſdict. ord. in exemptos lib. 1. quæſt. 45.* Et quidem hoc ſenſu intelligendum cenſeo Dominum Wameſium ſentientem conſervatores irrequiſitos officium ſuum impartiri non poſſe, *conſ. 481. num. 22. de jure patronatus tom. 2.* Quamvis enim clienti invito patrocinium quod conſervatoris officio incumbit non præſtetur, *l. cum patronus 22. ff. de operis libert. l. invito ff. de reg. jur. Wameſ. d. conſ. 481. num. 22.* attamen cum de præjudicio publico Pontificiſque, cujus intereſt multos habere immediatè ſubditos, agatur, *ſcripſi lib. 1. quæſt. 1. num. 17. de juriſdict. ord. in exempt. Gail. lib. 1. obſ. 40. n. 5.* ad inſtar clericorum qui ſe alieno judici ſubjicere non poſſunt, *c. cum tempore ubi Abb. de arbitris & ſcripſi lib. 2 quæſt. 7. de juriſdict. ord. in exempt.* permiſſum eſt conſervatori officium ſuum invito etiam impartiri, exemptoſque à juriſdictione ejus cui non ſubſunt eripere. *Innocen. loco jam laudato & d. cap. ſi judex.* quod & ego de advocatiis feudalibus ſpeciali quæſtione comprobavi.

4 Deinde judices de omni injuria clericis, ex qua ſpecie ſunt exempti illatâ poſſunt ex officio inquirere. *Marant. de ord. judic. par. 6. de inquiſit. num. 141 §. ſi quis in hoc genus C. de Epiſcop. & Clericis.* injuriam autem fieri exemptis qui ad aliena tribunalia rapiuntur, dubium non eſt.

5 Denique ſicuti ſuperior, etiam qui Principe inferior eſt, poteſt ex cauſa annullare contractum per quem aliquid acquiri poterat ſubdito, *Sabarella conſ. 85. num. 3. l. venditor §. ſi conſtat. ff. cum præd.* ita & ſi coram ordinario in jus ſe vocari patiantur arguendo à contractibus ad judicia, in quibus quaſi contrahitur, *preſes loco à contractu ad judicia l. 3. §. idem ff. de pec.*

QUÆST

QUÆSTIO CXVII.

Utrum exempti exemptione cleri ſecundarii Diœceſis Leodienſ. poſſint debitores ſuos actione perſonali convenire coram Abbate S. Laurentii privilegiorum conſervatore.

SUMMARIUM.

1. *Exemptorum cauſa in prima inſtantia tractari poſſunt coram conſervatore activè & paſſivè.*
2. *Conſervatores æquiparantur ordinariis.*
3. *Caſus legis aut privilegii tollit omnem ambiguitatem.*
4. *Diſpoſitum in uno correlativorum, habet etiam locum in alio.*
5. *Qui timet moleſtari, poteſt creditorem prævenire.*
6. *Conſervatores an poſſint præveniri ad excluſionem aliorum judicum.*
7. *Prævenire poteſt debitor ſuum creditorem.*
8. *Moleſtari timens poteſt coram ſuo judice prævenire.*
9. *Præveniendo poteſt executio impediri.*
10. *Turbatores privilegiorum Eccleſiæ excommunicantur.*
11. *Libertas Eccleſiaſtica in quibus conſiſtat.*
12. *Bulla cœnæ Domini neminem eximit.*
13. *Exempti qui patiuntur ſe trahi coram ordinario, incidunt in cenſuras.*
14. *Advocati etiam & procuratores cenſuras incurrunt.*
15. *Conſtitutio Papalis ubi ſit publicanda.*

QUod in prima inſtantia cauſæ exemptorum ventilari poſſint coram conſervatore, Navar. *conſ.1.nu.2.verſ.tertio de offic.del.* refert ſe ex ſacra congregatione audiviſſe, & ego ſuperius variis in locis late oſtendi. 1

Ratio eſſe poteſt, quod conſervatores deputati ad univerſitatem cauſarum, 2
[illegible] ordinariorum quam delegatorum jure cenſeantur, *Nevisanus conſ.35 Vantius de nullitate [illegible] coram quo nullitas proponi poſſit, nu.17.*

Sed quid opus emendicatis ſuffragiis omiſſiſque fontibus ſectari rivulos, cùm ad manus habeamus privilegium Sixti Pontificis editum anno 143. ſeptimo idus Novembris, quo [illegible] verbis conceditur exemptis facultas trahendi ſuos debitores coram Abbate ſancti Laurentii privilegiorum conſervatore, etiam alia in cauſa quam beneficiali planeque prophana aut patrimoniali,

Quo fit, ut cùm privilegium teſte Oldendropio, *de jure ſinguli definiendo n. 3.*
3 *verſ. alia autem* ſit quaſi privata lex, ulterius non ſit inveſtigandum, quia cùm caſus
legis aut privilegii eſt expreſſus, nulla ſupereſſe poteſt dubitandi occaſio, *Saſius*
4 *conſ.14.nume.17. Pariſius conſ.136.par.3.* Et quidem hoc privilegium uſu venit non
modò cùm exempti experiuntur contra ſuos debitores, ſed etiam cùm implicatas
habent cum aliquo rationes, à cujus impetitione etiamſi is exemptorum creditor
eſſet, volunt mediante congrua ſolutione abſolvi. Tum quod ita ab exempto
conventus debitor exempti cenſeatur, etiamſi exemptus ei pecuniariæ obligaretur,
l.creditori verſ.ſed omnis ff.de verb.oblig.

5 Tum quod debitor & creditor ſunt correlativa, *Baptiſta à ſancto Blaſio de
coerelativis nume.6.par.1.* diſpoſitumque in uno correlativorum, cenſeatur quoque
in alio diſpoſitum, etiamſi verſarentur in materia à jure communi exorbitante, ſtri-
cta vel odioſa, *Baptiſta à S. Blaſio d.loco nu.8.*

Signanter verò quod textus Privilegii habeant hanc verborum emphaſim ac
alios qualicumque & quavis occaſione. Diſpoſitio enim facta verbis generalibus
& prægnantibus, ad omnia trahitur, *Maſcard.de probat.vol.3.concl.171.num.45.*
Dictioque qualicumque omnes caſus comprehendit, *Bero. quaeſt.famul.66.nu. 2.*
Quo in articulo etiam animadvertendum Pontificem uſum figura, quam Retho-
res epanalepſim, hoc eſt repetitione verborum qualitercumque & quavis occa-
ſione, quæ fieri aliter non aſſolet, quàm majore cum ſignificatione energiaque
voluntatis, qua de re late poſt Joannem Baptiſtam à ſancto Blaſio præſes Everhardi,
in locis legalibus loco à vi geminationis. Ioan. à S. Blaſio tract. de geminatis. Ideòque ſub iis
verbis non includi non poteſt diſpoſitio, ſi contendat ff de fidejuſſoribus ſeu im-
ploratio officii judicis, quo poſtulatur permittiturq; ei cui exceptio competit, facultas
conveniendi excipiendi ſeu agendi non coram judice ejus adverſus quem exceptio
proponitur, ſed coram judice ejus cui exceptio competit, qui alioquin partibus rei
fungeretur. Qua de re abunde alio in loco tractatum eſt.

Quæ actio cùm ſit perſonalis, identidem eſt præjudicialis alteri actioni quali-
cumque.

Denique cùm conſervatores ſint judices exemptorum, poſſunt exempti qui
moleſtiam timent, eamque avertere volunt, coram conſervatore ſuo, ut eos ab
hac moleſtia eximat vindicetque experiri. *Rom. conſ.244. Barth. l. Societatem §. ar-
bitrorum num.18. ff. pro ſocio, Blarerius ad l. diffamari cap. 4. num.11. verſ. reus cui exceptio
competit. C. de ingen. & manum.* & ſic exceptionem eo modo evitare, quo ii qui de
nullitate aliqua principaliter judicium præveniendo intentarunt, *Lancelot. de attenta-
tis par.2.cap.17.num.87. & cap.16.num.13. & ſeqq.* inhibitiones enim alterius judicis
poſtea aditi corruerent. *Lancel. de atten. par.2.cap.4. limit.2 nu.62.* Hacque de materia
conſulti olim reſpondimus in hæc verba.

CON-

CONSILIUM I.

Impetrantes à juriſdictione ordinaria exempti officium conſervatoris implorarunt, ut ejus authoritate declaretur eis competere jus excipiendi ſeu ſolvendi opponentibus juxta valorem pecuniæ nunc currentis, at vero opponentes è contra dicunt ſe habere inſtrumentum ſcabinale, ideoque conſervatoris juriſdictionem præveniri non poſſe, ſed hujus exceptionis & articuli quæſtionem diſcutiendam eſſe coram ſcabinis.

Quæritur quid juris.

Reſpondetur, juriſdictionem conſervatoris ordinarii judicis exemptorum eſſe præventam, ideoque ex adverſo ſcabinale tribunal reclamari non poſſe. 8

Primo, Quia cognitio qualitatis pecuniæ reſtituendæ præjudicialis eſt actioni reali. *Guido de Suzaria de inſtr. Guarentig. ut. num. 11. l. fundum Titianum ubi Barth. ff. de except.* proinde ea coram judice prævento ventilari decidique debet. *l. ubi ceptum ff. de jud.*

Secundo, coram conſervatore cognoſcitur de jure excipiendi competente reis impetrantibus, juris autem eſt explorati, Reum ſive debitorem poſſe pervenire & petere fieri declarationem ſuper ſuis exceptionibus coram ſuo judice, *Caſtr. l. ſi contendat ff. de fidejuſ.* Ita inter cæteros in terminis & in eiſdē verbis tradit Cæſar Contardus. *ad l. diffamari cap. 5. numer. 17. confirmatque id authoritate Alexandri, Decii, Iheris eoſque ſequitur Blarerius d. l. diffamari cap. 5. num. 11. verſ. quemadmodum & reus cognatus, d. l. diffamari nu. 5.* 9

Rationem adfert præcitatus Blaterius in hæc verba.

Reus cui exceptio competit, poteſt ſuper ea ſui ordinarii judicis officium implorare, licet judex actoris non ſit, cùm iſta exceptio jam examinetur principaliterque alias in judicio actore agente examinaretur incidenter, atque ex ea ratione poſſit examinari coram illo judice, coram quo actor neceſſario actionem debuiſſet proponere, in quo etiam actor non gravatur, cum ipſe & ad hoc de jure communi teneatur, *ut Barth. l. ſi Societatem §. arbitrorum num. 18. ff pro ſocio ita ille.*

Tertio, cum timeo moleſtari, licet mihi agere coram meo judice ad declarationem juris mei. *Contardus ubi ſup. Caſtr. ubi ſup. l. ſi duo patroni, ubi glo. ff. de jurejur.* idque per implorationem judicis officii, ut ei inhibeat à quo moleſtari indebitè timeo, uti notanter etiam tradit. *Rom. conſ. 244.* & hoc modo inquit captura aut executio poterit evitari, *Rom. d. conſ. 244.* debitor enim eo in caſu non eſt in mora ſolvendi, *d. conſ. 244 v. pap ſeqq.* 10

Quarto non obſtat, quod creditori habenti inſtrumentum guarentigiatum competat electio actionis.

Reſpondetur enim, quod actor eligere non poſſit judicem, quando reus privilegio

1° vilegio ſpeciali proprium habet judicem. *glo auth habita C ne filius pro patre.* Accedit, quod debitor præveniens in propoſitione ſuæ exceptionis coram ſuo judice. *Contardus ubi ſupra per objectionem nullitatis inſtrumenti. Lancelot. de attentatis part.2.cap 17.nume.87 fol.377.* vel petitionem ut inſtrumentum guarentigiatum aut in forma cameræ expeditum reducatur ſatisfactione congrua ad arbitrium boni viri, qualis eſt conſervator executionem remorari poteſt. *Lancel. de attenta. part.2. c 16. n.13. & 14.* Denique impetrantes hic experiuntur condictione perſonali *l. ſi quis contendat ff. de fideiuſſ late Contardus ad l. diffamari cap.3. nume.122.* Cujus quidem beneficio legis poteſt is qui debitor eſt agendo prævenire & creditorem ſuum compellere, ut juriſdictioni judicis acquieſcat. *DD. de loco ſi contendat. Blaret. d. num.11. Contar. d. ubi ſup. c.3. n.122.*

Quinto pro eo videtur caſus etiam in terminis apud Abbatem, *cap. ſi quis contra num.2. de foro compet.* in hæc verba. Nota regulam vulgatam quod actor ſequitur forum rei, limita quando de aliqua re principaliter contenditur, ſecus ſi agitur ſuper aliquâ exceptione, ut quia reus originarius antequam conveniatur, vult ſuper exceptione agere, quod aliquando poteſt; hoc in caſu agendum eſt coram judice coram quo ageretur ſi ipſe reus conveniretur, quia attendi debet cauſæ naturalis origo, non quod accidentaliter contingit. Nam hactenus oſtendimus, ſi principaliter cognoſcendum eſſet de qualitate pecuniæ ſolvendæ, quod id fieri deberet coram judice actionum perſonalium, poſſetque debitor coram alio judice conventus cauſam ad judicem ſuæ perſonæ retrahere.

Porrò certum eſt, quod ſi creditor hoc jus excipiendi aut ſolvendi in actionem deduceret, quod ea proponi deberet coram judice debitoris, quæſtio enim de qualitate pecuniæ ſolvendæ perſonalis eſt, per eam enim creditor ſeu actor intendit ſibi dari oportere *text. § appellamus inſtit. de act.* Ideoque ea actio coram judice earum actionum quæ ſunt in perſonam, venit proponenda.

Sexto, privilegio Eugenii Papæ membra ſecundarii cleri Diœceſis Leodienſis neque agendo neque defendendo ordinarii juriſdictionem prorogare non poſſunt. Quinimò Pontificum privilegiis quæ notoria ſunt & motu proprio conceſſa, juriſdictioni Conſervatoris active & paſſive ſunt ſubjecta.

Septimo, debitor volens offerre pecuniam debitam, poteſt id facere coram ſuo judice, non coram judice creditoris, *Boerius dec. ſ 114. nume.9 his verbis.* Si debitor velit offerre pecuniam debitam & creditor recuſet recipere, & debitor velit eam deponi facere authoritate judicis, ne ullam moram vel pœnam incurrat ſecundùm formam. *l. acceptam C. de uſur.* quis erit ſuper hoc judex competens, & ſic an debitor ſequi forum creditoris, an verò forum debitoris teneatur & concludit *Baldus in d. l. acceptam 13. quæſt.* quod forum judicis rei debitoris, non forum creditoris, quia debitor judicem adiit, ut reus & non ut agens. *per text. in l. In*

con-

[illegible] DD [illegible] contrahentis de [illegible] in [illegible]

Octavo [illegible] noſtri memoria ſententiæ [illegible] ab Officiali Leodien- [illegible] juriſdictionem [illegible] in cauſis [illegible] ſuam præ- [illegible] nos [illegible] Idque non [illegible] ſubvenire. *l. pupillus [illegible] fraudem.* Quod [illegible] coram Conſervatore in [illegible] forenſem [illegible] & proportione utriuſque fori. *de qua Præſes Everardus in [illegible] & nos etiam alio in loco l. [illegible] de [illegible] in exemp. [illegible] 45.*

Nono & conſequenter opponentes poſt impetrationem mandati à conſer- vatore agendo [illegible] in præjudicium mandati à conſervatore impetrati attentaſſe dicendi ſunt, quando enim per primum judicem eſt [illegible] potest coram ſecundo judice de eadem re alia actio [illegible] *[illegible] p. 2. c. 4. num. 2. num. 62.*

Ratio, Quia inhibitio facit attentatum, redditque illicitum quod alioquin eſſet licitum. *Lancel. num. 6.* Hinc eſt quod executio facta [illegible] aut brachii ſæcularis legitime obtenti, dicatur attentata. *[illegible] num. 5. & 6.* [illegible] vel in forma [illegible] inhibitione executionem demandari non poſſunt. *Lancel. cap. 10. num. 13. & 14. [illegible] Galeſius ad [illegible] camer. [illegible] particula 4 q. 3. n. 5. & ſeqq.*

Idque adeò verum, ut neque agenti ad revocationem attentatorum obſtet exce- ptio non juris, niſi tamen de ejus non jure conſtet per ejus confeſſionem, ſecus ſi aliun- de conſtaret de non jure, ut puta ex probationibus vel aliter. Nam jus revocandi attentata potius cauſatur ex facto & culpa attentantis [illegible] quam ex aliquo jure quod cohæreat illi contra quem attentatur.

Quare concludo bileta [illegible] attentatorum jure eſſe revocanda [illegible] eſſe decernendum & declarandum, opponentes pœnas in mandato [illegible] incur- riſſe per late tradita à Roberto Lancelotto *de attentatis cap. 31. num. 371. & ſeqq. & part. 2. cap. 20. in præfatione num. 10 fol. 4[illegible]4.*

CONSILIUM II.

Hæc quæſtio dominationum veſtrarum arbitrio commiſſa [illegible] momenti eſt, ſi juriſdictionis punctum de quo diſceptatur inſpiciamus, ſed longe majoris eſt curæ & momenti, ſi periculum animæ [illegible].

De juriſdictionis puncto [illegible] in [illegible] tractatum eſt, [illegible] hic dictum eſto. Conſervatore [illegible] ad propulſandas injurias [illegible], poſſe etiam cognoſcere de cauſis ipſorum debitorum, nam non hal-

vendo

vendo & retinendo debitum, creditori fit à ſuo debitore injuria. *ut poſt. Speculatorem tit. de inſtrum. edit. §. nunc verò aliqua reſolvit, in terminis Guido Papæ quæſt. 17 nume. 3. aliuque priori ſcripto à me notatis*, & pro hac ſententia clare facit S.D.N. Sixti Papæ evidens textus Bullæ Conſervatoriæ, cujus verba ex prioribus ſcriptis ſumi poterunt, ne judicibus ſagacibus manſum in os digerere videamur, & ſi D. V. lubeat ipſam Conſervatoriæ Bullam quæ alioquin ex ſe obvia omnibus eſt, oſtendemus.

11 De periculo verò animæ judicum & advocatorum hic agi dico propter Bullam illam cœnæ Domini, timoratæ viris conſcientiæ valdè metuendam, ut quæ omnes excommunicatione innodat turbantes Romanæ Eccleſiæ privilegia & jura mediatè vel immediatè ſubjecta. Cujus quidem Bullæ tenor talis eſt: vel jura ad ipſam Rom. Eccleſiam pertinentia dictæ Eccleſiæ Romanæ mediatè vel immediatè ſubjecta nec non ſupremam juriſdictionem in illis nobis & eidem Romanæ Eccleſiæ competentem de facto uſurpare, perturbare, retinere & vexare variis modis præſumunt, nec non adhærentes, fundatores, defenſores, eorum ſeu illis auxilium conſilium vel favorem qumodolibet præſtantes.

Quod autem exemptorum privilegia & jura mediatè ſive immediatè ad Romanam Eccleſiam ſpectent (utpote cujus intereſt multos habere ab ordinaria juriſdictione exemptos ſibi immediatè ſubditos, teſtatur aperte Petrus Rebuffus *Reſponſio* 142. ut proinde dubium non ſit, quin illi ſub diſpoſitione hujus Bullæ Cœnæ Domini comprehendantur. Inſuper eadem Bulla Cœnæ Domini excommunicat diriſque vovet violatores Eccleſiaſticæ libertatis, quemadmodum hoc latè oſtendit in explicatione iſtius Bullæ eruditiſſ. Gregor. Sayr. *in theſauro Theolog. Moral. tom. 1. lib. 3. cap. 19. num. 2.*

12 Quæ quidem Eccleſiaſtica libertas conſiſtit non modò in privilegiis Eccleſiæ univerſalis, ſed etiam particularis alicujus Eccleſiæ, ſive ea privilegia à Deo, ſive à Papa, ſive ab aliquo Principe conceſſa aut præſcriptione acquiſita ſint. *late idem Gregor. Sayrus, Rochus de conſuet. num. 454. & ad amuſſim Ioannes Lupi Sagotinenſis tract. de Eccleſiaſt. libert.*

Itaque quin exemptione cleri ſecundarii quibus ſe ſuaque membra ſarta tecta à quacunque juriſdictione defendit, ſit Eccleſiaſticæ libertatis, nemo eſt qui ambigat & proinde ejuſmodi Eccleſiaſticæ libertatis Eccleſiæ temeratores liberos & immunes eſſe à cenſuris, nemo etiam credo eſt qui audeat aſſerere. Quare ut unde exordium ſumpſi, illuc redeam, non poſſunt non judices hac in quæſtione Eccleſiæ ſuæ matri faventes obſecundare, niſi malint ſe illius cenſuris & diris à Bulla comminatis irretire. Idque non obſtantibus quibuſcumque Principum aut Imperatorum, ſi quæ ſint tales, conſtitutionibus (quod non crediderim) etiam à clero ſecundario exempto & S. Sedi ſubjecto acceptatis.

13 Nam Bulla Cœnæ Domini præterquam quod neminem eximat, ſed omnes conſti-

conſtitutiones ei adverſantes propter clauſulas irritantes ei inſertas inficiat & ir-
ritet, etiamſi illius violatores regali aut imperiali ſplendore fulgeant, *Gregor. Say-
rus d. lib. 3. cap. 25. num. 10. & 11.* certo certius eſt, quod clerus exemptus contra-
riis conſtitutionibus obediendo aut eas acceptando, nihil agat, exemptioni enim
& ſuæ libertati quæ ſua non eſt ſed Papæ, renunciare non poteſt, *tex. cap. cum tem-
pore ubi Abb. & DD. de arbitris*, idque ſatis evincitur ex conſtitutione *Martini V.
incipit ad reprimendas in verbis etiam occaſione cujuſcumque ſubmiſſionis.* Interim ſi 14
neque judices tuti ſint uti hac Bulla, certe neque etiam ipſæmet partes non modò
quæ agendo aut connivendo in libertatem Eccleſiaſticam impingunt, ſed ne qui-
dem pars ea, quæ conniventibus oculis ſeſe ad ejuſmodi iniquum examen aut ju-
dicium incompetens trahi patitur, nam & partem ream non reclamantem incide-
re in Bullam Cœnæ Domini apertè reſpondit Martin. Navar. *conſ. 1. quæſt. 41. num.
81. de conſtit.* Denique ab hoc etiam cenſurarum fulmine non poſſumus eximere 15
advocatos, procuratores vel alios quoſcumque cauſarum inſtitores, qui ſtu-
dium, laborem, & operam impendunt eis, quæ in Eccleſiæ jura, privilegia,
libertates inſumunt, uti etiam in explicatione Bullæ Cœnæ Domini cenſuit Cardi-
nalis Toletus Alphonſus Vinandus *num. 7.* patrocinando enim cauſæ illicitæ, auxi-
lium & favorem quis præſtare cenſetur, inquit Joannes Anania, *in cap. ſi adverſus
num. 2. & 5. de hæretic.* qua de re quoque extat horrenda conſtitutio *Martini V. incip.
ad reprimenda, in hæc verba.* Ad reprimendas & infra, hos igitur adverſus talia præ-
ſumentium temeritatem remedia imponere, & ſuper his ſalubriter providere cu-
pientes, hac noſtra irrefragabili conſtitutione perpetuò duratura tenore præ-
ſentium ſtatuimus, decernimus & etiam ordinamus, quod omnes & ſingulæ
perſonæ Eccleſiaſticæ ſæculares & regulares, quavis perfulgeant dignitate, quæ
aliquam perſonam Eccleſiaſticam in actione reali, mixta vel perſonali, civili vel
criminali, etiam occaſione cujuſcumque ſubmiſſionis vel aliàs ad forum ſive judi-
cium laicale directè vel indirectè trahere præſumpſerit, cauſam ipſam & omne jus
in re vel ad rem cauſa vel occaſione hujuſmodi quomodolibet competens pœnitus
amittant, & ſingulares perſonas eaſq; illi in præmiſſis cohærentes & cernentes excom-
municamus, & nihilominus omnes & ſingulos judices laicos & laicales perſonas poſt-
quam exceptum fuerit de non juriſdictione eorum, aut evidenter appareat ejuſmodi
cognitionem ad eos de jure non ſpectare, talia præſumentes vel ratam habentes, vel
eis facientes, dantes auxilium vel favorem, cujuſcumque dignitatis gradus vel con-
ditionis exiſtant, excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto, nul-
loſque ab iiſdem ſententiis per alium quàm per Romanum Pontificem præterquam
in mortis articulo abſolvi valeant ſive poſſint, quodque etiam procurator fiſcalis cau-
ſarum curiæ cameræ Apoſtolicæ contra culpabiles in præmiſſis deſuper ſummariè
informatione præhabitâ, ſe vel alium ſeu alios agere & procedere poſſit & valeat: Ha-

conſtitutionis verba, quæ non ſolùm ligat in Urbe, ſed etiam per totum orbem, quia quælibet ordinatio Papæ habet vim legis generalis, ut dicit Geminianus, *in cap. fin. in 2. not. per illum textum de hæret. in 6.* & ideò *Paulus de Elezar. in proœmio Clement.* dicit ſufficere quamlibet conſtitutionem Papæ publicari Romæ, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum & orbis, nec requiritur inquit, quod in ſingulis locis fiat publicatio, & ejuſdem ſententiæ *eſt Gomeſ. in proœmio reg. Cancell. & Nau. conſ. 1. de conſtit.* Quare ut multa in pauca conferam, redeamque unde diverti, iterum concludo, conſervatorem in prima inſtantia de cauſis exemptorum ſive active ſeu paſſive poſſe cognoſcere, quod præter præcitatos reſpondit Navar. *conſ. 4. de offic. del.* atque id ex jure ſcripto & moribus obſervari in Francia refert Nicolaus Boerius, *ad conſuet. Biturr. tit. 2. § 3 glo. 4.* multo magis verò in conſervatoria Abb. S. Laurentii à S. D. N. Papa conceſſa, hujus verba adeò ſunt clara, perſpicua & certa, ut nulla interpretatione in ambiguum dubiumve ſenſum contorqueri poſſint. Quibus rationibus moti clariſſ. Domini bene prudenterque fecerint, & æquo Jove quod dicitur judicaverint, ſi juxta deſiderium noſtrum tot pragmaticorum reſponſis comprobatum pronuntient.

QUÆSTIO CXVIII.

Scholaris Lovanienſis an poſſit coram conſervatore Privilegiorum ſuæ academiæ evocare & convenire alterius academiæ ſcholarem aut exemptum.

PRopoſita fuit mihi nuper hæc quæſtio, in qua reſpondi non poſſe. Porrò quia reſponſum illud non pauca in jure forenſique uſu non infrequentia complectitur, cenſui ne actum agam, illud unicuique librandum proponere, ac alterius cujuſvis acutius meliuſque ſentientis judicio ſubijcere.

CONSILII SUMMARIUM.

1. *Conſervatores Lovanienſium privilegiorum juriſdictionem non habent in exemptos cleri ſecundarii diœceſis Leodienſ.*
2. *Scholaris unius Academiæ, à ſcholari alterius Academiæ non poteſt evocari.*
3. *Privilegium cleri ſecundarii eſt validius privilegio ſcholaritatis.*
4. *Privilegium commune eſt validius privilegio ſpeciali.*
5. *Scholares forum rei ſequi debent.*
6. *Scholares de lucro captando, exempti verò de damno vitando certant.*

Exem-

7. Exempti cleri ſecundarii non poſſunt ſpeciali privilegio evocari.
8. In concurſu privilegiorum prævalet favorabilius num. 18.
9. Exemptiones conceſſæ ſunt favore S. Sedis & Religionis.
10. Religionis favor ſummus.
11. Iuriſdictio in exemptos eſt Papæ reſervata.
12. Imp. confirmarunt exemptiones.
13. Privilegia Imp. favorabilia ad exemptos extenduntur.
14. Senſus clauſulæ, dummodo Apoſtolicæ Sedis Officiales non ſint.
15. Exceptio ampliat regulam in caſibus non exceptis.
16. Privilegia non admittunt ratiocinationem à majoritate rationis, nec à contrario vel ſubaudito ſenſu.
17. Clauſulæ non obſtantiarum quid operentur, & 19.
18. In concurſu Privilegiorum præponderat potentius.
19. Privilegium non cenſetur priori pacto derogare.
20. Clauſula, ſeu ſi indultum ſit, quod interdici ſuſpendi vel excommunicari non poſſint.

VIlis atque ad juriſprudentiæ incudem revocatis proceſſibus inter Reverendum Dominum Joannem de Soye præpoſitum & Canonicum B. Mariæ Cinacenſis, Diœceſis Leodienſis nunc appellantem & M. Martinum Veris appellatum in ſecunda inſtantia coram Reverendo admodum Domino Decano S. Servatii Trajectenſis pendentibus, talis proponitur hypotheſis.

M. Martinus Veris ſcholaris Lovanienſis ceſſionarius annui reditus 30. florenorum Braban. vocat in jus coram conſervatore privilegiorum univerſitatis Lovanienſis D. Joannem de Soye Præpoſitum & Decanum B. Mariæ Cinacenſis Diœceſis Leod. tandemq; poſt varias hinc inde forenſes velitationes D. Joannes de Soye à conſervatore condemnatur. Hinc appellatio ad ſummum Pontificem eſt interpoſita, qui eam Decano S. Servatii commiſit, coram quo primæ inſtantiæ actis prius perluſtratis libellum appellatorum formavi duplicis ſpeciei, exceptiones ſive gravamina complectentem, nullitatis nimirum juriſdictionis & ſententiæ conſervatoris ea in cauſa latæ, deinde iniquitatis etiam atq; injuſtitiæ ejuſdem ſententiæ. Nullitatis quæſtio bimembris eſt. Prior: Num conſervator privilegiorum univerſitatis Lovan. juriſdictionem ſibi poſſit vindicare in exemptos cleri ſecundarii Leodienſis, qui ab omni juriſdictione ordinaria & extraordinaria exempti ſunt, atque S. Sedi immediatè ſubjecti ſunt uti eſt appellans.

Poſterior. Num ſententia in favorem M. Martini lata, eo etiam ex capite nulla dici poſſit, quod ſine actione expertus ſit.

Quo ad prioris membri nullitatem, videretur cuipiam prima facie conſervatorem Lovanienſem juriſdictionem habere in exemptos cleri ſecundarii Diœceſis Leodienſis ob clauſulas illas prægnantes privilegiis Lovanienſium de prima inſtantia anni 1469. Nonis Maij inſertas, ſcilicet, dummodo Apoſtolicæ Sedis

officiales non ſint, præterea non obſtantibus quibuſvis aliis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis quibuſcumque, ſeu indultum ſit, quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari non poſſint. Verum re exactius perpensâ, placuit magis juriſdictionem non habere in exemptos hujus Diœceſis, multis equidem ex cauſis.

1 Prima, Quia exemptio cleri ſecundarii Diœceſis Leodien. ampliſſima etiam eſt ab omni juriſdictione ordinaria & extraordinaria, cum energia & pondere quarũcumque clauſularum contraria privilegia irritantium, uti liquet ex diplomate Nicolai Papæ 1451. 4. idus Octobris & Sixti Papæ anno 1425. ſeptimo Kalendis Novembris. Quo fit, ut ſcholares Lovanienſes, qui privilegiati ſunt, privilegio ſuo contra exemptos Diœceſis Leodienſis qui pariter privilegiati ſint, uti non poſſunt, *l. ſed & milites ff. de excuſ. tut. l. verum §. ſciendum cum l. ſeq. ff. de minorib. DD. l. privilegia ff de Privileg. cred. late Tiraq. de pia cauſa privileg. 26. verſ ſed quod cum ſeqq. collect. cum & plantare num. 10. de privileg.* eaque ratione unius academiæ ſcholarem ab alio academiæ ſcholari evocari non poſſe cenſuit *Peckius de jure ſiſtendi. cap. 5.* & ante eum *Imbertus inſtit. forens lib. 1. cap. 27.* quod & ab analogia fori quæ eſt inter ſcholares & exemptos uti aliàs ſcripſi, *lib. 1. de juriſdict. ord. in exempt. quæſt. 45.* idem hac in hypotheſi eſt reſpondendum.

2 Secunda, privilegium exemptionis cleri ſecundarii longe validius privilegio ſcholaritatis, illi debet prævalere. Tum quia exemptiones hæ ſunt in favorem S. Sedis & religionis quietem. *Rebuff. reſp. 142. ſcripſi lib 1. de juriſdict. ord. in exempt. cap. 1. num. fin.* Tum quia huic favori accedit privilegium commune, quo actores forum rei ſequi debent, *cap cum ſit generale de foro compet. l. ult. C. ubi in rem actio.* validius

3 autem eſt privilegium commune privilegio ſpeciali, *DD. l. centurio ff. de vulg. & pup. Tiraq. de privileg. 26 verſ. ſed his cap. ſuggeſtum de decimis.*

4 Tertia, privilegium Lovanienſe activum de evocando Reum ad ſuum judicium juri adverſatur, quia ſcholaris forum ſui debitoris ſequi debet, *Bald. auth. habita col. 5. verſ. ſed dubitatur, C. ne filius pro patre.* at verò privilegium cleri ſecundarii ne evocari poſſint, juri conforme eſt, *d. l. fin. C. ubi in rem actio.* proindeque cum ſcholaris evocans exemptum, vigore privilegii proprii de ſuo compendio

5 & lucro captando certet, exemptus verò cleri ſecundarii de damno vitando, *l. in eo quod ubi DD. ff de Reg. jur. l. proculus in fin. ff. de dam. infecto DD. l. 1. C. Lucrat. C. de impon. Lucr. deſcript. lib. 10.* non poteſt Lovanienſis ſuo privilegio uti, evocando exemptum, qui de damno vitando certet, *Bald. auth perpetua C. de ſacroſ. Eccleſ.*

6 *Angel. §. rurſus inſtit. de act. Retr. Ambar. conſ. 36. Tiraq. de privileg. 26. verſ. ſed his continuo.*

7 Quarta, exempti dicti cleri ſecundarii privilegium habent ſpeciale, ne coram quo-

quopiam conveniri poſſint quàm coram ſummo Pontifice, aut ejus ſpeciali ad hoc delegato, uti multis in locis oſtendi in tractatu de juriſdict. ord. in exemptos.

Quo fit, ut ſcholares privilegium habentes evocandi ſuos debitores coram judice ſcholarium, ejuſmodi privilegio uti non poſſint adverſus ejuſmodi exemptos cleri ſecundarii Diœceſis Leodienſis, privilegio enim ſpeciali derogatum non cenſetur per generale privilegium, niſi fiat de ejuſmodi privilegio mentio ſpecialis, *cap. Paſtoralis §. fin. de reſcript. cap. generi de Reg. jur. in 6. l. decurionibus ubi*
glo. C. de ſolertia lib. 12. Bald. l. non plures C. de ſacroſ. Eccleſ. Iacob. de S. Geminiano l. 2. §. 8
omnes col. 2. verſ. addite ff. de judiciis. Henricus Ferendat. in addit. ad repert. Io. de Milis verb. privilegio ſpeciali.

Quinta, in concurſu plurium privilegiorum illud prævalet, quod eſt favorabilius, *cap. ex litteris de prabend. Io. Granfredus ſeu collect. cap. cum & plantare nu.*
10. de privileg. Io. Andr. cap. volentes eod. tit. in 6. Bald. auth. habita Col. 6. verſ. Et quaro 9
ſi ſcholaris C. ne filius pro patre, favorabilis porrò eſt privilegium exemptionis dicti cleri conceſſum non modò favore S. Sedis cujus intereſt habere multos ſibi immediatè ſubditos. *Clem. Paſtoralis de re jud. Rebuff. reſp. 142. ſcripſi lib. 1. de juriſdict.*
ord. in exemptos quaſt. 1. num. 17. Sed & favore religionis, ut exempti ſub umbra & 10
protectione S. Sedis quietius liberiuſque religioni vacent, *cap. luminoſo quam ſit 18.*
quaſt. 2. Rebuff. d. reſp. 142. Summa autem ratio eſt quæ pro religione facit. *l. ſunt per-* 11
ſona in fin. ff. de Relig. & ſumpt.

Sexta, Juriſdictio in exemptos cleri ſecundarii eſt Papæ reſervata, quæ reſervatio æquipollet appoſitioni & approbationi manuum Pontificis alicui cauſæ cum clauſula irritante juriſdictionis aliorum quorumcumq; judicum tam ordina-
riorum quàm extraordinariorum, *ſcripſi lib. 2. quaſt. 5. num. 12. & ſeqq. de juriſdict. ord.* 12
in exempt.

Septima, Maximilianus Imperator anno 1518. Junii 24 privilegia, libertates, exemptiones Eccleſiæ patriæque Leodien. approbavit, eamque in ſuam protectionem recepit, poſtmodumque Carolus V. Imperator privilegium illud Maximiliani
ſui avi ac etiam de non evocando ſubditos in prima inſtantia extra patriam confirma- 13
vit, atque innovavit anno 1521. Julii die 27.

Quin autem exempti divorum horum Imperatorum conſtitutione & privilegio comprehendantur, dubium non eſt. In favorabilibus enim privilegia & conſtitutiones Cæſareæ ad clericos & exemptos extenduntur, *cap. Eccleſia S. Mariæ ubi Abb. num. 25. de conſtit. Bald. auth. habita col. 1. verſ. ſed pœna & verſ. item cum aliquid conceditur C. ne filius pro patre.* Porrò non obſtant prægnantes illæ clauſulæ, quas ſupra ex privilegiis Lovanienſium adduxi.

Etenim quo ad illam, Dummodo Apoſtolicæ Sedis officiales non ſint. Licet
ampliare videatur Privilegium Lovanienſe, ut comprehendat omnes alios exem-
ptos præter officiales S. Sedis, qui exempti ſunt, *ſcripſi lib. 1. de juriſdict. ord. in ex-*
15 *empt. quæſt.* 32. quia exceptio ampliare & firmare ſolet regulam in caſibus non ex-
ceptis, *l. nam quod liquide § fin. ff. de penu. leg. l. quæſitum §. deinde in fine ff. de fundo*
inſt. leg. hac tamen in hypotheſi talis interpretatio ſumi non poteſt. Ratio eſt, quia
cum exempti cleri ſecundarii ſpecialiter ſint exempti, exceptio officialium S. Sedis
à regula ſeu privilegiaria diſpoſitione conceſſa Lovanienſibus, non poteſt ita amplia-
re regulam illam, ut comprehendat exemptos dicti cleri ſecundarii, ſpeciali reſervatio-
ne exceptos ſeu exemptos, *Clem. exim. de Paradiſo § deinde ubi Card. de verb. ſig. l. ſervi*
16 *nomine ubi gloſſ. ff. de uſucap. l. 1. § ſervum ff. de acq. poſſ. l. ob. es ubi glo. C. de prædiis*
minor. præſes Mechlinienſis in locis legalib. loco ab exceptione ad regulam Limit. 2. Nam
& in privilegiis arguere non licet à majoritate rationis, *Card. Clem. ne Rom. in 4.*
oppoſ. de elect. Dyn. cap. plus ſemper de Reg. jur. in 6. præſes Everhardi in locis legalib.
loco à minori verſ. non procedit. ut nec ſub audito ſeu contrario ſenſu eadem in materia
ratiocinari permiſſum eſt, *cap. licet ubi glo. & DD. de privileg. in 6. præſes idem loco à*
contrario ſenſu verſ. 5. quæro.

17 Similiter non obſtant clauſulæ quas DD. vocant non obſtantiarum, inſertæ
privilegiis Lovanienſium. Quia eædem clauſulæ inſertæ ſunt privilegiis exemptio-
num cleri ſecundarii Diœceſis Leodien. ideoque ſuccedit theoria, privilegiatum
contra privilegiatum non uti privilegio, ſignanter conſiderato majori fa-
vore exemptionum cleri ſecundarii, de quo hactenus dictum eſt. *Gem. cap. 1. § id*
ipſum num. 3. de privileg. in 6. ubi etiam Franc. Ioan. Andr. & alii Bal. auth. habita col.
18 *6. verſ. & quæro ſi ſcholaris C. ne filius pro patre.* in concurſu enim privilegiorum illud
quod potentius eſt atque favorabilius, præponderat, *dec. l. ſi Ruſinus num* 13. *C. de*
teſt. milit.

Quo etiam in articulo in conſiderationem venire non poteſt, an alterum alte-
ro privilegio ſit prius aut poſterius, quemadmodum enim privilegium anteceden-
19 ti pacto præjudicare non cenſetur, *cap. 1. de pactis in 6. ubi Geminia. num.* 8. ita nec
privilegium privilegio, niſi de enixa eaque certiſſima privilegiantis voluntate comper-
tum ſit. *Chaldæus conſ. 1. de privileg. Gem. d. cap. 1. n.* 8.

20 Rurſus non obſtat alia clauſula, ſeu ſi indultum ſit, quod interdici, ſuſpen-
di vel excommunicari non poſſunt. Tum quia eadem clauſula inſerta etiam eſt pri-
vilegio cleri ſecundarii, quod ut ante dixi, magis favorabile præponderat privilegio
ſcholaritatis. *Barth. d. auth. habita col. 5. & quæro ſi ſcholares.* Tum quod ab hac clauſu-
la ad juriſdictionem fori contentioſi argumentari non poſſit, *ſcripſi lib. 2. quæſt. 49.*
de juriſdict. ord. in exempt.

Unde conſectarium eſt, ſententiam conſervatoris Privilegiorum Lovanien-
ſium

ſium latam in D. Joannem de Soye ab omni juriſdictione ordinaria & extraordinaria exemptum, ſanctæque Sedi reſervatum immediateque ſubjectum, *ſcripſi lib.2. q.5.n.10.uſque.16. de juriſdict.ord.in exempt.*non obſtante judicii iſtius prorogatione, nullitati ſubjacere, uti ego permultis rationibus atque authoritatibus diverſis in locis comprobavi, *de juriſdict.ord.in exempt.lib.2.quæſt.7.10.40.* quas ne ſim fuſior, hic operæ pretium duxi non repetere.

Quæ nullitas in cauſa appellationis quæ reponere ſolet cauſam ad terminos litis conteſtatæ, *l per hanc C.de temporibus apell.recte* coram V.R. nunc refricatur, quippe quod de ejuſmodi nullitate ex defectu juriſdictionis in exemptum ſemper dici poſſit. *Guido quæſt.275.nu.4 & ego d.quæſt.7.10.40.*

Succedit ſecunda ejuſmodi ſententiæ à qua nullitas, quæ ex ipſis Lovanienſium privilegiorum indultis hauritur, in quibus & ſignanter privilegio anni 1500. Decembris die 17. hæc adſcribitur clauſula. Item non permittitur agi ſuper tranſportu cujuſcumque debiti, quod neglectum fuerit ſedecim annis.

Nullitas inquam aperta eſt hujus ſententiæ, quia apud acta comperitur M. Martinum Veris actionem inſtituiſſe coram conſervatore anno 1616. in Martio adverſum Dominum appellantem pro conſequenda ſolutione aſſerti reditus quem prætendit fuiſſe conſtitutum anno 1587. Februarii 19. Qui quidem reditus cùm ob nullam illius unquam ſolutionem curſu annorum viginti ſeptem ſit exoletus, præſcriptioneque extinctus, uti etiam appoſite docet *Areſtographus Papon. lib.12. tit. 3.des praſcriptions arreſto 9. in hac verba l'achapteur d'une rente à priz d'argent, demeur dix ans,eſt ant preſent, & demeurant en meſme Province ſans la lever demander ou faire innover par obligation à part: ou vingt ans, s'il eſt abſent: la dicte rente luy eſt perdue.* Dicendum eſt, dictum Martinum Veris coram conſervatore ſine actione egiſſe, & conſequenter ſententiam conſervatoris nullitati ſubjacere, *l. Bibius in fine ff. de pactis dotal.Mantua ſing.321. Rom.conſ.224.ſi Pupilli §.videamus ff. de neg. geſt.l. quoties §.item ſi ff. de adm. tu.l.1.ff.de offic.aſſeſſ.* debetque judex ita nulliter ſine actione agentem ex officio à judicii limine atque progreſſu repellere, *Rom.d.conſ.224.*

De viribus porrò ſtatuti iſtius Lovanienſis ambigendum non eſt, uti ex facto conſultus reſpondit *Alex.conſ.170.lib.7.* ſed eſt uti æquum atque rationi conſonum in utroque foro tam civili quam Eccleſiaſt. obſervandum. *Aug. conſ.136. Alex. d. conſ.170.n.3.* Cùm itaque dictum ſtatutum ſit prohibitivum actionis, dicendum eſt Martinum ſine actione egiſſe, & conſequenter judicium ſententiamque ſubſequentem eſſe nullam, *Bal. l.jubemus §. ſane col.3. verſ. quadam eſt juriſdictionis prohibitiva C.de ſacro Eccleſ.6. Tiraq ad l.ſi unquam verb. revertatur nu.173.175. & verſ.79. 176. in verbo fallit non audiatur, Mantica d. ſing. 321.*

Et quidem hiſce rationibus detectâ iſtius ſententiæ nullitate deſcendo nunc ad il-

ad illus iniquitatem , quam etiam , brevius tamen detego rationibus authoritatibuſque ſequentibus. In primis quidem , licet ex adverſo producatur transportus anni 1587. Febr. 19. pro quo videtur inducenda probatio , quamdiu de extinctionis ſeu reſolutionis illius cauſa non docetur , *l.cum de indebito ff. de probat. Tiraquel. de præſcriptionib.* §. 1. *& glo.4. verſ 14. in verb. ſunt tamen* , attamen ſubſiſtente ſtatuto non modò Namurcenſi , unde hypothecæ reditus controverſæ moveri prætenduntur , ſed & Lovanienſi , extinguente reditus & actiones quæ circumſcripto in eo ſtatuto tempore non exiguntur , aut in judicium deducuntur , nullus hoc in articulo cuipiam ſupereſſe poterit ſcrupulus , niſi quis ut ajunt , nodum in ſcirpo quærere voluerit , ſignanter porrò conſiderata temporis intercapedine non ſexdecim annorum, quæ præſcribunt privilegia Lovanienſium , ſed viginti ſeptem uti ante oſtendimus , ex quibus extinctio ſeu oblitteratio dicti traſportus præſumptione quadam iuris vehementiſſima à ſtatuto formata inducitur , cum non ſit non veriſimile, creditorem tamdiu ab exactione ſui crediti ceſſaviſſe, ſi illico ſtatim à creditore extinctus obliteratatuſque non fuiſſet , *Menoch. de præſ. lib. 3 præſ. 135. num. 3. & 19. Caſtr. conſ. 58. num. 4. lib. 2. Dec. conſ. 596. num. 9. in fin. Parſ. conſ. 137. n. 12. lib. 4. late Simon. de Pretis. conſ. 68.*

In idque collineavit ſuprema Pariſienſium curia , dum decennii tempus hypothecariis creditoribus inter præſentes , inter abſentes verò vicennii præſcripſit, cenſens nunquam tamdiu creditorem taciturum , niſi ei manu quod ajunt brevi, aut aliter ſolutione aliqua clanculeria fuiſſet ſatisfactum, idque merito optimo, ne quod reip. intereſt, actiones ut & dominium maneant ſemper in incerto, *Inſtit. §. 1. de uſucap. & l. 1. & ſeqq. eod.* Itaque ut paucis multa complectar , obſtat appellato temporis exceptio præſcripta à ſtatuto Namurcenſi, imo & Lovanienſi, quæ eſt peremptoria & litis finitæ, *l. tranſacta l. ut ſunt ff. de verb. ſig.*

Succedit & alia exceptio peremptoria intentionis adverſarii quæ elicitur ex ventre eorundem privilegiorum Lovanienſium. Nimirum ceſſionem ex qua præſens actio eſt, coram conſervatore inſtituta, non eſſe ex linea directa ſed indirecta, & proinde juxta conſtitutionem Maximiliani Imperatoris editam Bruxellis Anno 1495. Aug. 16. efficacem ſcholari ex ejuſmodi ceſſione indirecta non dari actionem.

Sed objicietur forſan ex adverſo , ceſſionem controverſam non eſſe omninò indirectam , ſed partim directam , partim indirectam à matre ſcilicet & avunculo reſpective in filium & nepotem factam. Verum eo non obſtante reſpondeo , ceſſionem hanc partim directam, partim indirectam cenſeri debere ſimpliciter eſſe indirectam , & proinde ſub conſtitutione Imperatoris Maximiliani aliorumque privilegiorum ſeu ſtatutorum Lovanienſium prohibentium ceſſiones indirectas comprehendi.

Ratio eſt, quia quando concurrunt duæ cauſæ diſpoſitiones aut ceſſiones, quarum una permiſſa eſt , altera verò prohibita , illa quæ prohibita eſt , prævalere debet , efficitque

citque alteram, quæ alioquin prohibita non eſt, eſſe prohibitam, *l. 1. §. ſuſpecti ff. de ſuſpec. tutor. Iaſ. in l. ſi Ruffin. num. 4. ubi Dec. num. 7. C. de teſtam. milit. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſ. 29. nu. 62.*

Porrò uti jam dixi, concurrit hic ceſſio directa matris in filium non prohibita, cum ceſſione avunculi indirecta in nepotem prohibita, quæ proinde totam hanc ceſſionis diſpoſitionem reddit prohibitam, ad inſtar privilegii prohibitivi cum permiſſo privilegio concurrentis, quo in concurſu prævalere ſolet prohibitivum, *Decius d. l. ſi Rufinus num. 5. C. de teſtam. milit.* Vix que eſt ut refricetur id ceſſare, cum diſpoſitio permiſſiva potentior eſt diſpoſitione prohibitiva, *Dec. d. l. ſi Rufin. Menoch. d. præſ. 29. num. 64.*

Reſpondetur enim, ceſſiones jure, ſignanter Canonico, ſuſpectas eſſe fraudis atque ſimulationis. *cap. ex parte de alienat. mutandi judicii cauſa facta ubi glo. Baptiſta de Blaſio in contradictionibus juris Canonici & civilis artic. 96. vol. Oce. 1. fol. 157.* ſignanter porrò ex omnes, quæ judicii mutandi cauſa fiunt, eas enim ſive à linea directa procedant ſive indirecta, quia debitori ſupponunt creditorem cujus privilegio debitor forum ſuum mutare compellitur, jura eas velut diſpoſitiones odioſas improbant atque deteſtantur, *cap. 1. & 2. ubi Abb. & DD. de alienat. judic. mut. cauſa facta l. 1. & 2. ff. eod. tit.* permittuntque debitori facultatem exceptionis ope, ceſſionarium talem repellendi, vel certe pro ejus arbitrio, pro eo quod ejus intereſt conditionem ejus ob fori mutationem deteriorem eſſe redditam, judicio adverſus cedentem experiendi, *Abb. d. cap. 1. n. 6. in fin.*

Non poteſt utique ſuſtineri indirecta hæc ceſſio cum directa concurrens. Tum quod utraque careat juris ſcripti fomento, *Abb. d. cap. 1. num. 6. in fin.* Tum quod concurrente causâ quæ prodeſt, & causâ quæ non nocet, præponderare ſolet ea, quæ nocet, *l. 1. § fin. ubi glo. & DD. ff. de Sal. Petr. Gerardi ſing. 42.* concurrenteque eadem indiſpoſitione odio & favore, ea ſimpliciter cenſeri debet odioſa, *DD. c. ult. de verb. ſig. Bald. l. 1. Col. 1. ff. de conſt. Prin.* Et quidem ſignanter facultas hæc evocandi reos ad ſuos judices velut juri contraria, *Bald. d. auth. habita col. 5.* omnis enim conſtitutio juri repugnans, juris eſt odioſi, *ſcripſi late lib. 1. quæſt. 4. de juriſdict. ord. in exempt.* Nec etiam ita ſcholaribus favendum eſt, ut aliis iniqua conditio inferatur, *cap. ex tenore de foro compet.* alioquin certe cum aliena jactura atque incommodo locupletarentur, quod juris ratio non admittit, *cap. locupletari de Reg. jur. in 6.* conſequenterque in concurſu ceſſionis directè atque indirectè ea ſimpliciter cenſeri debet odioſa atque prohibita, *Menoch. & DD. ſupra allegati.*

Multis proinde aliis rationibus de induſtria, ne tantologiæ reprehendar, omiſſis, concludo, ſententiam conſervatoris judicis à quo decernendam eſſe nullam & iniquam, Dominumque appellantem ea reformata ab impetitione Martini Veris appellati abſolvendum cum auctario victoriæ omnium expenſarum.

Digitized by Google

QUÆSTIO CXIX.

Conſervatorum ſententias an alii judices exequi teneantur.

SUMMARIUM.

1. *Executioni ſunt demandandæ ſententiæ conſervatorum.*
2. *Executioni non ſunt demandandæ ſententiæ nullæ.*
3. *Sententia per appellationem ſuſpenſa, exequenda.*
4. *Sententia lata ſecundùm ſtatuta loci particularis, non eſt in alieno territorio executioni demandanda.*

1 LOnge & late materiam hanc examinatam reliquit Cardinalis Tuſcus *in com. concl. verb. executio & verb. judex.* Paucis ego executioni demandandas exiſtimo ſententias quas conſervatores in ſuis requiſitorialibus litteris enarrant ſuæ eſſe cognitionis atque juriſdictionis, idque niſi manifeſte conſtat proceſſum conſer-
2 vatoris eſſe nullum, *Anchar. conſ. 382. DD. cap. de cætero de reg. jur.* exploſa nimirum Bartholi ſententia exiſtimantis, civilem judicem cognoſcere poſſe de juſtitia ſententiæ & proceſſus judicis eccleſiaſtici, *in l. divus ff. de Caſtr. reor. l. magiſtratibus ff. de juriſdict. om. jud.*

3 Quod limito, niſi à ſententia conſervatoris aſſeratur appellatum, *Abb. & DD cap. 1. de offic. ord. Albert. l. Epiſcopatu C. de Epiſc. aud.* Idque niſi talis ſit ſententia,
4 quæ non obſtante appellatione executioni debeat demandari, *Argenter ad conſ. Britanne. Tit. de juſtices art. 5 fol. 16. littera C.* Denique judicem unius territorii non teneri executioni demandare ſententiam judicis alterius territorii latam non ſecundum jus commune, ſed ſecundùm ſtatuta loci judicis executionem requirentis tradit Hippolitus de Marſilus, *ſing. 138. Ubertus de Bonacurſu in ſua praxi tit. de impedimentis executionem verſ. 7 ubi late Apoſt.* quo loci gloriatur hac ſe cautela multas executiones eluſiſſe. Qui hujus farinæ plura videre geſtit, legat Cardinalem Tuſcum, *loco jam laudato, Vincentium Carocium tract. de Remediis adverſus damnoſas executiones.*

QUÆSTIO CXX.

Judices Leodienſes an & quibus caſibus ad executionem ſententiarum per conſervatorem Academiæ Lovanienſis latarum teneantur.

SUM-

SUMMARIUM.

1. *Fœdus inter Epiſcopum Principem Leodienſem & Brabantiæ Ducem.*

DE jure hic diſquirere non ſtatui, ſed placita tantum quæ inter Reverendiſſimum Sereniſſimumque Ferdinandum Epiſcopum & Principem noſtrum Leodienſem ac ſummæ memoriæ Albertum Brabantiæ Ducem ſtabilita ſunt, breviter hic evulgare, ac è tenebris in lucem vendicare propoſui. Quæ quidem conceptis hiſce verbis proponuntur.

RECES DE LA CONFERENCE TENUE A Maeſtricht entre les Commiſſaires de deux Princes Liege & Brabant 27. Novembre 1615.

COmme ainſi ſoit qu'à l'inſtance du Sereniſſime Electeur de Colloigne Eveſque & Prince de Liege les Sereniſſimes Archiducqz Ducqz de Brabant Ayent par leurs lettres patentes du 26. de Juliet dernier paſſé commis & depute meſſires Piere Pecquius Chevalier leur Cancellier de Brabant de leur Conſeil Privé & ſurintendent de la juſtice militaire, Charles Malineus Preſident de leur Chambre des Compte & Jean Baptiſte Maes Conſeillier & Advocat fiſcal de leur Conſeil de Brabant pour aveq les commis dudit Prince Electeur entrer en communication & conference ſur pluſieurs difficultez & differens tant de juriſdiction & limites qu'autres muez entre leur pays de Brabant & de Liege, Ayans à ces fins par lettres patentes dudit Prince Electeur en date du 29 d'Aouſt dernier eſte deputez meſſires Chriſtophre de Blocquerie Chanoine de l'Egliſe Cathedrale de Liege ſon Chancellier Godefraye de Bockholt Sr. dudit lieu Corteſem & Oyes de ſon Conſeil ſecret & Francois Diſſius auſſi dudit Conſeil ſecret & ſon Advocat fiſcal leſditz commiſſaires des deux Princes apres avoir par l'eſpace de quelques mois vacque & entendu à ladite conference en la Ville de Maeſtricht y examiné bien & au long leſditz differens ouy ceux qui faiſoint ſur ce à ouyr veu & viſité pluſieurs proces avec les appointemens & ſentences y rendues par les juges de l'un & l'autre de deſditz Pays prins inſpections oculaires d'aucuns lieux contentieux & faire autres devoirs à l'eſclerciſſement des matieres miſes en diſpute, Ont en fin à meure & grande deliberation par advis commun pris & arreſte les reſolutions reglemens & reces cy apres particulierement declarez. 1

Et poſt multa.

Comme l'experience at faict cognoiſtre qu'entre les ſujectz deſdictz pays de Brabant & de Liege pluſieurs differens ont cy devant eſte muez & ſe pourroient movoir à l'ad-

Digitized by Google

l'avenir au grand retardement du cours & execution de la juſtice es cas & matieres de iuriſdiction cy apres ſpecifiees leſdicts commiſſaires cy voulant pourvoir & remedier ont conclu & reſolu ce que s'enſuyt.

Premierement que les pourſuyttes reeles non procedans d'actions perſonnelles intentees ou quis'intenteront pardevant les cours & iuſtices ordinaires dudict Pays de Liege ſur fondz y giſants & ſituez ne ſeront doreſnavant empeſchees ny retardeez par mandemens caſſatoires ou autres proviſions du conſeil de Brabant non obſtant que les proprietaires deſditz fonds ſoient Brabacons mais leurs Recepueurs Serviteurs & fermes de telz fondz ne porront eſtre convenus à raiſon des fruictz de leveez d'ieux ſinon pour autant qu'ils les auroient perceuz de puis l'inſinuation faicte a leurs perſonnes deſditz procedeures & pourſuyttes.

L'on n'accordera aucunnes lettres de ceſſation au prejudice de la iuriſdiction dudit Pays de Liege à perſonnes eſtrangeres n'ayans reſidence ou domicille en Brabant.

Les cauſes perſoneles intentees contre ceux demeurans & reſidens actuelement au Pays de Liege au temps de l'action encommencee ne ſeront empeſchees par proviſions caſſatoires ou autres ſemblables dudit Conſeil encores que les adiournez ſe ſoient depuis retirez ou ayent prins reſidence au Pays de Brabant.

La reparation des dommages faiz par les beſtiaux des Brabancons ſur les fondz de Liege & au contraire appartiendra dicy enavant à la cognoiſſance des iuges du fond ou le dommage aura eſté fait.

Les ſentences des iuges de l'un ou l'autre deſditz Pays rendues contre Brabancons ou Liegois ayans recognu & prorogue leur iuriſdiction ſans que devant la prononciation d'icelles il y ai eu oppoſition de la part des Princes ſortiront leur plain & entier effect ſans prejudice de la iuriſdiction deſditz Pays au regard d'autres parties.

Mais s'il arrive que devant les ſentences rendues l'un ou l'autre des Princes ayt fait mettre empechement à telles procedures pour la conſervation de ſa iuriſdiction & que par ce moyen la parte prorogante s'en veulle auſſi deporter elle ne pourra eſtré recevé qu'en payant à la partie adverſe tous deſpens à la taxation du iuge pardevant le quel aura eſté procedé.

Les iuges de l'un deſditz Pays eſtant requis de faire mettre à execution les ſentences des iuges de l'autre paſſees en force & choſe iugee les deburont faire executer au pluſtoſt ſelon les Loiz & couſtumes du pays de l'execution en vertu des lettres requiſitoriales à eux addreſſees & delivrees ſans donner lieu aux difficultez ou debatz que les condamnes vouldroint ſuſciter contre leſdictes executions ſoubs coleur de l'iniuſtice ou iniquité deſdictes ſentences ny d'exceptions de payement quictance compenſation ou autres ſemblables pour leſquelles ilz ſeront tenus de pourvoir pardevant les iuges aiants rendu les ſentences & ſuffira qu'il apparois qu'il y at ſentence depeſchee en forme deve & probant ſelon les loix & couſtu-

couſtumes deſditz Pays. Que ſi toutes fois il y avois de l'obſcurite eſdites ſentences les juges requis renvoyeront ceux qui en pourſuyeveront l'execution pardevant les juges requerans pour y donner l'eſclеriſſement & interpretation que beſoing ſera.

Ce que ſe guardera & obſervera auſſi au regrad des ſentences rendues par le le conſervateur des privileges de l'univerſite de Lovain meſmement de celles rendues en vertu du privilege accorde aux eſtudians de ladicte Univerſité que l'on appelle privilegium tractus aux reſtrictions que ſe enſuyvent. A ſcavoir lors que les ceſſions & tranſportz ſur leſquelz les ſentences ſeront rendues auront eſté faictz au ſuppoſtz de ladite Univerſité actuelement y eſtudians pour continuation & en ſubſide de leurs eſtudes par leurs parens en ligne directe & non autrement auſſi que la ſomme ſoit aucunement proportionee à la qualité, L'eſtudiant & dont l'exaction n'auroit eſté differee par l'eſpace de ſeize ans que la ceſſion ſoit de choſe ou actions non defendues par le droict commun & qu'il nait ſimulation collusion.

Et tiendront leſditz Comiſſaires de Brabant la main envers ceux de ladite Univerſité qu'ils ayent à donner acte & declaration par eſcrit qu'il n'entendent de ſe ſervir du privilege de nomination au prejudice des prebendes & benefices venans à vacquer es moys des ordinaires au dites Pays de Liege.

Comme auſſi leſditz Commiſſaires de Liege continueront de faire bons debuoirs que ledict Eveſque & Prince de Liege ſoit ſervi de faire inſtance envers ſa Sainctеté de n'accorder à l'advenir aucuns briefs ny autres lettres Apoſtoliques en prejudice dudit privilege de nomination & de l'execution d'iceluy audit Pays ſelon qu'il ſe practique au preſent.

Lon ne pourra donner aucun empechement aux juges dudit Pays de Liege en l'adminiſtration & execution de la juſtice criminele contre les delinquans Brabancons ſaiſiz & apprehendez en iceluy Pays de Liege en preſent meffait ou fraiſche coulpe ny reciproquement au juges du pays de Brabant contre les delinquans Liegois auſſi apprehendez en Brabant.

Et ſil advenoit que les delinquans ſe retiraſſent de l'un deſditz Pays ou ils auront commis les delictz & malefices en l'obeiſſance de l'autre en ce cas les Officiers du lieu ou les delictz auront eſté commis & perpetrez les pourront pourſuyure ſaiſir & apprehender en l'obeiſſance de l'autre Pays ou ils ſe ſeront retires en les delivrant à Officier ou Officiers ou ilz ſeront trouvees & prins charges de leurs cas leſquels Officiers ſeront tenus. En faire incontinent la punition & correction ſelon les merites de malfaicteurs ſans port ou diſſimulation & à l'exemple des autres ſelon ce qui en at cy devant eſté accorde entre les deux Princes par le traicte du 12. de Novembre Mil Cincq Cent & dixhuict.

A fin d'accompliſſement de la promeſſe cy devant faicte par feu ve Sa Majeſté

Digitized by Google

Catholicque treshaulte memoire de recompenſer l'Eveſque de Liege & ſon Eglize du terroir de Mariembourg Philipville & Charlemont au moyen de la terre & Signorie de Herſtal Pays de Brabant & autres Signeuries, leſditz Commiſſaires de Brabant entendans que ſurce auroient du temps paſſé eſté tenues plusieurs communications & diverſes journeez & aſſemblees des Deputez deſditz Princes, ont requis leſditz de Liege de leur communicquer les pieces ou bien les copies d'icelles qu'ilz en avoient en leur pouvoir. A quoy at eſté ſatisfaict & ne laiſſeront leſditz Commiſſaires de Brabant de faire rapport auſditz Sereniſſimes Archiducques de tout ce que concerne ceſte matiere de recompence auſſi toſt qu'ilz ſeront de retour audit Bruxelles pour y eſtre prinſe la reſolution qu'il conviendrat.

Ainſi faict avisé & conclu par leſditz Commiſſaires des deux Princes ſoubz le bon plaiſir d'iceux, 27. Novembre 1615. eſtou ſigne

Blocquerie, Pecquius, Bockholtz, Malineus, Franc. Diſſius, J. Maſius.

Quia autem in præſcripto fœdere mentio fit ceſſionum quæ cum fraude & ſimulatione non rarò fiunt inter ſcholares, hinc breviter Lovanienſe ſtatutum adtexo.

EXTRACTUM EX LIBRO STATUTORUM univerſitatis Lovanienſis Tit. de ceſſionibus actionum inter ſcholares.

CEſſiones actionum niſi in caſibus à jure permiſſis non admittantur. Redemptæ verò actiones nulla ratione admittantur, nemo admittatur ad agendam ex ceſſione, niſi ſit ad minus in ea ætate & litterarum ſcientia eò provectus, quod ad grammaticam & pronuntiationem linguæ latinæ progreſſum fecerit.

Eæ duntaxat ceſſiones admittantur, quæ fiunt per patrem in filium, aut alia in linea conſanguinea aſcendente & deſcendente.

Cùm igitur ex actione ceſſa ſi in aliqua parte litis appareat actio ſimulata, vel ſi continet vexationem indiſcretam, Actor per univerſitatem, rectorem & deputatos requiſitus penitus ab agendo deſiſtat, vel cauſam ſuſpendat prout requiretur. Quod ſi per triduum facere negliget, tanquam privilegiorum abuſor ad arbitrium Rectoris puniatur ſcholaris, eam pecuniam quam ex actione ceſſa deductis litis expenſis obtinebit, in univerſitate ſtudendo expendat, niſi ex aliqua cauſa rationabili ſuperveniente cum eo fuerit per univerſitatem vel Rectorem deputatos diſpenſatum.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO CXXI.

An exemptus cui de aliquo Canonicatu proviſum eſt, poſſit adverſus Capitulum, mandata de immittendo in poſſeſſionem Canonicatus & Præbendæ à conſervatore impetrare.

SUMMARIUM.

1. *Conſervator eſt judex in prima inſtantia.*
2. *Signatura ſimplex non impedit executionem Bullæ.*
3. *Gratia eſt informis, litteris necdum expeditis.*
4. *Beneficium conferri poteſt, non obſtante ſignatura ſupplicæ.*
5. *Judicandum non eſt juxta tenorem ſupplicæ.*
6. *Præferendus eſt is qui potiora jura oſtendit.*
7. *Vigilantibus jura ſubveniunt.*
8. *Preciſta debet gratiam intra menſem acceptare.*
9. *Nuntius non poteſt executionem gratiarum Apoſtolicarum impedire.*
10. *An alphabetus eſt beneficiorum incapax.*

NUper cùm Sereniſſimus noſter Princeps Ferdinandus contuliſſet Domino Nicolao Canonicatum & Præbendam Eccleſiæ S. N. Leodienſis vacantem per obitum D. Petri, ſupervenit Lambertus defuncti Frater, qui ut proviſionis iſtius executionem impediret, exhibuit eidem Capitulo ſupplicam ſignatam manu Sanctiſſimi qua ſiſtendam prætendebat dictæ proviſionis per Principem & Epiſcopum Leodienſem in Domino Nicolao factæ executionem, uſque dum ex Urbe reciperet ſuæ gratiæ Bullas ſolenniter expeditas. Dominus autem Nicolaus ut remoram hanc ei prætextu iſto per dictum Lambertum & Eccleſiæ ſancti Dioniſii Capitulum datam tolleret, ſimulque etiam abrumperet inhibitionem emanatam à Reverendo Domino Egidio de Glain judicem per Illuſtriſſimum Nuntium Apoſtolicum ea in cauſa delegato, recurrit ad conſervatorem privilegiorum cleri ſecundarii Diœceſis Leodienſis, à quo ego una cum clariſſimo Domino Joanne Lobetto cauſâ peroratâ & utrimque inſtructâ ad coramdemque perducta aſſeſſor aſſumptus, elicui quatuor has quæſtiones, tandemque revocatâ omni hac controverſiâ ad juris ſimilitudinem, cenſuimus Dominum Nicolaum authoritate dicti conſervatoris in poſſeſſionem hujus Canonicatus & præbendæ immittendum.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

Utrum conſervator dici debeat hujus cauſæ judex competens.

QUÆSTIO II.

An Dominus Lambertus Maſſin, reſignatarius Domini Petri ſui fratris ob nudam Signaturam ſupplicæ manu Sanctiſſimi ſive illius Datarii poſſit impedire executionem gratiæ factæ dicto Domino Nicolao in vim indulti Pontificii conceſſi Sereniſſimo Principi noſtro Ferdinando.

QUÆSTIO III.

Num preciſta eandem executionem poſſit remorari.

QUÆSTIO IV.

Denique an Nuntius Apoſtolicus ſeu illius ſubdelegatus.

1 PRimæ quæſtioni reſpondeo, conſervatorem eſſe judicem competentem in prima inſtantia, ſignanter cum alteruter litigantium exemptus eſt, longe magis, uti hoc in caſu, cùm uterque Impetrans quidem qua beneficiatus Eccleſiæ S. Petri ac nunc Eccleſiæ S. Dionſii Canonicus, opponens verò Capitulum exemptum Pontificiis privilegiis quæ ſunt lippis & tonſoribus notiſſima. *Gregor. Sayr. in floribus deciſionum lib.1. tit.17. dec.1. de offic. del. Navarrus conſ.9. de privileg. vide ſupra quæſt.104.*

2 Secundæ quæſtioni reſpondeo, nudam Signaturam ſupplicæ Domini Lamberti non poſſe ſiſtere nec remorari promptam paratamque executionem gratiæ Domini Nicolai proviſi vigore indulti Pontificii in menſe reſervato. Qua de re regula eſt Cancellariæ Romanæ 15. incip. item voluit quod de concurrentibus. In verſic. In reliquis verò ſinguli qui prius litteras deſuper Apoſtolicas earum executoribus præſentaverit, aliis in ipſorum de quibus agi contigerit beneficiorum aſſecutione præferatur.

3 Ratio eſt, quia licet eſſentia & ſubſtantia gratiæ in Signatura ſupplicationis conſiſtat, nullum tamen ſupplicationis ſignatæ exercitium concedi poteſt, niſi

4 litteris prius expeditis, *Wameſ. conſ.1 num.6. tom.1.* ideoque eſt quod bullis necdum expeditis licet Pontifex ſupplicationem ſignaverit, ordinarius poſſit beneficium illud conferre, quod per ſolam Papæ ſignaturam alteri collatum eſt. *Go-*

meſius

miſsus de exſpectativis num. 16 & 17. ut plenius ad regulas Cancellariæ oſtendit Joannes à Chockier *ad Reg.* 25. *num.* 27. *fol* 265.

Itaque cum Dominus Nicolaus habeat jus potentius jam formatum per litteras ſolemniter expeditas, Dominus verò Lambertus jus informe per ſolam ſupplicationis ſignaturam, juxta quam judicare non licet, ut eſt expreſſa regula Cancellariæ Romanæ de non judicando juxta formam ſupplicationum ſed literarum 5 expeditarum *Reg.* 25. Dubium non eſt, quin poſtpoſitis omnibus remoris, concedi debeat eidem Domino Nicolao ſuæ proviſionis executio. Duobus enim jus 6 ad idem prætendentibus is præferendus eſt, qui potius jus habet, *l. contra pupillum* §. *qui & mavis ff. de re jud. l. ſervis legatis* §. *ſi uni ff. de leg.* 3. *Rom. conſ.* 47. & qui altero citius proviſionem ſuam ſolemniter habet expeditam, *de Reg. Cancell.* 15. 7 quia vigilantibus & non dormientibus jura ſolent ſubvenire, *l. pupillus ff. quæ in fraud.*

Tertiæ quæſtioni ſatisfit, quod preciſta non modò ſe non opponat, nec enim 8 uſpiam conſtat de ejus mandato, ſed etiam quod intra menſem gratiam hanc precum Cæſarearum non acceptarit. Quod tamen neceſſe eſſe liquidum eſt compertum ex ſerie precum cæſarearum, quas idem Joannes à Chockier ſcholiis illuſtravit, *in gloſſ. verb. intra menſem fol* 6..

Quartæ & poſtremæ quæſtioni breviter reſpondeo, Nuntium nec ejus dele- 9 gatum remorari poſſe executionem gratiæ dictæ Domini Nicolai. Tum quod Dominus Nicolaus proviſus à principe noſtro vigore indulti Pontificii, cenſetur proviſus ab ipſo Pontifice, ut proinde Nuntius Apoſtolicus qui hoc reſpectu inferior eſt principe, neque per ſe, neque per ſuum delegatum executionem gra- 10 tiæ per principem vigore indulti Pontificii factæ remorari non poſſit, *cap. ſtuduiſti ubi DD. de officio legati.*

Tum quod inhibitio inferioris, qualis hic eſt Nuntius ejuſque delegatus, executionem gratiæ ſuperioris, qualis eſt Principis, ſiſtere non poſſit, *Robert. Lancel. de attentatis par.* 2. *cap.* 20. *limit.* 20.

Tum denique, quod Lambertus Maſſin. bullis ſuis necdum legitime expedi- 11 tis de attentatis adverſus D. Nicolaum Muno agere aut excipere non poſſit, *late Lancelot, de attentatis cap.* 24. *quæſt.* 11. *per tot.* Idque nequidem prætextu ſuſpenſionis temporalis, donec fortè dictus Lambertus bullas ex urbe receperit.

Nuntius enim ita reſcribendo, contra jura executionem paratam gratiæ ſolem- 12 niter expeditæ concedentia reſcribit, quod ipſum facere aut reſcribere non poſſe, juris eſt explorati, *cap. ſuper his de major. & obed. Villadiego tract. de legato part.* 1. *quæſt.* 10. *num.* 13.

Præterquam quod conſtet, dictum Lambertum eſſe analphabetum, hoc eſt 13 idiotam, & ita beneficiorum Eccleſiaſticorum incapacem, *Franc. cap. fin. de temp.*

temp.ord.in 6.latiſſime Ignatius Lopes in pract.crim.canonica cap.21.num.3. & ſeqq. Rebuff.de pacificis poſſeſſ.num.213 Navar.cap.ſi quando except.11.de reſcript. Abb. & DD. cap.cum in noſtris de conceſſ.preb. fruſtra autem expectaretur caſus, in cujus jus nihil operaretur eventus *l.ſi quis ita ff.de hæred.inſtit.*

QUÆSTIO CXXII.

An conſervatoriæ ſint à ſucceſſoribus eorum, qui eas conceſſerunt, confirmandæ.

SUMMARIUM.

1. *Confirmatio neceſſaria non eſt ſed utilis.*

Dubitaſſe videtur Baldus *Conſ.112.num.7.vol.1.conſ.355.num 6. eod.vol.* ſed verius eſt privilegia conſervatorialia confirmatione non indigere. *Cyn. Alber.Caſt.& DD.l.privilegia C.de ſacroſ.Eccleſ.* Licet enim confirmatio utilis ſit, non tamen eſt neceſſaria, *Cyn.& DD.l.privilegia Apoſt.ad Alex conſ.33.Vol.5.Franc. Vivius dec.206.Crav.conſ.241.num.17.Pereg.conſ. 4.num.66. Iacobus Cancerius var. reſol.cap.3.de privileg.num.175.*

QUÆSTIO CXXIII.

Religioſi exempti quibus Ordinarius in ſua diœceſi hac lege Cœnobii extructionem permiſit, ut eum in ſuperiorem pleno jure recognoſcant, utrum Cœnobio extructo exemptionibus gaudere & conſervatoriis ſe tueri poſſint.

SUMMARIUM.

1. *Inanis eſt quæſtio quæ caret ratione dubitandi.*
2. *Nemini licet ſine venia Epiſcopi loca ſacra ædificare.*
3. *Contractus ex conventione legem accipiunt.*
4. *Olim omnia ſubjiciebantur Epiſcopis.*
5. *Conditio repugnans exemptionibus vitiatur.*
6. *Impoſſibilis conditio quæ dicatur.*
7. *Quod de jure non licet, impoſſibile cenſetur.*

8. *Pactio*

8. *Pactio turpis adjecta contractui per viam conventionis aut modi, vitiatur & non vitiat contractum.*
9. *Facultas conſtruendi locum religioſum eſt conceſſio pia.*
10. *Conditio turpis non vitiat conceſſionem factam piæ cauſæ.*
11. *Conditio turpis aut impoſſibilis non vitiat matrimonium carnale.*
12. *Inter Epiſcopum & locum religioſum eſt matrimonium ſpirituale.*
13. *Diverſis reſpectibus aliquid cenſeri poteſt diverſo jure.*
14. *Epiſcopus impedire poteſt exemptos ne ædificent locum religioſum.*
15. *Privilegium an concedi poſſit Eccleſiæ extruendæ.*
16. *Partia ſunt diſponere tempore prohibito, vel diſpoſitionem conferre in tempus prohibitum.*
17. *Facultas data exemptis ædificandi cum pacto, quod Epiſcopum recognoſcant, repugnat exemptioni.*
18. *Exemptiones ſunt juris publici.*
19. *Exemptiones ſunt Pontificiæ.*
20. *Exemptio extenditur ad futura.*
21. *Exempti poſſunt ab omni gravamine tam judiciali quam extrajudiciali appellare ad S. Sedem.*
22. *Legati cum poteſtate de latere cognoſcunt de appellationibus ad S. Sedem interpoſitis.*
23. *Participatio privilegiorum.*
24. *Anathema in violatores exemptionum.*
25. *Benedictio in fautores exemptionum.*
26. *Ordinarius qua cautela exemptos, quos in ſuam diœceſim admittit, ſibi ſubjiciat.*

INanis eſt quæſtio inquiunt Doctores, quæ caret ratione dubitandi, *l. quæſtionem C. de Fideicommiſ. l. Dominus ff. de Teſtamentis & ſupra tom. 1. de Juriſd. ord. in exempt. part. 4. quæſt. 71. num. 1.*

Dubium porrò movet, quod nemini permiſſum ſit loca religioſa & ſacra in aliena diœceſi ſine diœceſani Epiſcopi ve licentia extruere. *cap. nemo Eccleſiam de conſ. diſt. 1. ubi Archid. Barth. Fumus in aurea armilla verb. Eccleſia num. 4.* ad cujus Epiſcopale officium ſpectat primum lapidem ponere, figere cruces, cœmiterium deſignare, de ſufficiente dote providere, *aurea armilla dicto loco & tex. d. cap. nemo Eccleſiam*, idque etiamſi ſint exempti qui in loco non exempto ædificare ſtatuerent id enim eis ſine Epiſcopi in cujus diœceſi locus eſt conſtitutus, aut Papæ ſi locus ſit exemptus nulliuſque diœceſis, permiſſum non eſt. *tex. cap. authoritate de privileg. in 6. ubi DD.* alioquin ſi ſecus contingat, religioſus ille ſacerque locus cedit juriſdictioni & diſpoſitioni Epiſcopali, *cap. de Xenodochiis de relig. dom. Archidiac. d. cap. nemo Eccleſiam eum. 1. in fin. de conceſ. diſt. 1. Innoc. cap. inter dilectos de donat.* quod ipſum videtur, ſi Epiſcopus non alia lege, & conditione exemptis ædificandi poteſtatem concedat, quàm ſi eum in ſuperiorem recognoſcant, tum quod contractus ex conventione legem accipiant, *l. contractus ff. de Reg. jur. cap. contractus eod.*

3 *tit.in 6.* tum quod favorabilis ſit pactio per quam reverſio fit ad priſtinam naturam,
4 *l. ſi unus §.pactus ne peteret ubi DD.ff.de pactis*, qua perſonæ, res & loca omnia diœceſis, jurisdictioni Epiſcopali ſubijciebantur, *cap.cum Epiſcopus de offic.ord. in 6.cap. omnes Baſilicæ 16.quaſt.7.* Verùm non obſtantibus iis reſpondemus, pactionem hanc conditionalem exemptis, locisque religioſis & ſacris quo minus exemptionibus gaudeant, impedimento eſſe non poſſe.

5 Primo, quia lex illa conditionalis facultati ædificandi adjecta velut repugnans juri privilegiario exemptorum, impoſſibilis cenſeri debet, & haberi quaſi iſti facultati adjecta non eſſet, *l.conditiones l.filius qui l.ſub impoſſibili ff. de cond. inſtit. l. obtinuit ff. de cond. & dem. l. impoſſibilis ubi late Rom. & DD.ff.de verb.oblig.§.impoſſibilis inſtit.de inutilibus ſtipul.*

6 Impoſſibilis porrò conditio cenſeri debet non modò quæ per rerum naturam impleri non poteſt, ſed & quæ juri aliquo ſeu communi ſeu privilegiario cui renuntiativa pactione præjudicari non poſſet, quæ propriori ſignificatione turpes etiam nominantur, haberique debent diſpoſitioni cui inveniuntur adſcriptæ pro non adjectis, *d.l.conditiones d.filius qui glo.d.§.impoſſibilis inſt.de hered.inſt.ubi Viglius num.5.*

7 Quia quod jure communi aut privilegiario non licet, nec fieri quidem poſſe credendum eſt. *d. l.filius ubi Caſtr. Viglius d. §. impoſſibilis num. 5.* veluti hac in exemptionum ſpecie eſt renuntiatio conditionalis, quæ à jure eſt impermiſſa *cap.cum tempore ubi DD. de arbitris.* haberique proinde debet ejuſmodi conditionalis pactio alicui diſpoſitioni adſcripta pro non adjecta, ac quæ ſe ipſam quidem vitiet, diſpoſitionem autem cui adjecta reperitur non vitiet, ſed ſattam tectam validam relinquat, *d.l.conditiones d. l.filius d. l. ſub impoſſibili & DD. ſupra citati.*

8 Signanter porrò; quod pactio recognoſcendi ordinarium adjecta ſit non per viam conditionis ſed per viam conventionis pacti aut modi, quo caſu indubie contractus valet, & modus ſine pacto adjectus contractui vitiatur. *Bald. l.dictam nu. 7. C.de cond.ob cauſam glo.ſing.cum donationis C.de tranſact.eleg.Iacobus Cancerius var.reſol.cap.7.de pactis n.276.277.*

9 Secundo, facultas Epiſcopi data religioſis exemptis conſtruendi locum religioſum & ſacrum eſt pia, atque favore omni proſequenda, *Tiraq.tract.de pia cauſa in præfatione.* ideòque conditio illi adjecta recognoſcendi Epiſcopum in ſuperiorem, juri exemptionum quæ ab arbitrio exemptorum non dependent dero-
10 gans, turpis cenſeri debet *d.l.conditiones & d.l.filius & DD. ſupra citati*, ac talis quæ diſpoſitionem cui adjecta eſt non vitiet, ſed ipſa ſola vitietur, *Tiraquellus de pia cauſa privil.75.*

Tertio

Tertio, ſicuti conditio impoſſibilis aut turpis (cujus ſpeciei eſt hæc de qua eſt quæſtio) non vitiat matrimonium carnale, ſed ipſamet conditio ſola vitiatur, *cap. fin. ubi DD. de condit. appoſitis*, ita & in hac facultate ædificandi locum religioſum ſacrumque dicendum eſt. Tum quod à matrimonio carnali ad ſpirituale validum procedat argumentum, *Præjes* [illegible] *matrimonio carnali ad ſpirituale.* 11

Tum quod inter Epiſcopum & locum religioſum ſacrumque neceſſitudo quædam & matrimonium quaſi ſpirituale per deſponſationem ſpiritualem contrahitur, *Archidiac.* [illegible] *ut in carnali* [illegible] *ſignatur*, idque non ſanè univerſalis juriſdictionis vel ſuperioritatis [illegible] ſed reſpectu duntaxat [illegible] & certorum quorundam juriumque Epiſcopi in locis exemptis partim à jure, partim à Concilio Tridentino reſervantur, nec enim mirum eſt [illegible] reſpectibus diverſo jure cenſeatur, *l. ſi quis §. fin. ff. de* 12
ſ[illegible] *DD.* [illegible] *de* [illegible] *ap. Tiraq. de Retractonis in fin. num.* 142. *Rochus de* 13
Curte de conſuetud. [illegible] diverſiſque reſpectibus quiſpiam eſſe poſſit exemptus & non exemptus, *Navar. rep. cap.* [illegible] *not. 6. num. 2*[illegible] *Præſes in loco à tanquam juriſdictione.*

Quarto, Epiſcopus [illegible] religioſis exemptis facultatem religioſum ſacrumque locum extruendi, ſiſtere quidem & impedire poteſt exemptos ne ædificent, *cap. 1. & ſeqq. de novi operis nunciatione d. cap. authoritate de privileg. in 6.* at verò poſtquam lege & conditione impoſſibili eis data ut Epiſcopo ſubjicerentur ædificarunt, conditione ea vitiata ſarta & tecta manere debet eorum exemptio, factum enim legitime retractari non poteſt, licet caſus ille eveniat, à quo incipere non poterat, *cap. factum de Reg. jur. in 6. l. in ambiguis §.* [illegible] *ff. de Reg. jur.* 14

Quinto, ſicuti exemptionis privilegium concedi non poteſt Eccleſiæ extruendæ ut valeat, ut ex nunc ſed ut ex tunc. *Abb. cap. cum audientiam 2. num. 4. de Eccleſ. ædificandis ubi etiam Io. Andreæ Barth. l. ſervos ad cuſtod.* [illegible] *ff. de alimentis & cibariis leg.*, ita privilegium Eccleſiæ conſtruendæ competitorum non poteſt aliquo pacto per ordinarium revocari, neque ut ex nunc, contrariorum enim eadem eſt diſciplina, *Præſes* [illegible] *à contrariis.* neque ut ex tunc, quia [illegible] diſponere tempore prohibito [illegible] diſpoſitionem referre in tempus prohibitum, quo ordinarius de exemptione diſponere prohibetur. *l. quæ* [illegible] *C. de d. nat. ante nuptias Eve. conſ. 60. l. in tempus ff. de hæred. inſtit. l. & hæredi l. filio familias ff. de pact. glo. marg. d. l. & hæredi.* 15 16

Sexto, Ædificandi facultas per Epiſcopum conceſſa exemptis cum pa- 17

cto quod eum in ſuperiorem recognoſcant, juri eorum privilegiato repugnans cenſeri debet de re impoſſibili, & quæ in obligationem deduci non poteſt, *cap. nemo poteſt de Reg. Iur. in 6. l. impoſſibilium ff. eodem Card. Mantica de tacitis & ambiguis convent. tom. 2. lib. 14. tit. 31. & ſeqq.* deductaque obligationem non producit, idque ſive impoſſibilitas procedat à natura, à facto, vel à jure. *Dynus d. l. nemo poteſt*, qualis eſt pactio qua exempti privilegio ſuo derogant, cum id eis ſine aſſenſu Pontificis non liceat, *d. cap. cum tempore.* impoſſibilis cenſeri debet talis pactio & obligationis non productiva, *l. idem Iulianus 41. §. conſtat. ff. de leg. 1. Navar. Rep. cap. accepta oppoſ. 10. ſolut. n. 19. de Reſt. ſpol.*

18 Septimo, Exemptiones ſunt juris publici, & ad Pontificem cujus intereſt multos habere ſibi immediatè ſubditos ſpectant, *cap. Paſtoralis de re jud. Rebuff. reſp. 142.* ideoque in commercium pactionemque injuſſu Pontificis venire non poſſunt, *arg. l. idem Iulianus §. conſtat. ff. de leg. 1.* alioquin vitiatur pactio exemptioni præjudicialis, facultate ædificandi conceſſa ratâ atque firmâ remanente, *l. ſi quis ita ſtipulatus §. Chriſogronus ff. de verb. oblig. Gaill. lib. 2. obſ. 4. num. 8. l. 1. § ſed ſi mihi ff. de verb. oblig. cap. utile l. de Reg. jur. in 6.*

19 Octava, juriſdictio in exemptos ad Pontificem ſpectat vel alium ab ipſo delegatum, *Rebuff. d. Reſp. 142.* proinde ut ejuſmodi juriſdictio alterius fiat, nulla obligatio poteſt efficere, *d. l. idem Julianus §. conſtat. ver. ſi vero Saluſtianos hortos qui ſunt auguſti*, ita enim à teſtamentis de quibus idem Julianus jam laudatus ad contractus & humanas inter vivos diſpoſitiones ratiocinari permiſſum eſt, *Præſes loco à teſtamentis ad contractus & è contra.*

20 Nono, Exemptio competens huic ordini, de quo eſt quæſtio, extenditur non modò ad res tunc cùm exemptio eis per Pontifices concedebatur ſpectantes, ſed etiam ad futuras & acquirendas, adeò ut rationibus anteſcriptis religioſi illi rebus acquirendis nec ſibi nec eorum ſucceſſoribus præjudicare potuerint, *d. cap. cum tempore ubi DD. de arbitris.* Liceatque proinde eidem ordini & illius membris non modò ad aſylum ſuæ conſervatoriæ juxta ampliſſimas privilegii illius Ordinis facultates recurrere.

21 Sed etiam ab omni gravamine tam judiciali quàm extrajudiciali ad ſanctam Sedem, hoc eſt ad Papam vel ad illius legatum à latere vel cum poteſtate legati à latere appellare, *v. ſcholia ad Conſtit. Lateranenſ. ſcholio 17. Wameſ. conſ. 42. num. 1. de off. de leg. par. 1. Pariſ. conſ. 17. num. 3. & ſeqq. vol. 4. Navar. cap. cum contingat rem. 5. n. 2. de reſcript. Decius conſ. 149.*

22 Legati enim cum poteſtate legati de latere poſſunt de cauſſis appellationum ad Papam interpoſitarum (qui propriè ſub Sedis Apoſtolicæ nominatione intelligitur, *d. ſchl. 17.*) cognoſcere, *Navar. de rem. 5. num. 2. Poſtius conſ. 28. num. 6. Franc. Marcus dec. 135. par. 1.*

Signan-

Signanter porrò, quod Cœnobium illud noviter conſtructum gaudere poſſit omnibus iis privilegiis, immunitatibus, exemptionibus quibus non modò totus ille Ordo, ſed etiam particularis aliqua ejuſdem Ordinis domus, Eccleſia aut membrum gaudet & fruitur, ut tunc Julii. Papæ verba, fol. privileg. 6. tenoris ſequentis.

Quodque omnibus & ſingulis alamaniæ baſſæ dicti Ordinis domibus & omnibus & ſingulis privilegiis, indulgentiis, libertatibus, exemptionibus, favoribus, indultis nec non etiam literis Apoſtolicis eidem Ordini & aliis aliarum partium & ejuſdem Ordinis domibus in genere conceſſis & pro tempore concedendis ipſi utuntur, potiuntur & gaudent, ut potiri & gaudere liberè & licitè poſſint & valeant in omnibus & per omnia, ac ſi pro eiſdem domibus alemaniæ baſſæ & ejuſdem Ordinis ſpecificè & expreſsè conceſſa fuiſſent

Et quidem cum interminatione anathematis Alex. Papæ in hæc verba, *fol. 14.* 24
ſi quæ in futurum Eccleſiaſtica ſeu ſæcularis perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam temerariè contravenire tentaverit, ſi non congrua ſatisfactione ſe emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat & à ſacratiſſimo corpore & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti fiat alienus, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaciat.

Cunctis autem ejuſdem Ordinis Dominici ſepulchri ſua jura & indulta ſervantibus ſit benedictio & pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum boni operis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. 25
Nulli ergo liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, confirmationis & conſtitutionis infringere, aut ei auſu temerario contravenire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, iram & indignationem omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apoſtolorum ejus noverit ſe incurſurum.

Satius itaque eſt ſi admiſſio in diœceſim per ordinarium tali pacto veſtita in primis per Pontificem, qui de exemptione poteſt diſponere, corroboretur. Et quidem cum hac ſalis mica quæſtioni huic coronidem impono. 26

QUÆSTIO CXXIV.

Ordinum mendicantium qui ſint conſervatores.

SUMMARIUM.

1. *Qui ſint conſervatores mendicantium.*

2. Ordi-

2. *Ordines mendicantium plus Eccleſiæ proſunt, quàm alii ſtatus Eccleſiaſtici.*
3. *Affectus Pontificis in Ordines mendicantium.*
4. *Prælati Conc. Trid. decreta plerumque odio exemptionum in pravum ſenſum contorquent, & nu. 9.*
5. *Ordinarii variis qui hic recenſentur caſibus, gravant exemptos.*
6. *Ordinarii quidam manibus pedibuſque laborant, ut exemptos ſuæ juriſdictioni ſubjiciant.*
7. *Pontifex occurrit permultis ordinariorum exceſſibus, qui hic relati ſunt.*
8. *Mendicantes Ordines ſuſtinent pondus diei & æſtus.*
9. *Ordinarii ſenſum Conc. Trid. in ſuum compendium trahunt.*
10. *Mendicantes poſſunt in ſuis Eccleſiis concionari ſine licentia Ordinarii.*
11. *Confeſſiones poſſunt audire tam intra quam extra eorum Eccleſias.*
12. *Admiſſus ſemel in una diœceſi, neceſſe non eſt ut iterum approbetur.*
13. *Confeſſores Monialium qui degunt ſub cura regularium, non tenentur examinari.*
14. *Lectores & graduati non ſubjiciuntur examini.*
15. *Quid de ingreſſu Monialium quo ad Epiſcopos & de licentia non danda ingrediendi monaſteria monialium Epiſcopis non ſubjecta.*
16. *Religioſi mendicantium utriuſque ſexus exempti à juriſdictione ordinaria proceſſuſque & ſententiæ nullitati ſubjectæ.*
17. *Item ſindici & eorum procuratores.*
18. *Ordinarius non poteſt intereſſe regimini Ordinis mendicantium utriuſque ſexus, ut neque etiam correctioni.*
19. *Correctio ſpectat ad ſuperiorem conventus.*
20. *Ordinarius etiam ſe non intermiſcet rationibus ſindicorum cœnobii.*
21. *Habentes recurſum ad ordinarium, poſſunt à ſuis ſuperioribus puniri.*
22. *Superiores poſſunt criminaliter procedere contra religioſos, ac etiam ordinario inhibere, invocato etiam brachio ſeculari.*
23. *Ordinarii non debent religioſos extra clauſtra degentes ſub ſua protectione recipere.*
24. *Bona regularium decedentium ſive in habitu ſive ſine habitu, ſpectare debent ad Ordinem quem fuerunt profeſſi.*
25. *Ordinarii uniones non debent impedire.*
26. *Regulares poſſunt exercere curam animarum.*
27. *Poſſunt campanas pulſare, miſſas celebrare, mortuorum corpora aſſociare.*
28. *Quomodo novitiæ ſunt examinandæ ab Ordinariis ante profeſſionem.*
29. *Cap. 8. ſeſſ. 23. Conc. Trid. neminem niſi à ſuo Ordinario poſſe ordinari, non habet locum in regularibus.*
30. *Mendicantes poſſunt Miſſas in quibuſcumque Eccleſiis celebrare etiam diebus Dominicis, dum Parochialis Miſſa celebratur.*
31. *Concionare poſſunt in ſuis Eccleſiis.*
32. *Quilibet poteſt omni tempore divinis intereſſe in eorum Eccleſiis.*
33. *Et etiam Euchariſtiam ſumere, ex-*

cepto tempore Paſchatis.

34. *In Feſtis Sanctorum ordinum & aliis diebus privilegiatis ſuſpenduntur interdicta ordinariorum.*

35 *Quid ſi quæſtio fiat de præcedentia.*

36. *Regulares ad curam animarum præfici non debent niſi prævio examine ordinarii.*

37. *Non tenentur ad quartam funeralium.*

38. *Nec quorumcumque eis legatorum.*

39. *Salvo tamen jure ſepulturæ quod debetur parochiis.*

40. *Sepultura debet eſſe libera.*

41. *Non tenentur ad contributionem pro ſeminario.*

42. *Nec ad decimas, primitias, ſubſidia charitativa qualiacumque.*

43. *Nec ad aliqua onera tam ordinaria quàm extraordinaria.*

44. *Etiamſi ſint in poſſeſſione ſolvendi.*

45. *Eleemoſynas petere poſſunt.*

46. *Regulares delinquentes à ſuis ſuperioribus puniuntur.*

47. *Niſi ſuperiores negligentes ſint, aut ſit periculum ſcandali.*

48. *Epiſcopi debent gratis dare licentiam conſtruendi domos regularium, nec recuſari poteſt niſi ſubſiſtente legitima cauſa ſuperioribus explicanda.*

49. *Mandatum in die cœnæ Domini facere & prædicare poſſunt.*

50. *De privilegio ſepulturæ.*

51. *Teſtamenta abſque præſentia parochi facta ſubſiſtunt.*

52. *Ad quas proceſſiones compelli poſſint.*

53. *Pontifex extinguit lites, & eas ad ſe advocat ſi quæ ſuſcitentur à judicibus incompetentibus adverſus regulares utriuſque ſexus.*

54. *Confirmantur & de novo conceduntur omnia privilegia quæ decretis Concilii Tridentini expreſſe non contrariantur alia quam ſuperius eſt dictum conceſſum & declaratum.*

55. *Etiam in favorem monialium.*

56. *Communicatio privilegiorum.*

57. *Extenſa etiam ad moniales.*

58. *Clauſula irritans adverſus aliter judicantes.*

59. *Deputantur judices & privilegii hujus executores.*

60. *Tranſumpta hujus privilegii authentica ſunt.*

61. *Exemptio à contributione ſeminarii.*

62. *Cœnobia regularium ſunt ſeminaria.*

63. *Avocantur & extinguuntur lites.*

64. *Species Ordinum mendicantium.*

65. *Inhibentur quibuſcunque ſub pœnis arbitrariis.*

66. *Nulla exceptio huic gratiæ opponi poteſt.*

67. *Deſignantur varii judices conſervatores & executores.*

68. *Creditur tranſumpto.*

69. *Habet vim extravagantis.*

70. *Privilegium hoc poſt publicationem habet vim perſonalis intimationis.*

Digitized by Google

2. *Ordines mendicantium plus Eccleſiæ proſunt, quam alii ſtatus Eccleſiaſtici.*
3. *Affectus Pontificis in Ordines mendicantium.*
4. *Prelati Conc. Trid. decreta plerumque odio exemptionum in pravum ſenſum contorquent, & nu. 9.*
5. *Ordinarii variis qui hic recenſentur caſibus, gravant exemptos.*
6. *Ordinarii quidam manibus pedibuſque laborant, ut exemptos ſuæ juriſdictioni ſubjiciant.*
7. *Pontifex occurrit permultis ordinariorum exceſſibus, qui hic relati ſunt.*
8. *Mendicantes Ordines ſuſtinent pondus diei & æſtus.*
9. *Ordinarii ſenſum Conc. Trid. in ſuum compendium trahunt.*
10. *Mendicantes poſſunt in ſuis Eccleſiis concionari ſine licentia Ordinarii.*
11. *Confeſſiones poſſunt audire tam intra quam extra eorum Eccleſias.*
12. *Admiſſus ſemel in una diœceſi, neceſſe non eſt ut iterum approbetur.*
13. *Confeſſores Monialium qui degunt ſub cura regularium, non tenentur examinari.*
14. *Lectores & graduati non ſubjiciuntur examini.*
15. *Quid de ingreſſu Monialium quo ad Epiſcopos & de licentia non danda ingrediendi monaſteria monialium Epiſcopis non ſubjecta.*
16. *Religioſi mendicantium utriuſque ſexus exempti a juriſdictione ordinaria proceſſuſque & ſententiæ nullitati ſubjectæ.*
17. *Item ſindici & eorum procuratores.*
18. *Ordinarius non poteſt intereſſe regimini Ordinis mendicantium utriuſque ſexus, ut neque etiam correctioni.*
19. *Correctio ſpectat ad ſuperiorem conventus.*
20. *Ordinarius etiam ſe non intermiſcet rationibus ſindicorum cœnobii.*
21. *Habentes recurſum ad ordinarium, poſſunt à ſuis ſuperioribus puniri.*
22. *Superiores poſſunt criminaliter procedere contra religioſos, ac etiam ordinario inhibere, invocato etiam brachio ſeculari.*
23. *Ordinarii non debent religioſos extra clauſtra degentes ſub ſua protectione recipere.*
24. *Bona regularium decedentium ſive in habitu ſive ſine habitu, ſpectare debent ad Ordinem quem fuerunt profeſſi.*
25. *Ordinarii uniones non debent impedire.*
26. *Regulares poſſunt exercere curam animarum.*
27. *Poſſunt campanas pulſare, miſſas celebrare, mortuorum corpora aſſociare.*
28. *Quomodo novitiæ ſunt examinandæ ab Ordinariis ante profeſſionem.*
29. *Cap. 8. ſeſſ. 23. Conc. Trid. neminem niſi a ſuo Ordinario poſſe ordinari, non habet locum in regularibus.*
30. *Mendicantes poſſunt Miſſas in quibuſcumque Eccleſiis celebrare etiam diebus Dominicis, dum Parochialis Miſſa celebratur.*
31. *Concionare poſſunt in ſuis Eccleſiis.*
32. *Quilibet poteſt omni tempore divinis intereſſe in eorum Eccleſiis.*
33. *Et etiam Euchariſtiam ſumere, excepto*

cepto tempore Paſchatis.

34. *In Feſtis Sanctorum ordinum & aliis diebus privilegiatis ſuſpenduntur interdicta ordinariorum.*

35 *Quid ſi quæſtio fiat de præcedentia.*

36. *Regulares ad curam animarum præfici non debent niſi prævio examine ordinarii.*

37. *Non tenentur ad quartam funeralium.*

38. *Nec quorumcumque eis legatorum.*

39. *Salvo tamen jure ſepulturæ quod debetur parochiis.*

40. *Sepultura debet eſſe libera.*

41. *Non tenentur ad contributionem pro ſeminario.*

42. *Nec ad decimas, primitias, ſubſidia charitativa qualiacumque.*

43. *Nec ad aliqua onera tam ordinaria quàm extraordinaria.*

44. *Etiamſi ſint in poſſeſſione ſolvendi.*

45. *Eleemoſynas petere poſſunt.*

46. *Regulares delinquentes à ſuis ſuperioribus puniuntur.*

47. *Niſi ſuperiores negligentes ſint, aut ſit periculum ſcandali.*

48. *Epiſcopi debent gratis dare licentiam conſtruendi domos regularium, nec recuſari poteſt niſi ſubſiſtente legitima cauſa ſuperioribus explicanda.*

49. *Mandatum in die cœnæ Domini facere & prædicare poſſunt.*

50. *De privilegio ſepulturæ.*

51. *Teſtamenta abſque præſentia parochi facta ſubſiſtunt.*

52. *Ad quas proceſſiones compelli poſſint.*

53. *Pontifex extinguit lites, & eas ad ſe advocat ſi quæ ſuſcitentur à judicibus incompetentibus adverſus regulares utriuſque ſexus.*

54. *Confirmantur & de novo conceduntur omnia privilegia quæ decretis Concilii Tridentini expreſſe non contrariantur alia quam ſuperius eſt dictum conceſſum & declaratum.*

55. *Etiam in favorem monialium.*

56. *Communicatio privilegiorum.*

57. *Extenſa etiam ad moniales.*

58. *Clauſula irritans adverſus aliter judicantes.*

59. *Deputantur judices & privilegii hujus executores.*

60. *Tranſumpta hujus privilegii authentica ſunt.*

61. *Exemptio à contributione ſeminarii.*

62. *Cœnobia regularium ſunt ſeminaria.*

63. *Avocantur & extinguuntur lites.*

64. *Species Ordinum mendicantium.*

65. *Inhibentur quibuſcunque ſub pœnis arbitrariis.*

66. Nulla *exceptio huic gratiæ opponi poteſt.*

67. *Deſignantur varii judices conſervatores & executores.*

68. *Creditur tranſumpto.*

69. *Habet vim extravagantis.*

70. *Privilegium hoc poſt publicationem habet vim perſonalis intimationis.*

2. Ordines mendicantium plus Eccleſiæ proſunt, quàm alii ſtatus Eccleſiaſtici.
3. Affectus Pontificis in Ordines mendicantium.
4. Prælati Conc. Trid. decreta plerumque odio exemptionum in pravum ſenſum contorquent, & nu. 9.
5. Ordinarii variis qui hic recenſentur caſibus, gravant exemptos.
6. Ordinarii quidam manibus pedibuſque laborant, ut exemptos ſuæ juriſdictioni ſubijciant.
7. Pontifex occurrit permultis ordinariorum exceſſibus, qui hic relati ſunt.
8. Mendicantes Ordines ſuſtinent pondus diei & æſtus.
9. Ordinarii ſenſum Conc. Trid. in ſuum compendium trahunt.
10. Mendicantes poſſunt in ſuis Eccleſiis concionari ſine licentia Ordinarii.
11. Confeſſiones poſſunt audire tam intra quam extra eorum Eccleſias.
12. Admiſſus ſemel in una diœceſi, neceſſe non eſt ut iterum approbetur.
13. Confeſſores Monialium qui degunt ſub cura regularium, non tenentur examinari.
14. Lectores & graduati non ſubijciuntur examini.
15. Quid de ingreſſu Monialium quo ad Epiſcopos & de licentia non danda ingrediendi monaſteria monialium Epiſcopis non ſubjecta.
16. Religioſi mendicantium utriuſque ſexus exempti à juriſdictione ordinaria proceſſuſque & ſententiæ nullitati ſubjectæ.
17. Item ſindici & eorum procuratores.
18. Ordinarius non poteſt intereſſe regimini Ordinis mendicantium utriuſque ſexus, ut neque etiam correctioni.
19. Correctio ſpectat ad ſuperiorem conventus.
20. Ordinarius etiam ſe non intermiſcet rationibus ſindicorum cœnobii.
21. Habentes recurſum ad ordinarium, poſſunt à ſuis ſuperioribus puniri.
22. Superiores poſſunt criminaliter procedere contra religioſos, ac etiam ordinario inhibere, invocato etiam brachio ſeculari.
23. Ordinarii non debent religioſos extra clauſtra degentes ſub ſua protectione recipere.
24. Bona regularium decedentium ſive in habitu ſive ſine habitu, ſpectare debent ad Ordinem quem fuerunt profeſſi.
25. Ordinarii uniones non debent impedire.
26. Regulares poſſunt exercere curam animarum.
27. Poſſunt campanas pulſare, miſſas celebrare, mortuorum corpora aſſociare.
28. Quomodo novitiæ ſunt examinandæ ab Ordinariis ante profeſſionem.
29. Cap. 8. ſeſſ. 23. Conc. Trid. neminem niſi à ſuo Ordinario poſſe ordinari, non habet locum in regularibus.
30. Mendicantes poſſunt Miſſas in quibuſcumque Eccleſiis celebrare etiam diebus Dominicis, dum Parochialis Miſſa celebratur.
31. Concionare poſſunt in ſuis Eccleſiis.
32. Quilibet poteſt omni tempore divinis intereſſe in eorum Eccleſiis.
33. Et etiam Euchariſtiam ſumere, excepto

cepto tempore Paſchatis.

34. *In Feſtis Sanctorum ordinum & aliis diebus privilegiatis ſuſpenduntur interdicta ordinariorum.*

35 *Quid ſi quæſtio fiat de præcedentia.*

36. *Regulares ad curam animarum præfici non debent niſi prævio examine ordinarii.*

37. *Non tenentur ad quartam funeralium.*

38. *Nec quorumcumque eis legatorum.*

39. *Salvo tamen jure ſepulturæ quod debetur parochiis.*

40. *Sepultura debet eſſe libera.*

41. *Non tenentur ad contributionem pro ſeminario.*

42. *Nec ad decimas, primitias, ſubſidia charitativa qualiacumque.*

43. *Nec ad aliqua onera tam ordinaria quàm extraordinaria.*

44. *Etiamſi ſint in poſſeſſione ſolvendi.*

45. *Eleemoſynas petere poſſunt.*

46. *Regulares delinquentes à ſuis ſuperioribus puniuntur.*

47. *Niſi ſuperiores negligentes ſint, aut ſit periculum ſcandali.*

48. *Epiſcopi debent gratis dare licentiam conſtruendi domos regularium, nec recuſari poteſt niſi ſubſiſtente legitima cauſa ſuperioribus explicanda.*

49. *Mandatum in die cœnæ Domini facere & prædicare poſſunt.*

50. *De privilegio ſepulturæ.*

51. *Teſtamenta abſque præſentia parochi facta ſubſiſtunt.*

52. *Ad quas proceſſiones compelli poſſint.*

53. *Pontifex extinguit lites, & eas ad ſe advocat ſi quæ ſuſcitentur à judicibus incompetentibus adverſus regulares utriuſque ſexus.*

54. *Confirmantur & de novo conceduntur omnia privilegia quæ decretis Concilii Tridentini expreſſe non contrariantur alia quam ſuperius eſt dictum conceſſum & declaratum.*

55. *Etiam in favorem monialium.*

56. *Communicatio privilegiorum.*

57. *Extenſa etiam ad moniales.*

58. *Clauſula irritans adverſus aliter judicantes.*

59. *Deputantur judices & privilegii hujus executores.*

60. *Tranſumpta hujus privilegii authentica ſunt.*

61. *Exemptio à contributione ſeminarii.*

62. *Cœnobia regularium ſunt ſeminaria.*

63. *Avocantur & extinguuntur lites.*

64. *Species Ordinum mendicantium.*

65. *Inhibentur quibuſcunque ſub pœnis arbitrariis.*

66. Nulla *exceptio huic gratiæ opponi poteſt.*

67. *Deſignantur varii judices conſervatores & executores.*

68. *Creditur tranſumpto.*

69. *Habet vim extravagantis.*

70. *Privilegium hoc poſt publicationem habet vim perſonalis intimationis.*

Digitized by Google

2. Ordines mendicantium plus Eccleſiæ proſunt, quam alii ſtatus Eccleſiaſtici.
3. Affectus Pontificis in Ordines mendicantium.
4. Prælati Conc. Trid. decreta plerumque odio exemptionum in pravum ſenſum contorquent, & nu. 5.
5. Ordinarii variis quibus hic recenſentur caſibus, gravant exemptos.
6. Ordinarii quidam manibus pedibuſque laborant, ut exemptos ſuæ iuriſdictioni ſubiiciant.
7. Pontifex occurrit permultis ordinariorum exceſſibus, qui hic relati ſunt.
8. Mendicantes Ordines ſuſtinent pondus diei & æſtus.
9. Ordinarii ſenſum Conc. Trid. in ſuum compendium trahunt.
10. Mendicantes poſſunt in ſuis Eccleſiis concionari ſine licentia Ordinarii.
11. Confeſſiones poſſunt audire tam intra quam extra eorum Eccleſias.
12. Admiſſus ſemel in una diœceſi, neceſſe non eſt ut iterum approbetur.
13. Confeſſores Monialium qui degunt ſub cura regularium, non tenentur examinari.
14. Lectores & graduati non ſubiiciuntur examini.
15. Quid de ingreſſu Monialium quo ad Epiſcopos & de licentia non danda ingrediendi monaſteria monialium Epiſcopis non ſubjecta.
16. Religioſi mendicantium utriuſque ſexus exempti à iuriſdictione ordinaria proceſſuſque & ſententiæ nullitati ſubjectæ.
17. Item ſindici & eorum procuratores.
18. Ordinarius non poteſt intereſſe regimini Ordinis mendicantium utriuſque ſexus, ut neque etiam correctioni.
19. Correctio ſpectat ad ſuperiorem conventus.
20. Ordinarius etiam ſe non intermiſcet rationibus ſindicorum cœnobii.
21. Habentes recurſum ad ordinarium, poſſunt à ſuis ſuperioribus puniri.
22. Superiores poſſunt criminaliter procedere contra religioſos, ac etiam ordinario inhibere, invocato etiam brachio ſeculari.
23. Ordinarii non debent religioſos extra clauſtra degentes ſub ſua protectione recipere.
24. Bona regularium decedentium ſive in habitu ſive ſine habitu, ſpectare debent ad Ordinem quem fuerunt profeſſi.
25. Ordinarii uniones non debent impedire.
26. Regulares poſſunt exercere curam animarum.
27. Poſſunt campanas pulſare, miſſas celebrare, mortuorum corpora aſſociare.
28. Quomodo novitiæ ſunt examinandæ ab Ordinariis ante profeſſionem.
29. Cap. 8. ſeſſ. 23. Conc. Trid. neminem niſi à ſuo Ordinario poſſe ordinari, non habet locum in regularibus.
30. Mendicantes poſſunt Miſſas in quibuſcumque Eccleſiis celebrare etiam diebus Dominicis, dum Parochialis Miſſa celebratur.
31. Concionare poſſunt in ſuis Eccleſiis.
32. Quilibet poteſt omni tempore divinis intereſſe in eorum Eccleſiis.
33. Et etiam Euchariſtiam ſumere, excepto

cepto

cepto tempore Paſchatis.

34. *In Feſtis Sanctorum ordinum & aliis diebus privilegiatis ſuſpenduntur interdicta ordinariorum.*

35 *Quid ſi quæſtio fiat de præcedentia.*

36. *Regulares ad curam animarum præfici non debent niſi prævio examine ordinarii.*

37. *Non tenentur ad quartam funeralium.*

38. *Nec quorumcumque eis legatorum.*

39. *Salvo tamen jure ſepulturæ quod debetur parochiis.*

40. *Sepultura debet eſſe libera.*

41. *Non tenentur ad contributionem pro ſeminario.*

42. *Nec ad decimas, primitias, ſubſidia charitativa qualiacumque.*

43. *Nec ad aliqua onera tam ordinaria quàm extraordinaria.*

44. *Etiamſi ſint in poſſeſſione ſolvendi.*

45. *Eleemoſynas petere poſſunt.*

46. *Regulares delinquentes à ſuis ſuperioribus puniuntur.*

47. *Niſi ſuperiores negligentes ſint, aut ſit periculum ſcandali.*

48. *Epiſcopi debent gratis dare licentiam conſtruendi domos regularium, nec recuſari poteſt niſi ſubſiſtente legitima cauſa ſuperioribus explicanda.*

49. *Mandatum in die cœnæ Domini facere & prædicare poſſunt.*

50. *De privilegio ſepulturæ.*

51. *Teſtamenta abſque præſentia parochi facta ſubſiſtunt.*

52. *Ad quas proceſſiones compelli poſſint.*

53. *Pontifex extinguit lites, & eas ad ſe advocat ſi quæ ſuſcitentur à judicibus incompetentibus adverſus regulares utriuſque ſexus.*

54. *Confirmantur & de novo conceduntur omnia privilegia quæ decretis Concili Tridentini expreſſe non contrariantur alia quam ſuperius eſt dictum conceſſum & declaratum.*

55. *Etiam in favorem monialium.*

56. *Communicatio privilegiorum.*

57. *Extenſa etiam ad moniales.*

58. *Clauſula irritans adverſus aliter judicantes.*

59. *Deputantur judices & privilegii hujus executores.*

60. *Tranſumpta hujus privilegii authentica ſunt.*

61. *Exemptio à contributione ſeminarii.*

62. *Cœnobia regularium ſunt ſeminaria.*

63. *Avocantur & extinguuntur lites.*

64. *Species Ordinum mendicantium.*

65. *Inhibentur quibuſcunque ſub pœnis arbitrariis.*

66. Nulla *exceptio huic gratiæ opponi poteſt.*

67. *Deſignantur varii judices conſervatores & executores.*

68. *Creditur tranſumpto.*

69. *Habet vim extravagantis.*

70. *Privilegium hoc poſt publicationem habet vim perſonalis intimationis.*

Digitized by Google

cepto tempore Paſchatis.

34. *In Feſtis Sanctorum ordinum & aliis diebus privilegiatis ſuſpenduntur interdicta ordinariorum.*

35 *Quid ſi quaeſtio fiat de praecedentia.*

36. *Regulares ad curam animarum praefici non debent niſi praevio examine ordinarii.*

37. *Non tenentur ad quartam funeralium.*

38. *Nec quorumcumque eis legatorum.*

39. *Salvo tamen jure ſepulturae quod debetur parochiis.*

40. *Sepultura debet eſſe libera.*

41. *Non tenentur ad contributionem pro ſeminario.*

42. *Nec ad decimas, primitias, ſubſidia charitativa qualiacumque.*

43. *Nec ad aliqua onera tam ordinaria quàm extraordinaria.*

44. *Etiamſi ſint in poſſeſſione ſolvendi.*

45. *Eleemoſynas petere poſſunt.*

46. *Regulares delinquentes à ſuis ſuperioribus puniuntur.*

47. *Niſi ſuperiores negligentes ſint, aut ſit periculum ſcandali.*

48. *Epiſcopi debent gratis dare licentiam conſtruendi domos regularium, nec recuſari poteſt niſi ſubſiſtente legitima cauſa ſuperioribus explicanda.*

49. *Mandatum in die coenae Domini facere & praedicare poſſunt.*

50. *De privilegio ſepulturae.*

51. *Teſtamenta abſque praeſentia parochi facta ſubſiſtunt.*

52. *Ad quas proceſſiones compelli poſſint.*

53. *Pontifex extinguit lites, & eas ad ſe advocat ſi quae ſuſcitentur à judicibus incompetentibus adverſus regulares utriuſque ſexus.*

54. *Confirmantur & de novo conceduntur omnia privilegia quae decretis Concilii Tridentini expreſſe non contrariantur alia quam ſuperius eſt dictum conceſſum & declaratum.*

55. *Etiam in favorem monialium.*

56. *Communicatio privilegiorum.*

57. *Extenſa etiam ad moniales.*

58. *Clauſula irritans adverſus aliter judicantes.*

59. *Deputantur judices & privilegii hujus executores.*

60. *Tranſumpta hujus privilegii authentica ſunt.*

61. *Exemptio à contributione ſeminarii.*

62. *Coenobia regularium ſunt ſeminaria.*

63. *Avocantur & extinguuntur lites.*

64. *Species Ordinum mendicantium.*

65. *Inhibentur quibuſcunque ſub poenis arbitrariis.*

66. *Nulla exceptio huic gratiae opponi poteſt.*

67. *Deſignantur varii judices conſervatores & executores.*

68. *Creditur tranſumpto.*

69. *Habet vim extravagantis.*

70. *Privilegium hoc poſt publicationem habet vim perſonalis intimationis.*

Digitized by Google

PRivilegium Pii Papæ Ordinibus mendicantium anno 1567. Kalendas Junii 17. conceſſum pro conſervatoribus ampliſſimorum eorum privilegiorum eiſdem Ordinibus conceſſorum deputavit Generalem Ordinis ſancti Hieronymi & curiæ cauſarum Apoſtolicæ Cameræ generalem auditorem. At idem Pontifex brevi ſuo declaratorio ejuſdem privilegii majoribus favoribus mendicantium Ordines proſequendo longe pluribus & commodioribus conſervatoribus eorundem privilegia ampliavit, declaravit, atque confirmavit, concedendo eis pro conſerva-
1 toribus non modò generalem curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ auditorem, ſed & quarumcumque tam Cathedralium quàm Collegiatarum Eccleſiarum Decanos, Præpoſitos, Archipresbiteros, Archidiaconos, theſaurarios & quoſcumque alios in eiſdem Eccleſiis dignitates obtinentes ubilibet & quibuſcumque regionibus terris & locis exiſtentes, qui & eorum quilibet per ſe vel alium ſeu alios privilegia eiſdem conceſſa ubi & quando opus fuerit ac quoties pro parte alicujus ex Ordine requiſiti fuerint authoritate Apoſtolica procedat ac faciat privilegiis pacifice frui & gaudere. Porrò quia utraque privilegiaria conſtitutio in favorem Ordinum mendicantium ac in eorum privilegiis participantium frequenter uſui venire poteſt, huic in gratiam eorundem Ordinum qui ſedulum in vinea Domini quotidie exhibere non ceſſant famulatum hanc utramque conſtitutionem hic exemplandam inſerendamque exiſtimavi.

Rationi enim congruit, ut cùm de aliorum privilegiis conſervatoriiſque hactenus tractaverim ne mendicantium privilegiorum obliviſcar, qui non peioris, ſed melioris quàm alii conditionis eſſe debent, *Navar. conſ. 6. num. 6. de appellat.*

2 Quippe quod mendicantium Ordo plus Eccleſiæ proſit, quàm clericorum ſæcularium ſtatus, *Navar. conſ. 1. de regularibus.*

Pius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei
Ad perpetuam rei memoriam.

3 ETſi mendicantium Ordines qui ſedulum in vinea Domini quotidie exhibere non ceſſant famulatum ſummo ſemper ſtudio (etiam dum in minoribus eſſemus) amplexi ſumus; ad ſummi tamen Apoſtolatus apicem (meritis licet imparibus) divina favente clementia aſſumpti dum in mente recolimus, facere non poſſumus quin eos propenſiori charitate & paterno affectu amplectamur; ac exinde pro ſuis ſanctis ſtudiis honeſtiſque laboribus proque ſalute animarum ab Apoſtolica Sede (cujus continuò pacem & dignitatem Ordinis ipſi fortiter tutati ſunt) tam ſpiritualia quàm temporalia ſubſidia ornamentaque acceperint & accipiant, quibus & ſancta ſua officia ac vitam ſuam regularem facilius atque expeditius exequi & tranſigere poſſint, & cæteræ religioſæ perſonæ Ordi-

Digitized by Google

Ordineſque alii exemplo ipſorum promptiores alacrioreſque ad ſua officia perſolvenda reddantur. Hinc eſt, quod nos attendentes pleroſque ex venerabilibus fratribus noſtris Archiepiſcopis & Epiſcopis qui eoſdem Ordines præcipue tanquam fructiferos in agro Domini palmites & colere & adjuvare deberent, non ſolum id exequi, negligere, verum etiam Conc. Trid. decretis in pravum cenſum retortis eos, & eorum quemlibet variis afficere incommodis & perturbationibus, eorumque privilegiis non modicum afferre gravamen conantur. Quidam enim Epiſcopi (ut accipimus) nolunt admittere, quoſdam regulares ad prædicationem etiam in ſuis Eccleſiis faciendam, quamvis de eorum habilitate ad hujuſmodi opus exercendum habeant teſtimonium à ſuis ſuperioribus. Alii verò volunt, ut ne dum ſemel ſed etiam plures in anno coram ipſis vel eorum vicariis Prædicatores præſententur, ac pro licentia prædicandi (quam non niſi in ſcriptis dare volunt) aliquid quandoque exigunt. Alii etiam Epiſcopi maximam regularibus injuriam irrogare videntur, dum præter ordinem & conſuetudinem abſque ulla ratione quoſdam rejiciunt & quoſdam (pro eorum libitu) admittunt ad prædicationem hujuſmodi habendam in locis ſuæ diœceſis. Quorundam etiam locorum ordinarii quoſdam religioſos probos viros & idoneos (etiam à ſuis ſuperioribus approbatos) ad confeſſiones audiendas admittere nullo modo volunt. Quidam ex eis volunt non ſolùm ſingulis annis, ſed etiam plures in anno in aliquibus partibus eoſdem confeſſores ſibi præſentari. In aliquibus verò oppidis tam Epiſcopi ſeu eorum Vicarii quàm Presbyteri curati nolunt ut Fratres mendicantes vocati ad audiendas confeſſiones infirmorum (maxime ſi infirmitas eſt gravis) aut etiam ſanorum in privatis illorum domibus vel alibi præterquam in ſuis Eccleſiis aut monaſteriis poſſint accedere, nonnulli etiam audent confeſſiones monialium (qui pleno jure ſubſunt regularibus) examinare, cùm tamen id minime per concilium decernatur, ſicut & de fratribus qui ſunt audituri confeſſiones aliorum fratrum. Qui etiam in aliquibus partibus nituntur aſſerere ſeu facere ne quiſquam infra annum poſſit ſacram Euchariſtiam in Eccleſiis mendicantium recipere, neque etiam in moniales tertiarias nuncupatas ſuorum Ordinum (ut aliqui aſſerunt) in aliquibus partibus fieri, cùm tamen ſolùm in Paſchate (quoad ſæculares duntaxat) juxta privilegia ſummorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum eiſdem Ordinibus conceſſa id obſervari debeat. Alii verò Epiſcopi ſeu eorum Vicarii audent ad eorum libitum dare licentiam quibuſcumque quæcumque monaſteria monialium etiam ſanctæ Claræ ingrediendi, etiamſi regularium curæ ſubdita ſint. Quidam verò ſub prætextu exquirendi voluntates puellarum ante profeſſionem earum, volunt eas extrahere à monaſteriis, & per longum tempus alibi detinere, ipſaſque puellas ſeu novitias de pleriſque rebus interrogant neque neceſſariis, neque in decre-

ſo Concilii Tridentini deſuper contentis, ex quibus non modica poteſt oriri occaſio ſcandali. Alii verò plerique noluerunt quoſdam regulares aliarum diœceſium ſacris Ordinibus initiare, ac etiam à ſui Ordinis Prælatis approbatos admittere nolunt. Aliqui verò ſingulis dominicis diebus in ſuos parochianos ad ſonum campanæ excommunicationem promulgant, ut non poſſint intereſſe miſſis, concionibus & divinis officiis niſi in propria parochia. Alii verò ipſis prohibent ut omninò in aliis Eccleſiis (etiam requiſiti) non celebrent. Alii verò in aliquibus partibus in eorum Eccleſiis conciones ſacræ ſcripturæ & ſermones pro mortuis haberi nolunt, & ſi aliquid ipſis relictum fuerit ut ab ipſis Miſſæ dicantur, vel alia officia pro mortuis celebrentur, ipſi ſibi ea uſurpant, dicentes, quod ipſi ea exequi non poſſunt, quia ipſi ſunt paſtores. Alii verò ſub excommunicationis latæ ſententiæ & exilii per decennium à diœceſi pœna inhibuerunt ne Miſſæ in eorum Eccleſiis celebrentur in diebus feſtivis antequam rector parochialis Eccleſiæ celebraverit. Alii etiam nolunt, ut dum prædicatio in Eccleſia cathedrali habetur, alibi prædicetur. Ac inſuper in quibuſdam locis omnem Ordinem & quietem perturbant, dum controverſias jam diu ſopitas & extinctas ſuper præcedentia excitarunt, & ubi nullæ erant pepererunt duo pro arbitrio & voluntate eorum hos illis præferre voluerunt. Quidam etiam Epiſcopi volunt regulares à cura animarum excludi, & illam ſolis presbyteris ſæcularibus committi. Quidam verò quartam funeralium extendere volunt etiam ad Miſſas, legata & alia quæcunque, quæ domibus regularium relinquuntur. Alii autem volunt quartam partem omnium eorumque etiam pro ornamento Eccleſiæ, palliorum, planetarum, corticarum pannorum & eorum etiam quæ pro victu fratrum relinquuntur. Alii etiam in quibuſdam partibus etiam volunt non ſolùm jus ſepulturæ ſolvi conſuetum, quod ſemper ſolvitur, neque denegatur, ſed etiam omne illud quod Eccleſiis ordinum ad eorum libitum partes dant, quando ſepeliuntur ibidem defunctorum corpora, id totum curatis etiam de novo ſolvatur, inſtanter conantur, impedientes ne aliter corpora defunctorum ad monaſteria fratrum deferantur; unde in hoc maxime tam partes quàm ipſos fratres gravari contingit. Aliqui verò etiam ex locis mendicantium qui curam habent animarum, volunt pro ſeminario decimas exigere, ac in caſu retinentiæ etiam pignus exigunt. Alii autem præfatos fratres ac moniales ſub eorum cura degentes ſubſidium regium perſolvere cogunt, cùm multæ earundem monialium vix habeant pro earum victu & veſtitu neceſſaria vitæ. Alii etiam in quibuſdam partibus pauperes mendicantes eleemoſynas petere prohibent pro eorum duntaxat ſuſtentatione, & ſi invenirent eos panem vel aliquid aliud ſimile pro amore DEI ſibi collatum portantes, quandoque ab eis auferre minantur, afficientes eos gravi injuria & contumelia. Nonnulli verò Epiſcopi & Capitula Canonicorum paupere

peres mendicantes tam fratres quàm moniales ſuorum Ordinum, tam de redditibus bonorum ſi quæ habent, quam de poſſeſſionibus, vineis, agris & aliis ſuis bonis quibuſcumque non ſolùm largitione fidelium ſibi conceſſis, ſed & aliis juſtis de cauſis ab eis acquiſitis, ac pecuniis emptis ſibi decimas ac primitias aliis reſpectivè ſolvere cogunt. Alii autem auſi ſunt inquirere & proceſſus facere contra aliquos regulares intra clauſtra delinquentes, vel de quorum delictis aliqua erat ſuſpicio, non expectatâ ſuorum ſuperiorum cenſurâ. Alii verò Epiſcopi monialium monaſteria ingredi & illa ingrediendi licentias aliis concedere, & adverſus illas proceſſus formare, ipſorum Ordinum ſuperioribus irrequiſitis præſumunt. Aliqui etiam dominium temporale ſuper moniales habere prætendunt. Nonnulli verò frequentiſſimè regulares citant & juriſdictioni ſuæ ſubijcere tentant, ac eorum conventum occupant, ipſos expellendo, ac in ipſos juriſdictionem vel poteſtatem exercent. Aliqui verò ipſos carceribus (abſque cauſæ cognitione) mancipant, ac manibus pedibuſque laborant ut regulares mendicantes ſuæ ditioni ſubijciant, & uſque adeò ſe intromiſerunt in gubernatione conventuum & in correctionibus fratrum, ut Provincialibus & Generalibus nullus amplius videatur relictus locus aut ulla juriſdictio. Aliqui autem conventuum Priores & Guardianos rationes & computa facere cum ſyndicis conventuum hujuſmodi prohibent, fratres quoque qui ad Epiſcopos hujuſmodi recurſum habent, à Prioribus & Guardianis præfatis caſtigari & puniri interdicuntur. Inhibent quoque Superioribus Ordinum, ne faciant proceſſus contra fratres, ac in ipſos imperium & brachium ſæculare exerceant. Alii verò ipſos extra clauſtra degentes ſub eorum protectione recipiunt, eoſque ſic permanere permittunt, eoſque etiam invitis ſuis Superioribus detinent. Aliqui verò bonorum ipſorum fratrum tanquam ad eos (ſi extra clauſtra defuncti fuerint) ſpectantium poſſeſſionem occupare præſumunt, & ad libitum religionis reverſis, ſua bona conſignare nolunt, ac etiam uniones à ſede prædicta aut alias rite factas de beneficiis Eccleſiaſticis, impediunt, & ſibi relaxare debere volunt, & contradictores excommunicationis gladio feriunt. Alii verò regulares campanas diebus feſtivis pulſare, vel eodem tempore quo ipſi celebrant, Miſſas celebrare nolunt. Aliqui etiam pro licentia danda ædificandi quandam domum regularem, triginta vel quadraginta ducatos exigere non erubuerunt. Alii verò eos mortuorum corpora aſſociare: alii autem illos cum parocho ſimilia munera ſubire non permittunt, niſi major pars Canonicorum intervenerit. Alii verò mortuorum officia in regularium Eccleſiis peragi nolunt, niſi cum ipſorum præſentia, & ipſorum moniales vel alias perſonas etiamſi in earum

Digitized by Google

funere parochus intervenire non deberet , ſepelire prohibent , niſi ipſi parocho
prius certum quid ſolutum fuerit , & ſi aliquem ipſi ſciverint in regularium Ec-
cleſiis ſepulturam elegiſſe , eum (ut dicitur) non ante ad illas adferre ſinunt , quam
ad Parochi Eccleſiam delatum , inibique officium peractum fuerit. Poſtremo ve-
rò teſtamenta ſine presbyterorum præſentia fieri prohibent & ſi ipſis regularibus
relictum fuerit , id aſſerentes contra Concilii Tridentini canones eſſe , revoca-
re omninò procurant. Ac propterea volentes præmiſſis ac aliis ſimilibus exceſſi-
7 bus & gravaminibus ex noſtris paſtoralis officii debito providere , attendentes e-
tiam illos qui onus diei & æſtus tam in prædicationibus quàm in cæteris ſpirituali-
8 bus muneribus quotidie ſuſtinent , niſi etiam aliquantiſper ſubleventur , facile
fore ut oppreſſi à ſuis officiis omninò deſiſtant , ne impoſterum eis aliquod infera-
9 tur gravamen , Concilii Tridentini hujuſmodi decreta quorum falſa ſeu minus ve-
ra intelligentia permiſſa irrepſerunt , quorumque declaratio non niſi ad nos ſpectat,
modo & forma infraſcriptis declarandum cenſuimus. Nos igitur motu proprio ,
10 ad alicujus inſtantiam , ſed de mera deliberatione & ex certa ſcientia noſtris ac de
Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine declaramus , canonem *ſeſſionis* 24. *cap.* 4. per
quem omnibus regularibus etiam in ſuorum Ordinum Eccleſiis contradicente E-
piſcopo prædicationis officium interdicitur , mendicantium Ordinum fratres hu-
juſmodi quando à ſuis generalibus vel eorum miniſtris Provincialibus ad id depu-
tati fuerint , non comprehendere , neque eos afficere poſſe. Imò volumus quod in
ſuis Eccleſiis quando eis placuerit licite & abſque ullo impedimento vel contradi-
11 ctione etiam Epiſcopi (niſi ipſe prædicaverit) prædicare poſſit. Quod verò in *ſeſſio-
ne* 23. *cap.* 15. circa confeſſiones à regularibus non audiendas ſtatuitur, hoc etiam di-
ctorum Ordinum fratres à præfatis ſuis , Generalibus vel miniſtris Provincialibus
ad audiendas confeſſiones utriuſque ſexus Chriſti fidelium approbatos (non permit-
titur) minime comprehendat , ita ut à confeſſionibus audiendis tam intra eorum
Eccleſias & domos , quàm extra minimè prohibeantur , ſuper hoc litteras felicis
recordationis Pauli Papæ IV. etiam prædeceſſoris noſtri , concedentes eiſdem men-
dicantibus fratrib⁹ regularis obſervantiæ poſſe confeſſiones ſecularium perſonarum
12 etiã infirmarũ, etiam extra domos & monaſteria ſua & ubilibet audire, approbando
& de novo concedendo. Statuimus etiam, quod ille qui ſemel in una Diœceſi ad-
miſſus per Epiſcopum fuerit, ſemper in eadem diœceſi habeatur pro admiſſo , nec
amplius examinari vel præſentari in dicta diœceſi debeat, tam quo ad prædicationes
faciendas, quàm quo ad confeſſiones audiendas , nec aliquid pro prædictis exigere
13 vel recipere debeat. Confeſſores verò monialium qui degunt ſub cura regularium, ab
ordinario examinari nolumus, quemadmodum neque etiam fratres , ſi debeant au-
14 dire confeſſiones aliorum fratrum , examinari debent. Lectores deſuper ex eiſdem
fratri-

fratribus & in Theologia graduati, qui cum licentia ſuorum ſuperiorum ad gradum
admiſſi fuerint, cùm de ipſorum doctrina ambigendum non ſit, tam confeſſiones
audituri quàm prædicationis munus ſubituri, ab Epiſcopis minime examinentur. 15
Cumque inhoneſtum ſit quemlibet in alienam meſſem falcem inijcere, cumque mo-
nialium monaſteria nonniſi de Epiſcopi vel ſuperioris licentia & in caſibus neceſſariis
aliquis ingredi præſumat in *ſeſſione 25. canone* 5. prohibetur hoc tantum in illis mo-
naſteriis locum habere volumus, quæ ordinariis ipſis pleno jure ſubſunt in quibus
caſibus neceſſariis ipſi dare licentiam poſſint & non in aliis monaſteriis. Ita ut in præfa-
tis monaſteriis quæ ordinariis ipſis pleno jure non ſubſunt, ipſi ordinarii illa ingredi
non poſſunt, prout in regulis earum ſeu de jure ſtatuitur. Et eis aliquos proceſſus 16
adverſus moniales ipſas ſeu fratres hujuſmodi propter ea ſeu alias ipſorum ſuperiori-
bus Ordinum irrequiſitis quoquo modo formare aut facere poſſe omninò prohibe-
mus, ita ut aliquam juriſdictionem ſeu aliud quodcumque dominium in moniales
& fratres hujuſmodi reſpective habere, exercere, aut exequi nullatenus poſſint aut
debeant, imò illas & illos omnes ab eorum ſuperioritate, dominio, juriſdictione &
poteſtate eximimus & liberamus, prout eis conceſſum eſt per ſua privilegia à ſede
præfata obtenta & ita præfati fratres & moniales ſint excluſi à ſuperioritate & juriſ-
dictionem ordinariorum reſpective hujuſmodi, ut etiam in illarum vel illorum ſyn-
dicis aut procuratoribus deputandis vel in diſponendis illorum facultatibus vel alia 17
ſibi non competentia facienda ullatenus non ſe intromittant; nec etiam ordinarii
ipſi regulares præfatos citare & juriſdictioni ſuæ ſubijcere, ac eorum conventus oc-
cupare, ipſos ab eis expellendo, ac in ipſos juriſdictionem aliquam & poteſtatem
exercere (ut præmittitur) aut ipſos carceribus mancipare & contra eos aliquid
aliud facere poſſint ut ſuæ ditioni ſubijciantur, neque etiam ſe intromittant ullo 18
pacto aut aliqua ratione in gubernatione conventuum tam fratrum quàm monia-
lium hujuſmodi, & illorum correctionibus, ſed omnia iſta & alia neceſſaria ad 19
correctionem & gubernationem fratrum aut monialium hujuſmodi & eorum Ge- 20
neralibus ac miniſtris ſeu Provincialibus vel aliis eorum aut earum reſpective Supe-
rioribus etiam ratione computa faciendi cum ſyndicis conventuum hujuſmodi
omninò relinquantur, nec ullo modo in præmiſſis & aliis fratres & moniales hu-
juſmodi tangentibus ordinarii prædicti per ſe vel alios intromittant. Fratres quo-
que ſi contigerit eos ad hujuſmodi ordinarios recurſum habere à præfatis Gene- 21
ralibus miniſtris & Provincialibus, Prioribus Guardianis, & aliis ſuis Superiori-
bus, caſtigari & puniri poſſe & debere, neque ipſos ordinarios præfatis ſuperiori-
bus Ordinum hujuſmodi ullatenus inhibere, quinimò præfatos ſuperiores pro- 22
fuerit circa delictorum inquiſitionem vel caſtigationem facere poſſe decernimus,
invocato etiam ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachii ſæcularis. Inhibemus 23

etiam

Digitized by Google

etiam ipſis ordinariis ne Fratres extra clauſtra degentes ſub eorum protectione re-
24 cipiant, eoſque invitis ſuis Superioribus detineant: Prohibemus quoque eiſdem
ordinariis, ne aliquo modo ſe intromittant in bonis dictorum Fratrum, extra clau-
ſtra ſuorum monaſteriorum pro tempore degentium ſive decedentium, & quamvis
in habitu ſive abſque habitu moriantur, volumus quod eorum bona mobilia & im-
mobilia ad Ordinem quem profeſſi ſunt pertineant diſponenda juxta conſtitutiones
ſeu ordinationes præfatorum Ordinum, neque illa præfati ordinarii occupare præ-
ſumant, imo hujuſmodi & ad habitum religionis revertentium bona omnia mona-
25 ſteriis, ipſis cum ea quæ acquirit monachus, de jure monaſterio acquirantur, perti-
nere etiam decernimus. Ac ipſis ordinariis ne quaſcunque uniones etiam perpetuas
à ſede prædicta vel aliàs ut præfertur hactenus factas vel pro tempore faciendas de
beneficiis Eccleſiaſticis ſeu illorum fructibus quin ſuum ſortiantur effectum impe-
diant omninò etiam prohibemus, & cenſuras Eccleſiaſticas & alias pœnas per eos in
26 contradictores pro tempore latas nullius eſſe roboris vel momenti ſimiliter decerni-
mus & declaramus. Inſuper volumus, quod præfati regulares quibus cura anima-
rum ineſt, poſſint per ſe ipſos juxta ſuorum ſuperiorum Ordinem aut alios vicarios
ſeu capellanos ſeculares ipſorum regularium nutu amovibiles ab eis deputatos ab
ordinario pro idoneis nominatos & approbatos præfatam curam exercere: neque in
eorum deputatione vel amotione, neque alicujus partis fructuum conſignatione pro
præfatis capellanis ſeu vicariis ſecularibus ſi per tales curam exerceri contigerit E-
27 piſcopi ullo pacto ſe intromittant. Prohibemus inſuper eiſdem ordinariis ac aliis
quibuſcumque perſonis, ne impediant ipſos Fratres quando eis placuerit tam in
diebus Dominicis & Feſtivis aut aliis totius anni temporibus campanas pulſare,
& etiam tempore quo ipſi celebraverint, miſſas celebrare, nec non corpora mor-
tuorum aſſociare & illa per Fratres ipſos quando in Eccleſiis ſuis præfatis delata
fuerint & abſque præſentia rectorum Eccleſiarum hujuſmodi ſepeliri facere, ac
officia mortuorum hujuſmodi peragi poſſe: neceſſariamque præſentiam recto-
rum aut aliorum clericorum, quin infirmi liberè ſua poſſint condere teſtamen-
ta minime eſſe, ac ipſos regulares legata aut quævis alia ſibi in teſtamentis relicta
28 exigere & obtinere poſſe, neque aliquod jus in contrarium eſſe decernimus &
declaramus, volumus etiam quod puellarum DEO dicendarum an ſcilicet co-
actæ vel ſeductæ fuerint examen faciendum nonniſi infra quindecim dies poſtquam
juxta Concilium Tridentinum Epiſcopi vel eorum vicarii requiſiti fuerint fieri
poſſit, quibus elapſis amplius in hoc illis ſe intromittere non liceat, cujus occa-
ſione nec Epiſcopus nec ejus vicarius intra ſepta monaſteriorum ingrediantur, ſed
ſtent ante cratem ferream & interrogationes alias quam eas quæ præfatis Con-
cilium Tridentinum jubet eis fieri omninò prohibemus; ac ſimiliter volumus
quod

Digitized by Google

quod puellæ ſeu novitiæ ipſæ ad alias irrogationes reſpondere minime teneantur, *ſeſſionis verò 23. cap.* 8. neminem niſi à proprio Epiſcopo ordinari poſſe, ſtatuens, 29
in regularibus locum non habere omninò declaramus, ita quod fratres hujuſmodi præfatos etiam ſacros Ordines à quolibet antiſtite, gratiam & communionem Apoſtolicæ ſedis habente (ordinarii loci minime requiſitâ licentiâ) in locis ſeu domibus fratrum hujuſmodi aut alibi percipere poſſint. Et inſuper *ſeſſionis 22.* decre- 30
tum per quod populum ſæpe ad ſuas Eccleſias ſaltem dominicis & majoribus feſtivis diebus convenire debere monet inſequendo: volumus quod Fratribus mendicantibus hujuſmodi non ſolum prohiberi non poſſit, ne miſſas & alia divina officia faciant in eorum Eccleſiis, verum etiam in quibuſcunque aliis ubi celebrari miſſas ſolitum eſt, etiam ipſis non vocatis ſeu ad id requiſitis celebrare valeant: ac etiam quod conciones & lectiones ſacræ ſcripturæ & ſermones pro mortuis etiam in Eccleſiis ſuis facere ac eleëmoſynas pro celebrandis hujuſmodi miſſis & aliis divinis officiis 31
peragendis, ſi eis illas donari ſeu relinqui contingat recipere; nec non miſſas & divina officia hujuſmodi etiam in diebus dominicis vel etiam antequam rector parochialis Eccleſiæ celebraverit, celebrare & facere, & quando eis videbitur, etiamſi tunc in Eccleſia cathedrali prædicetur prædicare, ac etiam quicunque utriuſque ſexus 32
Chriſti fideles totius anni tempore illas & illa in Eccleſiis fratrum hujuſmodi audire poſſint: ipſique Chriſti fideles ullatenus deſuper moleſtari aut impediri per locorum ordinarios ſeu rectores parochialium Eccleſiarum aut alios quoſcumque ullo pacto cauſa vel occaſione non valeant ſeu debeant, ac præfati Chriſti fideles audiendo miſſas & alia divina officia in Eccleſiis fratrum hujuſmodi diebus Dominicis aut feſtivis præcepto Eccleſiæ de illis audiendis ſatisfeciſſe cenſeantur, ipſique Chriſti fideles Sacramentum Euchariſtiæ (Reſurrectionis Dominicæ feſtivitate duntaxat excepta) ſumere, eiſque illud per fratres hujuſmodi adminiſtrari valeant, nec ad illud fa- 33
ciendum per locorum ordinarios aut Eccleſiarum rectores præfatos ſeu alios quoſcumque (illorum licentia minime requiſitâ) etiam ſub cenſuris Eccleſiaſticis & aliis pœnis cogi vel compelli poſſint ſeu debeant etiam decernimus & declaramus. Et licet in *ſeſſione 20. cap.* 12. caveatur, quod cenſuræ & interdicta Eccleſiaſtica etiam à locorum ordinariis promulgata mandante Epiſcopo à regularibus in eorum Eccle- 34
ſiis publicari debeant, tamen ſi tempore celebrationis alicujus ex feſtis Sanctorum Ordinum eorundem ac aliàs in aliis feſtivitatibus juxta eorundem Ordinum privilegia Apoſtolica interdictum hujuſmodi emanaverit, illud in præfatis feſtivitatibus juxta eorundem Ordinum privilegia Apoſtolica interdictum hujuſmodi emanaverit, illud in præfatis feſtivitatibus & earum octavis ſuſpenſivis ſuſpendimus, controverſias autem omnes de præcedentia quæ in eadem *ſeſſione 25. cap. vero 13.* per Epiſcopum terminari mandantur, nonniſi durantes per illum dirimi, finitas autem nullo pacto innovari poſſe ſtatuimus. Cumque licet *cap. 11. ſeſſ. 25.* ſtatuat, quod in domi-

bus virorum ſeu mulierum, quibus animarum perſonarum ſæcularium cura imminet, nulli etiam ad nutum amovibiles inibi deputentur, niſi de ordinarii conſenſu ac prævio examine hujuſmodi præcedentes ad curam hujuſmodi admitti poſſe omninò
37 volumus præfatos regulares. Quartam autem funeralium de qua *ſeſſ.25.cap.13.* nequaquã ſolvere teneantur monaſteria quæ à quadragnta annis circa fundata exiſtunt, poſtquam concilium ipſum loquitur tantum de monaſteriis ante annos quadraginta fundatis quæ ipſam quartam ſolvere conſueverunt & ubi ſolvi conſuevit id tantum ceræ & aliorum quæ in aliquibus partibus deferri contigerit tempore quo defunctorum corpora ad ſepulturam deferuntur, non autem de miſſis ſeu legatis vel aliis fratribus ipſis ſeu monialibus hujuſmodi relictis aut aliàs quomodolibet donatis ſolvi debet, ſicque intelligi concilii decretum quoad quartam hujuſmodi ſolvendam debere decernimus, ubi verò non eſt conſuetudo ſolvendi quar-
38 tam hujuſmodi, de nullo ſupraſcriptorum ſolvi debere declaramus. Nec ad quartam ſeu aliam partem omnium eorum quæ etiam pro ornamento Eccleſiæ, palliorum planetarum, cortinarum, pannorum & aliorum quæ dictis Eccleſiis relinqui vel dari contigerit, etiamſi pro victu fratrum aut alias relinquantur ali-
39 quid contribuere teneantur. Ac etiam jus ſepulturæ ſolvi tantum conſuetum curatis & non aliquid aliud eis ſolvi debeat, quamvis partes ad earum libitum Eccleſiis Ordinum hujuſmodi ſeu eorum fratribus alia quæcunque tribuant ſeu eleemoſynas elargiantur, quando ſepeliuntur ibidem corpora mortuorum hu-
40 juſmodi: nec propterea impediri debeant, quin poſſint defunctorum corpora
41 præfata ad eorum Eccleſias tumulanda adferri facere. Inhoneſtum quoque eſſe cenſentes mendicantium Ordines ad aliquorum onerum contributionem teneri; illos illorumque loca etiamſi curam animarum habeant, ac quæcunque beneficia illis unita, ad contributionem pro ſeminario, ad decimarum aliquarum ſolutionem, imò illos & eorum domos, monaſteria, beneficia & loca quæcunque & ab illis quomodolibet dependentia, eorumque poſſeſſiones, vineas, agros & prata ac alia bona quæcunque, tam ad ipſos, quàm ad moniales præfatos etiam largitione fidelium ſeu aliàs juſtis de cauſis ab eis acquiſita ac pecuniis empta, vel aliàs quomodolibet pertinentia minime teneri: illoſque & illas à quibuſcumque deci-
42 mis, primitiis, quartis & aliis fructuum partibus, nec non ſubſidiis charitativis, etiam
43 per nos conceſſis ad quorumcumque Regum, Principum & Dominorum temporalium inſtantiam quacunque etiam urgentiſſima & de neceſſitate exprimenda cauſa, ac etiam aliis quibuſcunque oneribus, tam ordinariis quàm extraordinariis, etiam ratione fructuum, onerum, virgultorum, lignorum, beneficiorum & aliarum quarumcunque rerum tam pro victu, quàm veſtitu aut aliàs ſibi neceſſariarum quomodolibet etiam authoritate Apoſtolica nunc & pro tempore impoſitis, ita ut penitus & omninò ad alicujus rei contributionem minimè teneantur, omninò

Digitized by Google

ninò eximimus & liberamus, illoſque & illas ad illos & illa etiamſi ſæculares & aliæ perſonæ quæcunque in eas exigendi poſſeſſione fuerint, minimè teneri debere volumus, nec ſub *cap.* 12. *ſeſſione* 25. comprehendi poſſe vel debere, decernimus. Quod verò de uſu quæſtorum eleëmoſynarum auferendo loquitur *ſeſſionis* 21. *cap.* 5. 45
id ad mendicantium Ordines nullo modo referri poſſe vel debere etiam decernimus, quin potius cum eleëmoſynis hujuſmodi vivere cogantur, eis id facere liberum omninò eſſe declaramus.

Quoniam verò ex nimia Epiſcoporum ſibi irrogata auctoritate ipſi perſonas 46
regulares ſuæ juriſdictioni ſubijcere omninò ſtudent, ac decreto concilii præfati *ſeſſionis* 25. *cap.* 14. edito quo cavetur, quod ſi regularis intra clauſtra exiſtens & extra ea ita notoriè delinquerit, ut populo ſcandoloſus ſit, termino ab Epiſcopo præfigendo à ſuo ſuperiore omninò puniatur, ſin minus ab ordinario delinquens puniri poſſit, confiſi, variis indebitiſque gravaminibus regulares afficiant, ordinarios præfatos aliquid contra regulares in clauſtris degentes hujuſmodi quovis prætextu occaſione vel cauſa innovare non poſſe vel debere, nec aliquos proceſſus contra ipſas perſonas regulares formare aut facere poſſe volumus, niſi propter manifeſtum ſcandalum & ſuorum Ordinum ſuperioribus prius conſul- 47
tis & negligentibus, alioquin omnia & ſingula contra præmiſſa facta, geſta ac facienda, in futurum pro nullis & infectis habeantur. Licentias verò pro- 48
conſtruendis domibus regularibus *quæſt.* 4. *cap.* 25. *ſeſſionis* niſi de ordinarii licentia conſtrui prohibeatur, gratis omninò dari & non niſi legitima ſubſiſtente cauſa (ſuperioribus explicanda) illas recuſari poſſe, nec non Fratres præfatos, etiam ſolos mortuorum corpora aſſociare, ac mandatum in die cœnæ Domini fieri ſolitum in Eccleſiis ſeu domibus fratrum cujuslibet Ordinis prædictorum ſolemniter facere, & prædicta die prædicare, hora quæ eis videbitur, nec per 49
locorum ordinarios aut rectores Eccleſiarum ſeu alios quoſcumque prohiberi poſſe etiam decernimus & declaramus. Mandantes etiam univerſis locorum or- 50
dinariis, ne mortuorum officia agere rectores parochialium in Eccleſiis ipſorum fratrum, contra illorum voluntatem, permittant. Ac moniales dictis fratribus ſubditas vel perſonas ſepulturam in eorum Eccleſiis eligentes (nulla ſoluta parocho portione) ſepelire, vel ſi fratres ad mortuorum corpora aſſocianda vocati fuerint, illa abſque fratrum hujuſmodi præſentia ſepelire facere audeant vel præſumant. Cumque maxime deceat liberam eſſe cujuſvis teſtantis voluntatem, 51
pravum illum uſum parvo adhuc tempore (ut præfertur) introductum, per quem teſtamenta abſque presbyterorum præſentia fieri interdicuntur, omninò abrogamus. Poſtremo quod *cap.* 13. *ſeſſ.* 25. cautum fuit, quod omnes tam cle- 52
rici quàm regulares quicunque ad publicas proceſſiones vocati accedere compellantur, id quod ad fratres præfatos de illis tantum proceſſionibus intelli-

Digitized by Google

gi volumus, ad quas ſecundùm conſuetudinem antiquorum locorum ſoliti ſunt ac-
cedere, vel quæ pro bono pacis Eccleſiæ, vel pro victoria contra infideles indicun-
tur, quod etiam de illis conventibus (qui collegia nuncupantur) minime intelligi
volumus, in quibus fratres ſub arctiori clauſura degunt, ita ut nec in choro cantent,
nec ad mortuos accedant , ſed tantum ſtudiis & lectionibus vacent. Præterea ſi
forte inter Epiſcopos vel Collegia aut Capitula vel alias quaſvis perſonas & præfatos
53 Fratres ſeu moniales aut eorum aliquos ſuper præmiſſis vel aliquo eorum coram quo-
cunque ſeu quibuſcunque, judicibus etiam cauſarum palatii Apoſtolici auditoribus
&c. ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus tam in Romana curia quàm extra eam
ubilibet lis ſeu lites reſpective pendeant: nos litem ſeu lites & cuſam vel cauſas hujuſ-
modi ad nos advocamus , ac illam & illas quarum ſtatum ac nomina & cognomina
judicium & colligantium præſentibus haberi volumus pro ſufficienter expreſſis caſ-
ſamus & extinguimus, ac partibus perpetuum ſilentium deſuper imponimus. Ac
inſuper ut facilius præmiſſa omnia illibata perſiſtant , omnia & ſingula privilegia,
54 immunitates, indulgentias, facultates, libertates, indulta, diſpenſationes, favores
& gratias quæ decretis Concilii Tridentini aliàs quam ut ſuperius eſt dictum conceſ-
ſum & declaratum non contrariantur, expreſſe eiſdem Fratribus, nec non monialibus
quibuſcunque & ſororibus tertii Ordinis prædictorum Ordinum reſpective Ordi-
nibus ac illorum Eccleſiis domibus & perſonis etiam vivæ vocis oraculo in genere
55 vel in ſpecie tam per piæ Recor. me. Eugenium IV. Sixtum IV. Leonem X. Paulum
III. ac dictum Paulum IV. & Pium etiam IV. quam alios quoſcunque Romanos Pon-
tifices etiam prædeceſſores noſtros ac nos & ſedem eandem quomodolibet conceſ-
ſa , confirmata & innovata; nec noſtris & prædeceſſorum noſtrorum nomina &
alia de neceſſitate exprimenda , ac ſi de verbo ad verbum (nihil penitus omiſſo) &
forma in illis tradita obſervata inſerti forent, etiam præſentibus pro ſufficienter ex-
preſſis haberi volumus, authoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò appro-
bamus & confirmamus, illiſque perpetuæ & inviolabilis firmitatis robur adjicimus,
eaque perpetuis futuris temporibus inviolabiliter obſervari debere, ac fratribus, ſu-
perioribus & perſonis Ordinum hujuſmodi, nec non aliis quibuſcumque quos illa
concernunt ſuffragari debere ſeu poſſe volumus. Nec non privilegia, immunitates,
libertates, indulta, diſpenſationes, exemptiones, favores & gratias tam ſpiritua-
les, quàm temporales modo & forma quibus conceſſa ſunt, etiam per viam com-
municationis & extentionis active & paſſive inter ſe & alios quoſcunque Ordines re-
ſpective de novo concedimus, illaque omnia & ſingula ad domos & loca quæcun-
que dictorum mendicantium Ordinum & monialium quarumcumque ac ſororum
de tertio Ordine nuncuparatum in congregatione viventium , dictorum Ordinum
(ut præfertur) hactenus recepta & impoſterum recipienda. Nec non eorum per-
ſonas & bona etiamſi privilegiorum & aliarum gratiarum præfatorum authentica o-

gina.

riginalia propter temporis antiquitatem vel varias urbis ruinas deperdita exiſtant (dum modo de eis alias legitime conſtet) extendimus & ampliamus. Et ſic in præ- 58
miſſis omnibus & ſingulis per quoſcunque judices & perſonas quavis authoritate fungentes etiam Cardinales & auditores præfatos, ſublatâ eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate judicari & diffiniri debere, nec non quicquid ſecus ſuper his à quoquam quavis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Quocirca dilectis fi- 59
liis noſtro Prædicatorum Cardinali protectori & ſancti Hieronymi generali Ordinum ac curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ etiam generali auditore nunc & pro tempore exiſtentibus per Apoſtolica ſcripta motu ſimili mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut unus eorum per ſe vel alium ſeu alias præſentes litteras & in eis contenta quæcunque ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte eorundem fratrum aut monialium vel alicujus eorum fuerint deſuper requiſiti ſolemniter publicantes, eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes faciant (authoritate noſtra) præſentes & in eis contenta hujuſmodi firmiter obſervari, ac ſingulos, quos litteræ ipſæ concernunt, pacificè frui & gaudere non permittentes, eos vel aliquem eorum deſuper contra præſentium tenorem per quoſcunque (etiam locorum ordinarios) quomodolibet indebitè moleſtari, contradictores quoslibet & rebelles per cenſuras & pœnas Eccleſiaſticas aliaque opportuna juris remedia (appellatione poſtpoſita) compeſcendo, legitimiſque ſuper his habendis ſervatis proceſſibus cenſuras & pœnas ipſas (etiam iteratis vicibus) à gravando & interdictum Eccleſiaſticum apponendo, invocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachii ſæcularis, non obſtantibus præmiſſis & aliis Apoſtolicis, nec non in provincialibus & ſynodalibus conciliis editis generalibus & ſpecialibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & litteris Apoſtolicis eiſdem Epiſcopis & quibuſvis aliis perſonis ſub quibuſcunque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis irritantibuſque & aliis decretis in genere vel ſpecie, etiam motu ſimili ac aliàs quomodolibet conceſſis, approbatis & innovatis, Quibus omnibus etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa & individua, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum (nihil pœnis omiſſo) & forma in illis tradita obſervata inſerti forent, præſentibus expreſſis & inſertis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris hac vice duntaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus. Nec non omnibus illis, quæ in litteris confirmationis & innovationis privilegiorum eorundem aliis, eoſdem Paulum IV. & Pium

Digitized by Google

etiam IV. prædeceſſores noſtros prædictos, Ordini Fratrum Minorum hujuſmodi
conceſſorum conceſſum eſt non obſtare, contrariis quibuſcunque, aut ſi locorum
ordinariis vel quibuſvis aliis communiter vel diviſim ab Apoſtolica ſit Sede indultum,
quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas
60 non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi
mentionem. Et quia difficile foret earundem præſentiarum litterarum notitiam ad
quaſcunque perſonas pervenire, ut ubique illis præſentare, etiam motu & ſcientia ſimilibus volumus & decernimus, quod tranſumptis earundem præſentium litterarum (etiam per impreſſionem factis) manu alicujus notarii publici ſubſcriptis aut ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ ſigillatis quemadmodum adhiberetur præſentibus litteris originalibus (ſi præſentarentur ubique) adhibeatur tam in judicio quàm extra illud plena & indubitata fides. Nulli omninò ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, exemptionis, liberationis, inhibitionis, avocationis, caſſationis, impoſitionis, approbationis, confirmationis, adjectionis, conceſſionis, extinctionis, ampliationis voluntatis & derogationis infringere vel ei auſu temerario contraire, ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ ad ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, 17. Kalen. Julii, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Ce. Glorierius

H. Cumin.

Regiſtrata apud Cæſarem Secretarium.

BRE

BREVE

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI PII Papæ Quinti.

Super declaratione Ordinum Mendicantium.

PIUS PAPA V. AD PERPETUAM REI memoriam.

ROmanus Pontifex, tam univerſalis Chriſtianæ, quàm ſingularum ejus reli-
gionum præcipuus defenſor, omnibus illarum incommodis pro ſui Paſtoralis
officii debito libenter occurrit, & eorum indemnitati ſalubribus juxta tem-
porum morumque exigentiam declarationibus & aliis remediis conſulere ſolet op-
portunis, ſanè licet dilecti filii omnium mendicantium Ordinum fratres à contri-
butione ſeminarii clericorũ in qualibet civitate ſecundùm ejuſdem concilii formam
erigendi per Tridentini concilii decreta eximantur. Noſq; inter alia eiſdẽ mendican-
tium Ordinum Fratribus conceſſa privilegia, eos & eorum quemlibet tam à ſemina-
rii hujuſmodi contributione, quam ſubſidio quomodolibet, nec non decimis qui- 61
buſcumque & certis aliis oneribus Apoſtolica authoritate ſimiliter exemerimus & li-
beraverimus, eoſq; ad illorum omnium contributionem nullo unquam tempore co-
gi & compelli poſſe decrevimus. Cùm tamen ſicut non ſine animi noſtri moleſtia nu-
per accepimus, nonnulli locorum ordinarii & forſan in Provincialibus Conciliis
eo forſan in prætextu, quod Ordinum mendicantium fratres hujuſmodi bona ſta-
bilia ex indulto ſeu diſpenſatione Apoſtolica retinere poſſunt & propterea mendi-
cantes revera non ſint, eos ad ſeminarii ſubſidii, decimarum & aliorum onerum hu-
juſmodi contributionem cogere forſan præſumpſerunt & in dies præſumunt in gra-
ve ipſorum onerum gravamen & præjudicium non modicum. Nos animo revol-
ventes, eos ex fructibus bonorum hujuſmodi varias Reipublicæ Chriſtianæ utilita-
tes afferre, cùm ex ipſis varios magiſtros & Doctores manu teneant, & quorum do-
ctrina ipſorum Fratres novitii eruditi poſtmodum effecti, gregem dominicum
prædicationibus ſuis, orationibus, aliiſque innumeris pietatis operibus juvent & 62
paſcant, eorumque domos non minus, imò magis quam ea quæ per ordinarios e-
recta ſunt ſeminaria vocari poſſe & propterea mendicantium nomen amittere nullo
modo debere, volentes idcirco omnem dubitandi materiam amputare, omnes &
ſingulos mendicantium Ordinum Fratres hujuſmodi ac eorum ſingulis à quibuſ-
vis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſenten-

tiis

Digitized by Google

tiis, cenſuris & pœnis à jure & ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt ad effectum præſentium duntaxat conſequendum harum ſerie abſolventes & abſolutos fore cenſentes, nec non quarumcumque litium & cauſarum coram quibuſvis judicibus & ubicumque quomodolibet pendentium ſtatus & merita nominaque, & cognomina, judicum & collitigantium, nec non quorumcumque privilegiorum, indultorum, exemptionum & immunitatum eorundem Ordinum mendicantium fratribus hactenus quomodolibet conceſſorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, lites quoque & cauſas præfatas ut præfertur pendentes ad nos harum ſerie advocantes, illaſque peni-
63 tus extinguentes & collitigantibus hujuſmodi perpetuum ſuper præmiſſis ſilentium imponentes Motu proprio non ad ipſorum fratrum vel alicujus eorum Nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa noſtra ſcientia ac de
64 Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnes & ſingulos, Quatuor mendicantium Ordinum, ut ſancti Dominici, ſancti Franciſci ac Eremitarum ſancti Auguſtini, nec non Carmelitarum, & quos etiam recenſeri volumus ſervorum Beatæ Mariæ nominibus comprehenſos fratres, eorumque domus, monaſteria & loca etiam ſi in communi propria bona tam mobilia quàm immobilia & ſtabilia ac alia quæcunque poſſederint, mendicantium vocabulo & omnibus & ſingulis mendicantium privilegiis eis quomodolibet conceſſis uti poſſe & debere, nec ſuper præmiſſis ullo unquam tempore moleſtari poſſe authoritate Apoſtolica per præſentes ſtatuimus & declaramus: ac tam Concilii Tridentini, quàm omnia & ſingula alia decreta ſtatuta, ordinationes, privilegia & jura de mendicantibus loquentia ad omnes & ſingulos Ordines præfatos eorumque domos & loca, etiam propria bona in communi tamen retinentes extendimus & ampliamus, illaque de illis
65 loqui etiam authoritate præfata per eaſdem præſentes declaramus. Ac inſuper eiſdem ordinariis & quibuſvis aliis tam Eccleſiaſticis quàm ſæcularibus quavis authoritate fungentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, & aliis arbitrio noſtro moderandis pœnis ſimiliter per præſentes mandamus, ut ſi quod per eos tam noſtro quàm prædeceſſoris noſtri temporibus tam ratione ſeminarii, ſubſidii & decimarum, quàm aliorum onerum hujuſmodi exactum fuit, id totum eiſdem fratribus omni mora & dilatione poſtpoſitis reſtituant, diſtrictive inhibentes eiſdem locorum ordinariis ceteriſque perſonis tam Eccleſiaſticis quam ſæcularibus quavis authoritate fungentibus & cujuſvis dignitatis, gradus & conditionis exiſtentibus, ne eoſdem mendicantium Ordinum fratres præfatos bona hujuſmodi retinentes, quovis prætextu ſuper ſeminarii, ſubſidii & decimarum contribu-
66 tione moleſtare, inquietare vel perturbare audeant vel præſumant. Decernentes quoque præſentes litteras nullo unquam tempore de ſubreptionis vel obreptionis vitio aut intentionis noſtræ vel quopiam alio defectu notari vel impugnari

nulla

nullatenus poſſe, minuſve ſub quibusvis ſimilium & diſſimilium gratiarum revocationibus, modificationibus, limitationibus, reſtrictionibus & aliis contrariis diſpoſitionibus, tam per nos, quàm etiam ſucceſſores noſtros quomodolibet ac cum quibuſvis etiam derogatoriariarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis irritantibuſque decretis pro tempore factis & faciendis, quorumcumque tenoris exiſtant includi, ſed illis non obſtantibus in ſuo robore & efficacia perſiſtere, & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum ſtatum reſtitutas, repoſitas & plenariè reintegratas, etiam ſub datum etiam per ipſos eligendas de novo conceſſas eſſe, & ita incommutabilis voluntatis & intentionis noſtræ eſſe, & ad hoc ut perpetuâ firmitate ſubſiſtant, vim validi & efficacis contractus inter ſedem Apoſtolicam & præfatorum ordinum Mendicantium hujuſmodi fratres habere debere, ſicque per quoſcumque judices & commiſſarios quavis authoritate fungentes, etiam cauſarum palatii Apoſtolici auditores ac ſanctæ Rom. Eccleſ. Card. ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi fa- 67
cultate & authoritate judicari debere: irritum quoque & inane quicquid ſecus ſuper his à quoquam quavis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilectis filiis curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ Generali auditori nec non quarumcumque tam cathedralium quàm collegiatarum Eccleſiarum Decanis, præpoſitis, Archipresbyteris, Archidiaconis, theſaurariis & quibuſvis aliis in ejuſdem Eccleſiis dignitates obtinentibus ubilibet & in quibuſcumque regionibus, terris & locis exiſtentibus per præſentes motu ſimili mandamus, quatenus ipſi & eorum quilibet per ſe vel alium ſeu alios præſentes litteras & in eis contenta quæcunque ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte dictorum fratrum vel alicujus eorum fuerint requiſiti ſolemniter publicantes, eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes faciant authoritate noſtrâ eoſdem fratres & eorum ſingulos præmiſſis omnibus pacificè frui & gaudere, non permittentes eos vel eorum quempiam ſuper illis quomodolibet indebitè moleſtari. Contradictores quoslibet & rebelles per ſententias, cenſuras, pœnas Eccleſiaſticas aliaque opportuna juris & facti remedia appellatione poſtpoſita compeſcendo. Et nihilominus legitimis ſuper his habendis ſervatis proceſſibus, ſententias, cenſuras, & pœnas ipſas etiam aggravando, invocato etiam ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachii ſæcularis. Non obſtan. fel. re. Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri de una, & concilii generalis de duabus dictis, dummodò ultra tres dictas quis vigore præſentium ad judicium non extrahatur, & aliis Apoſtolicis, nec non in provincialibus & ſynodalibus conciliis editis ſpecialibus vel generalibus conſtitution. & ordination. ac quibuſvis etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & litteris Apoſtolicis ſub quibuſcunque teno-

Digitized by Google

ribus & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis irritantibus & aliis decretis in genere vel in ſpecie etiam motu ſimili & ex certa ſcientia ac Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ac alias quomodolibet etiam conſiſtorialiter conceſſis, approbatis, confirmatis, & ſæpius innovatis. Quibus omnibus etiamſi de illis illorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica & expreſſa mentio ſeu aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo & forma in illis tradita obſervata inſerti forent præſentibus pro expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus contrariis quibuſcumque, aut ſi aliquibus communiter vel diviſim ab Apoſtolica ſit ſede indultum quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari non poſ-
68 ſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem. Volumus autem, quod præſentium tranſumptis, manu alicujus notarii publici ſubſcriptis aut alicujus prælati vel in dignitate Eccleſiaſtica conſtituti ſigillo munitis eadem prorſus fides adhibeatur, quæ
69 eiſdem præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Quodque præſentes in valvis Cancellariæ Apoſtolicæ & Baſilicæ principis Apoſtolorum de urbe, nec non in acie campi flore per aliquem ex curſoribus noſtris publicentur & inter extravagantes conſtitutiones perpetuo valituras conſcribantur, ac poſtquam publicatæ fuerint, plenam & indubiam fidem faciant, nec non omnes & ſingulos illas
70 concernentes perinde ligent ac ſi eſſent perſonaliter intimatæ. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris de prima Octobris M.D.LXII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

H. Alſ. Naldi.

A. Catorius:

ANNO à nativitate Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, Indictione decima, die verò decima ſexta menſis Octobris, Pontificatus ſanctiſſimi in Christo Patris & Domini noſtri D. Pii divina providentia Papæ Quinti anno ejuſdem ſecundo retroſcriptæ literæ in forma brevis affixæ & publicatæ fuerunt in retroſcriptis locis ut moris eſt, per me Alexandrum Aſtamcollum præfati ſanctiſſimi D.N. Papæ curſorem.

Idem Curſor.

Philippus Cappius Magiſter Curſ.

Nos

NOs Joannes Baptiſta Cicada, miſeratione divina S.R.E. Presbyter Cardinalis titulo ſanctæ Agathæ omnibus & ſingulis præſens literarum Apoſtolicarum confeſſionis, declarationis, confirmationis & voluntatis ſanctiſſimi D. Pii divini providentia Papæ quinti in favorem Mendicantium impreſſum tranſumptum viſuris, lecturis, pariter & audituris notum facimus & in verbo veritatis atteſtamur, qualiter cum ſupra dictis originalibus Apoſtolicis literis quas non caſſas, non abolitas, nec in aliqua ſui parte ſuſpectas vidimus & cum præmiſſo tranſumpto auſcultavimus concordant. In quorum omnium fidem & teſtimonium ad inſtantiam R.P. Chriſtophori Patavin, ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini Prioris Generalis has præſentes noſtras atteſtationis litteras etiam imprimi, & noſtri ſoliti ſigilli (quo in ſimilibus utimur) impreſſione communiri & per notarium infra ſcriptum ſubſcribi fecimus.

Actum & datum Romæ in ædibus noſtris, anno à nativitate Domini 1568. indictione decima, die vero 3. Aprilis Pontificatus ejuſdem ſanctiſſimi D. N. Pii Papæ quinti anno tertio.

Pro D. Felice de Romacelis Notarius *cui Illuſt. ac Reverendiſſ.*

PP, Io. Lucas Romerius ſubſcripſit.

EGo *H*ieronymus Comes de Portia atteſtor & affirmo, hoc ſupraſcriptum ſigillum eſſe ſigillum Reverendiſſ. & Illuſtriſſimi Cardinalis Cicadæ, tunc nuncupati Cardinalis S. Clementis, quod ex litteris circa ipſum ſigillum impreſſis apparet, in quorum fidem manu propria ſcripſi & ſubſcripſi & hoc ex experientia, quam per multos annos habui in urbe.

Hieronymus Comes de Porcia manu propria ſcripſi.

Actum Monaci in S. Franciſco

10. *Novembris.* 1576.

Originale ſervatur Monaci in S. Auguſtino.

Digitized by Google

QUÆSTIO CXXV.

An exempti cleri ſecundarii diœceſis Leodienſis poſſint vocare in jus ſuos debitores etiam exemptos coram Abbate S. Laurentii, eorum conſervatore.

SUMMARIUM.

1. *Retentione rei ad alium ſpectantis viſ cenſetur inferre.*
2. *Ubi eſt caſus legis, non eſt ulterius dubitandum.*
3. *Conſervator eſt judex primæ inſtantiæ.*
4. *Utile eſt exemptis quod in prima inſtantia conveniantur coram conſervatore.*
5. *Exempti in Hiſpania, Francia, Belgio conveniuntur in prima inſtantia coram conſervatore.*
6. *Exemptionum finis eſt ut quietius in majore libertate Deo inſerviretur.*
7. *Conſervatoris juriſdictio in exemptos non aufert exemptis eorum exemptionem & num. 16.*
8. *Conſervator non ſua ſed Pontificis juriſdictione utitur.*
9. *Conſervatores non habent juriſdictionem Epiſcopalem.*
10. *Impugnantes exemptiones violant libertatem Eccleſiæ & cenſuras incurrunt.*
11. *Imperator non poteſt derogare exemptionibus & conſervatoriis Eccleſiaſticis.*
12. *Moleſtiæ ſunt duplices juris & facti.*
13. *Caſus omiſſus remanet in diſpoſitione juris communis.*
14. *Exemptus poteſt exemptum convenire coram conſervatore.*
15. *Verba generalia ſunt magnæ efficaciæ.*
16. *Præjudicium non fit exemptionibus, nec etiam ordinariis, ſi exempti ſubſint juriſdictioni conſervatoris.*
17. *Correlativorum idem eſt judicium.*
18. *Conſervatoria reſpectu Pontificis eſt late interpretanda.*
19. *Creditores exempti & debitores exempti ſunt correlativi.*
20. *Capitula qualem jurisdictionem habeant in capitulares.*
21. *Capitula non habent cum conſervatore juriſdictionem privative ſed habere poſſunt accumulative.*

TALIS mihi occurrit hodie facti ſpecies: Dominus Joannes Canonicus S. Dioniſii prætendens domum clauſtralem à Domino Natali ejuſdem Eccleſiæ Canonico occupatam ad ſe pleno jure ſpectare, recurrit ad conſervatorem cleri ſecundarii, cujus juriſdictionem Natalis ſubterfugiens, conqueritur apud cleri ſecundarii deputatos ac etiam Concilium Sereniſſimi Ferdinandi

dinandi Epiſcopi & Principis noſtri Leodienſis, penes quod eſt conſervatoria Cæſareorum privilegiorum, ſe in prima inſtantia coram conſervatore judice incompetente evocari. In qua facti ſpecie conſultus reſpondi, Natalem temerè & ſine aliquo juris fundamento juriſdictionem conſervatoris impugnare, multis equidem rationibus quæ ſuperius *quæſt.*117. & hic recenſentur.

Primò, quia ſecundùm conſtitutionem Sixtinam officium conſervatoris implorari poteſt ab exemptis adverſus eos, qui gravamen vel moleſtiam ipſis inferunt & conſequenter adverſus Natalem, qui dicitur Domino Biſtenio moleſtiam inferre, cumque turbare in jure domus clauſtralis, quam prætendit ad ſe pleno jure ſpectare. Per retentionem enim rei ad alium ſpectantis vis cenſetur 1
inferri, *l.vim facit qui, ff.de vi & vi armata Amanellus de claris aquis ſing. incip. nota quod ſi promiſi.* Et proinde cum hic ſit caſus legis & privilegii expreſſus, non 2
ſit ulterius inquirendum, *Zaſius conſ.14.nu.17. Pariſ conſ.36.par.3.glo.in l.ancilla.C. de furtis*

Secundò, communi claſſicorum doctorum calculo in hoc itum eſt, conſervatorem etiam in prima inſtantia de exemptorum cauſſis civilibus atque pecunariis 3
poſſe cognoſcere, *Emanuel Roderiq. quæſtionum regularium 65. articulo 12. tom. 1. fol. 381. Navar.conſ.3.de offic. deleg. Gregorius Sayrus in floribus deciſionum lib.1.tit.17. de offic. deleg.dec.1. Joannes Baptiſta Conſetius de privilegiis ordinum par. 2. tit.2. cap.7. de officio conſervatoris fol.350. Guido dec.18.*

Tertiò. utile eſt exemptis, quod in prima inſtantia ſuas actiones tam activè quam paſſivè coram conſervatoribus indigenis poſſint proponere, alioquin enim quavis 4
ex cauſa litem moturi Romam deberent excurrere, vel ex urbe delegatos ſibi in patria judicis poſtulare.

Indeque eſt, ut ſpeciali Hiſpanorum, Francorum Belgarumq; privilegio exempti 5
in prima inſtantia non Romam evocari, ſed in patria coram propriis judicibus ordinariis (ut eorum ſunt conſervatores) debeant conveniri. *Renatus Choppin. de ſacra politia lib. 2. tit 4.nu.6.fol.231. Navar.conſ.9. de privil. ubi oſtendi quid ſit ordinarius.*

Neque refricari poteſt exemptionis privilegium futurum exemptis eluſorium & inane, ſi liberati à juriſdictione ordinaria diœceſani recognoſcere debeant conſervatorem aliquem pro ordinario.

Etenim exemptionum pontificiarum origo & finis eſt, ut exempti ab oppreſ- 6
ſione & jugo diœceſani qui eis infeſtus eſſe conſuevit liberati, quietius liberiuſque divinæ contemplationi vacent, *late Rebuffius reſp.142. Bald.conſ.337. vol.4. Boer.de ſtatu Eremitarum num.6. Mandoſ. de ſignatura gratiæ tit. exemptio. col.2. & 3. DD.cap. recolentes de ſtatu Monachorum. Joannes Bacquet livre cinquieme de droit. du domaine de france cap.18.nu.6.*

7 A qua quidem contemplatione ſervitioque divino periculum non eſt, ne exempti per hanc conſervatoris juriſdictionem avocentur. Quippe quod ea ſit longe diſſimilis & diſpar à juriſdictione diœceſanorum ordinaria in ſuos ſubditos.

Conſervatores enim juriſdictionem habent non propriam, qualis eſt diœceſani in ſuos ſubditos, ſed aliam ſcilicet Apoſtolicam atque ad univerſitatem cauſarum delegatam, quæ licet eo nomine & reſpectu ordinariæ juriſdictioni æquiparetur, *Fel.cap.qualiter & quando de accuſat. Abb.cap.1. & 9.de offic. del. Navar. conſ. 3. de offic.del.Emanuel.Roder.d.art.16.quæſt.65.* attamen in modo procedendi atque appellandi, juriſdictioni immediate à S. ſede delegatæ par eſt & æqualis, *Card.Tuſchus in com.conſ.verb.conſervator nu.6. Anchar.conſ.132. Rufin.conſ.3.& 4.*
8 *Mandoſ. de inhibitionib. quæſt.4. nu.*10. at vero juriſdictioni ordinariæ omnino diſpar atque diſſimilis. *Wameſ.conſ.463. de Regular.* utpote quod conſervator non ſua juriſdictione ſed Pontificis qui ei demandavit perfungatur. *l.ſolet ff.de juriſdict.om.Jud.*

Deinde conſervatores juriſdictionem quidem habent primæ inſtantiæ in exemptos, *Emanuel. Roder.Navar. Jo.Baptiſta Conſettus loco ſupra citato,* at vero
9 Epiſcopalem ſeu diœceſanam juriſdictionem neutiquam, ſed ab ea manent omni modo exempti liberique à præſumpto illo ordinariorum odio jugoque, quod præſertim à lege diœceſana ſolebat emanare, *Rebuff. reſt.143.*

Itaque Dominus Nicolaus Tabolet & cum eo Capitulum S.Dioniſii reddendo ſe ſupplices concilio ordinario Cæſareorum privilegiorũ conſervatori, juriſdictionemque ſui conſervatoris multopere eis proficuam atque etiam procedendi ſtilo compendioſam oppugnando, non modò (quod Impp.Honorius & Theodoſius re-
10 ſcripſerunt. *in l.ſi pater in fin.C.de ſponſalibus*) laborant contra ſua propria commoda, ſed etiam impingunt in cenſuras, quam incurrunt qui Eccleſiæ libertatem privilegiaque impugnant, *Card. cap.perpendimus de ſent.excom.Jo.Andr.cap fin.col.fin.de immunit.Eccleſ.Rochus de Curte tract.de conſuetudine nu.457.Emanuel Roderiq.in compendio quæſt.reg.verb.communio. in fine verſ.Epiſcopi.* à quibus cenſuris ne quidem Dominus Joannet Biltenus immunis eſſet, ſi judicio iſti laico, quod ei coram concilio ordinario dictatur, acquieſceret, *Navar.conſ.1.nu.81.quæſt.42.de conſtit.* diſpoſitio enim pœnalis de uno correlativorum extenditur ad illud, *præſes in locis legal. loco à correlativis.*

Denique mandatum illud Concilii ordinarii per Capitulum S.Dioniſii impetratum, nullius eſt roboris & momenti.

11 Quippe quod imperator qui iſtius conſervatoriæ autor eſt, afficere nequeat juriſdictionem conſervatoris Pontificiæ, ut nec res perſonaſque hujus hypotheſis Eccleſiaſticas, *cap.verum cap.ben. cap.1. Imperator diſt.46.cap.Eccleſia S.Mariæ*

cap.

cap. cum acceſſiſſent ubi DD. de conſt. Peckius cap. ea quæ num. 5. de Reg. Jur. in 6. Card. Mantica de tacitis & ambiguis conventionibus par. 1. lib. 4. tit. 19. num. 10. Emanuel. Roderiques quaſt. Reg. tom. 1. quaſt. 65. art. 12. fol. 183. Col. 2. & 3. uti ego ſupra fuſe oſtendi.

Summa conſtitutio Sixti Papæ, qua Abbati S. Laurentii demandatur cognitio quarumlibet moleſtiarum, etiam alia ex cauſa quam beneficiali comprehendit, uti genus utrumque moleſtiæ ſpectiem juris & facti, *DD. l. 1. C. de nundinis uti in tractatu de advocatis oſtendi.* 12

Ut proinde cum ex narrativa mandati ſoleat juriſdictio fundari, *Gail lib. 1. obſ. 31.* non poſſit non dici mandatum per Dominum Joannem Bulteriium à conſervatore cleri ſecundarii impetratum ex narrativa illius moleſtiæ turbationiſque eſſe fundatiſſimum.

Sed dubium movetur, num Sixtina illa conſtitutio etiam vires habeat in caſu quo exempto ſit adverſus ſuum debitorem etiam exemptum judicialiter experiendum, arguiturque pro negativa parte Pontificem de hoc caſu ſigillatim non diſpoſuiſſe, & proinde caſum hunc omiſſum remanſiſſe in diſpoſitione juris communis, 13
l. commodiſſime ff. de liber & poſt. l. ſi poſt dotem ff. ſol. matr. quo privilegiatus contra privilegiatum privilegio ſuo uti non poteſt; *DD. auth. quas actiones C. de ſacro Eccleſ. Franc. cap. 1. §. verum nu. 4. de jure patron. 6.*

Sed dubium non eſt, quin hic caſus ſub conſervatoria Sixti Pontificis qua exemptis facultas conceſſa eſt quoſcumque ſuos debitores qualitercumque ex cauſa coram Abbate S. Laurentii eorum conſervatore evocandi poſſe comprehenſum. 14

Ratio una ſit, quia Pontifex utitur verbis illis generaliſſimis, *nec non contra quoſcumque eorundem Decanorum, Capitulorum, Canonicarum perſonarum & ſuppoſitorum etiam alia quam beneficiorum Eccleſiaſticorum ratione debitores,* quæ ſunt magnæ emphaſis, eiuſque energiæ, adeo ut in materia etiam ſtricta atque odioſa comprehendant omnem caſum qui dici excogitarive potuiſſet, *Hieronymus Gonſales de menſib. & alternat. Epiſcopo glo. 9. nu. 24. & ſeqq. ubi id probat Hieronymus Gratus conſ. 21. nu. 77. par. 2. Auguſt. Bero. familiarium quaſt. 56. num. 2. Joſephus Maſcard de probat. vol. 3. concl. 1271. nu. 45. late Anton. de Amatiſ. dec. Marchiæ 104. nu. 52. & ſeqq. præſes in locis legal. loco a generalitate & loco à ſubjecta materia,* ut proinde in tam generali diſpoſitione non poſſint non comprehendi etiam debitores exemptorum, qui etiam pariter exempti ſunt, *latiſſime Antonius Gomeſius ad Reg. Cancell. tit. de infirmis reſignant. quaſt. . fol. 73.* idque non obſtante, quod idem Gomeſius ibi ſubjiciat theoriam hanc non habere locum quando diſpoſitio reſpicit aliquam tantum univerſitatem. Tum propter emphaſim dictæ generalitatis verborum quibus Pontifex utitur. Tum quia à ſubjecta mate- 15

ria

tia hujus Sixtinæ illius verba interpretationem extenſivam recipere debent & qualitate exemptiva eorum omnium, qui in genere & ſpecie in ea enuntiantur, ita & debitores in ea enuntiati non tantum intelligendi ſint de iis qui non ſunt exempti, ſed etiam de debitoribus exemptis, *præſes loco à ſubjecta materia DD. cap. ſolutæ de major. & obed. Caldeřin. conſ.*122. Tum quia obſtat argumentum à rubro de quo late præſes *loca à rubro.* Tum denique quod qualitas illa præcedens exemptionis conceatur repetita in omnibus aliis enuntiationibus; qualitas enim in genere conveniens pluribus, repetita in eadem oratione uni perſonæ, intelligitur etiam repetita in alia. *Bart. & DD. l. Seia. §. Cajo. col. ult. ff. de fundo inſtr. leg. pereg. de fideicommiſſ. art.*25. *nu.*29.

16 Signanter porro quod hoc ſenſu præjudicium juriſdictioni ordinariæ aut exemptionibus non fiat, manent enim hac interpretatione ſarta tecta exemptionum privilegia reſpectu Diœceſanorum, qui multifariam ſolebant exemptos gravare, uti ſigillatim recenſet Clemens V. *Clem. frequens de exceſſ. Prælatorum*, ſola juriſdictione contentioſa in conſervatore translata, qui quidem non auctoritate ordinaria de cauſis exemptorum civilibus cognoſcit, ſed auctoritate Pontificia ſpecialibus ejuſmodi in cauſis vices Papæ gerens, *l. ſolet ff. de juriſdict. om. jud.* ut certe conſervatoriæ iſtius verba latiſſimè in præjudicium juriſdictionis, quam Papa habet in exemptos, ſint interpretanda, *l. beneficium ubi DD. ff. de conſt. prin. cap.* 1. *de filiis presb. in* 6. *Abb. cap. olim nu.*7. *de verb. ſig. Caſtr. & DD. l.*2. *C. de in jus vocando*, *Milis in repert. verb. privilegium principis.*

17 Ratio altera ſit deſumpta ab argumento à correlativis. Conſtitutio enim diſponens in uno ex correlativis, habent etiam locum in alio, *late præſes in locis legalib. loco à correlativis Joannes Baptiſta à S. Blaſio in tract. de correlativis DD. l. fin. C. de indict. vid. toll. Gabriel. com. concl. lib.*6. *de legibus concl.*3. etiamſi conſtitutio eſſet pœnalis, ſtricta atque odioſa, *Bald. l. fin ff. de acceptil. præſ. d. loco.* & conſequenter Sixtina conſtitutio ſive conſervatoria S. Laurentii diſponens creditores exemptos poſſe debitores ſuos in jus vocare coram conſervatore, extendenda etiam eſt non modò ad debitores non exemptos, ſed etiam ad debitores, qui pariter ſunt exempti, id-
18 que quia hic non agitur de præjudicio juriſdictionis ordinariæ, ſed abdicatione juriſdictionis Papæ in exemptos competentis, cujus reſpectu conſervatoria eſt latè interpretenda atque extendenda. *d. l. beneficium ubi DD. & alii ſuperius laudati.*

19 Quin autem creditores exempti, de quibus in Sixtina conſtitutione fit mentio correlativi ſint debitorum etiam exemptorum, nemo credo dubitaverit, niſi qui Pirrohoi philoſophaſtri ſectator eſſe voluerit qui ut eſt apud Alciatum, *l. certum ff. ſi cert. pet.* de omnibus dubitandum eſſe aſſerebat. Subiicitur & alia dubitatio exemptos cleri ſecundarii Diœceſis Leodienſis immediatè eo-

rum

rum Capitulis veluti eorundem judicibus ſubjicere, proinde conſervatorem in judicem recognoſcere non poſſe.

20 Cui obici poſtpoſita quæſtione qualitatis juriſdictionis quam de jure collegia habent in collegas exemptos, reſpondetur, primo exemptiones has eſſe ab omni juriſdictione ordinaria & extraordinaria, ſolum ea excepta, quæ eſt à S. ede ſpecialiter in exemptos alicui delegata, *cap. ſi Abbatem de elect. in 6. ubi DD. Nicolaus Boer. de poteſt. legati à latere nu. 28. ſpec. de legato §. ſequitur num. 13. verſ. ſed nunquid. VVameſius conſ. 63. de judiciis tom. 1.*

Et licet capitula, ſeu jure, ſeu præſcriptione, ſeu Pontificia commiſſione ſpeciali juriſdictionem quampiam haberent in collegas, de quo late VVameſ. *conſ. 63. de judiciis tom.* 1. attamen ea juriſdictio non privativè ſed accumulativè eis unà cum conſervatore competeret, *cap. Paſtoralis cap. irrefragabili ubi DD. de offic. ord. cap. quia contingit de Rel. dom. Rom. conſ. 393. Barth. l. 1. ff. de officio præf. Urbis*, ita ut utrimque præventioni locus ſit, quippe quod ſpecialis juriſdictio uni competens, alterius univerſali juriſdictioni derogare non ſoleat, *glo. & Angel. l. 1. C. ubi & apud quem VVameſ. conſ. 63. num. 6. tom. 1. de judiciis cap. ut debitus de appel. cap. 3. de offic. ord. Fel. cap. irrefragabili in pr. verſ. declar. a prædicta eod. tit.* 21

QUÆSTIO CENTESIMA VIGESIMA SEXTA.

Exempti an poſſint in prima inſtantia ab eorum creditoribus non exemptis conveniri.

SUMMARIUM.

1. *Conſervatores ſunt ordinarii exemptorum.*
2. *Hiſpani, Galli, Belgæ exempti, in prima inſtantia coram ordinariis conveniuntur.*

CONſervatores ſunt judices velut ordinarii exemptorum ad univerſitatem cauſarum eorundem deputati, adeo quidem, ut conſervatoribus poſtpoſitis in prima inſtantia Romam vel aliunde extra eorum domicilium evocari non 2 poſſe. privilegia Hiſpaniæ, Galliæ, Belgii oſtendit Renatus Choppinus quem laudavi ſuperius *par. ſcholio* 184. *& par. 1. quæſt. 27. &* 103. quibus in locis quæſtioni huic reſpondi, ut nolim quod actum eſt agere, confirmarique eædem quæſtiones poſſent ex eis quæ præter Everardi à ratione caſus converſiva adfert in locis legalibus loco à ratione caſus converſiva.

Digitized by Google

QUÆSTIO CXXVII.

An capitula juriſdictionem habentia, cauſam collegæ cognoſcendam poſſint alicui committere.

SUMMARIUM.

1. *Capitula non habent generalem juriſdictionem.*
2. *Juriſdictio non competit capitulis privativè.*
3. *Capitula an poſſint conſtituere officialem generalem.*
4. *Juriſdictionem univerſalem an delegati poſſint ſubdelegare.*
5. *Capitula habent juriſdictionem inferiorem.*
6. *Proceſſus ex capite incongruo, non ſuſtinetur ex capite congruo.*
7. *Conſervator officium ſuum non imploratum impartitur.*

TALIS exurgit controverſia coram Abbate S. Laurentii, quam Clariſſimus Dominus Joannes Fabritius illius aſſeſſor conſilium meum exquirens mihi communicavit: Capitulum B. Mariæ *Hoienſis* deſignat pro generali omnium cauſarum officiali & judice Dominum Pholianum Maſſaert ſuum collegam, & pro fiſco Erneſtum Hoyoul, qui Huberto Gaskon Capituli ſuppoſito libellum edit accuſatorium coram Domino Pholiano officiali, Hubertus autem juriſdictionem illam ſubterfugiens, recurrit ad conſervatorem, quærebatur quid juris.

1 Reſpondi primò, capitula de jure non habere generalem juriſdictionem, ſed tantum levium quorundam criminum coertionem, uti latè reſpondit Dominus Joannes VVameſius *conſ. 63. de judiciis tom.* 1. niſi tamen conſuetudine ſeu temporis præſcriptione juriſdictionem acquiſiverint, *Oldra. conſ. incip. quia omnes nu.* 8. *& conſ. 251. incip. num.* 1. *Regonus Archiepiſcopus. VVameſ. d. conſ. 63. nu.* 1. *in fin.* uti capitula cleri ſecundarii Leodienſis feciſſe exiſtimo.

2 Reſpondi ſecundò, ejuſmodi juriſdictionem capitulis non competere privativè cum conſervatore, ſed accumulativè, ita ut inter eos præventioni ſit locus, *glo. & ang. l. 1. C. ubi & apud quem cap. ut debitus de appell. cap. 3. de offic. ord, Fel. in cap. irrefragabili in pr. ver. declaro præ dicta eod. tit. VVameſ. d. conſ. 63. nu. 6. & 7. latè Farinac. dec. 30. par. 2. ubi limitat. niſi favore certæ perſonæ juriſdictio concedatur.* an autem conſervator criminalem juriſdictionem habeat, non inſiſto, pendet enim id à textu privilegii uti oſtendi, *quæſt. 6. & 96.*

Reſpon-

Reſpondi tertiò, capitula poſſe quidem particularem aliquam cauſam alteri 3
cognoſcendam decidendamque delegare, *VVameſ.conſ.44.de offic.ord.tom.1.* ſed an ad univerſitatem cauſarum, ambigi. In affirmativam enim ſententiam me impellit, quod juriſdictio competens jure proprio in alium transferri poſſit. *l.more l. ſolet l. prætor ff.de juriſdict.om.jud.& C.Tit.l.qui pro ſua juriſdictione judices dare darive poſſunt & ff.de offic.ejus cui mandata eſt juriſdictio.*

At vero pro negativa, quod nequidem judices ad univerſitatem cauſarum de- 4
putati juriſdictionem à ſe abdicare non poſſint, *l.legatus de offic.præſ.Hoſt. in ſumma de officio deleg. DD.l.à judice ubi Jaſ.C.de judiciis.Nicolaus Bellonus ad Rubr.de officio ejus cui mandata eſt juriſdictio nu.62.*

Deinde, quod capitula ſint è cathegoria judicum inferiorum juriſdictionem 5
habentium, qui juriſdictionem à ſe abdicare non poſſunt niſi ad breve tempus, valetudinis ſcilicet vel abſentiæ cauſa, *DD.l.ſi longius ff.de judiciis l.obſervare ff.de officio proconſulis Franc. cap.1.numer.4.in fine de offic.vic.in 6. Lapus alleg. 5.* Poſtremò quod regulariter nemo delegare poſſit cauſam, niſi is qui juriſdictionem habet ordinariam. *Rom.l. cum qui numer.1. ff. de juriſdict.om.jud.* Sed quia Capitulum Huenſe mutato conſilio forſan dictam commiſſionem generaliter Domino Pholiano datam revocabit, eaque particularem hanc cauſam committet, quæritur an proceſſus coram eo ſub titulo officialatus inceptus progreſſum habere poterit ſub ſpeciali commiſſione à capitulo ei demandata.

Reſpondi negative. Ratio eſt, quia proceſſus coram eo tanquam officiali ſuſti- 6
neri nequit alio ex capite quo proceſſum non fuit, actus enim geſtus ex capite incongruo, ſuſtineri nequit ex capite congruo, ex quo geſtus non eſt, *l.ſi is ad quem ff.de acq. hæred.late Rom.conſ.343.*

Tum quod repugnat voluntati agentis, *l.nullum intereſt C. ſi quis alteri vel ſibi cap.ſuper.de offic.del.*

Tum quod via quam quis elegit, ei patere debeat, *l.ſi mulier in fin. ubi DD. ff. quod met.cauſa.*

Tum quod proceſſus judicis procedentis una autoritate quam putat ſe habere, robur non accipiat ex alia autoritate quam habet, *Hoſt.cap. cum ex officii de præſcript.Feder.de ſenis conſ.125.Rom.d.conſ.343.*

Tum denique, quod proceſſus factus coram judice putativo confirmari non poſſit ut ex tunc ex ſequente delegatione, *Rom.l.cum qui numer.4.ff.de juriſdict. omni.jud.*

Denique quæſitum eſt, utrum conſervator talem nullitatem judicii à parte non oppoſitam ſupplere poſſit. Reſpondeo breviter poſſe. Tum quia judex officio ſuo nobili providere debet, parte etiam non poſtulante, ne judicium reddatur nullum atque eluſorium. *Anton.de Amatiſ. deciſ. Marchiæ. 33. numer. 14.*

Alex.conſ.225.num.3.lib.6.Rotanoviſ.dec.666.num.4.par.1.DD.l.dies cautioni §. hoc autem judicium ff.de dam.infect. Tum quia conſervator etiam irrequiſitus officium ſuum impartiri poteſt, uti ſuperius oſtendi, *quæſt.*116.

QUÆSTIO CXXVIII.

Ordinarius an ſententiam conſervatoris remotioris exequi teneatur.

SUMMARIUM.

1. *Caſus hujus quæſtionis.*
2. *Exceptio declinatoria competens principali, non extenditur ad fidejuſſorem.*
3. *Exemptio debitoris non prodeſt ejus fidejuſſori.*
4. *Ordinarius non exequitur ſententiam notorie iniquam.*
5. *Non licet eligere conſervatorem remotiorem poſtpoſito viciniori.*
6. *Officialis reſiſtere poteſt cuilibet judici officium ſuum excedenti.*
7. *Executor non debet eſſe facilis in ſententiarum executionibus, quæ apparent injuſtæ.*
8. *Judex poteſt etiam irrequiſitus executioni ſententiæ injuſtæ per alium latæ ſeſe opponere.*
9. *Judicis requiſiti quale ſit officium.*
10. *Judex ad executionem requiſitus, exceptiones altiorem indaginem requirentes non admittit.*
11. *A ſententia judicis requiſiti ad quem ſit appellandum.*

CAſus talis occurit. Religioſi quidam exempti contrahentes cum vidua Henrici le Brand, dederunt ei pro contractus ſecuritate quendam Natalem expromiſſorem, quem eadem vidua juxta legem contractus coram officiali Leodienſi vocavit in jus. Is ab officiali condemnatus recurrit prætextu exemptionis religioſorum, pro quibus ſeſe obligarat, ad Abbatem Luxemburgi reſidentem, qui ſententiam Officialis quavis certe trutina juſtiorem caſſavit atque irritavit, & viduam in expenſis condemnavit.

Quæritur, utrum officialis Leodienſis ad litteras requiſitoriales iſtius Abbatis teneatur ejuſdem ſententiam executioni demandare.

Et

Digitized by Google

Et quidem hac in facti contingentia reſpondi, non teneri ſequentibus argumen-
tis.

Primò, Quia religioſi non fuerunt contra relictam Henrici le Brand co-
ram officiali Leodienſi, cujus ſententiam Abbas irritat, judicii partes, ſed Na-
talis eorum expromiſſor, qui privilegio & conſervatoria eorundem religioſo-
rum non gaudens, non potuit ſuo aut religioſorum reſpectu ſententiam per
officialem Leodienſem adverſus ſe latam coram dicto Abbate pſeudo-conſer-
vatore in diſputationem revocare. Catholica enim eſt doctorum utriuſque 2
ſcholæ theoria, exceptionem declinatoriam competentem principali, ad il-
lius fidejuſſorem vel expromiſſorem non extendi, *l. ſi reus ff. judicatum ſol-
vi l. ſed & ſi §. 1. ff. de judiciis Aufrer. de poteſt. ſacularis ſuper Eccleſiaſt. reg. 4.
fall. 22.*

Exemptionemque debitoris principalis ad illius fidejuſſorem quoque de- 3
rivare non poſſe, *Martha. de juriſdict. inter Eccleſias & ſacularem exercen-
da caſu 106. numer. 1. ſpec. de compet. judicis aditione §. 1. numer. 26. Rom.
conſ. 633.*

Secundò, quia officialis Leodienſis ad exequendam ſententiam conſer- 4
vatoris requiſitus, exequi non poteſt ſententiam quam notoriè videt nullam eſſe
aut iniquam, *DD. l. à divo pio §. ſententiam Romæ datam ff. de re jud. Bald. conſ.
36. lib. 4. conſ. 98. lib. 3. Cumanus conſ. 141. Guid dec. 574. Angel. conſ. 276. incip. pun-
ctus talis. Card. Tuſchus com. concl. tom. 4. concl. 466. numer. 12. & ſeqq.* Quin autem
ſententia dicti Abbatis pſeudo conſervatoris hoium religioſorum nulla ſit & no-
toriè iniqua notorietate nullitatis & imquitatis reſultante ex actorum inſpectio-
ne, quæ ſolet executionem judicis requiſiti impedire, dubium non eſt, *Vin-
centius Carocius de remediis adverſus damnos executiones except. 22. numer. 14. &
except. 70. numer. 21. & ſeqq. Lucas de penna l. quoties num. 6. verſ 2 caſu. C. de exact.
tribut. lib. 10. Alberic. l. additos num. 1. C. de Epiſcop. aud. Cagnol. l. 1. §. non videtur num.
28. ff. ne vis fiat.*

Quo autem ad illius nullitatem, non potuerunt religioſi quibus electio con- 5
ſervatorum conceſſa eſt, poſtpoſitis tot Abbatibus nobis vicinioribus adire
Abbatem longe remotiorem Luxemburgi extra hanc Diœceſim reſidentem,
*Jo. Andrea in addit. ad ſpec. de offic. delegati §. ſequitur numer. 1. ſuper verb. ſed nun-
quid. Emanuel Roder. quæſt. regul. tom. 1. quæſt. 65. art. 8.* ut viduam tædio expen-
ſarum & itineris aſperi difficiliſque ultra tres dietas à ſuo domicilio evoca-
tam, contra formam conſervatoriæ opprimerent, quo & nomine ut offi-
cialis Leodienſis judex ordinarius conſervatori ut & cuilibet alteri delegato
limites ſuæ commiſſionis excedenti reſiſtere poſſit, omni jure permiſ-
ſum eſt, *Card. Tuſchus com. concl. tomo 4. concl. 436. verb. judex ordinarius major*

Digitized by Google

delegato §. volumus ubi Barth. & Jacob. de Bellovis Auth. ut judices ſine quoquo ſuffragio. Fedir. de Senis conſ. 216. numer. 2. Cyn. Auth. qua in provincia in fin. C. ubi de crimine.

At vero ſi ad ejuſdem ſententiæ injuſtitiam nos convertamus, & ea luce ipſa meridiana dilucidens patebit ex actorum inter viduam *Henrici* le Brand & Natalem inſpectione, ex iis enim certe conſtabit, ſe ſuaque bona huic viduæ coram ſcabinis

6 Leodienſibus nodo gordio validius nexuiſſe, ut proinde officialis ad executionem ſententiæ Abbatis ita apparenter injuſtè requiſitus, facilem ſe exhibere non debeat, *Baldus conſ. 98. caſus ſcribit judex lib. 3.*

7 Imò vero cum Abbas ille pſeudo-conſervator ſententiam officialis Leodienſis tam æquam & juſtam irritando, in ipſam juſtitiam palpabiliter & liquidè impegerit, Officialis Leodienſis detecta jam illius nullitate atque injuſtitia ex actis reſultante etiam irrequiſitus atque ex officio ſeſe poteſt illius executioni opponere, uti appoſitè

8 reſpondit Ludovicus Romanus, *conſ. 51. Innoc. cap. 1. in fin. de offic. vicar. glo. l. qui cum major §. qui patris verb. ſuccurrendum ff. de bon. liber. not. Barth. l. eum qui ita §. qui ita ff. de verb. oblig.*

9 Sed dubitatur, quales ſint judices requiſiti in judicando partes? Quidam cenſuerunt, eum non poſſe quicquam de nullitate aut iniquitate ſententiæ cujus executio urgetur decernere, ſed quod reſcribere debeat judici requirenti, ſententiam cujus executionem requirit, notoriæ nullitatis aut injuſtitiæ vitio laborare, *Cumanus conſ. 141. verſ. ad ſecundum Caſtr. l. à divo Pio §. ſententiam numer. 5. ubi Barth. in pr. legis de re jud. Innoc. cap. de cætero de re jud.* vel etiam remittere cauſam & partes ad judicem requirentem, *Card. Tuſchus d. conſ. 466. num. 15. DD. d. l. à divo Pio §. ſententiam.*

Sed alii ſentiunt indiſtinctè, ſi notoria ſit nullitas aut injuſtitia, judicem ad id non teneri, ſed judicem requiſitum poſſe ejuſmodi ſententiem declarare executioni demandari non poſſe. *Rom. conſ. 51. Apoſt. ad Caſt. d. § ſententiam num. 5. Baldus l. ab executione verſ. ſed nunquid exceptio nullitatis ſuſpendat C. quorum appell. non recipiuntur in l. unica verſ. in cujus cap. verbis C. ne liceat in una.*

10 Idque ſi exceptiones quæ opponuntur ſint notoriæ, ſecus ſi requirerent majorem indaginem, ejuſmodi enim exceptiones judex requiſitus non admittit, *Fel. cap. Paſtoralis §. quia vero de offic. del. & in cap. de cætero de re jud. Card. Tuſchus com. concl. tom. 4. concl. 466. nu. 60. DD. l. 4. §. condemnatum de re jud.*

11 Denique ambigitur, quid ſi judex requiſitus gravamen inferat, ad quem ſit appellandum, an ad ſuperiorem judicis requiſiti vel requirentis.

Reſpondetur, ad ſuperiorem judicis requirentis ſeu executionem requirentis, *Card. Tuſchus d. conc. 466. nu. 19. capell. Tholoſ. dec. 411. ubi Aufr. Barth. l. à divo Pio §. ſententiam in fin. verſ. quia in exequendo de re jud.*

Cxic

Digitized by Google

Cætera quæ ad hujus quæſtionis illuſtrationem plenius ſpectant, videri poterunt in ſuperioribus quæſtionibus. *quæſt.*106. *&* 119. *& tomo meo* 1. *de juriſdict. ord. in exemp. lib.* 2. *quæſt.* 44.

QUÆSTIO CXXIX.

Tenantes Eccleſiarum an gaudeant earum Privilegiis & conſervatoriis.

SUMMARIUM.

1. *Tenantes qui dicantur.*
2. *Curia tenantium eſt Eccleſiaſticum tribunal.*
3. *A curia tenantium appellatur ad Eccleſiaſticum & nu.* 7.
4. *Tenantes an ſint exempti.*
5. *Cauſa coram curia tenantium cenſentur Eccleſiaſtica.*
6. *Cauſæ bonorum Eccleſiaſticorum agitari debent coram iudicibus Eccleſiaſticis.*
8. *Appellari ab Eccleſiaſticis temporalem iuriſdictionem habentibus debet ad Eccleſiaſticum, niſi eam tenerent in feudum.*
9. *Cauſa ſemel effecta fori Eccleſiaſtici, ſemper manet Eccleſiaſtica.*
10. *Secularis qualiſcumque inferior eſt Eccleſiaſtico.*
11. *Cameræ imperialis cauſæ ſunt aviternæ.*
12. *Camera imperialis reiicit appellationes ab Eccleſiaſticis.*
13. *Cameræ obſtat præſcriptio.*

COllegia Eccleſiaſtica hujus Diœceſis Leodienſis habent plerumque tenantes, hoc eſt judices, coram quibus controverſiæ bonorum ſuorum temporalium poſſunt terminari, pœneſque quos eſt juriſdictio non ſolum actionum perſonalium, ſed etiam realium atque mixtarum ad eorum juriſdictionem temporalem pertinentium, *Baldus cap.* 1. *de eo qui curtim tendidit VVameſ. conſ.* 67. *num.* 6. *de iudiciis & conſ.* 175. *num.* 5. *&* 6. *de appellat. Chopinus in Monaſticon lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 19. *fol.* 130. licet autem curia ejuſmodi tenantium conſtari ſoleat ex perſonis laicis, eſt tamen tribunal Eccleſiaſticum, quod eodem jure cenſeri debet, quo Eccleſiaſtica collegia à quibus ſunt ſtabilita, *Barth. l.* 1. *§ hæc actio ff. ſi quis teſtam. liber eſſe. VVameſ. d. conſ.* 67. *&* 175. *numer.* 6. ut proinde ſicuti à collegiis Eccleſiaſticis ad ſæcularem appellari non poteſt, ita neque ab ejuſmodi curia tenantium appellationem interponere non ad laicum ſed ad Eccleſiaſticum neceſſe eſt, *VVameſ. d. conſ.* 175. *num.* 8. *&* 10. *cap. ſi duobus §. fin. de app.* Dubitatio hinc inſurgit, utrum ejuſmodi tenantes & perſonæ ſervitio Eccleſiarum exempta-

Margin numbers: 1 2 3 4

exemptarum adſcriptæ, ſint exemptæ & conſervatoriis ſe tueri poſſint. Et quidem ita viſum fuiſſe Emanueli Roderiques in ſyndicis, ſeu quod mihi perinde eſt, tenantibus Fratrum Minorum eſt compertum, *Regul. quæſt. art. 1. quæſt. 40. & art. 4. & in ſuo compendio quæſt. Reg. verb. procurator verſ. imo ipſe cum uxore fol.* 457.

Ego judicium meum hic ſuſpendo, nolens ſtilo exactiore articulum hunc ſub acumen præſentis calami revocare. Diſcuti poterit Emanuel jam laudatus ac reduci ad trutinam juris cum iis quæ alio in loco deduxi, *lib. 1. de juriſdict. ord. in exempt. quæſt. 30. & lib. 4. quæſt. 38.*

5 Parergos tantum pro multitudine ejuſmodi curiarum ab Eccleſiaſticis ſtabilitarum animadverſione dignum exiſtimavi, cauſas quæ coram talibus curiis agitantur cenſeri debere Eccleſiaſticas, *VVameſ. d. conſ. 67. num. 6. & 7. de judiciis & conſ.* 175. quippe quod coram iſtis curiis de bonis tantum diſceptetur, quæ ab ipſis Eccleſiis Eccleſiaſticisve perſonis moventur, & proinde ejuſmodi curiæ & cauſæ, quæ coram iis agitantur, quantumvis reales atque ſæculares, cenſeri debeant Eccleſiaſticæ, non reſpectu conditionis judicum qui laici ſunt, ſed contemplatione curiæ ad Eccleſiam pertinentis, cujus reſpectu ſurrogatione atque repræſentatione laici illi judices quos tenantes hic vocamus, eodem jure cenſeri
6 debent, quo illi quos repræſentant, *Barth. d. l. 1. §. hæc actio ff. ſi quis teſt. liber eſſe juſſus, Bald. cap. 1. de eo qui curtim. vendidit. VVameſ. dictis locis.* Signanter etiam, quod cauſæ bonorum Eccleſiaſticorum quæ etiam à laicis occupantur, ventilari debeant coram judicibus Eccleſiaſticis, quos hujuſmodi curiales repræſentant,
7 *cap. verum ubi Abb. de foro comp. VVameſ. d. conſ. 175. numer. 1.* & conſequenter appellationes ab iis interponi debent non ad aliquem laicum, ſed ad Eccleſiaſticum, extatque hac de re juris Canonici ſilentio non involvenda diffinitio, *in cap. Romana §. debet de appell. in 6.* ab Eccleſiaſticis judicibus ſpiritualem & tem-
8 poralem juriſdictionem habentibus appellandum non eſſe ad ſæcularem, ſed ad Eccleſiaſticum judicem, *VVameſ. d. conſ. 175. num. 11.* idque etiamſi Eccleſiaſtici eorum bona à laicis principibus obtinerent, *Spec. de appellat. §. nunc tractemus numer. 22. cap. licet verſ. vel ad noſtram de foro comp. cap. 1. de delictis puerorum. Joannes Gallus dec. Parlamenti Pariſienſis 258. Lancelot. de attentatis par. 2. cap. 12. limit. 50. numer. 236.* quod procul eſt dubio, cùm juriſdictio temporalis liberè eſt tranſlata in Eccleſiaſticum, id quod præſumitur, *Abb. cap. veniens not. 2. de accuſat. Fel. cap. cæterum in fine de judiciis.* Secus autem ſi juriſdictio eſſet infeudata, *Franc. Rubr. de appel. verſ. 3. quæro. Innocen. cap. cæterum de judiciis ſpec. d. loco.* Idem quoque, ſi feudum Eccleſiæ conceſſum ſit Francum & liberum, nam nec eo caſu etiamſi de leg. feudi eſſet quæſtio, ad cameram erit appellandum. *Aret. conſ. 14. Petr.*
9 *Gregorii de feudis par. 5. qu. 6. Bero conſ. 82. num. 13. lib. 1.* Sed quid ſi cauſa quæ per ap-

pellatio-

pellationem debebat devolvi ad ſuperiorem ſæcularem, interponatur coram Eccleſiaſtico, an poterit poſtea converſo pollice per appellationem introduci coram judice ſæculari? Reſpondetur non poſſe. Cauſa enim cenſetur Eccleſiaſtica non modò reſpectu materiæ illius, utpote quod ſit ex earum cathegoria, quæ ſpirituales ſunt, ſed etiam reſpectu judicis Eccleſiaſtici, ad cujus examen per judicii prorogationem appellationemve revocatur, *cap. diligenti cap. ſignificanti de foro compet. VVameſ. d. conſ. 175. numer. 7.* Hincque eſt, ut cum judex Eccleſiaſticus ſemel manum hujuſmodi cauſæ appoſuerit, cauſa ſemel effecta Eccleſiaſtica, ſemper manere debet Eccleſiaſtica, judexque ſæcularis ſeſe illi intromittere non poſſit, *cap. ut noſtram de app. cap. ſtatutum de reſcriptis in 6. VVameſ. d. conſ. 175. numer. 10. cap. ſolitæ de major. & obed.* ſed appellari debeat ad Eccleſiaſticum judicem non ad alium ſæcularem, cujuſvis ſit culminis, qui eo reſpectu inferior cenſetur quocumque judice Eccleſiaſtico, *Clem. diſpendioſam de judiciis Abb. cap. quod clericis de foro compet.* & quidem hæc veluti per ſatyram ad convellendas multorum vitilitigatorum appellationes quæ frequentiores intercedunt morandi judicii cauſa, quam auxilii ab Eccleſiaſticis judicibus ad Spirenſem Cameram, quæ licet judicii ſit Ariſtarchi atque incorrupti, attamen cauſæ eæ ſunt ad inſtar telæ penelopes, quarum curſus & aqua ut cum Budeo in forenſibus loquar, hæret & ſubſidit magno equidem rei
& publicæ & privatæ incommodo. *Clement. diſpendioſam de judiciis cap. nonnulli §.* 11
cum autem de reſcriptis l. quidam ff. ſi cert. pet. poſſitque de ea quod in adagio eſt dici Bunas judex eſt.

Indeque factum eſt, ut Camera Spirenſis non rarò appellationes à judicibus Ec-
cleſiaſticis ad ſe interjectas rejecerit, uti conſtat anno 1594. Auguſti 24. in cauſa ap- 12
pellationis Adolphi van Detz contra Hubertum van Buchell, item anno 1603. Octobris 3. in cauſa Conradi van Bœnen, contra Margaretam de Alſteden, anno 1587. in cauſa Franciſci Hensh, contra Jodocum Delen, idque multis rationibus in jure fundatisſimis, quas hic uti ab hoc meo ſcopo alienas prætereo, quibus etiam conformis eſt ejuſdem Spirenſis Cameræ conſuetudo atque imperialis conſtitutio edita anno 1555. de religionis pacificatione, §. *damit auch obberurte beyderſeits vervvanten* ubi conſtituitur, quod contra imperii ſtatus qui Auguſtanæ ſunt confeſſionis, Eccleſiaſtica juriſdictio exerceri non debeat in cauſis religionem ipſorum & Eccleſiarum ordinationes, Cæremonias & miniſteria concernentibus, ſed in aliis caſibus & cauſis exerceri poterit Eccleſiaſtica juriſdictio per Archiepiſcopos, Epiſcopos alioſque prælatos, prout in ſingulis locis conſuetudine receptum eſt, & in exercitio ac poſſeſſione reperiuntur, verba conſtitutionis ſic habent, *aber in anderen ſachen und vorfallen ſolle und mag die Geiſtliche juriſdiction ohne deren exercitium an einem jeden ort her gebracht vnd die deren in vbungen, gebrauch und poſſeſſion ſeind hinfurt ohne bis her vnverhindert exercirt und gebraucht vverden.* Quæ verba cum ſint generalia, non

poterunt reſtringi ad cauſa, primæ inſtantiæ, ſed comprehendunt etiam cauſas appellationum; in quibus eadem conſuetudo reperitur.

23 Quibus accedit præſcriptio, quæ cum conſuetudine ſimboliſat, præſcriptio inquam qua ab omni ævo poſtpoſitâ, Camerâ Spirenſi à judicibus Eccleſiaſticis ad ſuperiores Eccleſiaſticos appellari ſolitum eſt. Ad quam quidem præſcriptionem inducendam licet nonnulli exiſtimarint ſcientiam Imperatoris adverſus quem præſcribitur, neceſſariam eſſe, *Bald.cap.1.num.3.quæ ſint regalia Rom.l.1.§ denique num.5.ff.de aqua pluvia arcenda.* attamen alii cenſuerunt ſufficere ſcientiam magiſtratus inferioris, *Barth.l.ſi publicanus §.in omnibus ff de public.Bald.de præſcript. §. 2.par.8 princ.quæſt.3.num.8.DD.cap.cum contingat de foro comp.Imola.d.l.1. §. denique verſ. nunquid civitates.* Imò vero ſcientiam Imperatoris in præſcriptione temporis immemorialis, qualis eſt hoc in caſu, præſumi, plures alii optimæ notæ Doctores voluerunt, *Anton.Gabr.Com.conc tit.de præſcript.concl.1.num.62.Curt.in conſ.158. nu. 12 Iaſ.l.imperium num.21 ff.de juriſdict.om.jud.* probaturque abunde hæc Imperatoris ſcientia variis ex querimoniis, quas Imperatori olim Imperii proceres fecerunt ob evocationes ſubditorum in prima inſtantia ad curiam Romanam, alto tunc ſilentio involventes permiſſas uſitataſque appellationes civilibus in cauſis ab Eccleſiaſticis judicibus ad judices alios Eccleſiaſticos, uti plenius videre eſt apud Melchiorem Goldaſtum in collectione conſtitutionum Imperialium in gravaminibus in dieta Nuremburgenſi, *Anno 1522.editis cap.5.fol.459.*

QUÆSTIO CXXX.

Quid hac in exemptionum materia in regno Franciæ obſervetur.

VARIA ex ſacra politia & monaſtico Renati Chopini, nec non Papone aliiſque Galliæ ſcriptoribus quæ in Francia animadverſione hac in materia digna ſunt adferri poſſent. Hoc in loco occurrit L. Bochellius qui in libro 5.tit.16.decretorum Eccleſiæ Gallicanæ, *folio 866.* hæc quæ ſequuntur, ſcripto reliquit.

DE

DE EXEMPTIONIBUS

TIT. XVI.

EX SYNOD. TVRON. 1583.

CAP. I.

NE defectus & exceſſus aliaque crimina quæ per Eccleſiaſticos in magnum totius cleri ſcandalum licentioſius committuntur, prætextu exemptionum, per nonnulla Capitula, Abbates, monaſteria, ordines etiam mendicantium, conventus & alia loca tam ſæcularium quàm regularium prætenſarum in multarum animarum periculum impunita remaneant, quarum intuitu quamplurimis flagitioſis ac gravibus obnoxios criminibus addicta loca tanquam ad aliquod impunitatis aſylum confugere plus ſatis compertum eſt; ſtatuimus, ut in quibuſcumque juribus, exemptionibus, immunitatibus & privilegiis non obſtantibus ab Epiſcopis ex autoritate, quam œcumenicorum conciliorum canones illis concedunt, contra delinquentes procedatur, ſervatâ câ formâ, quæ in iiſdem conciliis præſcribitur, quoties contra regulares exemptos aut aliquem de capitulis ipſis Epiſcopis penitus non ſubjectis fuerit procedendum.

Si qui vero ab una Eccleſia in aliam aut locum quem prætendunt exemptum ſuis criminibus impuniti per fraudem aut judicii declinandi gratia migraſſe comperiantur, nihilominus ab ordinario cauſſâ cognitâ juxta Canonicas ſanctiones puniri volumus, in cujus diœceſi fuerint crimina commiſſa, dictis juribus exemptionibus, immunitatibus & privilegiis quibuſcumque non obſtantibus. Quicumque vero taliter fugitivum Epiſcopo ſuo requirenti non reddiderit, ſed defenſare præſumpſerit, Eccleſiæ communione priverur.

EX CONSIL. BVRDIG.

CAP. II.

QUæcumque monaſteria nec Epiſcopis ſubjecta ſunt, nec ab ulſis generalibus capitulis pendent, nec deſignatos ordinis ſui viſitatores habent, ſed proxime ad ſedis Apoſtolicæ protectionem & gubernationem referuntur,

Digitized by Google

feruntur, exactis ad ſummum ſex menſibus poſt harum conſtitutionum promulgationem comitia ſeu congregationes ſui ordinis habere, & ad eas convenire teneantur, ut ea ibi ſtatuant inter ſe ac decernant, quæ ad inſtaurandam atque conſervandam religioſam diſciplinam deinceps obſervari curabunt, eaque de cauſa certos viſitatores deſignent, quorum ſpectata ſit ſanctitas & eis id muneris communi ſuffragio committant. Alioquin eorum negligentiæ à nobis coepiſcopis noſtris pro ſua cujuſque parte providebitur.

EX SYNOD. TVRON. 1583.

CAP. III.

DEcretum Concilii Viennenſis ſub Clemente V. editi cupiens hæc ſynodus in uſum revocare, ejuſdem Concilii conſtitutionibus adhærendo Archiepiſcopo licere decernit & declarat per quævis loca exempta ſuæ Provinciæ facienti tranſitum, aut ad ea forſan declinanti, ut crucem ante ſe liberè portari faciat, benedicat populo, divina officia privatim vel publicè idem audiat & ea etiam in Pontificalibus celebret & faciat in ſua præſentia ſine Pontificialibus celebrari (quovis privilegio contrario non obſtante) ſimili modo Epiſcopo, ut in locis ejuſdem ſuæ Diœceſis poſſit populo benedicere, audire divina officia, & ea etiam celebrare & in ſua præſentia celebrari facere ſic tamen, quod prætextu conceſſionis hujuſmodi & in locis ipſis exemptis vel circa hoc privilegiatis nullam aliam juriſdictionem idem Archiepiſcopus vel Epiſcopus exerceat, nec perſonis exemptis vel privilegiatis moleſtiam inferat vel gravamen, nullumque exemptioni vel privilegiis eorumdem aliud præjudicium generetur, nec ipſis Archiepiſcopo vel Epiſcopo jus aliud quomodolibet acquiratur.

EX IO. GOLLO. QVÆST. 307.

CAP. IV.

PEt Arreſtum anno *1393.* fuerunt redditi cuſtodiendi frater *Petrus* Salebron, Petrus V. de Priori Franciæ priſionarii exiſtentes in caſtelleto, non Epiſcopo Pariſienſi, nec Epiſcopo Podienſi, quamvis in ſuo Epiſcopatu fuiſſent. Quia notoriè exempti eo quia ipſe perſequebatur ut particeps delictorum, propter quod dicti fratres erant priſionarii.

Digitized by Google

EX CONCIL. APUD CASTRUM CONTERII. 1235.

CAP. V.

NE ſub falſo exemptionis prætextu quiſquam juriſdictionem ordinariam illudere poſſit, præſentis Concilii auctoritate ſtatuimus, ut ſi qui coram ordinarii conventi judicibus ſe exemptos allegent, de quorum privilegiis dubitatur, privilegium exemptionis ſuæ exhibeant, Quod ſi facere noluerint, pro exemptis nullatenus habeantur.

ARMERICUS PICTAV. EPISC. IN SYNOD. 1367.

CAP. VI.

ITem cum Capellani ſeu Presbyteri exempti ſeu prætextu exemptionis & de ipſis confidentes plures exceſſus, injurias, contumelias committere non formident, prout experientia nos edocet, inhibemus ſub pœna excommunicationis omnibus & ſingulis.

EX SYNOD. ECCLES. RHEM.

CAP. VII.

ITem cauſas ſive lites proprias ſuorum hominum liberorum eidem exempti ſuo nomine aut actores vel defenſores non aſſumant, alioquin &c.

Ex IISDEM SYNODALIB.

CAP. VIII.

ITem exempti ad Eccleſiaſticam ſepulturam excommunicatos vel nominatim interdictos non admittant, alioquin ingreſſum. &c.

CHARLES IX. AUX ESTATS D' ORLEANS, 1560. *ART. II.*

CAP. IX.

TOus Abbez, Abbeſſes, Prieurs, Prieures non eſtans chefs d'ordre enſemble tous channoines & chapitres tant ſeculiers qu'ẹ reguliers & des

Egliſes cathedrales ou collegiales ſeront indefferemment ſubjects à l'archeueſque diœceſian ſans qu'ils puiſſent s'ayder d'aucun privilege d' exemption pour le regard de la viſitation & punition des crimes demeureront toutesfois aux Abbez & Abbeſſes Prieurs & Prieures la viſitation & correction accouſtumee ſur leurs religieux ou Religieuſes par faute d' obſervance de leur regle.

EX CONCIL. THOLOSAN. 1599.

CAP. X.

EPiſcoporum juriſdictioni non mediocre impedimentum exemptis profuſioris vitæ occaſionem Chriſtianis non vulgare ſcandalum afferre, laxius quàm par ſit acceptæ exemptiones conſueverunt. Hunc igitur in exemptionum cognitione Epiſcopi modum adhibeant, & ut illas ad unguem obſervent, & ultra quam loquuntur minime.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XI.

QUæ à metropolitano, ſuffraganeis aut eorum vicariis & officialibus cenſuræ, quæ interdicta promulgabuntur, ea Regulares etiam exempti in eorum Eccleſiis ita ſtatuente Tridentino Concilio publicè proponant & ſervent.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XII.

QUi dies feſti in metropolitana ſuffraganeorumve diœceſi ſervandi indicentur, eos quicumque tandem exempti fuerint, qua juſſum eſt veneratione celebrent, quemadmodum Tridentino Concilii decreto cavetur.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XIII.

QUi ad publicas proceſſiones exempti clerici monachive vocabuntur, ad eas accedant, qui recuſarint, niſi fuerint, qui ſtrictiori ſepto concluſi perpetuo

petuo vivunt,omnibus juris remediis ad id præſtandum Tridentini Concilii authoritate compellantur,

EX EOD. CONCIL.

CAP. XIV.

QUi exemptus prælatus etiam Epiſcopus , in aliena diœceſi Eccleſiam quacumque ratione exemptam imò & ſpiritualem juriſdictionem ſæculari poſſeſſione memoriamque excedente tempore habendum obtinet , is aut ad ſacrum oleum conficiendum , aut ad Chriſma miniſtrandum,ad Eccleſiam conſecrandam , aût denique ad alia quævis obeunda Pontificis munia alienum in eam Epiſcopum non inducat, neque ipſe ea officia munerave abſque diœceſani Epiſcopi expreſſa licentia miniſtret , niſi aliter exemptionis privilegio caveretur

Ex EOD. CONCIL.

CAP. XV.

QUicumque Abbas exemptus licet benedictus & presbyter fuerit, is ex Tridentini Concilii decretis nulli omnino, qui regularis ſibi ſubditus profeſſuſque non ſit , aut primam tonſuram, aut minores quatuor ordines conferat, aut dimiſſorias litteras concedat.

Ex SYNOD. ECCLESIÆ RHEMENS.

CAP. XVI.

IN cauſa decimarum poſſunt religioſi exempti trahi coram ordinario, niſi de rebus exemptis agatur,alioquin,&c.

Digitized by Google

QVÆSTIO CXXXI.

Quid de conſervatoribus Franciæ in regno ſtatutum ſit.

Et ibidem L. Bochellus eodem in libro decretorum Eccleſiæ Gallicanæ hæc quæ ſequuntur ſcripſiſſe invenitur tit. de conſervatoribus.

NOn poſſunt authoritate Apoſtolica dari conſervatores niſi Epiſcopi, Abbates vel habentes dignitates aut perſonatus in cathedralibus vel collegiatis Eccleſiis, nec extra civitatem vel Diœceſim in quibus ſunt deputati, nec aliter niſi in civitatibus & locis inſignibus, ubi poſſit haberi copia peritorum & infra unam dietam à fine diœceſis rei procedere poſſunt, vices etiam ſuas committere non poſſunt, niſi quantum ad citationes & ſententiarum denunciationes & non niſi in locis, ubi ſunt deputati & perſonis ſuperius expresſis, & quicquid contra hoc fecerit, ipſo jure ſunt nulla, & nos denunciamus nulla eſſe.

PARS

PARS TERTIA.

MATERIAM CONSERVATORUM LAICOrum Tribunali vigintiduum virum Leodienſi comparatam comprehendens.

PROEMIUM DE RATIONE HUIUS STUDII.

TRibunal vigintiduum virum Patriæ Leodienſis à majoribus noſtris inſtitutum eſt ad Reipublicæ quietem adverſus violentias tum privatas tum publicas corruptoſq; iudices. Cui cum juriſdictio tutelaris & conſervatoria ſolum competat, rarior olim eſſe celebrat illius juris adminiſtratio: ſed ſenſim ut tempus edax rerum omnia immutat, ita tribunal hoc paulatim juriſdictionem ſuam amplando falcem ſuam in meſſem alienarum hujus patriæ juriſdictionem diſpendio reipublicæ hujus adeo immiſiſſe experimur, ut aliud vix ſit tribunal in quo talis cauſidicina habeatur. Quod me movit ut ijs quæ tenebras huic tribunali ſuffuderunt diſcuſſis juriſdictionem illius ad incunabula ejus originis trutinamque juris revocarem. Bono equidem Leodienſis hujus reipublicæ cuius ſicuti magnopere intereſt ſanctum hoc tribunal ab annis trecentis erectum, ſartum tectum conſervari ita & mala quæ ex ampliatione iſtius juriſdictionis in aliorum diſpendium irrepſerunt expedit velut præſtemna reſecari. Tu quiſquis es iuſtitiæ alumnus ſtudio hoc meo fruere & pro gratia Deum ut ſit mihi merces adprecare.

QUÆSTIO PRIMA.

An ſint etiam conſervatores laici.

SUMMARIUM.

1. *Sunt etiam conſervatores laici.*
2. *Iniuria committitur vi aut fraude.*
3. *Principes ſunt conſervatores.*
4. *Speciales magiſtratus ſunt conſervatores.*
5. *Vigintiduum viri Leodienſes ſunt conſervatores.*

DUbium non eſt quin & in ſæculari ſtatu quam plures ſint qui conſervatorum munere adverſus injuriatores fungantur Cum enim Cicerone teſte *officiorum 1.* Omnis injuria aut vi aut fraude inferatur viſque leoni fraus vero vulpeculæ comparetur utrumque ſit indigniſſimum ab homine ſed fraus odio digna magis primus ad quem ſpectat conſervatoriale hoc munus eſt princeps cui incumbit injurias omnes à ſuis ſubditis inter ſe propulſare & ne exteri eis inferant avertere, *l. 1. C. quando imperat Auferius cap 1. de offic. ord. Carolus Graſal. de regalib. Franciæ lib. 1. Iure 7. auth. de quæſtoribus in pr. verſ. ut ſubiecti à Dei clementia nobis traditi illæſi conſerentur.* uti latius oſtendi tractatu de advocatijs feudalibus. A principe defluxit in ſpeciales magiſtratus qui hoc munere ſtabiliti erectique ſunt ut fraudem omnem violentiamque avertant atque eliminent cujus ſpeciei ſunt vigintiduum viri Patriæ Leodienſis tribunal conſtans viris duobus & viginti erectum à principe icto cum maioribus noſtris fœdere pacis quam vocamus de Fexhe in calce hujus operis deſcriptæ.

Cum itaque munus hujus magiſtratus conſiſtat maxime in advertendis violentijs & fraudibus quæ à privatis perſonis aut publicis prætextu judicialis officij inferri poſſunt non immerito hic magiſtratus conſervatoriali munere fungi dicendus eſt non pari & æquali juriſdictione qua Pontificij conſervatores de quibus hactenus ſcripſimus ſed analogicæ ac pro proportione fœderis quo conſtitutus eſt non omnino diſpar aut diſſimilis.

QVÆSTIO SECVNDA.

Tribunal vigintiduum virale Leodienſe an ſit odioſum vel favorabile.

SUMMARIUM.

1. *Tribunal vigintiduumvirale inſtitutum ad ſalutem reipublicæ.*
2. *Statutum tendens ad corroborationem iuris communis eſt favorabilis.*
3. *Conſervatorum iuriſdictio favorabilis opinione quorundam ſed verius eſt eſſe odioſam.*
4. *Ordinaria iuriſdictio ſola favorabilis.*

Vide-

Videtur favorabile quia inſtitutum eſt ad ſalutem & Reipublicæ quietem 1
adverſus judicum corruptelas ſordes atque violentias quas juris communis
diſpoſitio deteſtatur *l. 1 §. ſed & ſi ff. ad l. Cornel. de falſis ff ad l. Iuliam de vi
privata & de vi publica late gloſſ. l. ſin. in verb diſcriminu C. de pœna judicis qui male
iudicavit* ad inſtar ſtatuti quod tendit ad corroborationem juris communis quod
à jure communi non exorbitas cenſeri debet favorabile *Anchar. conſ.* 158. uti pro-
lixe oſtendit Marcus Antonius Blancus *tract. de compron. iſſis quæſt. 1. num. 3. verſ.
contraria opinio.* Ut proinde non defuerint qui ejuſmodi conſervatorum iuriſdi-
ctionis cenſuerint favorabilem, *Gem cap. cum illis §. illis de præb. in 6. Fel. cap. cum
te num. 15 de Reſcr. Iaſ. conſ 14 Cevallos de cognit. per viam violentiæ quæſt. 11. num. 36.*
verum placuit magis tribunal hoc odioſum eſſe & proinde illius juriſdictionem 2
intra ſuos carceres eſſe reſtringendam & neutiquam extendendam, *Bellam. conſ. 20.
Bertrand. conſ 24. nu. 8 vol. 1. Cran conſ. 132. num. 2. Flan. de Reſig. benef lib. 3. quæſt.
11 num. 2. Hieron. Cevallos de cognitione per viam violentiæ in cauſis Eccleſ. quæſt. 26.
num. 11* Ratio eſt quia ſola juriſdictio ordinaria cenſeri debet favorabilis. *Feder.
conſ. 130. Abbas cap. quoniam nu, 4. cum addit. de privileg. archid. cap frater. 16 quæſt. 1.* 3
at vero extra ordinaria qualis eſt hujus tribunalis cenſeri debet odioſa, *ſcripſi lib. 2.
de Iuriſdict. ord. in exemptos quæſt. 2. n. 19 Guimer. ad pragmat. ſancti. tit. de collationibus
§. & quia in glo. verb formam*

Neque obſtat antinomia in principio adducta intentio enim ſtatuentium face-
re non poteſt ut quod ſuapte natura odioſum eſt cenſeri debeat favorabile & è
contra quod favorabile eſt cenſeri debeat odioſum, *Tiraquel. de Retr conſ. in præ-
mio num.* 68 odioſum porro eſt quicquid derogat ordinariæ poteſtati, *dixi lib. 1. de
iuriſdict. ord in exempt. cap.* . ad cujus quippe quod officium ſpectat violentiarum
malefactorumque coertio, *cap. 1. de offic. ord. in 6.*

Hincque eſt quod alio loco etiam concluſerimus conſervatorum juriſdictio-
nem juris eſſe odioſi cum quibus tribunal hoc vigintiduum virale quod ad injuri-
as violentiaſque vindicandas erectum eſt non parum ſimbolizat, *vide ſupra quæſt. 2.
de conſervat. in fin.*

QVÆSTIO TERTIA.

Tribunal vigintiduum virale an cenſeri debeat Eccleſiaſticum vel laicum.

SUMMARIUM.

1. *Vigintiduum viri conſtant partim Eccleſiaſticis partim laicis.*

 2. *Lai-*

2. *Laicum cenſetur collegium in quo laicorum numerus excedit Eccleſiaſticorum numerum.*
3. *A maiori parte denominatio.*
4. *Cleri ſi ut cleri ſunt in collegio cenſeri debet Eccleſiaſticum etiamſi clerici ſint pauciores laicis.*
5. *Qualitas potentior attrahit ad ſe totum mixtum.*

1 TRibunal vigintiduum vitale conſtat perſonis Eccleſiaſticis & ſæcularibus Eccleſiaſticæ perſonæ quatuor ſunt Eccleſiæ cathedralis Leodienſis Canonici ſæculares vero ſunt partim ex ordine equeſtri partim populari. Hinc breviter dubitatur utrum tribunal hoc cenſeri debeat Eccleſiaſticum vel ſæculare. Quod ſit tribunal laicum videtur. Quia ſæculares qui in eo perſonam
2 gerunt excedunt Eccleſiaſticos, *Navar conſil 3. de foro compet. Maranta.de ord.*
3 *iudic.par.4. diſt.11. num.21 & 22. Barth.l.fin. ff.de colleg. illicit.* à maiori enim
4 parte ſolet fieri denominatio *Fel.cap 1.de præſcript. Socin conſ.12.vol 5.* at è contra quod Eccleſiaſticum cenſeri debeat videtur quia cum in collegio aut tribunali ſunt æquali numero clerici & laici aut etiam clerici numero inferiori in eo ſunt non tanquam quilibet ſed tanquam clerici tunc qualitas maioris numeri cedit qualitati numeri inferioris ita ut eo caſu opinione aliorum tale collegium cenſeri debeat Eccleſiaſticum, *Rochus de iure patronatus verbo ius num. 24. & 25. Abb. cap. auditis in 3.not.de elect in cap.2. in fin de for.comp.in cap. per tuas de arbitr. & in præmio decr.in prin.præmij glo.cap. à collatione de appellat.* nam & in omni
5 mixtura qualitas potentior ſolet trahere ad ſe totum mixtum *DD. l.cum quaritur ff.de ſtatu hom ſuſiſſime Romanus l.1. §. ſtipulationum ff.de verb.oblig.* & propter mixturam privilegiati cum non privilegiato datur privilegij ad non privilegiatum extentio. *Rebuff. late de privileg.ſcholarium privileg. .05 num.37.Cravett a Rubr.de leg. 2.num.152.* & latius confirmari id poſſet ex ijs quæ *lib. 1.de iuriſdict. ord.in exemptes oſtendi quæſt.25.*

QVÆSTIO QVARTA.

Princeps an ſub pace vigintiduum vitale comprehendatur.

SUMMARIUM.

1. *In generali diſpoſitione non comprehenditur perſona loquentis niſi diſpoſitio ſit favorabilis aut ſubiecta materia id expoſtulet.*
2. *Sub generali diſpoſitione non comprehenditur perſona ſpeciali nota digna.*
3. *Inferior non poteſt docere legem ſuperiori.*

4. Prin-

Digitized by Google

4. Princeps ratione regularium eſt loco imperatoris.

5. Laici poteſtas concurrens num Eccleſiaſtica illi cedit.

NOn comprehendi convincunt paucis rationes ſequentes. Prima ratio quia ſub generali diſpoſitione nunquam comprehenditur perſona ſequentis. *l. inquiſito C.de ſolut.cap.quiſquis de prebendis pulchre apud Ruinium conſ.*83. *col.ult. lib* 5 *Goſad,conſ.*76.*num.*14 *& conſ.*101.*num.*20 *Menoch.in reſp.*2.*cauſa Finarienſis num.*74 niſi tamen diſpoſitio eſſet favorabilis *Crau conſ* 174. *num.*12. aut ſubjecta materia aliud ſuaderet,*Menoch.d nu.*74.*& ſeqq.* aut niſi conceſſio ex certa ſcientia procederet,*Goſad.d.conſ.* 6.*num.*11. vel niſi alioquin fruſtranea eſſet diſpoſitio, *Menoch.& DD.iam laudati.* 1

Secunda ratio quia ſub generali diſpoſitione non comprehenduntur perſonæ ſpeciali nota dignæ quales ſunt principes quam ego teoriam prolixius diſcuſſi in tractatu de iurisdict.in exemptos,*lib.*1.*quæſt.*3. 2

Tertia ratio quia princeps ab hoc fœdere ſpecialiter excipitur uti videre eſt ex illius textu.

Quarta ratio quia etiamſi nominatim princeps ab hoc pace non exciperetur non tamen eadem pace ligaretur. *Bertachina tract.de Epiſcopo lib.*4.*par.*2. *num.*33. *Bald auth.quibuſcunque in fine C.de ſacro Eccleſ.& in l.digno vox. C.de legib.Barthol. l.Lucius* §.*Titius ff.de fideiuſ.libert.*

Quinta ratio quia inferiores legem dicere Epiſcopo eorum ſuperiori non poſſunt.*cap cum inferior de maior & obedient.* Idque non ſolum qua Epiſcopo ſed nequidem quæ Principi. Tum quia princeps ob regalia eſt imperatoris regiſve loco,*Martinus Laudenſis tract.de principe quæſt.*11. *Iaſon loquens de Duce Mediolanienſi conſilio* 101. *par.*4. *Franciſcus Balbus de præſcriptionibus in* 2. *parte partis* 5. *quæſt.*8. 3 4

Tum quia poteſtas illa laica quæ concurrit cum Eccleſiaſtica herbam dat & cedit Eccleſiaſticæ cui ſubditi nullo modo poſſunt imperare aut legem præjudicialem dicere, *Navar.in cap.novit,not.*6.*num.*26.*de iudicijs cap.cum inferior ubi DD.de Maiorit.& obed.* 5

QVÆSTIO QVINTA.

Clerici an ſub eadem pactione comprehendantur.

Digitized by Google

SUMMARIUM.

1. Sub generali diſpoſitione non comprehenduntur clerici.
2. Tribunal vigintiduum virale eſt laicum.
3. Statutum non poteſt clericos ſubjicere laicis.
4. Epiſcopi clericos non poſſunt ſubjicere poteſtati laicæ.
5. Clerici ſubjciuntur poteſtati laicæ ratione officiorum ſæcularium.
6. Diverſis reſpectibus poteſt aliquis ſubjici diverſis iudicibus.
7. Laicus iudex ſupplet negligentiam iudicis Eccleſiaſtici.

1 NEutiquam ſub generali enim diſpoſitione præſertim odioſa non veniunt qui ſunt ſpeciali aliqua nota digni, *cap. ſedes de reſcriptis ubi DD. l prætor ait §. quod autem ff. de injuriis*, quales ſunt clerici, *Abb. cap. verum num 22. de foro compet. cap 1. de pœnis in 6. cap. veſtra de locato cap quæ in Eccleſiarum de conſtit.* ſignanter quoties generalis diſpoſitio particulari privilegio præjudicium adferret, *cap. generi de Reg. iur. in 6.* id quod ego latius alio in loco comprobavi, *de iuriſ-*
2 *dict. ord. in exemptos lib. 1 quæſt 3. nu. 13.* porro ſi clerici ſubjicerentur paci vigintiduum virali eriperentur à judice eorum clericali ſubjicerenturque tribunali laico quale eſt vigintiduum virale in quo laicorum numerus excedit clericos, *Barth. l. fin ff.*
3 *de collegijs Abb. cap. ex litteris num. 3. & 4. de conſtit. Marant. de ord. iud part. 4. diſt 11. num. 23 Aufrer de poteſt Eccleſ. ſuper laicis num, 12.* quod non eſt in poteſtate ſtatuentium ſeu autorum dictæ pactionis vigintiduum viralis, *cap. Eccleſia S. Mariæ de conſtit Hier. Grat. conſ 110. num 38. part. 1. Rot. deciſ 10. de conſuet. in antiquis, ubi loquitur de conſuetudine & ſtatutis anglicanis in clericos Reſtaurus de Imperatore quæſt* 101. Nam neque Epiſcopi clericos poteſtati laicæ ſubjicere poſſunt *gloſſ. cap.*
4 *clericum 11. quæſt. 1. cap ſi diligenti de foro competenti Bertachinus de Epiſcopo lib. 4.*
5 *part 5. quæſt. 49. num. 95. vol. Oec. 2. fol* 188. imo nequidem ipſi clerici ſeipſis *cap. ſi diligenti de foro comp* id ne quidem ſi laicis vim inferrent, *Iaſon l. eſt receptum num. 6 ff de iuriſdict. om. iudic arg. l. ſi manente ff de prec.* patitur tamen hæc concluſio diverſas limitationes inter quas hæc una ſit clericos huic tribunali ſubjici ratione officij ſæcularis quod gerunt, *cap. Sacerdotibus ne clerici vel Monachi Caſſaneus ad*
6 *conſuet. Burgundiæ Rubrica des iuſtices § 5. in gloſſ. ad verb. ſi n' a grace verſ. & iſti ſunt late Aufrer de poteſt. hac ſuper Eccleſ. Reg. 1. num. 24. & ſeqq* diverſo enim reſpectu diverſis iudicibus quis ſubjici poteſt, *cap. cum Capella de privileg. ubi* DD. ſimiliter in-
7 defectum iuſtitiæ ſeu negligentiæ judicis Eccleſiaſtici *cap. princeps ſæculari 24. quæſt. 5. ubi glo. cap. tua de decimes Chaſſan. d. loco verſ 11. fallit. Aufrer de poteſt ſæculari ſuper Eccleſiaſt Reg. 1. num. 11.*

Deni-

Digitized by Google

Denique multis alijs in caſibus qui ex tractatu Stephani Aufrerij de poteſtate laica ſuper Eccleſiaſticis perſonis elici poſſent quos ego caſus ne fuſior ſim alienique ſtudij exemplator hic non tranſcribo.

QVÆSTIO SEXTA.

An exempti ſubjiciantur huic vigintiduum virum tribunali.

SUMMARIUM.

1. *Diſpoſitio generalis non comprehendit exemptos.*
2. *Epiſcopus non poteſt exemptos nec exempti ſe ipſos alteri ſubjicere.*
3. *Diſponere nemo poteſt de eo quod ſua non eſt poteſtatio.*
4. *Iuliana conſtitutio eſt exemptionis ampliſſima.*
5. *Iuliana eximit etiam reſpectu officiorum & beneficiorum.*

CONſtitutio hæc vigintiduum viralis nominatim huic tribunali ſubjicit omnes cujuſcumque ſint gradus qui autem de omnibus diſponit neminem cenſetur excludere. *Præſes in locis legalib. loco à generalitate.*

Verum opinor exemptos conſtitutione hæc vigintiduum virali non poſſe comprehendi.

Primo quia ſub diſpoſitione generali non comprehenduntur exempti quoties quæſtio eſt aut periculum ne privilegio eorum derogetur, *ſcripſi lib.1. de iuriſdict. ord. in exemptos cap.5. num.13. & lib.2 quæſt.2. num.12.* 1

Secundo quia hactenus oſtendimus Epiſcopos non poſſe clericos nec clerici ſeipſos ſubjicere alterius poteſtati longe porro minus exempti qui extraneis comparantur, *lib.2. de iuriſdict. ord. in exempt quæſt.19. num.4.* in quos cum Epiſcopus imperium non habet conſequens eſt ut nec ipſi ſe nec quiſpiam alius à Papa inferior eos alterius poteſtati non poſſit ſubjicere. Diſponere enim nemo poteſt de eo quod ſuæ non eſt poteſtatis. *l. Lucius ff. ad municip. l. ſi Pater ff quæ in fraudem credit. cap in generali de controverſ. inter dom. & agnat Mantua ſing* 485. 2

Tertio ipſimet exempti ſeſe ſubjicere non poſſunt uti varijs in locis in dicto tractatu comprobavi, *cap. cum tempore ubi Abb. & DD de arbitru.* 3

Quarto, Diplomata Julij Papæ exemptionum ampliſſima ſunt concedentia exemptionem omnimodam ab omni iuriſdictione ordinaria & extraordinaria cum clauſulis prægnantibus & comminatorijs indignationis BB. Petri & Pauli de cujus energia ſcripſi alio in tractatu. 4

Quin-

Digitized by Google

Quinto, Eadem diplomata adeo eximunt ut ne quidem officiorum quæ gerunt contemplatione exempti vocari poſſint coram qualicumque judice tam ordinario quam extraordinario uti videre eſt ex illa Iuliana quam huic tractatui inſerui, *parte 2. quaſt. 77. nu. 6.*

QVÆSTIO SEPTIMA.

Pontifex an ſtatuere poſſit ne exempti ratione officiorum ſubjaceant vigintiduum viris.

SUMMARIUM.

1. *Iulij Papæ privilegium eximit etiam ratione officiorum & beneficiorum.*
2. *Pirrho Philoſophus cenſebat de omnibus eſſe dubitandum.*
3. *Eccleſia clavibus non eſt detrahendum.*

1 IUlius Papa exemptos cleri ſecundarij diœceſis Leodienſis adeo exemit ut ne quidem officiorum quæ gerunt reſpectu poſſint coram quibuſvis ordinariis aut extraordinariis judicibus conveniri ſed an jure fulciatur hæc conſtitutio Pirrho aliquis Philoſophus qui de omnibus dubitandum cenſebat uti eſt apud Alciatum,
2 *l. certum ff ſi cert. pet.* fortaſſis ambiget. Certe nemo ambiget niſi qui Papæ poteſta-
3 ti ac Petri clavibus à Chriſto acceptis derogare voluerit, quare uti bene Navarrus admonet judices ſæculares, *in cap novit. not. 6. num. 34. ſexto Corollario de iudicijs.* & Jacobus Almaynus, *de poteſtate Papæ cap. 11.* cavendum eis eſt ne dum plus ſatis placere volunt juriſdictioni atque poteſtati laicæ diſpliceant divinæ detrahendo clavibus Petri & Eccleſiæ poteſtati acceptæ ab ipſomet Chriſto Domino DEO noſtro.

QVÆSTIO OCTAVA.

An Eccleſia cathedralis illiuſve ſinguli canonici ſubjiciantur huic tribunali.

SUMMARIUM.

1. *Cathedrales Canonici ſunt membra myſtici corporis Epiſcopalis.*
2. *Canonici cathedrales an ſub diſpoſitione generali comprehendantur.*
3. *Canonici cathedrales ſunt exempti.*

De

Digitized by Google

DE Privilegijs atque prorogativis Eccleſiæ cathedralis ſingulorumque ejuſdem Eccleſiæ cathedralis Canonicorum qui ſunt pars corporis Eccleſiæ cathedralis, *cap. requiſiſti de teſtam.* atque membra Epiſcopi qui Eccleſiæ cathedralis caput eſſe dicitur, *cap. novit. cap. quando de his quæ fiunt à prælato Oldra. conſ.* 230. Multa ſi operepretium eſſet adferre poſſemus quæ eſſent extra Rombum ut eſt adagium atque huius materiæ cantilenam, ut proinde nolim etiam ingredi paleſtram illam. Num Eccleſia Cathedralis illiuſque membra ſub diſpoſitione generali comprehendantur in qua invenio affirmantes, *DD. cap. quamvis § 1. de præb. in 6. Io. de Selva de beneficio par. 3. quæſt. 61. num. 5* & negantes ſententias, *Compoſt. cap. capitulum S. crucis de reſcriptis DD. d. cap. quamvis Lud. Gomeſ. de gratiis & expectativis num. 95.* ſatis ſit cathedralem Eccleſiam Leodienſem illiuſque membra magnificis titulis ab omni iuriſdictione tam ordinaria quam extraordinaria eximi uti ex illius conſervatoria quam huic tractatui inſervi liquidum eſt. Itaque non magis huic tribunali ſubjici poſſunt Canonici cathedrales etiam nolentes volentes quam alij cleri ſecundarij exempti. Neque referet vigintiduum viros ſibi juriſdictionem in exemptos tam cleri primarij quam ſecundarij diœceſis quandoque uſurpaſſe. Temporis enim iſte qualis qualis curſus ſignanter cum de primordio cauſæ huius iuriſdictionis conſtat iiſdem exemptionibus præiudicare non poteſt uti aliis in locis rationibus non paucis quos per compendium hic prætereo comprobavi. 1 2 3

Proinde non quid factum ſit ſed quid fieri debuerit reſpiciendum eſt uti de eo qui non quid Romæ fieret ſed quid Romæ fieri deberet conſiderandum eſſe reſpondit egoque id in alia quæſtione quam oſtendi iuriſdictionem vigintiduum virum temporis præſcriptione ampliari non poſſe confirmavi. Denique diſpoſitio eximens Epiſcopum extendenda etiam ad illius cathedrale capitulum, *VVameſ. conſ. 4. num. 3. de reſcriptis*, idque propter connexitatem qua Epiſcopus fingitur unum eſſe corpus cum capitulo, *VVameſ d. num. 3. cap. ſi quis eum 6. q. 1. cap. novit. de his quæ fiunt à Prælato.*

QVÆSTIO NONA.

An collegia ſeu alia quævis capitula aut univerſitates comprehendantur ſub hac pace,

SUMMARIUM.

1. *Odioſa in materia appellatione perſonarum non veniunt collegia vel univerſitates.*
2. *Extenſiva in materia appellatione perſonæ venit collegium aut univerſitas.*

1 PAx hæc de perſonis loquitur in materia autem reſtringibili appellatione perſonarum non veniunt collegia capitula civitates aut univerſitates, *Fel. cap. eam num. 15. de reſcriptis Rom. conſ. 400. idem Rom. conſ. 436. l. metum §. animadvertendum ff. quod met. cauſa Sarnenſis Reg. de idiomate quæſt 2 num 1. Caput aque*
2 *dec. 42. par 3. VVameſ. conſ. 25 . num 5. & 6. de præbendis.* quamvis ſecus eſſet ſi in materia favorabili vel extenſiva verſaremur, *Rom d. conſ. 400. in fine.* in materia enim extenſiva perſonæ appellatione comprehenditur univerſitas civitas quæ etiam perſonæ vice fungi dicuntur, *l. mortuo ff. de fideiuſſoribus l. 1. l. nihil intereſt ff. ad S. C. Maced. l. eos §. cæteros.*

Similiter niſi aliud ſuadeat generalitas verborum, *v. g.* contra quaſcumque perſonas cuiuslibet generis, *Alex conſ. 17 num. 6. lib 6. Farinaceus deciſ. 412. nu. 4. lib. 1.*

Ut & niſi materia ſit proportionata ad capitulum. *Fel. cap. eam te num. 15. de reſcript Rebuff ſuper concordatis Rubr. de collationibus §. ſtatuimus verb. perſonis & §. præfati ordinarij verb. quicumque Sarnenſis Reg. de Annali quæſt. 12.*

QVÆSTIO DECIMA.

Vigintiduum viri an cognoſcere poſſint de iuſtitia vel de iniuſtitia nullitate aut validitate ſententiarum aliorum iudicium

SUMMARIUM.

1. *Reſponſum Domini Balduini de vaux IC. Leodienſis.*
2. *Intellectus clauſulæ de ne mener quelqu' vng hors loy.*
3. *Intelligi debet de privata autoritate.*
4. *Per iniuſtitiam & nullam ſententiam l'on n'eſt mene hors loy.*
5. *Extraordinarij iudices non cognoſcunt de nullitate aut iniquitate ſententiarum aliorum iudicum.*
6. *Iudices de incidentib quæſtionibus coram alijs non cognoſcunt.*
7. *Mutatis actibus rerum turbari non debent officia.*
8. *Cauſa finalis tribunalis vigintiduum viralis.*
9. *Tribunal hoc cognoſcit de ſordibus & violentijs non autem de validitate ſententiarum.*
10. *Iudices Cambyſiani.*
11. *Concuſſionis cognitio in quo conſiſtat & qualiter à cognitione iuſtitiæ vel iniuſtitiæ ſententiæ differat.*
12. *Sordium quæſtio decidi poteſt ſine cognitione iuſtitiæ.*
13. *Permiſſum quando experiri poteſt ſine prohibito permiſſum trahit ad ſe prohibitum.*

14. Vi-

14. Vigintiduum viri non poſſunt decidere inter civiles quæſtiones.

15. Reſponſum Domini VVameſii in vigintiduum virali materia.

16. Iuriſdictio vigintiduum virum eſt limitata.

17. Sententia vigintiduum virum nulla quæ excedit limites ſuæ iuriſdictionis.

18. Civiles cauſæ non ſpectant ad tribunal vigintiduum virum.

19. Pax ut violata dicatur quid requiratur.

20. Spolium quod directe non fit ad turbandam pacem non eſt cognitionis vigintiduum viralis.

21 Furtum non eſt tribunalis vigintiduum viralis.

22. Querela omnes pertrahi poſſent ad hoc tribunal nimia fœderis extentione.

QUid hac in quæſtione ſentiendum ſit olim Dominus Baldovinus de Vauz juriſconſultorum ſui ævi non infimus reſpondit ſed ſatis jejune ut patet hoc ejus ex reſponſo,

Ceſt vng point plus que peſtilentieux & renuerſant toute autorite ſoueraine Imperiale & populaire de vouloir maintenir que les vingtdeux peuuent cognoiſtre de rectitudine proceſſus judicij Eccleſi. ſtici aut laici. Car ſi cela auoint lieu il ne ſeroit beſoing d' appeller aux ſuperieurs ains ſeroint lez XXII. les Monarches & ſouuerains contre tous iuges voir Papes Empereurs & leurs delegues Ce que non ſeulement le droict eſcript empeſche mais auſſi les priuileges imperiaux du pays du liege auec les ordonnances & conſtitutions de l' empire comme ce peut voir par. ,ord.com.cap.1. ne ce peuuant pource extendre la juriſdiction deſdits XXII.contre ce que eſt juge par juges Eccleſiaſtiques ou temporels ſoit en antecedent ou conſequent. 1

Et quand l' on voudroit venir à la clauſe de la paix des XXII. diſant que l'on ne doibt mener quelq' vng hors loy icelle ne ſentend au regard des procedures ou iugements ains ſeulement des iuges ordonnes par la paix des XXII.& de leurs competence ſans tomber pource ſoubs pretexte de la dite clauſe à la iuſtice ou injuſtice valleur ou non valleur de leurs proceduts autrement nunquam eſſet litium finis cauſæque continentia diſtraheretur contre la diſpoſition du droit commun, *L.nulli C.de iudic.l.à divo Pio ff.de re iud.* 2

Dabondant ceſte clauſe mener quelqu' vng hors loy ce doibt ſeulement extendre de privata autoritate & potentia non autem ubi intercedit autoritas judicis competentis alioquin pax vigintiduum viralis quæ eſt conſtituta ad ſalutem juriſdictionum ordinariarum eſſet earundem belua vorax origoque & confuſio inexplicabilis omnium juriſdictionum. 3

Finalement pour monſtrer que par une ſentence ſoit injuſte ſoit nulle l'on ne peut eſtre dit mener hors loy il enappert aſſes par la reſponce du juriſcon- 4

ſulre Paulus.*l.ius pluribus modis § prætor ff. de iuſtitia & iure*, & tele ſorte. Prætor quoque jus reddere dicitur etiam cum inique decernit ratione ſcilicet facta non ad id quod ita prætor facit ſed ad illud quod facere prætorem convenit ita hactenus Balduinus de vaux. Hanc porro Domini Balduini de vaux ſententiam multis ego rationibus ex jure depromptis confirmo.

5 Primo vigintiduum virum iuriſdictio eſt extraordinaria atque odioſa uti ante pluries annotavi, proinde cum ejuſmodi juriſdictio ſit reſtringenda de nullitate aut iniuſtitia ſententiæ aliorum judicum eiuſmodi extraordinarij iudices cognoſcere non poſſunt, *Sebaſt. Vantij tract. de nullit. tit. coram quo de nullit. dici poſſit l. ſi prætor ff. de iudic. Maſſuerus in ſua praxi tit. de executionib. num. 26.*

6 Secundo quia licet ii quibus iuriſdictio demandata eſt poſſit de annexis connexis incidentibuſque quæſtionibus cognoſcere, *Menoch. de arb. iudicum lib. 1. quæſt. 45. Iaſ. l. 1. num. 5. C. de edict. divi Andr. toll. Dec. cap. paſtoralis. numer. 4. de appellat.*

Id tamen ita demum verum eſt ſi coram iiſdem iudicibus qui de cauſa principaliter cognoſcunt quæſtio quæpiam incidens ſuperveniat ſecus vero ſi coram diverſis judicibus nam tunc cognoſcere non poterunt quia incidens quæſtio diverſo tunc iure cenſetur nec aſſumit naturam cauſæ principalis, *Imola Clem. diſpendioſam num 16. de iudicijs Menoch d. quæſt. 45. num. 12. in fin.*

7 Tertio quia ſi id liceret vigintiduum viris mutuis actibus rerum turbarentur officia, *l. conſulta divalia C. de teſtam* ideoque non ſolum quando iuriſdictiones diverſorum iudicium ſunt omnino ſeparatæ non licet alteri in alterius officio ſe intromiſſere, *d. l. conſulto l. apparitores C. de apparitoribus præfecti annonæ ubi Io. de Platea lib. 12.* ſed ne quidem ſi officia ſint communia licet uni de eo quod alius inchoavit ſeſe intromiſcere, *d. l. apparitores.*

8 Quarto quia auditorium illud vigintiduum virum ſeu pactio pacis vigintiduumviralis introducta eſt adverſus violentias & privata autoritate jus ſibi dicentes ut & adverſus corruptos judices venales ſententias in mercedem proferentes ſeu depravatos pretio aut gratia perperam judicantes prout & adverſus officiatos miniſtroſve juſtitiæ ſubditos vexantes ſeu concutientes, quæ pax concedit quidem vigintiduum viris cognitionem adverſus judices legitimæ inſtitu-
9 tos num quippiam per ſordes ejuſmodi commiſerint hoc eſt num corrupti pecunia venalem ſententiam ſive juſtam ſive injuſtam perinde enim eſt protulerint, *l fin. ubi Bald. C. de pæna iudicis cap. vendentes 1. quæſt 3. Navar. de datu & promiſſis pro iuſtitia vel gratia Vantius de nullitat. tit. de nullit. ex defectu proceſſus num. 155. & 135.* at vero ut de valore aut non valore nullitate aut ſubſiſtentia ſententiarum per judices legitime conſtitutos latarum cognoſcant ſeu an ejuſmodi ſententiæ quod contingere poteſt valeant ipſo iure aut non valeant, *Vantius d. nu.*

Digitized by Google

d.nu 135.*&* 136.id eis pace hac vigintiduum virali conceſſum neutiquam eſt imo vero ſatis abnegatum per prohibitionem expreſſam ne de heritagijs cognoſcant ſed tantum de prædictis ſordibus atque concuſſionibus.

Neque refricari poteſt ejuſmodi incidentem quæſtionem juſtitiæ aut injuſtitiæ ad eos ſpectare quia ad eorum tribunal pertinet principaliter de concuſſionibus judicium cognoſcere. Reſpondeo enim quæſtionem concuſſionis ut & 10
aliarum ſordium quibus Cambyſiani judices ſeſe contaminarant tantum inter ſe differre quantum una qualitas ab alia qualitate differre poteſt. Cognitio enim 11
concuſſionis in eo verſatur num judex quiſpiam incuſſo metu per odium favorem ſimulationem pecunia accepta aut non accepta quippiam commiſerit, *eleganter Pariſ. de Puteo de ſindicatu verb.ſindicatum ſol* 347.*rol Oce.*2. *Albericus in ſuo dictionario verb.concuſſio & etiam Spigelius in lexico iuris*,at vero iuſtitiæ vel iniuſtitiæ diſquiſitio civilis eſt & iuriſdictionis ſeparatæ diſtinctæque à quæſtione ſordium quæ criminalitatem ſapit.*Marant de ord.iud par.*4.*diſt.*1.ut proinde quæſtiones iuſtitiæ vel iniuſtitiæ nullitatis aut ſubſiſtentiæ ſententiarum per iudices legitime conſtitutos Prælatorum ſub incudem iſtius tribunali revocari non poſſint.

Quinto quia incidentes iſtæ coram vigintiduum viris quæſtiones juſtitiæ vel 12
injuſtitiæ nullitatis aut ſubſiſtentiæ ſententiarum aliorum legitimorum iudicum non ſunt adeo principali illi quæſtioni ſordium aut concuſſionum connexæ quin principalis illa quæſtio ad eorum tribunal ſpectans ſola ab eis poſſit diffiniri proindeque de incidentibus iſtis quæſtionibus quoad approbationem vel improbationem cognoſcere non poſſunt.*Calderin.conſ.*4 *de iudicijs*, uti appoſite poſt Menochium,*lib.*1 *de arb.iud.quaſt.*19 *num.*9.explicat proſper Farinaceus, *in pract. crim.lib* 1 *quaſt* 1.*num.* 58.*l.*1.*C.de ord cognit. l.ſi quis à liberis* §.*ſi vel parens ff.de liberis agnoſcendis*

Iuxta enim iuris theoriam quando permiſſum experiri poteſt ſine prohibito 13
permiſſum non trahit ad ſe prohibitum.*Caſtr.in l quoties num.*9. *C.de iudicijs cap. cum quid ubi Dyn.& DD de Reg.iur.in* 6.*l.athletas* §.1.*ff.de infamibus*.& conſequenter præmiſſa vigintiduum viri cognitione ſordium & concuſſionum quæ diſcuti expedirique poteſt relicta alijs judicibus deciſione civili quæ certis caſibus poteſt aut non poteſt non obſtantibus ſordibus tranſitum facere in rem iudicatam,*Vantius de nullit ex defectu proceſſus num.*135.*&* 136. concludendum eſt permiſſam iſtam 14
eis iuriſdictionem non poſſe ad ſe adtrahere civiles illas incidentes quæſtiones eis prohibitas quod ipſum hac in facti contingentia pridem reſpondit primus iuriſconſultus ſui ævi præceptor meus Ioannes Wamelius *conſ.*294.*de fide inſtr. tom.*1. in hæc verba.

Diligenter perlectis & excuſſis actis cauſæ quæ acta & peracta eſt coram vigintiu-

gintiduum viris civitatis & patriæ Leodienſis inter ſcabinos altæ juſtitiæ oppidi S.
Trudonis conquerentes & impetrantes & mantionarios curiæ præpoſiti Mona-
16 ſterij S. Trudonis reos opponentes hoc in primis nobis mirum videtur qua ratio-
ne cum horum dominorum judicum juriſdictio omnino ſit limitata & reſtricta
duntaxat ad cauſas fractæ ſuæ violentiæ pacis publicæ hæc civilis quæſtio de uſu
& poteſtate ſigilli adferri potuerit ad eos quippe limitata cauſa juriſdictionis ipſam
juriſdictionem limitat & reſtringit & qui male fruotum eſt judex de civili quæ-
rela ſeu quæſtione nec cognoſcere nec judicare poſſit. *l. ſolemus §. latrunculator
ff. de iudicijs Bald. conſ. 203. præſuppoſito num. 2. vol. 1. Ang. conſ. 257. inter capitula
pacis num. 2 Andr. Tiraq. tract. res inter alia acta post. princ. verſ. cui proxime acce-
dit.* Et ſi fines ſuæ juriſdictionis excedendo iudicet iudicatum ſit nullum, *Raph.*
17 *Fulgos. conſ. 162 viſis actis.* Civilem autem non violatæ pacis eſſe aut poſſe eſſe
18 quæſtionem quæ ex materia propoſitæ litis exorta eſt ob uſum novi ſigilli & ſigil-
landi officium à dictis ſcabinis translatum res ipſa demonſtrat. Ut enim actioni
ſeu conſtitutioni violatæ pacis publicæ locus ſit non ſufficit quæcunque quærela
nec quodcumque contravenientis factum ſed requiritur vel publica vel maior &
atrocior violatio armis etiam adhibitis dolo malo illata cui privatim reſiſti non
potuerit, *And Gaill. de pace pub. cap. 7.* ita ut quæcunque iniuria aut iniuſtitia quæ
20 alicui capitulis pacis publicæ ſubiecto infertur non poſſit mox fracta aut violatæ
pacis dici & quidem ſpolium quodcumque quod directe non fit ad turbandam
pacem ſed eſt huiuſmodi vis interdicto apud ordinarium iudicem civilem coer-
cenda nam etiam extraordinaria eiuſmodi iuriſdictio vindicanda , *And. Gaill d.
cap. 7. num* 19. neque enim ea quæſtio ratione præteritorum vel futurorum ullo
modo pertinet ad capitula pacis publicæ ſed ad rem privatam ſaltem ad ius
21 commune & civile controverſiamque iudicialem , *Bald conſ. 195. laudare num.
3. & 6. vol. 2.* etiamſi eſſet furtum aut rapina aut quæcunque alia quæ in hoc di-
recte aut proximæ non tendit ut vel bellum aut civiles motus excitentur vel ſopitæ
inimicitiæ reſuſcitentur, *Barth l. aut facta §. cauſa ff. de pœnis Rom. conſ. 183. in caſu*
22 *propoſito & conſ. 258. in caſu propoſito.* alioquin ſi ad quamcumque quærelam vel iu-
dicialem controverſiam fractæ ſeu ruptæ pacis conſideratio accommodaretur nul-
la ſuboriri poſſet inter ſubditos quæſtio quæ non ad hoc extraordinarium audito-
rium aut iudicium poſſet pertrahi ſed ad hanc ſcrupuloſitatem de iudicii compe-
tentia vel incompetentia non ſubſiſtendo poſtquam pro parte reorum hoc iudici-
um (uti poterat) declinatum non eſt & tacite videatur prorogatum quatenus
de iure prorogationem admittit, *Caſt. d. §. Latrunculator* , ad
merita cauſæ principalis progredimur.

* *
*

QVÆ:

Digitized by Google

QVÆSTIO VNDECIMA

An iuriſdictio hæc poſſit alia in cauſarum ſpecie à partibus prorogari.

SUMMARIUM.

1. *Prorogatio iuriſdictionis vigintiduumviralis eſt impermiſſa,*
2. *Iudices damnorum de aliis cauſis non cognoſcunt.*
3. *Iudices criminales de civilibus non cognoſcunt.*

Reſpondendum non poſſe, Cum enim hi iudices deſignati ſint ut de iudicum corruptela violentiiſque cognoſcant non poteſt hæc iuriſdictionis ſpecies ad aliam quæ diverſæ eſt naturæ atque ſpeciei prorogari, *Hippol. de Marſiliis l. fin. num. 199 & ſeqq ff. de iuriſdict. om. iud. Calderin. conſ. 10. de for. comp.* ſic reſponſum eſt iudices deſignatos in cauſis damnorum cognoſcere de cauſis meri mixtive imperii non poſſe, *Angel. lib. 1. col. ult. ff. de iudic.* & cauſarum criminalium iudices falcem ſuam immittere in quæſtiones civiles non poſſe, *l. ſolemus §. latrunculator ff de iudiciis Marſil. d. num. 199.* Denique mercatorum iudicibus de cauſis ad mercaturarum non concernentibus cognoſcere non licere, *Hippol. de Marſil. d. num. 199.* 1 2 3 4

QVÆSTIO DVODECIMA

Qualis debeat eſſe ſenſus clauſulæ que l'on ne doibt mener aucun hors Loy.

SUMMARIUM.

1. *Clauſula ne mener aucun hors loy intellectus & nu & 8.*
2. *Factum iudicu eſt factum pactio.*
3. *Debitor iniuriam facit creditori non ſolvendi.*
4. *Iuriſdictio ordinaria nullis circumſcribitur terminis.*
5. *Abſurdum quod eſt evitandum eſt,*
6. *Diſpoſitio omnis interpretanda eſt ne contineat abſurdum.*
8. *Diſpoſitio interpretationem accipit à ſenſu vulgari.*
9. *Origo clauſulæ ne mineraucun hors loy.*
10. *Legis actio penes quem magiſtratum ſit.*

11. *Scas*

Digitized by Google

11. Scabini Leodienſes habent legis actionem.
12. Iudex inique iudicans dummodo citra ſordes non ſubiacet huic paci.
13. Iudex non eſt in defectu iuriſdictionis qui aliquid decernit.
14. Elenchi vigintiduum virales.
15. Iudex rite & recte procedens vim non committit.

1 AMphibologia hujus clauſulæ de ne mener perſonne hors loy eſt ſcaturigo & velut mater errorum qui in illo vigintiduum virum tribunali ſenſum irrepſerunt & quotidie ſuccreſcunt.

Etenim qui juriſdictionis iſtius terminis alioquin circumſcriptos ampliare ſatagunt ij hanc clauſulam hoc ſenſu accipiunt quaſi per eam judicibus aut
2 quod perinde partibus *l.1.C.ſi in cauſa iudic pig.captum ſit Gaill. de arreſtis cap.1. num.*20. prohibitum ſit quippiam quod contra aut præter leges ſit admittere. Qui ſenſus ſi verus eſſet atque paci vigintiduum virale genuinus juriſdictio iſta nullis eſſet circumſcripta terminis liceretque vigintiduum viris de omnibus ijs caſibus cognoſcere qui præter aut contra leges & iura ſunt ſicque nulla non actio fingi poſſet quæ coram iſto tribunali proponi non poſſet. Qui enim debitor eſt
3 injuriam hoc eſt non iure facit non ſolvendo ut & is qui non patitur quempiam uti re ſua injuriarum obligatur. *l.qui pendente ff. de act. exempti l. iniuriarum §. ſi quis prohibeat ff. de iniuriis l. ſicuti § ariſto ff. ſi ſer. vend. Petr. Iacobi in libello conditionis qua oritur ex literarum obligatione verb. ſententia*, facit enim contra id quod jure definitum eſt cum creditori ſuo paria non facit ſolutionẽve impedit, Qui
4 injuriam verbalem aut realem alteri infert procul dubio contra jura facit, poſſentque hi & infiniti qui fingi poſſent caſus ſi talis eſſet iſtius clauſulæ ſenſus ſub incudem & malleum juriſdictionis vigintiduum viralis quæ extraordinaria eſt in perniciem iuriſdictionis ordinariæ quæ nullis circumſcribitur terminis revocari quod foret per abſurdum & conſequenter à juris ſcripti ratione eſt alieniſſimum ut hic ſenſus capi poſſet. Omne enim quod abſurdum eſt à iure eſt alienum,
5 *l.Pomponius ff. de neg. geſt l. illud §. abſurdum ff de reg. iur.* paxque vigintiduum viralis ut & leges ac ſtatuariæ diſpoſitiones ita interpretandæ ſunt ne contineant abſurdum, *Hier. Grat. conſ 35. num. 22. vol. 1. fol. 54. conſ. 91. num 4 eod. fol. 111. l. ſcire oportet §. aliud ff. de excuſat. tut. d. l. Pompon. d. l. illud §. abſurdum late præſes in locis legalib. loco ab abſurdo*

6 Itaque clauſulæ huius energia vis ac ſenſus eſt nemini licere cum alio agere vel experiri coram aliquo qui legitime iudex non ſit conſtitutus eſtque etiam num popularis & plebeius loquendi modus qui à priſco illo tempore credo pacis vigintiduum viralis inſtitutæ profluxit.

7 Nous ſommes devant la loy, id eſt nos ſumus coram lege ſeu coram iudice

dice proindeque cum in omni diſpoſitione ille verborum ſenſus capiendus ſit
qui vulgari & uſitato ſermoni convenit, *lib. in vulgari §. fin ff. de verb. ſig. ubi Al-
ciat. Bald. Authen. ſed novo iure C. de furtis Stephanus de Federicis tract. de inter-
pretat. iuris part. 3. num. 68.* Non poteſt hujus clauſulæ ſenſus in alium contorqueri
quam ad eos qui negotium alijs faceſcunt coram iis qui publicam judicandi au-
toritatem non habent. Nam ut recte Horatius. Multa renaſcentur quæ jam ce-
cidere cadentque quæ nunc ſunt in honore vocabula ſi volet uſus quem penes
arbitrium eſt & jus & norma loquendi. Nec certe omnino barbara eſt locutio
hujus clauſulæ ſe ad iudices publicæ conſtitutos deflectentis. Sed quæ elegan 9
tiam etiam habet & originem ab antiquo Romanorum jure quo penes quoſ- 10
dam magiſtratus dicebat legis eſſe actionem & quibus tria illa verba proferre
licebat Do Dico Addico, *lib. 4. ff. de adopt.* hoc eſt quibus non tantum cognitio
permiſſa erat ſed etiam executio & in bonorum poſſeſſionem immiſſio uti ele-
ganter docet alciatus, *lib. pecunia §. actionis ff. de verb. ſig* qualem hodie magiſtra-
tum velut primarium inter laicos tribunal gerunt ſcabini Leodienſes. Dicun- 11
turque cauſæ adhuc hodie coram eis pendentes coram lege agitari ſeu pendere
ut proinde conſonus ſit ſenſui hujus clauſulæ non modo vulgaris uſus ſed eti-
am qui à peritis atque pragmaticis obſervatur iuxta quorum mentem atque ſen-
ſum diſpoſitiones ſtatuariæ interpretationem ſolent accipere, *lib. labeo ubi Barth. ff.
de ſup. leg gloſſ. ad. l. apud Iulianum §. ſcio verb. vulgo. ff. de leg. 1. l ſi dictū in pr. ff. de e-* 12
vict Steph. de Federicis de interpret. iuris par. 3 nu. 66. Unde ſit ut ſi judices legitime
ſtabiliti inſtitiam aut nullitatem quampiam committant (dummodo ta-
men citra corruptionis aut concuſſionis ſordes) non poſſe vigintiduum viros
talem quæſtionem ad ſuum tribunal revocare iudex enim etiam inique aut nul-
liter judicans non eo minus jus adminiſtrare dicendus eſt quod inique aut nul-
liter judicaverit relatione ſcilicet facta ad id quod fecit quamvis non ad id quod
facere debuit, *tex lib. ius pluribus §. pretor ff. de iuſtit & iure.* & uti bene ad propoſi-
tum dicit Petrus Iacobi, *in libello de conſtitutione ex lege , quæ oritur ex litterarum
obligatione.* Judex non poteſt dici eſſe in defectu iuriſdictionis dummodo decer- 13
nat pro vel contra etiamſi forſan inique decernat ius tamen dicit, *l. ius pluribus.*
ita ille.

Pro cujus quæſtionis coronide notandum eſt vigintiduum viros qui ſub hu- 14
jus clauſulæ fuco atque argumento juriſdictionem ſuam in dies ampliant im-
pingere in elenchas quos dialectici vocant æquivocationis atque etiam acci-
dentis, *Petrus Andreas Gammares in dialectica legali lib. 3. cap. 18. & 19.* non ſecus
quam ſi his qui ſequuntur modis argumentarentur. Qui ligat os bovis trituran-
tis, facit contra legem, *cap. cum ſecundum de prebendis*, ruſticus ligat os bovis ergo
ruſticus facit contra legem.

Digitized by Google

Item, Quodcumque eſt alterius non eſt tuum, codex quem emiſti eſt Imperatoris Iuliani ergo non eſt tuus.

Item nulla fœmina poteſt legem condere teſtamentum eſt lex, ergo fœmina non poteſt teſtamentum condere.

Item. Iſta canis eſt mater, & eſt tua ergo eſt mater tua.

Item. Quicquid emiſti commediſti carnes crudas emiſti ergo carnes crudas commediſti.

Item. Qui facit contra leges pacem vigintiduum vitalem violat, debitor qui mihi non ſolvit facit contra leges ergo debitor qui mihi non ſolvit pacem vigintiduum vitale violat. Æquivocatio enim eſt in verbo legis quæ quandoque pro lege ſcripta quandoque pro iudice ſumitur.

Item. In accidente legis cujus accidens ſeu qualitas vitioſo elencho convertitur
15 ad ſubſtantiam ſeu perſonam judicis. Concludo itaque judicem rite recteque procedentem violentiæ redargui non poſſe. *cap conſultationibus ubi Imol. n. 1. Dec. nu. 9. de offic. deleg. pariſ. conſ. 1. n. 165 lib. 1. Farin. dec 139. n. 3. par. 2.*

QUÆSTIO DECIMATERTIA.

Utrum officialis vices ſuas alteri committens impingat in hanc pacem.

SUMMARIUM.

1. *Criminales & matrimoniales cauſæ an inferioribus poſſint committi.*
2. *Officialis Leodienſis poteſt committere cauſas criminales & matrimoniales.*
3. *Præſcribi poteſt cognitio cauſarum arduarum.*
4. *Officialis Leodienſis gerit in contentioſis vicem Epiſcop. qui arduas cauſas poteſt inferiori committere.*
5. *Canonicus iuris imperitus non eſt idoneus cauſarum index.*

1 IUre ſcripto ut pleriſque placuit criminales matrimonialesque cauſæ ſubdelegari inferioribus Epiſcopo non poſſunt. *Covarruvias var. Reſ. tom. 1. de matrimonio par. 2. cap. 8. § 11. num. 3. fol. 234.* Idque niſi privilegium conſuetudo præſcriptio aut tempus memoriam omnem hominum excedens id hoc permittat id quod uſuvenit in officiali Leodienſi qui poteſtatem habet committendi
2 advocatis ſuæ curiæ non modo cauſas civiles. *l. more l. ſolet l. prætor ff de iuriſd. om. iud & tot. tit, C. qui pro ſua iuriſd.* ſed & alias magis arduas quales ſunt criminales & matrimoniales uti liquet ex antiquis curiæ Leodienſis regiſtris in quibus ſententiæ commiſſariorum hujuſmodi cauſarum ſcribuntur. Proinde nihil hic

eſt

Digitized by Google

eſt quod vigintiduum virali judicio poſſit coerceri. Tum quod præſcribi poteſt 3
cognitio ejuſmodi cauſarum arduarum, *Covar.d.§.12.num.4.cap. accedentibus de exceſ.prelat.* Tum quod ex delegatione Epiſcopi cujus vicem in contentioſis gerit officialis Leodienſis inferior poſſit hujuſmodi cauſarum cognitionum aſſumere, *glo, ca.1. de conſanguinit. ubi Abb. Henric. & prepoſitus Covar. d.§.12. num.5. Abb.cap.ex litteris d. in integ.reſt.* imo etiam vice officialis conſtitui. *VVameſ. conſ.74. de offic. ord.* quod tamen intellige dummodo is cui committitur Pontificii iuris imperitus non ſit. *Brabat. cap. propoſuiſti col.1. de probat. Hoſt. Abb. & DD. d.cap.1. de conſang. Covar. d.num.6. late VVameſ. conſ.44. de officio ord. tom.1.* 4
Quamvis plerique etiam illiterales iudices eſſe poſſe conſueverunt. *l. certi iuris C. de iudic. glo. eos ſciſcitatus de Reſcript. Nepos tract. de exceptionibus art.3. num.36. Oce.vol.9.*

QVÆSTIO DECIMAQVARTA.

Iudex exequens ſententiam iniquam an in hanc pacem impingat.

SUMMARIUM.

1. *Iniurioſum eſt quicquid non iure fit.*
2. *Cognitio per viam violentiæ exerce- tur in Hiſpanijs per modum adminiſtrationis.*
3. *Iniqua ſententia eſt rapina inquit Cevallos.*

Videtur quod ſic, quia iudex ita exequens iniuriam facit, quicquid enim non 1
iure fit iniurioſum eſt, *l.1 verſ: iniuria ex eo dicta ff. de iniurijs §.1. inſt. de iure natur l.1. in pr. ff. de novi oper nunt.* & ideo quaſi per vim factam revocari poſſe tradit Hieronymus de Cevallos, *de cognitione per viam violentiæ glo. 5 num. 10 fol.65.* Verùm hoc in tribunali aliud reſpondemus ſi dolus aut ſordes ac corruptela iudicii abſit quemadmodum aliis in quæſtionibus adduxi. Neque obſtat ratio & autoritas Hieronymi Cevallos hic citata. Quia ipſe loquitur de ſuperioritate regni Hiſpanici & aliorum regnorum. *Cevallos d. loco in prolog. nu.185. & 198.* quod ad jus hoc ſtatutarum ſeu pacem vigintiduum viralem quæ Cæſareo juri ſubjecta eſt oſtendi non poteſt, *l. omnes populi ff. de inſt. & iure.*

Deinde cognitio per viam violentiæ de qua diſſerit Hieronymus Cevallos non exercetur in Hiſpanijs per viam juriſdictionis contentioſæ ſed per viam extraiudicialis & ordinariæ juriſdictionis atque politicæ adminiſtrationis, *Hier. Cevallos de cognitione per viam violentiæ glo.1. nu.38. & ſeqq.* ſeu remedij charita-

tivi extrajudicialis, *Olimanus de iure fiſci cap.8. num.30. Martha iuriſdictione inter Eccleſiaſt. & ſecularem exercen. cent. 1. caſu. 39. num. 6.* ut proinde rationes Hieronymi Cevallos ad juriſdictionem contentioſam hujus tribunalis transferri non poſſint. Indeque eſt quod idem Cevallos ſententias per injuriam hoc eſt injuſte latas poſſe cenſuerit per viam cognitionis violentiæ revocari, *Cevallos d. glo. 5. num .. & ſeqq.* Cum tamen juris certi ſit ſententias injurioſas hoc eſt non jure dictas ſed contra ius partis latas dummodo procul abſint ſordes valere niſi per appellationem reſcindantur, *l. iniuriarum §. idem labeo in fine ff. de iniurijs Vant. de nullit. ſent. ex defectu proceſſus & formæ ſent.* Ieiuna itaque eſt opinio Hieronymi Cevallos, *d. tract. in prolog. num. 143.* tradentis ſimpliciter iniquam ſententiam non eſſe ſententiam ſed rapinam ideoque licere etiam clerico qui inique à ſuo Epiſcopo condemnatus eſt poſtpoſita ad metropolitanum aut Nuntium apoſtolicum appellatione recurrere ad aſylum Regii iſtius tribunalis quaſi ſi eo caſu iuriſdictio ad ſuum principium quod à iure naturæ profluxit revertatur. Id enim indiſtincte concedere eſt laxare habenas ad vias extraordinarias poſtpoſitis appellationum remedijs ordinarijs quod non eſt admittendum præterquam ſi conquerendum eſſet de ſententiis per ſordes corruptelas aut maleferiatos iudices prolatos adverſus quos non immerito invehitur & exclamat idem Hieronymus Cevallos.

QVÆSTIO DECIMA QVINTA.

Quid ſi judex circumventus aliquid decernat quod poſtea motu proprio revocat an id ad vigintiduum virale judicium poſſit revocari.

SUMMARIUM.

1. Iudex quod de facto facit de facto tollit. 2. Iuris executio non habet iniuriam.

1 HAnc quæſtionem quæ nuper occurrit reſpondi non eſſe cognitionis vigintiduum viralis, Etenim judex qui vel facti errore vel partium circumſcriptione quid decrevit poteſt illud velo levato motuque proprio de facto revocare, *Io. Andr. cap. conſultationibus de offic. deleg. Bald. cap. 1. col 5. in fine de milite vaſallo qui contumeliam Marſilys ſing 18. incip. quotidie ſing. 320. incip. ſæpe contingit ſing. 840. incip. deceptus non tenetur.* Et quidem jure optimo. Cum 2 enim juris executio careat injuria, *l. iniuriarum §. is qui ff. de iniurijs.* conſequens eſt ut quod lege permittente fit vigintiduum virali hoc judicio coerceri non poſſit.

poſſit, *l.Gracchus ff.de adulterijs Menoch.de arb.iud.caſu.*398. *nu.*2. Deniq; quod judex parte non citata decrevit altera parte non citata eadem qua decrevit facilitate poteſt revocare, *Innoc.cap.querelam nu.6.de elect.Iaſ.l.ſi pact.nu.* 9. *&* 10.*C.de pactis per tex l.*1.§.1.*ff.ſi mulier ventris nomine glo.l.minor.ff.de evictionibus Gail.li.*2.*obſ.*76.*num.*15. Idque citra aliquam cauſæ cognitionem aut indaginem, *Bald. cap.ab excommunicato nu.6.de reſcriptis Iaſ.d.l.ſi pacto nu.*11.*Gail.d.nu.*15.

QVÆSTIO DECIMA SEXTA.

Actiones vigintiduum virales ſint ne civiles vel criminales.

SUMMARIUM.

1. *Actiones vigintiduum virales ſunt criminales.*
2. *Voragia vigintiduum viralia ſunt pœnæ corporales.*
3. *Pœnæ corporalis infligi non ſolent niſi ob dolum.*
4. *Pœna pecuniaria ſurrogata in locum pœnæ corporalis eodem iure cenſetur.*

CRiminales eſſe hinc arguo quod ad vigintiduum viros ſpectet ex lege 1
Cornelia de falſis alijſque publicis criminalibus judiciis cognitio coer-
tioque iudicum corruptorum, *glo.l.fin.verb. diſcriminis C.de pœna iudicis
qui male iudicavit l.*1.§.*ſed & ſi ff.ad l.Cornel.de falſis*, ut & cognitio de vi publica
& privata quæ pacem omnium communem ſolet violare, *Cicero de aruſpicum* 2
reſponſis, atque ex lege Iuliana publicorum judiciorum coerceri, *tot.tit ff.& C.
ad l.Iuliam de vi*, qui ideo ex ſuæ juriſdictionis præſcripto ſolent reos peregrina-
tum ablegare ſeu ad voragia longiora vel breviora pro ratione commiſſi reatus
condemnare atque hujuſmodi itinerationum pœnis reorum corpus affligere
alterare fatigare flagellare quæ pœnæ ſunt corporales, *l.ſi quis ſorte in fin. cum l.
ſeqq ff.de pœnis Card.conſ.*94.*incip. Hac eſt inquiſitio Ignatius Lopes in pract. crim.
cap.*143 *num.*1. irrogarique non ſolent niſi ob quippiam dolo malo commiſ- 3
ſum, *Card.d conſ.*94.*Lopes d.cap.*43 *num.*1. *Bart.l.*1.*ff.ſi quis teſtament. liber Iulius
Clarus lib.recept ſent.*5.§.*læſæ maieſtatis quaſt.*84.*num* 1. *Iaſon.l. in actionibus num.*
23.*&* 26.*ff.de iureiur.qui teſtatur de communi Hippol de Marſilijs l lege cornelia* §.
*cum quidam num.*3.*& in l.in lege num.*1.*& ſeqq.ff.ad l.Cornel.de ſicariis in l.de mino-
re in pr.num* 1 *ff.de quaſt.* licet alij cenſeant quandoque etiam ob culpam latam
pœnas corporales infligi poſſe. *Robert.Marant..de ord iud.par.*4.*diſt.*4. *n* 59. *An-
gel.conſ.*287.*col.pen.Capola conſ* 33.*col.*4.*conſ.*34.*col.*4.*Petr. Loriotus late ad l.quod*

nerva num.22 ff depoſiti l.1.§.fin.& §.Divus l.lege §.cum quidam ff.ad l.Cornel.de Sicariis l.ſi fortuito ff.de incendio ruina.

Ut non referat voragia vigintiduum viralia pro arbitrio reorum plerumque in pecuniariam pœnam converti pœna enim pecuniaria in locum corporalis ſurrogata eodem jure quo pœna corporalis cenſenda eſt, *Baiardus ad Iulium clarum quæſt.67.num.4.fol.290.citat.Baldum.l ſi quis cum in ult.lect.ff. ſi quis cautionibus.*

QVÆSTIO DECIMASEPTIMA.

Iudex exequens ſententiam iniquam in præjudicium appellationis an poſſit hoc tribunali coerceri.

SUMMARIUM.

Exequens in praiudicium appellationis non tenetur hac pate niſi ſordes & corruptela probentur.

1 RElpondetur poſſe. Ratio eſt quia hoc in caſu judex in præjudicium appellationis quæ regulariter ſuſpendit & devolvit de facto procedit cui etiam de facto reſiſti poteſt, DD.*l.omnes C.de decurionibus lib.10. arg.l 2. ubi DD ff.de app. Claudius de Scyſello rep.l.ut vim num.36 ff.de iuſt.& iure Hier. Cevallos de cognitione per viam violentiæ glo.5.num 6 & ſeqq. Felinus cap ſi quando nu.2. de offic deleg.* quod tamen reſtringi niſi judex à dolo & ſordibus poſſit excuſari uti alijs in quæſtionibus oſtendi.

QVÆSTIO DECIMAOCTAVA.

An omnis violentia ad hoc tribunal ſpectet.

SUMMARIUM.

1.Iniuria & violentia equiparantur iuxta opinionem Cevallos.
2. Vis & iniuria non ſunt termini convertibiles.
3.Violentia qualis à vigintiduum viris coerceatur.

1 SI vera eſt teoria Hieronymi Cevallos ſpectabit quia omnis inquit injuria pertinet ad judices violentiarum vis autem & injuria à pari procedere eodem in loco teſtatur. *Cevallos de cognit. per viam violentiæ quæſt.11.num. 18. Caſtr.*

Caſtr. conſ. 27. num. 1. vol. 1. Verum ego in Hieronymi Cavellos ſententiam non deſcendo. Nec enim vis & injuria ſunt termini uti Philoſophi loquuntur convertibiles ſed injuria longe latius patet quam violentia omnis enim vis eſt iniurioſa 2
hoc eſt non iure facta. ſed non omnis iniuria eſt vis utpote ſi cuipiam verbalis iniuria inferatur is non recte ſibi vim illatam apud vigintiduum viros conqueri poſſet. Verius itaque eſt eam ſolum vim ad hoc tribunal ſpectare per quam ſibi aut a- 3
lijs quiſpiam privata autoritate ius dicit ſeu de facto aliquid committit quod non niſi judicis autoritate poterat explicari.

QVÆSTIO DECIMANONA.

Qualiter intelligatur clauſula auront à corrigee tous iuges qui auront meffait.

SUMMARIUM.

1. *Iudices ſindicantur tantum de actibus doloſis.*
2. *Statuta interpretationem ſumunt à iure.*
3. *Ius dicit etiam qui inique decernit.*
4. *Dolus qualiter probetur.*
5. *Iudex clementior lege eſſe non debet.*
6. *Deus reliquit mundum diſputationi.*
7. *Iudices ob iniquas ſententias non tenentur dummodo dolus aut ſordes abſint.*

DUbitatur an ejuſmodi clauſula intelligi debeat de correctione judicum 1
qui per imperitiam citra tamen dolum male aut nulliter iudicaverint.

Reſpondeo intelligendum eſſe ſolum de ijs qui dolo baratari aut extortionibus aliquid committunt vel omittunt. *Glo. cap. ex parte tua 3. verb. forfactis de privileg. textus l 2 ff quod quiſque iuris.* Hodierno enim iure judices ſolum ſindicantur de dolo baratarìa aut extortionibus quod notandum eſſe refert Iulius Clarus *§. fin. quæſt 3 num 3. & poſt eum Card. Tuſchus com. concl. tom. 4. concl. 40?. num. 1 incip. iudices de quibus ſindicari debeant.* id quod ego adhuc alijs autoritatibus comprobavi ideoque ſtatutum hoc iuxta iuris iſtius interpretationem eſt intelligendum *DD. l 1. C. de noxalib.* Signanter quod dici non poſſit 2
non iudicare is qui pro vel contra inique Petrus Iacobi decernit. Licet enim 3
fortaſſis inique decernat jus tamen dicit, *l. pen ff. de iuſt. & iure.* ita Petrus Iacobi. *in libello de contradictione ex lege quæ ex litterarum obligatione verb. ſententia col. 1. fol. 55.* Sed qualiter probari poterit dolus meritoin quæſtionem poſſet revocari. Multis omiſſis quæ à Maſcardo *de probat.* Cardinale Tuſcho & alijs adferun- 4
tur pau-

nerva num.22 ff depoſiti l.1.§.fin.& §.Divus l.lege §.cum quidam ff.ad l.Cornel.de Sicariis l.ſi fortuito ff.de incendio ruina.

Ut non referat voragia vigintiduum viralia pro arbitrio reorum plerumque in pecuniariam pœnam converti pœna enim pecuniaria in locum corporalis ſurrogata eodem jure quo pœna corporalis cenſenda eſt, *Baiardus ad Iulium clarum quæſt.67. num.4.fol.290 .citat.Baldum.l ſi quis cum in ult.lect.ff. ſi quis cautionibus.*

QVÆSTIO DECIMA SEPTIMA.

Iudex exequens ſententiam iniquam in præjudicium appellationis an poſſit hoc tribunali coerceri.

SUMMARIUM.

Exequens in praiudicium appellationis non tenetur hac pace niſi ſordes & corruptela probentur.

1 RESpondetur poſſe. Ratio eſt quia hoc in caſu judex in præjudicium appellationis quæ regulariter ſuſpendit & devolvit de facto procedit cui etiam de facto reſiſti poteſt, DD. *l.omnes C.de decurionibus lib. 10. arg.l 2 ubi DD ff.de app. Claudius de Scyſello rep.l.ut vim num.36 ff.de iuſt.& iure Hier. Cevallos de cognitione per viam violentiæ glo.5.num 6 & ſeqq. Felinus cap ſi quando nu.2. de offic deleg.* quod tamen reſtringi niſi judex à dolo & ſordibus poſſit excuſari uti aliis in quæſtionibus oſtendi.

QVÆSTIO DECIMAOCTAVA.

An omnis violentia ad hoc tribunal ſpectet.

SUMMARIUM.

1. Iniuria & violentia æquiparantur iuxta opinionem Cevallos.
2. Vis & iniuria non ſunt termini convertibiles.
3. Violentia qualis à vigintiduum viris coerceatur.

1 SI vera eſt teoria Hieronymi Cevallos ſpectabit quia omnis inquit injuria pertinet ad judices violentiarum vis autem & injuria à pari procedere eodem in loco reſtatur. *Cevallos de cognit. per viam violentiæ quæſt.11.num. 18.*

Caſtr.

Digitized by Google

Caſtr.conſ.27.num.1.vol.1. Verum ego in Hieronymi Cavellos ſententiam non deſcendo. Nec enim vis & injuria ſunt termini uti Philoſophi loquuntur convertibiles ſed injuria longe latius patet quam violentia omnis enim vis eſt iniurioſa 2
hoc eſt non iure facta. ſed non omnis iniuria eſt vis utpote ſi cuipiam verbalis iniuria inferatur is non recte ſibi vim illatam apud vigintiduum viros conqueri poſſet. Verius itaque eſt eam ſolum vim ad hoc tribunal ſpectare per quam ſibi aut a- 3
lijs quiſpiam privata autoritate ius dicit ſeu de facto aliquid committit quod non niſi judicis autoritate poterat explicari.

QVÆSTIO DECIMANONA.

Qualiter intelligatur clauſula auront à corrigee tous iuges qui auront meffait.

SUMMARIUM.

1. *Iudices ſindicantur tantum de actibus doloſis.*
2. *Statuta interpretationem ſumunt à iure.*
3. *Ius dicit etiam qui inique decernit.*
4. *Dolus qualiter probetur.*
5. *Iudex clementior lege eſſe non debet.*
6. *Deus reliquit mundum diſputationi.*
7. *Iudices ob iniquas ſententias non tenentur dummodo dolus aut ſordes abſint.*

Dubitatur an ejuſmodi clauſula intelligi debeat de correctione judicum 1
qui per imperitiam citra tamen dolum male aut nulliter iudicaverint.

Reſpondeo intelligendum eſſe ſolum de ijs qui dolo baratatia aut extortionibus aliquid committunt vel omittunt. *Glo. cap. ex parte tua 3. verb. forfactis de privileg. textus l. 2 ff quod quiſque iuris.* Hodierno enim iure judices ſolum ſindicantur de dolo baratatia aut extortionibus quod notandum eſſe refert Iulius Clarus *§. fin. quæſt 3 num 3. & poſt eum Card. Tuſchus com. concl. tom. 4. concl. 408. num. 1 incip. iudices de quibus ſindicari debeant.* id quod ego adhuc alijs autoritatibus comprobavi ideoque ſtatutum hoc iuxta iuris iſtius interpretationem eſt intelligendum *DD. l. 1. C. de noxalib.* Signanter quod dici non poſſit 2
non iudicare is qui pro vel contra inquit Petrus Iacobi decernit. Licet enim 3
forcaſſis inique decernat jus tamen dicit, *l. pen ff. de iuſt. & iure.* ita Petrus Iacobi. *in libello de contradictione ex lege quæ ex litterarum obligatione verb. ſententia col. 13 fol. 55.* Sed qualiter probari poterit dolus merito in quæſtionem poſſet revocari, Multis omiſſis quæ à Maſcardo *de probat.* Cardinale Tuſcho & alijs adferun- 4
tur pau-

nerva num.22 ff depoſiti l.1.§.fin.& §.Divus l.lege §.cum quidam ff.ad l.Cornel.de Sicariis l.ſi fortuito ff.de incendio ruina.

Ut non referat voragia vigintiduum vitalia pro arbitrio reorum plerumque in pecuniariam pœnam converti pœna enim pecuniaria in locum corporalis ſurrogata eodem jure quo pœna corporalis cenſenda eſt, *Baiardus ad Iulium clarum quaſt.67. num.4.fol.290.citat.Baldum.l ſi quis cum in ult.lect.ff. ſi quis cautionibus.*

QVÆSTIO DECIMA SEPTIMA.

Iudex exequens ſententiam iniquam in præjudicium appellationis an poſſit hoc tribunali coerceri.

SUMMARIUM.

Exequens in praiudicium appellationis non tenetur hac pace niſi ſordes & corruptela probentur.

1 RESpondetur poſſe. Ratio eſt quia hoc in caſu judex in præjudicium appellationis quæ regulariter ſuſpendit & devolvit de facto procedit cui etiam de facto reſiſti poteſt, *DD.l.omnes C.de decurionibus lib.10. arg.l 2 ubi DD ff.de app. Claudius de Scyſello rep.l.ut vim num.36 ff.de iuſt.& iure Hier. Cevallos de cognitione per viam violentia glo.5.num 6 & ſeqq. Felinus cap ſi quando nu.2. de offic deleg.* quod tamen reſtringi niſi judex à dolo & ſordibus poſſit excuſari uti alijs in quæſtionibus oſtendi.

QVÆSTIO DECIMAOCTAVA.

An omnis violentia ad hoc tribunal ſpectet.

SUMMARIUM.

1. Iniuria & violentia æquiparantur iuxta opinionem Cevallos.
2. Vis & iniuria non ſunt termini convertibiles.
3. Violentia qualis à vigintiduum viris coerceatur.

1 SI vera eſt teoria Hieronymi Cevallos ſpectabit quia omnis inquit injuria pertinet ad judices violentiarum vis autem & injuria à pari procedere eodem in loco teſtatur. *Cevallos de cognit. per viam violentia quaſt.11.num. 18.*

Caſtr.

Digitized by Google

Caſtr.conſ.27.num.1.vol.1. Verum ego in Hieronymi Cavellos ſententiam non deſcendo. Nec enim vis & injuria ſunt termini uti Philoſophi loquuntur conver-
tibiles ſed injuria longe latius patet quam violentia omnis enim vis eſt iniurioſa 2
hoc eſt non iure facta. ſed non omnis iniuria eſt vis utpote ſi cuipiam verbalis iniuria inferatur is non recte ſibi vim illatam apud vigintiduum viros conqueri poſ-
ſet. Verius itaque eſt eam ſolum vim ad hoc tribunal ſpectare per quam ſibi aut a- 3
lijs quiſpiam privata autoritate ius dicit ſeu de facto aliquid committit quod non niſi judicis autoritate poterat explicari.

QVÆSTIO DECIMANONA.

Qualiter intelligatur clauſula auront à corrigee tous iuges qui auront meſfait.

SUMMARIUM.

1. *Iudices ſindicantur tantum de actibus doloſis.*
2. *Statuta interpretationem ſumunt à iure.*
3. *Ius dicit etiam qui inique decernit.*
4. *Dolus qualiter probetur.*
5. *Iudex clementior lege eſſe non debet.*
6. *Deus reliquit mundum diſputationi.*
7. *Iudices ob iniquas ſententias non tenentur dummodo dolus aut ſordes abſint.*

DUbitatur an ejuſmodi clauſula intelligi debeat de correctione judicum 1
qui per imperitiam citra tamen dolum male aut nulliter judicaverint.

Reſpondeo intelligendum eſſe ſolum de ijs qui dolo baratania aut extortionibus aliquid committunt vel omittunt. *Glo. cap. ex parte tua 3. verb. forſactis de privileg. textus l 2 ff quod quiſque iuris.* Hodierno enim iure judices ſolum ſindicantur de dolo baratatia aut extortionibus quod notandum eſſe refert Iulius Clarus *§.fin.quæſt 3 num 3.& poſt eum Card.Tuſchus com.concl. tom. 4. concl.408.num 1 incip.iudices de quibus ſindicari debeant.* id quod ego adhuc alijs autoritatibus comprobavi ideoque ſtatutum hoc iuxta iuris iſtius interpreta-
tionem eſt intelligendum *DD. l 1 C. de noxalib.* Signanter quod dici non poſſit 2
non iudicare is qui pro vel contra inquit Petrus Iacobi decernit. Licet enim 3
fortaſſis inique decernat jus tamen dicit, *l pen ff. de iuſt. & iure.* ita Petrus Iacobi. *in libello de contradictione ex lege quæ ex litterarum obligatione verb. ſententia vol. 1. fol.55.* Sed qualiter probari poterit dolus meritoin quæſtionem poſſet revoca-
ri, Mulus omiſſis quæ à Maſcardo *de probat.* Cardinale Tuſcho & alijs adferun- 4

tur pau.

nerva num.22. ff depoſiti l.1.§.fin.& §.Divus l.lege §.cum quidam ff.ad l.Cornel.de Sicariis l.ſi fortuito ff.de incendio ruina.

Ut non referat voragia vigintiduum viralia pro arbitrio reorum plerumque in pecuniariam pœnam converti pœna enim pecuniaria in locum corporalis ſurrogata eodem jure quo pœna corporalis cenſenda eſt, *Baiardus ad Iulium clarum queſt.67. num.4.fol.290 .citat.Baldum.l ſi quis cum in ult.lect.ff. ſi quis cautionibus.*

QVÆSTIO DECIMA SEPTIMA.

Iudex exequens ſententiam iniquam in præjudicium appellationis an poſſit hoc tribunali coerceri.

SUMMARIUM.

Exequens in praiudicium appellationis non tenetur hac pace niſi ſordes & corruptelæ probentur.

1 Reſpondetur poſſe. Ratio eſt quia hoc in caſu judex in præjudicium appellationis quæ regulariter ſuſpendit & devolvit de facto procedit cui etiam de facto reſiſti poteſt, DD. *l.omnes C.de decurionibus lib.10. arg.l 2 ubi DD ff.de app. Claudius de Seyſſello rep.l.ut vim num.36 ff.de iuſt.& iure Hier. Cevallos de cognitione per viam violentiæ glo.5.num 6 & ſeqq. Felinus cap ſi quando nu.2. de offic deleg.* quod tamen reſtringi niſi judex à dolo & ſordibus poſſit excuſari uti alijs in quæſtionibus oſtendi.

QVÆSTIO DECIMA OCTAVA.

An omnis violentia ad hoc tribunal ſpectet.

SUMMARIUM.

1. *Iniuria & violentia æquiparantur iuxta opinionem Cevallos.*
2. *Vis & iniuria non ſunt termini convertibiles.*
3. *Violentia qualis à vigintiduum viris coerceatur.*

1 Si vera eſt teoria Hieronymi Cevallos ſpectabit quia omnis inquit injuria pertinet ad judices violentiarum vis autem & injuria à pari procedere eodem in loco teſtatur. *Cevallos de cognit. per viam violentiæ queſt.11.num. 18.*

Caſtr.

Digitized by Google

Caſtr. conſ. 27. num. 1. vol. 1. Verum ego in Hieronymi Cavellos ſententiam non deſcendo. Nec enim vis & injuria ſunt termini uti Philoſophi loquuntur convertibiles ſed injuria longe latius patet quam violentia omnis enim vis eſt iniurioſa hoc eſt non iure facta. ſed non omnis iniuria eſt vis utpote ſi cuipiam verbalis iniuria inferatur is non recte ſibi vim illatam apud vigintiduum viros conqueri poſſet. Verius itaque eſt eam ſolum vim ad hoc tribunal ſpectare per quam ſibi aut alijs quiſpiam privata autoritate ius dicit ſeu de facto aliquid committit quod non niſi judicis autoritate poterat explicari. 2 3

QVÆSTIO DECIMANONA.

Qualiter intelligatur clauſula auront à corrigee tous iuges qui auront meffait.

SUMMARIUM.

1. *Iudices ſindicantur tantum de actibus doloſis.*
2. *Statuta interpretationem ſumunt à iure.*
3. *Ius dicit etiam qui inique decernit.*
4. *Dolus qualiter probetur.*
5. *Iudex clementior lege eſſe non debet.*
6. *Deus reliquit mundum diſputationi.*
7. *Iudices ob iniquas ſententias non tenentur dummodo dolus aut ſordes abſint.*

Dubitatur an ejuſmodi clauſula intelligi debeat de correctione judicum qui per imperitiam citra tamen dolum male aut nulliter judicaverint. 1

Reſpondeo intelligendum eſſe ſolum de ijs qui dolo barataria aut extortionibus aliquid committunt vel omittunt. *Glo. cap. ex parte tua 3. verb. forfactis de privileg. textus l. 2 ff quod quiſque iuris.* Hodierno enim iure judices ſolum ſindicantur de dolo barataria aut extortionibus quod notandum eſſe refert Iulius Clarus *§. fin. quæſt 3 num 3. & poſt eum Card. Tuſchus com. concl. tom. 4. concl. 408. num. 1 incip. iudices de quibus ſindicari debeant.* id quod ego adhuc alijs autoritatibus comprobavi ideoque ſtatutum hoc iuxta iuris iſtius interpretationem eſt intelligendum *DD. l 1. C. de noxalib.* Signanter quod dici non poſſit non iudicare is qui pro vel contra inquit Petrus Iacobi decernit. Licet enim fortaſſis inique decernat jus tamen dicit, *l. pen ff. de iuſt. & iure.* ita Petrus Iacobi. *in libello de contradictione ex lege quæ ex litterarum obligatione verb. ſententia col. 1. fol. 55.* Sed qualiter probari poterit dolus meritoin quæſtionem poſſet revocari, Multis omiſſis quæ à Maſcardo *de probat.* Cardinale Tuſcho & alijs adferuntur pau- 2 3 4

Digitized by Google

Caſtr.conſ.27.num.1.vol.1. Verum ego in Hieronymi Cavellos ſententiam non deſcendo. Nec enim vis & injuria ſunt termini uti Philoſophi loquuntur convertibiles ſed injuria longe latius patet quam violentia omnis enim vis eſt iniurioſa 2
hoc eſt non iure facta. ſed non omnis iniuria eſt vis utpote ſi cuipiam verbalis iniuria inferatur is non recte ſibi vim illatam apud vigintiduum viros conqueri poſſet. Verius itaque eſt eam ſolum vim ad hoc tribunal ſpectare per quam ſibi aut a- 3
lijs quiſpiam privata autoritate ius dicit ſeu de facto aliquid committit quod non niſi judicis autoritate poterat explicari.

QVÆSTIO DECIMANONA.

Qualiter intelligatur clauſula auront à corrigee tous iuges qui auront meffait.

SUMMARIUM.

1. *Iudices ſindicantur tantum de actibus doloſis.*
2. *Statuta interpretationem ſumunt à iure.*
3. *Ius dicit etiam qui inique decernit.*
4. *Dolus qualiter probetur.*
5. *Iudex clementior lege eſſe non debet.*
6. *Deus reliquit mundum diſputationi.*
7. *Iudices ob iniquas ſententias non tenentur dummodo dolus aut ſordes abſint.*

DUbitatur an ejuſmodi clauſula intelligi debeat de correctione judicum 1
qui per imperitiam citra tamen dolum male aut nulliter iudicaverint.

Reſpondeo intelligendum eſſe ſolum de ijs qui dolo barataria aut extortionibus aliquid committunt vel omittunt. *Glo. cap. ex parte tua 3. verb. forfactis de privileg. textus l.2 ff quod quiſque iuris.* Hodierno enim iure judices ſolum ſindicantur de dolo barataria aut extortionibus quod notandum eſſe refert Iulius Clarus *§.fin.queſt 3 num 3.& poſt eum Card.Tuſchus com.concl. tom. 4. concl.408.num.1 incip.iudices de quibus ſindicari debeant.* id quod ego adhuc alijs autoritatibus comprobavi ideoque ſtatutum hoc iuxta iuris iſtius interpretationem eſt intelligendum *DD. l. 1. C. de noxalib.* Signanter quod dici non poſſit 2
non iudicare is qui pro vel contra inquit Petrus Iacobi decernit. Licet enim 3
fortaſſis inique decernat jus tamen dicit, *l.pen ff. de iuſt. & iure.* ita Petrus Iacobi. *in libello de contradictione ex lege quæ ex litterarum obligatione verb. ſententia col. 1. fol.55.* Sed qualiter probari poterit dolus meritoin quæſtionem poſſet revocari, Multis omiſſis quæ à Maſcardo *de probat.* Cardinale Tuſcho & alijs adferun- 4
tur pau-

tur paucis dico quod etiamſi doli præſumptio induci ſoleat cum iudex contra quam legibus ſancitum eſt decernit aut quid ſtatuit, *Baldus conſ. 235. in fin. vol. 1.*
5 *Marſilijs in pract. §. ſucceſſive num. 9.* quia judex clementior lege eſſe non poteſt, *Marſilijs ſing. 182.* legiſque orbitas tranſgredi prohibetur, *Navar. in Manuali cap. 27. in miſcellano. Quæ opinio ſit eligenda & Matthæus Matheſilanus tract. de electione veræ opinionis,* attamen ut ſindicatui ſubjiciatur non id ſufficit niſi probatione dilucidiore convincatur uti infra dum de iudice nulliter aut inique judicante oſtendemus. Quid autem ſi occurrat caſus aliquis bivius & diſputabilis Certe tunc dubium non eſt quin iudex excuſetur. *Bald. & DD. ad tit. C. de pœna iudicis qui male iudicavit.* Cum enim iuxta exclesiaſtem. *cap 3. verſ. 3 verſ. 11.* Laudatum à
6 Patre Ludovico Richeome *en l'academie d'honneur degre. 2. ſect 30. ſol. 213.* Deus nondum reliquerit hominum diſputationi dolo carebit in foro hoc exteriori qui in conflicta diſputationum citra judicij ſordes opinionem eliget etiam pa-
7 radoxam *Doctores ad d. tit. de pœna iudicis,* idque in foro fori de foro vero poli hoc eſt conſcientiæ & Dei cui omnia patent noſtrum non eſt diſputare. Concludo itaque quæſtionem hanc judices ob ſententias iniquas & male latas dummodo dolus abſit non poſſe à vigintiduum viris ſindicari & ita reſtringendo jura punientia iudices qui per imperitiam male iudicaverunt de quibus late Menoch. *de arb. iud. cent. 4. caſu 339.* cenſet Ioannes Baptiſta Baiardus *in Iulium Clarum quæſt. 83. num 8.* Grammatic. *conſ. 54. num. 11.* Bertaſolus *conſ. 71. num. 8. conſ. 91. num. 1.*

QVÆSTIO VIGESIMA.

An requiratur dolus veri aut lata culpa ut quiſpiam à vigintiduum viris poſſit coerceri.

SUMMARIUM.

1. *Lata culpa excuſat à delicto.*
2. *Culpa alia in committendo conſiſtit.*
3. *Culpa in committendo gravior quam in omittendo.*

1 Mihi aqua hæret. Tum quia lata culpa excuſat à delicto, *tex. lib. igitur ff. de liber. cauſa Cæpola ad l. quis ſit fugitivus 2. idem celſus num. 6. ff. de edilit. edict. fol. 73.* Tum ob rationes autoritateſque & antinomias à Doctoribus hoc in quæſtionis conflictu allatas uti videre eſt ex ijs quæ alio in loco attuli

tuli. Certe illud notatu dignum eſt, ad infringendam ſententiam non ſufficere dolum præſumptum ſed requiri verum. *Farinac. deciſ.* 185. *par.* 2. *folio.* 142. *Menoch. de arbitr. judicum lib.* 2. *cent.* 3. *caſu* 209. *nume.* 40. *Rota dec.* 157. *par.* 1. *diverſ. arg. l.* 2. *ff. quod quiſque iuris.* De duplici porro latæ culpæ ſpecie, quarum una in committendo, alia in omittendo ſeu negligendo conſiſtit, tractatum eſt apud Doctores, *Barth. l. ſi ſervum num.* 1. *ff. de verb. oblig. glo.* & DD. *l. ſi mora ff ſol. matr. Covar. var. Reſ. tom.* 1. *de matrimonio par.* 2. *cap* 6. §. 8. *num.* 17. *fol.* 172. & inter utramque ſpeciem multum intereſſe oſtendit Covarruvias, *d.* §. 8. *num.* 17. *D. Thomas* 2. 2. *quæſt.* 7. *part.* 1. *Petrus Loriotus l. quod nerva num.* 29. & *ſeqq. ff. depoſiti.* graviorem-quem eſſe eam quæ in committendo, quam in omittendo conſiſtit, tradit Covarr. & D. Thomas jam citatus, & quandoque eam quæ in omittendo quàm in committendo, enucleat ibidem Petrus Loriotus *glo. l.* 2. *ff. ad S. C. Syllan. Iaſ. l. ſi mora ff. ſol. matr.* 2 3

QVÆSTIO XXI.

Judices an ob negligentiam puniantur.

S U M M A R I U M.

1. *Judex negligens quandoque civiliter, quandoq; criminaliter tenetur.*

IUdicis negligentia in non judicando commiſſa, in id omne quod partis intereſt tenetur, *l. ſancimus C. de judiciis. Peck de jure ſiſt. cap.* 24. interdum etiam criminaliter coercetur, *l. mancipia ubi glo. verb. exigatur C. de ſer. fugit* §. 1. *inſtit. de oblig. quæ ex quaſi delicto. Petr. Loriot. l. quod Nerva num.* 31. & 32. *ff. depoſiti.* nimia enim negligentia minimo gradu à dolo malitiaque diſtat, & doli malitiæque effectus habet. *VVameſ. conj.* 160. *de rejud.* 1

QVÆSTIO XXII.

Qua actione teneatur qui aliquem temerè in jus coram hoc tribunali vocat.

SUMMARIUM.

1. *Injuriarum tenetur, qui temerè quempiam pulſat judicio vigintiduumvirali.*
2. *Cauſa juſta litigandi quando abeſſe videatur.*

1 VOcans quempiam in jus coram hoc tribunali ſine juſta litigandi cauſa, injuriarum actione tenetur; *l. injuriarum §. ſi quis l. item apud Labeonem §. ſi quis de injuriis l. qui injuriarum ff. eod. late Suadianus §. 1. numer. 16. inſtit. eod. tit. Peck de jure ſiſt. cap.* 18. juſta autem cauſa litigandi abeſſe cenſebitur, ſi id, de
2 quo conqueritur non probet, quia probationis hac in actione defectus doli atque calumniæ præſumptionem inducit, *late Benintendus Bononienſi dec.* 74. *Crav. conſ. 262. num. fin. & conſ. 214. col pen. & fin. Bald. l. qui crimen C. qui accuſ. non poſſunt. Repert. Fel. verb. accuſator, an calumniari dicatur. Hieronymus Giacbarus in ſuo conſilio ſindicatus num. 222. cum ſeqq ad Iulium Clarum,* qua de re plenius apud Menochium *lib. 5. praeſ. 25. & de arb. jud. lib. 2. caſu 321.*

QUÆSTIO XXIII.

An tribunal hoc juriſdictionem habeat adverſus delegatos Papæ.

SUMMARIUM.

1. *Inferiores regulariter non habent juriſdictionem in delegatos Papæ.*
Delegati Papæ ab inferioribus reformari non poſſunt.
Delegati Papæ corriguntur ab ordinario, cùm juxta formam eis traditam non procedunt aut non purificato reſcripto.
3. *Delegati corriguntur ab ordinario ob ineffrenatos proceſſus, vel ſi ſint negligentes.*
4. *Si nulliter procedant.*
5. *Si delinquant in cauſa ſibi commiſſa.*
6. *Si delinquant in ſportulis.*
7. *Vt evitetur ſcandalum.*
8. *Iuris executio non habet injuriam.*
9. *Delegati non ſubiacenti vigintiduumviris, ſi procedant abſque ſordibus & corruptela.*
10. *Diœceſanus regulariter non cognoſcit de juſtitia ſententiæ judicis delegati.*
11. *Diœceſanus cognoſcit de ſententia diſpenſationis delegati eo fine tantum, ut ad Papam remittat.*

Licet

LIcet judices inferiores quantumvis ordinariam juriſdictionem habentes, juriſdictionem non habeant adverſus delegatos Papae, qui hoc reſpectu quibuſcunque aliis majores cenſentur, *cap.ſane de offic.delegati Gem. cap. legitima num.14.de app.in 6.* aliquot tamen in caſibus ſubijci poſſunt judicibus ſibi inferioribus, *Petr. Belluga in. in ſpeculo principum Rubr.38.de praeſidibus uſurpantibus juriſdict. §.conqueruntur num.4.& ſeqq.Card.Clem.nolentes §.notarii num.2.de haereticis Abb. cap.fin.nu.1.ubi Apoſt.de reſcriptis.* 1

Primò, Cum delinquunt extra cauſam iis commiſſam, vel in cauſa eis commiſſa litem ſuam faciendo, *Auth.quia in provincia ubi DD.C.ubi de crimine DD.Clem. 1.de offic.ord.ubi Io.de Imola Bellugas d.nu.4.& 5.* 2

Secundò, Ratione negligentiae eorundem, vel ob ineffrenatos proceſſus eorundem *DD.cap.ſignif.de offic.ord.*

Tertio, Procedendo extra formam eorum commiſſionis, vel non purificato reſcripto, *Io.And.& DD.cap.fin.de reſcriptis Bellugas d.num. 4.& 5.Gigas de penſionibus quaeſt.7.num.1.& 2.* 3

Quarto, Si procedat contra diſpoſitionem cap.ſtatutum de reſcriptis in 6. *Navar.in rep.cap.cum contingat Rom.4.num.2.de reſcriptis DD.ad cap.fin. de reſcriptis ubi Card.nu.2.*

Quinto, Si per actum nullum aliquem gravet. ſecundùm *Navar.d.nu.2. verſ. 6.Io.Andr.d.cap.ſtatutum,* quamvis Gem.*d.cap.legitimo num.14.de app.* velit, neuidem ordinarium cognoſcere poſſe de malo proceſſu delegati Papae, *Paſtoralis § fin. de reſcriptis Feder.de Senis conſ.115.* 4

Sextò, ſi non ritè procedant, poteſt enim judex ſignanter ordinarius delegato minus rite procedenti reſiſtere, *Vantius de nullit.tit.coram quo poſſit nullit proponi num. 21.Rom.conſ.335.col.3.ver.2.quia Io.Andr.Dom.Buto in d.c.ſtatutum §.fin.Franc.cap. dilecto col.24. verſ. limita de appellat. Card. Clem.nolentes §. notarii num.2. de haeret. in 6.cap.ſignificanti ubi DD.de offic.ord. Decius l.ut vim numer.24. in fin. §.de juſt. & iure.*

Septimò, Si delinquant in cauſa ſibi commiſſa, *Pariſ.de ſindicatu §. delegatus numer.4. Bald. Authen. quia leg.pro injuria C. ubi de crimine Card. d. §. notarii num.2.* 5

Octavo, In notoriis *eleg.Bellentinus de charitativo ſubſid.quaeſt.91.nu.6.*

Nono, Si excedat in ſportulis, *Bellen. ibid.num. 5.tex.ibi Angel. §. volumus Auth.ut judices ſine quoquo ſuffragio.* 6

Decimo, ut evitetur ſcandalum *Archid.cap.judicium §.partium numer. Rom 3.quaeſt.3.* 7

Et quidem his & aliis ſimilibus in caſibus coerceri poteſt ab ordinariis delegatorum poteſtas, ſed an delegati poſſint à vigintiduumviris coerceri, quaeſtio

Digitized by Google

eſt, in qua mihi videtur reſpondendum, ſi autoritate delegata procedunt, coer-
8 ceri non poſſe, quia juris executio non habet injuriam, *l. injuriarum* §. 1. *ff. de in-*
9 *juriis.* etiamſi delegatus contra aut præter jus aliquid committat. Dummodo ta-
men ſit citra ſordes, corruptelam aut concuſſionem, judex enim non ideo minus
jus reddere dicitur quod iniquum decernat, *l. jus pluribus* §. *præter ff. de juſt. &*
10 *jure*, qua de re in folle Menochius, *de arbitr. judicum lib. 3. Cent. 4. caſu 342.* & ego
ſparſim aliis hujus in tractatus locis. Ut proinde concludam, regulariter ne qui-
dem Diœceſanum de juſtitia vel injuſtitia ſententiæ delegati *Papæ* cognoſcere poſ-
ſe, *late Feder. de Senis. conſ. 115. incip. caſus talis eſt, quidam delegatus.* *DD. cap. cum
inferior de majorit. & obedient. Specul. de inquiſit.* §. 1. *verſ. ſed pone quod inquiſito-
res. Bartolom. Bellencinus de charitativo ſubſidio quæſt. 91. num. 9. cap. ſignificavit de*
11 *offic. ordin.* idque niſi ageretur de periculo animæ, uti de matrimonialibus & ſimili-
bus exempificat Bellencinus, *loco jam citato Archid. cap. inducia* §. *ſpatium num. 53.
quæſt.* 3. non tamen quod ideo poſſit cognoſcere de validitate diſpenſationis Pon-
tificiæ illiuſve delegati, niſi eo fine, ut illius deciſionem Papa remittat, *cap. or-
dinarii* §. *ſi vero ubi Franc. verſ. ultimo nota de officio ord. in 6.* Secus ideo in cau-
ſis pecuniariis, *Arch. d. numer. 5. in fine d. cap. ſignificavit numer.* 2. *& 5. de offic.
ord.*

QUÆSTIO XXIV.

Quid ſi judex delegatus appellationi non deferat.

SUMMARIUM.

1. *Appellationi non deferens, an vim inferre cenſeatur.*
2. *Judex in dubio juſtitiæ zelo motus præſumitur.*

1 JUdex Eccleſiaſticus etiam delegatam habens juriſdictionem, ſi appellationi
à ſua ſententia interpoſitæ non deferat, in caſu quo deferre debebat, dicitur
lata ſignificatione vim quidem & violentiam inferre, *Ioſephus Seſe de inhibitio-
ne & executione privilegiata cap. 8* §. *3. numer. 70. folio. 345. Cevallos de cognitione per
viam violentiæ quæſt. 12. cap. novem. 2. quæſt. 1. verb. facere videtur injuriam & cap.
licet de offic. leg.* Sed nob talem, quæ pactioni vigintiduumvirali ſubiiciatur, ſi ju-
dex rruptionis aut concuſſionis aut ſordium expers ſit, quia ut dixi, ad viginti-
duum viros cognitionem non ſpectat, an judicis fuerit deferre appellationi, ſed an
judex

judex ne deferret,pecunia fuerit corruptus,aut concuſſione vitioſove affectu perculſus ita cenſuerit, quod haud quaquam præſumitur,uti oſtendimus alio in loco. Judex enim in dubio juſtitiæ zelo motus ſemper eſſe præſumitur. *l.2.verſ. quod non arbitramur.C.de offic.civil.jud.ubi Bald.Alciat de praſ.Reg.3.praſ.9 nu.1.* neque obſtat ratio & autoritas citata per Cevallum.Tum quia is loquitur de jure ſpeciali Hiſpanico.Tum quia textus ab eo citati utuntur verbo videtur,quod improprietatem deſignat.*glo.Clem.1.verb.proprie de offic.ord.*

QUÆSTIO XXV.

Quid ſi pars non appellat à ſententia judicis corrupti.

SUMMARIUM.

1. *Fatalium lapſus non impedit officium vigintiduum virale.*
2. *Illicitum non fit licitum, ſi perveniat ad finem licitum.*

RESpondeo,non impediri,quò minus poſſit ad hoc tribunal recurrere, ut nec ſi patiatur appellationem fatalium curſu intermori,vel etiam duabus aliis conformibus ſententiis confirmari,*Hippolit.de Marſiliis ſing.646.* illicitum enim à pœna non excuſatur,ſi illud poſtea contingat ad licitum finem pervenire,*l.deſertorem §.in bello ff.de re milit.Marſiliis in pract.§.ſucceſſive num.5. late & eleganter Covarr.var.reſ.tom.1.par.2.de Matrimonio cap.8.§.12.num.24.fol.238.Barthol.in diſput. incip.jud.& conſer.ſing.juris quarela.*Idque niſi expreſſo conſenſu condemnati, ſententia judicis corrupti ratificetur,*Covar.d.§.12.nu.34.*& ita contra Decium, *in cap. ſæpe de appell.*tenet Covar.*d.loco.* 1

QUÆSTIO XXVI.

Quid ſi violentia extra territorium Leodienſe,ab incolis tamen Leodienſibus committatur.

SUMMARIUM.

1. *Violentia extra territorium non eſt hujus cognitionis.*

 Reſpon-

1 REſpondeo, juriſdictionem vigintiduum viralem non concernere. Pax enim hæc aut conſtitutio ſtatutaria caſum extra territorium contingentem non afficit, *Gail. lib. 2. obſ. 124. num. 9.* & ita fuiſſe judicatum multis ab hinc retro annis probè memini.

QUÆSTIO XXVII.

An appellatio & quærela vigintiduumviralis poſſint concurrere.

SUMMARIUM.

1. *Appellatio & querela proponi poſſunt coram diverſis.*
2. *Non appellans poteſt recurrere ad viginti duumviros.*

1 REſpondetur poſſe, Licet enim gravaminis reparationem quærere appellationis ope, & quærelam apud ſyndicatores, quibus non ineptè quadamtenus tamen vigintiduumviri poſſunt comparari, proponere, *Pariſ. de puteo de ſindi-*
2 *catu §. an ſi num. 6. vol. Occ. 2. fol. 341. col. 4. Barb. in diſput. incip. judex qui per imperitiam. Innocent. cap. ſæpe in fine de appell.* quod & ego in remedio appellationis conſervatoriæ alio in loco oſtendi. Imo & qui non appellavit, poteſt vigintiduumvirale tribunal implorare, *Pariſ. de ſindicatu verb. an ſtante num. 6. fol. 352. Innoc. cap. ſacro de ſent. excom.*

QUÆSTIO XXVIII.

Iudices vigintiduumvirali ſententia condemnati, an infamiam incurrant.

SUMMARIUM.

1. *Infames ſunt qui ob ſordidam ſententiam demandantur.*
2. *Culpa lata condemnatus infamis non eſt.*
3. *Culpa non lata qui eſt, non eſt mala fidei.*

REſpondetur quod ſic, ſi ob ſordes aut infami doloſave cauſa ſint condemnati, *§. ſuſpectus inſt. de ſuſpect. tutor. Alciatus l. magna negligentia ff. de verb. ſig. l.*

Digitized by Google

*ſig. l.judices C.de dignit.lib.*12. id quod plenius apud Paridem de Puteo oſtenditur *de ſindicatu verbo judices fol.*346. quod reſtringo, niſi quiſpiam ex lata culpa 2
forſan poſſet condemnari, quia ex lata culpa pœna famoſa inferri non poteſt, *l. actionibus ff. de litem jurando Bald. l.* 1. *verſ.quaro qui dſi C. de pœna judicis qui male judicavit, Alciatus d. l. magna negligentia*, qui enim in lata culpa eſt, malæ fidei non eſt, *l. ſed etſi* §. *inde ff. de petit. hered. Alciatus d.l.magna negligentia*, quod 3
tamen Petrus Loriotus *in l.quod nerva num.* 24.*ff.depoſiti*, indiſtinctè non admittit. Nam poteſt actio ex lata culpa ſecundùm negotii in quo commiſſa eſt qualitatem cenſeri, vel non cenſeri famoſa, *l. ictus fuſtium ff. de his qui not.infamia Petr. Loriot.d.loco.*

QUÆSTIO XXXIX.

Vtrum vigintiduumviris competat executio ſuarum ſententiarum.

SUMMARIUM.

1. *Executio non competit vigintiduumviris.*
2. *Principi Leodienſi competit executio.*
3. *Legis actio non eſt penes vigintiduumviros.*

NEutiquam. Quia judices quibus cognitio demandata eſt, executio non 1
competit, *cap.ſane ubi DD.& Apoſt.ad Felinum verb.executio de offic. de-* 2
*leg. Gaill. lib.*1.*obſ.*1.*numer.*52.*& ſcripſi tom.*1.*par.*4.*quaſt.*111.*num.* 26. Sed Epiſcopo & principi noſtro Leodienſi executio competit, uti ex hujus pacis textu liquidum eſt, & conſequenter vigintiduumviris non competere, prout jurſconſulti noſtri loquuntur, *l.*4. *ff. de adoptionib.* legis actionem dicendum eſt, uti 3
eleganter oſtendit Alciatus, *l. pecunia* §. *actiones verſ.ſupereſt porro ff. de verb. ſignif.*

QUÆSTIO XXX.

Vtrum vigintiduumviri poſſint ſententias ſuas executioni demandare per arreſta & bonorum adjudicationes.

SVM-

Digitized by Google

SUMMARIUM.

1. *Arreſta ſunt ſpecies executionis.*
2. *Genus à quo removetur, qualibet ejus ſpecies removetur.*

NEque etiam hoc poſſunt, quia arreſtatio eſt ſpecies executionis; à quo autem genus removetur, etiam removetur quævis ejus ſpecies, *Praſes Everardi in locis legalib. loco à genere ad ſpeciem l. ſi cauſa cognita ubi gloſſ. & DD. C. de tranſact. l. fin. C. de uſuris rei judic. §. vulgo inſtu. de ſucceſſ. cognat.*

QUÆSTIO XXXI.

An poſſint ſe aliqua præſcriptione etiam immemoriali tueri.

SUMMARIUM.

1. *Tempus immemoriale æquipollet privilegio.*
2. *Iuriſdictio vigintiduum virum videtur patientia Statuum patriæ approbata.*
3. *Juramentum impedit præſcriptionem.*
4. *Præſcriptio ceſſat cùm de titulo conſtat.*

1 VIdetur quod ſic; vulgata enim eſt juris theoria, immemoriale tempus æquipollere privilegio, *l. hoc jure §. duobus à quo ff. de aqua pluvia.*

2 Habentque vim tituli approbati authoritate & patientia Statuum, à quibus hoc tribunal eſt ſtabilitum, *Fel. cap. cum nobis numer. 7. verſ. ſed adverte de præſcript.*

Veruntamen contrarium eſſe reſpondendum exiſtimo.

Ratio, quia vigintiduumviri qui annales ſunt, annuo juramento devinciuntur paci pactionique vigintiduumvirali ipſo Divæ Luciæ, feſto ſeu illius poſtridie, quo magiſtratum hunc auſpicantur.

Juramenti autem hæc eſt energia, ut quaſi Alexiacum remedium omnia mala
3 iſta, & illud præſcriptionem omnem tollat atque impediat. *DD. cap. fin. de præſcript. præſes Everardi in locis legalibus loco à virtute juramenti verſic. decimus ſeptimus. Marcus Antonius Baverius de virtute juramenti nu. 42. verſ. vigeſimo nono & nu. 68. & 69.*

Dein-

Digitized by Google

Deinde cum conſtet de inſtitutione ac titulo juriſdictionis extraordinariæ hujus tribunalis juriſdictionis, acquiſitio fundari nequit in præſcriptione temporis 4
quantumvis immemorialis, quæ vires tantum habet in caſu dubio, ſecus vero cum de titulo atque juriſdictionis origine conſtat, *Maſcardus de probat. vol. 7. concl. 1378. num. 72.*

QVÆSTIO XXXII.

An tribunal hoc de exceſſu ſportularum poſſit cognoſcere.

SVMMARIVM.

1. *Sportulæ unde dicantur & quid ſint.*
2. *Sportulæ qualiter metiendæ.*
3. *De ſportularum exceſſu queri licet apud vigintiduumviros.*
4. *Sportularum taxatio ad eos non ſpectat.*
5. *Officialis Leodien. ſiſtere poteſt proceſſum vigintiduumviralem.*
6. *Senator non niſi à ſenatu corrigi poteſt.*

SPortulæ ſunt honoraria juſtitiam adminiſtrantium, dictæ à ſportula, quæ olim in æde ſacra deponebatur cum pecunia, quam is qui vincebat lucrabatur, ex qua cùm deinde ceptum fuerit judicibus honoraria exolvi, ſportularum uſus fora pervagavit. 1

Itaque cum ſportulæ pendeant ab arbitrio judicantis, ut ſecundum Budeum *in annot. ad pandectas l. ſolvit §. quantum ff. de offic. proconſulis.* non amplius honoraria, ſed arbitraria dici debeant, quæ ex circunſtantiis cauſarum, perſonarum, rerum, ſtudiorum circumſcripta, arbitrio petentis ſubiiciantur. Quid ſi quiſpiam hac in actione excedere dicatur, an erit caſus vigintiduumviralis. 2

Reſpondetur, querelam hujuſmodi exceſſus coram vigintiduumviris proponi quidem poſſe. 3

Sed qui ita poſtulatur, petere poteſt ut vigintiduumviri querelam iſtam ſiſtant, donec Officialis Leodienſis ad quem ſpectat (cum de eo quæſtio vertitur) taxatio ſportularum, honorariorum & ſalariorum ſuorum curialiſtarum, *Lancelot. de attentatis cap. 31. numer. 161. & ſeqq.* eadem taxaverit. Et ita ab hinc paucis menſibus factum in cauſa quorundam Tongrenſium qui M. Nicolaum à Muno de exceſſu coram vigintiduumviris accuſabant, is enim mandatis pœnalibus 4

Digitized by Google

ab Officiali impetratis Tongrenſibus obſtitit, uſque dum Officialis ſalarium taxaret. Cui etiam Tongrenſes acquieverunt, & herbam forenſem ut eſt in adagio M. Nicolao dederunt. Qua de re extant acta apud VVarnerum Richman Archiſiſcum, nec ſunt ab hoc ſcopo aliena multum quæ jam is Langleus late & perdocte adfert *ſemeſtrium lib. 7. cap. 18.* Senatorem ſi quid delinqueret, in eum ob noxiæ ſententiæ ab aliquo judice non oportere neque animadverti in eum niſi ab ipſo ſenatu poſſe.

QUÆSTIO XXXIII.

Princeps juxta has paces habens ignem & fugam, utrum poſſit communem quam homicida cum alio domum habet, diruere.

HÆc quæſtio fuſius à me tractata in Venietur in tractatu noſtro de advocatiis feudalibus.

QUÆSTIO XXXIV.

Quid ſi judex ordinem juris prætermittat.

SUMMARIUM.

1. *Ordinis judicarii omiſſio inducit fraudis præſumptionem.*

OMiſſio judiciarii ordinis fraudis quidem præſumptionem inducit, *glo. l. 1. C. de fide inſtr. lib. 10. Rom. conſ. 54. Hippolit. Marſil. in pract. §. ſecundo num.* 71. Sed an cenſuræ hujus tribunalis ſubjecta ſit, pendet ab iis quæ de lata culpa & nullitatibus à judice commiſſis alio in loco notavi.

QUÆSTIO XXXV.

An judices vel officiati poſſint de eo, quod extra ſuum officium committant, hac pace coerceri.

SUM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1. *Officiati non ſindicantur de eo quod committunt extra eorum officium.*

VIdetur quod non. *Hippolit. de Marſilis ſing.* 560. *& Rubr. de fidejuſſoribus num.* 185. *e leg. l. fin. num.* 172. *ff. de juriſdict. om. jud. Guiliel. de Cuneo l. nulli C. quorum appell. non recipiuntur. Caſt. l.* 1. *§. in filio ff. ad Maced.* Sindici enim, quorum inſtar ſunt vigintiduumviri, qui poteſtatem habent ſindicandi officiatos, non poſſunt ſe intermiſcere de eo quod extra ſuum officium geſſerunt, *DD. jam citati.* Sed adhibenda eſt alia ſalis mica; pax enim vigintiduumviralis coercet eos, qui orbitas ſui officii dolo malo prætergrediuntur, uti aliis in quæſtionibus oſtendi.

QVÆSTIO XXXVI.

Judex ferens ſententiam nullam, an poſſit à vigintiduumviris coerceri.

SVMMARIVM.

1. *Iudex ferens ſententiam nullam, non facit litem ſuam.*
2. *Statutum puniens facientem actum, nõ extenditur ad facientem actum nullum.*
3. *Conſuetudine generali officiati tenentur tantum de dolo.*
4. *Judices ſindicantur tantum de ſordibus & corruptionibus.*

REſpondeo non poſſe, Quia judex ferens ſententiam nullam, non facit litem ſuam, *Tiraq. ad l. connub. glo.* 8. *numer.* 208. *glo. l.* 1. *ff. de variis & extraord.* 1
cognit. Barth. in quæſtione per eum diſputata incip. 4. *ſententia judicis.* Nam & 2
lex aut ſtatutum puniens facientem aliquem actum, non comprehendit facientem actum nullum *l.* 1. *§. ult. ff. quod quiſque juris ubi Ang. & Alex. Hippol. de Marſil. l. qui ſine accuſatoribus numer.* 11. *ff. de quaſt.* Ut proinde ita nulliter judicans, litem non quidem faciat ſuam, ſed ad expenſas tantum litis poſſit obligari, *Amadeus de ſindicatu num.* 140. *Marſilius in d. num.* 11. *glo. l. fin. ff. de variis & extraord.* confirmatur, quia generali conſuetudine Officiales non tenentur niſi de
dolo, non vero cum de culpa lata, *Bald. l. obſervare § proficiſci quaſt.* 15. *&* 18. *ff. de* 3
offic. proc. Amadeus de ſindicatu num. 86. ubi dicit, quod judices non ſindicantur, niſi
de furtis & ſordibus, de iniquis autem ſententiis & per imperitiam male latis 4

neutiquam. *Hieron. Giacharus in conſilio ſindicatus d. num.* 46. *quod adiicitur Iulio Claro*, quod tamen mihi in aqua hærere ſupra oſtendi, quia judices nulliter procedendo, ſpoliare dicuntur, *Farinac. deciſione 724. num. 6. par. 2. Menoch. de recup. poſſ. rem. 8. num. 3. Gabrielius de reſt ſpol. concl. 1. numer. 125.* & cenſentur tunc perſonæ privatæ. *Farin. dec. 478. num. 6. par. 2. Decius l. ut vim n. 26. ff. de juſt. & jure. Ceſar de Graſſis dec. 13. de re jud.*

QVÆSTIO XXXVII.

Quid ſi judici poſt ſententiam pecunia à victore donetur.

SVMMARIVM.

1. *Condici an poſſint ſportulæ immediate.*
Sententiam an vitiant ſportulæ immoderatæ.
2. *Remuneratio ſubſequens ſententiam citra pactionem præcedentem eſt permiſſa*
3. *Iuſtitiam vendit, qui ſpe præmii judicat.*

1 DE pecunia quæ ultra ſportulas congruas judici datur, dubium non eſt,
quod ſit reſtituenda, ſententiamque vitio venalitatis puniendæ inficiat,
Marſiliis ad l. Corneliam de falſis in pr. §. pœna legis num. 6. Anchar. conſ. 272.
Fel. cap. ita nec de Simonia Covarruvias var. reſ. tom. 1. ad cap. peccatum §. 3. num. 1. id-
que niſi poſt latam ſententiam gratitudinis ergò pecunia judici donaretur, *Mar-*
ſiliis ſing. 190. Menoch. lib. 3. præſ. 8. num. 12. quæ tamen gratitudinis præſumptio ceſ-
ſat, ſi ſententiam pecuniæ promiſſio præceſſiſſet, *Baldus conſ. 490. vol. 4.* quia ut te-
2 ſtatur *H*ipp. de Marſiliis, *d. ſing.* 190. rari ſint qui lata ſententia promiſſiones ejuſmo-
di exequantur, rariores albo corvo, & cigno nigro, qui ſententia lata judici gratitu-
dinem exhibeant, quam ne quidem honeſte accipient memores diſtichi quem alio
adhuc in loco retuli.

Munera magna quidem miſit, ſed miſit in hamo.
Et piſcatorem piſcis amare poteſt.

Et D. Gregorius, qui rectè judicat & præmium remunerationis expectat, frau-
3 dem in Deo perpetat, quia juſtitiam quam gratis impartiri debuit, acceptione pe-
cuniæ vendidit, *cap. qui rectè 11. quæſt. 3.* juſtuſque non eſt qui juſtè agit, non ob
ipſam virtutem, ſed ob aliam cauſam, *Ariſt. lib. 6. Ethicorum cap. 22. Covar. & d. § 3.*
l. 2. ubi DD. ff. de cond. ob turpem cauſam.

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO XXXVIII.

An in judice nulliter aut iniquè judicante præſumatur dolus.

SVMMARIUM.

1. *Præſumptio facienda eſt in bonam partem pro judice.*
2. *Inquiſitio ſcrupuloſa adverſus judices reiicitur.*
3. *Cicero exclamat, judices obnoxios periculis.*
4. Probationes *claræ requiruntur adverſus judices.*

Reſpondetur non præſumi, ſed eorum favore bona fides & id quod melius eſt præſumi debet. *l. 2. C. de inoffic. civitat. judic. Bald. l. obſervare* §. *proficiſci quæſt. 10. in fine ff. de offic. proconſ. Grammat. crim. conſ.* 54. *Hieronymus Giacharus in ſuo conſil. ſindicatus nu. 4. ad Iulium Clarum fol. 7. Bertaſolus crim. conſ. 71. num. 8. conſ. 81. numer. 7. Alciat. reg. 3. præſ. 10. l. 2. C. de off. civil. jud.* ideoque contra eos ſcrupuloſa omnis inquiſitio reiicitur, aliàs frangeretur nervus juſtitiæ autoritaſque judicum deprimeretur atque vileſceret, in officioque ſucceſſores lento nimis gradu vel cale procederent, *Gram. d. conſ. 54. num. 3. ubi late.* Hinc Cicerio pro Lucio Flacco conqueritur in hæc verba, O miſeras conditiones adminiſtrandarum Provinciarum, in quibus ſeveritas periculoſa, liberalitas ingrata, ſermo inſidioſus, aſſentatio pernitioſa, frons omnium familiaris, multorum animus iratus, iracundiæ occultæ; blanditiæ apertæ, venientes prætores expectant, præſentes inſerviunt, abeuntes expectant. Multa alia in favorem judicum vide apud Gram. *d. conſ.* 54. Hieronymum Giarchanum *d. conſ. n.* 47.

Quare ut judices aut officiati de dolo aut ſordibus convincantur quales quales probationes duorum teſtium ut quibuſdam placuit non ſufficiunt, *Baldus conſ.* 28. *vol. 2. Hieron. Giarchus d. loco num.* 101. & 107. Sed neceſſe eſt ut ſint claræ & potentes, *Baldus conſ. 28. vol. 2. DD. l. fin. C. de probationibus cap. ſciant. 2. quæſt. ult. cap. veniens de teſtib. cap. Epiphanium 5. quæſt. 6. l. qui ſententiam C. de pœnis Hieron. Giarch. d. loco num.* 107.

QVÆSTIO XXXIX.

Quid ſi judex incompetens aliquid decernat.

JUdicem incompetentem multis in cauſis competentem fieri partium ſilentio poſſe, dubium non eſt, uti ex iis quæ variis in locis oſtendi compertum eſt, *tom.1.par.2.quæſt.7.* at vero ſi judex improrogabilis ſit, atque radicitus incompetens, quicquid ab eo decernitur, non judicii colore foveri poteſt, ſed non ſecus ac ſi quid à quoquam extrajudiciali ac privata autoritate factum ſit, irritum eſt, *Barth.l.creditores numer.*26. *C,de pign. Menoch. de adipiſc. poſſ.rem.* 4.*numer.* 427. Eoque collimat Doctorum theoria judicis incompetentis decreto, quia privati hominis jure cenſetur obtemperandum non eſſe, *l.3.ff.de offic. præſ.l. obſervare §. ingreſſus ff.de offic.præſ.* interdictiſque poſſeſſoriis contra ejuſmodi mandata obſiſti poſſe, *Menoch.de rec. poſſ.rem.* 8.*numer.*17.*& de adipiſ.rem.*4.*num.*429. *Vant.de nullit. ex defectu.juris ord.numer.*107. nihil igitur obſtabit quò minus judex ſi obliqua ejus intentio doluſve detegatur, vigintiduumvirum mandatis pœnalibus coerceatur.

QUÆSTIO XXXX.

Officialis qua ratione poſſit vigintiduumviros juriſdictione ſua abutentes coercere.

SUMMARIUM.

1. *Vigintiduumviri inſtituti adverſus violentias cum juriſdictione odioſa reſtringendaque.*
Clauſula de ne traiter quelqu' vng hors loy, qualiter intelligenda.
2. *Vigintiduumviri non poſſunt neque principaliter, neque incidenter cognoſcere de valore aut non valore, juſtitia vel injuſtitia actorum aut decretorum ab aliis judicibus latorum.*
3. *Officialis poteſt committere cauſas meri imperii, quales ſunt criminales.*
4. *Vigintiduumviri non poſſunt compulſorialibus mandatis cogere officialem ut eis edat acta coram ſe agitata.*
Officialis compeſcere poteſt vigintiduumviros ne juriſdictionis terminos excedant.
5. *Officialis eſt adminiſtrator jurium Diœceſis Leodienſis.*
Officialis poteſt mortales culpas punire, quia omnia mortalia peccata jure Canonico ſunt delicta publica.
6. *Arrogans ſibi juriſdictionem quam non habet, aut eam plus æquo extendens, peccat mortaliter.*
Officialis habens juriſdictionem ſpirituale & temporalem, Vigintiduumviri

Digitized by Google

viri quatenus in ſua juriſdictione excedunt, ſubiiciuntur ordinario, ſuntque eo reſpectu ordinario inferiores.

Officialis poteſt vigintiduumviris extra limites eorum juriſdictionii impetum reſiſtere & adverſus eos procedere.

7. *Officialis quandoque poteſt cognoſcere de poteſtate delegatorum Papa, eiſque reſiſtere.*

8. *Officialis contra vigintiduumviros quandoque poteſt in cauſa propria ſua juriſdictionis ordinariæ eſſe index.*

9. *Vigintiduumviri non habent territorium, ſed ſunt in diœceſi ſeu territorio Epiſcopi & Principis Leodien. alioquin dicerentur acephali, id eſt ſine capite ſicuti locuſta.*

10. *Privilegiis abutentes coerceri poſſunt ab ordinario etiamſi eſſent exempti.*

11. *Officialis juriſdictionē habet in vigintiduumviros, quatenus violatores ſunt pacis vigintiduū viralis, abutendo vel exercendo terminos eorū juriſdictionis.*

OFFICIALIS Leodienſis multitudine cauſarum & negotiorum mole quibus obruitur, ne juſtitia remoram pateretur, adſentiente Vicario Leodienſi aliquot advocatos ſelegit, qui ei in cognitione & expeditione cauſarum ſignanter criminalium à conſiliis eſſent, viceſque ejus pro re nata ſubſtent.

Contigit autem inqueſtam generalem promoveri per Petrum Lamberti Fiſcum, in qua Officialis Leodienſis decretum tuliſſe invenitur tenoris ſequentis; Officialis Leodienſis Fiſci inqueſta actis & teſtium depoſitionibus attentis compareant Hugo Natalis & Jaſperus in loco ſur la ſarte degentes Lambertus Degrimonſter, Michael Abſalon reſponſuri ad interroganda infra octo dies ab intimatione, alioquin ulterius ordinabimus quod juris erit. Datum anno Domin M. CC. decimo octavo menſis Maii die vigeſima tertia.

Quod quidem decretum intimatum fuit perſonis in eo tactis, uti liquet ex relatione executoris de Cruce ſpecialiter ad iſtam executionem deſtinati.

Inde factum eſt, ut iis qui perſonaliter vocati fuerint contumacibus, acta cauſæ criminalis iterum deponerentur, iiſque depoſitis, talis fuerit per unum à conſiliis Domini Officialis cujus tunc abſentis impeditique vices gerebat concepta reſolutio ſive opinio. Attentâ contumaciâ & gravitate exceſſus ſuper violatione pacis publicæ & contemptu juriſdictionis Eccleſiaſticæ cenſerem contra non comparentes nec comparere curantes per decretum capturæ procedendum, ſalvo.

Sic Signatum.

Titius pro Domino Officiali.

Reſo-

Reſolutio hæc fuit ſine ſcitu & juſſu dicti Titii per ſententiarios curiæ redacta in ſolemnem ſententiam, ac per Petrum Lamberti Fiſcum executioni per capturam demandata.

Dum autem hæc geruntur, fiſcuſque ulteriori proceſſui iſtius ſententiæ invigilat, Hugo interpellat D. Officialem ab eo exquirens, num ejus ſcitu & juſſu prædictum illud capturæ decretum latum eſſet, qui cauſarum negotiorumque mole immemor, dictum capturæ decretum dicitur improbaſſe, quod tamen poſtea in memoriam revocans laudavit atque approbavit in hæc verba. Infra ſcriptus ex officio declaro, quod decretum capturæ latum in cauſa Lamberti Fiſci à ſe latum non fuerit. Cæterum quia deprehendi de poſt illud latum in camera per unum ex meis ſubſtitutis, ideo illud cenſeo non retractandum, ſed ratum habendum prout ratum habeo. Actum hac 23. Auguſti 1618.

Sic Signatum.

Mævius Officialis.

Hinc ſumptâ vindictæ occaſione Hugo mandatum vigintiduumviralibus pulſavit Titium, quaſi is in patriæ huju pacem impegiſſet & deinde Dominum Officialem Leodienſem ut vigintiduum viris det inſpectionem cognitionemque faciat actorum, vigore quorum illud capturæ decretum emanavit.

Quæritur quid juris, & qua ratione vigintiduumviri qui quotidie magis & magis fimbrias & Phylacteria ſuæ juriſdictionis dilatant, ſint reſtringendi.

Antequam quid ſentiam explicem, præmitto tribunal vigintiduumvirale fuiſſe à majoribus noſtris inſtitutum, ut eſſent judices & velut conſervatores pacis quietiſque tam publicæ quam privatæ adverſus violentias & jus ſine autoritate publica exercentes. Quorum proinde juriſdictio adinſtar conſervatorum extraordinaria eſt, cenſerique debet odioſa & meritò reſtringenda. *Guimer ad pragmat. ſanct. §. & quia in glo. verb. formam glo. Clem. 1. de officio ordin. Navar conſ. 3. num. 3. de offic. del. Feder. de Senis conſ. 130. Abb. cap frater. 16. quæſt. 1. DD cap. cum Epiſcopus de offic. ord. in 6. Card. Clem. 1. eod. tit.* non vero prætextu hujus clauſulæ paci vigintiduumvirali inſertæ, *Quel on ne doibt mener quelqu' vn hors loy,* amplianda aut extendenda.

Etenim clauſula illa, cujus colore vigintiduumviri juriſdictionem ſuam extendere ſatagunt, exaudienda non eſt de judicibus qui autoritate fulti jus dicunt, ſive juſtè ſive injuſtè, prætor enim jus etiam reddere dicitur, cum iniquè decernit, relatione ſcilicet factâ non ad id quod prætor ita facit, ſed ad illud quod

Digitized by Google

quod facere prætorem convenit, *l. jus pluribus* §. *prætor ff. de juſtitia & jure.* Sed de iis qui poſtpoſita judicis autoritate privata ſua autoritate atque potentia jus exercent. Paces enim patriæ fœdera & privilegia interpretationem à jure ſcripto accipere dignoſcuntur, *cap. cauſam quæ ubi Fel. de reſcriptis l. etiamſi jus ff. de bonis libert. Rom. conſ.* 334. Idque etiam ratio ipſa naturalis quæ pro lege habetur oſtendit. *Præſes loco à lege ceſſante.*

Nam ſi permitteretur viginti duumviris cognitio eorum quæ coram judicibus legitimè inſtitutis actitata ſunt, valorque aut non valor, juſtitia aut injuſtitia ſententiarum & rerum coràm judicibus legitimè inſtitutis poſſet coram vigintiduumviris in cognitionem diſputationemque revocari, nunquam eſſet, quod tamen Reipublicæ maximopere intereſt litium finis, *l. quidam exiſtimaverunt ff. ſi cert. pet. Navar. cap. novit. not. 6. nu. 7. de judic.* paxque vigintiduumviralis quæ conſtituta eſt ad ſalutem aliarum juriſdictionum, eſſet earundem bellua vorax origoque & confuſio inexplicabilis ac quoddam Chaos omnium juriſdictionum contra mentem pacis vigintiduumviralis & etiam juris ſcripti diſpoſitionem: Quia nullitas coram eo judice diſquirenda eſt, qui eam commiſiſſe fertur, *l. ſi prætor ff. de judiciis. Maſſuerius in ſua praxi tit. de executione num. 26.* tantiſperque oportet alios judices juriſdictionem officiumque ſuum ſuſpendere, imò talem cognitionem à ſe abdicare, *Caſt. l. cum fideicommiſſum ff. de confeſſ.* ne falcem ſuam dicantur mittere in meſſem alienam, *Clem. venerabili de electione.* 2

Adeo quidem, ut refricari nequeat vigintiduumviros ſi non principaliter, ſaltem incidenter de valore, juſtitia vel injuſtitia rerum coram aliis judicibus geſtarum cognoſcere poſſe. Quorſum enim incidenter cognoſcere? cum principaliter non poſſunt, *cap. cum quid una via de reg. jur. in 6.* Cum etiam principalis illa cognitio valoris aut non valoris, juſtitiæ vel injuſtitiæ, ad alium judicem ſpectans ſit præjudicialis cuicumque alteri cognitioni incidenti dependenti aut connexæ, veniatque ea propter ad judicem ad quem talis cognitio ſpectat remittenda, *Oldendorpius in locis communib. tit. de præjudicial. ait late Abbas cap. tuum num. 6. de ord. cognit. Menoch. de Reſ. poſſ. rem.* 10 *num. 37. DD.* §. *præjudiciales inſtit. de actionib.* fruſtratorius autem eſt actus qui ſuum finem conſequi non poteſt, *l. verb. ff. de vulg. & pup.* iis ita breviter præmiſſis, reſpondeo, vigintiduumviris mandata in Titium prætextu decreti capturæ ejus conſilio lati deinde in Dom. officialem ut eis acta coram ſe agitata ac adhuc pendentia edat, inania eſſe.

Nam quo ad mandatum illud, prius in Titium, is nihil quam conſilium antea ſufficienter ab officiali autoratus adhibuit, cujus proinde nulla poteſt eſſe culpa vel obligatio, *l. conſilii ff. de reg. juris.*

Idque quamvis *Hugo* prætendat ejuſmodi cauſas meri imperii per officialem delegari non poſſe, Tum quia decretum capturæ non fuit à Titio uti offi- 3

d. num. 16. verſ. contrarium tenet Laudenſis de offic. ordin. adeoque in eos uti ſuæ juriſdictionis temeratores atque turbatores cenſuris quibus pollet animadvertere & permiſſum eſt. *Innoc. cap. dilectus de poenis Stephan. Aufrer. de poteſt ſæcularis ſuper Ecclеſ. 23 Io. Rotas de hæreticis par. 1. num. 555. Ignat. Lopes in pract. crim. cap. 3. num. 7. in Add. fol. 10. col. 2. & fol. 11. col. 1. in pr.*

Præterea diœceſani ſeu ordinarii ſunt adminiſtratores jurium ſuarum diœceſium, *cap. cum inter de conſuet. Card. d. Clem. 1. num. 16. verſ. & poteſt Epiſcopus*, ad quos ſpectat cum dubium vertitur, num quid fieri vel non fieri poſſit, explicare atque decernere, malaſque etiam atque perverſis conſuetudines & judicum abuſus extirpare, *Innocentius d. cap. cum inter Card. d. Clem. 1. num. 16. ubi DD. cap. facientis diſt. 86.* 5

Longe porro magis quoties vertitur periculum animæ ob peccati mortalis reatum, ordinarii enim hoc jure noviſſimo quo omnia mortifera peccata cenſentur ad inſtar criminum publicorum, *Farin. in pract. crim. lib. 1. quaeſt. 18. nuer. 16. cap. novit. de judic. Aufrer. ad d. Clem. 1. de offic. ord.* officio incumbit, ut ejuſmodi reatus pericula avertantur, *ca. ecce 24. quaeſt. 3. cap quanto de his quæ fiunt à prælato cap. quoniam de filiis presbyter d. cap. facientes diſt. 86.*

Quin autem vigintiduumviri qui ſibi juriſdictionem indebitam attribuunt, peccati mortalis reatum incurrant, dubium ei non erit, qui caſuiſtarum autoritatem maturiore judicio conſideraverit, *Navar. in manuali cap. 25. de peccatis judicum num. 13. & conſ. 3. nu. 1. de crimine falſi D. Thom. 2. 2. q. 60. art. 6.* 6

Poſteriori quæſtionis membro reſpondeo, in Officiali concurrere duplicem juriſdictionem ſpiritualem & temporalem. Eundem proinde poſſe adverſus vigintiduumviros, ſi refractarii ſint, utramque juriſdictionem exercere, ſpiritualem p Eccleſiæ cenſuras, temporalem per manuum injectionem aliarumque pœnarum inflictionem, *cap. per venerabilem qui filii ſunt legitimi Gregor. Sayr. in theſauro Theol. moralis lib. 1. cap. 5. num. 30. Sabarella d. Clem. 1. num. 24. & ibidem etiam late Stephan. Aufrer.*

Neque eſt, quod vigintiduumviri prætexant ſe à patriæ ſtatibus ſtabilitos, ordinario eſſe majores & excellentiores, conſequenterque ſibi jus ab eo dici, juriſdictionique ejus ſubijci non poſſe, *cap. cum inferior de majorit. & obedient.*

Id enim eatenus verum eſt, quatenus commiſſionis ſibi à pace vigintiduumvirali conceſſæ terminos non excedant, alioquin certe nulla juris ratio refragatur, quominus princeps Epiſcopuſve noſter ſeu ejus locum tenens officialis in eos juriſdictione ſua abutentes & infrenatos impermiſſoſque proceſſus conflantes juriſdictionem ſuam poſſit exercere, uti bene docet Petrus Bellugas *in ſpeculo principum Rubr. 38. de præſidibus uſurpan. juriſdict. §. conqueruntur num.*

num.4.& ſeqq. DD.d.Clem.1.de offic.ord.cap.ſignificavit eod.tit.

7 Ad inſtar delegatorum Papæ, qui licet ſint ordinario majores, *cap.ſane,cap. ſtudenti de officio leg.* poſſunt tamen multis in caſibus quos tædioſum eſſet hic referre, ab ipſis ordinariis compeſci atque coerceri, *DD.cap.fin.de reſcriptis DD. auth. qua in provincia C.ubi de crimine agi oporteat.*

8 Denique non etiam impedit, quod officiales adverſus quem vigintiduumviri compulſoriales relaxarunt, ſi eorum juriſdictionem ſub cenſuram ſuam revocet, judex viſurus ſit propria in cauſa contra id quod in jure permiſſum eſt, *l.unica C. ne quis in ſua cauſa judicet vel jus ſibi dicat.*

Id enim hactenus verum eſt, niſi nobili ordinariæ juriſdictionis officio eadem ordinaria juriſdictio ſarta tecta veniat conſervanda, *arg. cap.cum & plantare §. quod autem de privileg.* vel niſi reipublicæ interſit, ut hic plurimum intereſt chaos illud juriſdictionis vigintiduumviralis conſtringi, & reipublicæ bono ad terminos ſuæ conſtitutionis circumſcribi, ut & niſi notorium ſit (prout eſt) vigintiduumviros juriſdictionis ſuæ metas excedere, *Caſtrenſis d. l. unica num.5. C.ne liceat in ſua cauſa*, id enim judici ordinario etiamſi necdum adeo notorium ſit, vetitum non eſt, *Card.d. Clem.1.numer.15. verſ. ubi dicitur idem eſſe.* Cum nequidem judici ordinario vetitum ſit de Papalibus litteris cognoſcere decernereque num quid delegato Papæ vetitum ſit aut permiſſum, *arg. cap. accepimus de fide inſt.Card. d.Clem.1.numer. 16.verſ.poteſt ergo diœceſanus dicere litteras Papales.*

Quod ipſum cur de vigintiduumviris patriæ hujus extraordinariis judicibus reſpondere non poſſimus equidem non video. Ratio certe naturalis pro lege hic eſt habenda, *l.ſcire oportet §.ſufficit ff.de excuſat.tut.l.cum ratio ff. de bonis damnatorum*, nam & deſiderare legem cum habemus rationem, nihil aliud eſt, quàm infirmitas intellectus, *Ariſtoteles relatus per Curt.Jun.conſ.58.num.6. conſ.138.num.2. præſes in d.loco à ceſſante lege.*

9 Pro coronide & præſcriptorum confirmatione eſt quod vigintiduumviri nullum habere dici poſſunt territorium, impoſſibile enim ut ii qui ſunt in territorio alterius, territorium ſeparatum habere poſſint, *latiſſime Farinaceus dec.324. par.2. editionis Antverpienſis anni 1620.Hoſt.cap.cum contingat num.1.ubi Butrio num.11.Abbas num.18.de foro compet.* Ideoque cum vigintiduumviri neceſſe dici debeant eſſe in territorio ſeu diœceſi ordinarii (diœceſis enim & territorium Epicopale ſimboliſant, *ca.ſi quis Epiſcoporum 16.quæſt.2.& ca.omnes Baſilicæ quæſt.7.cap. cum Epiſcopus de offic.ord.in 6.*)

Conſequens eſt, niſi dici velint achephali, hoc eſt ſine rege, ſine capite ſicut locuſtæ, *cap.nulla ratione ubi glo.diſt.93.*

Si excedant in privilegio juratæ pacis & fœderis vigintiduumviralis, eos ad

inſta

inſtar aliorum quorumcumque privilegiatorum privilegiis ſuis abutentium ab ordinario coerceri poſſe *Cardinalis Clem. abuſionibus num. 1, & ult. de pœnit. & in d. Clem. 1. num. 16. DD. de officio ordin.*

Et enim vigintiduumviri ita impingendo in aliam juriſdictionem, quaſi falcem ſuam in meſſem alienam immittentes, *Clem. venerabili de elect.* ipſimet paces publicas, & fœdera jur ejurando quotannis firmata, quibus juriſdictiones ordinariæ diſtinctæ ſtabilitæque ſunt, violant. Ordinarium autem ſpeciali quodam jure juriſdictionem ſibi in violatores pacis vindicare poſſe tradit Stephanus Aufrerius, *tract. de poteſtate Eccleſiæ ſuper laicis, verſ 31. numer. 24 Abb. cap. cum ſit generale de foro compet. & cap. ſuper quibuſdam num. 10. de verb. ſign. Marant. de ord. judic. par. 4. diſt. 11. num. 15.*

Quibus omnibus æqua lance perpenſis concludo, Dominum officialem tribunal vigintiduumvirum juriſdictionem ultra quàm licet exercens, poſſe juris remediis ad ordinariam ſuam poteſtatem pertinentibus, cohibere atque coercere.

QUÆSTIO ULTIMA.

An ſub hoc fœdere comprehendantur clerici.

SUMMARIUM.

1 *Clerici ſecularia officia gerentes huic paci non ſubiciuntur.*

2 *Conſuetudo non confert laicis juriſdictionem in clericos.*

3 *Laici uſurpantes juriſdictionem in clericos, ſunt ipſo jure excommunicati.*

4. *Cenſuris Pontificum nemo eximitur.*

5 *Sanctiones Pontificias contemnens, ſuſpectus eſt hæreſeos.*

6 *Deus vindex juriſdictionis Eccleſiaſticæ.*

NUnquam ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit, quin res, ætas, uſus, ſemper aliquid apportet novi, aliquid moneat, ut illa quæ te ſcire credas, neſcias, & quæ tibi putarint prima, in experiendo repudies: quod mihi evenit nunc.

Proœmio hoc Terentiano utor rejecturus nunc opinionem Stephani Aufrerii, & nonnullorum aliorum Galliæ Doctorum, qui bus quæſtione hujus partis quinta ſubſcripſiſſe videbar, libentius adhærens aliis notæ melioris Doctoribus ſentientibus, non licere adverſus clericos etiam laicali officio fungen- 1

tes recurſum habere, etiam prætextu violentiæ aut negligentiæ, ad judices laicos, *cap. de Sacerdotibus*, *ubi gloſſ. Innoc. Abbas numer. 6. in fine, ne clerici vel monachi. Abbas cap. qualiter & quando, ubi Dd. & cap. ſi diligenti, de judiciis. Afflictus deciſ.* 85. Card. Tuſchus *concluſ.* 38. *incip. Clerici non ſubſunt principibus ſecularibus, num.* 44. *& concl.* 35. *incip. negligentia inferiorum prælatorum.* Farinac. *in pract. Crimi. lib.* 1. *quaſt.* 8. *numer.* 98. Covar. *pract. quaſt. cap.* 33. *num.* 6. *Latè* Surdus *conſil.* 396. *numer.* 33. *ubi dicit ſolum Doctores Gallos adverſari.* Greven. *ad Andream Gail. concluſ.* 36. *conſideratione* 9. *num.* 4. Rolandus *à valle conſil.* 4. *lib.* 1. *conſil.* 12. *lib.* 2. Decianus *in pract. Crimi. lib.* 4. *cap.* 9. *numer.* 10. ut proinde clauſula pacis vigintiduumviralis ſæpius in hoc tractatu memorata & diſcuſſa, ſubijciens nimirum clericos, officia laica gerentes huic tribunali, vana ſit & irrita; quippe quod id à voluntate eorum per quos fœdus iſtud ictum eſt, neutiquam dependeat, uti eadem quæſtione quinta oſtendi. Idque contraria quavis conſuetudine non obſtante. *Surdus d. conſ.* 396. *num.* 33. *&* 34. *Roland à valle d. conſil.* 4. *num.* 11. *Decian. d. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 10.
2 *Farinac. conſil. criminali* 68. *numer.* 16. *lib.* 1. *Socinus cap. ſi quis clericus numer.* 28. *cap. Sane num.* 10. *de foro comp. Rebuff. ad ord. Reg. tom.* 3. *tit. ut laici non conveniantur coram judicibus Eccleſ. num.* 20. *Felin. d. cap. qualiter & quando, numer.* 1. *verſ. contra dictum. Rota dec.* 10. *de conſuetud. in antiquo.* Cujuſmodi ſi eſſet conſuetudo illa, non poſſet robur & vires ſumere ex convenientia & tolerantia Pontificum Romanorum. Quippe quod juriſdictio laica in clericos, etiam officia laica gerentes, ſuas habet radices in violentia, atque metus incuſſione, *Surd. d. conſil.* 396. *num.* 33. *&*
3 34. unde conſequens eſt, ut uſurpantes juriſdictionem laicam in clericos non modò excommunicationis cenſuram ipſo jure incurrant, *cap. noverint cap. grave de ſentent. excom. Bulla cœnæ Domini* §. 16. *Caietanus in ſumma verb. excommunicatio c.* 30. *& ſeq. latè Farinac. d. conſil.* 68. à qua non modo non abſolventur priuſquam judici & parti ſatisfecerint, *Aufrer. de poteſtate Eccleſiæ ſuper laicis, caſu* 79. *cap. quoniam de immunitat. Eccleſ. in* 6. Sed etiam à judicibus Eccleſiaſticis, qui juriſdictionem Eccleſiaſticam ſartam tectam debent conſervare, puniri atque
4 coerceri poterunt. *Farinac. d. conſil.* 68. *numer.* 9. *&* 11. A quibus quidem cenſuris nemo eſt, qui ſe poſſit eximere. Cùm enim Pontifex ſit univerſi gregis paſtor, totique familiæ præpoſitus, ut ex vero ſcribit Cardinalis Bellarminus, & caput, vice Chriſti, totius corporis Eccleſiæ, poteſt ligare omnes oves totius gregis, omnes conſervos, qui ſunt in familia, & omnia membra quæ ſunt in corpore: adeò ut nemo excipiatur, niſi qui velit excipi à numero ovium Chriſti, & ſervorum membrorumque corporis Chriſti. *Cardinal. Bellarm. de poteſtat. Papæ adverſus Barclaium cap.* 5. *fol.* 77. Quo etiam fit, ut ſanctionum Pontificiarum contemptores non procul ab hæreſi eſſe dicantur. *cap. violatores canonum* 25. *quaſt.* 1. *cap. igitur* 25. *quaſt.* 2. *gloſſ. cap. nulli fas eſt, diſtinct.* 19. *cap.* 1. *diſtinct.* 21. *cap. generali*

Digitized by Google

rali 25. quæſt. 1. capit. ſi quis dogmata, 25. quæſt. 2. Boetius Epo. de Iure ſacro lib. 1. *num.* 48 49.

Moneatque eos hoc etiam in ſeculo divina vindicta, uti variis exemplis violatorum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ poſſet oſtendi, quæ prolixè apud varios recenſentur. Qua ratione motus Reccaredus Hiſpaniarum Rex, mox initio regni ſui totius Gothicæ gentis populi inoliti errores labe deterſa, eoque ad cultum rectæ fidei revocato, facta ſynodo inter alia ſtatutum illud probavit, laudavitque: Ne clerici ad forum ſeculare evocarentur. Antiquum & legitimum uſum renovans, ne clerici agnoſcant aliud tribunal, quàm Eccleſiaſticum, cum interminatione laicis, ne licitum ſit clericos ad ſeculare forum trahere, quod multis exinde conſtitutionibus ſacris cautum, atque ordinatum eſt. Plura hac de re videantur apud Cardinalem Baronium *in Annal. Eccleſiaſt ſub anno Domini* 589. Cardinalem Bertrand. *tractatu de duabus poteſtatibus temporali & ſpirituali, qui id diſcuſſit anno Salutis noſtræ reparatæ* 1320. Petrum à Monte *in monarchia conciliorum. quæſt.* 4 *num.* 4. Boetium Epo, Duacenæ Academiæ profeſſorem primarium *lib. de Iuriſdictione Eccleſiaſtica temporali, quæſt.* 2. Petrum Matthæi hiſtoriographum Regis Franciæ, *lib. primo narrat.* 5. Genebrardum Archiepiſcop. ad aquas Sextias, *de Sacrar. elect. iure cap.* 2. 3. 7. 8. Cardinalem Bellarminum *in Apologia adverſus Barclaium*, & alios primi nominis tam ex Theologia, quam utroque Jure claſſicos Doctores.

Coronidem huic operi imponens & paucis multa complectens concludo, Rempublicam in qua clericis ſua jura non ſervantur, Ochlocratiam eſſe, *Nicephorus Calliſtus Eccleſiaſtica hiſtoria lib.* 18. *cap.* 8 Quæ proinde nec pacem, quam elegantiſſimè deſcribit Divus Leo Pontifex *ſerm. 6. de Nativit. Domini, & ſerm. 6. de Paſſione Domini*, cum Deo habere, nec in Petra fidei durare poteſt.

Digitized by Google

LA PAIX DE FEXHE.

A Tous ceulx qui ces preſentes letres veront & orout. Nous Adulphe par la grace de Dieu Eueſque de Liege, le Preuoſt, le Doyen , Les Archidiackres & tout le Chapittre de la grande Egliſe de Liege. Arnould Cuens de Looz, Louuy Cuens de Chiney, Iohan le baillent, Sire de Morialment. Iohan Sire Dagiment, Iohan advveit de Tuyn , Ernulc de Loueruaulx, Robert de viermes, Albert Sire de Pers Raes Sire de cealles & Hattenpont , Raes de Warphize ſon filz, Libert Burot Sire de Cleremont, VVathieu aduoeit de Huy, Iohan ſire de Hanneff, VVarnier Sire de Dalnez, Henry Sire de Hermale, Renard Dargentea, Iohã Sire de Hardnemõt, Erniet de Tardnemõt Johan Duchier Ioh, D'orey, Ernul de tillice. VVilheame Chatelain de Montegay, Godefroid de VVihongue, Corbeau Dantine, Johan de Roueroit, Euſtace de Crignee, Wilheame Coſſon, Gerhard de Bouingiſtier, Gerard de Bierloz, Anthonne de Iemeppe, Raes de Bierloz , Johan le Pollain, Johan de Landris, Johan de Colonſter, Radon de Preis Johan de Seneſcaul . Johan Conquerans, Johan de Grace. Libert de viller, Simon le Pollain, Giele de Charnoir. Strochires de Ferme. Euſtace de Hamale Pinchair de Freſſin. Baulduyn de monteguy. Robert de Forchierneles. Hellin de Latine, Chlr & Gerard Sire Iace Echeuins les Maiſtres Eſcheuins, maiſtrez & touttes les communaurez de la Cité de Liege & des Villes de Huy, de Dynant, de Sainctrond, de Tongre, de Traiect, de Foſſe, de Couin, de Tuyn, & de tout le commun pays d'icelle Eueſqueit de Liege. Salut & cognoiſſance de verité Partant que chaſcun eſt tenu ſelon ſon eſtat de labourer & de arder à ſon pouuoir que la choſe commune ſoit en telle maniere ordonnee & maintenue , que chaſcun paiſiblement puniſt viure & regner & que les malfaicteurs ſoient corrigies de leurs meffais, Nous l' Eueſque & Chapittre pour nous & nos Succeſſeurs noſtre Egliſe & nons tous les autres deſſeur nonmez pour nous & noz Succeurs & les communaltz devanze auons enſemble par commun accord ordonné & ordonnons que les Franchieſes & les anciens vſaige des bonnes Villes & commun pays de l' Eueſqueit de Liege ſoient d' orſenauant maintenus & gardez ſains embriſer, & que chacun ſoit ménes & traiſtez par loy & par iugement d' Eſcheuins d' hommes ſcelon ce que aucas & à chacun affiererat & non autrement, hors mis les cas appartiennent elle haulteur de nous l' Eueſque de Liege & noz Succeſſeurs, leſquelz cas & haulteur ſont telz, ceſt aſſauoir que de primier fait de mort d' homme nous l' Eueſque auons & ayons le pouoir darduit & avec ce le malfaicteur demeurrerat en la claſſe de nous & de noz Succeſſeurs juſques à tant que aurat amente le feit à la partie blechie, & à nous & tous & telle maniere vſerois nous & noz Succeſſeurs de la haulteur juſque à tant que declareit ſierat par le ſens du pays ſe nous Eueſque devandit & noz ſucceſſeurs avons plus avant de haulteur que dat eſt: & partant que ceſt ordonnance ſoit mieulx tenue & gardee. nous l' Eveſque devandit & noz ſucceſſeurs debuons & deburons commander & commanderons à tous nos Officiers temporelz marichaulc bailhieu chaſtellaux mayeurs & tous autres tennans nous offices. & les ferons jurer en leurs receptions . quilz n' iront contre ce que deſſeur eſt dict, s' il advient que ia n' avienge que aucuns Officiers deſſus dittes face la contraire, ceſt aſſauoir qu'il manie aucun hors loy de jugement, l'officier ſera tenus de rendre le dommaige à celuy qu' il aura domagiet conte à noſtre

Tranquillité publique eſt la fin. de ceſte paix.

chacun doibit eſtre traité par loy & par iugement.

Droit de feu & de chaſſe appartient au Prince.

Interpretation appartient

temps

temps & nous ſucceſſeurs apres nous ſil advient à leur temps debuons & debuerons pugnit celluy Officiers ſcelon la quantité de la meſprituresou de meffait que aurat fait cōtre loy ou jugement & ce nous ou nous ſucceſſeurs Eueſq; de Liege ou noſtre Lieutenāt pour le tēps ſe nous ou nous ſucceſſeurs eſtiennes abſens ſur ce ſuffiſamēt requis de-part celluy qui le domaiges aurōt receu ou d' autre part luy ſoyons negligēs ou defalhās de ce adreſſer dedens quinſe jours apres ce que la plaincte nous ſera faicte comme dict eſt monſtrer doit celuy qui domaige aura receu ou autre de part luy noſtre Chapittre de Liege ſuffiſſament & noſtre Chapittre doit tanto eſt ſans malengne requery noz & nous ſucceſſeurs ou noſtre Lieutenant que nous faiſons ce radreſſier dedens quinſe jours apres enſuyvant ou nous meſme & nous ſucceſſeurs de faiſons le grieffz & tendons te dogmaige de noſtre & ſe ce ne faiſons a la requeſte de noſtre Chapittre dedens teile ſecunde quinſe anne ledict Chapittre doibt eſtre & ſiera contre nous avecque le pays deſuſdit & nous doit deſtaindtera ce la meilleure manier quil pourra & devera mander & mandera tanto & ſaus malcogien le dict Chapittre par ſes lettres ouuerts a tous nous jugeurs quilz ceſſent de jugier & de donner conſeil de tous cas juſque a tant que celle meipriſure ſiera radrechie ſcelon ce que deſſeur eſt dict, Lequel mandement de noſtre dict Chapittre nons & noz ſucceſſeurs tenons pour ferme & pour eſtable encor eſt aſſauoir que accordez eſt de part nous tous deſſeur nomez que ce en aucun cas la loy & les couſtumes ſoient trop larges ou trop ruides ou trop eſtroictes ce doit eſtre attempereit en temps & en lieu par le ſens du pays à touttes ces choſes deſſuſdictes nous tous deſſeur nommez obligons nous & noz ſucceſſeur & volons eſtre certainement obligies & promettons par noz ferment fais ſur ce ſolemnelement que nous & chacun de nous ceſte preſente ordonnance garderons & tiendrons & aiderons garder & tenir perpetuellement ſains venir encontre en tout ou en partie par nous ne par autry & nous le Chapittre devandit pour nous & noz ſucceſſeurs auont conveuu de tenir & garder ceſt ordonnance & daller avant ſi comdit eſt, & debuons faire auoir en convent & jurer les Eueſque de Liege en leurs receptiōns en teile maniere tous nous chanoyunes de tenir & aidier tenir & garder les ordonnances devandittes & debueront auſſy iurer & jureront ſolempnelement les Maiſtres & les Eſcheuins les Iurez & les Gouverneurs les Maiſtres des bonnes villes en leurs receptions de tenir & gader aidier tenir & garder l'ordonnance deſſeure eſcrite & nous ly commis de Thyney les Chevaliers les bonnes villes & les communaltez & tout les cōmmis de pays deſſuſdis auons en communs pour nous & nous ſucceſſeures & nous obligeons tiendrons aiderons garder en tenire ceſte ordonnance & ſil aduient que aucun de nous embrieſe ceſt ordonnance ou vaihe aparament enbrieſier ou venir en contre en tout ou en partie ſe que dit eſt, nous nous aiderons noz Seigneurs les Eueſques deſſuſdict ou leurs lieutennant contre ceulx ou celluy que ce auroit fait voltoit faire ſi comme dit eſt caulx premiere teile meſpriſore ſoit amendee & corrigie ſcelon ce quil y affiera & partant que touttes choſes ſuſdittes ſoient tenees & gardees fermement & perpetuelement. Nous Adulphe Eueſque Ly Chapittre Ernult Cuens de looz, Lovvy Cuens de Thyney les Cheualiers devant nommez noz ſeelz, nous les maiſtres & Eſchevins jurez, & les commualtez devandit de la citê & des villes deſſuſdittes, Nous & pour le commun pays auons mis au fait mettre à ces preſentes lettres & en teſmoignages de verité & nous le commun pays deſſuſdit vſons à ceſt fois de ſeelz de la cité & des villes deſſuſdict ne ſoit mis à ces preſentes lettres & nequident volons nous tous deſſurnommez que ceſte ordonnance vailhe & demeure en ſa playnne vertu perpetuelemēt auſſy bien que tous les ſceaulx deſſuſdict fuiſſent mis entierement ce fut faict ordonne & accorde ſur l'an

aux eſtats.

Seriment des officiers

La chapitter doibt ſuppleer en l,abſence du prince.

Indiction de iuſtitiā.

Moderation des couſtumes appartient aux pais.

Reciproque obligation envers le prince & le chapittre.

1316. le vendredi deuant le ſaint Iean Baptiſte. de grace noſtre Signeur Mille trois cent & ſayze, le vendredy deuant le ſainct Iean Baptiſte.

LES SERMENT DES XXII.

Election des XXII.

ITem nous ſommes accordez ad ce que XXII. perſonnes de bon eſtat de la nation du pays Sages & raiſonnables & proid hommes ſoyent prins & esleux dorſenauant chacun au eſt aſſauoir quatrre du chapitrte de Liege quatrte de bannereſſe & Cheualiers quattre de la cit, deux de Huy, deux de Dinant, vng de Tongre, vng de Sainctrond, vng de Foſſe, vng de Tuyn, vng de Looz, vng de Haſſelt, leſquelz vingtedeux ainſi esleuz en Chapittre de Liege quilz ſeront bons & loyalz à nous Leueſque & Chapitre les bannereſſes Cheualiers & gens de linages la cité les bonnes villes & tout le pays ſans porter faueurs oultre raiſon aux grans moyns & petis, & que bien & lealement feront leurs offices leurs temps durant leſquelz XXII ainſy ſerimentes eſluront vng lieu certa in pour eſtre enſemble chacun mois vne fois ſe beſoing eſt. & a la deplaincte & requeſte de parties pourront & debueront ſains delay enquerir ſur tous officiers jugeurs ou autres ſubjectes deſſoubz nous Leueſque qui encontre la paix de Fexhe & hors & contre loy yront ou feront ou ayeront prins Lovviers ou prenderont pour faire jugement ou eſcheoir ou eſconduiront par force ou encontre raiſon argent de ceux qui rien n'ont ou n'auront meffait mais que chacun officiers & jugeurs ou autres puiſt ou puiſſent mettres auant leur deffence juſte & raiſonnable & y eſtre oyu de ce qu'il voldra ou quil' voldront mettre auant par raiſon.

Les XXII. doibuent iuger ſans faueur. Election du tribunal pour l'aſſembler une fois le moys.

Le prince n'eſt ſubiet à ceſte paix n'y les biens Epiſcopaux.

Declareit eſt tant que à la paix des XXII. que perſonne de monſieur de Liege qui point n'eſt loyé ne ſoit mis à iugement des vingtedeux ne les rentes reuennes & proffictz heritables reuennans à la bourſe ou ſa table ne auſſy le clergie ſe dont n'eſtoit que aucun clerc viuans clerigialement ou perſonne de ſaincte egliſe ſe portaſſent office de laye puble & ce que ſe a iugé à contraire ſoit de mille valleur. Tant à la perſonne de Monſieur de Liege & aux perſonnes de ſaincte egliſe qui point ne portent office de loy & de leurs biens & heritaiges deſſuſdit tourtes autres ſentences par eulx rendues demeurent en leur force & vertu ſains de rien exceder ne yſſer la tenure de la ditte paix & ce ferar on les XXII, ſolem pnelement iurer d'an en an à leur inſtitution & que point ne iugeront leſdits vingtedeux d'aucuns heritaiges ainchois en laiſſeront iugier les courts & jugeurs qu' jugier en doyent.

Des heritablites iugens les cours dont il ſont mouuants item l'official.

Item quant à la proprieté des heritaiges debuerat ou raller deuant les courts dont il ſont mouuans ſuins iecter inhibition ſe dont navenoit qu'il en fuiſt clame de reſpondu deuant l'official monſieur de Liege.

Premiere que ceu'x qui à celuy office des vingtedeux fieront ordonnez ou inſtituez de quel numbre que ce ſoit ſoient tenus de Iurer à leur inſtitution en fachent ſeriment ſolempnel que par celluy office a auoit il naient donne ne promis donront ne prometteront par eaulx ne par auttruy en ſecreit ne en appert quattre deniers ne le vailhault ne biens fais quelconques.

Item que ceulx qui ainſi ſont commis a laditte office ſoient gens ſaiges ſach ant la loy & ſuffiſant viuans de leurs rentes ou de loyal marchandiſes par eſpecial teilz gens quy il ne conuiengne nue gaigner pour labeures leurs iournees pour eaulx.

DE LA

Digitized by Google

DE LA PAIX DES ESDIT XXII.

A Tous ceaulx qui ces preſentes leutes veront & oront, Iean par la grace de Dieu Eueſque de Liege le Vicedoyen le Archidiachie & tout le chappittre de la grand Egliſe de Liege, Euerard Dellemarche aduuoeit de Hesbainge, Iean ſire de morialme & de bailheul. Iean ſire Dagymont. Iean ſire de Raichefort & aduuoeit de Dynant Ermer ſire de ſtyenne. Iean ſire de Weſmale & de fallaix, Godefroid ſire de hardnemont & de bollongne, Iean ſire de Hamalle & de Greuembourch, Thiry ſire de Soraing, Henry ſire de dipembereche aduuoeit de Liege, Gerard ſire de Hames, Iean ſire Peterſchem, Lambert ſire Doupie & Gillis de lachē ſire de herges pour nous & tous les Cheualiers & eſcuyers. Les maiſtres les jurez les Gouuerneurs le Conſeil & tont l'univerſité de la Cité & des bonnes Villes de Huy, de Dynant, de Tongre de Sainctrond, de Foſſe, de Tuyn, de Looz & de haske, & de touttes les bonnes Villes & commun pays & Leueſchiet de Liege, & Conté de Looz Salut en Dieu & par manable & cognoiſſance de verité ſachent tous preſents & aduenir que comme debat & diſcord & altercations fuiſſēt eſmenes entre nous Leueſq; & nous le pays daultre de quoy une bonne paix & accorde eſt traicte faict accordee & ordone ainſy que ens lettres ſur ce faicts eſt expreſſement contenu auſquelles entres les autres choſes ſe contient que nous & le Chapittre les bannieres & les Cheualiers & la cité & bonnes Villes debuons eslire d'an en an vingtedeux bonnes perſonnes leſquelz ont & auront plain pouoir & authorité depart nous tous de faire enqueſtes à la plaincte de parties ſur tous Officiers jugeurs & ſoubiects quelconcques & corrigier tous ceulx qui trouueront auoir meffait nous tous que laditte paix voulons tenir & accomplir faire tenir & accomplir & celle ratifiant A nous ordonné & accorde ordonnons & accordons & volons que toutes manies des bonnes gens qui plaindre ſe volront & auſſy ceulx quy on ſe plaindera ſoyent grands ou petis, ſont ou ſieront de part, nous tous aſſegurez pour venir demourer & raaler leurs plainctes ou offences parſuyuant ou leurs teſmoins & amis auſſy eſt noſtre intention entierement que les vingtedeux eſleux qui ſont & ſieront procedent iuſtement auant ſains nulluy, a deporter que il trouueront auoir meffaict & auſſy que nous Leueſque ne autres ne ſauront ne porteront mal talent aux vingtedeux qui ſont & qui ſieront ne aux autres perſonnes nulles pour cauſe des iugemens quilz ont faict ou feront ans auons en conuent leurs iugement rendus faire executer bonnement ſains deffence nulle a ce a mettre, Ceſt aſſauoir de faire prendre & ſaiſir ceulx qui rebelles en ſieront d' accomplir la ſentence de vingtedeux quant fierat & ſe ainſy eſtoit que nous ly Eueſque ou nous Officiers fuiſſiemes ou fuiſſent defailhans rebelles ou negligens de prendre teiz ainſi jugiet quelz quil fuiſt en cas ou ce aduenroit conſentons & accordōs & volons la Cité & bonnes Villes de noſtre pays les puiſſent & pouront prendre ſaiſir & en priſon tenir ſains meffaire iuſques à tant que la ſentence ainſi prononche ſiera accomplie entierement, & nous le Chapittre les Bannieres & Cheualieres la Cité & bonnes Villes deſſuſdits ſi ainſy eſtoit que noſtre dit Sire Leueſque ou ſes Officieres fuiſt ou fuiſſent de failhans de faire ce que dict eſtre & eſcrit cy auons en conuent en bonne foid de faire prendre & tenir telz mobiens iuſques a laccompliſſement entiere, La ſentence que proudchie ſieront pour plus fermement tenir ce que par les XXII. eſleuz ſoyent faictes ou accordees pour induir chaſcun par droit loy & raiſon le ainſy eſtoit que nulz volſiſt & de nous contraire ou rebelle a lordonnance que leſdit XXII. ent fait ou feront que leſdits XXII. ayent tandis pouuoir des corrugier auant ſcelon ce

Autorité des XXII. contre tous officiers iuges & ſubiets qui aures meffait.

Seurté pour ceux qui ont recours a XXII.

Execution des ſentences appartient aux prince.

Les 22. ne pouuent eſtre inquietes l, autres juges a raiſon de leurs offices.

quilz trouueront les meſfais a leurs bon & vraie aduis car le noſtre intention eſt de demouter delez eaulx fermement que tous leurs jugemens viengnentz effect deyu & que de ce à touſiour mais en demeurent quicte liges & en paix. Eiſſe ainſy eſtoit que ia namengue que perſonne aucune feciſt citer ou adiourner les XXII. ou aucun fuiſt ſpirituel ou temporel quelcque elle fuiſt ou les trauaillaſt aultrement pour la cauſe de leur office & en cas ou ce aduiendroit auons eaconuent & bonne foid & leallement ſans faire entre nous ſeparation nulle de aulx a deffendre contre tous ceaulx qui nuyſance leur feront & les iecterons de tous coſtes frans deſpens & domaiges quilz en pouroint auoir ne ſuſtenir en quelconque maniere que ce fuiſt ne eſtre peuſt a celle occaſion en nul temps aduenir & partant que les choſes deſſuſdictes de part nous aux XXII. ottroyons par tele maniere que ilz doyent & debueront tandis proceder ſelon la tenure delle paix ſoyent tenues & gardees fermement & perpetuelement, Nous Iehan Leueſque le Chapittre & le Cheualiers deuant nommez noz ſeeaulx nous les maiſtres jurez gouuerneurs & univerſité deuanditte les ſeeaulx delle Cité & des bonnes Villes deſſuſdittes pour nous & pour le commun pays auons mis ou fait mettre a ces preſentes lettres en teſmoingnaige de verité & ce aucun des ſecaulx n'eſtoit mis a ce preſentes lettres nequidens nous tous deſſut nommez vollons qui ceſt ordonnance vailhe & demoure en ſa playne vertu perpetuelement ainſſy bien comme tous les ſecaulx deſſuſdict, y fuiſſent mis entierement, Ce fut fait l'an de la Natiuite de noſtre Seigneur Ieſu Chriſt 1373. de mois de mars le 1. jour.

1373. Martii 1.

A AVTRE PAIX DES XXII.

IN nomine Domini amen. A tous ceaulx qui ces preſents letttes veront, & oront Iean par la grace de Dieu Eueſque de Liege & Conté de Looz le Vicedeyen Archidiacbre & le Chapittre de Liege, Gerard de la Marche aduuoent de Hesbainge, Iean de condeit Sire de Morialmez, Iean ſire Dagymont & Gerard Sire de Heers, Pour nous & pour tous les Cheualiers & les Eſcuyers les Maiſtres, les Eſcheuins jurez Conſeil de tourte liminer ſite delle Cité de Liege les bonnes Villes de Huy, de Dynant, de Tongre, de Sainctron, de Foſſe, de Tuyn, de Looz, de Haſſelt, & de tout tes les autres bonnes Villes & commun pays & leueſque de Liege & Conté de Looz, ſalut & cognoiſſance de verité Sachent tous preſents & aduenir que comme par le enortement des aucuns de humaine lignie pour cauſe de la mort Ioan Iadis de Herchees maiſtre delle bonne Ville de Tuyn des franchieſes de laditte bonne ville & pluſieurs autres choſes touchantes le Regiment duditte pays fuiſſent eſmeuz entre nous Leueſque dunepart & noſtre pays deſſuſditte d'autrepart grieffz debets Rancheurs Rapines mutulations occiſions & pius autres grieffz & peſans domaiges peuuent aduenir & naiſtre en ſuſdit pays ſi noſtre Sire Dieu par ſa miſericorde & pitie ny eut condeſcendu & obuer nons par le plaiſier de noſtre Sire conſiderans leſdictes maulx perilz grieffz domaiges & affoibliſſements de noz tous qui aduenir pouront ſelon leſdits debats apparants & a ce auſſy conſidere dunepart & dautre le bon Conſeil ayde & traictie que noble & puiſſance Prince Monſieur Winchelaer par la grace de Dieu Duc de Luxemborgh & de Brabant & de Lembourgh at a ce fait mis en demonſtrant treſgrand affection a nous auffin que à touſiours dorſenauant aiet bonne paix entre nous & que tout le pays ſoit gouuernez raiſonablement & duyubrement nous ſidmes deſuſdit debats appaiſentz & accordez en la maniere que ſenſuyet.

I. Pre-

Digitized by Google

I.

Premier ſummez accordez en ſemble raiſon que touttes les libertez & franchieſes de la cite & de touttes les villes & l'Eveſquet de Liege & de tout le pays pour le bien de paix demeurent fermes & eſtables entierement ſans eſt de riens euffrancteſ oubriſi-es dorſenavant en maniere nulle à touſiouſmais.

I I.

Item ſummes accordez tous pour bien de paix que à laditte bonne Ville de Tuyn demeurent & demeureront touttes les franchiſes & par eſpecial ſiavant & en telle maniere quilz les ont premieres pardevant ceaulx qui dernierement furent la enuoyez de part noſtre cite & bonnes villes deſſuſdit & que leurſdit franchieſes leurs conforemons nous Leveſque & le Chapittre deſſuldict & que la projudication dicts & ordonnance faictes par les XXII. & ad ce que commis par noz la cite entre meſſire Gielle chabot Chevalier & ceulx de la bonne ville de Tuyn demeurent à touſiours fermes & eſtables ſans embriſier.

I I I.

Item ſummes accordez pour bien de paix ad ce que les quattres perſonnes qui oxi-mis à mort Iean dit de Herchees maiſtre de Tuyn demeurent à touſiourſmais hors du pays & ſe en aucun temps advenoit qu'il ſen accordiſſent aux proiſines dudit Jehan de Herchees & à nous Leveſque & non pour quant ne porroient il a mil iourmais retourner ens ou pays de Leveſquet de Liege ce neſt par l'accord & conſentement & volunte de quattre capittre quattre des bannieres chevalliers & quattre de la cite deux de Huy deux de Dinant qui à ce ſieront eslenz.

I V.

Item ſummes encor pour bien de paix accordez de debat qui eſtoit des eſcheuins de Tuyn & enſemble bien raiſon que ſi aucuns y a des eſcheuins une ou pluſieurs qui ſoit ou qui ſoyent doubtement pas bonnes gens digne de loid convaincus en teil poinct que les quattre fatuel principaulx de la mort deſuſdit & ſe il ne ſont ou neſt aucun deulx comme dit eſt convaincus & trouveez coupables de lache mort dont ne les poura ou pluſavant condampner par raiſon mais ſelon ce quilz ont meſfaict & que de celvi meſfait ilz ſoient jugies & pugnis ſelon la loy du pays ou par les XXII. qui esleuz ſieront à leurs viaies & bon adus & ce par loy & ordonnance des XXII il ont meſfaic leurs eſcheminaiges il en ſoient pugnis & oſtez à touſiours mais & oultre ce corrigiez ſavant qu'ilz auront meſfait comme dit eſt [illegible] n'ont leur eſcheuinage meſfait queil puiſſent rentrer en le eſcheuinage parmy amande miſerable comme dit de loy ou par la dite ordonance des XXII. & parmi le ſeriment que'z feront de garder les franchieſes de la bonne ville de Tuyn ainſy comme [illegible] eſt que faire doient voir ceaulx ſeulement deſdit eſcheuins qui point ne fieront trouvez coupables de la mort dudit Iean de Herchees & ſil eſt trouvez quilz non point meſfaict leurs eſcheuinages ne leurs biens que ledit vandaige qui eſt fait deſdit biens ne ſoit point de valleur & ceulx qui ont leurſdit biens vendus ne puiſſent eſtre receu de leurs honneurs ne aultrement calengiez par manier nulle à nul iouſmais ſoit ce que faict l'ayent à tort ou à droict.

V.

Item ſommes accordez en tor pour bien de paix & eſt raiſon que du Cheſteau de Stockhem ſoit faict par les chaſtellans que nous Leveſque & nous ſucceſſeurs metterons dorſenavant à touſiours teilz ſerments quon trouvera par bonne & lealle enqueſte q e fait fut par meſſire Renaul de Berghe & par le voweit de Horion apres loy quant le cheſteau fut prins & gaingnet adont fut trouvé & accorde ſi que on porra trouver par gens dignes de foy & ſpecialement par les maiſtres de la cite de Liege qui eſtoient de temps adont & que avec ce dorſenavant ſoit mis eudit cheſteau vng chaſtelain de bon eſtat de droicte nation du pays il aiet le ſien les prodſmes & amys plantiſeulement en pays que on le puiſt refuyre & le ſien ſeil ne faiſoit à point.

VI.

Item ſommes accordez enſemble raiſon que tous les autres cheſteaulx forterelles de lengluſe & du pais ſoint & fieront dorſenavant & à touſiours pour nous Leveſque & nous ſucceſſeurs mis chaſtelaus de bon eſtat de la nation du pays & quilz ayent ens ou pays leurs biens proiſmes & amys & fieront teilz que on les puiſt reſuire ſi il faiſoient rient contre lengluſe & pais de Leueſcheit & facent leurs ſerimens anciens & ac couſtume eſt.

VII.

Item ſommes accordez enſemble raiſon que nous Leveſque dorſenauant ferons & metterons tous nous officiers bonnes gens ſaiges noz & biens adheritez en pays de Leueſqueit de Liege & conte de Looz.

VIII.

Item ſommes accordez que pour bien de pays dour mieulx gouuerner le pays à droit & à loy que nous Leueſque auront dorſenauant & tiendrons de noſtre conſeil bonnes gens & ſaiges de la nation du pays & que par leur conſeil gouuernerons le pays doubrement.

XI.

Item ſommes accordez que XXII. perſonnes de bon eſtat & de la nation du pays ſaiges raiſonable & prud hommes ſoient prins & esleuz dorſan auant chaſcun an ceſt aſſauoir quattre du chapittre de Liege quattre des bannereſſes & cheualiers quattre de la cite deux de Huy deux de Dynant un de Tongre, vn de Sainctron vn de Foſſe, vn de Tuyn, vn de Looz & vn de Haſcke leſquelz XXII. ainſy esleuz iureront es leuz ſancts tanto eſt comme il fieront esleuz en capittre de Liege quilz fieront bons & lealz à nous Leueſque & capittre les bannereſſes cheualiers & gens de linaiges la cite & les bonnes villes & tout le pays ſans porter faueur autre raiſon aux grands aux moyens & au petis & que bien & le allement feront leurs office leur temps durant leſquelz XXII. ainſi ſerimentiz eſtoit vn lieu certain pour eſtre enſemble chaſcun mors vne fois ſe beſoingne eſt & a la plaincte & requeſte les parties pouront & debueront ſains delaye enquerir ſus

Iuriſdiction des XXII.

tous

tous officiers & jugeurs ou autres ſubiectz deſſoubz nous Leveſque qui encontre la paix & Pexhe & hors & en contre loy yront ou feront ou auront pris louuiers ou prendront pour faire jugement en eſtorr ou eſtorderont par force & encontre raiſon argent ou pris de ceulx qui riens nont ne n'auront meffaict mais que chacun officiers ou jugeurs on autre puiſſe ou puiſſent mettre auant leurs defences juſtes & raiſonables & eſtre oyu de ce quila voldront mettre auant par raiſon.

contre officiors iuges ſubiects qui contre la paix de Fexhe & hors & contre loy feront ou prendront argent.

X.

Item ſummes accordez que les dites XXII. puiſſent raiſon ablement coraigier & pugnir tous officiers & jugeurs ou autres ſubjectz de nous Leueſque qui ſieront clerement par juſte prouuane conuancus d auoir empechiet la loy ou empecheront ou auoit eſtorr Argent à droit ou à male raiſon ou auoit prins lauuiet pour rendre jugement & que touſiouis ſoit de valleur ce que la plus grande part & ſaynne partie deaux accorderat en tous cas à eulx appartenance ſe tous ne peuuent eſt dung accord & que ceulx ſuscy il jugeront perdent ou perderont tout le pays juſques à tant quilz auront obey a leurdite ſentence & que franchieſe nulle ne leur puiſt voloir ne aidu contra ladit ordonnance des XXII. & ne puiſſons nous Leueſque ou autre rendre le pays ne franchiſe nulle juſque à tant quil auront obey aux XXII. & leurs ſentence accomplies.

Condamne des XXII. ſont priue de la frāchiſe.

Lequelle paix & accord de point en point ainſy comme deſſeur eſt dict declare & ordonne nous Leveſque par nous & nous auſſy la capittre les banneteſſes cheualiers & les bonnes villes & tout le pays deſuſdit chacun de nous pour luy auons promis & prometrons en bonne ſoy & leallement à tenir garder & accomplir ſans faire ne venir a lencontre en aucune manier & nous ſummes obligies & obligeons lung enuers lautre deuient faire ne venit alencontre & volſiſt ceſte preſente paix embriſiet que ia namengue nous les autres tous qui dementerons delez la paix par noſtre foid à garder, & accomplire ainſy auons promis & prometrons l'un à lautre en bonne foid & leallement & partant que touttes ces choſes deſeſdittes ſoyent & demeurent à touſiours ferme & eſtaubles. Sy auans nous Leueſque & le capittre les banneteſſes & cheualiers la cite les bonnes villes deſeſdittes ces preſentes lettres pendu nous ſeaulx qui furent faictes & donnees l'an de la natiuite de noſtre Signeur Jeſu Chriſt mille trois cent ſeptaute & tranze le ſeconde Jour du Mois de Decembre.

1373 Decembr.

EN COR DE LA PAIX DES XXII.

NOns Iehan Derche Eueſque de Liege faiſſons ſcauoir à tous & à cachun qui pour oſter tous debats diſcord & diſſentions qui entre nous poroient naiſtre à la occaſion de la paix des XXII. faicte entre nous dernierement & auffin que la ditte paix ſoit meeulx tenue & gardee & entendue & que les XXII. dorſenauant ne poinpredent de jugier pluſauant quilz ne peuuent ne doyent ou que le cas contenu en la lettre de la ditte paix ne s'extendent nous auons tous dun commun aſſent accorde & accordons les poinct qui ſenſuyent.

I.

Premiere ſummes accordez que partant que ladite paix ne contient point que nous Leueſque ſoyons de riens lachies conſtrains ne obligie ne auſſy les heritaiges & noſtre eglieſes on iugement des XXII. ne pouront ne deuenceront jugier & ſe aucuns eſtoient fault le Sire de Hynsbergh & de Dalenberch fuiſſent ſes hoires ou aucuns

Seigneurs

Seigneurs ou dames ou autres perſonnes de quelcunques eſtaiz quila ſoient & fuiſſens que riens volſiſt ou volſiſſent clameron demander oux biens parteuans à la Conte de Looz nous de pays antbie rement en deuerons de mouret & demeurerons delez noſtre Sire Leueſque & ſon eglieſe à maintenir que riens ne ſoit de partis ne deſſeurent de legliefe & pays ne par les XXII. ne par autres mais en cas ou nous Leueſque meſſetiemes noſtre capitre nous debuerat & pour à contraindre ſcelon la tenure de la paix de Fexhe & faire en ce ſa bonne diligence tout ainſi comme il eſt tenu par ſeriment & parmy ce ſummes accordez & accordons que nous Leveſque ne pourons ne debuons traire à noz exie nul que nous officiers facent ou qui partiengnent à leurs offices & ſi noz le faiſons que nous officiers ne ſoient de riens allegiez, que les XXII, ne puiſſent & pouront au relevez] & debueront ſur teilz officiers jugier & caulx corrigier de teil cas contenus en la ditte paix & ſelon la tenure delle paix des XXII.

Officiers du Princes ſubiects aux XXII.

I I.

Item ſummes accordez & accordons encor nous Leueſque ſiauant que nous pouuons & tant que en nous eſt que ſe aduenoit que Chanoyennes Preſtres religieux ou cleres quelz quil ſoint entreprendeſſent ou portaſſent office ſeculiers appartient à laye genz queilz qui fuiſſent & rienx meffiſiſſent enſesditte office es cas contenus en la ditte paix ſe plainête le faiſoit ſur caulx de ors enauant à la cauſe de leurs meſfait en teilz offices des XXII. en pouront & deueront ſur caulx jugier ſelon la tenure de la ditte paix auſſy bien que ſur les layes ſauuen tous autre cas les privileges en franchieſes auſſy de noſtre cite & bonnes villes.

Le prince entant qu' en luy adſubiettit toutes perſonnes Eccleſiaſtiques aux XXII. portans offices ſeculiers.

III.

Item ſummes accordz & accorderons & nous Leueſque nauant que nous pouuons & tant que en nous eſt que ſil aduient que nullez Abbez dozens archidiachre chanoynnes beneficiez cleres queilz qui ſoient en pays de Liege & conte de Looz qui ayent haulteur & juſtice ſoit pour cauſe de leur benefice ſoit de leur patrimoine mettet & ayent officiers ſeculiers qui excedent en aucuns des cas contenu en laditte paix deſdittes XXII. à la plainête des parties pouront & debueront telz officiers ſoient cleres ou layes corrigier ſelon le tenure & forme delleditte paix des XXII.

Le miſe eſt ordonne de abbes doiens achidiacres touſchant leurs officiers.

I V.

Item ſummes accordez & acaordons que la ditte paix des XXII. & la paix de Fexhe demeurent en leurs forces & vertu & que nous Leueſque en leurs capitre bancreſſe & autres Seigneurs cite & bonnes viles aiderons & ferons faire accomplire & mettre en deyubt execution ſelon la tenure de laditte paix juſtement & ſaius exceder la forme de laditte paix ſoit faicte ou à faire par les XXII. deſſuſditte cas contenus & expreſſe en laditte paix Leſqueilz poinêts tous & ſinguliers ainſy accordons & promettons en bonne foid de tenir garder & accomplir à touſiours ſains riens embriſier ou venir allencontre en tout ou en partie ſaulff ce que pourtant que ceaulx que noſtre bonne ville de Trecht ont à nous Leueſque nouuellement remonſtrert que oncques ne furent à la ditte paix des XXII. appellez ne obligiez nous Leueſque ne nous obligeons ne pouons

Execution de la paix des XXII.

ne

neentendens obligier & executer ſur nulé de ceulx de noſtre ville de Trecht ſentence nulle desdittes XXII. juſque à tant quilz ſieront conſentis & accordez a leditte paix ou ſe ce neſt par leur aſſent & octroie & fin que la paix des XXII. à tousiours ſoit raiſonablement maintenue & ſans exceder volons mandons & commandons audittes XXII. qui ſont ou qui ſieront que ces poincts par nous accordez gardent ſains riens faire ou venir allencontre & que dorſenauant ne jugent dautre cas que de ceulx que en laditte paix ſoit expreſſement declarez, auſſin que debans ou diſcord ne viengnent entre nous par les deffaultres.

LA RATIFFICATION IEAN DE HYNSBERGH Eveſque de Liege ſur la paix des XXII.

IEhan de Hynsbergh par la grace de Dieu Eueſque de Liege & conte de Looz. A tous ceaulx qui ces preſentes lettres vieront & oront ſalut & cognoiſſance de verite comme ainſy ſoit que aſſeir to eſt apres noſtre venue apart.

I.

Premier que ceulx qui à celuy office des XXII. ſieront ordonnez & inſtituez de queil membre que ce ſoit ſoient tenus jurer à leur inſtitution & facent ſeriment ſolemnel pour celuy offices à auoir il n'auront donne ne promis douront ne prometteront par eaulx ne par autruy en ſecreit ne en appare quattre denier ne le vallant ne biens fais quelconcques.

II.

Item que ceulx qui ainſi ſieront commis à la ditte office ſieront gens ſaiges ſachans la luy ydoynnes & ſuffiſſans loy ſeſſables & viuans de leurs rentes ou de leur loyal marchandiſe par eſpecial telz gens quy il ne conuiengnement gaingnier par labeurs leurs iournees pour eulx à gouuerner.

III.

Et que les XXII. ceulx que ordonez y ſſeront depart noſtre cité & bonnes villes ſoient esleuz ainſy & par la maniere quon faiſoit anchienement aur temps que laditte paix fut premiere ordonnee & faicte & non par ſiculte des meſtiers comme on les faiſoit dernierement Et partant que toutes les ſchoſes par cy diuiſees & declarees & chaſcune delle ainſy par nous Leueſque ottroiz rendues & concedeez que dit eſt ſoient tenus & gardes perpetuellement nous auons en ces preſentes lettres fait mettre & apprendre noſtre ſecaulx & prions & requecons à venerables. Ce fut faict l'an de grace mille quattre cent & vingte. 1420.

FINIS.

INDEX RERVM MEMORABILIUM, QUÆ IN HOC SECUNDO TOMO JVriſdictionis ordinariæ in exemptos, illarumque à Juriſdictione ordinaria exemptione continentur.

A.

ABbas qualem Juriſdictionem habeat in ſuos monachos, parte 2. quæſt. 110. fol 283

Abſentes cauſa eccleſiæ habentur pro præſentibus, parte 1. §. 10. num. 6. fol. 90.

Abſentes recreationis cauſa an exemptionem perdant, parte 1. §. 10 nu. 8 fol. 90

Abſentia affectata non prodeſt, parte 2. quæſ. 90. num. 3 fol. 253.

Abſentia qualis ſit cenſenda, parte 1 § 10. nu. 10 fol. 91

Ab interlocutoriis non licet appellare, parte 1 §. 13 num 8 fol. 105

Abſolvendi poteſtatem an conſervator poſſit ſub delegare, parte 2. quæſt. 21 num. 4 fol. 158

Abſolvit Conſervator à cenſuris à ſe latis, niſi ſuperior conſervator abſolutionem ſibi reſervaſſet, aut illius juriſdictio expiraſſet, & niſi Papa excommunicationem confirmaſſet, & quid confirmatio Papæ operetur, parte 2 quæſt. 21 num. 1. 2 3. fol. 158

Abſolvunt conſervatores eos qui eccleſias ipſi ſubjectas violant, parte 2 quæſt. 21. num. 4. fol. 158

Actus cujus expenſis fieri debeat, parte 1 § 7. num. 11. fol. 61

Actus fruſtratorius eſt cujus nihil operatur eventus, parte 2. quæſt 32 numer. 2 fol. 157

Acephalus nemo eſſe poteſt, parte 3 qu. 40. num 9. fol. 412

In actu mixto qualitas præponderans eſt conſideranda, parte 2. quæſt. 7. num. 3. fol. 137

Acta per exemptos coram ordinario non probant coram Judice exemptorum, parte, 2 q 40 num. 7 fol. 176

Actor forum rei ſequitur, parte 2. 114. num. 2. fol. 292 & quæſt. 115 num. 11. fol. 296 quando id ceſſet

Academiæ unius ſcholaris à ſcholari alterius academiæ non poteſt evocari, ſcholareſque forum rei ſequi debent, certantque de lucro captando, exempti vero de damno vitando, parte 2 quæſt. 118. num. 2 5. 6 fol. 208

A delegatis ad conſervatores procedit argumentum, parte 2 quæſt. 5 num. 2 fol. 135

Actiones viginti univerſales an ſint civiles vel criminales, parte 3. quæſt. 16 fol. 389

Advocati etiam & procuratores cenſuras incurrunt, parte 2. q. 117 num. 15 fol. 305

Æqui-

Æquiparatorum idem eſt judicium, idque etiam in pœnalibus & à jure communi exorbitantibus. parte 2 quæſt 96. num. 2 fol. 250

Varii caſus quibus actus non vitiatur ob defectum citationis. parte 1 § 7 num. 3 fol. 54 & ſequentibus.

Aliàs & dummodo dictiones quid adnotēt, parte 1 §. 7 num. 4 fol. 59

Amicitiæ cauſa quidam philoſophi cenſuerunt à jure recedi poſſe, & Auli Gellii & Ciceronis hac de re refertur ſententia, parte 2 quæſt. 62 numer. 1. 2. 3 fol. 209. 210. 211

Amici cauſa ne latum quidem unguem à jure eſt diſcedendum, parte 2 quæſt. 62 nu. 7 fol. 211

Amicitiæ cauſa pœnæ quandoque moliuntur. parte 2 qu. 62 num 9 fol. 212

In dubio an pro amico judicandum, parte 2 quæſt. 62 num. 4 fol. 211 & axioma illud gloſſæ pro amico refellitur, parte 2 quæſt. 62 num. 5 & 7 fol. 211

Analogia inter bella & lites, parte 1 § 1 nu 19 fol. 11

Annonæ præfecti poſſintne à conſervatoribus impediri, parte 2 quæſt. 28. fol 164

Annunciatæ ſorores num poſſint Civem Leodienſem evocare coram conſervatore Luxemburgenſi, parte 2 quæſt. 106 nu. 17 fol. 279

Apoſtoli Symbolizant cum remiſſione cauſæ ad collegam. parte 2 quæſt. 49 fol. 191 num. 1

Appellatione Sedis Apoſtolicæ quid comprehendatur, parte 1 §. 7 numer. 10 fol. 61

Appellatione perſonarum an Collegia comprehendantur, parte 1 §. 2 num. 10 fol. 26

Appellari num poſſit à ſententia in caſu hujus conſtitutionis, parte 1 §. 7 num. 43 fol. 69

Appellari à correctione an poſſit, parte 1 § 7 num. 44 fol 70

Appellari an poſſit à ſententia interlocutoria cauſæ correctionis, parte 1 §. 7 nu. 45 fol. 70 & Quid ſi injuſtitia ſit evidens facilis probationis, vel ſententia peccet in forma hujus conſtitutionis, parte 1 §. 7 nu. 46 & 47 fol. 70

Centum caſus in quibus appellatio vetita eſt, parte 1 §. 7 numer. 50 fol. 71 & ſequentibus.

Ab interlocutoriis non licet appellare par. 1 §. 13 nu. 8 fol. 105

Bulla de non appellando ab interlocutoriis, nec ubi agitur de morum correctione cum clauſula irritante appellationes & inhibitiones, parte 1 §. 13 num. 9 fol. 103

Bulla ad epiſcopos Leodienſes in prima inſtantia & variis in caſibus non appellandi ab eorum ſententiis cum clauſula irritante, parte 1 §. 13 numer. 10 fol. 104. & 105

Appellatio & recuſatio ſymbolizant, parte 1 §. 13 num. 17 fol. 108

Appellatio ab interlocutoria prohibita eſt, cum appellatio à diffinitiva prohibetur, parte 1 §. 5 num. 16 fol. 46

Clauſula irritans inficit appellationes, inhibitiones & quoſcumque actus, parte 1 § 13 num. 18 fol. 108 & quid ſi pars de prohibita appellatione non excipiat, parte 1 § 13 num. 19 fol. 109

Non appellatur à conſervatoribus juris ſcripti, niſi adferatur cauſa obfuſcans notorium, aut inhibitio ſuperioris, aut cauſa rationabilis, parte 2 quæſt 16 num. 1 fol. 147

Appellari non poteſt niſi à gravamine vim habente diffinitivæ, par. 2 quæſt 16 num. 1 fol. 147

Appellandum à conſervatore deputato à S. Sede ad Papam, niſi legati Papæ aliud habeant in facultatibus, parte 2 quæſt. 16 num. 3 fol. 147

Subconſervatorum poteſtas & ad quos ab eorum ſententiis ſit appellandum, parte 2 qu. 16 num. 4 fol. 148

Digitized by Google

Appellatur à ſubdelegato delegati à principe qui totum ſubdelegavit ad principem non ad ſubdelegantem, parte 2 quæſt. 16 ſubalterna, 1.2 fol.150
Appellatur à delegato ordinarii ad ipſum ordinarium, parte 2 quæſt. 16 ſubalterna, num 4 fol.156
Ratio quare à ſubdelegato delegati à principe qui totum commiſit non appelletur ad delegantem, parte 2 quæſt. 16 ſubalt.num.14 fol.152
Appellatur ad Pontificem omiſſo medio, parte 2 quæſt 16 ſubalt.numer. 19 fol.154
Quod tamen fallit quando appellatur à ſubdelegato delegati a Papa: Legatuſque repræſentat vices Papæ, parte 2 quæſt.16 ſubalt.num.20 fol 154
Appellatio à ſubdelegato delegati à Pontifice ſi interponatur ad Pontificem eſt nulla, parte 2 quæſt 16 ſubalt. numer. 21 fol.154
Appellatur à delegato epiſcopi ad ipſum Epiſcopum non ad ejus vicarium generalem, parte 2 quæſt. 16 ſubalt. numer. 22 fol.154
Appellationes aſcendunt & non deſcendunt, parte 2 quæſt 16 ſubalt. numer. 24 fol.155
Appellatur à delegato epiſcopi ad ejus officialem, quando epiſcopus eſt abſens in loco remoto, parte 2 quæſt. 16 ſubalt. num 25 fol.155
Appellari poteſt à reiectione exceptionis dilatoriæ etiam quæ poſt litem conteſtatam orta eſt, parte 2 quæſt.83.num. 2.3 fol.248
Adverſus frivolum appellatorem licet injuriarum actione experiri, parte 2 quæſt. 36 num.3 fol.170
Appellatione pendente, an judex ſecularis teneatur exequi ſententiam judicis eccleſiaſtici, parte 2 quæſt.37 num.3 fol.171
Delegatus deferendo appellationi cauſam à ſe abdicat, parte 2 qu. 49 n 1 fol.191
Appellatio & querela poſſunt cumulari, p. 3 quæſt.27
Inter appellationem & reſtitutionem differentia, parte 2 quæſt.49 numer. 15 fol.193
Appellatio ab Alexandro dormitante ad excitatum, parte 2 quæſt 49 numer. 16 fol.193
Apud Gentiles quadripartitus ordo flaminum, ut & in hyerarchia eccleſiæ quatuor primates, parte 1 §. 2 numer. 3 fol. 24
Arreſtari poteſt debitor fugitivus, parte 2 quæſt 88 num.1 fol.251
Arreſtari non poſſunt principem adeuntes niſi periculum ſit in mora, parte 2 quæſt. 88 num.3 fol.251
Arreſtari poſſunt Romipetæ ſi agatur de Chirographi recognitione, parte 2 qu. 88.num.4 fol.151
Arreſtari non poſſunt exempti, parte 2 qu. 41 num 1 fol 178
Arreſta ſunt obliquæ citationes, parte 2 qu. 41 num.3 fol.178
Arreſtum & citatio ad expurgandũ eſt actus judicii contentioſi, parte 2 quæſt. 41 nu. 4 fol.178
Arreſtum quod nullum eſt non impedit ſolutionem, parte 2 quæſt. 42 num. 4 fol.180
Arreſti nulli violatio eſt punibilis, parte 2 qu. 42 num.7 fol.180
Arreſtum ordinarii in exemptos eſt nullum parte 2 quæſt.43 nu.1 fol 182
Arreſtis ineſt tacita clauſula in quantum de jure liceat, parte 2 quæſt.43 numer. 2 fol 182
Arreſta per comparitionem reſolvuntur in Citationem, part.2 quæſt.43 num.3 fol. 182
Archiepiſcopus quid poſſit in clericos ſuffraganeorum, & Epiſcopus quid in clericos ſuæ diœceſis etiam exemptos, part. 2 quæſt.103 num.2 3 fol 267
Aſſeſſorum origo, parte 1 §. 4 numer. 7 fol.112
Aſſeſſores conſenſu partium deſignandi & quid ſi partes non conſentiant, parte 1 §. 14 n.8 & 9 fol.112

Aſſeſ-

Aſſeſſores non aſſumendi ex remotis partibus & quid ſi omnes recuſentur, parte 1 §. 24. numer. 12. 13 fol 113 & recuſationem frivolam Iudex poteſt ſpernere, & multæ ſunt cauſæ recuſationis, parte 1 §. 14 nu. 14 & 15 fol. 113

Iudex an teneatur aſſumere aſſeſſorem, parte 1 § 14 num. 16 fol. 114

Judex tenetur aſſumere aſſeſſorem quoties lege, ſtatuto, aut reſcripto ad hoc obligatur, parte 1 §. 14 numer. 17 fol. 114

Aſſeſſor petendus eſt & ſi alteruter petat uter ſolvet aſſeſſores, parte 1 §. 14 num. 18 19 fol. 114

An judex teneatur ſequi conſilium aſſeſſoris, parte 1 §. 14 num. 20 fol. 114

Laicus an coram judice eccleſiaſtico aſſeſſor eſſe poſſit, parte 1 §. 14 nu. 21 fol 114

Aſſeſſor debet eſſe omni exceptione major, & quid, ſi male conſular, parte 1 §. 14 nu. 10 & 11 fol. 112, 113

Audacia compeſcenda, parte 1 §. 3 numer. 1 fol. 30

B.

BAculus paſtoralis quid deſignet, parte 1 §. 10 num. 2 fol 3

Pontifex cur baculum paſtoralem non gerit, parte 1 §. 1 num. 3 fol. 3

Divi Bernardi Encomium de ſummo Pontifice, parte 1 §. 1 num 3 fol. 4

Baccalaureatus an ſit gradus, parte 1 §. 14 nu. 4 fol. 111

Baccalaureatus ſive ſcriptura probari poteſt, parte 1 §. 14 num. 5 fol. 111

Benedictio extrema eſt à parocho recipienda, parte 2 q. 51 num. 2 fol. 196

Beneficium conferri poteſt non obſtante ſignatura ſupplicæ, 320

Bellorum origo frequens & hujus cauſa, parte 1 §. 1 num. 10 fol. 12

Inter bella & lites analogia, parte 1 §. 1 num. 19. fol. 12

Bulla explicatoria concilii Tridentini quoad primam inſtantiam, parte 1 §. 13 num. 6 fol. 100

Bulla de non appellando ab interlocutoriis nec ubi agitur de morum correctione cum clauſula irritante appellationes & inhibitiones, parte 1 §. 13 num. 9 fol. 103

Bulla ad Epiſcopos Leodienſes in prima inſtantia & variis in caſibus non appellandi ab eorum ſententiis cum clauſula irritante, parte 1 §. 13 numer. 10 fol. 104 & 105

Bulla aurea populi diſpoſitioni non poteſt præjudicare, parte 2 quæſt. 39 nu. 6 fol. 174

Bullæ aureæ prætextu impedientes ſolutionem decimarum excommunicati ſunt, parte 2 q 39 num. 7 fol. 174

Bulla aurea intelligenda eſt in caſu temporali non vero ſpirituali, parte 2 quæſt. 39 nu. 9 fol. 174

Sub bulla aurea non comprehenduntur actiones negatoriæ, parte 2 quæſt. 39 nu. 10 fol. 174

Bulla cœnæ Domini neminem eximit, parte 2 quæſt 117 num. 13 fol. 304

Bullas exemptionum non impedit ſignatura ſimplex, 320

Bulla conſervatorialis cleri primarii civitatis Leodienſis, parte 2 quæſt. 114

C.

CAroli quinti privilegium Leodienſibus conceſſum, ejuſdemque vis & effectus, parte 2 quæſt. 10

Caſus quibus citationis defectus actum non vitiat, parte 1 § 7 nu. 3 fol. 54 & ſeq.

Caſus quamplurimi quibus Eccleſiaſtici juriſdictionem habent in laicos, parte 2 qu. 113 num, 3 fol. 294

Cathedræ etymon, parte 1 §. 2 num. 8

Cathedraticum unde vocetur, parte 1 § 15 num. 1 fol. 116

Aliud eſt capitulum, aliud ſinguli de capitulo,

Digitized by Google

tulo, parte 1 quæſt 64 num. 1 fol.213
Juriſdictio ordinarii non competit capitulo in ſingulos de capitulo ſecus ſi de conſuetudine, parte 2 quæſt. 64 num. 2 fol. 213
Capitula cleri ſecundarii juriſdictionem exercent in ſingulos de capitulo, parte 2 qu. 64 num. 4 fol. 213
Capitula exercent juriſdictionem in capitulares, parte 2 quæſt. 66 numer. 2 fol, 216
Canonica parochialis unde introducta, & in quibus conſiſtat, deciſioque quæſtionis parte 2 quæſt. 52 numer. 1. 2. 3 fol. 196. 197
Caſus legis aut privilegii tollit omnem ambiguitatem, parte 2 quæſt. 117. num. 3 fol. 300
Cautiones tacitam habere conditionem in quantum de jure teneat, & de cautione judicio ſiſti, part 2 quæſt. 100. num. 1. 2. 3 4 5 fol. 260. 261
Cautio clerici coram judice laico nullius eſt roboris, parte 2 quæſt. 100 num. 6 fol. 261
Cardinalium familiares an ſint exempti, parte 1 § 10 num. 11. fol. 91
Cauſæ ætimologia, parte 1 § 13, num. 2 fol. 98
Cauſa ardua eſt excedens vigintiquinque ducatos Pontificique reſervata, & Anne poſſit fieri prorogatio in majori ſumma, parte 1 § 9 nu. 7 & 8 fol. 85 & 86
Cauſæ exemptorum opus habent ſpeciali commiſſione, parte 1 § 7 numer. 25 fol. 64
Cauſa finalis exemptionum eſt favor exemptorum, duratque in clero translato, parte 2 quæſt. 69 num. 11 fol. 425. & num. 12. In cauſis beneficiorum reſervatorum ordinarius non eſt Judex, parte 1 § 13 nu. 3 fol 99
Cauſa beneficialis. quæ dicatur & ad quem in ea appelletur, parte 1 § 13 num. 7 fol. 102 Durum eſt in minimis cauſis adire Pontificem, parte 2 quæſt. 16 ſubalterna nu. 17 fol. 149
Chryſoſtomus acer patronus viduæ apud Imperatricem, parte 2 quæſt. 115 num. 4 fol. 294
Chri. clauſula rebus ſic ſtantibus tacitè ineſt privilegiis, parte 2. qu. 69. nu. 4
Capitula qualem juriſdictionem habeant in capitulares, 353 nu. 10 & ſequent.
Capitula non habent generalem juriſdictionem, 354 nu. 1
Capitulis non competit juriſdictio privativè, 354
Capitula an poſſint conſtituere Officialem generalem, 355 nu. 5
Capitula habent tantum juriſdictionem inferiorem, 355 nu 5
Caſus Omiſſus remanet in diſpoſitione juris communis, 359 nu. 13
Varia ſunt capi in flagranti crimine vel committere crimen notorium, parte 2 qu. 45 num. 5 fol. 186 Exemptus in flagranti crimine capi poteſt ab ordinario, quia ubi te invenio, ibi te judico, parte 2 qu. 45 nu, 1 & 2
Canonici receptio in facto conſiſtit, parte 2 qu. 46 nu. 3 fol 188
Ad cauſas fidei non extenditur commiſſio generalis, parte 2 quæſt. 5 num. 1 fol. 135
Citationi per edictum ab ordinario emiſſæ utrum exempti parere teneantur, parte 2 qu. 44 nu. 1 fol. 184
Certum quid dicatur, part. 1 § 5 num. 6 fol. 43
Citati ad confectionem inventarii an debeant comparere, parte 2 quæſt. 44. num. 3 fol. 184
Circa dictionis explicatio, parte 1 §. 5 fol. 42
Celeritas damnata, parte 1 §. 7 num. 19 fol. 63 Qui à cenſura violationis eccleſiaſticæ eximantur, parte 1 § 1 num. 11 fol. 7 & 8
Citatio perſonalis quando neceſſaria, parte 1

Digitized by Google

te 1 § 5 num. 4 fol. 43
de Citatione per edictum, parte 1 §.5 num. 7 fol. 43
Citationis tres modi, parte 1 §. 5 num. 8 fol. 44
Citatio male executa an poſſit iterari, parte 1 §.5 nu.10 fol 44
an Citatione opus ſit ad videndum condemnari in expenſis, parte 1 § 7. nu.13 fol. 61 Judex ad quem acta cauſæ remittuntur an ad aperturam opus habeat citatione, parte 1 §.7 nu.22 fol. 64
Citatione emiſſa ſi ſua putaverit intereſſe, non poteſt recurri ad conſervatorem, parte 2 qu.29 nu.1 fol 165
Cauſæ coram Curia Tenantium cenſentur eccleſiaſticæ, 360 nu.5
Cauſæ bonorum eccleſiaſticorum agitari debent coram Judicibus eccleſiaſticis, 360 num 6
Cauſa ſemel effecta fori eccleſiaſtici ſemper manet eccleſiaſtica, 361 nu. 9
Cameræ Imperialis cauſæ ſunt eviternæ, 361
Cameræ Imperialis cauſa reijcit plerumque appellationem ab eccleſiaſticis interpoſitam, 161 nu.12
Cameræ Imperialis obſtat præſcriptio quoad cauſas eccleſiaſticorum, 369 num 13
Ceſſiones actionum in ſcholares univerſitatis Lovanienſis, 318
Ceſſiones ſunt ſuſpectæ de fraude, 313
Clauſulæ generales ſunt magnæ efficaciæ, 351 nu.13
Clauſula de noſtrorum fratrum conſilio in litteris quid operetur, parte 1 §. 4 nu. 3 fol. 35
Clauſulæ ſine ſolemnitate, quæ ſit vis, parte 1 §.7 nu.1 fol. 54
Clauſula una aliam declarat, & Clauſulæ qualitateſque præcedentes influunt in ſequentia, parte 1 §. 7 num. 39 & 40 fol.68 & 69
de Clauſulis derogatoriis derogatoriarum, parte 1 §.19 num 9 fol. 127
In cenſuras incidunt exempti, qui patiuntur ſe trahi coram ordinario, Advocatique & procuratores etiam cenſuras incurrunt, parte 2 quæſt.117. num. 14. 15 fol. 305
Cenſuræ aliæ ſunt legis aliæ hominis, par.2 q. 78 nu.6 fol. 240
Clauſulæ non obſtantiarum an tollunt tempus immemoriale, parte 1 §.18 num. 9 fol. 122 & an derogent Concilio, parte 1 §. 19 num. 8 fol. 126 & quid ſi habeant clauſulas derogatorias derogatoriarum, ibid. nu. 9 fol. 127 & an reſpiciant tempus futurum, ibid. nu. 10
Clauſula irritans inficit appellationes, inhibitiones & quoſcumque actus, parte 1 §. 13 nu.18. fol. 108 & quid ſi pars de prohibita appellatione non excipiat, ibid. nu. 19 fol. 109
Clauſula de ne mener aucum hors Loy ſenſus, parte 3 qu.12
Clauſulæ Auronta corriger tous Juges qui au tout meſfait intelligentia, parte 3 qu.19
Clauſula rebus ſic ſtantibus tacitè ineſt privilegiis, parte 2 qu. 69 nu. 4
Clauſulæ irritantis energia, parte 2 qu. 41 num. 9 fol. 179 ſenſus Clauſulæ dummodo ſedis Apoſtolicæ Officiales non ſint, & Clauſulæ non obſtantiarum, quid operentur, & de Clauſula ſeu ſi indultum ſit quod interdici ſuſpendi vel excommunicari non poſſint, parte 2 qu. 118 nu. 14. 17. 20 fol 310
Clauſulæ appellatione poſtpoſita effectus, parte 2 quæſt. 36 nu. 1 fol. 170. & vigore hujus clauſulæ poteſt conſervator uſque dum inhibitio ſuperveniat ſuam exequi ſententiam, parte 2 quæſt 36 num. 4 fol 170
Clauſula invocato brachio ſeculari tacitè ineſt illiuſque energia, parte 2 quæſt. 37 nu. 1 fol. 171
Clauſulæ ſupplentes omnem defectum, par. 2. qu. 38 nu. 172
Clauſula de plenitudine poteſtatis, & an dolu

dolus ſublatus cenſeatur, parte 2 quæſt. 58 numer. 2 fol. 172 & an defectus ex e-miſſa citatione, mandato, aut juriſ-dictione ſublatus cenſeatur, ibid. num. 3 fol. 172

Clauſulæ Quatenus ſunt in uſu intelligentia, parte 2 qu. 57 nu. 4 fol. 204

Clauſula non obſtantibus conſtitutionibus Apoſtolicis, quid operetur, parte 2 qu. 57 nu. 8 fol. 205

Clauſulæ ex certa ſcientia effectus, parte 2 qu 57 n. 9 fol. 205

Clauſulæ non permittentes ab aliquo moleſtari intellectus, parte 2 quæſt. 34 num. 1 fol. 169

Glauſula ſciant ſe indignationem BB. Petri & Pauli incurſuros, parte 2 quæſt. 33 num. 1 fol. 169

Clauſulæ tam per ſe quam per alium energia, parte 2 qu. 25 n. 2 fol. 162

Clementinæ ratio in pleriſque de electione. parte 1 §. 19 num. 1 fol. 124

An ut huic Clementinæ ſit locus neceſſe ſit eccleſiam deſtitui clero & populo, par. 1 §. 19 num 3 fol. 125 & an hæc clementina habeat locum in non religioſis, parte 1 §. 19 nu. 4 fol. 125

Clerici per ſtatutum laicis ſubiici non poſſunt, 374

Clerici unius diœceſis tranſlati in aliam diœceſim, an retineant ſua privilegia, par. 2 q. 69

Clerici tranſlati in aliam diœceſim videntur mutare ſtatum, ibid. n. 2

Cleri ſecundarii privilegium eſt validius privilegio ſcholaritatis, & privilegium commune eſt validius privilegio ſpeciali, parte 1 q. 118 n. 3. 4 fol. 308

Cleri ſecundarii exempti non poſſunt ſpeciali privilegio evocari, ac in concurſu privilegiorum prævalet favorabilius, & potentius præponderat, p. 2 q. 118. nu. 7. 8. & 18 fol. 308. 309. 310

Clerici alii proprii, alii ſuffraganeorum, p. 2 qu. 193 n. 1 fol. 266

Clerici ſunt duplicis ſpeciei, par. 1 §. 3 nu. 12 fol. 16

Clericorum appellatione Monachi non comprehenduntur, parte 1. §. 2 num. 15 fol. 26

Cognitio cauſarum exemptorum ſpectat ad Pontificem vel ejus delegatos, parte 1 §. 7 nu. 23 fol. 64

Collegii prælatus quam juriſdictionem habeat in collegas, parte 2 quæſt. 68 nu. 10 fol. 229

Collegiata eccleſia quæ dicatur. parte 1 §. 2 num. 9

Collegia an habeant juriſdictionem in ſingulos de Collegio, parte 1 §. 2 n 11

de Collegiorum eccleſiaſticorum Decanis & Prælatis eorumque juriſdictione, par. 2 q. 66 n. 8 fol. 217

Concilium Tridentinum non derogat juriſdictioni ordinariæ inferiorum, Adeoque prælati inferiores, qui ordinariam juriſdictionem præſcripſerunt, poſſunt eam non obſtante Concil. Trid. exercere, p. 2 q. 96 n. 3. 4 fol 256

Concilium Tridentinum derogat multis in caſibus exemptionibus non tamen indiſtinctè, & Quid ſi Papa Concil. Trid. derogaverit, vel Concil. Trid. non ſit receptum, parte 2 q. 54 num. 1. 2. 3. 4 fol. 201

An opus ſit ut Papa ſpecificè Concilio Tridentino deroget, part. 2 qu, 54 num. 5 fol. 201

Concilii Tridentini explicatio cap. 21 ſeſſ 25 de Regular. parte 2 quæſt. 54 num, 9 fol. 201

Concilium Tridentinum non revocavit conſervatorias univerſitarum, Collegiorum aut regularium, parte 2 qu 54 nu. 11 fol. 201

Concilium Tridentinum multis caſibus derogat exemptionibus, non tamen derogat juriſdictioni conſervatorum univerſitatum aut collegiorum, par. 2 qu. 56 nu. 1. 2 fol. 203

Concilium Tridentinum ſi non ſit receptum,

Digitized by Google

rum, quid juris, parte 2 qu. 103 num. 7 fol. 268
Concilii Tridentini explicatio, ſeſſ. 24 cap. 20 de refor. Concilium Tridentinum loquens de ordinariis, intelligendum eſt de quibuslibet, parte 2 quæſt. 104 num. 3 fol. 271 & 270
Cognoſcere incidenter an poſſit, qui principaliter non poteſt, parte 3 quæſt. 40 nu. 2 fol. 409
Conditio turpis non viciat concesſionem factam piæ cauſæ, 324
Congruæ portionis ex cauſa an exempti poſſint coram ordinario conveniri, & congruæ portionis magnus favor, parte 2 qu. 107 fol. 281
Conatus an ſit punibilis, In excommunicationibus incurrendis non ſufficit, parte 2 qu. 98 nu. 1 & 10 fol. 258 & 259
Conatus qualiſcunque an ſufficiat, parte 2 quæſt. 98 nu 9 fol. 259
Ob ſolum conatum conſtitutio Papalis poteſt excommunicare, ibid. num. 12 fol. 259
Confeſſores monialium exemptarum ſunt exempti, parte 2 quæſt. 99 num. 1 fol. 259
Ad condemnationem qualiter eſt procedendum, parte 1 § 7 nu. 28 fol. 65
Confirmatio Papæ quid operetur, parte 2 quæſt. 11 nu 3 fol 158
Commiſſio generalis non extenditur ad cauſas fidei, parte 2 quæſt. 5 numer. 1 fol. 135
Conniventia prælatorum eſt reprehenſa, parte 1 §. 3 num. 5
Conſervatorum definitio & differentia inter hodiernos & Iuris Scripti, par. 2 quæſt. 1 nu. 2 & 3 fol. 129 & 123
Quot ſint conſervatorum ſpecies & de vigintiduum virum Leodienſium juriſdictione, ibid. numer. 4 & 5. fol. 131 & 132
Conſervatores ſicuti Tutores dicuntur à conſervando parte 2 quæſt. 2 num. 1 fol. 133
Conſervatorum juriſdictio eſt favorabilis, Opinione verò aliorum odioſa, Intentioque efficere non poteſt, ut quod eſt odioſum, ſit favorabile, nec è contra, parte 2 quæſt. 2 nu. 3 & 4 fol. 133
Conſervatores habent juriſdictionem & mixtum imperium, parte 2 quæſt. 3 nu. 1 fol. 134
Conſervatores habent juriſdictionem heteroclytam, cognoſcuntque aliquando in prima inſtantia, parte 2 quæſt. 3 nu. 2 & 3 fol. 1, 4
Conſervatores an poſſunt cognoſcere de debito civili, parte 2 quæſt. 4 num. 1 & 2 fol. 134 135
A Delegatis ad conſervatores procedit argumentum, parte 2 quæſt. 5 numer. 2 135
Conſervatores procedunt in feriis ruſticis, parte 2 quæſt. 8 num 1. 2 3 fol. 139
Conſervatores extra locum conſervatorialem jus non dicunt, parte 2 qu 9 nu. 5 fol. 140
Conſervator recuſari non poteſt, niſi ſit ad univerſitatem cauſarum par. 2 quæſt. 10 nu. 1 fol. 140
Conſervator qui de notorio cognoſcit, an poſſit recuſari, parte 2 quæſt. 10 n. 2 fol. 140
Ritus recuſandi conſervatores, & Arbitri quales eſſe debeant, parte 2 quæſt. 10 nu. 4 fol. 141
Conſervator ſuſpectus an poſſit alteri cauſam ſubdelegare, & quod delegatus Principis poteſt ſubdelegare, parte 2 quæſt. 10 fol. 141
Subdelegatus à conſervatore an recuſari poſſit, & an poſſit ſubdelegare dum cognoſcitur de cauſa recuſationis parte 2 quæſt. 10 num. 6 & 7 fol. 141
Conſervatores poſſunt quibuſcumque inhibere, & conſervator delegatus Principis eſt

Digitized by Google

eſt major quovis ordinario, parte 2 quæſt. 11 nu. 1 fol. 142
Conſervator inhibere poteſt Legato S. Sedis, parte 2 quæſt. 11 nu. 3 fol. 142
Conſervator inhibere non poteſt in præjudicium ejus, qui conſervatoriam conceſſit, parte 2 quæſt. 11 num. 4 fol 142
Conſervator an poſſit alteri conſervatori inhibere & procedendo contra Epiſcopos quali prudentia uti debeat, parte 2 quæſt. 11 nu. 5. 6. fol 142
Conſervator, qui remotior eſt à domicilio partium, non poteſt adiri, quia mens Pontificis eſt, ne partes ſumptibus graventur, quæ in privilegiis prævalet Scripturæ, parte 2 quæſt 12 num. 1. 2. 3 fol 43
Conſervator non exigit ſalarium, ſed expenſas, quas extra domicilium facit, idque niſi obſtet conſuetudo, parte 2 qu. 13 num. 1
Conſervator munera non poteſt accipere, ſed eſculenta & poculenta, quæ tribus diebus conſumi poſſunt, parte 2 quæſt. 13 nu. 2 & 3 fol. 144
Conſervator abſtinere debet ab xeniis & muneribus, parte 2 quæſt. 13 num. 4 fol. 144
Conſervatorum merces eſt participatio in bonis operibus ordinis, cujus ſunt conſervatores, parte 2 quæſt. 13 numer. 5 fol. 144
Conſervatorum aſſeſſores exigunt ſalaria, parte 2 quæſt 14 nu. 1 fol. 145
De Subconſervatorum poteſtate, parte 2 quæſt. 16 nu. 4 fol. 147
Conſervator an dare poſſit licentiam extrahendi ex loco ſacro, parte 2 quæſt. 17 fol 156
Conſervator privilegiorum eſt Judex primæ inſtantiæ, 349
Conſervatoris juriſdictio in exemptos non aufert exemptis eorum exemptionem, 349 nu. 7 pag. 312 nu. 16
Conſervator non ſua ſed Pontificis juriſdictione utitur, 350 nu. 8
Conſervatores non habent juriſdictionem Epiſcopalem, 350 nu. 9
Conſervatoriis non poteſt derogare Imperator 351
Conſervatoria Abbatis S. Laurentii Leodii quas moleſtias comprehendat, 351 numer. 12
Conſervatoria Abbatis Sancti Laurentii Leodii Latiſſimè eſt interpretanda, 352 num. 16
Conſervatorum ſententiæ ſunt executioni demandandæ, 314
Conſervatoriæ exemptionibus annexæ, ejuſdem ſunt naturæ cujus exemptiones, p. 2 q. 69 n. 7
Conſervatores Lovanienſium privilegiorum juriſdictionem non habent in exemptos cleri ſecundarii diœceſis Leodiens & plura de privilegiis dicti cleri, parte 2 quæſt. 118 numer. 1 & ſequ. fol. 308
Conſervatores citare non poſſunt per edictum publicum niſi obſervatis iis quæ exprimuntur: Limita niſi conſervatoriali diplomate aliud permiſſum ſit, par. 2 qu. 47 nu. 1 & 2 fol. 189
Conſervatores æquiparantur ordinariis, p. 2 q. 49 nu. 3 fol 161
Conſervator an poſſit de viribus ſententiæ cognoſcere, parte 2. quæſt. 37. numer. 2 fol. 171
an Conſervatores jus habeant incarcerandi, p. 2 q 97 fol 259
Conſervator poteſt vigore clauſulæ appellatione poſtpoſita, uſque dum inhibitio ſuperveniat, ſuam exequi ſententiam, p. 2 q. 36 nu 4 fol. 170
Conſervatoriæ ſunt, quantum fieri poteſt ad jus ſcriptum referendæ, parte 2 qu. 106 n. 10 fol. 277
Non licet adire conſervatorem remotiorem poſtpoſito propinquiori, parte 2 qu. 106 num 8 & quæſt. 12 num. 1 & ſeqq.

Con-

Digitized by Google

Conſervator eſt judex exemptorum in cauſis civilibus, parte 2 quæſt. 103 numer. 5 fol. 268

Conſervatores poſſunt adiri per modum querelæ, parte 2 quæſt. 49 nu. 5 fol. 192

Conſervator eſt primus poſt Pontificem Iudex, parte 2 q. 67 nu. 3 fol. 216

Conſervator cognoſcit de quibuſcumque exemptorum cauſis, parte 2 quæſt. 66 nu. 7 fol 217

Conſervatores poſſunt ex cauſa juſta civitatem feriae interdicto, parte 2 qu. 85 nu. 1 fol. 253

Conſervator quæ obſervare debet antequam excommunicationem ferat, parte 2 quæſt. 79 fol. 241. 242 & 233. & de excommunicatione canonis vel executoris, deque monitione prævia, p. 2 qu. 79 nu 8 fol. 241. 242. 243

Conſervatores cognoſcunt in prima inſtantia, parte 2 qu. 104 nu. 1 fol. 270

Conſervatores ad utilitatem privatam inquiſiti officium ſuum non impartiuntur, ſecus vero ad utilitatem publicam, parte 2 qu. 116 nu. 1 fol. 298

Conſervatores æquiparantur ordinariis, p. 2 quæſt. 117 nu. 2 fol. 299

Conſervator cenſetur Iudex delegatus, p 2 qu. 16 ſubalterna num 1 & 8

Conſervatorum quot ſint ſpecies, eorumque poteſtas hodie eſt ampliata, p. 2 q. 36 ſubalter. nu. 6 & 7 fol 151

Conſervator quamvis conſtituatur conſervator & Judex, non tamen deſinit eſſe conſervator, parte 2 qu. 15 ſubalt. num. 8 fol 131

Conſervator quamvis ſit delegatus, non eſt tamen ad univerſitatem cauſarum, ſed generalitatem, par. 2 qu. 16 ſubalt. num. 9 fol. 151

Conſervator dare poteſt ſubconſervatorem, parte 2 quæſt. 16 ſubalt. num. 16 fol. 153

Conſervator exequitur ſuam ſententiam, ſed non poſt annum ut quidam; & an exequi poſſit in bonis Laicorum, parte 2 qu. 18 nu 1. 2. 3. fol. 156. De abſolutione per conſervatores facta, parte 2 quæſt. 21 nu. 3 fol. 158

de Conſervatoris ſuſpenſione, p. 2 qu. 22 nu. 1 & 2 fol. 159

Procurans ut conſervator faciat aliquid extra ſuum officium, incurrit cenſuras: Ignorantia tamen excuſat conſervatorem, & qualis eſſe debeat, parte 2 quæſtion. 22 numer. 3 & 4 fol. 159 & 160

Conſervatores à manifeſtis injuriis differunt à conſervatoribus privilegiorum, parte 2 quæſt. 24 num. 1 fol. 161

De per Conſervatores ſubdelegatione, parte 2 quæſt. 25 numer. 1. 2 3. 4. fol. 161 & 162

ad Conſervatorem recurri non poteſt Citatione emiſſa, ſi ſua putaverit intereſſe. p. 2 q 29 nu. 1 fol. 165

Conſervatores ſeculares Conſtitutione non comprehenduntur, p. 1 §. 14 num. 2 fol. 110

Conſortis privilegium non extenditur ad conſortem, parte 2 quæſt. 106 numer. 24 fol. 280

Conſenſus ſuperveniens ſufficit, par. 2 q. 68 nu. 9 fol. 219

Conſtitutio juri repugnans cenſeri debet juris odioſi, 313

Conſtitutiones pœnales Pontificum plerumque ſunt favorabiles & ex identitate rationis extenduntur, par. 2 q. 98 nu. 6. 7 fol. 258

Conſtitutio papalis ubi ſit publicanda, p. 2 q 117 nu. 16 fol. 306

Conſtitutiones Pontificum ſumunt interpretationem à jure communi, p. 1 §. 6 nu. 14 fol. 51

Conſtitutio Papalis ſolet Ligare duobus à promulgatione menſibus, parte 1 §. 9 numer. 2 fol. 85 & §. 19 num. 10 fol. 128

Digitized by Google

Conſtitutio favorabilis eſt quæ exemptos reducit ſub juriſdictione ordinarii, parte 1 §.9 num.4 fol.85

Conſtitutio confirmans interpretationem ſumit à confirmata, parte 2 qu. 54 numr 7 fol.201

Conſtitutio Lateranenſis eſt in viridi obſervantia niſi Pontifex illi deroget, variæque bullæ derogant huic conſtitutioni, p. 2 q. 55 n.1 & 2 fol.202

Confirmatio novum jus non tribuit, ſed ante conſtitutum ſtabilit ſecus ſi confirmetur, quod nullum eſt & imperfectum, parte 2 quæſt. 57 num. 5. 6. 7. fol.294

Confirmatio privilegiorum Societat. Jeſu eſt ampliſſima, & confirmatio privilegiorum latiſſimè interpretanda in præjudicium confirmantis, p 2 qu.58 num, 1 & 3 fol.205 & 206

Confirmatio generalis non extenditur ad ea quæ ſunt contra jus, idque niſi exciplatur caſus unus, qui ſit contra jus, parte 2 quæſtion. 59 numer. 1, fol. 206

Conſuetudo in uno ex Pacificatis extendi debet ad aliud, parte 2 quæſt. 41 num. 7 fol.178

Conſuetudo in officiis & dignitatibus eccleſiarum eſt attendenda, par. 2 qu. 68 n. 1. fol.222

An & quando unico actu inducatur conſuetudo, & proteſtatio an interrumpat conſuetudinem, par. 2 quæſt. 68 num. 11 fol.224

Conſuetudines & ſtatuta contra eccleſiæ libertatem non valent, parte 1. §. 1 numer 10

D. Conſtantinus Imperator pacis amator, p 1 § 1 num.16

Continentia cauſæ non attenditur, quando partes ſunt diverſi fori, par. 2 qu 105 nu.3 fol 271

Superior poteſt annullare contractum per quem aliquid poterat acquiri ſubdito, parte 2 quæſt. 116 numer. 5 fol. 298

A pœna contumaciæ ad pœnam geminandæ ſolutionis illatio fieri non poteſt, parte 2 quæſtion. 43 num. 4 fol. 183

Non Corrigere culpa eſt, parte 1 §. 3 num.8

Correctio exempti qualis eſſe debeat, dum illa fit per ordinarium, p.1 §.2 nu. 16 & §. 4 nu.13 fol 39

In uno correlativorum diſpoſitum habet etiam locum in alio, parte 2 quæſt. 117 num.5 fol. 300 & correlativorum idem eſt judicium.

Crimen enorme committentes an exemptionem amittant, parte 1 §.3 num.2

Crimina ne maneant impunita, reipublicæ intereſt, parte 1 §. 4 numer. 2 fol. 35

Creditores exempti & debitores ſunt correlativi, 352 nu.19

Crimina perſequendi modus judicialis, par. 1 §.7 nu.35 fol.67

Crimina omnia jure canonum ſunt publica, parte 1 §.7 num. 37 fol. 68

de Crimine Civiliter intentato, & quid ſi actio mixta ſit, par.1 §.9 num. 3 & 5 fol. 84 & 85

Creditorem prævenire poteſt qui moleſtari timet, & an conſervatores poſſint præveniri ad excluſionem, aliorum judicum, parte 2 quæſt. 117 numer. 6. 7. & 8 fol. 300 & 301

Culpabilis quis dicatur, parte 1 §.7 nu.27 fol.65

Culpa eſt facere id quod alteri nocet & ſibi non prodeſt, parte 2 qu 12 num. 4 fol. 143

Culpam ob latam an Judices teneantur, p. 3 qu 19 & 20

Varia ſunt, capi in flagranti crimine vel com-

Digitized by Google

committere crimen notorium, p.2 qu.45 nu 3. fol.186

A pœna contumaciæ ad pœnam geminandæ ſolutionis illatio fieri non poteſt, parte 2 quæſtion. 43 num. 4 fol.183

Cura & ſollicitudo paſtoralis, parte 1 §.1 num.10

Curia quid ſignificet, parte 1 §.10 nu. 9 fol.90

D.

DEcanus Collegiorum quandoque fungi poteſt duplici officio, parte 2 quæſt. 68 numer. 1 fol. 222 & An ſi Decani Collegiorum juriſdictionem exerceant in collegas, liceat collegis ad conſervatorem recurrere, parte 2 quæſt. 68. fol. 221 & 222

Decanus creatus ex collatione, eodem jure utitur quo creatus ex electione, parte 2 quæſtion.68 numer.8 fol. 223. & Conſenſus ſuperveniens ſufficit, ibidem nu. 9 fol.223

Debitor fugitivus & Romipetæ ſi agatur de Chyrographi recognitione poſſunt arreſtari, parte 2 qu.88 num. 1 & 4 fol. 251 & 252

Pro decimis actiones plures competunt. par.2 qu.39 num.1 fol.173

Decimarum in exactione poteſt executivè procedi ſeu per arreſtationem, p. 2 qu.39 nu.2 fol.173

Decimales fructus arreſtari poſſunt ut in agris relinquantur per horas viginti quatuor, vel aliorum opinione horas duodecim, parte 2 quæſtion.39 num. 3 fol 173

Decimarum dominium translatum eſt in Eccleſiam ſine traditione, ibidem num. 4 fol.173

Principes non poſſunt legem dicere decimis, ibid n.5 fol.173

Impediti in perceptione decimæ poſſunt recurrere ad conſervatorem, ibid.num.8 fol.174

Decretum Synodi Turonenſis circa exemptiones & decreta Synodorum in Gallia, 363

à Delegatis ad conſervatores procedit argumentum, p.2 q. 5 num.2 fol.135

De ſubdelegatione cauſarum per conſervatores, p.2 q 10 nu.5 & ſeq. fol.141

Delegatus ad univerſitatem cauſarum æquiparatur ordinario, p.2 qu. 16 ſubalt. nu.3 fol.150

Delegatus ad univerſitatem, generalitatem, & particularitatem cauſarum, quis dicatur, parte 2 quæſt.16 ſubalt.num.10 fol.151

Vtilitas eſt maxima cognoſcere an quis ſit delegatus ad generalitatem vel univerſitatem cauſarum, ibidem num. 12 fol. 152

inter Delegatum ad univerſitatem vel generalitatem in modo appellandi à ſuo ſubdelegato nulla eſt differentia, ibid nu. 13 fol.152

Iudex ordinarius ſi ejus juriſdictio alteretur per reſcriptum efficitur delegatus, parte 2 quæſtion. 16 ſubalt.numer.16 fol. 153

Delegatus à principe ſi ſubdelegando aliquid ſibi juriſdictonale reſervat, ad eum appellabitur, & durum eſt in minimis cauſis adire Pontificem, ibid.num.17 fol.153

Delegatus principis ſuam ſententiam exequitur, parte 2 quæſt.16 ſubalt. numer. 18 fol.154

Delegatus gerit vices Papæ, parte 2 qu. 107 n.4 fol. 281

Delegati Papæ poſſunt aliquando ab ordinaris coerceri, parte 3 quæſtion.40 numer 7 fol. 412 & quæſtion. 33 fol. 391

Delegati procedere non poſſunt niſi exhibitis litteris ſuæ delegationis, citatique comparere non tenentur, p.2 qu. 48 num.1 fol.189

Digitized by Google

Delegatus deferendo appellationi cauſam à ſe abdicat,p 2 q.49 n.1 fol.171

Delegatus Principis an adverſus ſententiam diffinitivam poſſit in integrum reſtituere, parte 2 quæſt. 49 num. 6 fol. 192

Delegatus Nuntii Apoſtolici an poſſit adverſus ſententiam ſublationis clauſulæ inhibitoriæ in integrum reſtituere,p. 2 q. 49 nu.11 fol.192

Delegatus pronunciando contra formam reſcripti poteſt iterum cognoſcere, par.2 quæſt.49 num.20 fol 19.

In eo in quo quis delinquens, eſt puniendus,parte 1 §.6 nu.8 fol.49

Delictum quod ſit notorium & in dubio judicandum pro ordinario, ſed quid ſi Concilium Tridentinum non ſit receptum,parte 2 quæſt.45 num. 8.9. 10 & 11 fol.186 & 187

Propter delictum Epiſcopi poſſunt conſervatores civitatem cui præeſt interdicere, parte 2 quæſt.75. num. 2 fol. 233

Propter delictum vaſalli, feudalis terra poteſt interdici, & terra dotalis propter delictum mariti,par. 2 qu. 76 num 1. 2 fol.233

Delictum in præſentia Judicis commiſſum poteſt ſine monitione prævia coerceri, p. 2 q.79 nu 8 fol 242

Delictum incipiens & non perficiens,tenetur ad pœnam delicti,p. 2.qu.98. num.8 fol.239

De delictis regularium intra vel extra eorum clauſtra,parte 2 quæſt.102 fol.262 263, 264. 265, & parte 1 §.4 num.6 & 7 fol.37

Delinquens ſpe immunitatis an exemptione gaudeat,parte 1 §.2 nu 18

Dieta quid ſit,& menſuratio dietarum qualis ſit, duplexque dietarum ſpecies, parte 2 quæſt. 106 numer.6.7 & 8 fol.255 & 256

Dieta an computari debeat à loco domicilii vel à fine diœceſis,par.2 q.106 num.9 fol.276

Quæ ſit vis clauſulæ non obſtante conſtitutione Bonifacii Papæ de una & in Concilio generali de duabus dietis edita,ibid.nu.12 fol.278

Dietæ menſurandæ ex opinione vulgari, & quid ſi ætas aut conditio perſonæ non poſſit reſpondere vulgari menſuræ, & quid ſi vocatus ultra dietas legitimas non excipiat, parte 2 quæſt. 106 num. 13 fol. 278 & numer. 15 & 16 fol. 278

Derogare privilegio una vice vel in univerſum diverſa ſunt,par 2 qu. 112 num. 9 fol 285

Deus reliquit mundum diſputationi hominum.p.3 q.19 nu.6.

Dictionis juxta energia, par 1 §.1 num. 6 fol 59

Dictio ita quid denotet, parte 1 §. 4 num. 12

Dictio alioquin eſt conditionalis, parte 1 §. 5 num.5 fol.43

Dictio ſeu quid denotet,parte 1 §. 6 num. 6 fol.48 ejuſque energia,parte 1 §. 7 num. 32 fol 67

Dictio tunc quid denotet, parte 1 §. 6 nu. 7 fol.48

Dictio ullatenus quid deſignet, parte 1 §.6 num 10 fol.49

Dictiones dummodo,alias quid denotent, parte 1 §.7 num.4 fol.59

Dictionum tiтè rectè differentia,parte 1 §. 7 num.5 fol.59

Dictio alius quid denotet,parte 1 §. 6 nu. 24 fol 64

Dictionis per virtus,parte 1. §.7 numer. 33 fol 67

Dictio prout quid deſignet,ibid.num. 41 fol.69

Dictionum Niſi, penitus, duntaxat energia,part. 1.§.9 num.1.6 & 10 fol.83. 85 & 87

Dictionis & energia multiplex,parte 1 § 14 num.1 fol.110

Dictio-

Dictionis præſertim energia, parte 1 §. 19 num. 5 fol. 125
Dictionis Niſi energia ibidem, num. 7 fol. 126
Differentia indultorum & privilegiorum, parte 1 § 1 num. 23
Differentia Nuntii à procuratore, parte 1. §. 7 num. 18 fol. 64
Qualiter uſurpetur officium differatque à dignitate, parte 1 §. 8 numer. 3 fol. 79 & differentia inter conſervatores hodiernos & juriſcripti.
Diffinitio debet eſſe principium omnis diſceptationis, parte 2 quæſt. 1 num. 1 fol. 129
Diffinitio conſervatorum, parte 2 quæſt. 1 num. 2
Diligentia qualiter probetur, parte 1 §. 6 num. 3 fol. 47
Dilatio quæ dicatur congrua, parte 1. §. 5 num. 13 fol. 45
In dilatione concedenda quid conſiderandum, ibid num. 14 fol. 45
Diœceſanus cognoſcet de injuria illata clericis, parte 2 quæſt. 116 num. 4 fol. 298
Diœceſanus quis dicatur, parte 1 §. 5 num. 2 fol. 42
Diſpoſitioni principali manente manent, & jam dependentes, parte 2 quæſt. 69 nu. 8 fol. 217
Diſpoſitio facta contemplatione alicujus cauſæ finalis tam diu durat, quam diu cauſa finalis, parte 2 quæſt. 70 num. 12
Diſpoſitio per quam jus patri tollitur, eſt odioſa, parte 2 quæſt. 12 numer. 6 fol. 285
Diſpoſitio nulla tam generalis quæ non patiatur reſtrictionem à mente diſponentis parte 2 quæſt. 115 num. 15
Diſpoſitio de tempore eſt arbitraria, parte 1 §. 10 num. 8 fol 90
An ſub diſpoſitione generali veniant principes, parte 1 §. 17 numer. 1 fol. 119
Diſponere nemo debet de eo quod non eſt ſuæ poteſtatis, 375. 2
Diſpoſitio quæ habet cauſam odioſam & favorabilem, cenſeri debet odioſa, 313
Diſpoſitio principis interpretationem ſumit à jure communi, parte 2 quæſt. 54 num. 6 fol. 201
Diſpoſitio intelligenda eſt ſecundùm conditionem perſonarum ad quas dirigitur, ibid. num. 10 fol. 201
Diſſidia etiam privata & lites damnoſæ, parte 1 §. 1 num. 18
Dolus qualiter probetur parte 3 quæſt. 9 num 4 & quæſt. 10
Domeſtici qui dicantur, & quis continuus domeſticus dicitur, parte 1 §. 10 num. 4 & 5 fol 89
Ducatorum valor, parte 1 §. 9 numer. 9 fol. 86

E.

Eccleſia an reſpectu laici cenſenda ſit potens, parte 1 §. 13 numer. 12 fol. 107 & quid ſi uterque ſit æqualis potentiæ ibid. num. 13
Eccleſia auctoritate Pontificis in aliam diœceſin translata retinet ſuas exemptiones, parte 2 qu. 69 nu. 6 fol. 126
Eccleſiæ primitivæ fervor, p. 1 § 8 nu. 4 f. 79
Eccleſiæ Romanæ encomia, parte 1 §. 10 n. 2 fol. 88
Eccleſiaſtica libertas in quibus conſiſtat. p. 2 qu. 117 nu. 12 fol. 206
Eccleſiaſticam juriſdictionem impedientes incurrunt cenſuras bullæ cœnæ Domini, & quæ dicantur libertati eccleſiaſticæ adverſari, parte 1 §. 16 nu. 1 & 2 fol. 118
Extrahentes ab eccleſiis ſunt excommunicati, parte 2 qu. 31 nu. 1 fol. 166
Electio unius fori non excludit aliud, parte 2 q. 66 nu. 9. fol 217
Electione facta variare non licet, ut quis jus alteri quæſitum tolli non poteſt, parte 2 qu. 23 nu 1 & 2 fol. 160
Societas Jeſu electione unius conſervatoris poteſt variare, parte 2 quæſt. 23. nu 3 fol. 169

Digitized by Google

Elenchi viginti duumvirales, parte 3 quæſt. 12 num. 14 fol. 386
Energia dictionis juxta, p. 1 §. 1 nu. 6
Epiſcopi & ejus Officialis Generalis unum eſt & idem tribunal, parte 2 qu. 15 ſubal. nu. 5 & 22 fol. 250
Epiſcopo ſuſpenſo juriſdictio Officialis eſt ſuſpenſa, parte 2 quæſt. 16 ſubalter. nu. 22 fol. 154
Epiſcopalis poteſtas tripartita, part 1 §. 10 nu. 40
Epiſcopis olim omnia ſubiiciebantur fol. 324
Epiſcopus impedire poteſt exemptos, ne ædificent locum religioſum, fol. 325
Sub generali diſpoſitione Epiſcopi non comprehenduntur, parte 1 §. 6 num. 11 fol. 50
Epiſcopus quid in clericos ſuæ diœceſis etiam exemptos poſſit tam in criminalibus quam civilibus caſibus, parte 2 q. 103. n. 3 fol. 267
Epiſcopi ſine licentia non licet loca ſacra ædificare, fol 323
Epiſcopo ſuperiori inferiores legem date non poſſunt, fol 373 nu. 3
Epiſcopi ſubjicere non poſſunt clericos poteſtati laicæ ratione officiorum ſecularium, fol. 374
Error cui non reſiſtitur approbatur, p. 1 §. 3 nu. 8 fol 34
Propter Epiſcopi delictum civitas cui præeſt poteſt per conſervatores interdici, & terra dotalis propter delictum mariti, & terra feudalis propter delictum vaſalli, p 2 qu. 75 num. 1 fol. 233 & qu. 76 num. 1 & 2 fol. 233
Qualiter fiat executio, & an delegati habeant executores armatos, & de executione brachii ſecularis, parte 1 §. 7 nu. 14 & 15 fol. 62
Reipublicæ intereſt res judicatas executioni mandari, p. 1 §. 7 nu. 16 fol. 63
Executoris relatio debet eſſe certa, par. 1 §. 5 nu. 9 fol. 44
Exceptio declinatoria competens principali, non extenditur ad fidejuſſorem fol. 35. num. 2
Exceptio potentiæ ſitne proponenda ante litem conteſtatam pag. 1 §. 13 num. 14 fol. 107 & de perhorreſcentiæ juramemento fol. 108 num. 15
Exceptio ampliat regulam in caſibus non exceptis, p. 2 qu. 138 n. 15 fol. 310
Exceptio dilatoria oriens poſt litem conteſtatam opponi poteſt, & ſi reijciatur, poteſt appellari, p. 2 q. 83 n. 2. 3 fol. 248
Exceptio juris tertii non admittitur, parte 2 quæſt. 40 num. 1 fol. 175
Tertius excipere poteſt ex perſona convicta, parte 2 quæſt. 40. numer. 8 fol. 177
Debitoribus hæreditariis datur exceptio pendēte actione reſciſſoria teſtamēti, parte 3 quæſt. 40 num. 9 fol. 177
Executio juris ſpectat ad ordinarium, part. 2 quæſt. 52 num. 4 fol. 197
Executor gratiæ beneficialis decretum à ſe latum revocat, par. 2 quæſt. 49 num. 18 fol. 194
Executor non habet juriſdictionem quando commiſſio nuda ſibi à judice facta eſt, ſecus ſi judex efficiatur executor, reſervando ſibi executionem in delegatione, part. 2 quæſt. 16 ſubalt. num. 19 fol. 154
Executores teſtamentorum qui pleniſſimè ſunt exempti, vel quorum exemptio derogat, cap. volentes de privilegiis in 6 non poſſunt coram ordinario conveniri, parte 2 quæſt. 50 num. 1 & 2 fol. 166
Sæcularis judex an teneatur exequi ſententiam judicis eccleſiaſtici appellatione pendente, parte 2 quæſt. 37 num. 3 fol. 171
Tertius poteſt executionem impedire, parte 2 quæſt. 40 num. 2 fol. 175
Ordinarius qui pro executione adverſus exemptum ſententiæ latæ aditur, poteſt cognoſcere de nullitate ſententiæ, parte 2 quæſt. 40 num. 6 fol. 176
Executor de nullitate aut iniquitate ſententiæ

Digitized by Google

tiæ cognoſcit, parte 2 qu. 83 num. 4 fol. 148.

Executioni non ſunt demandandæ ſententiæ per appellationem ſuſpenſæ, fol. 314

Executiones ſententiarum per conſervatorem Lovanienſem latarum qui exequuntur, fol. 314 in fin.

Executor non debet eſſe facilis in executionibus ſententiarum quæ apparent injuſtæ fol. 358 num. 7

Exequens ſententiam iniquam an peccet, part. 3 quæſt. 14

Exequi ſuas ſententias an poſſint viginti duumviri, parte 3 quæſt. 29

Exemplum viduæ defenſæ à Divo Chryſoſtomo, parte 2 quæſt. 113 num. 4 fol. 294

Exempti an ſubijciantur paci vigintiduumvirali, fol. 375

Exempti an ratione officiorum ſubijciantur paci vigintiduumvirali, fol. 376

Exemptis data facultas ædificandi cum pacto quod recognoſcant epiſcopum, repugnat exemptioni, fol. 325 numer. 17

Exempti poſſunt ab omni gravamine appellare ad Papam. Exempti Cleri ſecundarii diœceſis Leodienſis an poſſint vocare in jus ſuos debitores etiam exemptos coram Abbate Sancti Laurentii, fol 148

Exempti Cleri ſecundarii non poſſunt ſpeciali privilegio evocari & in concurſu privilegiorum prævalet favorabilius & potentius, par. 2 quæſt. 118 numer. 7 & 8 fol. 308

Exemptis eſt utile quod in prima inſtantia conveniantur coram conſervatore, fol. 349

Exempti in Hiſpania, Francia, Belgio conveniuntur in prima inſtantia coram conſervatore, fol. 349 num. 5 & fol. 353 num. 2

Exemptionum finis eſt ut quietius in majore libertate Deo inſerviatur, fol. 349 num. 6

Exemptiones impugnantes violant libertatem eccleſiæ & cenſuras incurrunt, fol. 350 num. 10

Exemptionibus non poteſt derogare Imperator, fol. 350 num. 11

Exemptus poteſt exemptum convenire coram conſervatore, fol. 351 num 14

Exemptionibus non fit præjudicium, nec etiam ordinariis ſi exempti ſubſint juriſdictioni conſervatoris, fol. 312. numer. 16

Exemptio debitoris principalis ad illius fidejuſſorem non extenditur, fol. 317 num. 3

Exempti debent coram conſervatore experiri, parte 2 quæſt. 115 nu. 11

Acta per exemptos coram ordinario non probant coram judice exemptorum, p. 2 quæſt 40 num. 7 fol. 176

Exempti non poſſunt arreſtari, part. 2 q. 41 num. 1 fol. 178

Exemptos ſpeciali favore proſequitur Pontifex, parte 2 quæſt. 36 num. 2 fol. 170

Exempti & forenſes æquiparantur, parte 2 quæſt. 41 num. 2 fol. 178

In exemptos juriſdictio eſt Papæ reſervata, parte 2 quæſt. 41 num. 8 fol. 178

Utrum exempti parere teneantur citationi per edictum ab ordinario emiſſæ, parte 2 quæſt. 44 nu. 1 fol. 184

Exemptus capi poteſt in flagranti crimine ab ordinario, quia ubi te invenio, ibi te judico, parte 2 quæſt. 45 num. 4 & 5 fol. 186

In exemptum habet plus juris ordinarius quam in extraneum, parte 2 qu. 45 nu. 6 fol. 186 poteſtque in exemptos multa autoritate delegata, ibid.

Exemptio præſcripti acquiſita poteſt per conſervatores defendi, parte 2 quæſt. 50 nu. 2 fol. 191

Exempti poſſunt ſe tueri privilegio R. S. eccle

ſiæ adverſus quam præſcriptio minor quam centenaria non currit, part. 2 qu. 50. num. 3 fol. 195
Exempti impediti jure funerandi recurrunt ad ſuos conſervatores, parte 2 quæſt. 51 n. 1 fol. 196
Exemptus quid ſi eodem tempore vocetur in jus coram conſervatore & coram alio judice, coram utro comparebit, parte 2 quæſt 63. fol. 213
Exempti poſſunt non obſtante prorogatione recurrere ad ſuum conſervatorem, parte, 2 quæſt. 65 num 1 fol 219
Exempti poſſunt à ſuis creditoribus coram conſervatoribus exemptorum conveniri & privilegia ſunt reciproca, parte 2 quæſtion. 103 numer. 13 & 14 fol. 269 & 270
Exemptiones conceſſæ ſunt favore Sanctæ Sedis & religionis, parte 2 quæſt. 118 nu. 9 fol. 309
In exemptos juriſdictio eſt Papæ reſervata, parte 2 qu 118 num. 11 fol. 309
Exemptiones ſunt per Imperatores confirmatæ, parte 2 quæſt. 118 num. 12 fol. 309 & ad exemptos favorabilius privilegia imperatorum extenduntur, parte 2 quæſt. 118 num. 13 fol. 309
Exempti prorogare non poſſunt, parte 2 qu. 100 num. 1 fol. 260
Exempti alii ſunt clerici ſeculares, alii regulares, parte 2 quæſtio. 102 num. 1 fol. 262
Epiſcopus quid in clericos ſuæ diœceſis etiam exemptos poſſit tam criminalibus quam civilibus caſibus, par. 2 quæſt. 103 n. 3 fol. 267
Exempti non habentes certum judicem, ſubjiciuntur ordinario, & Concilium Tridentinum, ſi non ſit receptum, quid juris, parte 2 quæſtion. 103. num. 6. & 7. fol. 268
Exemptiones ceſſant, ſi periculum ſit in mora, parte 2 quæſt. 103 numer. 8 fol. 269
Exemptio quæ ſit alteri damnoſa ceſſat, parte 2 quæſt. 103 num. 11 fol. 269
Exempti in prima inſtantia Romam evocari non poſſunt, parte 2 quæſt. 103 num. 12 fol 269
Exemptiones violare crimen eſt, parte 2 q. 75 num. 2 fol. 233
Exemptio plena plenè eximit, & de conſtitutione Julii Papæ eximentis perſonas & res etiam reſpectu officiorum & beneficiorum, parte 2 quæſt. 77 num. 4. 5. & 6. fol 235
De exemptionum privilegiis eaque violantibus, & qualis cauſa excuſet ab excommunicatione, parte 2 quæſt. 78 numer. 24 fol. 239
Exemptiones aliæ mediatæ, aliæ immediatæ, & de exterioris & interioris fori differentia, ibidem.
Exemptiones adverſantur diſciplinæ eccleſiaſticæ, part. 1. §. 1 num. 32
Exemptiones diſciplinæ eccleſiaſticæ præjudiciales, parte 1 §. 10 num. 24
Exempti ſuis privilegiis ſæpe abutuntur, p. 1 §. 1 num 30
Exemptionum utilitas, parte 1 §. 1 num. 34 & exemptionum mala, ibidem numer. 42 & 31
Exempti debent epiſcopo reverentiam, ſed non honorificentiam, parte 1 §. 1 numer. 39
Exemptionum cauſæ, parte 1 §. 1 num. 33 & Cauſa finalis exemptionum, ibidem num. 43
Exemptionum moderationis ratio, ibidem num. 30
Exemptorum correctio penes quos ſit, p. 1 §. 4 num. 4 fol. 36
Exemptorum cauſarum cognitio ſpectat ad Pontificem vel ejus delegatos, parte 1 § 7 num. 23 fol. 64
Exemptus an apprehendi poſſit per ordinarium, part. 1 § 6 num. 13 fol. 50
Exempti non ſubjiciuntur torturæ ab ordinario, p. 1 §. 6. num. 13 fol. 51

Ordi-

Digitized by Google

Ordinarii advigilare debent, ut proceſſus formatus contra exemptos Romam deferatur, parte 1 §.7 nu.21 fol.64
Exemptorum cauſæ opus habent ſpeciali commiſſione parte 1 §.7 num. 25 fol. 64
Favorabilis eſt conſtitutio quæ exemptos reducit ſub juriſdictione ordinarii, parte 1 §.9 num 4 fol.85
Familiares an gaudeant exemptione Dominorum, p.1 §.10 nu.1 fol.88
Exemptione non gaudet, niſi qui actu ſervit, p.1 §.10 num.3 fol.88
An exemptionem perdant abſentes recreationis cauſa, par.1 §.10 nu.8 fol.90
& Domeſtici qui dicantur, & quis continuus domeſticus dicatur, ibid. num.4 & 5. An exempti ſint Cardinalium familiare. parte 1 §.10 num.11 fol.91
Cui competat viſitatio, & an hæc conſtitutio comprehendat moniales omnes. Quid ſi collegium ſit mixtum, Cœnobium alteri ſubſit, Quid de Canonicatibus ſæcularibus, Quid ſi exemptæ ſint moniales à viſitatione, & an ſint tales, parte 1 §.11 num.1 & ſeq. fol.93 & ſeq. & Pontifex poteſt huic conſtitutioni derogare, p.1 §.11 nu.1 fol 96
Exempti non poſſunt in prima inſtantia evocari, p.1 §.13 nu.5 fol.100
Exemptorum cauſæ in prima inſtantia tractari poſſunt coram conſervatore activè & paſſivè, p.2 qu.117 num.1 & 14 fol 299 & ſeq.
Exemptorum intereſt habere plures judices, p.2 qu.23 nu. 4 fol.160
Excommunicatione nulla pœna eſt major, & gravior quam gladio ferire, p.2 qu 70 nu.1 fol.228
Excommunicare epiſcopos an poſſit conſervator p.2 q.70 nu.2.
Excommunicatio eſt extremum juriſdictionis eccleſiaſticæ, dicta q. 70. nu.3
Excommunicare poteſt conſervator violatores exemptionum & quo ordine, dicta q.70 nu.5
Excommunicatio ferri non debet ſubſiſtentibus aliis remediis, p.2 quæſt 71
Excommunicatio lata adverſus formam Concilii Trid eſt nulla, p 2 q 72
Excommunicatus nulliter qualiter ſibi adverſus excommunicantem conſulat. p.2 q.73 per tot.
Excommunicatus nulliter cauſam nullitatis publicare debet, dicta quæſt.73 num.4
Excommunicans injuſtè ſe potius quàm alium illaqueat patt. 2 quæſt. 82 num.1. fol.246
Excommunicans injuſtè tenetur actione & ad damna & intereſſe, part 2 quæſt. 82 nu. 2 & 3 fol.146
Excommunicantem injuſtè error non excuſat, parte 2 q.82 nu.4 fol.247
Excommunicatus injuſtè agere poteſt injuriarum, etiamſi non appellaverit, part. 2 quæſt. 82 num.5 fol.247
De excommunicatione ordinariorum juriſdictionem in Romipetas exercentium, part.2 quæſt.92 & 93 fol.254
In excommunicationibus incurrendis conatus non ſufficit, & incipiens delictum & non perficiens tenetur ad pœnam delicti, parte 2 quæſt.98 num.9. & 10 fol. 259
Antequam excommunicationem ferat conſervator, quæ obſervare debeat, & de excommunicationis materia, parte 2 qu. 79 fol.241.242 & 243
Ante excommunicationem conſervator habere debet apathiam, trinam monitionem præmittere, debetque eſſe perſonalis, & Epiſcopus non admiſſus in ſuâ viſitatione, poteſt ſine prævia monitione excommunicare, parte 2 quæſt.79 num 1.2. 3.4 & 6 fol.241 & 242
Cauſa efficiens excommunicationis eſt homo & lex, excommunicatio hominis & canonis differentia, & quod excommunicatio legis non requirit monitionem præcedentem, parte 2 quæſt.81 num. 1.2.3.4. fol 245

Cujus expenſis actus fieri debeat & qualiter expenſæ taxentur & an opus ſit citatione ad videndum condemnari in expenſis, parte 1 §.7 num.11.12 & 13 fol.61 & 62
Experientia rerum magiſtra, parte 1. §. 1 num.21
Extranei non cenſentur eſſe de territorio, parte 2 quæſt 41 num.5 fol.178
Extranei poſſunt arreſtari, parte 2 quæſt. 41 num.9 fol.178
Extravagans qualiter producenda & an habere debeat datam temporis, parte 1 §.7 num.48 & 49 fol.71
Extrahentes ex eccleſia ſunt excommunicati, par.2 quæſt.31 num.1 fol.166

F.

Faciendum quod alii prodeſſe, nobis obeſſe non poteſt, parte 2 quæſt 48. num. 4 fol.19
De favorabili & odioſo, parte 2 quæſt. 2 num.2.3.4 fol.133
In favorem introductum non eſt convertendum in odium, parte 2 quæſt. 27 num.2 fol.163
Feriæ ſunt duplicis ſpeciei, parte 2 quæſt. 8 num.1 fol.139
Feriis divinis & repentinis renuntiari non poteſt, ibid. nu 2
Conſervatores procedunt in feriis ruſticis, ibid num 3
Fides data eſt ſervanda, fruſtratoriuſque eſt actus, cujus nihil operatur eventus, part. 2 qu.32 num.1 & 2 fol 167
Fieri non poteſt ut quis ſit liber & ſubjectus, & res eadem diverſo jure cenſeri non debet, niſi reſpectu diverſo, parte 2 quæſt. 77 num.1.2 & 3 fol.234
Fidejuſſor exemptus judicio ſiſti eſſe non poteſt, parte 2 quæſt. 101 numer. 2 fol.161
Fidejuſſor an gaudeat exemptione principalis, & an non obſtante inhibitione Conſervatoris Luxemburgenſis, fidejuſſor poſſit coram ſuo judice conveniri, parte 2 quæſt.106 num.19 & 20 fol. 179 & 180
Fidejuſſori non prodeſt inhibitio facta ad inſtantiam principalis, parte 2 qu. 106 num.21 fol.280
Ad fidejuſſores non extenduntur exemptorum privilegia, part. 2 quæſt. 105 nu. 1 fol 171
Scholares non poſſunt cauſas fidejuſſoribus eorum motas ad conſervatorem ſcholarium revocare, parte 2 quæſt. 105 num 11 fol.271
Inhibitio emanata in favorem principalis, fidejuſſori ejus prodeſſe non poteſt, parte 2 quæſt.105 num. 4 fol.272
Forum quis ſortitur ratione rei in alieno territorio ſitæ, exemptio tamen plena plene eximit, & de conſtitutione Julii Papæ eximentis perſonas & res etiam reſpectu officiorum & beneficiorum, parte 2 quæſtion.77 numer. 4. 5. & 6 fol.235
Stante fori diverſitate, continentia cauſæ non juvat, parte 2 quæſt.106, num. 13 fol. 180
Forenſes & exempti æquiparantur, part 2. quæſt 41 num.2 fol.178
Fori interioris & exterioris differentia, p.2 quæſt. 78 num.5 fol.240
Fructus, redditus, proventus, obventiones quid ſint, parte 1 §.13 num 4 fol.99
Funerandi jure impediti exempti recurrunt ad ſuos conſervatores, parte 2 quæſt. 51 num.1 fol.1 96 benedictioque extrema eſt à parocho recipienda, d. loco.

G.

Sub Generali diſpoſitione non comprehenditur perſona loquentis de utroque gladio prælatorum, & quod multi utrumque gladium habent, poſſuntque utroque gladio uti, p.2 qu.80, num.1 fol. 244

Gloſſæ

Gloſſæ magna eſt auctoritas, parte 2 qu.62 num.8 fol.212
Gratiæ beneficialis executor decretum à ſe latum revocar, ſicut & alii Judices poſſunt, ſi partes non contradicant, parte 2 quæſt.49 num.18 & 19 fol 194
Gratia perfecta non extinguitur morte concedentis, parte 2 quæſt.24 num. 2 fol.161
Gratiæ pontificiæ ſunt ad ſenſum communem reducendæ, parte 2 quæſt. 106 num. 14 fol.277
Guardianus pater poteſt ſtipulari pro monialibus, parte 2 quæſt. 106 num. 2 fol. 273
De Graduati inidonietate an poſſit opponi, parte 1 §.14 num.6 fol.112

H.

HÆreditariis debitoribus datur exceptio pendente actione reſciſſoria teſtamenti, parte 2 quæſtio.40 num. 9 fol. 177
Hypotheſis quæſtionis, parte 2 quæſt. 66 num 1 fol.215
Inter hortatorias & mandatorias formulas parum intereſt, parte 2 quæſt. 46 num. 4 fol.188
Hortatoria verba adjecta diſpoſitioni inducenti neceſſitatem obtemperandi, aſſumunt naturam verborum præceptoriorum, parte 2 quæſt. 46 num.5 fol. 188
Hoſpitalia ſub regum protectione conſtituta an ſubſint epiſcopo, parte 2 quæſt. 103 num.4 fol.168

I.

Societas Jeſu electione unius conſervatoris poteſt variare, parte 2 quæſt.23 num.3 fol.160
Imperatores ferre legem nequeunt præjudicialem conſervatoriis, parte 2 quæſt, 115 num.7 fol.286
Ignorantia excuſat conſervatorem, & qualis eſſe debeat, parte 2 quæſt.22 num 4 fol.160
Ignorantiarum diverſæ ſpecies earumque explicationes & de ſcienter vel per ignorantiam craſſam violantibus privilegia exemptionum, parte 2 quæſt.78 num. 1.2 & 3 fol.239
Illicitum non fit licitum ſi perveniat ad finem licitum, parte 3.qu.25
Ignorantia qualis excuſet ordinarium, p.1 §. 4 num.11 fol.39
Immunitas non violatur per inveſtigationem delinquentis, parte 2 quæſt.31 nu. 2 fol.166
Indultorum & privilegiorum differentia, parte.1 §.1. nu.23
Inquiſitio quando non neceſſaria, parte 1 §. 7 num.36 fol.68
Inquiſitores dicuntur delegati ad generalitatem, non ad univerſitatem cauſarum, parte 2 quæſtion.16 ſubalt. numer.11 fol. 152
Injuriarum actione poteſt quis experiri adverſus frivolum appellatorem. part. 2 qu. 36 nu.3 fol.170
Inſaniam an incurrant condemnati per vigintiduumviros, parte 3 quæſt.28
In omni inhibitione influit clauſula quatenus de jure licet, & an inhibitio facta ad inſtantiam principalis proſit fidejuſſori, parte 2 quæſt. 106 numer 21 & 22 fol.280
In inſtantia prima cognoſcunt conſervatores, parte 2 quæſt.103 numer. 2 fol. 270
De incarceratione facta per conſervatores, parte 2 quæſt.97 & 98 fol.259
Pœna impoſita incarceranti non eſt infligenda incarcerare volenti, & quid ſi manus ſit injecta, parte 2 quæſt 98 num. 3 & 4 fol.258
Duplex eſt interventionis ſpecies, parte 2 quæſt.101 num.1 fol.261
Inhibitio emanata in favorem principalis fidejuſ-

fidejuſſori ejus prodeſſe non poteſt, part. 2 quæſt. 105 num. 4 fol. 272

Injuriarum tenetur qui temerè quempiam vexat judicio vigintiduumvirali, parte 3 quæſt. 22

Quoad inſtantiam primam bulla explicatoria Concil. Trident. parte 1 §. 13 num. 6 fol. 100

Injuriatus an injuriantem vocet coram judice injuriati, parte 2 qu. 114 num 2 in fin. fol 192

Inſtallatio quandoque ſpectat ad Decanum de conſuetudine, parte 2 quæſt. 68 num. 6 fol. 222 & de juriſdictione decanorum & Prælatorum Collegiorum eccleſiaſticorum, ibid.

In inſtantia prima poſſunt exemptorũ cauſæ tractari coram conſervatore activè & paſſivè, part. 2 q. 117 num. 1 fol. 299

Introductum in favorem, non eſt convertendum in odium, parte 2 qu, 27 num. 2 fol. 163

In prima inſtantia non eſt diſpendioſum exemptis convenire activè & paſſivè coram conſervatore, parte 2 quæſt, 27 num. 5 fol. 164

Intellectus, cap. 11 ſeſſ. 25 de reform p. 2 qu. 33 nu, 1 fol. 167

Inferior non poteſt legem dare ſuperiori, fol. 373

Inferiores non poſſunt juri ſuperiorum præjudicare, parte 2 quæſtion. 65 num. 2 fol. 214

An in integrum reſtituere poſſit delegatus principis adverſus ſententiam diffinitivam, parte 2 quæſtion 49 nu. 6 fol. 192

An in integrum reſtituere poſſit delegatus nuntii apoſtolici adverſus ſententiam ſublationis clauſulæ inhibitoriæ, p. 2 qu. 49 nu. 11 fol. 192

Interpretationem ſumit diſpoſitio principis à jure communi, & conſtitutio confirmans interpretationem ſumit à confirmata, & ceſſante confirmationis cauſa, ceſſat confirmatio privilegii, parte 2, quæſtione 54 numero 6. & 7. & 8 folio 201

In prima inſtantia adiri poteſt conſervator per viam appellationis & etiam querelæ, parte 2 quæſtione 66. numero 5 folio 216

Inventarii ad confectionem citati an debeant comparere, parte 2 quæſt. 44 num. 5 fol 184

Interdici poteſt civitas epiſcopalis per conſervatorem, p. 2 qu. 75 fol. 233

Interdici poſſunt terræ ob delictum dominorum, p. 2 q. 76

Inducta in gratiam, non debent converti in perniciem, p. 2 q. 69 nu. 10

Iter adornare quando quis dicatur & quantum cenſeri debeat tempus præparatorum ad iter, part 2 qu 89 num. 1 & 2 fol. 252

Iudex ordinarius ſi ejus juriſdictio alteretur, per reſcriptum efficitur delegatus p. 2 quæſt. 16 ſubalt. nu. 16 fol. 153

Iudicem nemo dedignari debet, quem elegit, p. 2 q. 17 nu 1 fol. 165

Iudicis requiſiti quale ſit officium, fol. 358 num. 9

Iudex ad executionem requiſitus exceptiones altiorem indaginem requirentes non admittit, fol. 358 nu. 10

A Iudicis requiſiti ſententia ad quem ſit appellandum, fol 358 nu. 11

Iudices deputati in cauſis damnorum non cognoſcunt de aliis cauſis mixtis, fol. 383 num 2

Iudicandum non eſt juxta tenorem ſupplicæ, fol. 321

Iudicandum ſecundum tenorem privilegiorum, p. 2 q. 106 nu 4 fol. 275

Iudex eccleſiaſticus ex officio revocat eccleſiaſticum ſe juriſdictioni laicæ ſubjicientem, diœceſanuſque cognoſcit de injuria illata clericis, p. 2 qu. 116 num. 3 & 4 fol 298

Iudices judicantur tantum ob ſordes & corruptiones, p. 3. q 36 nu. 4

Iudex

Digitized by Google

Iudex ob injuſtam ſententiam non tenetur, dummodo abſint ſordes, parte 3 quæſt. 19 num. 7
Iudex clementior lege eſſe non debet, p. 3 q. 19 nu. 5
Iudex etiam iniquè judicans jus dicit, par. 3 qu. 12
Iudex quod de facto facit, de facto tollere poteſt, p. 3 qu. 15
Iudices an præſumantur dati ad poſtulationem partium, parte 2 quæſt. 27 num. 4 fol. 164
Iudicis juſſus non habentis juriſdicti onem, non excuſat, p. 2 q. 42 nu. 1 fol. 179
Solvens alteri auctoritate ejus, qui non eſt Judex competens, non liberatur, p 2 q. 42 num 3 fol 180
Iudices eccleſiaſtici bona immobilia non alienant, p. 2 q. 53 nu. 9 fol. 200
Iudices gerunt vicem Dei, apud quem acceptatio non eſt perſonarum, p. 2 quæſt. 62 num. 6 fol. 211
Primus judex poſt Pontificem eſt conſervator unaque juriſdictio per aliam debet adjuvari, parte 2 quæſt. 60 num. 3 & 4 fol 216
Iudicii ſeu fori unius electio non excludit aliud, p. 2 qu 60 nu. 9 fol. 217
Iudicii prorogatio non obeſt tertio, parte 2 qu. 40 n 4 fol 176. & Iudicium turbantia, p. 1 § 7 nu. 31 fol. 66
Iudex ad quem acta cauſæ remittuntur, an ad aperturam opus habeat citatione, p. 1 §. 7 nu. 22 fol. 64
Iudex debet omnia rimari, parte 1 §. 7 nu. 26 fol. 65
Iudex quouſque dicatur functus officio, p. 1 §. 7 nu 42 fol. 69
Iudex an teneatur aſſumere aſſeſſorem, p. 1 § 14 nu 16 fol. 114
Juris executio non habet injuriam, p. 3 qu. 15 num. 2
Iudex an teneatur ſequi Conſilium aſſeſſoris, p. 1 §. 14 nu. 16 & ſeq. fol. 114
Lex juriſdictionis & lex diœceſana, p. 1 § 3 nu. 37
Iuriſdictionem univerſalem an delegati poſſint ſubdelegare, fol. 355 nu. 4
Iuriſdictionem eccleſiaſticam impedientes incurrunt cenſuras bullæ cœnæ Domini, p. 1 §. 16 n. 1 fol. 118 & quæ dicantur libertati eccleſiaſticæ adverſari, ibid.
Juriſdictio ordinaria quando cenſeatur excitata, p. 1 §. 7 n 34 fol. 167
Iuriſdictio inferioris propter negligentiam devolvitur ad ſuperiorem, p. 1 § 6 num. 4 fol. 48 privaturque quis juriſdictione ob negligentiam, ibid. nu. 9 fol. 49
Iuramentum perhorreſcentiæ an ſufficiat, p. 1 §. 13 nu. 15 fol. 108
Juris Canonici excellentia, parte 1 §. 14 n. 3 fol. 111
Ius Canonicum juris civilis ſuſtulit rigorem, p. 1 §. 7 nu. 2 fol. 54
Irritans clauſula irritat inhibitiones, commiſſiones & appellationes, parte 1 §. 13 n. 18 fol. 108
Iuriſdictionem, quam non habent uſurpantes peccant, eoſque poteſt ordinarius coercere, parte 3 quæſt. 40 num. 6 fol. 411
Iuriſdictio Officialis Leodienſis duplex, ſpiritualis & temporalis, parte 3 quæſt. 40 num. 61
Poſſunt Juriſdictionem cauſarum arduarum præſcribere prælati inferiores, p. 2 qu. 6 nu. 1 fol. 136
Iuriſdictio ad univerſitatem cauſarum poteſt prorogari, parte 2 quæſt. 7 numer. 1 fol. 137
Iuriſdictio judicum ſpecialiter deputatorum puta ſcholarium, artificum, poteſt prorogari, p. 2 q 7 n. 2 fol. 137
Juriſdictio in exemptos eſt Papæ reſervata, p. 2 q. 41 nu. 8 fol. 178
Ordinario juriſdictionem exercenti in exemptos, non paretur, par. 2 qu, 42 nu, 2 fol 179
Iuriſdictio reſpectu territorii habet ſe adinſtar rei, cujus quiſpiam eſt Dominus, idq; propriè loquendo, p. 2 qu. 53 num. 5 fol. 199

Digitized by Google

Iuriſdictio conſervatoris non ideo inefficax, quod territorio careat, par.2 quæſt.53 n. 7 fol.200
Iuriſdictioni nihil eſt commune cum territorio, p.2 q.53 n.8 fol.200
Iuriſdictio ordinaria non competit capitulo in ſingulos de capitulo, p.2 q.64 num.1 fol.213
Iuriſdictionem à ſe abdicare non poteſt Pontifex, ſibique manus ligare, & an jus alteri quæſitum tollere cenſeatur, part.2 quæſt.67 num 2.3.& 4 fol.218
Iuſtitium ſi ſit, poteſt recurri ad conſervatorem, p.2 q.16 nu.1 fol.162
Ius non dicunt conſervatores extra locum conſervatorialem parte 2 quæſt.9 num. 3 fol 140
Ius antiquum non cenſetur ſublatum niſi quatenus in novo exprimitur, p. 2 qu. 104 nu 4 fol.271
ad Jus commune reditio eſt favorabilis. ib. num.5 fol.271
Quando jus alicui ex privilegio quæſitum tollitur, reditio ad jus commune non eſt favorabilis, ibid.n 6 fol.271
Ius quæſitum quando tolli cenſeatur per Papam & de intellectu reg. Caut. de non toll. jure quæſito, parte 2 quæſt. 112 nu 8 fol.285
Liber & ſubjectus nemo eſt, & res eadem diverſo jure cenſeri non debet in diverſo reſpectu, parte 2 quæſt.77 num .1. 2. & 3 fol.234
Legati cognoſcunt de appellationibus ad S. Sedem interpoſitis. fol.326 in fin.
Libertas eccleſiæ infringeretur ſi exemptiones & conſervatoriæ tollerentur, p. 2 qu. 115 n.9 fol.296
Lex pœnalis non eſt extendenda, & diſpoſitum in uno caſu, cenſetur etiam diſpoſitum in alio caſu illi æquiparato, p. 2 q. 98 nu.3 & 5 fol.258
Loci ſacri appellatione palatium comprehenditur, parte 2 quæſtion.45 numer.2 fol.185
Lovanienſium privilegiorum conſervatores juriſdictionem non habeant in exemptos Cleri ſecundarii diœceſis Leodienſis & plura de privilegiis dicti cleri ſecundarii, p.2 qu.118 nu.1 & ſeq. fol.307 & 308
Lites damnoſæ ut & diſcordia etiam privata, parte 1 § 1 num.18
Libertas eccleſiaſtica quæ dicatur & in quibus conſiſtat, parte 1, §. 1 numer 9
Lex juriſdictionis & diœceſa. ibidem numer.37

L.

Laici retinendo res exemptorum peccant, p.2 qu.115 nu.10 fol.296
Lateranenſis conſtitutio eſt in viridi obſervantia niſi Pontifex illi deroget, ſicuti per varias bullas extitit derogatum, par.2 q 55 n.1 & 2 fol.202
Legatus repræſentat vices Papæ, p.2 qu.16 ſubalt.n.20 fol.154
Legis aut privilegii caſus tollit omnem ambiguitatem, parte 2 quæſt. 117 num.3 fol. 300 & legis caſus ubi eſt, ulterius dubitandum non eſt, fol.349
Libertas eccleſiaſtica in quibus conſiſtat, p 2 q.117 n.12 fol.104

M.

Malitiis non eſt indulgendum, p.2 q 48 nu.5 fol.190
Matrimoniales cauſæ & criminales æquiparantur, parte 2 quæſt. 96 num. 1 fol.256
Mendicantes poſſunt in ſuis eccleſiis concionari ſine licentia ordinarii. fol. 334 num.10
Mendicantes, Lectores, graduati non ſubiiciuntur examini, fol.314 num.14
Mendicantes exempti à juriſdictione ordinarii, fol.335
Mendicantes ad quas proceſſiones teneantur, fol.341

Mendi-

Digitized by Google

Mendicantium ordinum conſervatoria, fol.344.nu.64
Mens Pontificis eſt ne partes ſumptibus graventur, parte 2 quæſtion.12 num.2 fol 143
Mens in privilegiis prævalet ſcripturæ, ibi. nu.3 fol 143
de Mercede & muneribus conſervatorum, parte 2 quæſt.13 numer 2. 3. 4 & 5 fol. 144 & 146
Metum juſtum cauſant cenſuræ ordinarii in exemptos, metuſque reddit actum nullum, parte 2 quæſtion.95 num. 3 & 4 fol.255
Myſtagogi ſeu patres monialium eodem quo moniales privilegio gaudent, par. 2 q.99 nu.3 fol.259
Moleſtia eſt juris & facti, par.2 qu. 34. n.1 fol. 169
Clauſulæ non permittentes ab aliquo moleſtari effectus, ibid.
Milites Sancti Joannis Hieroſolymitani etiamſi delinquant extra clauſtra, puniri ab ordinario non poſſunt, p.2 qu.102 n. 10.fol.294
Moleſtari timens poteſt coram ſuo judice prævenire, præveniendo poteſt executio impediri, p.2 quæſt.117 num.9 & 10. fol.203
qui Moleſtari timet, poteſt creditorem prævenire, & an conſervatores poſſint præveniri ad excluſionem aliorum judicum, parte 2 qu.117 num.6.7. & 8 fol. 300 & 301
an Monachi obligationi poſſit accedere fidejuſſor, parte 2 quæſt. 106 num. 3 fol.274
Monachi qualiter ſubiiciantur ordinario, par 2 q.110 fol.283
Monialium exemptarum confeſſores ſunt exempti, parte 2 quæſtion.99 numer.1 fol.269
Monaſteria monialium exemptarum reguntur ab Epiſcopo uti S Sedis delegato ſpiritualiter ſed non temporaliter. par. 2 q 69.n.2 fol.259
pro Monialibus poteſt ſtipulari pater Guardianus, parte 2 quæſtion.106 num. 2 fol.274
Moniales exemptæ, fol.335
Monitionem Trinam debet præmittere conſervator ante excommunicationem, eaque debet eſſe perſonalis aliquot caſibus exceptis, par.2 qu.79 n.2 & 4 fol.241 & 242
Monitio præmittenda quandoque non eſt, ibid.nu.3
Poteſt ſine monitione prævia excommunicare Epiſcopus in ſua viſitatione non admiſſus, par.2 quæſt. 79 num.6 fol 242
An ſine monitione prælati regulares excommunicare ſuos monachos poſſint, p. 2 q 79 n.7 fol.242
ſine Monitione prævia poteſt coerceri delictum in præſentia Judicis commiſſum, par.2 qu.79 nu 8 fol.241
Monitione non prævia ſi excommunicatio feratur, an ſubſiſtat. & de excommunicatione canonis aut executoris, ibid.num.9 & 10 fol.242.& 243
Quid ſi ſine monitione prævia non poſſit procedere delegatus? qualiſque & quanta debeat eſſe dilatio, ibid.numer.11 fol.243
Monitionem præcedentem non requirit excommunicatio legis. par.2 qu. 81 nu.5 fol.245
Mutilari an poſſint conſervationes, parte 2 quæſt.74
Mutatione non extinguitur privilegium quod eſt compatibile cum ſtatu mutato. p.1 q.69 n.9
Moderari quid ſit & ratio moderationis exemptionum, p.1 §.1 n 29 & 30
Quid item Metropolitanus & qualis ſit juriſdictio Metropolitani in ſubditos ſui ſuffraganei, par.1 §.2 num 6 & 7
Monachi non comprehenduntur clericorum appellatione. p 1 §.1 num.13
Miſericordia ſeveritate, & ſeveritas miſericordia eſt temperanda. p.1 §.4 n.14 fol.39

Monitio quotuplex, & an unica monitio ſufficiat, p.1 ¶ 5 n.11 & 12 fol.44 & 45 & p.1 ¶.18 n.11 fol.13
Habitus non facit monachum, part.1.¶.8 nu 6 fol.80
Moniales exemptas an diœceſanus viſitet, cui competat viſitatio, & an Conſtitutio comprehendat moniales omnes, quid ſi Collegium ſit mixtum, vel cœnobium alteri ſubſit, quid de Canonicatibus ſecularibus, quid ſi exemptæ ſint moniales à viſitatione, & an ſint tales, p.1 ¶ 11 n.1,2 3.4.5.& 6 fol.93 & ſeq.

N.

NEgligentiæ ex cauſa an Judices teneantur, part.3 qu.19 & 20
Negligentia prælati qualiter probetur, p.1 §.6 nu.1 fol.47
Negligentes qui dicantur, p.1 ¶.5 nu.1 fol. 42 & par 1 ¶ 6 num.1 fol 47
ob Negligentiam fit devolutio juriſdictionis ad ſuperiorem, d. ¶.6 num 4 fol.48
Ob negligentiam privatur quis juriſdictione, d p.1 §.6 n.9 fol.49
Non uſu an exemptiones & conſervatoriæ amittantur, p.2 q.111 fol. 284 & quid in participantibus. ibid.
Notarii unde dicti, p.1 ¶.8 n.1 fol.79
Notarii ſedis Apoſtolicæ qui dicantur, & an ſint in dignitate, parte 1 ¶ 8 n.1 fol.79
Notarii conſervatorum exigunt ſalarium, parte 2 q.15 n.1 fol.146
Notariis obſtat præſumptio maleverſationis in officio, p.2 q.15 n.2 fol.146
Notarios quis deſignare poſſit, & quales in cauſis quæ agitantur, & an illegitimus & malè affectus poſſit eſſe notarius, p.2 q.15 n.3 & 4 fol.146
Nominis habenda non eſt ratio ſed effectus, p.2 q 68 n.3 fol.222
Pontifex tollit nullitates, & Conſtitutio clementis tollit nullitates, par.1 §.7 nu.6 & 7 fol.60
Nulliter procedens an præſumatur doloſè procedere, p.3 q.38
Nullam ſententiam ferens an poſſit à vigintiduumviris coerceri, par.3 q.36
Nullitas coram eo judice proponenda, qui eam commiſit, parte 3 quæſt 40 num.2 fol 409
Nulliter excommunicatus quomodo ſibi conſulat, p.2 qu 73
Nullitas poteſt per tertium opponi, p.2 qu. 40 nu.2 fol 175
Nullitas ex officio poteſt aliquando à judice ſuppleri, ibid.n.3 fol.176
Nullitas poteſt ſemper proponi tam ab exempto quam ei adhærenti, p.2 q.40 n.5 fol.176
Nuntii à procuratore differentia, part.1 ¶.7 nu.18 fol.64
Nuntii Apoſtolici an cognoſcant de cauſis appellationum ad S. Sedem interpoſitarum, fol.316 nu.21

O.

OBedientia in quo verſatur, parte 1 ¶.1 nu.38
ab Obedientia pendet nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ.
Officium qualiter uſurpetur differatque à dignitate, d.par.1 §.8 nu.3 fol.79
Officialis juriſdictio eſt ſuſpenſa Epiſcopo ſuſpenſo, parte 2 quæſt 16 ſubalt.nu. 22 fol.154
Officialis generalis non poteſt ſe intromittere virtute generalis juriſdictionis de cauſa ſemel ab eo exempta, par.2 qu. 16 ſubalt.n.23 fol.155
Official. Leod adverſus diffinitivas à ſe latas ſolet reſtitutionem concedere, & quid ſi cauſa ad ſuperiorem remittatur, & quid ſi ad collegam, p.2 q. 49 num. 8,9.10 14 & 17 fol.192,193 & 194
Officialis Leodienſis res ſuæ diœceſis dubias poteſt explicare, p.3 qu.40 num 5
Officialis Leodienſis ampla poteſtas etiam in

ſ in vigintiduumviros, p.3 qu. 40 num.4 fol. 410

Officialis Leodienſis criminales & arduas cauſas poteſt advocatis ſuæ Curiæ decidendas committere, p.3 qu. 40 nu. 5 fol. 409 & qu.13 fol.386

Ordinarius qui pro executione ſententiæ contra exemptum aditur, poteſt cognoſcere de nullitate ſententiæ, par.2 qu.40 nu.6 fol.176

Inter mandatorias & hortatorias formulas parum intereſt, & hortatoria verba adjecta diſpoſitioni inducenti neceſſitatem obtemperandi aſſumit naturam verborum præceptoriorum, aucupia tamen verborum reijcienda, p.2 qu.46 nu 4.5. & 6 fol.188

Ordinarius non exequitur ſententiam notoriè iniquam, fol.557.n.4

Ordinarii pleriqne adlaborant ut exemptos ſuæ juriſdictioni ſubiiciant, fol.335

Ordinariorum exceſſibus occurrit Summus Pontifex, fol.334

Ordinario exercenti juriſdictionem in exemptos non paretur, p.2 q.42 n.2 fol.179

Ordinarius habet plus juris in exemptum quam in extraneum, multaque poteſt in exemptos auctoritate delegata, & in dubio judicandum pro ordinario, Quid ſi Concilium Trident. non ſit receptum? part.2 quæſt.45 nu.9 & 7 fol.189. & 187

Ordinarius utrum reſcribendo exemptis utatur verbis mandatoriis vel negatoriis cum hujuſce quæſt. hypotheſi part. 2 q 46 nu.1 fol.187

Ordinarius poteſt uti verbis præceptis ibidem nu.2 fol 188

Ordinariis æquiparantur conſervatores part.2 q.49 nu.3. fol.192

Ordinarius juriſdictonem à ſe abdicare non poteſt parte 2 quæſt.49. num.4. fol. 192

De ordinarii pœna incarcerantis regularem exemptum, parte 1 § 4 nu.8 fol.38

Ordinarius an præſumatur ſcire crimen cõmiſſum parte 1 §.4 num.10 fol 39

Ordinarium qualis ignorantia excuſet d § 4 nu.11 fol 39

Ordinarii qui dicantur parte 1 § 5 nu.3 fol 43

Ordinarius an apprehendere poſſit exemptum parte 1 § 6 num.13 fol.50

Ordinarius an ſubdeleget examen teſtium parte 1 §.6 num.16 fol.51

Ordinarii advigilare debent ut proceſſus formatus contra exemptos Romam deferatur parte 1 §.7 nu.21 fol.64

Ordinarius in dubio an ordinaria vel delegata autoritate procedere cenſeatur, parte 2 quæſt.109 fol 282

Ordinarius multa plura poteſt adverſus exemptos delegata quam ordinaria poteſtate, parte 2 quæſt.107 num. 5 fol. 281

Ordinarius procedens ordinaria poteſtate, cum delegata procedere deberet, malè procedit, parte 2 quæſt 108 fol.281

Ordinum mendicantium qui ſint conſervatores, fol.370

Ordo mendicantium plus prodeſt eccleſiæ, quam alii ſtatus Eccleſiaſtici, fol.330

Ordo mendicantium non aſtringitur ad petendam licentiam ab ordinario pro munere concionandi, ut nec pro confeſſionibus audiendis, fol.334

Ordini Benedictino minor præſcriptio non obſtat quam 60 annorum, jureque participationis id extendi poteſt ad quoſdam alios Ordines, parte 2 quæſt. 57 num.2 & fol.204

Ordo à Papa datus ſi non ſervetur, actus eſt nullus, parte 2 quæſt.72 num.3

Ordo procedendi ad excommunicationem parte 2 quæſt.70 nu.6

Origo frequens bellorum & hujus cauſa, part.1 §.1 nu.20

P.

PAlatia quæ dicantur, parte 1 quæſt.45 n. 1, fol.85

Palatium Epiſcopale comprehenditur appellatione loci ſacri, part. 2 quæſt. 45 num. 2 fol. 185

Papa in dubio non cenſetur derogare privilegiis, part. 2 qu. 112 n 7 fol. 295

Papæ delegati poſſunt aliquando ab ordinariis coerceri, part. 3 quæſt. 40

Participatio privilegiorum an & quatenus ſe extendat, parte 2 quæſt. 60 nu 2

an Participatio competat dependenter vel independenter intereſt, part. 2 quæſt. 61 nu. 1 fol. 208 & de participatione privilegiorum, fol. 327

Partes quando ſunt diverſi fori, non attenditur continentia cauſæ, fol. 272

Particulæ & Sacris Canonibus, explicatio, part. 2 quæſt. 58 nu. 2 fol 205

Parochialis Canonica unde introducta, par. 52 nu. 1. fol. 196

Paſtorale munus deſcribitur, parte 1. §. 1. num. 7

Patriarchæ an viſitent, parte 1 §. 2 num. 4

Patriarchæ an juriſdictionem habeant in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum, parte 1 §. 2 num 5

Perinde eſt an quis coram Papa vel ejus delegato conveniatur, part. 2 quæſt. 107 nu. 5 fol. 281

Philoſophi quidam cenſuerunt amicitiæ cauſa à jure recedi poſſe, & Auli Gellii hac de re refertur ſententia, & quid Cicero & poſterioris ævi juriſconſulti cenſuerunt, parte. 2 quæſt. 62 num 1. 2. & 3 fol. 209

Parochialis Canonica unde introducta, in quibus conſiſtat, cum quæſtionis deciſione, parte 2 quæſt. 52 nu 1 2 & 3 fol. 196 & 197

Peregrinantes gaudent privilegio Romipetarum, & religionis favor alios excellit favores, parte 2 quæſt. 85 numer. 1. & 2 fol. 249

Pœnalia non debent extendi parte 2 qu. 43 nu. 5 fol. 183

a Pœna contumaciæ ad pœnam geminandæ ſolutionis illatio fieri non poteſt. p. 2 qu. 43 nu. 4 fol 183

Pœnæ ſine dolo infligi non ſolent. parte 3 quæſt 16 nu 3

Pœnæ pecuniariæ ſurrogantur in locum corporalium, parte 3 quæſt 16

Poteſtas Epiſcopalis tripartita, parte 1 §. 1 num. 10

Pontifex cur baculum paſtoralem non geſtet, parte 1 §. 1 num. 3

Pontifex præſidet univerſali eccleſiæ, parte 1 §. 1 nu. 4

Pontifex pro ſperitati eccleſiæ advigilat, p. 1 §. 1 num. 8

Pontificum prima ſollicitudo eſt pax & quies eccleſiæ, part. 1 §. 1 num. 15

Pontifices diſſidia conciliant, ibidem num. 17

Pontifex ſcire dicitur, quod ab aliis audivit, parte 1 §. 2 nu. 1

inſigne Divi Bernardi encomium Summi Pontificis, parte 1 §. 4 num. 1 fol. 35

Pontifex reſcribendo ordinariis, num eorum juriſdictionem excitare vel delegare videatur, parte 1 §. 6 nu. 12 fol. 50

Pontifex & Conſtitutio Clementis tollunt nullitates, parte 1 §. 7 num. 6 & 7 & 59 & 60

Pontificum defunctorum memoria debet eſſe laudabilis, etiam ſi illaudatè vixiſſent, parte 1 § 8 nu. 5 fol. 80

Pontifex poteſt conſtitutioni derogare, p. 1 §. 11 fol 96

Pontifex ſpeciali favore proſequitur exemptos, parte 2 quæſt 36 nu. 1 fol. 170

Pontifex non cenſetur velle jus tertio quæſitum tollere, parte 2 quæſt. 87 nu. 4 fol. 252

Pontifex utrum revocare poſſit exemptiones conſervatorias, & an ſibi manus ligare poſſit, juriſdictionemque à ſe abdicare, & an jus quæſitum tollere cenſeatur, parte 2 quæſt. 67 num. 1 2, 3. 4. fol. 218

Poſſeſſionis datio ſpectat ad Archidiaconum,

num, parte 2 quæſt. 68 num. 7 fol. 222
Potentia unde ſit metienda, parte 1 §. 13 nu. 11 fol. 107
Prælati inferiores poſſunt cauſarum arduarum juriſdictionem præſcribere. parte 2. quæſt. 6 num. 1 fol. 156
Prælati inferiores non poſſunt præſcribere territorium, parte 2 quæſt. 53 num 4 fol. 199
Prælati inferiores qui ordinariam juriſdictionem præſcripſerunt, poſſunt eam non obſtante Concilio Tridentino exercere, parte 2 quæſt. 96. nu. 3 fol. 256
Prælati regulares an ſine monitione excommunicare ſuos monachos poſſint, parte 2 quæſt 76 nu. 7 fol. 242
multi Prælati utrumque habent gladium, & poſſunt utroque gladio uti, parte 2 quæſt 80 fol. 244
Prælatus non eſt de ſeveritate à ſubdito arguendus, parte 1 §. 3 num 6
Prælati dicuntur medici ſpirituales, parte 2 §. 4 num. 3 fol. 35
Prælati negligentia qualiter probetur, part. 1 §. 6 nu 3 fol. 47
Prælatura judicanda eſt ex conſuetudine, parte 2 quæſt. 68 nu. 4 fol. 221
Prælaturæ & majoritatis ſigna quæ ſint, p. 2 qu. 68 nu. 5 fol 222
Præſcriptione an vigintiduumviri juriſdictionem quæſiverint, parte 3 quæſt. 31 & de præſcriptione plura, d. parte 3 quæſt. 13 num. 3 fol. 386 & parte 2 fol. 195 & fol. 204
Prævenire poteſt debitor ſuum creditorem & plura de præventionis materia, parte 2 quæſtion. 117 numer. 6. 7. 8. 9 & 10. fol. 300. 301. 302
Per præventionem acquiritur jus pacti, p. 2 quæſt 87 num. 3 fol. 251
Præſumpſerit verbum, Qualiter ſit intelligendum, parte 1 §. 2 num. 15
contumax non poteſt excipere de præventione fori, parte 2 quæſtion. 6 num. 8 fol. 117
Principes ſunt conſervatores, fol. 370 numer. 3
Principes ſæculares an poſſint ſuos ſubditos à conſervatorum juriſdictione liberare, parte 2 quæſt 125 fol 295
Principem adeuntes atteſtari poſſunt ſi periculum ſit in mora, parte 2 quæſt. 88. nu. 3 fol. 251
Principes an veniant ſub diſpoſitione generali, parte 1 §. 17 num. 3 fol. 119
Principes non poſſunt legem dicere decimis, parte 2 quæſt. 39 num. 5 fol. 173
Princeps non cenſetur velle præjudicare tertio, idque niſi unum caſum excipiat, in quo declaret ſe nolle præjudicare, parte 2 quæſt. 59 nu. 1. 2. & 3 fol. 306
antequam quis jure ſuo privetur, terminus à à lege vel homine debet præcedere, parte 1 § 6 nu 5 fol. 48
in favorem Principalis inhibitio emanata fidejuſſori ejus prodeſſe non poteſt, parte 2 quæſt. 109 nu. 3 fol. 272
Principaliter qui cognoſcere non poteſt, an incidenter poſſit, parte 3 quæſtion. 40 num. 4
Privilegiorum & indultorum differentia, p. 1 §. 1 nu. 23
Privilegium in corpore juris clauſum difficilius tollitur, parte 1 §. 18 numer. 8 fol 122
Privilegia regularium confirmantur, fol 340 num. 54
Privilegia repugnantia conſervatoriis non ſubſiſtunt, parte 2 quæſt. 115 numer. 6 fol. 296
Privilegiatus contra privilegiatum an utatur privilegio, parte 1 quæſtion. 114. fol. 287
Privilegium Caroli V. conceſſum patriæ Leodienſi, parte 2 quæſt. 116 fol. 299
Privilegia realia ſunt perpetua parte 2 qu. 24 nu 3 fol. 161
Privilegii retortio non datur in privilegiis motu proprio conceſſis, parte 2 quæſt. 27 nu. 3 fol. 163

exempti poſſunt ſe tueri Privilegio Romanæ Eccleſiæ adverſus quam præſcriptio minor quam centenaria non currit, parte 2 quæſt. 50 num. 3 fol. 195
Privilegia eximunt à ſubjectione, ſed non à ſituatione, parte 2 quæſt 53 num. 3 fol. 198
Privilegiorum confirmatio ceſſat ceſſanti confirmationis cauſa, parte 2 qu. 54 nu. 8 fol. 200
Privilegia quibus non eſt derogatum manent ſarta tecta, & à jure antiquo non eſt recedendum, niſi quatenus novo jure exprimatur, parte 2 quæſt. 56 num. 3 & 4 fol. 203
Privilegia an non per uſum amittantur, p. 2 quæſt. 57 nu. 1 fol. 204
Ordini Benedictini minor præſcriptio non obſtat quam 60. annorum, Jureque participationis id extendi poteſt ad quoſdam alios ordines, parte 2 quæſt. 57 numer. 2. 3 fol. 204
Privilegiorum Societatis Jeſu confirmatio eſt ampliſſima, & confirmatio privilegiorum latiſſimè interpretanda in præjudicium confirmantis, parte 2 quæſt. 58 n 1. & 3 fol. 205
Privilegia conceſſa religioſis non extenduntur ad religioſas ejuſdem ordinis niſi ſpecialiter ita diſponatur, parte. 2 quæſt, 60 num. 1 fol. 207
Privilegiorum participatio an & quatenus ſe extendat & quid ſi obſervantiæ religionis repugnent, aut ordo non utatur, parte 2 quæſt. 60 num. 2. 3. 4 & fin. & an participatio competat dependenter vel independenter intereſt, parte 2 quæſt. 61 nu. 1 fol. 208
Privilegium non cenſetur priori pacto derogare, parte 2 quæſt. 118 n. 19 fol. 310
Privilegia exemptionũ ſcienter vel per ignorantiam craſſam violantes incidunt in cenſuras eccleſiæ, & cenſuræ aliæ ſunt legis, aliæ hominis, part. 2 quæſt. 78 num. 2. 3. 6 fol 239 & 240
Privilegio non gaudet Romipeta delinquens, part. 2 quæſt. 86 nu. 1 fol. 260
Privilegium Romipetarum durat, quamdiu eorum negotia. ceſſante cauſa privilegii, ceſſat effectus, part. 2 quæſt 90 num. 1. 2 fol. 263
Privilegiorum ſeries eſt attendenda, part. 2 quæſt 98 nu. 11 fol. 259
Privilegium conſortis non extenditur ad conſortem, part. 2 quæſt 106 nu. 24. fol. 208
Privilegia ſunt reciproca, part. 2 quæſt. 103 num. 13 fol. 263 Quando tollitur jus ex privilegio alicui quæſitum, reditio ad jus commune non eſt favorabilis, part. 2 quæſt 104 num. 6 fol. 271
Privilegia exemptorum ad fidejuſſores eorum non extenduntur, part. 2 quæſt. 105 num. 1 fol. 271
Privilegiorum eccleſiæ turbatores excommunicantur, part. 2 quæſt, 117 nu. 11 fol. 204
De Privilegiorum Lovanienſium Conſervatoribus, & de privilegiis cleri ſecundariu Diœceſis Leodien. part. 2 quæſt. 118 num. 1 & ſeq. fol 307. 308
Privilegia non admittunt ratiocinationem à majoritate rationis, nec à contrario, vel ſubaudito ſenſu, part. 2 quæſt. 1. 8 nu. 16 fol. 310
Procedere non poſſunt delegati niſi exhibitis litteris ſuæ delegationis, citatique comparere non tenentur. Aliud de conſervatoribus, qui non tenentur edere diploma conſervatoriale, licet tutius ſit exhibere, cum faciendum ſit quod alii prodeſſe nobis obeſſe non poteſt, & quia malitiis non eſt indulgendum, part. 2 qu. 48. nu. 2 3. 4, & 5 fol. 190
Proceſſus ex capite incongruo non ſuſtinetur, ſed ex capite congruo, fol. 355. n 6
Prooemium dicitur cauſa finalis conſtitutionis, & ratio eſt mens legis, part. 2 qu. 84 nu 2 & 3 fol. 249
Præſcribi poteſt cognitio cauſarum arduarum, part. 3 quæſt. 13 num. 3 fol. 386
Præſcriptio minor ordini Benedictino non

obſtat quam 60. annorum, Jureque præſcriptionis id extendi poteſt ad quoſdam alios ordines, part. 2 quæſt. 57 num. 2 & 3 fol. 204
Præſcriptia alia eſt activa, alia paſſiva, & exemptio præſcriptione acquiſita, poteſt per conſervatores defendi, part. 2 qu. 30 num. 1 & 2 fol 195
Prorogationis ſpecies quatuor ſunt: de prorogatione rei ad rem, loci ad locum, temporis ad tempus, perſonæ ad perſonam, & de prorogatione cauſarum meri & mixti imperii, part. 2 quæſt. 7 num. 4. 5. 6 7. 8 & 9 fol. 137 & 138
Non poſſunt progreſſum judicii impedire Romipetæ, part. 2 quæſt 87 n. 5 fol 125 1.
Protoproxia eſt judicii luceum & ſpecies, p. 2 quæſt 88 nu. 2 fol. 251
Proteſtatio an interrumpat conſuetudinem, part. 2 quæſt. 68 nu. 12 fol. 224
Legitimus procedendi modus quis ſit, p. 1 §. 7 nu. 38. fol. 68
Proprium quid dicatur, part. 1 §. num. 17 fol. 63
Proventus, obventiones, fructus, reditus quid ſint part 1 § 13 nu. 4 fol 99
Proviſus Apoſtolicè, an poſſit adverſus Capitulum impetrare à conſervatore mandata de immittendo, 216
De punitione quæ congrua non fuit, part. 1 §. 4 nu. 15 fol. 40
Puniendus eſt in eo in quo quis deliquit, par. 1 §. 6 nu. 8 fol. 49

Q.

QUalitas præponderans in actu mixto eſt conſideranda, part. 2 quæſt. 7. num, 3 fol. 137
Qualis ſit juriſdictio Metropolitani in ſubditos ſui ſuffraganei, part. 1 §. 2 num. 7
Quid item Metropolitanus, ibidem nu. 6
Qualitas potentior attrahit in ſe totum mixtum.
Qualificatus in una Diœceſi, non debet in alia qualificare, fol. 334
Quæſtio an ſit favorabilis vel odioſa, primæ eſt inſpectionis, part. 2 quæſt. 112 num. 1 fol 185
Quæſtio incidens quando cognoſci poſſit per iudicem datum fol. 380. n 6
Quæſtiones incidentes an tractari poſſint coram viginti duumviris parte 3 qu. 40

R.

REceſſus à jure eſt odioſus part. 2 quæſt. 112 nu 3 fol. 285
Recurrens ad conſervatorem pendente appellatione a ſententia ordinarii an dicatur attentare, parte 2 quæſt. 113 fol. 286
Recognitio ſcripturæ privatæ poteſt coram ordinario, parte 2 qu. 29 nu. 3 fol 16[illegible]
Recurſum exempti habentes ad ordinarium, poſſunt à ſuis ordinariis puniri. fol. 335 nu. 1
Regulares & eorum eccleſiæ qualiter ſunt ordinario ſubjectæ, & an à ſuis conſervatoribus poſſint conveniri, parte 2 qu. 33 n. 2 fol. 168
Regulares ſubjacent punitioni ſuorum prælatorum, parte 1 §. 2 nu 14
Regulares quid ſi delinquant extra eorum clauſtra, parte 1 §. 4 num. 6 fol 37
Regulares quid ſi delinquant intra eorum clauſtra, parte 1 §. 4 nu. 7 fol. 37
Regularem exemptum incarceratus ordinarius excommunicatur, parte 1 §. 4 num. 8 fol. 38
Recuſationes frivolæ juriſdictionem non ſuſpendunt, parte 1 §. 13. n. 16
Recuſatio & appellatio ſymbolizant, ibid nu. 17 fol. 108
De recuſatione aſſeſſorum parte 1 §. 14 num 13. 14 15 fol 113
De recuſatione conſervatorum, parte 2 qu 10 nu. 1 2 & 3 fol. 140 & 141
Regularium bona decedentium ſpectare debent ad ordinarium quem fuerunt profeſſi, fol. 336
Regulares poſſunt ordinari à non ſuo ordinario, fol. 357

Regu-

Regulares ad curam animarum præfici non debent niſi prævio examine ordinarii, fol. 338 nu.36

Regulares ad quæ onera teneantur, fol.338 num.37

Regulares de Criminibus exceptis conveniuntur coram ordinario, idem ſi infringant ejus juriſdictionem, & quid ſi intra vel extra clauſtra delinquant, parte 2 qu.102 nu.2.3 4 fol.263

Regularium clauſtralia delicta non ſpectant ad ordinarium, & quid ſi ſint ſcandaloſa, parte 2 qu.102 nu.5 fol.263

Regularium delicta extra clauſtrum commiſſa an ſubijciantur cognitioni ordinarii, parte 2 qu.102 nu.7 fol.264

Regulares faciendo contra eorum privilegia, non præjudicant ſuperiori, parte 2 qu. 102 nu.8 fol.264

Regulares an in cauſis viſitationum ſubſint ordinario parte 1 qu 102 nu.11 fol.263

Regulares an ſubſint ordinario per modum juriſdictionis contentioſæ, tam agendo quam defendendo, parte 2 qu. 102 nu.12 fol.265

Rei neceſſarii & voluntarii an non comparere teneantur, parte 2 quæſt. 44 num.2 fol.184

Reipublicæ intereſt delicta non eſſe impunita, parte 1 §.3 nu 7

Reipublicæ intereſt lites citò finiri, parte 1 § 13 num.1 fol.98 & d. part. 1 §. 4 num. 2 fol.34

Ritè & rectè dictionum differentia, parte 1 §. 7 nu 5 fol 59

Reditus, fructus, proventus, obventiones quid ſint, parte 1 §.13 nu 4 fol.99

In reſcriptis nihil debet abundare, parte 1 §. 1 nu 82

Pontifex reſcribendo ordinariis num eorum juriſdictionem excitare vel delegare videatur, parte 1 §.6 nu.12 fol 50

Verba illa, auctoritate noſtra cognoſcas, vel æquipollentia, inſerta in reſcripto faciunt quem delegatum, parte 2 qu.16 ſubalt. n. 15 fol.152

Contra reſcripti formam ſi pronunciet delegatus, poteſt iterum cognoſcere, parte 2 qu.49 nu 20 fol.194

Idem ſtatuendum eſt à ſententiis deſertæ appellationis & abſolutionis ab inſtantia judicii, vel ſi error in ſententia commiſſus ſit d. parte 2 quæſt. 49 num. 21 & 22 fol.194

Res eadem diverſo jure cenſeri non poteſt niſi diverſo reſpectu, liberque & ſubjectus nemo eſt, parte 2 qu.77

Reditio ad jus commune eſt favorabilis, niſi tollatur jus ex privilegio alicui quæſitum, parte 2 qu 104 nu 5.6 fol.271

Religioſis conceſſa exemptio an extendatur ad religioſas, parte 2 quæſt. 106 num.5 fol.275

Religionis favor ſummus, & Religionis ſanctæque Sedis favore exemptiones conceſſæ ſunt, parte 2 qu.118 numer. 9.10 fol.309

Officialis Leodienſis ſolet adverſus diffinitivas à ſe latas reſtitutionem concedere, parte 2 qu.49 nu.8 fol.192

Inter appellationem & reſtitutionem differentia, parte 2 quæſtion. 49. numer.15 fol.193

Retentione rei ad alium ſpectantis vis cenſetur inferri, fol.349

Retentione debiti propriè non dicitur inferri injuria, parte 2 qu. 114. numer.3 fol.292

Retentione cenſetur vis inferri, parte 2 q. 66 fol.216

Reverſio ad jus commune eſt favorabilis, parte 2 qu.112 nu 4

Revocatio exemptionum an ſit cenſenda juris favorabilis vel odioſi, parte 2 quæſt. 112

Revocatio privilegiorum communium eſt odioſa dicta, qu 112 nu.5

De revocatione eccleſiaſtici per judicem eccleſiaſticum qui laicæ juriſdictioni ſe ſubjecit, parte 2 qu.116 nu.5 fol 298

Reverſis in urbem tempuſculum eſt concedendum

dendum ut quieſcant, parte 4 qu. 92 nu. 1 fol. 254
Romipetæ ſunt exempti, parte 2 qu. 83 nu. 1 fol. 247
Romipeta excommunicari non poteſt & Romipetarum infinitus numerus, parte 2 qu. 83 nu. 5 & 6 fol. 248
Romipetæ ij ſolum cenſendi ſunt qui negociorum cauſa Romam petunt & quid ſi quis recreandi cauſa Romam petat, parte 2 quæſt. 85 & 84 fol. 249
Romipetarum privilegio gaudent peregrinantes, parte 2 qu. 85 nu. 1 fol. 249
Romipeta delinquens privilegio non gaudet, parte 2 qu. 86 nu. 1 fol 250
Romipetæ non poſſunt progreſſum judicii impedire, parte 2 qu. 87 num. 5 fol. 231
Romipetæ arreſtari poſſunt ſi agatur de Chyrographi recognitione, parte 2 qu. 88 num. 4 fol. 252
Romipetarum privilegium durat quamdiu eorum negocia, ijſque etiam imputatur tempus reverſionis, & quantum illud tempus eſſe debeat, parte 2 qu. 90 fol. 253 & qu. 91 nu. 1 & 2 fol. 260
Reverſis ex urbe tempuſculum eſt concedendum ut quieſcant, parte 2 qu. 29 nu. 1 fol 254

S.

DE Salario aſſeſſorum conſervatorum & unde dicatur ſalarium & qualiter ſportulæ ſunt metiendæ, parte 2 qu. 14 nu. 1. 2 & 4 fol. 245
Non laici aut judices Eccleſiaſtici bona immobilia, parte 3 qu. 53 num. 9 fol. 200
Scandali vitandi cauſa inulta ſunt ſpeciali jure introducta, parte 1 §. 3 nu. 4
Scandalum duplex, ſcandali ſignificatio ejuſque multa ſpecialia, parte 1 §. 1 nu. 11 13. 14
Scandalum quid ſit, ibidem §. 3 num. 3 & 4
Scrupuloſa inquiſitio adverſus judices rejicitur, parte 3 qu 38 nu 2
Scholaris unius academiæ ubi ſcholarem alterius academiæ convenire debeat, par. 2 qu. 114 nu. 1 fol. 287
Scite quæ dicamur, parte 1 §. 4 num. 9 fol. 39
Seu dictio quid denotet, parte 1 §. 6 num. 6 fol. 48 ejuſque enegia, parte 1 §. 7 num. 31. fol. 67
S. Sedis ſignificatio, & S. Sedis ſignificatione quæ veniant parte 1 §. 1 nu. 25 & 26 & quid nomine Sedis, ibid. nu. 27
Sedem qui dicantur habere, parte 1 §. 1 n. 28
Sedis apoſtolicæ appellatione quid comprehendatur, parte 1 §. 7 nu. 10 fol. 61 & Sedis appellatione quid ſignificetur, & parte 1 §. 8 nu. 7 fol. 81
Sanctæ Sedis & religionis favore exemptiones conceſſæ ſunt & plura de exemptionibus cleri ſecundarii Diœceſis Leodienſis, parte 2 qu. 118 nu. 9 & ſeq fol. 309
Scholares non poſſunt cauſas fidejuſſoribus eorum motas ad conſervatorem ſcholarium revocare, parte 2
Scholaris unius academiæ à ſcholari alterius academiæ non poteſt evocari, parte 2 qu. 118 nu 2 fol. 307
Scholares forum rei ſequi debent, certantque de Lucro captando, exempti verò de damno vitando, parte 2 qu. 118 nu. 5 & 6 fol. 308
Scripturæ recognitio peti poteſt coram ordinario, parte 2 quæſt. 29 num. 3 fol. 165
Secularis Iudex qualiſcunque inferior eſt eccleſiaſtico, fol. 361
Senſus accipiendus eſt qui vulgari ſermoni convenit, parte 3 qu. 12 nu. 8 fol. 381
Sententia non expectans aliam poſt ſe, non poteſt revocari, parte 2 qu. 49 num. 12 fol 193
Sententia interlocutoria commixta diffinitivæ regulatur adinſtar diffinitivæ, parte 2 qu. 49 nu. 13 fol. 193
Adverſus ſententias definitivas ab officiali Leodienſi latas ſolet per eundem officialem reſtitutio concedi, parte 2 qu. 49 nu. 8 fol 192
De ſententiæ executione per conſervatores,

parte 2 qu.18 num. 1 2 3 fol. 156 & an conſervatores invocare poſſint brachium ſeculare & in poſſeſſionem mittere, parte 2 qu.19 & 20 fol.157
De vitiibus ſententiæ an cognoſcere poſſit conſervator, parte 2 qu. 37 num. 2 fol. 151
Sententiæ injuſtæ per aliquem latæ Judex poteſt ſeſe opponere etiam irrequiſitus, fol.358 nu.8
Sententia lata ſecundum ſtatuta loci particularis, non eſt in alieno territorio executioni demandanda, fol.314
Sententiam iniquam exequens an peccet, parte 3 qu.14
Sententia iniqua dicitur rapina, parte 3 q 14
An adverſus ſententiam diffinitivam delegatus principis poſſit in integrum reſtituere, parte 2 qu.49 nu.6 fol.192
Sepulturæ privilegia, fol.339 nu.50
Severitas miſericordia, & miſericordia ſeveritate eſt temperanda, parte 1 §. 4 num. 24 fol. 59
Sigillli appoſitio quid operetur, parte 1 §.7 nu 9 fol 61
Societas Ieſu electione unius S. conſervatoris poteſt variare, parte 2 qu. 23 num. 3 fol.166
Solutum vigore ſententiæ condici non poteſt, & ſolventi indebitum duplex condictio competit. parte 2 qu.95 nu. 1 & 2 fo.255
Solvens alteri auctoritate ejus qui judex non eſt competens non liberatur, parte 2 qu.42 nu 3 fol.180
Solutionem non impedit arreſtum quod nullum eſt, parte 2 quæſt.42 n.5 fol.180
Solvens metu Cenſurarum liberatur, ibid. nu.6 fol.180
Solvens Creditori creditoris liberatur, ibid. nu 8. f.181
Sine ſolemnitate Clauſulæ quæ ſit vis, effectuſque ſolemnitatis, parte 1 §.7 nu. 1 & fol.54. & 60
Spes veniæ incentivum peccati, parte 1 §. 2 nu.17
Spiritualia ſine temporalibus diu eſſe nequeunt. parte 1 §.19 nu.6 fol.125
Synodus quotuplex, parte 1 §.18 n.1 fol 120
Synodus Epiſcopalis eſt quotannis celebranda & cauſa finalis Synodi, parte, 1 §. 18 nu.2 & 3 fol.121
Synodi omiſſionis pœna, & an ipſo jure dicta pœnaſincurratur, d. parte 1 §.18 nu.4 & 5 fol 121
Ad Synodum exempti venire non tenentur, ibid. nu.6 fol.122 & an Ciſtercienſis ordinis privilegio derogetur Leonina, ibid. nu 7 fol.122
A Synodo Quales excuſent clauſulæ, parte 1 §.18 nu.12 fol.113
Synodales Conſtitutiones an confirmari debeant à Papa, ibid. nu 13 fol.123
Spirenſes cauſæ ſunt æviternæ, fol.361
Sportulæ unde dictæ, parte 3 qu.32
Sportulæ qualiter meriendæ, parte 2 quæſt. 14 nu.1.2 3 fol.145
Sportulatum de exceſſu an vigintiduumviri cognoſcant, parte 3 qu.32
Sportularum taxatio ad quos Judices ſpectet, parte 3 qu.3 nu 4
Statuta interpretationem ſumunt à jure, p. 3 qu.19 fol.391
Subdelegare poſſunt conſervatores, parte 2 qu.25 nu 1 fol.161
Subdelegare poteſt nudum miniſterium ſimplici clerico, parte 2 qu.5 nu. 3 fol. 162
Subdelegare non poteſt conſervator univerſalem ſuam juriſdictionem. parte 2 qu.25 nu 4 fol.162
Superior poteſt annullare contractum per quem poterat aliquid acquiri ſubdito, parte 2 qu.116 nu.5 fol.298
Suſpenditur conſervator qui officio abutitur, non tamen privatur quotidianis diſtributionibus, parte 2 quæſt. 22 num. 1 & 2 fol.159

T

Tabellarii culpa cui imputanda
Sine Temporalibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt parte 1 §.19 nu 6 fol.125

De

De Tempore diſpoſitio eſt arbitraria, parte 1 § 10 nu. 8 fol. 90
Tenantes qui dicantur, & an gaudeant privilegiis & conſervatoris, fol. 159. num. 1 & 2 & ſeq.
A Tenantium Curia appellatur ad eccleſiaſticum Iudicem, fol. 159 nu. 3
Tenantes an ſint exempti, fol. 159 nu. 4
Territorium habere vel pleno jure eſſe ſubjectum paria ſunt, parte 2 q. 110 numer 1 fol 3
Territorio in alieno ordinarius jutiſdictionem non exercet d. quæſt. 110 num. 6 fol. 283
Territorium quid ſit, & Conſervatores territorium non habent, & quare, parte 2 q. 53 nu. 1 & 2 fol. 198
Territorium præſcribere non poſſunt prælati inferiores, parte 2 qu. 53 nu. 4 fol. 199
Territorii reſpectu juriſdictio habet ſe ad inſtar rei, cujus quiſpiam eſt Dominus, parte 2 qu. 53 nu. 5 fol. 199
A Termini brevitate quandoque non appellatur, parte 1 §. 5 nu. 15 fol 46
Terminus à lege vel homine debet præcedere antequam quis jure ſuo privetur, parte 1 §. 6 nu. 5 fol 28
Teſtium examen an ordinarius ſubdeleget part. 1 §. 6 nu 16 fol. 51
Teſtamenti Laici publicatio ſpectat ad Judicem Laicum, parte 2 qu 29 num. 2 fol. 165
Teſtamentorum executores qui pleniſſimè ſunt exempti, non poſſunt coram ordinario conveniri, ut nec quorum exemptio derogat cap. volentes, de privileg. in 6 par. 2 qu 30 nu. 1 & 2 fol. 166
Tortura elicitur veritas, parte 1 § 7 num. 30 fol. 66
Ad torturam indicia part. 1 §. 7 nu. 29 fol. 65
Translatio fieri ſolet ſalvis privilegiis, part. 2 qu. 69 nu. 5
Translatio unius eccleſiæ in aliam diœceſim, non tollit illius privilegia d. quæſt. 69 nu. 6
Tribunal quid ſit & quod delegati non habeant tribunal, parte 2 quæſt. 9 nu. 1 & 2 fol. 139 & 140

V

De Vaſalli delicto, parte 2 qu. 76 num 1 2 fol 132
Verborum aucupia reijcienda, parte 2 qu. 46 nu. 6 fol. 188
Verba ex vulgari ſenſu capiunt interpretationem, part. 3 quæſt. 12 nu. 8 fol 381
Verba generalia ſunt magnæ efficaciæ, fol. 351 nu. 15
Verbum præſumpſerit qualiter ſit intelligendum, parte 1 § 2 nu. 15
In vetita ſemper nituntur homines, parte 1 §. 1 nu. 2 fol. 124
Vigintiduumviri Leodienſes ſunt conſervatores. fol 370
Vigintiduumvirale Leodienſ tribunal non eſt viris favorabile nec extendendum, fol. 371 nu. 2
Vigintiduumvirale tribunal eccleſiaſticum cenſeri non debet, fol. 372
Vigintiduumvirali pace an eccleſiaſtici cõprehendantur, fol. 374
Vigintiduumvirali tribunali an ſubiiciantur Canonici eccleſiæ Cathedralis, fol 377
Vigintiduumvirali pace an comprehendantur Capitula, fol. 378
Vigintiduumviri an cognoſcere poſſint de Juſtitia, nullitate aut validitate ſententiarum aliorum judicum, fol. 379
Vigintiduumviralis clauſula mene; hors Loy intellectus, fol. 379
Vigintiduumviralis pacis cauſa finalis quæ fol. 380 nu. 8
Vigintiduumviri non cognoſcunt de validitate vel invaliditate ſententiarum, fol. 380 nu. 9 & ſeq.
Vigintiduumvirum Juriſd. eſt limitata fol. 382 nu. 16
Vigintiduumvirum ſententia limites ſuos excedens nulla eſt, fol 382 nu. 17
Vigintiduumviralis pax ut violata dicatur quid requiratur. fol. 382 nu. 19

INDEX

Vigintiduumviri non cognoſcunt de ſpolio quod directè non ſit ad turbandam pacem, fol 382 nu 10

Vigintiduumviralis Juriſdictio non poteſt extendi ad aliam quæ eſt diverſæ naturæ, fol.383

Vigintiduumviralis pacis verba de ne mener perſonne hors Loy ſenſus, fol.384

Vigintiduumvirum Leodienſium Juriſdictio, parte 2 qu.1 nu.5 fol.132

Qui virtutis amore à ſcelere abduci nequeunt, formidine pœnæ terreri debent, parte 1 § 4 nu.2 fol.35

Violantes ſcienter privilegia exemptionum incidunt in cenſuras eccleſiæ, Idem ſi per ignorantiam craſſam, parte 2 qu. 78 nu.2. 3 fol.239 & 240

Violentia an ad tribunal vigintiduumvirale ſpectet, parte 3 qu.18

Violentia extra territorium commiſſa an poſſit per vigintiduumviros coerceri, parte 3 qu.26

Vis & injuria non ſunt termini convertibiles, part. 3 quæſt.18

Epiſcopus in ſua viſitatione non admiſſus poteſt ſine prævia monitione excommunicare, parte 2 quæſt.79 num. 6 fol. 242

Multi ſunt caſus quibus citationis defectus actum non vitiat, parte 1 §.7 fol.54 & 55 & ſeq.

Viſitatio cui competat, & an hæc conſtitutio comprehendat omnes moniales, & quid ſi collegium ſit mixtum, vel cœnobium alteri ſubſit, Quid de canonicatibus ſecularibus, & quid ſi exemptæ ſint moniales à viſitatione, & an ſint tales parte 1 §.11 nu.1 & ſeq. fol 93 & ſeq.

Dictio ullatenus quid deſignet, parte 1 §. 6 nu.10 fol.49

De utilitate publica & privata, & an & quomodo irrequiſiti conſervatores juriſdictionem exercere valeant, part. 2 qu. 116 nu 1 & 2 fol.298

Voiagia ſunt pœnæ civiles vel criminales, parte 3 qu.16 nu.2 fol 389

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google